12
Roman

Refik Halid Karay

Kadınlar Tekkesi

İNKILÂP

Refik Halid Karay

●

Kadınlar Tekkesi

Kadınlar Tekkesi / Refik Halid Karay

© *2009,* İnkılap Kitabevi
Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş

Bu kitabın her türlü yayın hakları Fikir ve Sanat Eserleri Yasası gereğince İnkılap Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş.'ye aittir.

Sertifika No: 10614

Dizgi, sayfa tasarım İsmet Sayar
Kapak tasarım Okan Koç
Redaksiyon Ayşegül Oral
Yayına hazırlayan Aslıhan Karay Özdaş

ISBN: 978-975-10-3025-2

10 11 12 13 9 8 7 6 5 4 3 2 1

Baskı
İNKILÂP KİTABEVİ BASKI TESİSLERİ

İNKILÂP
Çobançeşme Mah. Sanayi Cad. Altay Sk. No. 8
34196 Yenibosna - İstanbul
Tel : (0212) 496 11 11 (Pbx)
Faks : (0212) 496 11 12
posta@inkilap.com
www.inkilap.com

Refik Halid Karay

Kadınlar Tekkesi

İNKILÂP

Refik Halid Karay

1888 yılında Beylerbeyi'nde Serveznedar Mehmed Halid'in oğlu olarak doğan Refik Halid'in anne tarafı Kırım Giraylarına dayanmaktadır; baba tarafı ise 18. yüzyıl sonlarında bir kolu Mudurnu'dan İstanbul'a göçen Karakayış ailesindendir. "Galatasaray Sultanisi" ve "Mekteb-i Hukuk"ta okuyan yazar, Meşrutiyet sıralarında gazeteciliğe başlamıştır. Kısa sürede hiciv yazılarıyla üne kavuşmuş, "Fecri Âti" edebiyat topluluğunun kurucularından olmuştur. "Kirpi" adıyla yazdığı taşlamaları ve siyasal yazıları sonucu İttihat Terakki hükümetince Anadolu'nun çeşitli illerinde beş yıl sürgüne gönderilmiş, ancak I. Dünya Savaşı'nın son yılı İstanbul'a dönebilmiştir. Dönüşünde Robert Kolej'de öğretmenlik, Sabah gazetesi başyazarlığı, iki kez Posta-Telgraf Genel Müdürlüğü yapan Refik Halid, bu süreçte "Aydede" mizah dergisini çıkarmıştır.
Siyasal yazıları ve görüşleri nedeniyle memleketten ayrılmak zorunda kalan yazar, Halep'e yerleşerek yayımladığı "Vahdet" gazetesindeki yazıları ve çalışmalarıyla Hatay'ın Türkiye'ye bağlanmasına katkıda bulunmuştur. 1938'de yurda dönen Refik Halid, dergi ve gazetelerde günlük yazılar yazmış ve 20 kadar roman kaleme almıştır.

Meşrutiyet'ten Cumhuriyet'e uzanan zaman dilimini, güçlü gözlem yeteneği ve dilinin zenginliğiyle farklı türlerdeki eserlerine taşıyan Refik Halid, Memleket Hikâyeleri'nde Anadolu gerçeğini; Gurbet Hikâyeleri ve Sürgün gibi eserlerinde, derin memleket hasretini edebiyatla buluşturmuştur. Yazarın, Ago Paşa'nın Hatıratı, Kirpinin Dedikleri gibi mizah eserlerinde; Bir Avuç Saçma, Makyajlı Kadın gibi kroniklerinde; Minelbab İlelmihrab ve Bir Ömür Boyunca adlı hatıratlarında, çok yönlü ve renkli anlatımı, sosyal-siyasal ortamın resimlendirilmesini sağlar. Anahtar, Nilgün, İki Cisimli Kadın, 2000 Yılın Sevgilisi, Bugünün Saraylısı gibi romanlarında ise sürükleyici kurgular içinde tasvir yeteneğiyle yaratıcılığım birleştirerek, genel olarak bireysel ilişkileri ve özel olarak da kadın-erkek ilişkilerini mekân-zaman boyutlarında derinlemesine ele alır, romanların geçtiği dönem ve mekânlara ait ince detaylara yer vererek anlatımını zenginleştirir.

18.7.1965 tarihinde İstanbul'da ölen yazar Refik Halid, muhalif kaleminin keskinliği, temiz İstanbul Türkçesi, renkli anlatımı, tasvir gücü ve yaratıcılığıyla, Türk edebiyatının en güçlü isimlerinden biridir.

Kitap yayına hazırlanırken yapıtın edebi niteliği göz önünde tutularak yazarın özgün anlatımı korunmuş, gençlerin de yararlanması amacıyla bazı sözcükler dipnotlarla açıklanmıştır.

BİRİNCİ CİLT

BAŞLANGIÇ

Not defterime baktım; kaydetmişim: 1941 yılı Haziranının on ikinci cumartesi günü hava sıcakmış; pazarları çıkan haftalık yazımı götürmek üzere Erenköyü'ndeki köşkümüzden şehre inmişim, gazete idarehanesine uğramışım. İyice hatırlıyorum: Başmuharrir ile, içinde bulunduğumuz İkinci Dünya Harbine dair konuşurken odaya gazeteci arkadaşlardan biri girdi; elindeki kâğıtları masanın üstüne bırakarak dedi ki:

"Röportajımı yaptım, bitirdim. Buyurunuz."

"O genç kadınla da konuştunuz tabii?"

"Evet... vakayı bütün tafsilatıyla[1] anlattı. Hepsi doğruymuş."

Arkadaş gitti. Başmuharrir desteyi bana uzattı:

"Hocam," dedi, "şunlara bir göz gezdiriniz. Çok enteresan bir iş, bir skandal... Sizi alakadar edeceğini sanıyorum. Göreceksiniz, memlekette din hâlâ ne mükemmel cer[2] vasıtası oluyor, ne entrikalara alet ediliyor! Hem de münevverler muhitinde, yüksek sosyetede..."

1 tafsilat: ayrıntı

2 cer: kendine doğru çekme

İlave etti:

"Gazetede bunu meydana koyacağım, hükümeti harekete getireceğim."

Kâğıtları aldım, okudum, geri verdim, Röportajı pek iyi yazılmamış, sıralanmamış, vakanın kahramanları ve muhitleri kâfi kuvvette belirtilememişti ama mevzu gerçekten ehemmiyetli, canlı ve şaşırtıcıydı. Havsalama sığdıramamıştım, inanmakta zorluk çektim.

Aradan günler geçti. Baktım ki neşredilmiyor, sebebini sordum. Dediler ki:

"Hükümet izin vermedi. Galiba nüfuzlu bir adam meselenin ortaya atılmasını, dal budak salmasını istemiyor. Malum ya, şimdi harp dolayısıyla matbuat[1] hürriyeti büsbütün kösteklendi. Şu sırada bir temizlik amelesinin tenkit edilmesi bile hoş karşılanmamaktadır. Baştakiler hop oturup hop kalkıyorlar. Sulhü beklemek lazım."

Hakikaten de öyle idi; bilhassa harp esnasında gazetelerin neşriyatını bir sürü acayip, çoğu komik direktiflerle hükümet idare ediyordu. Sansür konmamıştı ama matbuat beterine uğratılmıştı; zira mesuliyet kendisine yükletiliyor, çileyi de, cezayı da kendisi çekiyordu. Ne emirlerdi bunlar? Mesela bir fıkra siyasi mahiyette[2] ise çift sütun üzerine dizilemez, başlığı da ancak tek sütun olarak konulabilirdi. Bir dalgınlıkla aksini yaptınız mı Ankara küplere biner, gazeteyi kapamaya kalkışırdı.

Nihayet harp bitti; o röportaj da sulh gürültüsü arasın-

1 matbuat: basın
2 mahiyet: içerik

da unutuldu; bir daha bahsini edemedik. Yolumun uğradığı devlet merkezinde Emniyet teşkilatının belli başlı şahsiyetlerinden bir zatla otelde tesadüfen tanışıp konuşurken hatırladım; röportajda yazılı mesele hakkında malumatı[1] olup olmadığını, işin bir dosyası bulunup bulunmadığını sordum. Varmış. Yeni ahbabımın verdiği izahat ile dava büsbütün aydınlandı. Artık bana okuduklarımı ve işittiklerimi roman şekline sokarak yazmak kaldı.

İşte okuyacağınız uzun hikâyenin esası bu gerçek vakaya dayanmaktadır. İsterseniz şu başlangıcı bir romancı taktiği ve mevzuunu da tamamıyla hayali farz edebilirsiniz. İşinize nasıl gelir, zevkinizi hangisi okşarsa öyle yapınız.

Vakanın gerçekliğinde ısrar edecek değilim. Zaten tiplere uyması lazım gelen karakterleri muhafaza etmekle beraber şahısları vakadakilere benzetmedim. Bunları bilmem, tanımam da...

1 malumat: bilgi

BİRİNCİ KISIM

Gönüllü Halayıklar

1

"Beyefendi geliyorlar!"

Gece yarısına doğru aşağı kattan yukarıya bu müjde verilince Prenses Peryal acele yerinden kalktı, merdiven başına yürüdü. Telaşlı, heyecanlıydı ama vekarından kaybetmemişti; adımları yine de ahenkli, göğsü gergin, başı yukarıdaydı. Ufak tefek, esmer ve ilk nazarda gösterişsiz olmasına rağmen bu kadın iyi terzi elinden çıkmış koyu renk elbiseleri içinde biçimli vücuduyla az sonra dikkati çeker, tanımayanlara "Kimdir bu kibar kadın?" dedirtirdi.

Peryal'in arkasında iki hanım daha vardı. Biri uzun boylu, yüzünün de vücudunun da hatları keskin, alımlı bir kadın: Melal. Öbürü tombul, sarışın, yumuşak bir tip: Memhure. Birincisi müteahhit, ikincisi umum müdürlerden birisinin hemşiresi... Sade ve zarif giyinmiş üç olgun hanım. Bu gece nöbet sırası onlardaydı; Şeyh'in hizmetinde onlar bulunacaklardı.

Bir araya toplanıp merdiven basamaklarının gıcırtısını dinliyorlardı. Ahşap konak, içi dışı tamir görmüş, boyanmış, halılarla bezenmiş olmakla beraber gıcırtıdan ve esnemelerden kurtulamamıştı. Üst katta azıcık hızla yürünse aşağı katın avizeleri şıngırdıyor, pencere camları sarsılıyordu. Kapılar hâlâ eşikli ve bazı odalar sedirliydi.

Şeyh Baki merdiven sahanlığında göründü: Elli beşle altmış yaş arası, boylu, boslu, sırtı kamburlaşmamış, gayet yakışıklı bir adam... Kırçıl sivri sakalı ve saçları büyük bir itina ile kesilmiş, taranmış; belli ki onlara ehemmiyet veriyor. Sırtında İngiliz kumaşından karyağdılı[1] mükemmel bir elbise. İkinci karısı Afitap Hanım bir basamak ardında yürümekte, durunca mesafeyi muhafaza etmektedir.

Yukarıda bekleyen üç kadın eğildiler. Baki, ahengi tesirli, musiki görmüş bir sesle ve fevkalade nezaketle, karşılayanları birbirinden ayırt etmeden dedi ki:

"Affınızı rica ederim efendim; geciktim, sizleri beklettim. 'Bîrun' da idim. 'Mâsuk' inayet eyledi, şimdi 'derun'e erdim. Hüü!"

Ötekiler azıcık daha eğildiler, iltifattan memnun hep bir ağızdan cevap verdiler:

"Aşk-ı niyaz ederiz," dediler. Bu ufak merasimden sonra Afitap Hanım söze karıştı:

"'Âşk' cefadadır; 'naz' diler, biliyorsunuz; bugün yine 'şem'den[2] mahrum kaldı. Ben çekiliyorum."

Hanımların yüzlerini hüzün sardı, Şeyh'e kederle bak-

1 karyağdılı: üstünde beyaz benekler bulunan
2 şem: mum, sevgilinin yüzünün parlaklığı

tılar. Prenses Peryal rikkat[1] kesilmiş haldeydi. "Âşık"ın elinden tuttu. Onlar önde, Melal ile Memhure arkada, yan kapıdan girdiler; burası yatak odasıydı ve belki de İstanbul'da hiçbir yatak odası, sadeliği içinden bundan daha titiz bir itina ve masrafla döşenmiş, bakılmış, hazırlanmış, tertemiz, bembeyaz, ipekten ibaret, hoş ışıklı olamazdı. Havasına gayet ölçülü bir lavanta çiçeği ve sabun kokusu karışmıştı. Bütün takımlar ve karyola beyaz lakeden, incecik, altın yaldızlı, hem kibar, hem basitti. Kırk elli sene evvelki üslupta, görgülü, Garp terbiyesi de almış, bir zengin aile kızı odası... Bakımı emektar dadılara bırakılmış, varlıklı konaklara mahsus, şimdi nadir rastlanan iç açıcı, din temizliğiyle yeni temizlik anlayışının birleştiği odalardan...

Dinç, yakışıklı, daha doğrusu geçkinleşmeden olgun ve güzel kalmış olan bu erkek giyim kuşamda ve yaşamasında musaffa[2] zevkli, asil duyguluydu; hareketlerine de iyi cins ve iyi sınıf insanların ne fazla uysal, ne fazla yapmacıklı, tam kıvamında vekarlı yumuşaklığı, kibar bir esneklik hâkimdi.

"Benim için yine yorulacaksınız, zahmete katlanacaksınız," dedi, odanın ortasında bezgin, müteessir[3] bir eda takınarak durdu. Tasavvuf lügatini iyi bilen ve tasavvufi kıtalar, beyitler ve mısralar ezberlemiş, hepsinin zevkine varmış olan Melal Hanım mırıldandı:

Tut Hakk'ı bilmek dilersen ehl-i irşad eteğin.

Böyle derken Baki'nin ceket eteğine elini sürdü; yüzü-

1 rikkat: incelik, hassaslık, acıma
2 musaffa: süzülmüş
3 müteessir: üzüntülü

nü de sürecekti, Şeyh mâni oldu; sonra parmaklarını kadının sırtında dolaştırarak beyti tamamladı:

Bu melâmet hırkasında nice sultan gizlidir.

Peryal iki senedir "Âşık"ın, yani Allah'ın cemal ve celaline gönül verenin irşadına[1] girmiş, sohbetlerinde bulunmuştu; ama ne yapsa şu lisanla konuşmaya dilini de, kafasını da bir türlü alıştıramamıştı. Yine üzüldü. Bunun farkına varan Baki kadının çenesini okşadı:

"'Gevher-i sülhan' sizde saklı; her nazarınız bin kelam ediyor. Gözlerin kelamı, kelamların gözdesidir," dedi. Bu sözleri unutmamak lazımdı; Şeyhinin vecizelerini kaydetmek vazifesini üzerine almış olan Melal Hanım derhal harekete geçti, kelimeleri içinden tekrarladı, hafızasına yazdı. İngilizcesi de kuvvetli olduğundan aynı zamanda tercümesini de yapmaya çalıştı ama manayı veremediğini görerek işi ertesi güne bıraktı.

Zaten soyunma merasimi başlamıştı. Bu, "Küçük gülzar" merasimiydi; büyükleri yalnız cuma akşamları yapılır, bütün "aşina"lar ve "idris"ler, yani müridler ile namzetleri toplantıda hazır bulunurdu. Küçükleri sadece "vefa" ismini kazanmış en yakınlar huzurunda kısa kesilirdi.

Başvefalık sırası bu gece Prenses Peryal'de olduğundan Baki'nin ceketini o çıkardı, yaka tarafından öptü; teşrifat kaidesince Melal'e verdi; Melal de öperek Memhure'ye uzattı. Şezlongun üstüne sermek ve sonra takımı askıya geçirip dolaba koymak vazifesi de onundu.

1 irşad: doğru yolu gösterme

Yelek çıkarılınca Peryal, Beyefendiyi nezaketle köşedeki koltuğa doğru yürüttü, oturttu, önünde diz çöktü. Önce iskarpinlerini çekti, Melal'in elinde tuttuğu mabeyn biçimi siyah parlak deriden terlikleri giydirdi. Pantolonunu çekip almaya hazırdı. Melal düğmelerin çözülmesine yardım ediyordu ve Baki konuşmadığı için hanımlar da susuyorlardı.

Beyaz entariyi –kendisine öğretildiği usulde– halka yapıp Şeyh'in başından saçlarına dokundurmadan geçiren Prenses işini bitirmiş, ayakta emir bekliyordu. Öbürleri de ayaktaydılar; kısa kollu, yanlarından yırtmaçlı, göğüs tarafından markalı bu alafranga entari yüzde yüz halis ipekten-di; maharetle ütülenmiş, ütü yerleri kırışıksız, tirtir titriyor, teması da, görünüşü de serinlik hissi veriyordu.

Mevsim kış sonuydu ama hava lodos, oda ılıktı. Konak Zeyrek semtinde, bahçe içine ve set üstünde bir tepeye kurulduğundan Haliç'in bütün manzarası iki cepheye rastlayan pencerelerinden seyredilebiliyordu. Asıl hoşluğu civarda kendinden yüksek bir bina bulunmadığından başkaları tarafından görülmemek için perdeleri kapamak mecburiyeti olmamasındandı.

Baki koltuktan doğrulur gibi yapınca Memhure kalkmasına yardım etti; kalkınca da yumuşak vücudunu destek yaparak onu karyolaya götürdü. Daha evvel Melal yatağın üstüne serili ipek örtüyü almış, katlayıp kenara koymuştu. Başvefa keten çarşaf kaplı çilek rengi saten yorganı yana kıvırdı, usül mucibince[1] şöyle dedi:

"Gülzar açıldı. Âşığını diliyor."

Âşık'ın yatağına yedi gece sırasıyla ayrı renkte yorgan

1 mucip: gereken, gerektiren

örtülmesi âdetti ve bu yorganlar ancak birkaç ay kullanılır, yenilenir, hediye eden hanımlar tarafından kıymetli bir bergüzar[1] olarak evlerine götürülür, kendi yataklarına konulurdu. Yani Şeyh aynı yorganı bir ay zarfında üç beş defadan fazla kullanmazdı. Zaten yatak çarşafları ve yastık yüzleri de ayda bir kere yeni yapılanlarla değiştirilirdi. Baki'nin yatak temizliğine ve süsüne meraklı olduğunu bilen "Vefa"lar yeni takımları paket paket taşırlar ve yorgancı dükkânlarının eşiğini aşındırırlar, boyuna yorgan işletirler, daha zarifini, pahalısını yaptırmak için birbirleriyle yarış ederlerdi.

Tasavvuf lisanında "gülzar" kalp safası, ferahlık, açıklık demesine gelirdi; yatağa bu ismi Şeyh vermişti ve onun yatak merakından dolayı şu "Gülzar merasimi" zamanla, kendi kendine yerleşmişti. Yerleşen bu ananeye göre Baki şimdi yatağa girince yorganını başvefa örttü; ayakta durdu. Öbür iki kadın boyun kırıp geri geri yürüyerek sessizce odadan çıktılar. Prenses nöbetçi kalıyordu.

Nöbetçi kalan için kapısı bu odaya açık ufak bir yatak odası daha vardı. Şeyh uyuyunca nöbetçi hanım usulcacık oraya çekilirdi. Çekilmeden önce tertiple yaptırılmış elektrikleri yavaş yavaş ve birer birer söndürür, ışıkları derece derece karartır, nihayet idare kandili ziyasında olanını bırakır, öyle giderdi.

En sıkı tutulan, kimseye hatta birbirlerine de ifşa edilmeyen, edilmesine imkân olmayan sır, öbür "vefa"lar, yani tasavvuf ağzıyla "Allah'ın nimetleri" gittikten sonra gülzar yanında kalanın geceyi nasıl geçirdiği meselesiydi. Bilinen yalnız şuydu: Şeyh bazı defa hemen uykuya varmaz, hiz-

1 bergüzar: hatıra

metindeki kadınla yatağına uzanmış vaziyette konuşurdu; "bîdarî - uyanıklık" adıyla anılan bu karşılıklı sohbet kendi lisanlarında "feyz-i ilahinin[1] zuhuru, tecellisi" manasına gelmekteydi.

Odadan çıkan Melal ile Memhure'yi alt katta Baki'nin ikinci haremi bekliyordu. Birincisi dairesinden pek ayrılmaz, işlere çokluk karışmazdı. Afitap Hanım inenlere sordu:

"Hazret nasıl? Fazla düşünceli mi?"

"Üzüntülü olduğu muhakkak... Belli etmemeye çalışıyor ama gözlerinden anlaşılıyor."

İkinci zevce –Henüz otuzunda yusyuvarlak, yosma, çok sevimli ve gayet basit fikirli bir kadıncağızdı, sadece konağın idaresine bakardı– söylendi:

"Ne inatçı şeymiş şu Gürcü kızı! Kafası da taştan, yüreği de... bir türlü yola gelmiyor; gelmeyecek de."

Memhure'nin mantosunu giydiğini görünce:

"Gidiyor musunuz," diye sordu, "biraz durunuz da Şaban Efendi'ye haber verelim; sizi götürsün. Kalmalıydınız, konuşurduk."

"İsterim ama yarın dersim var, İngilizce hocam gelecek, bizim birader, Emced de, malum ya gece kalmama kızıyor."

"O da Neşide'nin başka türlüsü..."

"İkisi de 'şekavet'e[2] düşmüş mahluklar... Allah bu kullarını ezelden reddetmiş."

Son cümleyi söyleyen Melal'di, "aşina"lar arasında Şeyhinin lisanına en yakın konuşanı, tasavvuf ıstılahlarını[3]

1 feyz-i ilahi: ilahi bilgi
2 şekavet: mutsuzluk, perişanlık
3 ıstılah: terim

yerinde kullananı da kendisiydi. Zaten mühim bir eser hazırlamaktaydı; İslam ve Hıristiyan mistisizminin sosyal tesirlerine dair bir tetkik kitabı... şimdilik not topluyor, fişler hazırlıyordu. Eser milletlerarası mevki yapsın diye İngilizce yazılacaktı.

Kocası müteahhit Rifat Yapıcı cahil, şanslı ve işgüzar bir adamdı; karısının allameliğiyle övünür, fakat meclisine tahammül edemezdi. Onun içindir ki Şeyh'in konağında günlerce kalmasına, yahut Erenköy'deki villalarına misafir olup aylarca oturmasına –kendisi serbest kaldığından dolayı– memnun olurdu.

Zekâlı ve idareliydi de: Baki'ye daima bir müridi imişçesine hürmette kusur etmez, manevi kudsiyetine inanmış görünür, buna karısını bile inandırırdı. Lakin kendisinden daha zeki olan öteki oyunu sezmekle beraber farkına varmamış gibi hareket etmeyi işine daha uygun bulurdu.

Memhure istemeye istemeye civarda Saraçhanebaşı'ndaki evine gittikten sonra kalanlar küçük bir odada baş başa verdiler, birer kahve içtiler, Afitap anlattı: Neşide büsbütün dayanmış; bir daha konağa ayak basmayacağını, ısrar ederlerse anasının yanına kaçacağını söylüyormuş. Öyle şirretleşmiş ki! İlave etti:

"Bey de tutturdu; bir türlü vazgeçmiyor. Bu toy, yavan kızda ne buluyor bilmem!"

Melal epeyce ukala ve biraz da heyecanlı tavırla cevap verdi:

"Biz bilemeyiz; herhalde onda bir tecelli sezmiştir. Asıl olan Neşide'nin kendisi değildir; verdiği muhabbettir. Aşk perdede iyan[1] olunca Hüda'dan başka ne varsa göz-

1 iyan: ayan, belli, açık

den nihan[1] olur. Aşk sıfata değil, 'zat'a yetiştirir. 'Aşk ister Yaratan'a, ister yaratığa tapışın şeklinde tecelli etsin bir mabuddur' diyor Shakespeare! Fakat en güzelini Michelangelo söylemiştir: "Aşk, Allah'ın kendisine kadar yükselmesi için insana verdiği kanattır.' Fuzuli için ise, her neşenin kaynağı aşktır. Fakat Buda aşkı daha belagatle izah etmiştir: 'Kâinatta bir ruh vardır, bu da aşk olan Allah'ın ruhudur. Mesafeler, hava, okyanuslar, arz, hayvanlar ve nebatlar, yıldızlar ve rayihalar,[2] hepsi o şekilleri alan aşktır."

Biraz durdu:

"Fakat," dedi, "hazret aşkı büsbütün başka türlü anlatır; der ki: 'Aşk ideal bir nura ulaşmak ve bu nur içinde safa bulmak için ruhun pervaneleşmesidir; lamba ateşinde yanıp kavrulan pervane bir âşık değil, yolunu şaşırmış sersemdir.' ne güzel söz"

Afitap esnedi. Bildiği tek şey, kendinden otuz yaş büyük, on senelik kocasının o gibi sözlerle pek mükemmel yaşaması; evini de geçindirmesiydi. Baki'nin kutupluk,[3] evliyalık tarafına aldırış ettiği yoktu. Vaktiyle hanımlar dört tane nikâhlı kadın alıp ayrıca odalıklara da musallat olan erkeklerine nasıl göz yummuşlarsa Afitap da aynı tevekkül ve aynı görenekle hem ortağına, hem bir sürü "idris" ile "vefa"lara tahammülü öğrenmiş, vaziyeti tabii görmeye çoktan alışmıştı. O sürü içinde iki nikâhlıdan biri olmakla teselli buluyor, hatta övünüyor, bazen böbürleniyordu da...

Şu da vardı ki Baki hâlâ gönlünü almaya devam ediyordu.

---

1 nihan: gizli
2 rayiha: koku
3 kutup: tarikat önderi

Melal Hanım deminki bahse dönerek ev sahibesine dedi ki:

"Mamafih Neşide güzel bir taze... çok körpe... teni altın sarısı, vücudu da maden gibi sert... değil mi, siz de öyle bulmuyor musunuz? Tahsil, terbiye kıtlığından dolayı konuşunca yavanlaşıyor ama fizik tarafı, estetik bakımından cidden kusursuz. Belki kültürsüzlüğünden ileri gelen yarı vahşiliği ona bir nevi seksapel de veriyor."

Karşısındaki anlamadan dinliyordu; ziyanı yoktu; zira Melal bunları kendi kendine konuşur, tahlil eder gibi söylüyordu. Zaten kocası Afitap Hanım'ı da aynı sebeplerden dolayı beğenip almamış mıydı? O da körpe, görgüsüz, başka tarzda, Anadolulu evlatlıklar tipinde, sıcakkanlı, hoşça bir kız değil miydi?

Şu var ki Baki bu sefer meramına erememenin ıstırabı içinde günden güne artan bir arzunun esiri olmuştu. Saklamıyordu da... Şimdi yukarı odada prenses ile muhakkak dertleşiyor, ona aşk hakkında söylenmiş en güzel sözlerle derdini döküyordu. Tam manasıyla cezbe[1] halinde bir aşkla bu genç kıza tutkundu. Dün gece "küçük gülzar" nöbeti kendisindeyken Neşide bahsi iki saat sürmemiş miydi? Sonunda:

"Ben o sarhoşlardanım ki şarap içmeye koyuldum mu akıllılar bile halime hasret çeker," demiş susmuştu. Melal bu sözü çok manalı, gayet sofiyane bulmuş, zihnine nakşetmişti. Gönlü aşk oduna tekrar yanalı beri Baki tasavvuf edebiyatında yer alacak ve tasavvuf felsefesinin kıymetini arttıracak parçalar söylüyordu. İlham, daha doğrusu tasavvuf lisanıyla

1 cezbe: kendinden geçme hali

"mehtap" halindeydi, yani kalbi cemal ve muhabbetin tecelli[1] yeri olmuştu; "nalevüzar" ediyordu. Bu, "mahsup olan Allah'ı arzulamak" manasına sofiyane bir tabirdi.

Hakikaten bunlar böyle miydi? Muhakkak olan cihet Melal'in kendi kendisine telkin yapa yapa böyle olduğuna inanması, inanmaktan zevk almasıydı. Önceleri bol paranın verdiği imkânlarla monden[2] hayata atılmış, otomobil, kotra, yüzme ve dans, davetler, seyahatler ve gece eğlenceleriyle senelerce oyalanmıştı. Tat almamaya başladığı sırada bir tesadüf karşısına Baki'yi çıkarmıştı. Acaba gerçekten bir tesadüf müydü bu? Yoksa bir tuzak mı? Her ne olursa olsun Şeyh ile tanışınca kısa bir "refraction - intisar"[3] devrinden sonra zengin, uyanık, Avrupalı tahsili görmüş bir kadının kendisini tasavvuf hayatına ve felsefesine vermesi, nadir hüviyetlerden birini benimsemesi, sırf başkalarını hayrette bırakacağından dolayı hoşuna gitmişti.

Derken bir gün baktı ki süs diye takındığı o hüviyet, inanış gibi bir şey olmuş, artık kapılmıştı; esasen çok güzel bir kadın değildi, tazeliği de elden gitmişti; cahil ve kaba kocası tarafından da hayal sukutuna uğramışlardan olduğu için bu her tavrı, her hareketi, her sözü ölçülü, zarif ve manalı erkek bir ruh tatminliği vermeye başlamış, münasebetini arttırınca huzura benzeyen bir iç rahatlığı duymuştu. Mürit olup çıktı, Baki'ye bağlandı.

Önceleri sadece hoşlanıyordu, şimdi –kendisini de hayrete düşüren– bir imana da sahip olmuştu. İşin şiir, ilim, sır,

1 tecelli: görünme, ortaya çıkma
2 monden (Fr. mondain): sosyete yaşamını seven
3 intisar: kırılma

sihir, muamma, bilhassa aşk ve bir nevi ince şehvet tarafı da vardı. Fakat bunlarda velev doğru, velev gerçek Bektaşi tarikatında ve tekkelerinde olduğu söylenen ve rakı ve meze sofralarında geçen yün hırka, pos bıyık ve dağınık sakal kokulu kaba ihtiraslar yoktu. Ayin yapılmıyordu; başta on iki dilimli taç, göğüste on iki köşeli "teslim taşı", Amerikan filmlerinin şark sahnelerindekini hatırlatan kıyafetler, gülünç ayinler yerine giyim kuşam modern, toplantılar ciddi ve kibardı. Bu, bir salon tekkesi ve salon kadını tarikatıydı.

Mükemmel Fransızca bilen, biraz da İngilizce anlayan Baki ile edebiyat ve sanat musahabeleri[1] de yapılabiliyor, kibarca münakaşalar ediliyordu. Hayır, ne hususi bir ismi, ne tekkesi, ne de "gülzar merasimi"nden başka ayin ve adabı olmayan Şeyh Baki tarikatı, bir tarikat değil, bir mektepti; yeni bir tasavvuf ekolü, bir mistisizm akademisi.

Esasen şu bulundukları yer herkes için sabık vilayet mektupçularından Baki Bey'in konağıydı. Selamlığı da, sofrası da komşularına ve ahbaplarına açık, hayır yapmayı ve halka hizmet etmeyi seven kemal sahibi bir zatın konağı... Bazı dedikodular oluyordu ama, akşamları meclisinde bulunanlar ertesi günü bu mübarek zatın din ve ahlak bahsindeki kıssa ve hisselerini şurada burada hayran hayran anlatıp durduklarından aleyhteki sözler tesirsiz kalıyordu. Mamafih semtte onu "Şeyh Baki Bey" diye ananlar da çoktu; şeyhlik ilim ve fazlından dolayı verilmiş bir payeydi, tekke sahibi ve tarikat ehli manasına değil.

Afitap Hanım aradaki uzun hareketsizliği ve sessizliği bozarak ayağa kalktı:

1 musahabe: konuşma, sohbet etme

"Uykunuz gelmiştir," dedi, "odanız hazır, buyurunuz."

Sözlerini teyit[1] için bu defa yalancıktan esnedi. Parke döşeli bir divanhaneye geçtiler; kapısı genişliğince açılan ve temiz bir otel dairesini andıran bir odaya girdiler. Otel odalarındaki gibi ortada bir masa ve üzerinde kâğıtlar, zarflar, maroken bir sumen vardı; Melal Hanım konağa geldikçe daima burada yatar, yatmadığı zaman da burada okur yazardı. Nitekim kendi yazlığında da Şeyh'e bir hususi pavyon ayırmıştı.

İki kadın öpüştüler ve rahat uykular temennisiyle birbirlerinden ayrıldılar.

Baki en büyük telkin kudretini kadınların birbirlerini kıskanmamaları mevzuunda göstermeye muvaffak[2] olmuştu. Filvaki aşka bambaşka bir mana verilmesi, kutsilik izafe edilmesi,[3] ortaya bir "Hak âşıklığı" konması işi kolaylaştırıyordu ama gözle görülmese de halden çok iyi sezilen maddi aşk izleri meydandayken değme iradesiz ve idaresiz erkek bu hünerbazlığı başaramazdı.

Zaten Baki'nin "gülzar" merasimine dahil hanımlarla olan münasebetini kötüye yormak için sağlam delil de yoktu; bu nokta müphemliğini[4] muhafaza etmekteydi; hatta işaretler Şeyh'in lehindeydi. Onları daha ziyade Afitap ve emsali gibi basit kızlara karşı duyduğu arzunun temini için yardımcı, bilhassa gelir ve refah kaynağı olarak kullanırdı. Nitekim şimdi de ortaya bir Neşide çıkmıştı; hanımlar, mürşitlerine hizmet hususunda çırpınıyorlardı.

1 teyit: pekiştirme, doğrulama
2 muvaffak: başarılı
3 izafe etmek: eklemek
4 müphem: belirsiz

O sebepledir ki Melal yalnız kalıp da soyunurken bu işi tekrar düşünmeye koyuldu; Neşide vakasını başlangıcından itibaren tekrar zihninden geçirdi. Yabancı olsa Baki'nin çevirdiği manevrayı hoş bulmazdı. Lakin asıl vazifesinin tenkit etmeden[1] Şeyh'e hizmet olduğu fikrini epeycedir, kendi kendini telkin sayesinde benimsediğinden artık normal bir insan kafasıyla düşünmüyordu.

Melal tatmin edilmeyen şehvaniliğin kendisine taviz aradığı bir demindeydi; hazretin esrarlı aşk felsefesi cismaniliğini değilse de ruhunu besliyor, maddi aşktaki kanmak bilmeyen susamışlığını gideriyordu.

Bu gece başvefalık hizmetinde bulunduğundan dolayı yukarıda Prenses Peryal zihni hatıralarla meşgul, henüz uyuyamamıştı. Yan odada yatan ve az evvel uykuya dalan Baki'yi rahatsız etmekten korktuğu cihetle karyolasında kımıldanmadan düşünüyordu.

Peryal'in prensesliği otomobil kazasında ölüp de kendisine hatırı sayılır bir servet bırakan kocasından gelmektedir. Bununla beraber üç nesil vezir yetiştirmiş, aslen Arnavut bir ailenin torunudur. Kocasıyla Nice'de tanışıp evlenmişlerdi; evlilikleri kısa sürdü, sakat bir çocukla dul kalıverdi ve zengin olarak İstanbul'a dönüp yerleşti.

Doğuştan dindardı; Avrupa seyahatlerinde bile namaz kılar, oruç tutar, kandil geceleri Kur'an, vakit buldukça tefsir[2] okur, Sünnî Müslümanlığın bütün vecibelerini tam bir iman ve itikatla yerine getirirdi. Halk sokakta ve umumi eğlence mahallerinde gördüğü Frenk edalı, ecnebi lisanı ko-

1 tenkit etmek: eleştirmek
2 tefsir: yorum

nuşur süslü hanımlar arasında böyle Peryal'e benzeyenlerin epeyce çok olduğundan habersizdir; hemen hepsini din tarafından da Frenkleşmiş, Müslümanlığa uzaklaşmış sanır.

Kocasının ölümünden sonra Prenses kendisini büsbütün dine verdi. Şişli'deki konağı irili ufaklı hacı, hoca hanımlarla doluyordu; nedimelerini, hizmetçilerini, uşaklarını, şoförünü bile muhakkak dini akidelere bağlı insanlardan seçiyor, yaşayış tarzlarını gizlice kontrol ettiriyor ve sözü özüne uymayan çürük kalpli, ikiyüzlü olanları yanından uzaklaştırıyordu. Fakat çocuğunu okutmadığı hoca, hatta papaz bırakmamıştı. Zaten kendisinde din meylini sabit fikir haline getiren de oğlunun saralı oluşuydu.

Konağında hususi mevlitçisi bile vardı. Cami cami dolaşır, para dağıtır, fakir kızları evlendirir, fukara çocuklarını sünnet ettirir, hayır işlerinde para harcamaktan zevk alırdı. En büyük zevki de yaşlı başlı, başları örtülü kadınlarla dini sohbetlerde bulunmak beraberce Muhammediye, Ahmediye, siyer-i nebevî,[1] kısas-ül enbiya[2] nevinden kitaplar okumak ve okutmaktı.

Bir gün nedimeleri arasına bir kadın daha karıştı: Bildiğimiz İrfan'ın anası Fitnat Hanım... O günden sonradır ki Peryal, Sünnî akidelerden daha tatlı, esrarlı, şiir tarafını taşkın, gönle hitap eden başka bir yola doğru hafif hafif meyiller duymaya başlamıştı.

Konağa Mesnevi tercümesini Fitnat soktu; Yunus Emre'yi o tanıttı. Prenses'te dervişlere, şeyhlere, tasavvuf ehline karşı bir muhabbet hasıl olmuştu.

---

1 siyer-i nebevî: konusu Hz. Muhammed'in hayatı olan kitap

2 kısas-ül enbiya: peygamberlerle ilgili hikâyeleri içeren kitap

İşte bu hazırlık devresinden sonraydı; her cuma günü Eyüp Camii'ne giden Peryal, otomobilinden inmiş, arkasında Hocahanım'la yaşlı dadısı, cami avlusunu geçerek Hacet penceresine doğru yürüyordu ki karşısında perişan kılıklı acayip bir adam peyda oldu: Saç sakal birbirine karışmış, baş açık, ayaklar çıplaktı, yasak edilmiş derviş kıyafetinde, başında külah, elinde teber,[1] entarili ve hırkalı değildi ama bu hissi veriyordu, haliyle eski derviş hayalini gözönüne getiriyordu.

İri, siyah malihülyalı[2] gözlerini Prenses'e dikti, birden emretti:

"Dur ey hatun!"

Peryal ve arkasındakiler durdular.

Derviş yumulmuş şekilde tuttuğu elini uzattı, dedi ki:

"Al bu emanetleri! Sahibine götür, teslim et"

Almaya cesaret edemeyen kadına değişen, uhrevîleşen sesiyle fısıldadı:

"Al, kızım... Allah böyle takdir buyurdu. Al ve Şeyh Baki'ye ver. Ne yapacağını sana ancak o söyleyebilir."

Açılan uzun parmaklı, hafifçe gül kokulu, bembeyaz, yumuşak, kibar elin içine bir şeyler koydu; düşmesin diye de yumdurdu.

"Vazifem bitti; Hüü!"

Hayretler içinde kalan Prenses avcunu açıp baktı: İrice, yuvarlak üç taş, üç pırlanta gördü. Dervişi aradı; kaybolmuştu. Hocahanım'la dadısı Ravend Kalfa'dan sordu:

"Ne oldu, nereye gitti bu adam?"

---

1 teber: derviş baltası

2 malihülya: melankoli

Görememişlerdi, şaşkın haldeydiler; bir lahzada silinmiş, sır olmuştu. Hanımefendinin avcuna bıraktığı neydi? Merak, hatta korku ile baktılar Prenses:

"Üç taş," diye söylendi, "galiba pırlanta... eğer pırlanta ise çok para eder."

Muayene etti; elmastan anlardı; hükmünü verdi:

"Muhakkak pırlanta bunlar! O fakir kıyafetli adamda pırlantanın işi ne?"

Hocahanım söze karıştı:

"Size taşları verdikten sonra da bir şeyler de söyledi... aklınızda kaldı mı hanımım?"

"Evet, iyice işittim: 'Şeyh Baki'ye ver!' dedi. Kimdir bu Şeyh?"

İki kadın öyle bir isim işitmediklerini, o isimde kimseyi tanımadıklarını bildirdiler. Sorup araştırmak icap ediyordu. Fakat her şeyden önce Hacet penceresi önünde sıdkı ihlas ile dua, Allah'a hamdü sena etmeleri lazımdı.

Bir zamanlar aklını fikrini hep bu kabil esrarlı vakalara, şeyhlerin ve dervişlerin yaptıkları kerametlere, maneviyat kuvvetinin madde üzerindeki sihirli tesirlerine vermiş, gündüz hülyalarında, gece rüyalarında bunlarla meşgul bulunan Peryal artık sadece hisleriyle muhakeme eden yarı muvazenesiz[1] bir kadındı. Hocahanım'ın nedimesinin dediklerini yaptı. Okudu, üfledi, cami hademesine, dilencilere para dağıttı; güvercinlere kutu kutu yem serpti. Evliyaya iki kurban adamayı da unutmadı.

Konağına dönünce iki kadını derhal Şeyh Baki'nin adresini kimseye sezdirmeden öğrenmeye memur etti. Birinci

1 muvazene: denge

akşam boş dönmüşlerdi; lakin ikinci günü Hocahanım şu haberi getirdi: İstanbul'da Baki Efendi isminde tekke ve tarikat sahibi bir Şeyh yoktu, ancak Zeyrek civarında ahşap, harap bir konakta oturan bir Baki Bey vardı ki ilim ve takvası ile maruftu;[1] selamlığında geceleri toplanan komşularıyla, uzaklardan gelen misafirleriyle "İlm-i Kelam" ve "Hikmet-i Kadîme" üzerinde sohbetler ederdi. Yakışıklı, keskin bakışlı, olgun, profesör tavırlı ciddi, sevimli bir zat. Mücessemi nezaket[2] ve kibarlık. Şimdi benzeri pek azalan beyefendi tipi...

Eskiden Hırka-i Şerif ziyareti münasebetiyle ramazanın on beşinci gecesi padişah tarafından Topkapı Sarayı'nda devlet ricaline verilen etrafı yazılı tülbentlerden birine sararak mücevher çekmecesine sakladığı üç pırlantaya geceleri kalkıp yerlerinde durup durmadıklarına bakacak kadar vehme kapılmış olan Prenses, Hocahanım'ın getirdiği haberi tahkike[3] lüzum gördü. Bunu bir erkek yapmalıydı.

Prenses üç taş meselesi hakkında kimseye bir şey söylemeyeceklerine dair Hocahanım'a da, dadısına da yemin ettirdikten sonra işin tahkikini –gene vakayı gizli tutarak– yeni nedimelerinden Fitnat Hanım'ın oğlu İrfan'a bıraktı.

Onun ağırbaşlı, dinine bağlı, misline şu devirde güç rastlanır bir genç olduğunu biliyordu. Konuşmuş, halini beğenmişti de... Bununla beraber dadı ile Hocahanım Şeyh unvanını taşıyan bir Baki Efendi'yi aramakta devam etmekteydiler.

İrfan bir sabah konağa heyecan içinde geldi; Prenses'in

1 maruf: bilinen, tanınmış
2 mücessemi nezaket: nezaket, kibarlık timsali
3 tahkik: araştırma

huzuruna kabul olundu. Nihayet Baki Bey'in meclisine girmiş, sohbetlerini dinlemişti; hatta iltifatını da görmüştü. Kemal sahibi gerçekten ulemadan bir din ehliydi. O gece "kader" bahsi açılmış, ev sahibi "kaderiye" ve "cebriye" meslekleri hakkında derin malumat vermiş; ayet ve hadisler zikretmiş, birçok şiirler okumuş, dinleyenleri hayran bırakmıştı.

"Asıl mesleği ne imiş bu zatın?"

"Eski mektupçulardanmış. Konak oldukça harap... Lakin misafirlere ikram yerinde... Bendenizi cezbetti; ara sıra meclisine devam edeceğim."

"Şeyhliği filan yok mu?"

"Sordum, efendim... O unvanla da ananlar varmış, lakin yayılmasını kendisi istemiyormuş. Pek varlıklı olmamakla beraber fakir fıkara babası olduğunu söylediler."

"Sakallı, cübbeli, hoca kıyafetinde mi?"

"Zarif bir sakalı var. Üstündeki elbise de bizimki gibi, çok daha iyisi... Şık giyiniyor."

Peryal karar verdi: Kimseye sezdirmeden, dadısını yanına alıp gayet basit bir kıyafete girerek şu Baki Bey'in konağına gidecek, kendisiyle konuşmak istediğini bildirecekti. Yanına kabul olunursa derviş ve taşlar meselesini açmayacaktı; şöhretini işittiğini, elini öpmeye geldiğini söyleyecekti. Bu adamı kendisinin görmesi lazımdı.

Bir de şu vardı: Eğer dervişin dediği Şeyh Baki o ise ve hakikaten keramet ehliydiyse Peryal'in taşları getirdiğini konuşmadan anlaması icap ederdi. Zira kitaplarda okuyup menakıbını[1] öğrendiği keramet sahipleri için bunlar olağan işlerdendi.

1 menakıb: övgüye değer özellikler

Prenses inanmaya istidatlı,[1] şuuru bulanmış bir halde bulunduğundan çoktandır kavuşmak dilediği esrarlı âleme, üç pırlanta verip kayboluveren dervişlerle emanet bekleyen şeyhlerin tılsımlı dünyasına ayak basmaktan memnundu; içi içine sığmıyordu.

Kararlaştırdığı gibi yaptı; orta halli bir elbise içinde mantolu ve başı eşarpla örtülü, dadısı yanında Zeyrek yolunu tuttu. Otomobilini aşağıda, henüz açılmakta olan Atatürk Bulvarı'nda bırakarak dar, dik yokuşu yayan çıktı. Burada set set bahçeler içinde evler, birçok türbeler vardı; durgun, kenara çekilmiş, kendine dalmış, ruhanî denilecek dinlendirici, aynı zamanda tatlı tatlı düşündürücü ve insanı gönül tarafına çekici bambaşka bir hayat seziliyordu.

Yokuştan dolayı yüreğinin sık atışına rağmen rahatlık duydu ve bu hava içinde konağı buldu.

Kapıyı yaşlı, sevimli, uzun bıyıklı bir adamcağız açmıştı. Gelenlerin beyefendiyi görmek istemelerine şaşmadı; geniş bir taşlık sonundaki tahta perdeyi gösterdi:

"Buyurunuz," dedi, "hareme oradan gidilir. Ben haber vereyim."

Önlerine düştü; tahtaya güm güm eliyle vurdu ve:

"Kimdir o?" diye içeriden duyulan kadın sesine:

"Misafir hanımlar geldi, beyefendiyi göreceklermiş" cevabını verdi, çekildi. Açılan kapıdan girdiler. Karşılayan siyahî bir bacı... Güler yüzle o da dedi ki:

"Buyurun, efendim. Şuraya, şu odaya! Beyefendiye kimler geldi diyeyim?"

"Tanımazlar, bizi... Kendilerini bir şey danışmak için ra-

1 istidat: bir şeyin kabulüne olan doğal eğilim, yetenek

hatsız ediyoruz. Eğer şimdi vakitleri müsait değilse başka bir gün geliriz."

"Beyefendi kimseyi geri çevirmez; şimdi görüşürsünüz. Hanımlar mevlide gittiler; evde ben yalnızım. Hele oturunuz, biraz nefes alınız da..."

Oda ucuz eşyayla döşeli, fakat düzenli ve temizdi.

Peryal yatağında, ses etmemeye çalışarak birkaç defa döndü.

O gün girdiği ve gediklisi olduğu konağın sonradan içi de dışı da boyanmış, her tarafa tanınmayacak derecede yenilenmişti... Kocasından kendisine ve hasta oğluna kalan gelir sayesinde! Melal de bahçeyi şekle sokmuş, çökmesinden korkulan setlerle duvarları tamir ettirmiş, yeni parmaklıklar taktırmıştı. Başkalarının da yardımı dokunmuştu, el birliğiyle harabeyi mamur hale getirmişlerdi.

Bir müddet bunları düşünen Prenses, kendi hikâyesini kendi zihninde yaşamaya, yaşatmaya devam etti.

Oda kapısında tekrar görünen bacı arkasından gelmelerini işaretle anlattı. Gıcırdayan merdivenden çıkmaya başladılar (Bu gıcırtı tamirden sonra da kesilmemişti). Sofada duran ve camilerdekini andıran bir ayaklı saat, bronşitli çocuk göğsü gibi yumuşacık hırıldayarak gündüzün dördünü çaldı. Bacıya uyarak gayet sessiz, ayaklarının ucuna basarak yürüyorlardı.

Prenses, konağın bu derin sükûnetinden ve türbelerdekini andıran loş ıssızlığı içinde manevi bir varlık, dile gelmemiş bir konuşma sezilen sükûtundan hoşlanmıştı. Bacının

usulcacık açtığı kapıdan zevk verici bir helecanla[1] girdi, bakındı.

Koltuğa oturup kitap okuyan elli, elli beş yaşlarında, zarif sivri sakallı, başı açık, saçları taralı, gri bir fanila pantolon üzerine lacivert ceket giymiş, beyaz gömleğinin yakası ilikli, fakat kravatsız, gayet yakışıklı bir adam geldiklerini duymamıştı; okumasına devam ediyordu.

Kısa bir müddet ayakta durdular. Bacı kapıyı gene usulcacık örtüp gitti. Peryal bunu görmemişti ama hissetmişti.

Koltuktaki zat az sonra, gözlerini kitaptan çevirmeden, kımıldanmadan, okumayı bırakmamış yahut da kitaptan yüksek sesle bir cümle okuyormuş gibi yaparak şöyle dedi:

"Yanındaki emanetin birini bana ver; öteki sende kalsın; üçüncüsünü de sat, ne tutarsa parayı fikaraya dağıt! Gönlündeki şek ve şüphe bulutu bir gün dağılacaktır; zamanı gelince konuşuruz. O derviş bendim; ama ne ben benim, ne sen sensin, ne sen bensin. Ben hem benim, hem sen sensin, hem de ben sen. Hû!"

Tekrar kitabına dalmıştı. Prenses elleri titreyerek çantasından çıkardığı tülbendi –dadının da yardımıyla– açtı; üç taştan birini, gözüne en parlak görünenini seçip konsolun üstüne bıraktı; öbürlerini gene sarıp sarmaladı, yerine koydu. Geri geri, perişan halde dışarıya çıktı. Bir kelime bile söyleyememişti.

Sofada duvara dayanmadan duramadı. Dadıyı bir titreme almıştı; kesik kesik söyleniyordu:

"Derviş o değildi; onun yüzü bununkine benzemiyordu; sesi de sakalı da başka türlüydü.

1 helecan: kalp çarpıntısı

Peryal, yürüyemez hale gelen dadısını kolundan çeke çeke merdivene doğru adeta sürüklemişti. Orta sahanlıkta takati kesildi, tahta tırabzanlara tutundu; dinlendi. Konakta çıt yoktu, bacı da kaybolmuştu.

Yolu kendileri buldular; ancak sokağa çıktıkları zaman Prenses ağlamakta olduğunun farkına vardı. Önlerine ilk rastlayan Deveyokuşu'ndan dikliğine caddeye indiler; hemen Şişli'ye döndüler.

Peryal uğradığı şokun tesiri hafifleyince yolda ve tek başına kapandığı odasında epeyce şuurla muhakeme yürütmeye başladı. Hatta dervişe rastlayışının önceden hazırlanmış bir plan icabından olması ihtimali üzerinde de durmadı değil. Kalleş, soyguncu şeyhler hakkında işittikleri çoktu; çok kitap ve roman da okumuştu. Ama kulakları sayısız keramet menkibeleriyle de doluydu.

Birincilere inandığı kadar ikincilerin de mevcudiyetinden emindi. Hatta evvelce manyetizma, ispirtizma, telepati, telkin hakkında etütler de yapmamış mıydı? Tabii, fakat gizli bir kuvvetin var olduğunu Avrupalı âlimler de kabul ediyorlardı. Uzağa gitmeye ne hacet? Evindeki Hocahanım da bu cinsten bir kuvvete sahipti. Bir gün mangal başında kahvesini pişirirken iki misafir hanım önünde birdenbire:

"Ah, Osman'ım! Attan düştü! Ayağı üzengiye takılmış, sürükleniyor!" diye haykırmış, düşüp bayılmıştı. Oğlunun baytarlık ettiği Adana'dan akşamüstü gelen telgrafta bir at kazasında onun vefat ettiği yazılıydı. Sonradan mektupla verilen tafsilat Osman Efendi'nin tam anası İstanbul'da feryat edip bayıldığı dakikada attan düştüğünü anlatıyordu.

Ya şuna ne diyecekti: Şeyh her biri bin lira eden pırlan-

taları nereden bulmuştu? Belli ki servet sahibi değildi; bulmuş da olsa iki bin lirayı şuna buna bağışlayamazdı.

Prenses'ten fazlasını koparmak için mi bu fedakârlığa katlanmıştı? Peki, yolmak istediği kadının tesir altında kalarak kendisine bağlanacağına nasıl emin olabilirdi? Paralar da üste giderdi.

Baki'nin derinden gelen sesi hâlâ kulaklarında... sözleri de:

"O derviş bendim; ama ne ben benim, ne sen, sen!"

Bu sözü, yahut benzerini, başka şekildekini bir yerde daha işitmişti; yoksa okumuş muydu? İyi hatırlamıyordu, araştıracaktı. Aradan günler geçti; Zeyrek'ten ses çıkmadı. Peryal taşlara kıymet biçtirmiş, müşterisini bulursa ikisinin bin yedi yüz lira kadar tutacağını öğrenince bir tanesinin bedeli olan sekiz yüz elli lirayı –taşı muhafaza etmişti– Şeyh'in emrine uyarak fakirlere dağıtmıştı. Kendi kendisine diyordu ki:

"Beni bir daha aramadı. O halde gönlümdeki şüphenin büsbütün sıyrılmadığını biliyor; konuşma zamanı gelmedi, belki hiç gelmeyecek."

Sakladığı iki taşı bir gece rüyasında altın zincirle boynuna takılmış gördü; mavi bir ışıkta parıldıyorlardı. Uyanınca içinde bir ferahlık duydu:

"Acaba haber mi var?" diye ümide düştü; iyi bir rüya gördüğünü Hocahanım'a ve olan bitenleri gizlediği Fitnat'a kapalı şekilde anlattı. Hepsi hayra yordular.

Namaz, niyaz, cami ve türbe ziyaretlerinden vakit ayırıp yüksek sosyeteye mensup bazı hanımların toplantılarına da gittiği olurdu; mevki icabı düğünlerde, nişanlarda da şöyle bir görünürdü. Prenses'in kendisini sofuluğa verdiği malumdu ama bunun yarı sapıklık halini aldığı henüz yayıl-

mamıştı. Zaten bu meclislerde içini belli etmemeye çalışır, moda ve sinema bahislerine karışır, dünyadan elini, eteğini çekmiş hissini vermemek hususunda dikkatli davranırdı.

Hâlâ fevkalade güzel giyiniyordu; vücudunun sevimli, zarif biçimini meydana çıkaran elbiseleri daima merak ve gıpta uyandırmaktaydı.

Rüya gördüğünün ertesi günü ahbabı Bersad Hanım –eski ordu kumandanlarından birinin kızıydı– kendisini çaya davet etti; kabule yanaşmayınca bu hanım telefonda dedi ki:

"Sizi uzaktan tanıyan muhterem bir zat da aramızda bulunacak; kendileri, siz, bir de –bilmem görüşür müsünüz?– müteahhit Rifat Yapıcı'nın refikası Melal Hanım..."

Peryal bu kadını hiç bilmiyordu. Muhterem zatın kim olduğunu sordu; aldığı cevap yüreğini ağzına getirdi:

"Babamın vaktiyle Bağdat'ta yanında bulunmuştu, mektupçu Baki Bey! Memnun kalacağınıza eminim. Ben ilmine, fazlına, talakatine[1] hayranım. Tanıyıp da hayran olmayan kimse yoktur, ya! Bir ruh profesörü, modern bir mürşit, Allah'ın sevgili kulu! Rica ederim, fırsatı kaçırmayınız. Kendileri münzevi yaşarlar, tenezzülen yalnız fakirhanemi teşrif ederler; o da pek nadir olarak... Beklerim Prenses, muhakkak geliniz!"

Peryal daveti kabul etti; Bersad Hanım'ın Salıpazarı sırtındaki babadan kalma manzaralı konağına gitti ve bu toplantı hayatının en ehemmiyetli hadisesi oldu. Unutulması imkânsız hatıralardan... Bir dönüm tarihi!

1 talakat: akıcı ve düzgün konuşma

O ikinci karşılaşmadan beri tam dört sene, yedi ay geçmiştir. Peryal bunu Baki'ninkine bitişik ve kapısı aynı odaya açıldığı için oda içinde oda denilen bir nevi bölmeye kurulmuş yatağında, gece yarısından sonra parmaklarıyla hesapladı.

"Âşık" demin birkaç kere inlemişti; muhakkak ki uykusunda yine Neşide ile meşguldü. Tezahürleri herhangi bir insanınkinden farklı olmayan tutkunluğunu anlatırken aşk ile şehvet arasındaki mesafenin sonsuzluğunu, hudutsuzluğunu ileri sürüyor ve bunu sadece tasavvuf lisanıyla izah etmiyor, asrın en yeni nazariyeleriyle[1] ispata çalışıyordu.

Bilhassa Freud'dan misaller getirmekte idi. Şehvetin dinî bir vecd haline geçip ulvî mahiyet alışını –buna Almanlar "sublimierung" derlerdi– o müellif[2] mükemmel surette anlatmış, başka âlimlere de kabul ettirmişti.

Şu var ki Baki her hareketi, bilhassa şüphe uyandıranlarını mistik yoldan izahı tercih ederdi. Nitekim bu defa da öyle yapıyordu:

"Evet," diyordu, "alelade faniler için bizim aşkımızın şehevî aşktan ayırt edilmesi güçtür; dar, basit, dipsiz ve ufuksuz havsalalara sığmayan bir sırdır bu! Filvaki ortada etten ve kandan ibaret cismanî bir sevgili görürsünüz. Fakat sevgimiz ona mıdır? İnsan ve bu arada tabiat, Allah'ın başka başka suretlerde tecellisinden ibaret olduğuna göre –zira Vücud-u Mutlak'ın[3] şanı kendini izhardır[4] ve tekvine[5] sebep de bu-

1 nazariye: teori, kuram
2 müellif: yazar
3 vücud-u mutlak: tanrı
4 izhar: gösterme
5 tekvin: yaratma

dur– sevgilimizin güzelliğini seyrederken önünde diz çöküp cezbeye tutulmamız süfli[1] bir ihtirastan değil, Cemal'in sevgilimiz suretinde zahir olmasındandır."[2]

Hülasa etti:[3]

"Allah kendini görmek ve göstermek için kâinatı yarattı. Sevgilimiz de onun bir zerresi değil midir? Eğer aşkın ne olduğunu daha iyi anlayabilseniz! Aşk uçsuz bucaksız bir ummandır; dalgalarından yüzlerce dalga peyda olur ve içimizde durmadan çalkanır. Ey gönül! Kime tutkunsun, haberin var mı? Ey canevi! Sende mihman olan kimdir, biliyor musun?"

Dinleyenler, Peryal dahil, sözlerin karışık ve kolayca idrak edilmez muammalı, çok defa birbirini tutmaz manalarından ziyade Baki'nin bunları söylerken aldığı tavırdan, sesine verdiği ahenkten, hele gözlerinin yıldızlı bir yaz gecesi göğü gibi düşündürücü güzellikte, incitmez, ışıklı, ılık, derin âleminden müteessir olurlar, kendilerinden geçerlerdi.

Hiçbir içki, keyif verici zehir, hatta cismanî buluşma o sözlerin verdiği bayıltıcı, aynı zamanda uyanık tutucu müstesna zevkin yerini tutamazdı; tutamıyordu. Hanımefendiler bu tatlı zehirin müptelası olmuşlardı; gözler ve kulaklar vasıtasıyla gönül içine çekilen, ruhla emilen bambaşka bir eter, bir eroin, esrarlı bir su veya toz!

Peryal artık Baki'yle ikinci karşılaşma sahnesini, Bersad Hanımefendinin konağındaki çay davetini hatırasından geçirmektedir.

1 süfli: aşağılık, alçak
2 zahir olmak: ortaya çıkmak
3 hülasa etmek: özetlemek

Konağın üst katında Sarayburnu'ndan başlayıp İcadiye tepesine kadar bütün Anadolu yakasına nazır salona girdiği zaman Baki Bey koltuktan doğruldu; kucağında oturan güzel bir kediyi usulcacık yan koltuğa yatırarak bir salon adamı nezaketiyle ayağa kalktı.

Asıl tuhafı Prenses'in takdim sırasında uzattığı güzel eli –zira Peryal'in en güzel yeri "ser"de yetiştirilmiş nadide bir nebat nazlılığında ve kafese konmuş harikulade latif bir uzak memleket kuşu canlılığında, adeta rayihası kendinden, sesi çıkmadığı halde gayet güzel cıvıldıyor fikrini veren elleridir– Şeyh Efendi bir centilmen kibarlığıyla en makbul şekilde öpmüştü.

Kadın eli öpen bir evliya?

Prenses bir müddet bu "centilmen-evliya"nın yüzüne bakamadı. Zira aralarında ne Bersad, ne de kendilerinden daha genç olan Melal Hanım'ın bilmedikleri büyük bir sır vardı. Sırrın kimsece anlaşılması imkânsız alametini de göğsünde taşıyordu: Ucunda tek taş ufarak[1] bir pırlantanın tutturulduğu platin iğne. O taşı bir tılsım yerine koyarak İstanbul'un en iyi kuyumcusuna vermiş, katalogdan seçtiği modele uygun –model sabık İngiltere kralının bir saltanata mal olan zevcesi Mrs. Wallis Simpson'a ait mücevherlerden biriydi– platini ve el emeği pırlantasından pahalı bir iğne yaptırmıştı.

Ötekini ise saralı oğlunun boynunda taşıdığı mahfazalı "En'am"ın kapağına kaktırmayı muvafık[2] bulmuştu. Asıl o, bedeli fukaraya dağıtılmış bir taş olduğu için hassalı olabilirdi.

1 ufarak: biraz ufak
2 muvafık: uygun

Baki de Peryal'e bakmıyordu.

Bir ara ikisinin de gözleri birbirlerini çekerek karşılaştılar. Bakışma uzun sürdü; belki de Prenses'e öyle gelmişti; muhakkak olan cihet bu gözler uhrevî veya sadece manevi bir sondajdan ziyade cismanîliğe kıymet takdir eden pek erkekçesine bir bakışla kendisini sarmıştı.

Sonunda güzel elleri üzerine çevrildi, ayrılamıyordu. Dul kadın bakışın sıcaklığını ellerinde hissetti. Çekemedi... Manyetizma edilmişe dönmüştü. Hatta bir an onları gözlere doğru uzatmak, bakışların sıcaklığını daha iyi, daha yakından duymak ihtiyacına bile kapıldı; centilmen evliya neden sonra başını öbürlerine de çevirerek dedi ki:

"Bütün dinlerde ellerin büyük ehemmiyeti vardır. Bizim dinimizde Şakkı Kamer Resulullah'ın aya doğru parmağını uzatması üzerine ayın ikiye yarılması, çölde parmağından su akıtması mucizelerinde ele ve parmaklara işaret olunur.

Aktı ol çeşme içtiler "aşere"
Afiyetler o Seyyidülbeşere.

Allah, Musa'ya buyurdu:

'Elini koynuna sok, elin beyaz olarak çıkacaktır.' Yed-i beyza hadisesi de budur; İzzet Molla buna telmihen demiştir ki:

Ne zuhur ittü ise ittü yed-i beyzadan"

Baki Peryal'in, gerçekten beyazlığın en güzeliyle beyaz olan ellerine bir daha, çarçabuk baktı ve belli belirsiz iç geçirdi. Derin bir iç geçiriş ki ah çekişti denilebilir. Kâfi görmedi; gözlerini kapadı; yüksek sesle, göğsü kabararak:

"Ya Allah!" diye inledi. İşin farkında olmayan iki hanım org nağmesi gibi içten gelen bu sesi hüsn-ü tevil ettiler,[1] başlarını sağa sola salladılar.

Şeyh Efendi Peryal'e bir keramet ehlinden ziyade geçen asırdaki Paris yüksek sosyetelerine müdavim[2] salon edip ve mütefekkirlerini[3] düşündürüyordu. Meslekleri kadar kadın güzelliğine de meftun, kadın ruhuna vâkıf, kadınlar âleminde bulunup bir nevi vecde gelen sanat ve bilim sahiplerini... Hani, salonun şöminesine dayanıp ayakta dinleten ve mensur şiir tarzında süslü püslü konuşanları!

Baki'nin de o gün ayakta konuştuğu olmuştu. Hiç de derviş, Şeyh, kalender görünmeye, kendisini dünyadan elini eteğini çekip bir harabat ehli haline gelmiş tesiri yapmaya çalışmıyordu. Bilakis Abdülhak Hamid'i hatıra getiren ecnebi giyinişli ve görünüşlüydü; sakalı da onunkini andırıyordu; insana onun siyah kurdeleye ilişik tek gözlüğünü, monoklunu[4] aratıyordu.

Zaten bunu da o gün izah etmişti: Zahir ile bâtın arasında nispetsizlik Allah'ın nimetine karşı küfürdür. Zira Kibriya o nimetleri bize kendi hüsnünün ve kendine ihtimamlığının dünya yüzünde tezahürü için vermiştir. Hakk'ı seven ve taziz eden[5] kendini de sevmeli ve aziz etmelidir. Ta ki yine kendinde Vacib-ül Vücudu[6] müşahede eylesin!

Mamafih dış manzarasına hâkim, bambaşka bir iç dün-

1 hüsn-ü tevil etmek: sözü başka anlam verecek şekilde iyiye yormak
2 müdavim: devam eden
3 mütefekkir: düşünür
4 monokl (Fr. monocle): tek gözle kaş arasıra sıkıştırılan, çerçevesiz ve tek camlı gözlük
5 taziz etme: şeref verme, değer verme
6 Vacib-ül Vücud: Allah

yası ve iç hayatı olduğunu Prenses anlamakta gecikmedi. Söz dönüp dolaşarak "kendini bilmek" bahsine gelmişti. Demişti ki:

"İsteyeceğimiz her şeyi kendimizden istemeliyiz; ne varsa gönlümüzde mevcuttur; gönlümüzde aramalıyız. Bunun için de her işte olduğu gibi bir yol gösterici bulmalıyız. Gönül yoluna irşatsız gidilemez; gönül dünyasında, görünen köy bile kılavuz ister."

Bahsi kısa kesmiş, ilahi aşk faslına geçmiş, üç lisandan şeker, şurup gibi tatlı ve renkli, çiçek kokan, ışık saçan şiirler okumuştu.

Hacıların, hocaların –Baki'den yeni öğrendiği tuhaf tabirle– ulemayı rüsumun katı, kalıplaşmış, şiriyetsiz sohbetlerinden bunalmış, ruhu külçeleşmiş olan Prenses, zindanda durup dururken birdenbire karşısında bir park kapısı açılmışçasına şiir ve hürriyet zevki duydu.

Melal ise –sonradan itiraf etmişti– kendisini kaptırdığı kuklalar hayatında böyle bir içliliğe rastlamamıştı. İşi henüz mistik tarafından almıyordu; sadece tarifi yapılan "aşk"ın muhitindeki yavan aşklara benzemediğini anlamakta, bu şiirli lisanla, bu tatlılıkla, gökte uçup, nurda yüzerek sevilmeyi istemekteydi.

Aşk bahsi ederken Baki daha da yakışıklı, büsbütün sıcakkanlı olmuştu; iki hanıma da yanına sokulmak, daha yakından, temasından kuvvet alarak dinlemek arzusu veriyordu. Ne coşkun, diri ve derinine bir ruhtu onunki! Yaşını unutturan bir ruh delikanlısı, bir gönül Herkülü olup çıkmıştı. Bir kadın tutulurdu bu adama!

Melal böyle görmüş, o hükmü vermişti. Peryal ise tarif

edilen büyük aşkın Allah'a müteveccih[1] manevi bir bağlılık olduğuna, demin aldandığına, eğer ellerini beğendiyse onlarda güzeli bulduğuna kaniydi.

Bir ara, ötekiler çay hizmeti için tekerlekli masaya yerleştirilmiş gümüş semaverle meşgul olurlarken sabık mektupçu Prenses'e dedi ki:

"Taşlardan birini kendi göğsünüze, birini de oğlunuzun boynuna taktığınıza iyi ettiniz. Şüphe bulutunun kalbinizden sıyrıldığına memnunum."

İkinci pırlantanın Talha'ya takıldığını nereden biliyordu?

Peryal hatıralarının bu noktasına gelmişti ki Baki'nin yatak odasından gene bir inleme işitti. Bazı sözler de fark etmişti; belki de Neşide'yi sayıklıyordu. Evet, içeride kendi kendine konuşuyor. Kulak verdi ve iyice duydu:

"Neşide! Neşide!"

Ses kesildi; fakat arkasından ağlamaya benzeyen başka bir ses aksetti. Uykusunda ağlıyordu. Peryal'in yüreği burkuldu. Acıdığından mı? Değil! Kıskançlığından. Lakin Şeyh'i kıskanmıyordu; kızı da... Ömründe böyle sevilmediğini düşünerek Neşide'nin talihini kıskanmaktaydı.

Ağlama uzadığı için yatağından fırladı, öte odadaki Baki'nin karyolasına yaklaştı:

"Beyefendi! Beyefendi!" diye uyandırmaya kalkıştı; olamadı, yorgandan dışarıda duran kolunu dürttü:

"Ağlıyorsunuz! Uyanınız!"

Baki döndü, gözlerini açtı, kandil haline sokulmuş

1 müteveccih: dönük, yönelik

elektrik ışığında şaşkın şaşkın etrafına bakındı; vaziyeti çabuk kavramıştı. Sayıklamasına devam eder ve bir şiir okurcasına şöyle söylendi:

"Âlemi seninle gördüğüm halde seni görmeyeyim? Bu, bana layık mı? Seni arayan ben değilim. Kim olduğunu yazık ki anlamıyorsun?"

Peryal'e hitap etti:

"Bir yudum su lütuf buyurunuz. Şu lambayı da yakar mısınız efendim?"

Prenses söylenenleri yaptı. Azıcık ferahlayan Baki, kadına yatağın kenarındaki koltuğu işaret etti; oturmasını istiyordu.

"Siz yoktunuz," diye anlattı, "ben gündüzün sokağa çıktım. Nereye gittim biliyor musunuz? Onun semtine... Fakat eve girmeye cesaret edemedim. Kapısına uzaktan bakan köşebaşındaki kahvede oturdum, belki sokağa çıkar, yahut pencerede görünür ümidiyle saatlerce bekledim."

"Gördünüz mü? Çıktı mı?"

"Ne gezer? Kolum, kanadım kırılmış halde döndüm:

Döner döner bakarım kuy-i yâre ah ederim

diye söylenerek... Bu, her aşkın vasfıdır; âşık Mevlana'nın buyurduğu gibidir:

Âşık heme ruz mestü rüsva bada
Divane-ü şuride ve şeyda bada

Manasını anladınız tabii: Âşık her gün, her zaman sar-

hoş, halk arasında haysiyetini kaybetmiş, perişan ve divane olmalıdır. Büyük aşk şairimiz de kendisi için aynı şeyi söyler:

Fuzulî rind-ü şeydadır hemîşe halka rüsvadır

Ama bu rüsvalık nedir? Bir mertebedir ki insan artık göz ve elin yardımı olmadan görür ve tutar. Demin onunla idim, şimdi de..."

Peryal kırk dört yaşının bakımlı olgunluğu içinde ve Amerika'dan yeni gelmiş, henüz vitrinlere düşmemiş naylon geceliği üzerine bürünüverdiği krepsatenden leylak renkli ropdöşambrıyla bilhassa mahmur ve düşünceli haliyle adeta güzeldi. Aynaya bakmadan bunu, seyretmişçesine görmüştü. Körpeliğinden başka çekiciliği olmayan, hatta körpeliğinde de hamlık, usaresizlik, şekersizlik sezilen Neşide'nin, kendisi dururken Baki'ye öyle bir aşk ilham etmesine akıl erdiremiyordu.

Çok defa olduğu gibi –zaten bu görüş ve anlayışlarına şaşar, tesiri altında kalırdı– yataktaki adam, karşısındaki kadının zihninden geçirdiklerini okumuştu:

"Hakkınız var," diye cevap verdi, "pek cahil, adeta ümmi![1] Celaleddin Rumî de Şems-i Tebrizî gibi bir irfan ehlinden sonra muhabbetini cahil bir kuyumcuya hasretmişti. Bunlar bâtınî muhabbetlerdir, cismanîler sırrını kavramaktan âcizdirler. Esasen daima tekrar ederim, biz onda aşkı bulduksa bu bir takdir-i ilahidir. Sizlere yarın hakiki ve mecazî aşk hakkında Molla Cami'nin 'Silsilât-al Zahab" isim-

1 ümmi: okuma yazması olmayan

li eserinden bazı mesneviler okuyacağım. Hazret 'vahdet-i vücud' akidesinin bir kutbudur. Cemiyet hayatında benim gibi meşrebi rindane idi, musikişinas idi de..."

Baki konuşunca ferahlayan tabiatta olduğundan az sonra tekrar uykuya daldı. Prenses'in ellerini teşekkür makamından ve kibarcasına dudaklarına götürmeyi ihmal etmemişti. Böylece sabah oldu.

2

Neşide vakası şöyle başlamıştı:

İki sene evvel Baki birkaç ay geçirmek için müteahhit Rifat Yapıcı'nın, yani Melal'in Erenköyü'nde, demiryolu ile tramvay hattı arasındaki ağaçlıklı cadde üzerindeki köşküne daha doğrusu malikânesine yerleşmişti. Birtakım şartlarla... mesela ziyaretçi kabul edilmeyecekti; konaktakilerden de kimse, hatta zevceleri bile yanına gelmeyecekti. Bu, adeta gizli bir misafirlik, bir nevi vahdet[1] ve itikâf[2] olacaktı.

Kendisine bahçe içindeki çamlarla çevrili, eski devirden kalma, mükemmel tamir görüp yeni tesisatla modernleştirilmiş camlı pavyonu ayırdılar. Yemeklerini de orada yiyecek, arzu gösterirse umumi sofraya oturacak, kısacası hiç rahatsız edilmeyecek, keyfine kimse karışmayacaktı. Şeyh birçok psikopata nöbet nöbet ârız olan[3] ve sonra azgınlığa çeviren bir durgunluk devri geçiriyordu. Bu devirde az ve iştahsız konu-

1 vahdet: yalnızlık
2 itikâf: bir yere kapanarak ibadet etme
3 ârız olmak: bulaşmak

şur, her zamanki keskin, nurlu bakışlarında bezginlik sezilir, hatta bazı defa gözleri adeta buğulanır, baktığını görmediği zehabını[1] verirdi.

Tıp tabiriyle "dépression" denilen o çökkünlüğün ismi müritlerince "reften" idi, beşer âleminden ruh âlemine geçiş manasına bir söz. Pek uzun sürmez, arkasından teheyyüç[2] başlardı; ona da isim takmışlardı: "Şive!"

Baki'nin o sene "reften"i iki hafta devam etti ve bir sabah bahçeye çıktı, dolaşmaya, çiçekleri okşayıp koklamaya başladı. Sevinerek koşan Melal'e sordu:

"Acaba şehre haber yollayabilir miyiz efendim? Muhiplerimizden İrfan Bey vardır, hemşiresi Samiye Hanım'ı buraya göndermesini rica edeceğim."

"Belediyedeki İrfan Bey mi? Başüstüne... şimdi bir adam İstanbul'a gider, emrinizi kendisine bildirir."

"Estağfurullah, ricamı söyler. Çok teşekkür ederim."

Böyle dedi, derin bir nefes aldı ve içli bir sesle Farsça bir beyit okudu; kadının anlamadığını neden sonra anlamışçasına tercümesini de yaptı:

"'Kendinde göğe doğru yükselmeye bir istidat[3] duydun mu hüma kuşu gibi hemen kanadını aç! Fakat yeryüzüne meyil gördün mü feryat ve figanı hiç bırakma!' Bu sözler Mevlana'nındır. Kıtanın başında der ki: 'Gönülde meyil olmadıkça el, ayak nasıl hareket eder? Su ve rüzgâr yoksa çerçöp nasıl akar, nasıl savrulur?' Köşkünüzde yeni bir safa buldum, ruhumda kanadımı açtıracak istidat hasıl oldu. Gönülde meyil husule geldi. Siz de sait olunuz, hanımefendi."

1 zehap: sanı
2 teheyyüç: heyecanlanma
3 istitad: yetenek

Baki'nin memnunluğu Melal'i sevinç ve gurura boğdu. Acaba Âşık'ta ne gibi bir sebep kanat açtıracak istidada, şu kalp şevkine yol açmıştı? Olanı merak etti. Şehre yollayacağı uşağa emirlerini verip acele ve usulca döndü. Baktı ki Şeyh, köşkün bahçesini komşusunun arsasından ayıran yaseminli çite dayanmış, öte yandaki gürbüz, körpe, kendi halinde Gürcü kızının tarla çapalamasını seyre dalmış.

Yaklaştı; o derece meşguldü ki ayak seslerini duyuramadı; mıhlandı kaldı. Zira demin göğe yükselmekten bahseden hüma kuşu kızcağıza bir şeyler söylemeye başlamıştı; kız ise kaşlarını çatmış, işitmemezliğe vuruyordu. Fakat belli ki öfke ile hoşlanma arası bir hal geçirmekteydi.

Baki az sonra, başını çevirdi; suçüstü yakalanmış görünmedi; sükûnetle, vekarla, kendi kendisine konuşurcasına Melal'e dedi ki:

"İyi insan olmak istersek en evvel fena insan olduğumuza inanmalıyız!"

Yumuşak adımlarla ve düşünceli tavırla ağır ağır yürüdü, başka bir şey söylemeden camlı köşke girdi, vapur dumanı rengi geniş tül perdeler arkasında silindi. Ev sahibesini o sözün tesiri altında bırakmış, şaşırtmış, kararsızlığa sevk etmişti. Deminki sözü bir suç, bir kusur, bir "zelle", sürçmenin itirafı mıydı? Farsça beyitlerle ifade etmek istediği o "meyil ve istidat" genç kız için duyduğu beşeri arzunun zarifçe ifadesi, tevili olabilirdi.

Bir taneden fazla kadın alma yasağından az önce Afitap'a karşı da aynı arzuya kapılarak evlendiğini Melal biliyordu. Fakat bugün, zaten iki zevceli idi, kız razı da olsa kanun müsaade etmezdi.

"İşi büyültüyorum," diye nefsini zorladı, gördüğü sahneyi unutmaya çalıştı. Bu komşular bir ana, iki kızdan ibaret erkeksiz bir aileydi. Birinci Dünya Harbi'nde Gürcü Hoca Süleyman Efendi, Osmanlı ordusunun peşisıra memleketini bırakmış, evvela Anadolu'ya, sonra İstanbul'a hicret etmişti. Beş, on parası vardı; harp sırası sefalete uğrayan şehirde emlak kıymeti çok düşmüş, koca koca malikâneler yok pahasına satılmaya başlamış olduğundan Hoca Süleyman işte bu ara, bir ırkdaşının tavsiyesiyle arazisi epeyce geniş, fakat bakımsız, binası da yarı çökmüş yeri satın almıştı. Geçimleri dardı, bahçelerine ektikleri ile güç bela yaşıyorlardı.

Derken memlekette inkılaplar oldu, yeni zenginler türedi, küçük bir sınıf refah yüzü gördü ve bilhassa İstanbul'un bu yakası akıl ermez bir rağbetle tekrar şenlendi.

Gürcülerin arsası cadde üzerinde olmamakla beraber yine de kıymetlenmişti. Yarısını ifraz ederek[1] sattılar, harap köşkü tamir ettiler. Hoca Süleyman Efendi ile ilk kızının kocası Binbaşı Sudi Bey birbiri arkasına öldüklerinden ailede biri yaşlı, öteki orta, üçüncüsü küçük yaşta sadece kadınlar kaldı.

Tuhafı şuydu ki bu kadınlar kendi memleketlerindeki gibi evlerinde çalışarak, bahçeyi ekip biçerek, etrafın değişikliğine kayıtsız dağlı ve yarı köylü hayatlarına devam ediyorlardı. Daha doğrusu Gürcü köylüsü kalmışlar, muhite uyamamışlardı.

Müteahhit Rifat Yapıcı çamlarıyla, büyüklü küçüklü binalarıyla meşhur köşke yerleştikten, tamirine, ıslahına binlerce lira harcadıktan sonra arazisine Gürcülerinkini de ilave etmek istemişti. Sahipleri razı olmadılar.

1 ifraz etmek: bir araziyi bölüp, parsellere ayırmak

Türedi zengin –arka tarafta da olsa– o kaba muhacirlerle komşuluktan memnun değildi. Bahçelerinde at gibi çalışan, domates peltesi yapıp, mısır kurutan, evin saçaklarına kırmızı biber ve soğan hevenkleri asan bayağı komşulardı bunlar!

Şimdi yaseminli çite yaklaşarak taze kızla konuşan Melal'di, sordu:

"Kolay gelsin Neşide Hanım! Ne dikeceksiniz oraya?"

"Öte yandaki maydanoz tohumlarını karıncalar taşımış da buraya yeniden dikeceğiz. Toprağı çapalıyorum."

Neşide başına, güneşten korunmak için kırmızı renkte beyaz benekli bir kumaş sarmış, uçlarını çenesinin altından düğümlemişti; sırtında yarım kollu bir bluz vardı; rahat iş görmek için pantolon giymiş, paçalarını bükerek dizlerine kadar sıyırmıştı. İncecik, fakat adaleli, teni sıcak bir vücut... güneşin yakmadan, esmerleştirmeden bir elma veya nar imiş-çesine aslındaki pembeliğini kırmızıya çevirerek cilaladığı bütün manasıyla sıhhatte bir yüz... gözlerinin içi gülüyor. Bu gözler düşünceli, kederli de olsa ferahlığını kaybetmeyen camgöbeği renginde, sarışınlara mahsus ışıltılı, nemli, çocuksu gözlerdir. Müteahhidin karısı, içinden:

"Çok güzel, çok taze, kütür kütür bir kız!" diye söylendi; on sekiz, on dokuz yaşlarında olmanın güveni, serkeşliği bütün varlığında, hareketlerinde ve bakışlarında okunan Neşide'yi birinci defa, ancak şimdi dikkatle gözden geçirdiğini biliyordu. O güne kadar hiç ehemmiyet vermemişti; vermediğini sanıyordu. Lakin onun ilk mektebe gittiği zamanki siyah önlüklü, beyaz fiyonklu ve beyaz yakalı küçücük kız çocuğu manzarasını hatırladığını anlayınca şaştı. Demek

ki farkına varmadan güzelliğiyle kendisini ta o yaşta meşgul etmişti.

Yalnız bu kadar mı? Dul ablasıyla yaşlı anasının da –hemen hemen birbirlerine eş– bambaşka, halis Ari ırkta rastlanan zar gibi ince, duru beyaz ten güzelliklerini de şimdi görüyordu.

O bunları düşünürken çapasını elinden bırakmayan Neşide sordu:

"Sizin camlı köşkte yaşlı bir misafir var. Akrabanız mı?"

"Değil, hocamdır, benim... büyük âlimlerdendir."

"Ya! Ne okutur ki bu efendi?"

"Felsefe."

İlk mektep tahsilinden ötesini yapmamış olan Gürcü kızının ağzından hafif bi "ya!" daha çıktı, çapayı toprağa vurdu. Baki'nin hocalığına, bir ilim adamı oluşuna hayretler içinde kalmış gibiydi. Artık konuşmayı kesip çalışmak istediğini haliyle anlattığından Melal birkaç yasemin sürgünü topladı, o tarafa bunun için gelmiş göründü, çitten ayrıldı. Ayrılırken camlı köşk tarafına bakmıştı. Tül perdelerden birinin kımıldadığını gördü. Galiba Baki iki kadının kısa süren konuşma sahnesini seyretmişti, lakin seyrettiğini sezdirmek istememişti.

İkindi üstüydü, çağrılan Samiye Hanım, çağrılmasından memnun telaş içinde geldi. Anası, kardeşi ve kendisi, üçü de, Baki'nin en sadık, emirlerine gözü kapalı itaat eden müritleriydiler. Ona paralı, şık, okuyup yazmış, Garplılaşmış hanımlarınki gibi tasavvufu az çok ilim cephesinden de öğrenmiş, Eflatun, Aristo, Plotinus ve Bontroux'ların fikirlerinden bir şey kapmış, ayrıca Müslüman mistisizmini

gözden geçirmiş olarak münevvercesine değil, tekke şeyhlerinin kerametine inanan cahillerin ve zayıf iradeli, doğuştan fevkaladelikleri kabule istidatlı yarı cahillerin imanıyla bağlanmışlardı.

Bunlar için Baki, kendilerini ilahi cezbeye ve bizzat İlaha kavuşturacak kutb-ül ârifin[1] idi. Fiil ve hareketleri ne derece acayip, hatta usule, teamüle ve zahiren ahlaka uymasa yine tenkit edilemezdi. Hepsi bir hikmete dayanıyor; bir mana taşıyordu ve o hikmetle manayı gafiller kavrayamazdı.

Şeyh'in emirleri ancak tereddütsüz, muhakemesiz yerine getirilmek, pek zor da olsa yapılmak şartıyla –yapmamak Allah'ın iradesine karşı koymak nevinden affedilmez bir serkeşlik, hakiki kâfirlikti– "didar"a kavuşmak mümkündü.

Samiye Hanım'ı –otuz yaşındaydı– ikram ve iltifatlardan sonra camlı köşke, Baki'nin yanına yolladılar, ikisini yalnız bıraktılar. Üzüm gibi denilen esmer güzeliydi, başından oldukça dedikodulu bir aşk vakası geçmiş, uzun müddet bir ecnebi ile yaşamış ayrılmıştı. İsteri nöbetleri içinde kıvranırken Baki ile karşılaşmış yatışmıştı.

Konuşma uzun sürmedi ve kadın epeyce şaşkın, fikri yüklü halde akşam vakti şehre döndü. Köşkten çıkmadan önce dadıdan Gürcülere dair malumat aldığını öğrenen Melal'i merakta bırakmıştı.

Baki o akşam büyük köşkte ev sahipleriyle beraber yemek masasına oturdu; iştahlı, cerbezeliydi.[2] "Gülşen-i Râz" tercümesinden beyitler okudu; materyalizm ile spirülüalizm felsefesinin münakaşasını yaptı. Kahvesini içtikten sonra Melal'e:

1 kutb-ül ârifin: bilgi sahibi insanların en ileri geleni
2 cerbeze: güzel konuşma, beceriklilik

"Mehtap var," dedi, "müsaade buyurulursa bahçede şöyle beş on adım yürüyelim."

Büyük köşk çam ve ıhlamurlara çevrili olduğundan loşlukta kalmıştı; halbuki beyaz boyalı camlı köşk açıkta bulunduğundan ayın ışığı altında değil de içinde yüzüyormuşçasına nur kesilmişti. Önünden geçtiler, sabahleyin uğradıkları çite, bahçenin arka hududuna vardılar. Konuşmuyorlardı. Baki yine yaseminlere dayandı ve pesten bir şarkı okumaya başladı.

"Geçen gün besteledim. Kusurludur ama gönülden gelmiştir."

Birden sözü değiştirdi:

"Size söyleyecektim, vakit bulamadım: Şu komşunun kızı var ya?"

"Neşide mi?"

"Evet, küçüğü, Neşide... ona münasip bir kısmet zuhur etti; bizim İrfan talip oldu."

"Tanıyor muydu?"

Baki bu suale cevap vermedi, sadece bir mısra okudu:

Gencine-i Kâinata gevherdir aşk

Melal ısrar etti:

"Demek görmüş, beğenmiş..."

"Kendi gözleriyle değil, benim gözlerimle gördü, beğendi efendim. Yarın validesi ile hemşiresi gelip konuşacaklar. Siz de damat hakkında hüsn-i şehadet edersiniz[1] tabii! Geçimi yolunda, maddeten ve manen metin bir ailedir; 'hikmet'e

1 hüsn-i şehadet etmek: iyi görüş belirtmek

vasıldırlar;[1] kalplerine 'bâran' inmiş, ruhları 'sebzî'ye erişmiştir. Neşide ise 'seccade'ye muhtaçtır. Neşide'yi harcayamayız."

Tabirlerin karmakarışıklığı içinden çıkamayan Melal artık bir şey diyemedi, soramadı.

Beyaz keten elbisesiyle, iyi taranmış kırçıl saçları ve sivri sakalıyla, uzun boyu ve ince endamıyla mehtap altında daha zarif, daha nuranî görünen Âşık, bu ışığı sadece dışından almışa değil, içine sindirmişe ayrıca dışarıya verir hale gelmişe benziyordu.

Kadın öyle vehmetti[2] ki Neşide ismini söylerken sesi büsbütün tatlılanmış, kelime bu ağızda ahenk kesilmişti. Halbuki şimdiye kadar Melal'e manasız ve taninsiz[3] tesiri yapmıştı. Baki konuşuyordu:

"Hayat gecikme kabul etmiyor; her geçen saat hoşumuza giden şeylerin bir kısmını ve asıl mühimi zevk almak kabiliyetimizin bir parçasını alıp götürüyor. Onun içindir ki biz katı zevklere ilahi olanını da ilave ederek bir zevki iki ve daha zevkli yapıyoruz. İşte mistisizm her şeyden evvel bu kaideye dayanır. Güzelde Allah'ın cemalini görmekle bu güzelliği, böylesini göremeyenlerden fazla duymuş, anlamış ve zevkinden faydalanmış olmuyor muyuz? Stoikler acıyı bile ruhanî zevke çevirmek suretiyle dünyanın en çok zevkine varan insanlardır. Çile dinlerin hepsinde olduğu gibi nefse azap şeklinde görünen bir zevk vasıtasıdır; çilelerin en zevklisini ise bizim gibi âşıklar çeker. Gevezeliğimle sizi rahatsız etmiyorum ya efendim?"

1 vasıl: ulaşmış, kavuşmuş
2 vehmetmek: kuruntuya kapılmak
3 tanin: tını

Melal duyduğu "neşve"den[1] dolayı minnettarlığını anlatmaya çalıştı. Hakikaten de sarhoş gibiydi; kendisini bildiğimiz ayla ışıklanmış bir dünyada değil, mahiyeti meçhul, esrarlı, bambaşka bir aydınlıkla gecesi gündüzü olmadan daima nurlu, söz etmeden konuşulan ve basmaksızın yürünen bir âlemde sanıyordu.

İstanbul o şehirlerdendir ki neresine gitseniz mehtabın orada öbür yerlerindekinden daha parlak olduğuna inanırsınız. Bir zamanlar Boğaziçi'nde Körfez'in, bir müddet de Çamlıca veya Erenköyü'nün mehtapları daha berrak farz edilirdi; fakat hepsinin birbirinden farksız ve birbiri kadar parlak olduğu yer değiştirdikçe anlaşılırdı.

"Deniz kenarına gitmek istemez misiniz?" diye soran Melal'in teklifini Baki kabul etti. Otomobilin küçüğüne bindiler; direksiyona kadın geçti, yanına da Şeyhini aldı. Şu var ki civarda denizi gören bir açıklık kalmamıştı; gazinolara girmeyi âdet etmediklerinden Bostancı'ya gittiler, vapur iskelesinin suya uzanan rıhtımında bir müddet durdular.

Hava tamamıyla durgundu. Deniz o kadar sakindi ki içindeki balıkların bile kıpırdamadan, ağızlarını açmadan bulundukları yerde durduklarına hükmedilebilirdi. Adalar arasındaki kavak yaprakları gümüşiliği ve hafifliğiyle titreşen kısım hariç, ay ışığı denizi yeni kaplanmış bir çinko sabitliğiyle kırışıksız örtmüştü. Konuşmadan seyrettiler.

Dönüşte Baki'yi camlı köşke kendisi götürdü ve buraya geleli beri ilk defa onu gülzar âdetince soydu, yatağına yatırdı. Yan odada, yalnız kalmaması için geceleri dadı bek-

1 neşve: sevinç

liyordu; altmışlık bir emektar, kadıncağızı büyük köşkten çağırmaya gitti.

Peyveste Kalfa kendisine verilen işten şikâyetçiydi ama memnunluğunu örtmek için yalancı bir sızlanış... yoksa hem mühim, hem yakışıklı, bilhassa kadınlar mahbubu[1] bir erkekle ayrı bir köşkte geceleri beraber kalmaktan kendisini tatlı tatlı utandıran bir zevk duyuyordu. Daha acayip bir şey olmuştu: bu erkeğin komşu kızına karşı meylini sezmiş, yüreğine kıskançlık düşmüştü.

Kabahati Neşide'de buluyordu. Kollar bacaklar meydanda, pantolonun büsbütün şekillendirdiği vücudunu eğile kalka biteviye oynatarak adamcağızı zorla baştan çıkarıyordu. Bir haftadır bahçenin camlı köşk tarafına düşen zerzevat tarlasından ayrıldığı yoktu. Patlıcanlarla biberlere su vermeler mi dersiniz, hortumla kameriyeyi yıkamalar, hortumun yetişmediği yerlere kovalarla su taşımalar mı? Hep bu yanda çalışıyor, açıkçası fingirdiyordu.

Bu teşhis hakikate uymaktan uzaktı; Neşide her zamanki gibi sadece bahçesinde çalışıyordu; dadıya vaziyeti o mahiyette gösteren yine kıskançlıktı. Bütün ömrü, en küçük yaşından beri kıskançlıkla geçmişti, kapılandığı evlerdeki yaşıtları ufacık aile kızlarından başlayan ve bunların yaşları ilerledikçe gezip tozmaları, giyinip kuşanmaları, evlenip çoluk çocuk, ayrı ev bark sahibi olmaları, hatta ölüp mükellef cenaze merasimiyle gömülmeleri gibi daima kendisinden üstün muamele görmelerinden, içtimai[2] farktan doğan bir kıskançlık...

---

1 mahbub: sevilen, sevgili
2 içtimai: sosyal

Şimdi de Peyveste Dadı gece nöbetçiliğini yaptığından dolayı benimsediği Baki'nin bu, taze, gürbüz kıza alakasından müteessirdi[1] ve her defa olduğu gibi kabahati iltifat gösteren erkekten ziyade iltifat gören kadına yüklüyordu.

Melal, dadıyı bulunca dedi ki:

"Misafirimiz yattı. Sen de artık yanına git. Ha, biliyor musun? Gürcülerin kızına kısmet çıktı. Samiye Hanım'ın erkek kardeşi İrfan Bey yok mu? Yarın ona istemeye gelecekler."

Aklında yer edip kalan meseleyi açıklamak ihtiyacındaydı: Melal de hadiseden hoşnutsuzluk duymuştu, belki de işin nereye varacağını tahmin ettiğinden onunki de aşk hakkındaki yeni anlayışına ve tasavvuf felsefesine bağlılığına rağmen düpedüz bir kıskançlık başlangıcıydı.

Baki, rahatının bozulmaması için her fırsatta kıskançlığı kötülerdi; derdi ki:

"Hayvan ve barbar ecdadımızın mirası olan bu iptidai[2] hırs, akıl ve ruh selâmetini tehlikeye sokar. Asıl mühimi kıskançlığın ne kadar hafif olursa olsun aşkı zehirlemesidir. Hatta cinsi iştahlardan ibaret küçük, dünyevî aşkları değil, yüksek mahiyetteki gerçek aşkın da düşmanıdır; bizleri ilahi zevkin şahikasına çıkmaktan alıkoyar. İrademizi kullanarak ondan uzaklaştığımız nispette 'inayet'e yaklaşır ve nihayet 'Hakk'el yakîn'e[3] erişiriz. Kıskançlık ulvî aşkla hiç bağdaşamaz; süflisinin, yani cinsî şehvetin çirkin alametlerindendir. Olmaya ki gönlümüz bu çirkâba[4] düşe. Elhazer!"

1 müteessir: üzgün
2 iptidai: ilkel
3 Hakk'el yakîn: İslam düşüncesine göre bilginin en kesin biçimi, gerçekliğine şüphe olmayan
4 çirkâb: pis su

Şeyh'in telkin ve irşadları o gece Melal'i üzüntüden kurtaramadı; güzel Gürcü kızı yarın İrfan'ın zevcesi ve yeni "idris" olarak konaktaki öbür kadınlar arasına katılacaktı: belki de çarçabuk "vefa"lık mertebesine çıkacaktı. Artık mesele meydandaydı: Baki bu izdivacı Neşide'yi daima meclisinde, hizmetinde bulundurmak için hazırlıyordu.

"İdris" bilindiği gibi hangi meyveye aşılansa tutan bir cins sağlam fidan manasına yemiş bahçeciliği tabiridir.

Melal'in bir üzüntüsü de bunca yıllık gayretten, çalışıp çırpınmalardan, ders ve terbiyeden sonra hâlâ mantığının ara sıra isyan etmesinden ileri gelmektedir. İşin zevkini almıştı ama eski anlayış ve duyuş halinden kurtulup da olan bitenleri körü körüne kabul edecek mutlak imana erememişti. Çok defa, hele mevzu kadınlık tarafına dokununca aklı, sonradan benimsediği tatlı, fakat havsalaya güç kabul ettirilir esaslara ayak diriyordu.

"Tam bir cezbe ile mutlak vecde gelemiyorum; narkoza karşı koyan bünyeler gibiyim asiyim," diye çok defa hayıflanıyor ve Nakşî'nin şu mısralarını nedamet[1] ve yeis içinde tekrarlıyordu:

Aşka ciğerin yakmayan,
Mürşide doğru bakmayan,
Bahr-i muhite akmayan,
Göl iken umman olur mu?

Olamıyordu işte! Sünni baba ve ananın, sonra da materyalist mektep terbiyesinin taze iliklerine işlemiş katı tesirinden kurtulamıyordu.

1 nedamet: pişmanlık

"Neşide'yi kıskanmaya kalktım. Ne ayıp! Bu adi ihtirası yenmeliyim. Yenmenin en iyi şekli 'rıza'dır; nefsimin rızasından çıkıp Şeyhimin rızasına uymaktır. Yarından itibaren kızı İrfan'a verdirmek için ne mümkünse yapacağım!"

Bu kararla nihayet azıcık sükûnet buldu ve fecir vaktine doğru uyuyakaldı.

Ertesi günü İrfan'ın anasıyla kız kardeşi erkenden gelmişler, doğruca camlı köşke girmişlerdi. Melal Hanım uyandığı zaman henüz oradaydılar. Az sonra Dadı göründü ve Baki'nin beklediğini söyledi; şu haberi de verdi:

"Hanımlara pencereden Neşide'yi gösterdim, pek beğendiler; yüzünde, hâşâ sümme haşa, Cenabıhakk'ın nuru parlıyormuş. Daha böyle, anlamadığım birtakım laflar ettiler. Baki Bey de bir şeyler okudu, beyitler... ama bilmediğim bir dilden!"

Melal yanlarına gidince Âşık'ı ev kıyafetinde buldu: Entarisi üstüne ince ince ipekliden maşlah biçimi bir nevi kendine mahsus ropdöşambrla. Saçları taranmıştı; boynuna da zarif bir fular dolamış, tertemiz, koket, yaşına rağmen bir yeni damadı hatırlatan neşe içinde yorgun ve itinalı halde!

Önce –zahiri muhafaza için– kıyafetinin laubaliliğinden özür diledi; geceyi "leb-i lâl" halinde, yani ruhanî lezzetler içinde uykusuz geçirmiş. Bunu bildirince Samiye ile anası Fitnat Hanım dua edercesine mırıldandılar:

"Allah şükr-ü hamd olsun, dideler ruşen!"

Ev sahibesi de memnun göründü. Baki üç kadına birden hitap ederek dedi ki:

"Artık aranızda konuşup icap edeni yaparsınız. Kızcağız hikmet güneşinin şulesinden mahrum, ışıksız olan gönül

evinden kurtulup nur pınarında hüsnünün aksine bakacak; Allah'ın cemalini kendi aksinde seyredecektir."

Samiye tam bir imanla:

"Ne mutlu ona!" dedi; Şeyhi eski metrese tatlı bir hatıraya dalış haliyle bakıp cevap verdi:

"Sen ondan önce nur pınarına eğilip hüsn-ü aşkın sırrına eren bir bermuradsın kızım!"

Samiye Hanım, yüzüne tazelik ve güzellik veren hoş bir utangaçlıkla kızardı; o da içinde bir hatıranın tadını duymuştu. Melal de işin mahiyetini kavradığından tuhaflaştığını belli etmemek için başını öte yana pencereye doğru çevirdi.

Neşide, kendisine kurulan tuzaktan habersiz dün ektiği maydanozları süzgeçli bir kovayla dalgın dalgın suluyordu. Üzerinde yine aynı elbise, başında da aynı kırmızı örtü. Eğilmiş vaziyette olmasına rağmen göğsü sarkmıyordu. İncecik beli hezaren vücudu öylesine gevrek ve esnek ki iki büklüm yapsanız kırılmayacak, tekrar eski hâline gelecekti sanki!

Fitnat Hanım'ın konuşmaya başladığını işitince komşunun kızını seyre devam etti. Bu kadın lakırdı ederken ağzını kör makasla mukavva keser gibi acayip, eğri büğrü bir şekle sokardı. Melal içinden:

"Evet, güzel bir kız... lakin pek kültürsüz, adeta ümmî. Hazret istidatsızlığını anlayınca çarçabuk bıkacaktır," diye bir teselli yolu buldu. Şu var ki aynı seviyede olan Afitap'tan bıkmamıştı. Hâlâ onun için:

Aç gözün dildara bak ref'ola veçhinden nikab
Zulmeti sürdü çıkardı ara yerden âfitab

gibi beyitler okuyordu; tasavvufa istidatsızlığı muhabbetine mâni olmuyordu. Afitap Hanım da sarıklı bir hocanın kızı değil miydi? Kenar mahalle ve küçük aile kızı... O da bir zamanlar çeşmeden su taşır, baldır bacak meydanda, eğile kalka taşlıkları ve kapı önünü yıkar, temizlerdi. Belki de onu da bu vaziyetlerde görmüş, beğenmişti.

Demek ki cismanî zevkini böyleleri, basitler ve sadece adi şehvete hitap eden güzelceler, kimi bıngıl bıngıl, kimi dal gibi, kimisi de ufak tefek kızcağızlar okşuyordu. Samiye Hanım'ın bu sonuncu kısımdan, fındık kurdu denilen tipten olduğunu söylemişlerdi. Onu da bir vakadan sonra müritlerinden biriyle evlendirmiş, adamcağız ihtimal ki müritliği kaldıramamış, işi azıtmış, nihayet aklını oynattığından tımarhaneye girmiş, burada başka bir din delisi tarafından boğularak ölmüştü.

Cinnet şeklini de anlatmışlardı; rüya görmek ve rüya tabirleri yapmakla başlayan bir hastalık...

"İkinci mertebeyi geçemiyorum," diye yırtınırmış. "Menamda şeyhimin şeyhini, müftü ve şems görüyorum; mey ve meyhane göremiyorum. Ruhum bir türlü hilkat-i asliyesine rücu edemiyor."

Asıl acı tarafı şu ki kabahati kendinden ziyade karısında bulurmuş, sızlanırmış:

"Samiye Şeyhine Kâbe olamıyor, vuslata eremiyor. Günahını ben çekiyorum! 'Âşık' ona teveccüh etseydi 'maşuk' da bana teveccüh ederdi."

Melal bunları zihninden geçirerek yine bir huzursuzluk duydu; geceki kararından dönmemek için ne yapacağını

bilemiyordu. Kuvvet bulmak ümidiyle Baki'ye baktı; gözler karşılaştılar. Erkeğin gözlerinde kadının fikrindekileri sarahatle[1] okuduğunu anlatan ve tenkit etmekten ziyade acıdığını belirten bir mana vardı. Bu bakış öylesine konuşuyor, aynı zamanda insanı bir kavrıyordu ki kendini kaybeden Melal elinde olmayarak yüksek sesle:

"Affediniz," diye yalvardı, "suçluyum, merhametinize iltica ediyorum."

Yaşla dolan gözlerini önüne eğdi. Öbürü kendinden dilenilen bu affı esirgedi; ayağa kalktı, yan odaya girdi. Samiye ile anası suçluyu merhametsiz bakışlarla bir müddet seyrettiler; sonra usulcacık köşkten çıktılar. Mürşit ile müridesini baş başa bırakma zamanının geldiğini tecrübeleriyle biliyorlardı. Şimdi Baki'nin yanına koşacak, ayaklarına kapanacaktı. Hele Samiye o sahneler vaktiyle birkaç defa başından geçtiği için iyi bilirdi, sonunu da! Hatta bir keresinde affa mazhar olduğu, öpüp koklandığı sırada "Âşık" huruşa[2] unutamadığı şu mısrayı okumuştu:

Muhabbettir ezelde kısmet olan bize Mevla'dan

Melal büyük köşke döner dönmez, ziyarette bulunacaklarını Dadı vasıtasıyla Gürcülere bildirdi ve "buyursunlar" cevabı üzerine iki kadını yanına alarak oraya gitti.

Bu, sekiz senede komşularına ikinci ziyaretiydi. Gizlenmeyen bir hayret ve merakla karşılandılar. Milyoner müteahhit karısının beklenmedik nezaketi şaşılmayacak işlerden

1 sarahat: açıklık
2 huruş: coşku, coşma

değildi. Bereket Melal, genç kızın kahve pişirmeye gidişinden istifade ederek meseleyi açıverdi: Belediye memurlarından İrfan Bey Neşide'ye talipti; anası ve hemşiresi ile birlikte bunu bildirmek üzere gelmişti. Ana sordu:

"Kızımı nerede görmüş efendim? Bilirsiniz sokağa pek çıkmaz da..."

"Bizim gayet iyi ahbabımızdır, köşke gelir gider. Bahçenizde görmüş. Hakkında malumat edinmeniz için adresini veriyorum. Gerek belediyeden, gerek mahallesinden, her yerden tahkikat yapabilirsiniz. Melek huylu, dindar, şimdi emsaline nadir rastlanır bir gençtir; hali vakti iyi, istikbali emindir. Biraz mülkleri de vardır.

Methiyesini Neşide odaya döndüğü zaman da kesmedi ve arzu ederlerse zevci Rifat Bey'le de gelip görüşebileceklerini ilave etti. Pek candan ve pek mükemmel, adeta heyecanla konuşmuştu; Baki'nin tesiri, telkini altına girdiğine, "şekavet"ten kurtulmaya başladığına memnundu.

Telkin ne derece kuvveti olmuştu ki şimdi genç kız ona gerçekten "cemal"den kopmuş bir nur zerresi gibi musaffa görünüyordu. Kaba hislere yol açmaktan ziyade gönle bahçe gibi safa veren, çirkinlik, kirlilik mefhumlarını[1] hiç hatıra getirmeyen ismetli bir güzellik... Allah'ı ve kudretini, Meryem'i ve Ruhülkudüs'ü[2] düşündüren, Michelangelo'nun tablolarını hatırlatan güzelliklerden!

Hazretin bunda da hakkı vardı: Hakk'ı keşif ve cemali mutlak'ı müşahede için lüzumlu olan vecd ve cezbeyi –ki Garp mutasavvıfları ona "extase" derler– yani benliğin

1 mefhum: kavram
2 ruhülkudüs: Cebrail

mahv ve insanın bir an için Allah'ta müstehlik olmasını[1] Neşide'deki güzellik kolaylaştırırdı.

Baki demin Melal'e böyle demişti; şimdi de Melal karşısındaki güzele hayranlıkla bakarak Âşık'ın hakkını teslim ediyordu.

Ayrılırken kızın yanaklarından öptü, hem de gönülden gelen, karşı konamayan bir istekle... Bu yanaklarda öğle üstü bir meyve bahçesinin artmış rayihalı ve iç ısıtıcı ılıklığı vardı; dudaklarında bir elma kokusu kaldı sanki...

Kanepenin üzerinde sevimli bir genç olan İrfan'ın fotoğrafını da bırakmışlardı.

Tahkikat uzun sürmedi, her taraftan alınan cevaplar damadın lehindeydi. Düğün sonbaharda müteahhidin köşkünde yapılmıştı. Melal şimdi Baki'nin Zeyrek'teki konağında, kendine ayrılmış odada soyunurken bu düğünü teferruatıyla hatırlamaktadır. Bilhassa "Âşık" gözünün önündeydi:

Bütün erkekler gibi o da smokin giymişti; karın yapmamış, sırtı tümseklenmemiş zarif endamına çok yakışan elbisesi ve biçimli sakalıyla din ve ilim adamından ziyade bir ecnebi diplomata benziyordu; gayet vekarlı duruyor, etrafını çeviren şöhretine tutkun tuvaletli hanımları ölçülü bir nezaketle, ne memnun, ne üzgün çok iyi idare ediyordu.

Neşide'ye karşı da muamelesi temkinliydi. Kız, Melal'in hediyesi olan şahane gelinlik elbisesi içinde insanın nefesini tutan bir güzellikte, hem madde, hem ruh, elektrik gibi akıcı, elle tutulmaz, hemen uçup silinmesi mümkün esrarlı bir varlık, bir nur parçası olmuştu.

---

1 müstehlik olma: helak olma, mahvolma

Hatta bir ara ev sahibesine öyle geldi ki Neşide bir madde değildir; ezeli güzelliğin tecellisidir; bir mana, ruhanî bir ışıktır. Kendi kendisine söylendi; esasen süslü düşünür, süslü konuşurdu:

"Bizler onu yıllardır gözümüzün önünde bulunduğu halde görememişiz. Hazret bir bakışta değerini anladı. Neşide insanı yedi kat göğe çıkartacak ilahi bir kanat! Seyrine doyulmuyor, bakarken Allah'ın elçisi Cibril'i[1] düşündürüyor."

Baki, arzusu üzerine büyük köşkte bir odaya çekildi; camlı köşk bir hafta için yeni çifte verildi ve sonbahar yağmurları başlayınca da herkes şehre, evlerine taşındı.

Şeyh'in iznini alarak, daha doğrusu tavsiyesini yerine getirerek bu sırada bir Avrupa seyahati yapan Melal yalnız eğlence yerlerinde dolaşmamış, kütüphanelere dadanarak mistisizm hakkında etütler yapmayı da ihmal etmemişti. Baki'ye her gün lâhutî[2] aşkla dolu uzun mektuplar yazıyor, kısa cevaplar alıyordu. Üçüncü ayın sonlarına doğru cevaplar kesildi. Memhure'den gelen müphem ibareli bir mektup Âşık'ın üzüntülü olduğunu bildirmekteydi.

Şu cümle büsbütün merak vermişti; "Neşide Hanım serkeş çıktı; Hak'tan gaflet ediyor" manasını kavrar gibi oluyordu ama tam bir hükme varamıyordu. Paris'te araya araya nihayet bulduğu Mösyö Dupin d'Arty isminde tasavvuf düşkünü müflis bir Fransız beyzadesi de kendisine bilinen mistisizm tarihinden ileri bir şey öğretememişti. Malum Jacob Boehme Spinoza vesaire nazariyeleri...

1 Cibril: Cebrail
2 lâhuti: tanrısal, ilahi

İstanbul'a döndü.

Vapurda karşıcı çıkan Memhure'yi kalabalığın arasından bir kenara çekip mektubun kapalı geçtiği Neşide vakasını sordu; aldığı cevap şu oldu:

"Kız Âşık'tan bucak bucak kaçıyor; kocası, kaynanası, hele görümcesi kan ağlıyorlar, Âşık da... Ne yaptıksa kâr etmedi; bir türlü yola gelmiyor. Ancak bir gece, ünsiyet etsin[1] diye gülzar merasimine sokabildik; adap ve erkân öğrenecekti. Biz çekilip de odada yalnız kalınca ne oldu, anlamadık; dışarıya fırladı, ağlaya ağlaya konaktan fırlayıp kaçtı; hepimizi perişan etti."

Memhure şunu da söyledi:

"Kız başımıza bir iş çıkarır, karakola falan gider diye korktuk. Bereket Ferhunde Hanım'ın dayısı –Ferhunde Şeyh'in ilk karısıydı– çok nüfuzlu... Biliyorsun, eskiden Bakandı, şimdi daha mühim mevkide, akıl hocaları!"

Melal hadiselerin Avrupa'dan dönüşüne kadar olan kısmını soyunurken zihninden geçirmişti; artık yatağındaydı; hatırlamasına devam ediyordu. Memhure'den apartmanında, konağa gitmeden önce tafsilatı almıştı:

İrfan geceleri, hemşiresi gündüzleri Baki'yi kıza övüp duruyorlar, tarikat tabirlerini kullanmamaya dikkat ederek onun dünyaya her asırda bir tane gelen büyük evliyalardan, keramet sahibi ve Allah'ın sevdiği din ulemasından biri olduğunu telkine çalışıyorlardı. Direktifi bizzat Baki'den aldıklarına şüphe yoktu.

Kız, gözü pek tutmamakla beraber –zira alafranga giyinen, düğünde gördüğü gibi şarap, şampanya içen ve etrafı-

1 ünsiyet etmek: alışmak

na dekolte kadınlar toplayan, hususiyle kendisi bahçesinde çalışırken balkondan veya cam ardından acayip bakışlarla takip eden bir adamdı– yanlış hüküm verdiğine inanmaya başlamıştı.

El öpmeye konağa götürdükleri gün bu mübarek olduğu söylenen zat gözüne hakikaten başka türlü, çok ağırbaşlı ve yüzü itibarıyla da nuranî görünmüştü. Sohbet esnasında lakırdıyı sırf tarihî bir vakaya istinat ettirerek[1] kıskançlığın kötülüğüne getirdi; Peygamberin bir sözünü şahit tuttu; "Kıskançlık, alevin kömürü yutuşu gibi fazileti yutar."

Sesi tok ve tesirli, hareketleri nazik ve kibardı; ilk tesir iyi oldu. Lakin sonraki ziyaretlerde görümcesinin, Afitap Hanım'ın ve meclisteki öbür kadınların vesileler bulup kendisini odada Şeyh'le yalnız bırakmalarından kuşkulandı. Kocasına açıldı. İrfan o zatla bir odada yalnız kalmakta değil, bir yatakta beraber yatmakta bile mahzur olamayacağını söyleyince kulaklarına inanamadı, irkildi; galiba birden ürkmemesi için erkek sözünü tevil lüzumunu duymuştu; demişti ki:

"Öyle yap manasına söylemiyorum tabii... Yalnız şunu bil ki Şeyh Efendi Hak âşığıdır ve aradığı Allah'ın cemalidir; bizler gibi sufli hislerden uzaktır. O, sende seni değil, Rabbin şulesini görüyor."

Neşide kızardı, kızdı:

"Anlamam ben öyle şeyler! Yaşlı ama sapasağlam bir erkek... Ne diye tek başıma karşısına geçip kendimi seyrettirecek mişim? Yüzüme manyetizma edercesine bakıyor, fena

1 istinat ettirmek: dayandırmak

oluyorum," dedi, İrfan'a küstü. Küsmekle beraber, kocası olan yakışıklı ve terbiyeli genci daha ilk gününden sevmişti, saf kalmış bir Müslüman kızı kalbiyle... sevgisi gittikçe artarak ve mahçupluğunu, çekingenliğini muhafaza ederek! Evlilik de yakışıvermişti; hafif, fakat yine de hissedilen bir arızadan kurtulmuşçasına hareketleri daha da ahenkleşmiş, vücudu daha akıcı, kıvrak bir hal almıştı.

Evde iki kadından öyle hoş muamele görüyordu ki yeni yuvasını derhal benimsemişti. Hepsi çok iyi, âlâ idi... konağa gitmek, Şeyh'i ziyaret etmek için zorlamasalar!

Yazık ki İrfan'ınki de dahil tazyik,[1] sinsi ve muntazam surette devam etmekte, telkinlerin envaı yapılmaktaydı. Bunlara rağmen kocasını sevmese gidip anasına, ablasına dert yanacaktı; ayırtmaya kalkarlar diye korktu.

Nihayet razı edilerek yine bir gece konağa götürülmüştü. Baki'nin selamlıktan hareme dönüşünü beklediler; merasimle karşılandığını ve yatak odasına çıkarıldığını, kendisi de araya katıldığından gözleriyle gördü. Hanımlar tarafından elbiselerinin soyulmasını ve karyolanın hazırlanışını hayretle seyretti. Memhure:

"Hizmet nöbeti sende güzel kızım. Ne talihlisin doğrusu..." dedi; hepsi usulcacık duşarıya çıktılar; az sonra Neşide'nin kapıdan fırladığını, hıçkırarak sokak kapısına koştuğunu gördüler. Yakalayamadılar, şaşırıp kaldılar.

Mektupta ima edilen vakanın tafsilatı işte bunlardı. Asıl fenası Baki'nin tutulduğu buhran! Şimdiye kadar irade ve telkin kudretine güvenen o yaman adam birdenbire değiş-

1 tazyik: baskı

miş, çocuklaşmıştı. Basbayağı, herkesinki gibi bildiğimiz tezahürleriyle[1] basit manada âşıktı artık!

Mahremlerine bunun böyle olduğunu da itiraf ediyordu. Nitekim Melal seyahatten dönüşünde yanına ilk çıktığı günü bir rubai okumuş, hemen tercüme etmişti:

"Gönlümün içindeki ve dışımdaki hep odur. Tenimdeki can, damar ve kan hep odur. Orada küfür ve iman nasıl yer edebilir ki vücudum misalsizdir; misal ise yine odur."

Melal mahzun mahzun dinlemişti. Karşılıklı sustular; kadının göz pınarlarında yaşlar birikti, kabardı; tatlı tatlı ağlıyordu. Öbürü sahneye uygun bir sesle ve kendi kendine söylenircesine dedi ki:

"Aşk, visal, hicran bizim alın yazımızdır; Allah'ın takdiri... Ona mukavemet edilmez, teslim olunur. Yine Mevlana'nın söylediği gibi aşkta her şey mevcuttur; rintlik, kalleşlik, serserilik, hepsi! Benim şimdi bir zendost yerine konulmam hoşuma gidiyor. Halbuki kalbim duru, berrak bir su gibidir; içine onun mehtabı vurmuştur; tertemizim."

Avrupa'dan dönen kadın bu mistik şarklı aşkı karşısında titredi. Âşık, siyah şeritler çevrilmiş vişne çürüğü çuha kaplı geniş, yumuşak bir sedirin köşe tarafından diz çökmüş, halvet odasında tevazu vaziyetinde oturuyordu, hizasındaki pencere Haliç üzerinden Karaköy köprüsüne ve daha ötede Üsküdar sırtlarına bakıyordu ama hava puslu olduğundan manzara silik ve hazindi.

Melal iç çekti; dışarısını gamlı gamlı seyre dalmıştı. Kendine bağlılığını ve dert ortaklığını gören Baki işaretle onu

1 tezahür: belirti

çağırdı, yanına oturttu ve senenin en son moda, en pahalı ve en kibarca kamçılayıcı kokusunu sürünmüş olan olgun, şık kadını göğsüne çekti ve sadece alnından öpüp bıraktı.

"İşte böyle efendim" dedi, "biz teşrifinizden sonra böyle olduk. Benden artık deliliğe varabilecek bir aşk beklemelidir, o benden canımı dilemelidir. Derviş ekmek dilenen bir kimse değildir; öyle bir kimsedir ki can verir, can bağışlar. Affınızı niyaz ederim. Hicran bahsini bırakalım, seyahatinizden konuşalım."

"Sizi üzüyor bu kız..." demek, işi açığa vurmak cesaretini gösterdi. Ancak ikinci karısıyla, İrfan ve ailesinin, bir de Prenses'le Memhure'nin bildiği Neşide sırrının kendisinden saklanmayacağına emindi. Zaten o sekiz kişiden gizli bir şey yapılmazdı; "vefalar" bunlardan ibaretti; öte yanı "âşinâ" denilen ikinci mertebe müritler ve henüz mertebe alamamış "idrisler" ancak dış yüze vâkıftılar. Baki cevap verdi:

"Bu üzüntü aşkın cilvelerindendir. Biz heyecana muhtacız, mecnunluk ve bîhuşluk[1] derecesinde heyecan! Heyecandan nasibesiz bir insan, arkasında iki gözün mevcut olmadığı bir gözlükten başka nedir ki?"

Ve Melal'e açıldı, Neşide için yanıp tutuştuğunu, yanıp tutuşmanın acısı ve tadı içinde daima neşe bulduğunu, şu köşede oturup görünür, geçer, belki de uğrar diye yolunu beklediğini kendine mahsus uslupla anlattı. Gözleri kâh hüzün, kâh neşeyle bir sisleniyor, bir ışıklanıyor, döktüğü dillere uygun renkler ve manalar alıyordu. Melal bu derece natıkalı,[2] belagatli,[3] aynı zamanda daima güzelliğini muha-

1 bîhuş: şaşkın, sersem
2 natıka: düşünüp söyleme gücü
3 belagat: iyi konuşma, sözle inandırma yeteneği

faza eden gözlere hiç kimsede hiçbir yerde, hatta bu sefer yolculuğunda da rastlamamıştı.

Neşide'nin anlayışsızlığına, duygusuzluğuna, hamhalatlığına şaştı.

Karyolasına uzanmış, kımıldamadan, sırtüstü bunları düşünüyordu. Son vaziyet biraz daha iyiliğe yüz tutmuştu: Yeni gelin –sırf kocasının hatırını hoş etmek için– konağa ara sıra, kısa müddet uğruyor, odada yalnız kalmamak şartıyla Baki'nin yanına çıkıyor, bir kenarda, ah al, moru mor, yarı somurtkan oturup evine dönüyordu.

Bir haftadır görünmemişti ve onun içindir ki Afitap Hanım, kocasını yukarıya Prenses ile Memhure ve Melal'in yanına çıkardığı vakit ancak akşam dokuzda bir kokteylden dönen kibar kadınlara güç bela öğrettiği dilden konuşarak:

"Âşık cefadadır, naz diler, bugün yine şem'den mahrum kaldı." sözleriyle Neşide'nin gelmediğini anlatmıştı. Hanımların yüzlerini hüzün kaplamasının sebebi de buydu!

3

Neşide, kendisini konağa götürmek için dil döken görümcesine son sözünü söyledi:

"Böyle şeyhlikten, evliyalıktan, karmakarışık, divanece lakırdılardan anlamıyorum; öyle şeylere inanmıyorum. Siz ne yaparsanız yapınız, sivri sakala kul köle olunuz, kapısının eşiğini aşındırınız, karışmam. Fakat ben evine ayak basmam. Üstüme fazla varırsanız anamın yanına giderim."

"Kocanı ne kadar üzdüğünü biliyor musun?"

"İrfan'a da anlattım; biz hoca ailesiyiz; koyu Müslümanız. Allah'ı babamızdan öğrendiğimiz gibi biliriz, severiz; üst tarafına aklımız ermez. Baki Bey'e o kart, alafranga hanımlar yetmiyor mu? Zaten, doğrusunu söyleyeyim mi, kocamdan soğumaya başladım; böyle şeyleri havsalasına nasıl sığdırıyor? Beni o herifin odasına sokmaktan utanmıyor mu? Galiba beraber yaşayamayacağız. Açıkçası bu! Anlaşıldı artık..."

Samiye, gelinin yatışması için bir müddet ısrardan vazgeçilmesini muvafik[1] buldu; anası ve ağabeyiyle o hususta birleştiler; Neşide'yi bir haftadır rahat bırakmışlardı. Şaştıkları nokta şuydu:

Nasıl oluyor da Baki, manevi kuvvetine, telkin ve tesir hassasına[2] rağmen –Peryal, Memhure ve Melal gibi tahsilli ve görgülü kadınları kolaycacık nüfuzu altına soktuğu halde– Neşide cinsinden saf, henüz çocuk ve tecrübesiz bir kızcağıza karşı âciz kalıyordu?

Bir deneme daha yapmaya karar veren Samiye planını hazırladı:

Gelini öteberi almak vesilesiyle çarşıya götürecekti, münasip bir yerde önceden haber verdiği Baki ile karşılaştıracaktı, tekrar konuşturacaktı. Kati[3] bir netice de çıkmasa bile "Âşık" göz bebeği mahbubesini görmüş, hasret ateşini bastırmış olacaktı.

Peryal'in üst katta, Melal'in aşağıda yatıp hatıralara dal-

1 muvafık: uygun
2 hassa: özellik
3 kati: kesin

dıkları huzursuz gecenin sabahıydı, onlardan habersizce randevuya gitmesi kararlaştırılan Baki, bir ahlak ve fazilet mürşidi olarak uyandı. Kendisine selamlıkta yakıştırdığı bu hüviyeti ara sıra haremde, vefalar ve hele idrisler önünde de takınırdı.

Takınır mıydı, yoksa o ruh haleti kendiliğinden mi hasıl olurdu? Görülen şuydu ki böyle olduğu zaman gerçekten nuranî bir şahsiyete döner, karşısındakileri iman ve takvasına hayran bırakırdı.

Bu sabah da vaaza başladı. Hakk'a erişmek için fikrimizin, kalbimizin, bütün benliğimizin her şeyden yüz çevirmesi, yalnız Allah'a teveccüh etmesi lazım geldiğini yumuşak tavırlar ve imanlı bir sesle anlatıyor, Allah'tan gayri ne varsa, hepsinden, kendi vücudumuzdan bile vazgeçmemizin ruhanî feyzini anlatıyordu.

"Bilhassa şehvetten ve şehvet verici lezzetlerden nefsi siyanet[1] şarttır," diyordu, "dünyevî hazlardan halas olmayan[2] kalpte Kibriya'nın tecellisi beklenemez."

Arkasından insanlığa hizmet, fakirlere yardım, öksüzleri himaye gibi içtimai vazifelerden bahsetti. Bu bahiste Farsçayı bırakarak Arapça beyitler okuyor, sözlerini Arapça ahlak vecizeleriyle beziyor, tasavvuftan uzaklaştıkça Arapçayı daha çok kullanıyordu.

Sahtekârlık mı ediyordu, bir mürai[3] miydi? Hayır, o anda insanların en samimisi ve imanı en sağlam olanı belki Baki'ydi. Kendine kendisi de inandığı içindir ki sözleri tesirli oluyordu.

1 siyanet: koruma
2 halas olmak: kurtulmak
3 mürai: ikiyüzlü

Vaaz bir saat sürdü. Huşu içinde dinleyen üç hanım –zira Memhure de gelmişti– hazretin yalnız kalmak, uzlete girmek[1] istediğini tavır ve edasından sezdiler, huzurundan çıktılar. Birbirlerine bakışarak, böyle bir zata bağlanmakta haklı olduklarını gözleriyle teyit ediyorlardı.

Baki sözlerini şu vecize ile bitirmişti: "Bozuk kalpli hür adamlar esirlerin en kötüsüdür."

Melal bunu hafızasına kaydetti. Ayağa kalkarken derin derin okuduğu beyti de:

Tövbe Yarabbi hata rahına gittiklerime
Bilüb ittüklerime, bilmeyüb ittüklerime

aklında tuttu.

Hanımlar İstanbul'da ancak kendilerinin mazhar oldukları öyle bir ziyafetten hem lezzet almışlar, hem de aynı içtimai seviyedeki kadınların mahrum kaldıklarını düşünerek bunlardan ne derece yüksek kaliteli ve talihli olduklarının gururunu duymuşlardı.

Zaten üçü de, uzak durmamakla beraber sosyete hanımlarının basitliğine, ellerinde olmayarak yüksekten acıyarak bakarlardı. Her şeyleri vardı, servetleri, eğlenceleri, dostları, hatta birkaçının âşıkları... hepsi tamamdı. Lakin hiçbiri mistisizmin zevkine varamadığı için en büyük hazdan nasibedar olamamıştı; sadece madde kalmışlardı, süslü böceklerdi bunlar... renkli kabuktan ibaret gönülsüz, şuursuz mahluklar!

Bu kanaatle, kendilerinden memnun, üstünlüklerine

1 uzlete girmek: köşesine çekilmek

samimiyetle inanmış halde evlerine döndüler. Hiç şüphe yok ki "Âşık"ı o hüviyette görmekten en fazla memnun olanı Prenses'ti.

Baki konaktan tam kararlaştırdığı saatte çıktı; yürüyerek Aksaray'a vardı; Valide Camii karşısındaki kahveye girdi, yolu gözetlemeye koyuldu. Samiye beşle beş buçuk arası oradan, yanında Neşide, çarşı dönüşü geçecek, Yenikapı'ya doğru, geniş ve tenha bulvardan yürüyecekti. Evlerinin yolu buydu, Langa'ya giden sokaklardan birinde oturuyorlardı.

Fazla bekletmediler; yokuş aşağı gelen tramvaydan indiler.

Neşide beli dar, etekleri kloş lacivert bir manto giymişti; başına da desenli bir eşarp sarmıştı. Gergin çorapları, kendisi gibi narin ve uzun ökçeli siyah, kapalı, süssüz iskarpinleri, hele inceliği içinde sapasağlam yay vücuduyla gelen geçenin dikkatini çekiyordu.

Üzerine uzanıp mıknatıslanarak ayrılamayan bakışlardan kaçarak bir yere sığınmak ister gibi azıcık şaşkın, sokağa seyrek çıkan kızların nadiren giydikleri yabanlık elbiselerden rahatsız, elindeki pakete medet umarcasına sarılmış, ürkek yürüyüşüyle Baki'ye pek hoş göründü. Candan bir hazzedişle söylendi:

"Ah yavrum! Canım! Canımın içi!"

İnce zevkli olmasına rağmen bu adamın mahallevari kadın tiplerine zaafı vardı. Bilhassa bayağı terzi elinden çıkmış kusurlu mantolara sarılarak başlarını renkli eşarpla örtmüş, kimi dolgun, kimi ince, hepsi de görgüsüz ve kültürsüz orta yaşlıları, tam mahalle dilberleri doğrudan doğruya cinsî arzusuna hitap ederdi.

Az sonra evlerine gidince sokak elbiselerini nasıl çıkarıp itina ile kaldıracaklarını, mangalın önünde diz çökerek nasıl yorgunluk kahvesi pişireceklerini, sigara tellendireceklerini, hepsini teferruatıyla düşünmekten, göz önüne getirmekten de yine aynı zevki duyardı.

Hele şu dakikada, körpe Neşide ile hâlâ hoşuna giden olgun Samiye'yi takip ederken ötekiler, kibar sosyetedekiler kendisine büsbütün yapmacıklı, tahammül olunmaz derecede ukala ve yorucu geldi.

Yapraklanma hazırlığı içinde tomurcukları şişmiş yabani kestane ağaçlarını siper alarak iki kadının arkasından kendisini göstermeyerek yürüyordu. O sırada Yenikapı'ya banliyö treni gelmişti, yolcuların geçip gitmesini, etrafın tenhalaşmasını bekledi ve nihayet tam köşebaşında seslendi:

"Samiye Hanım! Samiye kızım!"

Kadınlar döndüler. Derhal dikkat etti: Neşide, karşısında Baki'yi görünce sararmıştı; kaşlarının adeta bir "refleks"le kendiliğinden çatıldığını da anladı. Samiye şaşırmış rolünü pek iyi yapıyordu; diyordu ki:

"A, siz misiniz beyefendi? Burada ne arıyorsunuz? Rastlayacağımı hiç ummazdım doğrusu!"

İyi bir cevap buldu:

"Yeşilköy'e gitmiştim, trenden şimdi indim, hava güzel, niyetim aheste aheste yürümekti. Gözüme iliştiniz. Nereden böyle?"

"Öteberi almaya gitmiştik de..."

Neşide geride, deminki sarılığı geçip yüzü al al olmuş, söze karışmadan, somurtkan, gözlerini yere indirmiş duruyordu. Baki onunla meşgul görünmenin mahzurunu kavra-

dığından hep Samiye'ye bakıyor, lakin bakmaktan mahrum kalışının acısını duyuyordu. Kadın teklifte bulundu:

"Buracığa kadar gelmişsiniz mademki... bize kadar gitsek de tenezzülen bir kahvemizi içseniz olmaz mı efendim? Çok rica ederim, evimizi çiğneyip geçmeyiniz beyefendi."

Teklif tertiplenen plan icabındandı. Zaten Prenses Peryal'i elde etmek için tertip edilen cami avlusu, derviş, pırlantalar oyununda da önceden Şişli'deki konağa dadandırılan Fitnat en mühim rolü oynamış, Şeyh'i tanımaz görünmüş, olan biteni ona yetiştirmiş, Talha'nın boynuna takılan elması da yine kendisi haber vermişti. Neşide'ye göz atan "Âşık" yüzündeki memnuniyetsizliğin ve kızarışın arttığını sezince ümitsizliğe düştü, samimi olarak:

"Rahatsız etmek istemem," diye mukabele etti, "ben yoluma gideyim, siz de... Neşide Hanım kızımız yorgun görünüyor."

Gelin işitmemezlikten geldi. Görümcesi ısrar ediyordu; bir ara, ötekine belli etmeden göz işaretiyle fırsatı kaçırma manasına Baki'ye daveti tekrarlamıştı da...

"Bir şey söylesene Neşide! Bak beyefendi senin yorgunluğunu düşünerek uğramak istemiyorlar..." demek mecburiyetinde kaldı. Ancak o zaman mahbube yarım ağızla homurdanırcasına mırıldandı:

"Estağfurullah... ne münasebet! Nasıl arzu ederlerse..." gibi bir şeyler...

"Eh, öyleyse beş, on dakika için geleyim; validenizi de görmüş olurum. Zannederim İrfan Bey'in de işinden avdet[1] saati yakın."

1 avdet: geri dönüş

Halbuki ne valide, ne oğlu güneş batıncaya kadar eve ayak basmamak üzere ailece anlaşmışlardı.

Baki önde, kadınlar azıcık arkada sokağa saptılar. Asıl güçlüğün bundan sora başlayacağını bilen kumpasçılar susarlarsa kendi içlerine dalacaklarını, ağır ve şüpheli bir hava yaratacaklarını bildiklerinden aralarında konuşuyorlar, atlatılan kıştan, kavuştukları bahardan bahsediyorlardı. Neşide ağzını açmıyordu.

Birbirine benzeyen ikişer katlı, yeni yapı üç evden birinin önünde Samiye:

"Annem belki aşağıda mutfaktadır, çıngırağı işitmez." teviliyle kapıyı, çantasından çıkardığı anahtarla açtı; Baki'ye yol gösterdi. İçeride sahte bir sesle güya çağırdı:

"Anne! Anne!"

Cevap çıkmadı. Bunu tevil etti: havayı güzel bulmuş bostanlara gitmiş olacaktı; kuyu başında oturmayı severdi; neredeyse dönerdi.

Misafiri ufacık, tertemiz, fakat Kapalıçarşı mobilyacılarından alınmış kübik, kaba eşya ile döşenmiş odaya aldı; geline dedi ki:

"Neşide! Mantonu çıkar da buraya gel; beyefendiyi yalnız bırakma. Ben kahve pişireyim. Benim kahvemi pek severler."

Taze gelin, denileni istemeye istemeye, ağır olarak yaptı; fakat oda kapısını ardına kadar açmayı unutmamıştı. Gelip kapıya en yakın sandalyeye ilişti; misafire bakmamak için pencereden karşıki boş arsayı yeni görüyormuşçasına seyre daldı.

Artık Baki, günlerce süren hasretini bastırmak için onu

"Acaba sevmekte haklı mıyım? Hayalimde yaşattığım kadar hoş mu? Yoksa bir şuur aksaklığı mı geçiriyorum? Yaş dönümü sapıklığı ve ihtirası mı?" şüphelerinden kurtulmak istercesine gözden geçirmeye başlamıştı.

Neticede şu hükme vardı:

"Bu bir bahçe! Çiçek bahçesi, meyve bahçesi... Ne şekiller, ne rayihalar, ne renkler, Yarabbi! Bir kış bahçesine girmişim gibi baygın kokulu, nemli, ılık havasında mest oluyorum; tatlı rüyalı, tattan ibaret bir uyku sarıyor beni! Burada ne güzel ölebilirim!"

Hakikaten de nefes alışları değişmiş, sıklaşmıştı. Belki de solumaktaydı. Aynı zamanda bu güzelliğin yaratıcısına bütün coşkunluğuyla hamdü sena etmek, zikre başlamak, esma çekmek, secdeye kapanmak ihtiyacı da duyuyordu. Muhakkak ki basit cinsten değil, ruh hekimlerinin anlatmaya çalıştıkları dinî bir erotizm halindeydi.

Kendini tutamadı, tespih çekenlerin sesiyle yarı içten:

"Neşide! Neşide!" diye kızın ismini arka arkaya tekrarladı. Neşide başını çevirdi, baktı ve hem ürkmüş, hem öfkeli sordu:

"Ne oluyorsunuz? Yüzüme niye acayip acayip bakıyorsunuz?"

Şimdi talakate[1] gelmişti; diyordu ki:

"Bırak bakayım Neşide! Bu bakış zannettiğin kötü niyetli bakışlardan değildir; Allah'ın kudret ve azametini sende seyrediyorum; ruhum seni seyrede ede temizleniyor, safa buluyor; masivadan[2] el çektiğimi sana bakarken anlıyorum.

---

1 talakat: akıcı ve düzgün konuşma

2 masiva: Allah dışında bütün varlıklar

İlahi feyiz ve işaret sensin. Senin kulun, kölenim, ben! Senin mi? Hayır! Ben sende tecelli eden varlığın esiriyim. Ah, anlayabilsen!"

Neşide ayağa kalktı, odadan çıkacaktı. "Âşık" yalvardı:

"Dur! Anlayacağın lisanla konuşacağım, dinlemelisin, dinle!"

Taze kadın durakladı; zira manasını kavrayacağı dilden konuşursa asıl maksadının ne olduğunu öğrenecekti... belki de sandığı gibi çıkmayacaktı; kendisine karşı duyduğu muhabbette şimdiye kadar sezemediği bir şey, hiç de kirli olmayan bir maksat mevcut olabilirdi.

Öbür taraftan adamcağıza acımıştı; pek candan konuşmuş, belli ki yanıp tutuşuyordu. Hem, ne malum? Olabilir ki gerçekten kendi yüzüde ilahi bir nur vardı; bunu o görmüştü. Görebilirdi de... başka türlü Şeyh, kutup, evliya diye tanılır, şöhreti yayılır, etrafına kadın erkek bunca insan toplanır mıydı?

Sözleri ve halleri kadar gözlerinin de tesiri altında kaldığını henüz sezememiş olan saf kız dışarıya fırlamaktan bir müddet için vazgeçti:

"Söyleyiniz," dedi, "nedir isteğiniz?"

"İstediğim, istirhamım şu: Benden kaçma kızım! Yemin ederim ki elim eline sürülmeyecek; yüzüne incinmeyesin diye fazla bakmayacağım bile?"

"Peki?"

"Ara sıra konağa uğra. Bana biraz görün. Evde bulunduğunu uzaktan hissedeyim. Bahçeye çık, pencereden seni seyredeyim. Giderken sokakta arkandan bakayım; gelirken yolunu gözetleyim. Zira ayağını basmadığın, rayihanı yay-

madığın, salınıp dolaşmadığın yer zindan oluyor. İşte bunu istiyorum, bu kadarcık... ara sıra görünmeni! Emin ol, kalbim billur kadar temizdir, niyetlerim de öyle... Ben bir âşığım, doğru! Lakin ne senin, ne de başkasının... Allah'ın divanesiyim."

Neşide bu son sözden Baki'nin bir deli, bir meczubu ilahi olduğuna tamamıyla hükmetti; büsbütün çileden çıkarmamak için kısaca:

"Bazı bazı gelirim efendim," dedi. Vaadi alan zarif giyinmiş, yakışıklı ihtiyar –zira gençler nazarında olgunluk çağı ihtiyarlık sayılır– yerinden çeviklikle kalktı; geldi, güzel gelinin önünde diz çöktü. Gözlerinden yaşlar dökülüyordu. Bu yaşlardan birkaçı Neşide'nin o gün alıp giydiği yeni ayakkabılarının üstüne damlamıştı. Kızcağız ne diyeceğini şaşırmış, geri geri çekiliyor, bir taraftan da söyleniyordu:

"Aman beyefendi... yapmayınız... size yakışmaz bunlar... kalkınız rica ederim."

"Sözünde duracaksın, değil mi? Muhakkak geleceksin! Bir daha söyle!"

"Gelirim dedim ya!"

"Mesela cuma günü... yarın değil, öbür gün... olur mu?"

Neşide birden cevap veremedi; sonunun fenaya, fenalığa varmasından korkuyordu. Baki bunu anladığından yemin etti:

"Sözüme sadığım; gönlünü ferah tut; en fazla emniyette bulunacağın yer evimdir yavrum! Sen benim yavrumsun, canımın canı, ruhumun içisin. Sana herkesten yakınım; büyük Hak âşığının dediği gibi 'Dünyayı seninle, gördüğüm halde seni görmeyeyim? Bu bana layık mıdır?'"

Taze gelin yüreğinin yumuşadığını duydu. O güne kadar çokluk meşgul olmadığı güzelliğinin koca adam üzerinde, ayaklarına kapandıracak derecede tesir etmesine hem şaşıyor, hem de bundan hoşlanmaya başlıyordu. Bir taraftan da yüreği küt küt atıyor, göğsü kabarıp iniyordu.

Baki başını kaldırdı, ona baktı: bin kat güzel olmuştu; bahar fırtınasıyla sarsılan çiçekli bir kiraz dalı gibi güzel! Kız baharın kendisiydi; ilkbahar kendisinde toplanmıştı. Menekşeleriyle, fulyalarıyla, leylakları, gelincikleri, göz alabildiğine uzanmış çayırlarıyla...

Narin vücudunda mesafeler, ufuklar, gök ve deniz, koylar ve korular, tabiatın bütünü vardı. Sabık mektupçu cinsî arzu ile estetik zevkin karıştığı bir neşeden ilahi bir keyfe, sonra da bahname[1] ruhlu bir hırsa kapılıyor, bir an ve bir bakış içinde dört heyecanı da birden duyuyordu. Hem bir çocuk, hem bir olgun, hem de bir evliya, arkasından bir iblis aşkıyla Gürcü güzelini safçasına okşamak, sonra güzelliklerinin kıymetini bilerek elde etmek, daha sonra bu güzelliğin yaratıcısına tapmak, en sonunda da o güzelliği en çirkin şekillerde hırpalamak, yemek, yutmak, gibi birbirinden ayrı, fakat aslında tek, dört hırsın zıt tesirleriyle çılgına dönmüştü.

İnsana en büyük hayır ve en büyük cinayet işletecek, akıbeti meçhul bir şehvet buhranıydı bu! Kendisini nasıl olup tutabildi de kudurmuşçasına üzerine saldırmadı, yahut önündeki ayaklara, miskincesine, zelil ve hakir yüzünü gözünü sürmedi? Hepsini yaptırabilecek bir ruh ihtilali geçirmekteydi. Tekrar etti:

1 bahname (Far.): cinsellikle ilgili kitap

"Cuma günü geleceksin, değil mi? Öbür gün, öğle yemeğine... olur mu?"

"Olur... yerden kalkınız ama..."

"Ayağının türabı olayım. Kalkıyorum, işte."

Baki şimdi ayaktaydı; sarhoşçasına sendeleyerek koltuğuna dönüyordu. Sinirlendiği için mi, yoksa vardakosta[1] hanımefendilerin fahri halayık gibi hizmet ettikleri böyle bir adamın, ayakları dibinde secdeye kapanmasından heyecana geldiğinden dolayı mı Neşide'nin de gözleri yaşlanmıştı...

Tam o esnada kapı tarafında bir hıçkırık duydu: dönüp baktı: Görümcesi Samiye ağlıyordu; anlaşılan deminki sahneyi uzaktan seyretmişti. Hem hıçkırıyor, hem de kesik kesik diyordu ki:

"Eksik olma Neşideciğim, senden bunu beklerdik; aklına fena şeyler sokmuştun. Bin kere söylemiştim: Beyefendi Hak âşığıdır. O senin mi önünde eğildi sanıyorsun? Sana mı teşekkür etti? Sen vesile oldun, Hakk'a secde etti. Ah, ne zaman bunlara akıl erdireceksin? Polis romanlarından baş kaldırıp da ciddi şeyler okumuyor, dinlemiyorsun ki yavrum! Bak şair ne diyor:

Kendi hüsnün hûblar şeklinde peyda eyledin

Yani Haktaala kendi güzelliğini senin gibi güzeller şekline sokmuştur; kendi güzelliğinden yaratmıştır."

"Âşık" müridesinin sözünü kesti:

"Kızcağızı rahat bırak şimdi," dedi, "serkeş de olsa Hüda'nın makbulüdür."

1 vardakosta (İt. guarda-costa): iri yarı ve gösterişli (kadın)

Birdenbire eski vekarını takınıvermişti; o derecede ki "Hüda" derken neredeyse kendini işaret edecekti. Azametle ilave etti:

"'Kün' diyen de biziz 'feyekûn' da!"

Tasavvuf sapıklarının ara sıra gurur krizine tutulduklarını, terbiyesizliği arttırdıklarını, kendilerini pek büyük, Allah mertebesinde, hatta bizzat kendisi sandıklarını, mecnunlaştıklarını bir taraftan tıp edebiyatı, öbür yandan müritleri, yani bir nevi hastalar tarafından yazılan methiye eserleri tafsilatıyla anlatır.

Bunu büyük mutasavvıf şairleri çok zarif, incitmeyecek bir hoşlukla ifade ederler ama mukallitlerinki Sünni veya Ortodoks, yahut da realist olanların terbiye ve ilmine dokunur, öfkelendirir.

"Yalnız gitmeniz doğru değil, müsaade buyurunuz da ben de geleyim. Arzu ederseniz konuşa konuşa yürürüz. Zaten bu akşam konakta bulunmam lazım. Hizmet nöbeti bende..."

Böyle diyen Samiye hemen mantosunu giydi, başını sardı, çıkmaya hazırdı. İrfan ile anası Fitnat Hanım Baki'yi kapının dışına kadar uğurladılar. Zira saat yediye doğru eve dönmüşler ve Baki'yi orada bulmuşlar, Neşide ile arasındaki buzun çözülmeye yüz tuttuğunu görüp sevinmişlerdi.

Fakat gelin ne olsa henüz kararsız ve soğuktu; misafiri ancak kapı eşiğine kadar götürmüş, öbürleri el öpüp dil dökerlerken geri dönüvermişti.

"Konağa gideceğime söz vermemeliydim..." diye mırıldanıyor, pişmanlık duyuyordu; aynı zamanda şöyle de düşünüyordu:

"Belki de adam beni anlattığı manada seviyor, sözünde duracak, elini elime sürmeyecek, aklında fena şey yok. Zahir, böyle şeyler oluyormuş, Hak âşıklığı denilen bir şey varmış. Başka türlü olsa İrfan göz yumar mı? Şeyhlik, tekke, tarikat gibi işleri bilmezdim, bizde bunlar konuşulmazdı. Demek Allah güzelleri kendi güzelliğinden yaratmış. Aklım almıyor ama doğru olabilir. Kocam da öyle söylüyor."

Antrede duran portmantonun aynasına göz attı, kendini görmek için: Sahi, çiçek gibi kızdı, muhakkak ki yüzünde nur vardı, başka türlü bir şey, bir temizlik! Buna herkeste rastlamıyordu.

"Durun bakalım, ne olacak? Cuma günü sakallı ne yapacak? İş anlaşılır."

Akşam yemeği neşeli geçti. Kocası Aksaray'a kadar koşmuş, büyük bakkaldan üç şişe buzlu bira ile gravyer peyniri, turp, tereyağı alıp getirmişti. Fitnat içmedi; iki genç şişeleri bitirdiler. Neşide başından geçen acayip secde sahnesiyle zaten sinirleri müsait hale geldiği için çarçabuk çakırkeyif oldu. Gözleri görmeye yetmez hissi veren gri bir renk almıştı. Açık denizin güneşli ufkun çizgisi renginde daha uzakları, hayal ülkelerini vaat eden bir renk. Basbayağı sarhoşluk mu, yoksa Baki ile Samiye'nin güzelliğine dair yaptıkları esrarlı tavsiflerin[1] memnunluğu mu? İkisi de!

Hatta neşesi az sonra, kocasının kendisini kucakta götürdüğü odalarında ilk defa coşkun bir sevilme ihtiyacına çevrilmişti; ilk defadır ki çıplak olmaya rıza gösterdi; evvelce hayâsızlık saydığı şeyleri de mübah gördü. Kadınlığın şimdiye kadar muhit ve terbiye cenderesi altında kapalı, gizli

1 tavsif: niteleme

kalmış aşk coşkunluğu bütün vücudundan bir alev güzelliği ve yakıcılığı ile fışkırıvermişti.

Yine ilk defa bu gece sevmeyi, sevişmeyi, erkeği ve ihtirası anlamış oldu. Öylesine ki iki sarhoşluğu da geçince kendinden utandı, hem memnun, hem nedametli tuhaf bir utanç!

Eğer kendisi, yahut kocası dikkat edebilseydiler ertesi sabah yatakta gerinip esneyişinden, salınıp gezinişlerine kadar her hareketinde bir değişiklik, zevk duyan ve zevk duyuran bir şehvanilik, bir kadın oluş hali sezebilirlerdi.

Konaktan avdetinde bu, Samiye'nin gözlerinden kaçmadı; memnunluk duydu. Baki'nin, ilk bakışta süfli görülen o, ayaklara kapanmaları, yalvarıp yakarmaları, ağlayıp sızlamaları, hele kızdaki güzelliğin hüsn-ü ilahiden bir tecelli olduğunu söylemeleri beklediği tesiri yapmıştı, Neşide sarsılmıştı; yavaş yavaş yola gelecek, nihayet vefalar arasına girecekti.

Ağabeyi ile fısıl fısıl bunu konuştular, birlikte sevindiler.

Şuuru yerinde bir adam için bu sevinç mantıksız ve çirkindir. Lakin sadece mürşitler arasında değil, daha ziyade müritler kalabalığı içinde soysuzlaşan şehvet duygularının dinî sandıkları şekle bürünerek ahlak kaidelerine uymayan birtakım feragatlere, fedakârlıklara seve seve kapılmış akıl hastaları vardır.

Esasta –bazı büyük şairler, âlimler ve seçkin şahsiyetler yetiştirmiş, bir edebiyat ve zevk kurmuş, insan cemiyetlerine tesir etmiş olmakla beraber– tasavvuf, sözü ayağa ve nüfuzu kolayca sapıklar eline kaptıran, ekseriya anormallerin işine gelen bir itikattır.

Samiye ile İrfan, ruh hastası, acayip bir babanın ve dedenin çocuklarıydılar. Büyük analarının da vaktiyle Acem'in meşhur evinde adlı sanlı, sonsuz ihtiraslı bir sermaye olduğu da malumdu. Zamanın çapkınları, galiba Onikiler denilen şebekeden birkaçı onun çılgınca hoppalığına, sabır tüketen oynaklığına dayanamamışlar, kadını hile yoluyla surlar dışına götürüp öldürdükten sonra cesedini bir bostan kuyusuna atmışlardı. Katiller yakalanmamıştı; daha doğrusu hükümet meseleyi örtbas etmiş, başından bir bela eksildiğine memnun olmuştu.

Bu kadın öyle bir ev yerine bir tekkeye düşebilir, Şeyh'in irşat dedikleri telkini ile belki de itaatli ve hoş bir müride hüviyeti takınırdı. Kızını, yani Fitnat'ı kurtaran –Baki'den çok önce– bir Bektaşi babası değil miydi?

Cuma günü geldi çattı.

Neşide ihmalkâr mı, yoksa itinalı mı giyinmesi icap ettiğini bir müddet kestiremedi. Sonra basitinde karar kıldı... ama ekose eteğinin üstüne giydiği pişmiş ayva renginde bluzuyla bunun üstüne geçirdiği kısa kollu, jilemsi küçücük ceketin kendisine pek yaraştığını biliyordu. Gülümsüyordu da:

"Nedir oradaki sosyete hanımları? Hepsi de ince görünelim diye siyahtan başka kumaş giymiyorlar! Hangisi şu benim ekose eteği cesaret edip de giyer? Biçimsizliklerinin meydana çıkmasından ödleri kopar."

Saat on bire doğru Samiye ile beraber konağa girdiler. Baki'nin iki karısı da misafirlere fazla iltifat gösteriyorlardı. Hatta Ferhunde Hanım –talimat mı almıştı, nedir?– muamelesini büsbütün değiştirmiş, taze gelini iyi bir yere oturtmuş,

karşılaştıkları zaman da yanaklarından öpmüştü. Beyoğlu tarafından gelen malum zengin vefalara epeyce azamet satmasına göre bu bir fevkaladelikti.

Hava pek latifti; Haliç'in içi henüz sisliydi ama tepeler, Okmeydanı ve Kurtuluş lüzumundan fazla keskin bir ışıkla parladığından rahat seyredilemeyecek kadar parıldıyordu. Afitap:

"Yemeğe daha vakit var," dedi, "aşçı peynirli pideleri fırına koymadı bile... bahçeye çıkalım da size sümbüllerimi göstereyim. Zaten beyefendi de okumaya dalmış; kendiliğinden bırakmadıkça sofraya çağıramayız."

Peryal ile Melal'in masrafını ödedikleri bahçede dolaştılar, sümbül ve zerrin[1] tarhlarının önünde durdular, eğilip birkaç tane kopardılar. Sonra Kasımpaşa taraflarına ve ta Karaağaç'a kadar karşıki sahili gören sete çıkıp parmaklıklara dayanarak manzarayı uzun uzun, şundan bundan konuşarak seyrettiler.

Neşide, esasta bahçeyi sevdiğinden bu dolaşmadan keyiflendi, biraz hareketlendi; öteye beriye koştu. Terlememesi için mantosunu çıkarmasını söylediler. Öyle yaptı. Bir defa serbestleyince de kenarda duran çapayı eline aldı; ot basmış bir fideliği temizledi.

Yemeğin hazır olduğunu haber verdiler.

Fakat beyefendinin sofraya inmeyeceği, bugün perhiz edeceği öğrenildi. Baki bütün gün ne göründü, ne de misafirlerini yanına çağırdı. Ancak gidecekleri sırada selamlarını bildirdiler. Bilhassa Neşide Hanım kızına ziyaretinden dolayı teşekkür ediyormuş ve:

1 zerrin: fulya

"Bu evi kendi evi bilsin. Onun rahatı benim rahatımdır. Bilirim, bahçeye meraklıdır, gönlü ne zaman çekerse gelsin, dilediği gibi meşgul olsun," diyormuş; hayır duada bulunmuş.

Yolda Neşide pek memnun değildi. Önceleri Hak âşığının meydana çıkmaması hoşuna gitmişti; fakat şimdi izzetinefsine yediremiyordu: Nasıl olur da o ateşli muhabbete uymayacak şekilde kendisini görmeden durabilmişti?

"İnşallah soğumuştur, yakamı bırakır, yaptıklarından utanmıştır. Bir daha tekrar etmez," diye içten gelmeyen bir teselli vesilesi buldu. Sonra şunu hatırlayınca gülümsedi: Çarşamba günkü ayaklarının önünde yere eğilme, yalvarma sahnesinde "bahçeye çık, penceremden seni seyredeyim, giderken arkandan bakayım, geleceğin zaman yolunu bekleyeyim" gibi bir şeyler söylememiş miydi?

O halde bugün kendisini bahçeye bunun için çıkarmışlardı. Âşık pencereden mahbubesini doya doya seyretmişti; gözleri nurlanmıştı. Belki de yakından görünce coşkunluğunu gizleyememekten, onu yine ürkütmekten korkmuştu.

"Hay deli ihtiyar," diye söylendi, "aklı fikri bende... ama kendisinde benim gönlüm yok. Ne ise, bu kadarcığına katlanırım, İrfan da dırdırı keser! Ara sıra uğrayayım bari!"

İçinden bir itirafı daha vardı: Baki yaşlıydı ama vaktiyle –Allah için söylemeli– güzel erkekmiş; şimdi de yakışıklı... hâlâ güzel sayılır ya! Güzel olmasa bile dil dökmesini mükemmel biliyordu; bakışları da tesirliydi, insanın gönlünden geçirdiklerini okuyor, konuşuyor, ısıtıyor gibiydi.

Akşamüzeri acayip bir helecana kapıldığını anladı; kocasını sabırsızlıkla bekliyordu. İki şişe bira da bu gece içseler

mi acaba? İstemekten utanacaktı. Bereket İrfan işinden boş dönmedi, şişeleri getirmişti. Evvelki günkü kadar olmasa da yine hoşça vakit geçirdiler.

Karışık rüyalar görmüştü. Bir tanesini sabahleyin iyice hatırladı: Erenköyü'ndeki bahçedeydi, bir keçileri vardı; bu keçi sivri boynuzlarıyla onu kovalıyordu. Koşmaktan kan ter içinde kalmıştı. Asıl tuhafı keçinin yalnız vücudu keçiydi; başı tamamıyla Baki'ninki!

Hafta içinde Şaban Efendi gelerek ertesi günü konakta hanımların mevlit okutacaklarını, beklendiklerini haber verdi. Neşide mevlit dinlemeyi sever, küçüklüğünden beri kaçırmazdı. İyi bir tesadüf, bulunmamayı icap ettiren özrü de yoktu. Gittiler.

Alt kattaki bütün odaların kapıları açılmış her taraf dinleyici hanımlarla dolmuştu. Semt halkı oradaydı, Beyoğlu takımı da...

Mevlidi temiz yüzlü, orta yaşta bir "mevlitçi hanım" okudu; sesi dokunaklıydı. Gülabdanlar[1] gezdirilmiş, öd ağaçları ve buhurlar yakılmış, şerbetler ikram edimiş, ayrıca kapıdan çıkarken herkese beyaz külahlarla şekerler dağıtılmıştı. Yabancılar gidince kalanları yani üç kibar hanımla Neşide ve yanındakileri Afitap, beyefendi tarafından akşam yemeğine alıkoydu.

Öbürleri daima yaptıkları gibi kutu kutu çikolatalar, pastalar, pötifurlar, portakal ve muz getirmişlerdi. Ayrıca Prenses Peryal, beyefendi sevdiği için –süte ve limonataya batırarak yerdi– Maçka'daki tanınmış bir fırından hususi surette hazırlanmış "krik-krak" denilen uzun, gevrek ve hafif bisküvileri unutmamıştı.

1 gülabdan: gülsuyu şişesi

Işıklar yandığı saatte hep birden yukarı kata çıktılar, huzura kabul olundular. Baki bugün hilm[1] ve tevazu devresindeydi, kendisini hakir gördüğünü bütün hareketleriyle anlatıyordu. Nitekim hanımları ayakta karşıladı, hepsi oturmadıkça kendisi de ayakta bekledi; koltuğuna çekingen bir tavırla yerleşti. Derin bir sükût...

Konsol üzerindeki bronz saatin odayı kaplamış ciddi durgunluğa uymayan şakrak bir gevezelikle işlediği duyuluyor... başka çıt yok. "Âşık" tek başına bulunuyormuşçasına istiğrak[2] halinde! Hanımların saçlarına ve elbiselerine sinmiş buhur, öd ağacı ve gülsuyu kokularıyla havasına uhrevilik yayılmış bu odada uhreviliği arttıran manevi bir rayiha daha hissediliyordu: Yine hanımların mevlit tesiriyle bir ıstıfa[3] geçiren düşüncelerinden hasıl olmuş fikir temizliği kokusu!

Baki içini çekti ve bir kıta okumaya başladı:

Bu kadar cürm ve seyyiatımla
Rahmet ümmidimin şudır sebebi
Ki buyurmuş Hüda-yi iz-ü cellî
"Sebekat rahmetî âlâ gazabî"

Derse başlamıştı:

"Kıtanın son mısraı bir hadisi şeriftir. Manası "benim rahmetim gazabımı geçti." Allah'ın ve Peygamberinin rahmetinden ümidi kesmeyelim, şer ve seyyiat[4] defterimiz dolu olsa bile! Her kapı kapanabilir, lakin onların merhamet, mağfiret ve şefaat kapıları kapanmaz."

1 hilm: yumuşaklık
2 istiğrak: dalma, kendinden geçme
3 ıstıfa: seçme, ayıklama
4 şer ve seyyiat: kötülük ve suçlar

Vaaz böylece, hep Cenabıhakk'ın gafur ve rahim oluşu üzerine ve Sünni akidesine uyan misaller ve fikirlerle bir müddet sürdü. Neşide birkaç defa Göztepe Camii'ne gitmiş, hem de eski âyân reisi meşhur Hoca Mustafa Asım Efendi'den bile vaaz dinlemişti. Beyefendininkini daha tesirli buldu. Kendi kendisine şaşıyordu:

"Geçen hafta ayaklarıma yüz sürüp güzelliğimi göklere çıkaran, 'ben bir âşığım, Allah'ın divanesiyim; sen canımın canı, ruhumun içisin' diye ağlayan bu muydu, aynı adam? O adam şimdi tam bir din ehli, mübarek bir şey, tam bir hoca efendi olmuş... belki de aslı böyledir, hakikaten dini bütün bir Müslümandır. Küçücük aklım yetmiyor diye adamcağızı kötülemem doğru değildir. Şu meclistekiler benden üstün kimseler... Elbette bir bildikleri var ki ona bağlanmışlar!"

Bu gece Baki selamlığa çıkmadı; yemeğini de yine odasında yedi. Nihayet erken yatacağı haberini aldılar. Üç kibar hanımla görümcesi gülzar hizmeti için yukarıya çıkmaya hazırlanıyorlardı. Melal, güzel gelinin geride kaldığını görünce tatlı bir sesle:

"Siz de bulununuz küçük hanım. Beyefendi memnun olurlar," dedi. Neşide kısa bir tereddüt geçirdi, yüzü pençe pençe kızardı, cevap verdi:

"Geleyim efendim..."

İKİNCİ KISIM

Centilmen - Evliya

1

Doktor Şükrü Şakir, karşısında oldukça neşesiz görünen dostu Emced'e –bu zat Memhure Hanım'ın ağabeyidir– sözüne devam ederek dedi ki:

"Tamam doğrudur: Onlar ara sıra bir uluhiyet[1] krizine tutulurlar, haşa sümme haşa, Allahlık taslarlar. Neler söylemezler ki? Filvaki rumuzla konuşurlar, iddiaları icabında tevil götürür mahiyettedir ama bazen uluorta 'Allah benim!' deyip çıkarlar."

"Bizim centilmen-evliyanın da böyle buhranlara tutulduğunu tahmin ediyorum. Lakin hemşirem o kadarını anlatmıyor, sadece saçma sapan, deli dolu bazı sözlerini tekrarlıyor. Hem de mükemmel bulmak şartıyla!"

"Mesela ne gibi?"

"Pek hatırımda kalmıyor. Kalır şeyler değil. Ha, işte bir tanesi: 'Firavun da benim, Musa da; Musa'nın çıktığı dağ-

1 uluhiyet: ilahlık, tanrılık

daki de! Meryem benden gebe kaldı; beni doğurdu, ana da benim, oğul da, baba da! Miraç'ta kendimle karşılaştım, yine kendimle konuştum! Ey âşık! Kendine gel, sevdiğin yine kendinsin!' ne buyurursun? Düpedüz çılgınlık! İnsana Karagöz'ün Tımarhane oyunundaki deli tekerlemelerini hatırlatıyor. Halbuki..."

"Ee?"

"Memhure bunlara bayılıyor. Ahbabı Melal Hanım'la beraber not tutuyorlar Güya her cümlesi bir cevhermiş, öyle derin manalı, öyle söylenmemiş, söylenemez hikmetlermiş ki! İçinde baştan başa felsefe varmış."

Doktor gülümsedi:

"Tasavvuf edebiyatının harcıâlem lakırdıları... çok daha zarif şekilde söylenmişlerini okudum. Sen, anlaşılan, hiç meşgul olmamışsın. Vahdet-i vücud ve vücud-i mutlak felsefesinden bihabersin."

"Kafam öyle şeyleri almaz."

"Ya Hurufilik esasına dayanan bazı sözleri, şiirleri işitsen! Saçını, başını yolarsın. İtikadın temeli şu: Tanrı kendini görmek ve göstermek isteyince harfler yok mu, hani? Eski harfler: 'elif', 'be', 'te' vesaire işte bunlarla iyan olmuş, meydana çıkmış, görünmüş. Onun içindir ki insan yüzünde bütün harfleri, dolayısıyla bütün mevcudatın erkân-ı asliyesini bulabilirmişiz!"

"O bahisleri bırakalım. Söyle şimdi: Memhure'yi bu işten nasıl sıyırıp eski haline getirebiliriz? Şu noktayı unutmayalım: Gündüzleri gittiği yetmiyormuş gibi, bazen orada, herifin evinde gece yarılarına kadar, hatta daha geç sanki balo, dans varmış gibi kalıyor. Bereket yalana kaçmıyor, ko-

nakta olduğunu dobra dobra söylüyor. Fazla sıkıştırmak da istemiyorum. Esasen hakkım da yok."

Şükrü Şakir düşündü; Emced bu düşünüşten hayırlı bir netice çıkacağı ümidiyle bekliyor. O yıllarda klakson yasağı henüz konmadığından Cağaloğlu köşesindeki muayenehane akşamın tam iş bitimi saatinde çok gürültülüydü; bir bahar sağnağı her zaman otomobile binmeyenleri de taksilere koşturuyor, gürültüyü artırmaya sebep oluyordu.

Memhure'nin kardeşi sabırsızlandı:

"Yok mu çaresi? Yumuşak bir çare... zira görüyorum ki hemşiremin vaziyeti bir sinir hekiminin –haydi böyle diyeyim, aslında deli hekimisin ya!– müdahalesini icap ettiriyor."

"Haklısın...mesele bir bakıma anomali sayılır. Eskiden tasavvufun halk arasında yayılmasına sebep devlet idarelerinin kuru, katı, müsamahasız dindarlığı ve bu dindarlığı zulüm şekline sokmasıydı. Şimdi ise modern hayatın yoruculuğu, sathiliği, şiriyetsizliği, hele idealsizliği, bunlara maruz kalan, ıstırabını duyan orta ve yüksek tabakada bir yayılma istidadı hasıl etmiştir. Yeni hayat gönül avutmaya yetmiyor."

"Bizim meseleye gelelim, azizim."

"Memhure Hanımefendinin vaziyeti hakkında biraz etüt yapmam lazım. Filvaki arzunun kadınlarda ruhi dallanması ve cinsî dalalet[1] hallerinde psikanaliz, bazen iyi neticeler verebilirse de..."

Emced kaşlarını çattı, sordu:

"Bunun neresinde cinsî dalalet teşhis ediyorsun? Ne dallanmasıymış bu?"

1 dalalet: sapkınlık

"Sözümü bitirmeye vakit bırakmadın ki! Hem o bahislerle seni yormam doğru değil; zaten ben de henüz bir karara varmadım. Düşüneyim, hele! Bütün mesele hanımefendideki eski heyecanı, yani çocukluğundan beri ruhunda hüküm sürmüş imanı yeniden canlandırmakta..."

"Ha, biraz anlar gibi oldum."

Doktor gülümsemeye çalıştı:

"Âlâ! Şimdi ben bir hastamı ziyarete gideceğim; dışarıda bekleyenler de var. Cumartesi akşamı kulüpte buluştuğumuz zaman bir kenara çekilir, uzun uzadıya konuşuruz."

Emced tatmin edilmemiş bir yüzle muayenehaneden ayrıldı. Merdivenleri inerken içinden diyordu ki:

"Memhure'nin ara sıra Zeyrek'te geceleri de kaldığını söylemediğime iyi ettim. Keşki bu bahsi doktora hiç açmasaydım ya! Ahkâm çıkaracağa benziyor. Yok cinsî dalaletmiş... ruhi dallanmaymış... beş dakikada kullanmadığı münasebetsiz tabir bırakmadı... anomali mi istersin, psikanaliz mi? Kadını zırdeli yapıp çıktı. Asıl tedaviye muhtaç olan kendisi... Bizim bütün sinir ve ruh hekimlerimizi sıkı bir muayeneden geçirmek lazım."

Umum müdürü bulunduğu dairenin otomobili kapıda bekliyordu. Biner binmez aklına bir fikir geldi; şoföre emniyet müdürlüğüne gideceğini söyledi. Müdür makamında ise şu sabık mektupçu hakkında emniyetçe ne bilindiğini, daha doğrusu bir şey bilinip bilinmediğini öğrenecekti.

Zira Emced sadece büyük bir memur değil, partinin de kalburüstü adamlarındandı. Çoktan karın yapmış, demin uluhiyet iddia etmesine şaştığı tasavvuf sapığı kadar olmasa da korkunç bir benlik, bir "küçük dağları ben yarattım" tav-

rı almıştı. Keenne[1] altındaki otomobil şimdi benzin yerine kendi varlığından hasıl olan bir tahakküm maddesini yakarak işliyordu!

O büyük memurlardandı ki yüksek tahsilin hem memlekette, hem hariçte bütün derecelerini tamamladıkları halde hepsinden behresiz,[2] ellerine meslekleriyle alakalı tek kitap almadan sadece böbürlene böbürlene konuşmaktan ve maiyetine babahindileşmekten başka bir şey yapmazlar.

Emniyet müdürlüğüne de kabara kabara girdi; tanındığı için selama duranlara yüksekten sordu:

"Burada mı?"

Ziyaretçinin ismi haber verilince müdür yanındakileri savdı ve derhal kapıya koştu, karşıladı.

Cin gibi bir adamdı, Ankara'da ve şube müdürlüklerinde de epeyce bulunmuştu:

"Acaba," diye düşündü, "sakın hemşiresinin şeyhi hakkında malumat edinmeye, şikâyete, nazarı dikkati çekmeye, takibat istemeye gelmiş olmasın?"

Zira Memhure Hanım'ın müdavimler[3] arasında bulunduğunu, bu iş hakkında şube müdürüyken okuduğu dosyadan tafsilatıyla biliyordu.

Az sonra Emced:

"Azizim, senden mahrem bir şey soracağım," deyince hükmünde isabet ettiğini anladı ve makamına liyakatini ispat için –belli belirsiz gülümseyerek– kendisi sordu:

"Mektupçu Baki Bey'e dair mi?"

---

1 keenne: sanki
2 behre: hisse, pay, nasip
3 müdavim: devam eden

Emced böyle bir vaziyet karşısında kendisini idare etmesini, küçük düşmemeyi bilirdi. İstifini bozmadan:

"Tahmin edeceğin tabiiydi," dedi, "evet... o adama dair! Hemşirem dolayısıyla!"

Emniyet müdürü izahata girişti:

"Şubedeyken bu işle ben meşgul olmuştum da hatırlıyorum... Baki'nin hakkında takibata geçilmesini icap ettirecek sebep yoktu, şikâyet de..."

"Birinci karısı için Abdi Rıza'nın bir şeyiymiş diyorlar. Yeğeni mi, kuzini mi, yakın akrabası..."

"Öyledir."

İkisi de zikri geçen bu şahıs üzerinde –doğrudan doğruya en baştakilerin adamı olduğundan ve yarın Başbakanlığa geçmesi ihtimali bulunduğundan dolayı– ihtiyat ederek fazla konuşmadılar.

"Peki, Baki evvelce neymiş, ne mektupçusuymuş, hayatını nerelerde, nasıl geçirmiş?"

"Aklımda kaldığına göre hayatı epeyce karışık, kararsız geçmiş ama büyük bir vakası da olmamış. O cihetleri Süha Kalenderli'den sorsanıza... mektep arkadaşıymış, bir zamanlar içtikleri su ayrı gitmezmiş."

"Bizim vecizeci Süha'yla ha? Bunu bilmiyordum."

"Şu var ki Süha mübalağalı konuşur. Malum ya birini diline dolamaya görsün! Şimdi araları açık... Eski arkadaşının çalışmadan, hükümet kapısına başvurmadan refah içinde ömür sürmesini kıskanıyor. Neyi kıskanmaz ki? Şöhreti, güzelliği, hele parayı..."

"Peki ama biz de ona ayda tıkır tıkır beş yüz lira veriyoruz. İdare meclisine bir defa uğrasa bari!"

Parti veya hükümet tarafından yapılmış her işten "biz" diye bahsedecek kadar kendisini nüfuzlu sayan Emced, bu paranın vecizeci Süha'ya dili belası, aleyhte gevezeliği bıraksın diye verildiğini biliyordu. Aynı zamanda taraftarlar himaye ediliyor zehabı da hasıl olmakta idi.

Müdür uzayan ziyareti gücendirmeden nasıl kısa keseceğini düşündüğü sırada telefon çaldı. Valinin acele kendisini beklediğini söylediler. O da Emced'i en hassas tarafından memnun etmek lüzumunu da faydalı bulduğundan:

"Sizden saklamaya lüzum yok," dedi, "başkasına söylenmez tabii.. çok gizli tuttuğumuz bir iş..."

Yerin kulağı varmışçasına kendi odasında bile ziyaretçinin kulağına fısıldadı:

"Yarın bir nümayiş[1] tertibi icap ediyor da... onun programını hazırlayacağız."

Merdivenleri birlikte indiler, kapı önünde her biri kendi otomobiline binmek üzere ayrıldılar. Memur kalabalığı bu iki mühim şahsın hareketlerini uzaktan dik ve dikkatli çok ehemmiyet verir görünmeye çalışarak takip ediyordu. Bizde amirlerin arabaya binip dairelerinden ayrılışları onlara nüfuz ve itibarlarını hatırlatan merasim şekli alır. Bunu pek severler.

Ayrılmadan önce müdür, Emced'i ferahlatmak istemişti:

"Ben dosyayı bir daha gözden geçirir, sizi ararım. Maamafih Baki'yi şeyhlik taslayan alalade bir sahtekâr addetmek yanlıştır. Muhakkak ki ilim sahibidir; çok güzel ve derin konuşur, lisan da bilir; aynı zamanda sosyete adamıdır, hülasa

1 nümayiş: gösteri

meziyetleri vardır. İsteseydi sayılı profesörlerimizden biri olurdu. Yakında size daha etraflı malumat vereceğim."

Alım-Satım Ofisi umum müdürü resmî kanaldan bir şey yapılamayacağını anlamıştı; Abdi Rıza'nın himayesi altında bulundukça hükümet mekanizmasını Baki aleyhinde işletmek imkânsızdı.

"Memhure'yi sıkıştırırım," diye söylendi ama aklı yatmadan, sırf bir karar almış olmak için! Zira hemşiresi Peryal gibi –Baki mirasyedileri bulup kendisine bağlamakta hünerliydi– ölen kocasından kalmış, son yıllarda traktör kullanılalı beri geliri çok çok artmış, iki çiftliğin sahibiydi; asıl mühimi bu çiftlikler Emced'in meşru yollardan kazanmadığı servete:

"Efendim, birlikte oturduğu hemşiresi çok zengindir; geniş toprakları var, hem de sulak arazi!" dedirtmek suretiyle mükemmel bir siper ve paratoner vazifesi görüyordu.

Şoför her akşamki alışkanlıkla arabayı Dolmabahçe tarafına sürdü. Gümüşsuyu yokuşundan çıkarıp otelin bahçesine soktu. Emced burada bir müddet vakit geçirmeyi âdet etmişti; iş gördükleri adamlarla burada buluşup kısaca konuşurdu.

Hüsn-ü tesadüf: Baktı ki ilim ve sanat kabiliyetlerine rağmen muntazam, ciddi bir iş yapmadan, hükümet kesesinden tembelce yaşamayı, parazitliği seven vecizeci Süha da müsteşrikliğe[1] özenen ecnebi bir matbuat ataşesiyle oturmuş içiyor ve belli ki bunalmış, kurtulmak istiyor. Emced'in kendisine iltifatlı selamını, sonra da "atlat! yanıma gel" manasına işaretini görünce az sonra ondan ayrıldı, umum müdürün masasına damladı:

1 müsteşrik: doğubilimci

"Aman," dedi, "bittim; ağzıma mı içtim, burnuma mı? Bilmiyorum; kafam zonkluyor. Adamcağız öyle berbat bir Fransızca konuşuyor ki..."

"Neler konuşuyordunuz?"

"Bizim mutasavvıflar ve tekke edebiyatı üzerine yarım yamalak malumat edinmiş; çoğu yanlış... düzeltmekten hal oldum."

"Senin Şeyh Baki'nin adresini vereydin... gidip konuşurdu."

"Çoktan gidip konuşmuş; karısını da götürmüş. Güzel bir karısı vardır bunun! Tanırsın, elbette..."

"Şöyle görmüştüm, fena değil."

"Yok, dikkat etmemişsin, çok hoştur; kemiği hissedilmeyen etli zayıflardan... benimle arası da pek iyidir."

Emced kayıtsız görünmeye, laf olsun diye konuştuğu kanaatini vermeye çalışarak eli tabaktaki fıstıklarda, sordu:

"Baki için rivayetler muhtelif... herkes bir türlü söylüyor. Doğrusunu sen bilirsin. Nasıl adamdır? Sahiden âlim, fazıl mı? Yoksa palavracı mı?"

Sanatı bir zamanlar moda olan vecizeleri tertipten ibaret olan, ara sıra hicivli kıtalar da yazan Süha:

"Bırak şunu, diye homurdandı, dalyan kurmuş, melun!"

"Ne dalyanı?"

"Kadınlar dalyanı... ağına düşen düşene... hepsini sızdırıyor, 'satrap' ömrü sürüyor. Biz 'aman, şu hükümeti gücendirmeyelim; sadaka olarak verdiği ekmek parası elimizden gitmesin' diye kime külah sallayacağımızı bilemezken o, dünyaya aldırmıyor, konağında Veliefendizade gibi mirasyedicesine keyfine bakıyor."

"Bir meziyeti olsa gerek..."

"Var: Hinoğluhin! Kadınları hassas tarafından yakalamış. Malum ya, kadın bir yaşa gelince aşkın yerini tutacak taviz arar, öyle bir taviz ki onunla övünebilsin, bir fevkaladeliği bulunsun. İşte mistik ve dinî mahiyetteki şeyler bu tavizlerin başında gelir; her yerde böyledir; Hıristiyanlarda papazlara, vaizlere, bizde şeyhlere, dervişlere, Bektaşi babalarına kadınlar dayanamazlar."

"Şairlere, aktörlere, tenorlara karşı da öyle olurmuş, derler."

"Olur, lakin mistisizm daha esrarlı ve hayal kurmaya daha müsaittir, ufku geniştir. Kadınları, malum ya, bilhassa entelektüel üstünlükler tesir altında bırakır. Az çok tahsil görmüş olanlarında ise fikir ve fazilet eserleri adeta cinsî zevke benzeyen bir heyecan hasıl eder. Sonra dinî denilen bir erotizm vardır ki şakaya gelmez. Kadın manastırlarını dolduran budur; hatta Jeanne d'Arc'ı milli kahraman ve azize yapan da!"

Bir defa tutturdu mu, hükümetin vecizecibaşısını susturmak güç olduğundan Emced anlar görünerek bu konferansı sonuna kadar dinledi. Sonunda Kalenderli vakaya dönerek fikrini şöyle hülasa etmişti:

"Baki zaten küçüklüğünden beri acayipti, psikopattı; kâh süflileşir, kâh ulvileşir, fazilet numunesi kesilirdi. Bana göre o, hâlâ bu iki zıt karakterini muhafaza ediyor. Oturup iblis gibi planlar kuruyor; sonra fazilet devresine giriyor, samimi bir mistik kesiliyor. Esasen din vecdine kapılmışlarda bayağı hisler çok defa ahlaki ve fikri idealle birleşir."

"Yani Baki bir mürai, kalleş değil... öyle mi? Kendi söylediklerine kendisi de inanıyor."

"Kendi telkini altında kalarak inandığı da oluyor; tesirinden kurtulup inanmadığı da... yani ara sıra esiyor, çok defa mantığı galebe ediyor. Kısacası şu: Bildim bileli, küçük yaştan şehvete düşkündü; bu uğurda izzetinefsini çiğner, küçülmekten çekinmezdi. Anlatabildim mi? İşte bizimkinde de şehvanîlik –emsali çok görülmüştür– veçhe[1] değiştirdi. Saint Antoine gibi nefs-i emmareyi[2] yenip ruh tasfiyesi yapmak her yiğidin kârı değildir. Flaubert'in meşhur eserini okumadın mı, sen?"

"Okumadım."

"İyi etmişsin. Biz okuduk da ne olduk?"

Emced'in ikram ettiği viskiyi yuvarladı ve haliyle bir ikincisinin ısmarlanmasını anlattı. Şairin kulağı delikti, zekiydi de... Karşısındakinin kendisinden bir çıkarı olduğunu, Baki'yi bir sebeple sorduğunu, büyük bir ihtimalle ya karısının, yahut kocası öldükten sonra sosyete âleminde kabak çiçeği gibi açılan hemşiresinin dalyana düştüğünü sezmişti; ilk fırsatta işi tahkik edecekti.

"Hayır," diye düşündü, "karısı olmayacak; muhakkak 'Şen dul' lakabını alan hemşiresi tombul Memhure'dir. Bu kadın razakı üzümü gibi pişkin renkte, dolgun taneli bir salkıma benziyordu; hoşuma giderdi; çoktandır görmüyorum.

Anlaşılan mistik kapatmalar arasına girdi. Hay Baki hay! Amma da buluyor! Azıcık geçkince şeyler... fakat hepsi de paralı. Eminim, parasızları da vardır; körpe nevinden!

Otelin bar kısmı çoğu ecnebi, azı memleketli kadın erkek gösterişçi bir cemaatle dolmuştu. Orasının iyiliği arada

1 veçhe: yön, taraf

2 nefs-i emmare: insanı kötülüğe zorlayan nefis

daima yeni tiplerin, gelip geçicilerin karışmasıydı. Tünel civarındaki malum iki pasta salonu, hep müdavimleri toplandığı için nihayet bezdirici olur, Paris'teki talebe kahvehanelerinin biteviyeliği ile havası can sıkmaya başlardı.

Bara yeni katılan birkaç kadın ve erkek iki ahbabın konuşma mevzuunu değiştirdi. Baki'yi unuttular.

Yemek vakti evine dönerken tekrar onu hatırlayan Emced arabada viskilerin verdiği nikbinlikle[1] şöyle düşündü:

"Memhure'ye güvenirim; hoppalığa vurduğu zaman bile kendisine söz getirmedi. Zaten maymun iştahlıdır; 'Meryem benden gebe kaldı beni doğurdu' gibi saçmalar söyleyen o altmışlık zirzoptan da usanır, yarın alay etmeye kalkar. Hesabını, kitabını da bilir; herhalde çiftliği Şeyh'e bağışlamaz. Biraz daha bekleyelim."

Asıl teselliyi kapıda inerken buldu:

"Eğer yeniden evlenmesine Şeyh mâni oluyorsa bana bu işi teşvik bile düşer. Varsın deli tekerlemeleriyle oyalanıp dursun!"

Memhure'nin çocuğu olmamıştı, şimdilik vârisi ağabeyi ve sonra yeğenleri yani Emced'in iki oğluydu.

Neşeli neşeli eve girince kendisini karşılayan karısı dedi ki:

"Memhure yemeğe misafir çağırmış."

"Kimmiş bunlar?"

"Akça pakça bir kız... kocası da beraber... Görgüsüz şeyler. Galiba Zeyrek takımı, tekkecilerden!"

"Olur a... idare ederiz. Öteki soğuk nevalar, Prenses'le Melal gelmesin de..."

1 nikbinlik: iyimserlik

Salondakiler Neşide ile İrfan'dı. Esasen çakırkeyif halde bulunan Emced, misafir hanımın sapasağlam güzelliği karşısında şaşaladı, sarsıldı. Hele etiket hilafı[1] kendisine ayağa kalkıp da endamı belirince büsbütün allak bullak oldu ve asıl şimdi Baki'ye kızdı; içinden:

"Vay edepsiz vay," diye söylendi, "böylelerini de mi dalyana düşürüyor? Peri kızı bu be! Bakmaya kıyılmaz. Nasıl, nereden ele geçirmiş? Demek tekkeye sadece olgunlar, geçkinler, dalında kuruyup kozalaklaşmışlar gelmiyormuş; dumanı üstünde kütür kütürleri de uğruyormuş. Herifin hakkı var, insan sapıtmaz da ne yapar? 'Firavun da benim, Musa da!' diye elbette saçmalamaya başlar."

Lozan'da tahsil ederken Slav ırkından bir talebe kızla tanışmış, sevmişti. Neşide'yi ona benzetti; hatıraları da canlandığından hislilik, heyecanı içinde kaldı. Ne misafirlere ne de evdekilere coşkunluğunu sezdirmemek lazımdı; kendisini güç tutuyordu.

Yemek salonuna geçtiler.

Neşide'nin, böyle mükellef sofralara alışmadığını herhalde masaya uzak oturuş şeklinden çatal tutuşuna, hele yemek alışına kadar bütün hareketleriyle belli etmesine karşı yeni bir viski bardağını sömüren Emced görmemezliğe geliyor, fakat bu acemiliklere bayılıyordu. Yine içinden diyordu ki:

"Enfes şey... pek toy... elime geçse de nasıl yemek yenileceğini kendisine ben öğretsim; ziyafetlere götürsem, meclislere soksam, yetiştirsem. Şık, monden bir hanım yapsam! Ne hoş kızarıyor! Azap çekiyor, cici kız! Bari bir laf açayım da

1 hilaf: zıt, karşıt

herkesi meşgul edeyim. Ah, şu bizim hanım yok mu? Hain, insafsız bir mahluktur. Gözleri yavrucakta... Yemeği biçareye zehir etmekten zevk alıyor. Sanki kendisi neydi? İlk defa beraber, bir masada yemek yediğimiz gün suyu içerken başını yan tarafa çevirmişti! Ne çabuk unuttu bunları!"

Kız kardeşine göz attı: Nazik, mültefit, kibardı; o tarafa bakmıyordu.

"Bizim hemşire iyi kızdır vesselam! Hem Baki ile aralarında başka türlü bir münasebet olsa şu filizi himaye mi ederdi? Kadın kadına muhabbet gibi bir huyu da yoktur ki işi fenaya yorayım. Ara sıra getirse! Yemek masasını süslüyor, iştah açıyor, içim aydınlandı."

Fikrinden geçirdiklerini kamufle etmek için taze gelinin kocasıyla belediye teşkilatı hakkında konuşmaya dalmış göründü. Bu terbiyeli gençten de memnun kalmıştı; karısından başka herkesten memnundu. Selika gözlerinin akını devirmiş, kadıncağızın gaflarını "Hiç öyle şey olur, insan bu derece beceriksizlik edebilir mi?" derecesine hayretler içinde seyirden vazgeçmiyordu.

Emced bir mukayese yaptı: Karısı yaşlanmıştı; bu yaşa gelen çoğu kadın gibi de yemek masası başında kendisinden taze, güzel bir kadınla bulunup kocası tarafından mukayeseye fırsat verdiğinden dolayı sinirlenmişti. Yemek masaları sanki böyle bir iş için hazırlanmış sergi yeridir; vitrine koymuş, seyredilen eşya gibi kadınların göğüsten yukarı kısmını teşhire ve aradaki farkları belirtmeye yarar; erkeklere bir jüri hüviyeti katar.

Neşide ancak sorulanlara kısa, çekingen fikirsiz cevaplar veriyordu ama umumi müdür alışmadığı muhitte böyle

tutukluk gösterenlerin bir defa erkekle baş başa kaldılar, ısındılar mı ne geveze kesildiklerini daktilolardan bilirdi; gizlice yüz verdiği fakir hısım, akraba kızlarında da tecrübe etmişti. Hele hizmetçi kızlarda...

"Kendine güvenen, mevki yapmış, iddialı kadınlardan bıktığımız için hamlar, görgüsüzler hoşumuza gidiyor. Fakat öylelerinin verdiği zevk saman alevi cinsî bir arzudan ibaret. Bu arzu tatmin edilir edilmez bir müddet önce bayıldığı mahluku insan başından nasıl savacağını bilemez. Görgüsüz kadın burun tarafı yırtık bir çorap gibi insanı rahatsız edici bir şeydir!" diye de düşündü. Baki muhakkak aynı sebepten muhitindekilere benzemediğinden çeşni değiştirme ihtiyacından dolayı Neşide'den şimdi hazzediyordu.

Yemek biter bitmez Memhure misafirleri alıp götürdü, Zeyrek'e gideceklerini de saklamadı. Taze gelin kapıdan çıkınca evde ve içinde bir eksiklik, ışık sönmesi, perdenin kapanması, tünele giriş gibi loşluk duyan Emced ayrıca Baki'nin şimdi bu aydınlığa kavuşacağına da kızarak odasına çekildi.

Bereket çok içmişti; yatakta eline aldığı gazetelere göz bile gezdiremeden gevşedi; Neşide'nin vücudunu kısım kısım, elbiseli ve elbisesiz tecessüm ettirirken[1] uyuyup kaldı. Baki'ye garez olmuştu.

Halbuki Memhure misafirlerini konağa değil, Beyoğlu'nda moda olmuş bir gazinoya götürüyordu. Numaralar başlamadan yetiştiler ve kendilerine ayrılmış yere oturdular. Üç hanım, üç gönüllü halayık Neşide'nin talim ve terbiyesini üzerlerine almışlardı. Peryal truakar[2] bir kürk hediye

1 tecessüm ettirme: cisimlendirme, göz önüne getirme
2 truakar (Fr. trois-quarts): kısa manto

etmişti. Melal taşlı bir yaka iğnesi... Memhure de eğlence yerlerinden alakasını tamamıyla kesmediğinden tavır ve hareketlerini ıslaha, hamhalatlığını gidermeye çalışıyordu; bu masrafa ve zahmete katlanmıştı.

Niçin böyle yapıyorlardı?

Şu kanaate varmışlardı: Neşide'nin hâlâ Baki'ye uzak durması görgüsüzlüğünden ve fikirsizlikten ileri geliyordu. Dış tarafının olduğu kadar zihniyetinin de değişmesi, incelmesi, muhitin seviyesine az çok yakınlaşması icap ediyordu. Yakınlaşsın ki katı imanını bırakıp Âşık'ın değerini kavrayacak hale gelsin!

Daha iyi giyindiği, makyaj yapmasını öğrendiği, az buçuk da tavırlarını yumuşattığı için Neşide dış manzarasından değişme yoluna girmişti ama kafasında hiçbir fark hasıl olmamıştı. Etiketli davetlerden, kibar eğlencelerden döndüğü zaman ev elbisesine ve rahatına kavuşmaktan memnunluk duyuyor; kocasına:

"Nedir bu benim başıma gelenler? Şunlardan kurtulamayacak mıyız?" diye boyuna sızlanıyordu.

Bununla beraber kendini unuttuğu zaman eğlenmiyor, hoşlanmıyor değildi. Asıl hoşuna giden aynadaki kürklü veya şapkalı şekliydi. İlk defadır kürk ve şapka giymişti; öylesine değişmiş, kibarlaşıvermişti ki...

Gülzar merasimi yapılırken ürkütürüz, kaçar gider korkusuyla odada Neşide'ye yalnız kalması teklifine bir daha kimse cesaret edememişti. Canı isterse bulunuyor, çıkanlara karışıp aşağıya iniyor, evine dönüyordu.

Zaten Baki'nin son günlerde yine evliyalığı tutmuştu; gözlerini kitaptan ve deniz manzarasından ayırmıyor; dal-

gın, durgun, malihülyalı bir halde yarı münzevi[1] yaşıyordu. Vaazlara, aşk teranelerine ara vermişti. Hatiften[2] bir ses dinliyor, bu sesin cazibesine tutulmuş, kendinden geçiyor gibi acayip bir duruşu, dalışı vardı.

Etrafındakiler usule uyarak birbirlerine fısıldıyorlardı:

"Âşık 'şuhî' içinde..."

Memhure maceralar geçirmiş bir kadındı. Aklıyla, mantığıyla her şeyi pek berrak görmesine rağmen bir defa gönül kaptırdı mı hareketlerindeki münasebetsizlikleri fark etmekle beraber nefsine hâkim olmak kudretini kendisinde bulamazdı.

Böylece daha yeni evlendiği yıl sinir sistemi bozuk bir ressama tutulmuştu. Beyoğlu'nun randevuevleri ve şüpheli pansiyonlar geçidi iğrenç sokaklarından birinde tek odaya sığınmış, yağlı saçlı, siyah tırnaklı, parmakları zifirli, tembel, nobran, daima sarhoş bu serseri artistin bütün kusurlarını, murdarlıklarını görüyor, hatta iğreniyordu.

Fakat gıdasını murdarlıkta bulan bir sinek, bir böcek gibi kanatları yahut ayakları kendisini hep oraya doğru götürüyor, oranın havasını teneffüs ederken şuuru irkiliyor, öğürüyor; diğer taraftan şuuraltı bir zevkle kendinden geçiyordu.

Ressamın odasında o güne kadar bilmediği neler öğrenmiş ve neler tatmamıştı ki? Enfiye, esrar, eroin, eter... en hafifi nargile! Ayrıca içecek yerde tütün çiğnemek, avuç avuç çöreotu ve kakule yemek, rakıya kırmızı biber, konya-

1 münzevi: yalnız kalmayı seven
2 hatif: gaipten seslenen melek

ğa zencefil veya tarçın karıştırmak nevinden damak ve mide soysuzlaşmasının envai!

Frenklerin "bohem", şarklıların "kalenderlik" dedikleri süfliliği ressam tamamıyla birleştirmiş, ikisini de benimsemişti. Zaten bir ruh hastalıkları hekimi, Avrupalı terbiyesi alıp da Şarklı âdetlerinin ancak bir Garplıya hoş görünme acayipliklerini benimseyen insandan şüphelenmelidir.

Memhure'nin ressamı sokakta kadife artist ceketi giyen, pipo içen, fakat evinde entari giyerek mindere bağdaş kurup oturan, tespih çeke çeke, Mısırçarşısı'ndan aldığı birtakım kokulu tohumları öğüten bir sapıktı. Yaşasaydı tımarhaneye girecekti; galopan[1] ve tedavisiz kalan bir veremden ölüp gitti. Bu suretle de Memhure kocasından boşanıp onunla evlenmekten kurtuldu.

İşi bu dereceye götürecekti.

Bereket sevişmeleri fazla dallanıp budaklanarak sosyetenin kulağına gidecek kadar uzun sürmemişti. Ayrıca ressam odasından pek çıkmaz, kendisini sevgilisiyle teşhir etmekten pek hoşlanmazdı. Hudutsuz bir gurur, sefalet içinde gayet hassas bir izzetinefis sahibiydi; kıymeti bilinmemiş bir Dali olduğuna inanan hünersizlerin çoğu gibi, hem kel, hem foduldu!

İkinci macerası Çukurovalı kavruk ve çektiği malaryadan karaciğeri bozulmuş kocasının vefatından sonrasına rastlar. Bu defa bir gazinoda caz heyetine dahil basit bir çalgıcıyı sevmişti. Hangi milletten olduğu iyice bilinmeyen bir harp çalkantısı artığı, Türkiye kıyısına sürüklenmiş enkaz ve çer çöp yığınından bir kalıntı!

İşte o sırada, hayal sukutu içinde iken karşısına Baki çıktı.

1 galopan (Fr. galopant): hızla ilerleyen

2

Baki'yi tesadüf sandığı, tertip olduğunu aklına getiremediği bir münasebetle tanımıştı.

Ölen kocasının memleketlisi milyoner, fakat şehirli olamamış, şehirli olmaya hevesli bir işadamı Boğaziçi'nde yeni satın aldığı yalıyı göstermek ve yapılacak tadilat hakkında fikrini almak için görgüsüne, zevkine güvendiği Memhure'yi bir pazar günü öğle yemeğine çağırmıştı. Yemekten sonra koruya çıktılar ve denize bir set üzerinden bakan çam fıstıklarının gölgelediği çıkıntıda remi[1] oynamaya başladılar.

Komşu –Baki'yi Prenses Peryal ile çayda buluşturan– Bersad Hanım'dı; Salıpazarı'ndaki konağından yazın buraya gelir, binanın büyük kısmını kiraya verdiğinden dağdaki küçük köşkte birkaç ay geçirir, ilk yağmurlardan sonra rutubetin romatizmalarına dokunacağını ileri sürerek telaş içinde yine kışlığına dönerdi.

Yeni komşularla çarçabuk ahbap olmuştu ve o gün Memhure'nin yalıya geleceğini de biliyordu.

Oyundan bezerek kalkıp etrafı seyre dalan taze dul yan bahçede ayak ve konuşma sesleri duydu; alçak duvardan komşunun korusuna baktı: Yaşlı, lakin makyajlı ve süslü bir hanım ile uzun boylu, zarif sakallı, endamı yerinde güçlü kuvvetli olduğu görülen kır saçlı ve yakışıklı bir erkek ağır adımlarla geziniyorlardı.

Erkek sadece bir pantolon, bir hafif pulover[2] giymişti ve bu genç kıyafeti kendisine fevkalade yakıştırmıştı. Bir roman

1 remi: bir iskambil oyunu
2 pulover (İng. pullover): kazak

tipi, bir ecnebi diplomat veya sanatkâr hissini veriyordu; belki Avrupa'dan gelmiş bir mütehassıs, mesela bir mimardı. Masada oturanlara sordu:

"Yan koruda dolaşanlar oranın sahipleri mi? Ecnebi mi, bunlar?"

Evin kızı koşup baktı:

"O hanım yalının sahibidir, eski bir paşa kızı... Bersad Hanım diyorlar. Yanındaki ara sıra gelen bir misafirdir."

"Alman, Fransız bir yabancı mı?"

"Yoo... Türk, Müslüman... hem de bir şeyhmiş, güya!"

"A kızım, şeyhten ziyade bu bir sefire benziyor! Yaşlının güzeli, gösterişlisi!"

Öbürleri de kalkmışlardı; izahat verdiler:

"Çok âlim bir zattır; komşumuz Bersad Hanımefendiden başka kimsenin evine gitmezmiş, dünyadan elini eteğini çekmiş, konağında okuyup yazmakla vakit geçirirmiş."

"Ama pek şık... gazinolarda, barlarda, otellerde rastladığımız dünya ehli erkeklerden daha zarif giyinmiş. Baksanıza, puloverinin bel ve yaka kenarındaki renkler bile ayağındaki modern gabardin pantolona uyuyor. Sakalı da ne biçimli!"

Bersad Hanım duvar kenarından kendilerini seyreden komşu kalabalığını gülümseyerek, dostça selamladı; Baki de başını eğerek selama katıldı. Zengin çiftçinin karısı, gördüğü terbiye alışkanlığıyla dedi ki:

"Buyurmaz mısınız? Bir kahvemizi içersiniz. Buranın manzarası fevkalade... Karadeniz'e kadar Boğaz tabak gibi karşımızda! Size yan kapıyı açayım."

Komşu araziyi ayıran duvarın sete yakın bir yerinde küçük bir kapı vardı; anlaşılan kaç göç zamanının hanımları

sokağa, kıyıya inmeden o kapıdan birbirlerinin korusuna geçiverirler, örtünme zahmetine hacet kalmadan karşılıklı ziyaretlerde bulunurlardı.

Memhure içinden düşündü:

"İki aile gençleri muhakkak sevişirlerdi; delikanlı geceleyin bu kapıdan öte yana geçer, küçük hanımla koru safası yapardı. Şu Bersad Hanım'da kim bilir kapı üzerine ne hatıralar vardır! Belli ki güzel ve koket bir kızmış. Belki de yanındaki Şeyh dedikleri adam eski hatıralarındandır; vaktiyle sevişmişlerdi. Şimdi dolaşırlarken geçmiş günlerin tadını hâlâ duyuyorlarmış gibi bir halleri yok mu? Gelseler de kendilerini yakından tanısam!"

Bersad teklifi kabul edip etmemek hususunda misafirinin yüzüne baktı. Baki fazla memnun görünmemekle beraber olur manasına bir hareket yapınca hanım:

"Azıcık rahatsız edelim ama, kahve filan istemez. Demin içmiştik; zaten aşağıdan getirmesi güçtür; zahmet buyurmayın," dedi. Kapıyı açmaya koştular. Memhure bu sırada makyajını tazeledi; o zarif ve –dikkatinden kaçmamıştı– bakışları manalı, ayrıca kıyafetine itinalı adama ihmalci bir kadın şeklinde görünmek istememişti. Öğle yemeğinden sonraki misafirlik oturmalarının yıpratıcı tesirini de bilirdi; yüz yorgunlaşır, insanın yaşı belli olmakla kalmaz, ihtiyarlığa yüz tutmuş bir hal alırdı.

Hasır koltukların minderlerini düzelterek yer hazırladılar; gelenleri baş köşelere oturttular. Memhure her zaman yaptığı gibi hem çiftlik sahibi, hem de bir umum müdür hemşiresi olmanın gösterişçiliğini takındı; ayak ayak üstüne atıp kayıtsız bir tavırla elinde tuttuğu çam dalından sürgün-

ler koparıyor, uçlarını birleştirip birbirine takarak dudaklarında boş bir tebessümle zincir örüyordu.

İçinden kızgındı; zira yeni gelenler de ona karşı aynı alakasızlıkla hareket ediyorlardı.

Bir ara memnun oldu; bakmadan görmüştü: Şeyh'in gözleri ikide bir kendisine çevriliyor, gizliden kendisini tetkik ediyordu. İnadı tuttu, çam dalını bırakmadı, gözlerini de zincirden ayırmadı. Fakat iradesi çabuk kırılan koket kadınlardan olduğu için az sonra mukavemetten vazgeçivermişti. Karşılıklı bakıştılar. Memhure şöyle düşündü:

"Adamın gözleri velfecri okuyor; baktığı zaman vücudumun çevrildiği tarafına adeta dokunuyor. Eski çapkınlardan biri bu! Hâlâ gözü kadında... ruhu yaşlanmamış; hayata çok bağlı... herhalde enteresan bir tip. Beni de beğendi; belki kendisinde bir hatıra uyandırdım; Bersad Hanım'ın gençliğini mi hatırlattım; nedir? Adamcağız büsbütün dirildi; konuşmaya başladı. Sesi de ahenkli, tatlıymış!"

Baki diyordu ki:

"Asıl güzelliği yalnız gözlerinizle gördüğümüz, dıştan kavradığımız zaman o güzelliğin ancak sathındaki zevkten nasip almış oluruz, yani pek azından... Boğaziçi'ni herkes beğenir. Fakat beş hissiyle duyduğundan nihayet zevki aşağılık ve mahdut[1] kalır. Bunların üstünde, hepsine hâkim bir gözümüz daha vardır; marifet Boğaziçi'ni ve bütün kâinatı, kısası Zat-i ahadiyeti bu gözle görecek dereceye ulaşmaktır.

Memhure yarı alaycı sordu:

"O dereceye ulaşmak için ne yapmalıyız?"

Baki vekarla cevap verdi:

1 mahdut: sınırlı

"Âşık olmamız lazımdır."

Meclise bir şaşkınlık çöktü; ayıp lakırdı söylenmişçesine bir utanma... fıstık çamlarının derin derin iç çekip sonra uzun uzun fısıldaşmalarını dinliyorlardı. Baki bir müddet bekledi, gözleri genç dulun üzerinde, devam etti:

"Nefse galebe için tek yol aşktır; aşk ruhu tasfiye eder ve bu tasfiyeden sonradır ki demin söylediğim marifete vusul mümkün olur. Onu elde ettiğimiz zaman anlarız ki kendimizi elde etmişiz. Zira aradığımız kendimizden başkası değildir. Öyle bir aşkta sevgilinin sureti sevenin suretidir. Zat da, sıfat da biziz."

Şeyh coşuyordu; birden irkildi, sözünü kesti. Muhitin böyle bir sohbete layık olmadığını hatırlamış gibi bir tavır almıştı. Lakırdısını bağladı:

"Herhalde teyakkun[1] buyurmuşsunuzdur, zaten başka türlü olamazdı: Bahsettiğim aşk, ilahi aşktır; Allah'a karşı duyduğumuz iştiyaktır.[2] Böyle bir aşkın dalı ezelde, kökü ebeddedir: bu ağaç ne arşa dayanır, ne toprağa gömülüdür. Orada ne alt vardır, ne üst! Ne sağ, ne de sol!"

Bunları söyleyen yakışıklı ihtiyara Memhure bir daha baktı: gülümsemesini gizleyemedi. Bakışında şu mana vardı:

"Galiba Allah'a hoş görünmek, kendini sevdirmek için böyle itinalı giyiniyor, saçına, sakalına, elbiselerindeki renk uygunluğuna dikkat ediyor. Doğrusu şık, kibar bir âşık! Bizim bildiğimiz Hak âşıkları kılığa kıyafete ehemmiyet vermezler; salon adamı tavırları almazlar. Şeyh Efendi daha

1 teyakkun: tam olarak bilme

2 iştiyak: şevklenme, şevk duyma

ziyade şatoya misafir gelmiş Fransız asillerine, bir marki veya barona benziyor. Hani, fırsat bulur bulmaz hizmetçi kızı sıkıştıran yaşlı zendost[1] Fransız tipleri vardır ya... onlardan, romanlarda okuduklarımızdan!"

Aklından bunları geçirirken Baki, sanki Memhure hepsini yüksek sesle söylemiş de dinlemişçesine adeta cevabını verdi:

"Gönül Allah'ın kâbesidir, bu kâbeyi çul ve çuvalla örtmek hürmetsizlik olur. Suretin sirete uymasında mahzur değil, fayda vardır. Cenabıhakk'a, mahbubu olan Peygamberimizden yakın kim tasavvur edilebilir? Harabatiliğe cevaz vermezdi; biz onun isrine gitmekten huzur duyarız."

Gözleri Memhure üzerinde bir an durdu; dudaklarındaki gülümsemede itap, yahut alay değil, şefkat vardı. Genç dulu sevimli, fakat idraki kıt bir çocuk yerine koymuş, temiz bir muhabbetle, azıcık da acıyarak seyretmişti. Bakışları ona bu tesiri yaptı, şöyle dedirtti:

"Çok zeki... galiba iyi bir adam da... belki tahminimden yüksek şahsiyetlerden... bir görüşme ile derinliği anlaşılamaz. Muhakkak olan cihet bu yaşta çok yakışıklı ve hâlâ erkek kalması... genç bir kadını kendisine âşık edebilir."

Öbürü yine söylüyor:

"Ne yazık ki çoğumuz kendimizdeki ilahi aşk istidadını süfli şahıslar üzerinde harcarız; daima hayal sukutlarıyla karşılaşır, yüksek neşveden mahrum yaşarız. Bunlardan biriyle karşılaşınca şöyle diyeceğim gelir: Hakk'ın kapısını çalmaya bak! Arayıp da bulamadığın ziyafet sofrası orada kurulmuştur; bir defa orada yer aldın mı anlarsın ki şimdiye

1 zendost: kadınlara düşkün

kadar herkesin artıklarıyla dolu bir çöp tenekesinde açlığını bastırmaya çabalayan miskin bir mahluktan başka bir şey değilmişsin!"

Memhure bu sözlerde kendi hayatına bir işaret sezer gibi oldu; gözünün önüne ressam ve şimdiki çalgıcı geldi. Hatta bir şüpheye düştü: Baki bir şeyler mi biliyordu? Yoksa esrarlı bir görüşe mi sahipti? Bilmesi imkânsızdı; o halde ya keskin zekâsı ile seziyor, yahut manevi kuvveti sayesinde görünmeyeni seyredebiliyordu.

Ürktü ve kendisini teskin için:

"Ne o;" dedi, "ne bu! Bir aktörlük! Etrafındakileri basmakalıp, beylik laflarla tesiri altında bırakmak istiyor, püritenlik, evliyalık taslıyor. Allah'ı ileri sürerek kadınları ayartacak aklınca! Bu da o yolu tutmuş."

Aleyhine hükümler verdiği adam bu defa da yine kendisine bir göz atarak:

"Kuyunun yanına dikildikleri halde su çekenlerin atıfetinden mahrum sararmış yapraklı zambaklar, susamlar gibi kuruyup kavrulmaya yüz tutan o mahluklara nasıl acınmaz!" dedi, başını hüzünle karşı sahile çevirdi, sustu.

Şen dul içinden mırıldanmıştı:

"Zahir o zambaklardan biri de benim... Şeyh Efendi başımdan aşağı bir kova su boca edip taze hayat vermeye hazır ama anlayan kim?"

Gülümsedi. Memhure gülümsediği zaman bir misli sıcakkanlı, sevimli olan ve isterse ilahi manasına söylensin, aşk lakırdısı edilince okşanmış bir kedi gibi adeta sırtı kabararak tatlı tatlı, mırıl mırıl sesler çakardığı sanılan manalı, heyecanlanmaya müsait kadınlardandı.

Artık şundan bundan konuşuluyordu; sohbetin sinirleri geren veya titreten tarafı kalmamıştı; kof bir mırıltı olmuştu.

"Eh," dedi, "bana müsaade... saat altıda kardeşimle buluşacağım; şehre indiğim günler Yeşilköy'e beraber döneriz, onun arabasıyla..."

Bersad Hanım sordu:

"Şimdi buradan neyle gideceksiniz?"

"Bir taksi vardır elbette... yahut otobüs."

"Beyefendi de dönmek mecburiyetinde, zaten gidiyordu. Bizim araba aşağıda... eğer kabul ederseniz sizi de arzu buyurduğunuz yere götürür."

Memhure hafifçe kızardı. Reddedemezdi; beyefendi ciddi, yaşlı başlı, kerliferli bir adamdı; dedi ki:

"Kendilerini rahatsız etmekten korkarım. Belki yalnız bulunmak, rahatça tefekküre dalmak isterler de..."

Baki sadece gülümsedi ve ayağa kalktı.

Az sonra Bersad Hanım'ın otomobilinde yan yana İstinye üzerinden dağ yolunu tutmuşlardı; zira bu tarihte aşağı yol henüz açılmamıştı.

Konuşmadan, birbirlerine uzak otururak epeyce yükseldiler. Baki nihayet söze başladı:

"Demin," dedi, "kendimi unutuverdim, anlamayanlar meclisinde bir şeyler söyledim. Fakat şimdi sebebini biliyorum: ben onlara değil, sadece size hitap etmiştim. Coşturan sizdiniz, kendimi unutturan da..."

"Ne gibi, efendim? Anlayamadım."

Erkek Farsça bir şiir okudu.

"Bunu hiç anlamadım... Bize okutmadılar!"

"Tercüme edeyim: 'sen gönlümden sabır ve tahammülü aldın; beni sarhoş ve perişan ettin. Nerede benim bilgim? Nerede benim aklım ve zekâm? Hicabımdan eridim, su kesildim. Fakat hâlâ ateşim sönmedi, sönmedi, soğumuyor!' İşte bu kadar!"

Memhure, şiirde bahsi geçen ateş gibi kendi yanaklarının da yandığını duydu. O sözler ilanı aşktan başka bir şey olamazdı; yaşlı erkek düpedüz kendisine tutulduğunu itiraf etmişti. İçinden:

"Pek çabuk," dedi, "damdan düşer gibi... Küstah bir adam! Galiba hanımlar şımartmışlar. Şişli'ye gelince arabadan hemen inerim, inmem lazım!"

Öbürü devam etti:

"Tercümede aslının güzelliği kayboluyor. Mesela şu, okuyacağım parçadaki ahenge kulak veriniz."

Yine bir şiir okuyordu, hem de nasıl coşkunca bir okuyuş...

"Bestelenmiş bir güfte! 'Candan ve cihandan ayrılmak güç değil; asıl müşkül olan senin bulunduğun yerden ayrılmak!' Türkçesi bu kadar oluyor. Nerede ineceksiniz? Daha doğrusu benden nerede ayrılacaksınız, hanımefendi?"

"Şişli meydanında."

"Vah vah! Bir daha görüşmemiz tesadüfe bağlı tabii?"

Kadın cevap vermeyince Baki –bir şiiri nesre tahvil ediyormuşçasına– mırıldandı:

"'Ben dudaklarımı senin ismini söylesin de işiteyim, dinleyeyim diye açıp kapıyorum. Dudaklarının rayihasını çimende buluyorum, teninin rengini lale ve yaseminde seyrediyorum.' Basit görünen bu sözlerin derin manaları vardır ama tefsire muhtaçtır. O da yetmez, irşat ister."

Memhure susmakta devam ediyordu. Şişli'ye yaklaşmışlardı; Baki dedi ki:

"Birader beyefendi beklemiyor. İneceğiniz yer Taksim'di ve orada Talimhane tarafına sapacaktınız. Hangi sokaktaki hangi apartmandan gireceğinizi de şu anda görüyormuşum gibi biliyorum."

"Bunlar ne demek? O halde önceden benim hakkımda malumat edinmişsiniz. Acayip şey doğrusu!"

"İlk defa karşılaştık. Kim olduğunuzu da koruda öğrendim. Birbirimize rastlayacağımızı da tahmin imkânsızdı."

"Bir 'medyum'sunuz öyleyse!"

"Hayır sizi görür görmez o kadar benimsedim ki manevi varlıklarımız arasında fark kalmadı; sır olmaktan çıktınız; ruhlarımız meczoldu."

"Ben böyle bir şey duymuyorum."

"Duyuyorsunuz... ama duyduğunuzu duyamıyorsunuz. Bir gün bu da olacak, Taksim'e mi bırakalım sizi?"

Genç dul omuz silkti; demek istiyordu ki:

"Hayatımı bilirsen bil. Kimseye hesap vermek mecburiyetinde değilim; kendi başıma buyruğum. Peki, Taksim'de inerim. Bir daha senin yüzünü görmeyeceğim muhakkak!"

Araba meydanın kenarında durunca Baki yaşından umulmayan bir çeviklikle dışarıya fırladı; sonra Memhure'nin inmesine yardım etti; elini öpmedi, sadece eğildi. Böylece ayrıldılar.

Fakat kadın birkaç adım yürümüştü ki Baki'nin hemen otomobile girmediğini, bir çift gözün arkadan kendisine takıldığını hissetti! Yenemediği bir cazibenin tesiri altında başını çevirip baktı. Hakikaten ayakta duruyor, acayipleşen gözlerle onu takip ediyordu.

Memhure yine karşı koyamadığı bir cereyana kapılmış, bir şey söyleyecekmişçesine geri dönmüştü; öbürü de ileriye iki adım yürüdü, sordu:

"Bir emriniz mi var hanımefendi? Zaten bunu bekliyordum, bunun için hemen gitmemiştim."

"İcap ederse sizi nerede arayabilirim?"

"Telefon rehberinde ismim yazılıdır."

"Teşekkür ederim."

Nedense elini uzattı; Baki dudaklarına sürmeden bir öpme hareketi yaptı; tekrar ayrıldılar. Şen dul çalgıcının apartmanına doğru giderken söyleniyordu:

"Sahiden acayip bu adam! Geri döneceğimi de anladı; şimdi gireceğim yeri bildiğine de şüphe yok. Hepsini biliyor, eskisini, yenisini, belki de sonradan başıma gelecekleri... Her halde tanıdıklarımdan kimseye benzemiyor; müthiş bir ruh kuvvetine sahip!"

Düşünmekte devam etti: "Aşkı da büsbütün başka türlü anlıyor, ona dinî bir mahiyet veriyor. Fazla bir şey anlamadım ama güzel konuşuyordu. 'Ben dudaklarımı senin ismini söylesin de işiteyim, dinleyeyim diye açıp kapıyorum...' İnsan âşık olunca sevgilisinin ismini kendi ağzından işitmeye can atar. Benim adım hiç de iyi değil; lakin kimsede yok. Zavallı Rıfkı! Onu küçültmüştü, 'Memi' yapmıştı. Böyle diye diye ölmüş!"

İki sokağa daha saptı. Yürüyüşü ağırlaşmıştı. Üçüncüsünün başında durdu. Bir bakkal dükkânının camekânım seyreder vaziyette bekliyordu.

Neyi? Kimi?

Birdenbire ters yüzüne döndü; adeta koşuyordu. İşte yi-

ne meydanda, az önce Baki'den ayrıldığı yerde. Bir taksiye işaret etti; bindi.

"Ne tarafa bayan? Karaköy'e mi?"

"Hayır... Sirkeci'ye!"

O akşam çalgıcı boşuna beklemişti.

Memhure şimdi bunları gazino dönüşü, Neşide ile kocasını evlerine bıraktıktan sonra soyunup yatmaya hazırlanırken odasında düşünüyordu. Hatıralarının o safhasına, Baki'nin tesiri altında çalgıcıya gitmediği ve bir daha da apartmanına ayak basmadığı dönüm noktasına gelince:

"Niçin aynı şeyi yapamıyorum? Zeyrek'ten kendimi sıyıramıyorum?" diye içini çekti. Prenses Peryal gibi ona din duygularıyla bağlı değildi. Melal gibi de tasavvufun şiirine, zevkine varamamıştı. Hareketlerindeki gayrı tabii hali de görüyor, bazen gülünçlüğünü de anlıyor, yine de ayrılamıyordu.

"Biri Baki'nin evliyalığına gerçekten inanmış halde... Öbürü aklını felsefesine vermiş, bununla övünüyor. İkisi de birer taraftan yakalanmışlar; bir nevi zevk duyan insanlar! Benim aralarında işim ne? Nesini hoş buluyor, nesinden zevk alıyorum da duruyorum? Zincirimi koparamıyorum. Büyülenmişim, telkini altındayım; bir doktora gitmeliyim. Hasta olmasam onun kucağına atılmaya rıza göstermeyen bir mahalle kızını kandırmak için halayıklığını mı edinirdim? Ayıp şey!"

Daha ayıp olan şuydu: Mahalle kızı dediği Neşide kadar bile irade sahibi değildi. Niçin kendisi telkin altında kalıyordu da bu kuş kafalı kız çelik gibi bir iradeyle karşı koymaya muvaffak oluyordu?

"Ah, keşke ilk tanıştığımız günden sonra onu aramasaydım. Kabahat bende: Ben telefon ettim."

Tekrar hatıralarına döndü.

Evet, Baki'yi üç gün sonra kendisi aramıştı. Hem de kurtarıcı olsun diye!

Zira köşke dönünce şöyle bir muhakeme yürütmüştü: Gerek ressam Rıfkı, gerek Polonyalı çalgıcı iyi bir münasebet sayılamazdı; ruhunda süfliliğe kayan taraf galipti; yüksek aşktan nasip alamamıştı. Halbuki rastladığı yaşlı sihirbaz başka bir mana, başka bir hüviyet, ilahilik veriyor, başka şeyler biliyordu.

Soruşturmuştu da... Peryal ile Melal'in iç yüzlerinden maceralarını öğrenmiş değildi ama bağlılıkları hakkında bir şeyler işitmişti. İkisi de sosyetenin tanıdığı, beğendiği, akılları başında, ciddi sandığı kadınlardandı. Niçin kendisi de o kapıya başvurmasın? Belki bahsettiği ruh tasfiyesi Baki'nin irşadıyla[1] mümkün olurdu.

Nefsinden iğrendiği için bu mürşidi aradı.

"Hepsini anlatırım, ferahlarım. Zaten hayatımı bildiğini söylüyor, tafsilatıyla itiraf etmekten ne çıkar? Olabilir ki hakikaten beni tedavi eder, ilahi dediği aşk sırrına ben de erer, yine kendi tabirince ancak satıhtaki aşağılık zevk yerine bunların üstündeki yüksek zevkin tadını alırım."

Düşünceleri bir nevi nefsine telkin mahiyetine girdiğinden Baki artık ilk anlayışı gibi yaşlı zendost, çapkın ihtiyar, kadınlara dinî hikmetler ve şiirlerle hulul etmek[2] yolunu

1 irşad: hidayete erdirme, doğru yolu gösterme
2 hulul etmek: gelip çatmak

bulmuş kurnaz bir teke olmaktan –büsbütün değilse dehayli uzaklaşmıştı. Kadına düşkünlüğü muhakkaktı ama belki de bu, güzelliği kadında görmesinden, estetik zevkinden dolayı sanatkârca bir beğenişin ifade ve tezahürüydü.

Bir gün öğleye yakın telefonu çevirdi; bir kadın sesiyle karşılaştı; Baki beyefendi ile azıcık görüşmek isteğini söyledi. Sordular:

"Kim diyelim?"

"Memhure..."

Telefondaki kadının bu ismi bir türlü anlayamadığını görünce ilave etti:

"Geçen gün Boğaziçi'nde tanıdıkları hanım deyiniz efendim. Beni otomobille Taksim'e bırakmışlardı..."

"Ha, evet efendim. Bugün geleceğinizi bize söylemişlerdi. 'Arayınca eve saat dörtte döneceğimi bildiriniz' demişlerdi. Şimdi evde bulunmuyorlar; sabahleyin çıktılar. Dörtten sonra teşrif ediniz."

"Beşe doğru kendilerini rahatsız ederim.."

Geleceğini nereden biliyordu? Memhure içinden:

"Tahmin! Keramet taslıyor," diye söylendi ama azıcık tuhaflaşmıştı. Şeyh'in telepati hassasını kabul etmek daha doğru olacaktı. O günlerde bir salonda bu bahis üzerine epeyce konuşulmuş, tanınmış bir muharrir canlı misallerle, dünyaca maruf[1] bilginlerin fikirlerini saya döke telepatinin bir hakikat olduğunu ispat etmişti.

Yanında, o sırada çiftlikten gelmiş olan kâhyasının karısı yaşlı bir kadın, Zeyrek'e gitti. Şoför konağı güç bulmuştu. Kapıda bekleyecekti. Prenses Peryal gibi onu da önce Şaban Efendi, sonra siyahî bacı karşıladılar.

1 maruf: ünlü, tanınmış

Memhure, günah çıkarma arzusuyla geldiğinden kâhyanın karısını aşağıda bıraktı. Yine Peryal'in kabul edildiği odadan içeriye girdi. Fakat Baki misafirini ayakta beklemekteydi; kibarcasına tebessüm, sakin yüz hatlarıyla ve gayet vekarlı bir tavırla koltuğu işaret etti; hal ve hatır sordu.

Bir müddet sustular. Ev sahibi nihayet dedi ki:

"Buyurunuz, söyleyiniz; sizi dinliyorum, Memhure Hanım!"

"Bilmem ki nasıl başlayayım? Hatta söylemeli miyim, susmalı mıyım, bunu da bilmiyorum. Pek heyecanlıyım."

"Öyle ise müsaade buyurunuz sizin yerinize ben konuşayım."

"Nasıl olur? Bilmenize imkân olmayan şeyler var."

"Yoktur. Hem de aklınıza sakın keramet, telepati, gaybı bilmek, cinler ve perilerle temasta bulunmak gibi softa, büyücü ve yarı sapık insanların ortaya attıkları masalları getirmeyiniz. Size bu işin sırrını vereceğim."

Umum müdürün hemşiresi ürkmüşçesine:

"Lüzumu yok beyefendi... size inanıyorum," dedi. Öbürü başını itimatsızlığını anlatan bir hareketle salladı:

"Dinleyiniz, hanım kızım," diye ısrar etti, "dinlemelisiniz."

"Peki efendim... dinliyorum."

Baki anlatmaya başladı:

"Benim bir laboratuvarım vardır ve camekânında tam elli küçük şişe dizilidir."

"Ecza mı bunlar?"

"Hayır! Uzun tahliller, tetkikler neticesinde hazırladığım birtakım formüller... kırk şu kadar yılın semeresi!"

"Affedersiniz, kimyagerlik mi tahsil etmiştiniz?"

"Yüksek tahsil diplomam yoktur. Galatasaray'da, daha çoğu Frerler Mektebi'nde okumuştum. Mısır'da da derse çalıştım... yani din derslerine, Ezher Medresesinde."

Memhure'nin çocukcasına söz kesmeleri, sualleri ve bir türlü bırakamadığı havailiği hoştu; bunların kendisine yakıştığını da biliyordu. Karşısındaki adamın zevkini okşadığını sezdiğinden vaziyetin güya ciddi olmasına rağmen ağır başlı görünmeye lüzum hissetmiyordu.

Zaten Baki'ye ısınıvermişti. Daha tuhafı aklından şunu geçirdi: Bu adam kendisine daha yakın bulunmak arzusu veriyordu; sakalını ve kırçıl saçlarını okşayabilirdi. Yanına, hatta kucağına oturmaktan çekinmezdi. Pek temiz, pek sıcakkanlı, kısacası seksapelli erkekti.

"Evet, çok okumuş bir adamım. Şark ve Garp edebiyatını, felsefesini, sanat tarihini, daha fazla psikolojisini bilirim. Siz de Sörler'de okudunuz, galiba?"

Memhure tasdik etti.

"Gelelim benim elli küçük şişeme: Bunlar hayali şişelerdir, laboratuvarım da cismen mevcut değildir, beynimin içindedir."

"Anlamıştım efendim."

"Tebrik ederim. Bu, şimdi söyleyeceklerimi de kolaylıkla anlayacağınıza işarettir. Oraya güneş vuruyor, şöyle gelmez misiniz?"

Yanındaki koltuğu gösterdi. Artık yan yana oturuyor sayılırlardı.

"Hayal şişelerimden her biri ayrı bir insan tipinin karakterlerini saklar, yani içinde onlardan birinin karakter

formülünü bulabilirsiniz. Tecrübelerim gösterdi ki insan denilen ve Alexis Carrel tarafından meçhul telakki edilen mahluk nihayet elli tipe ayrılmış ve karakter hudutları çizilmiş bir malumdur."

Baki, olgun dulun bir elini yavaşça tuttu ve:

"Mesela siz o şişelerden otuz yedincisinde saklı formüle tamamıyla uyan bir insan tipisiniz. Tabii erkeği değil, dişisi... Zira aynı tipte olan çiftler cinslerine göre bazı farklar gösterirler."

"Pek meraklı bir bahis beyefendi! Şimdi benim formülümü söyleyecek misiniz?"

"Elbette! Fakat daha evvel bir çay içelim. Acaba limonata yahut dondurma mı tercih edersiniz?"

"Çayı severim; hele yazın, beş çayını..."

"Yalnız zevk sahibi olmakla kalmıyorsunuz, sıhhat kaidelerini de biliyorsunuz."

Sabık mektupçu ayağını üç defa yere vurdu. Ahşap konakta üst kattan alt kattakileri böyle çağırdığı, aşağı odada daima birinin nöbet beklediği anlaşılıyordu. İzah etti:

"Vaktiyle bizim peder böyle yapardı, aynı evde ve aynı yerde... usulü değiştirmek istemedim. Karşılaştığımız gün dönüşte tesadüfen aileniz hakkında malumat edinmek mümkün oldu. Merhum zevcenizin babası Kutsî Efendi'yi tanımıştım. Zira bir ara, çok gençken Cebel-i Bereket sancağında tahrirat[1] müdürlüğünde bulunmuştum. Hoş, meclisi âra[2] bir zattı; üç büyük çiftliği de vardı. Ne oldu bunlar?"

"Duruyor. İkisi zevcimden bana kaldı."

---

1 tahrirat: resmî yazı

2 meclisi âra: meclisi süsleyen

"Öteki?"

"Karalıca arazisi, çocuğumuz olmadığından vereseye taksim edildi."

"En verimlisi oydu zannederim."

"Eskiden öyleydi ama sulama tesislerinden sonra, hele traktörler işleyeli beri benimkiler kıymetlendi."

Bacı çay tepsisiyle içeri girdiğinden Memhure hâlâ Baki'nin tutmakta olduğu elini usulcacık çekti ve niçin şimdiye kadar bırakmış olmadığına şaştı.

"Ne diyorduk efendim? Tamam, formüllerde idik."

"Otuz yedi numaralı şişedeki formülde..."

"Çarşamba günü buluştuğumuz zaman koruda sizi pek belli etmeden tetkik ettim. Hal ve hareketinize, yüz hatlarınıza, konuşma ve anlama tarzınıza bakarak o numaradaki formüle uyduğunuza kolayca hükmedivermiştim."

"Pek mi fena bir formül?"

El yine elinin üzerine kondu; şefkatle azıcık okşadı, geri çekildi.

"Okuyayım isterseniz!"

"Bir defterde yazılı demek..."

"Yoo... zihnimden okuyacağım. Şu ufak sandviçlerden almadınız. İçlerinde ançüez ezmesi, tereyağı ve krem kroş vardır Süt ve kaymakla balık uymaz itikadının yanlış olduğunu size söylemeye lüzum yok. Avrupa'da bulundunuz tabii."

"Birkaç defa gittim. Tereyağı ile kırmızı turp yemesine de oralarda alışmıştım."

"Çok hoş olur. Ben de severim."

"Okuyacaktınız..."

"Okuyayım. Otuz yedi numaralı formüle giren kadının kalp, gönül, yani insanlık, insanîlik tarafı billur gibi saf, berrak, ışıltılıdır."

"Ah, ne iyi... çok sevindim doğrusu!"

"Ancak..."

Memhure'nin gözlerindeki hakiki Çin fağfuru maviliğinde iri halkalar merak ve endişeyle açılıp genişlediler. Böyle olunca yaşına rağmen gözleri çocuklarınkine dönerdi, parlak, lakin epeyce boş!

"... ancak iradelerine hâkim olamadıklarından o yüksek meziyete uymayan –nasıl söyleyim, bilmem... zaaf diyeyim– evet, zaafa düştükleri çoktur."

Kadın yeni bir kusur işlemiş gibi kızardı, başını önüne eğdi.

"Yine bundan dolayıdır ki istediklerine, layık oldukları-na değil, tesadüfün önüne çıkardıklarına o billur, musaffa kalbi takdim ederler. Açıkçası... söylememe müsaade ediyor musunuz? Bizi bir başkası dinlemiyor, yalnızız."

"Söyleyiniz!"

Velevki kendi sırrı olsun, bir sır açılsın da... kadın razıdır. Memhure de zaten bildiği kendi sırrını işitmekten zevk alacaktı. Baki şöyle dedi:

"Siz acıdığınız için, yani temiz ve merhametli kalbiniz yüzünden fena dostlara kapıldınız. Dosttan maksadım..."

"Ne demek istediğinizi anladım efendim. Tasrihe[1] hacet yok."

"Formülün birinci maddesi itirazınıza nazaran hakikate uymaktadır. Sadece dıştan, yani zahiri gören bir adam sanır

1 tasrih: açıkça belirtme

ki ruhunuzun bir süflilik tarafı var da sizi layık olmadıklarınıza sevk ediyor. Hayır. Bu hal iradeden mahrum temiz kalpliliğin tabii neticesidir."

"Düzelemez mi?"

"'Usul-i aşere'ye riayet şartıyla otuz yedinci numara kadar düzelmeye istidatlı başka hiçbir tip yoktur. 'Etvar-i seb'a' hususunda da güçlük çekmezsiniz."

"O dediklerniz nelerdir? Hiç anlamadım ki..."

"Anlatmak vazifemdir. Fakat bir konuşmada mümkün olamaz hanımefendi!"

Eli tekrar elini buldu, deminkilerden daha kuvvetli okşadı ve okşarken bir beyit okudu:

Menzil-i maksûda ermek sâlike âsan olur
Ger mukaddem pîr-i irşad ile sohbet var ise

"Manasını pek sezemedim beyefendi."

"Şu demektir: 'Bir sâlik için, yani ilahi aşka yol bulmak isteyen hevesli için dilediğini elde etmek kolaydır; bir şartla ki kendisini irşat edecek pirin meclisinde daha evvel devamlı sohbetlerle buna hazırlanmış olsun."

Memhure içinden söylendi:

"Yani her gün karşı karşıya oturup çene çalalım, diyor. Ara sıra elimi okşamak, belki de yüz buldukça daha ilerisine varmak şartıyla! Adamcağız gönül eğlendirmenin çaresini keşfetmiş. Anlaşılan Peryaller, Meraller ve tanımadığım başka hanımlarla işi gücü bu!"

Baki ilave etti:

"Mamafih sohbet bir mertebedir, önce o pir nerede?

Bulunsa da bakalım hevesliyi böyle bir şerefe layık görür mü? Görmüş olsun farz edelim, sohbet meclisine kabul için ne kadar zaman beklemesi lazım gelecek? Ya müstait[1] çıkmazsa?"

"Benim tipim hakkında çok istidatlıdır demiştiniz."

"Sizde böyle bir arzu var mı?"

"Bilmem... var galiba... zaten ne için buraya geldim? Herhalde yalnız bir nezaket ziyaretinde bulunmak maksadıyla değil!"

Mektupçu bey evvela gülümsedi; eli de canlandı; sonra el ile beraber tebessüm de çekildi. Ciddi bir hal almıştı:

"Şimdilik söz veremem," dedi, "biraz bekleyelim. Arzunun gönülden gelmesi birinci şarttır; hayatınızın seyri de arzunun gönülden nebeanına[2] delalet edecek bir inkişaf[3] göstermelidir. Düşününüz! Kendinizi tartınız! Kalbinizin berraklığına uyan bir yaşayış tarzı seçmeye gayret ediniz! Muhabbet ve şefkat istidadınızı biraz da Allah'a tevcih ediniz![4] Ben sizi, vakti gelince, yahut vakti gelebilirse çağırırım. Çağırmadığım takdirde feyiz ümidi yok demektir."

Ayağa kalktı; Memhure de aynı şeyi yaptı. Baki dedi ki:

"Tekrar edeyim: Billur kadar saf bir kalbe sahipsiniz; cismanî ve ruhanî varlığınız hüsn-i ilahinin aksettiği berrak bir sudan farksız... vücut ırmağın yatağıdır, ruh onun içinde akan hayat suyudur. Yazık ki siz bunun ikisinden de bihabersiniz. Yazık! Yazık!"

Bir iki adım yürüdü:

---

1 müstait: yetenekli, anlayışlı

2 nebean: pınar suyunun yerden kaynaması

3 inkişaf: gelişme

4 tevcih etme: yöneltme

"'Siz ki gönlüm her zaman gönlüme sizin bahar hikâyelerinizi nakleder; siz ki ruhum daima ruhumun içinde sizin lale bahçenizi sayıklar' bu, Farsça bir şiirin tercümesidir; fâni vücut için söylenmemiştir. Ya kim için söylenmiştir? Frenklerin bir kontes veya markiz methinde yazılmış 'madrigal'lerine, kadın hakkında zarif, lakin çapkınca söylenmiş bir manzumeye benzemiyor mu?"

"Benziyor, efendim. Lale devrinde mi yazılmış? Tamamıyla bir 'madrigal!'"

"Öyle değil işte! Zat-i ezeli'ye hitaptır; yahut Zat-i ezeli'nin dünya yüzündeki sizin gibi latif bir tecellisi vesile olarak yine Ulu Tanrı için söylenmiştir. Bir tek aşk vardır: Allah aşkı!"

Durdu; mağrur bir eda ile ağır ağır, okurcasına şöyle dedi:

"Biz esrar-i ilahi hazinesiyiz. Biz inciler dolu, ucu bucağı bulunmaz deniziz! Hayır! Biz ne hazineyiz, ne de deniziz; bir avuç topraktık, gönül olduk. Gönlüme gel! Gönlüm iki cihanın ikisi ve kâinata nur salan kaynağın ta kendisidir."

Oda kapısının önünde Memhure'nin sırtını okşadı:

"Hu, sultanım!" dedi. Kanadı açtı. İkinci mülakat da bu suretle bitmiş oldu."

Aradan haftalar geçti; Baki'den haber çıkmadı. O müddet zarfında kadın kendisinin Zat-i ezeli'nin dünya yüzünde latif bir tecellisi olduğuna inanmaya başlamıştı. Muhabbet ve şefkat istidadını henüz Allah'a tevcih edememişse de çalgıcıdan yakasını sıyırabilmiş, gönlünü tasfiye yolunu tutmuştu. İkide bir:

"Pek güzel sözler söyledi," diyordu, "kalbim billur kadar saf ve ışıklıymış. İlahi güzelliğin aksettiği berrak sudan fark-

sızmışım. Gönlü lale bahçemi sayıklar, gönül hikâyelerimi nakledermiş. Doğrusu, hoş konuşuyor. Bütün o sözleri benim için mi söyledi, yoksa Allah aşkı için mi? Pek belli değilse de eli elimi bırakmak istemiyordu; gözleri de adeta 'senin için söylüyorum' deyip duruyordu."

Memhure renkli, çiçekli, sulak ve esrarlı sözlerle sevilmekten hazzetmişti. Böyle şiirli sözler insana kibar, tatlı bir sarhoşluk veriyordu.

Çağrılmadığına üzüldü; çağrılmamak izzetinefsine de dokundu; demek ki kendisinde feyiz ümidi yoktu.

Meyus bir gününde telefondan istediler. Bir hanım sesiydi:

"Efendim," diyordu, "bilmem beni unuttunuz mu? Hani ya koruda görüşmüştük. Bersad! Sizin geldiğiniz yalının komşusu Bersad!"

"Nasılsınız hanımefendi? Tanımaz olur muyum, hiç?"

"Sizden bir ricada bulunacağım. Çarşamba günü öğle üzeri bize teşrif edebilir misiniz? Yemekte üç kişi olacağız. Siz, Baki Bey, ben... Beyefendi de ricama iştirak ediyor. Üç gündür buradadır. Hep sizin lakırdınız oluyor, sizi çekiştirmekle meşgulüz."

Memhure daveti kabul etti ve bundan sonra Baki'nin her dediğini!

3

Neşide bir sabah evde tek başına kalmıştı.

Zaten Fitnat Hanım üç gündür eltisinde misafirdi, Ana-

dolukavağı'nda... Samiye kocasından kalan üç aylıkları almak için maliye dairesine gitmişti. Giderken demişti ki:

"Öğleye gelirim belki ama, sen beni yemeğe bekleme. Gecikmem ihtimali çok."

Genç kadın okumayı sevmezdi, tembel tembel yatmayı, pencere önüne geçip sokağı seyretmeyi de... Bahçe büyük değildi ki orada çalışsın, oyalansın. Evi baştan aşağı temizlemeye, büyük temizlik yapmaya karar verdi.

Hava sıcaktı; fermatürü bozuk eski bir etek ve ötesi berisi yırtılmış, kenara atılmış, daha eski bir kolsuz bluz giydi; önlük taktı; başına tülbent doladı; çorapsızdı; ayaklarında da şıpıdık, dikiş yerlerinden sökülmüş terlikler vardı.

Apaşlar arasında ömür süren serseri kız rolüne hazırlanmış bir film yıldızına dönmüş, cinsî cazibe kesilmişti.

Etek fermatürünün kapanmayan aralığından görünen pembe kombinezon parçası ve bluz yırtıklarının birer süse benzemiş yine pembe çıplaklık oyalarıyla dekolteli kadar, belki de daha fazla dikkati çekebilir, arzular uyandırırdı.

Fakat yalnızdı; evin karşısına boş bir arsa rastladığından, arka tarafta da bir bostan bulunduğundan kendisini kimse görmüyordu. Dün geceki caz türkülerinden bir tanesi, en çok tekrarlatılan bir teki kulağında kaldığından bunu mırıldanarak çalışmaya başladı.

İster istemez oynak havaya vücut ve ayak uyduruyordu; memnun, salıntılı bir çalışmaydı bu! Yüzünde anormal zevklere düşkün olmayan alalade, kâfi duygulu insanların başkalarına da rahatlık veren manen de kırışıksız tazeliği, serinliği, düpedüz güzelliği, ışıklı bir kır manzarası gibi ferahtı.

Bu yüzler cinsî dalalet sapıklarını bile tabiiye doğru mey-

lettirirler, normal düşünce ve arzulara sevk ederler. Halbuki bazı kadın çehreleri vardır ki normal erkeklerde bile müteredditi duygular uyandırmaya, insana sadik[2] bir ruh aşılamaya, işkenceden tutunuz katle kadar giden bir ruh değişikliğine sebep olabilirler. İhtiras cinayetlerinde kabahatin veya kusurun tamamı daima katilde değildir.

Neşide'nin zihni bir müddettir Zeyrek meselesinde hiçbir taraftan zorlanmadığı için rahattı. Sonra görmediği, göremeyeceğini sandığı yüksek eğlence yerlerine götürülüyor, yine hayalinden geçirmediği şekilde giyinip kuşanıyordu.

Pazar günü İrfan'la beraber Erenköyü'ne, anasını ve ablasını ziyarete de gideceğinden dolayı sevinç içindeydi. Pek sevdiği ibrişim ağacı, iri tüylü pudra ponponlarını andıran çiçeklerle pürnakıl[3] donanmış, köşkün önünü sade çiçekten ibaret gölgesiyle kaplamış olmalıydı.

Yukarı kattaki iki yatak odasını süpürdü, sildi, nizama soktu. Sıra alt kata gelmişti. Görümcesinin yapıp ateşe koyduğu türlüye bakmak, pişmişse kotarmak üzere mutfağa girmişti ki sokak kapısının kapandığını duydu. Demek Samiye Hanım dönmüş, kapıyı anahtarıyla açıp içeri girmiş, örtmüştü.

"Geldin mi teyze?" diye seslendi; cevap alamadı. İki basamaklı taş merdivene koştu; baktı: Hayret! Antrede Baki Bey duruyordu. Baki sükûnetle:

"Benim!" dedi; ağır ağır içeriye doğru yürüyordu.

"Siz! Peki ama nasıl girdiniz? Neden zili çalmadınız? Bu ne demek?"

1 müteredditi: soysuzlaşma
2 sadik: sadist
3 pürnakıl: baştan ayağa, dopdolu

"Telaş etme Neşide! Ben korkulacak yaşta değilim; sen de güçlü kuvvetli bir kızsın. Fena bir maksatla gelmedim. Bir çift lakırdı edip gideceğim."

Neşide –bluzunun göğüs tarafına rastlayan yırtığını elleriyle örtmeye çalışarak– sualini tekrarladı:

"Bu ne demek? Nasıl girdiniz?"

"Tabii anahtarla kapıyı açarak..."

"Anahtarı nerede buldunuz?"

"Biz sırrı hilkatin anahtarını bulmuş insanlarız; küçük bir kapı anahtarını mı elde edemeyeceğiz?"

Bunları söyleyen adam antredeki hasır kanepeye yorgun bir halde çöktü ve:

"Bana bir su verir misin kızım?" dedi, ilave etti:

"Durma, yavrum. Çabuk ol... bir tıkanıklık duyuyorum."

Neşide, yaşlı adamın oracıkta ölüvermesinden ürktüğü için –acımayacaktı, lakin mesele olmasını istemiyordu– koşarak mutfağa döndü, küpten bir bardak su doldurdu, acele getirdi, lakin bardağı ona pek yaklaşmadan, ihtiyatla uzattı. Birdenbire üzerine saldırabilirdi.

Baki, âbıhayat imişçesine suyu yudum yudum içiyor, her yudumda biraz daha kendine geliyordu. Bardağı yere, taşın üstüne bıraktı. Genç kadını henüz görüyormuş, henüz görecek hali bulmuş gibi süzerek konuştu:

"Ev işiyle meşgulsün. Bu kıyafet sana ne kadar yakışmış! Çok durmayacağımı söylemiştim; merak etme bitirirsin. Ah Neşide ah! Beni anlamıyorsun; seni zannettiğin gibi sevmiyorum; bu, bambaşka bir muhabbettir."

"Hiçbir türlüsünü istemiyorum... ama hiçbir türlüsünü! Hem siz benim evde yalnız kaldığımı nasıl öğrendiniz?"

"Sana karşı öbürlerine yaptığım gibi hareket etmeyeceğim. Onlar kendilerini çok zeki, çok malumatlı sanan biçarelerdir. Böylelerini idare daha kolay. Söyleyeyim: Samiye bu sabah için aylıkları almaya gideceğini Âfitap'a anlatırken işittim; kaynananın da Beykoz'da olduğunu biliyordum. İrfan tabii dairesinde bulunacaktı. Keramet satmaya lüzum yok; sana karşı lüzum duymuyorum. Seni nasıl aldatabilirim ki; ben zaten senden ibaretim, senin gölgenim. Zira benim yaratıcım sensin!"

"Öyle şeyler söylemeyiniz... Günaha giriyorsunuz."

Sabık mektupçu susacağına coştu:

"Günaha girdimse affedecek de sensin, cezayı verecek de! Affın kadar cezan da bir nimettir. Öldürecek de sensin, diriltecek de!"

"Siz çıldırmışsınız. Gidiniz artık! Yoksa ben çıkar giderim."

Şimdi Baki, sanki sayıp döktüğü vasıfların genç kadında mevcut olup olmadığını tetkik ediyormuşçasına onu seyretmekle meşguldü; hayrandı. Neşide bu bakışların basbayağı arzudan, erkek ihtirasından ibaret olduğunu kadınlık anlayışıyla pekâlâ seziyordu.

İşte, göğsüne bakıyordu; etekliğinin bozuk gırgırlı yırtmacından dışarı uzanmış kombinezon parçasına bakıyordu; çorapsız bacaklarına, terliklerin örtmediği incik yerlerine bakıyordu. Hem de yiyecek, yutacakmışçasına!

Geri geri çekildi, bir yandan da bağırıyordu:

"Gidin! Hemen çekilip gidin! Haydi, çık dışarıya! Çık diyorum, sana!"

Öbürü kımıldanmadı, inledi ve inleyen bir sesle:

"Öldür beni," dedi, "durma, elinde, elinle ölmek istiyorum. Eğer birdenbire ölmezsem, ölmeden evvel o elini yakalar, teşekkürle, minnetle, sana ve Allah'a şükrederek öperim, koklarım. Ölmüş olmam, muradıma ererim. Yarabbi! Nasıl da güzelsin!"

Neşide iğrendiğini belirten yüz hatlarıyla yine çıkıştı:

"Utanma yok sizde! Yaşınızdan, başınızdan olsun utanınız. Birisi, o hanımlardan biri görse ne der? Artık size inanır mı? Yoksa onlara da mı bu şeyleri yaptınız? Kepazelik vallahi!"

"Hayır... Onlar iplerini elimde tuttuğum süslü kuklalardır. Benim iplerim ise senin elinde; beni sen oynatıyorsun. Senin tazeliğin, turfanda güzelliğin, sıcak kanın, körpe etin, bütün bunlar, bu cismanilik... İşte ulu, gerçek kuvvet bunlardır, tek kuvvet bu! Üst tarafı laf, süs, oyun, safsata, yokluk. Var olan sensin!"

"Daha gitmeyecek misiniz? Dışarıya haykırayım mı?"

"Hangi sebeple haykıracaksın, Neşide? Senden bir şey istemiyorum, elimi eline değdirmiyorum ki! Şurada oturmuş, konuşuyorum, derdimi döküyorum, döküp ferahlamaya çalışıyorum. Taarruz yok, talep de! Sadece dert yanmak. Fenalık bunun neresinde? Ne yaptığımı söyleyeceksin ki haykırmanı haklı bulsunlar?"

Neşide durakladı. Feryat etmek için henüz bir sebep yoktu. Söyler söyler, nihayet defolup giderdi. Yüzünden böyle bir muhakeme yürüttüğünü derhal kavrayan Baki dedi ki:

"Beş dakika daha müsaade et yavrum! Gayet doğru söylüyorsun: Yaptıklarım bana yakışmaz. Neyleyim ki nefsime

hâkim olamıyorum. İnan, senin için ağlıyorum, hem bu yaşta! Senin bulunmadığın yerde boğuluyorum, teneffüs ettiğim havada senden bir şey yoksa zehirlenmişe dönüyorum. Onun içindir ki..."

"Niye sustunuz? Söyleyin!"

"... onun içindir ki yanımda ve odamda senden daima bir şey var. O şey olmadı mı, ona ara sıra yüzümü, gözümü sürmedim mi yaşadığımı anlamıyorum."

"Ne gibi? Neymiş bu şey?"

Baki elini ceketinin yan cebine soktu ve kısaca:

"Burada..." dedi yüzünde bir neşe belirdi.

"Fotoğrafım mı yoksa?"

"Fotoğraf da neymiş ki? Resim, reftar-ü güftarı, naz-ü işveyi, tenin sıcaklığını, vücutta gizli elektriği ifade eder mi? Sen asıl benim beynimdeki canlı fotoğrafını görmelisin! Kendine âşık olursun. Fakat sen, kendini sandığın kadın mısın sanki? Benim gözlerimle kendini görebilsen şu yaptıklarımı az bulursun. "Kapan ayaklarıma, dersin, tapın bana! Bana tapmakla putperest olmazsın, suç işlemezsin. Bilakis Kibriya'yı hoşnut edersin. Zira ben onun nurundan kopmuş bir zerreyim."

"Susunuz! Kâfirlik bu sözler, zındıklık... Dinlemesi bile günah!"

Mektupçu bey ürktü, sustu, susunca her hissine merakın hâkim olduğu kadın tekrar sordu:

"Cebinizdekini göstersenize!"

"Ne emredersin de ben onu yapmam? Fakat asıl gönlümdekini merak etmen lazımdır Neşide! Gönül aynama aksetmiş olan göz kamaştırıcı güneşini! Büyük sırrı... aşk sırrını!"

Öyle diyen coşkun âşık, hâlâ cebinde tuttuğu elini yavaşça dışarıya çekti; parmaklarının ucunda incecik, kumaşa benzeyen bir şey vardı. Biraz daha çekince bunun bir kadın çorabı olduğunu Neşide hayretle gördü; önce bir mana veremedi. Sonra aklına gelenden heyecana kapıldı:

"Benim o çorap," diye haykırdı, "bir türlü bulamadığım, aramaktan hal olduğum eski çorabımın teki! Sizde ne arıyor bu?"

Baki cevap vereceğine buruşuk ipekli parçasını avucunda küçültüp sıkarak öpmeye başladı. Yetmedi; şimdi de yüzüne, gözüne sürüyor, kokluyordu.

"Verin onu bana!"

Âşık izah etti:

"Gündüzleri koynumda taşıyorum, geceleri yastığımın altında saklıyorum."

"Ben sizin kadar iğrenç adam görmedim."

"Benim kadar seni seveni görmediğin için!"

Taze gelin gerisin geri mutfak tarafına yürüdü ve kapıyı tutarak:

"İniyorum aşağıya," dedi. "Şunu arkamdan sürmeleyeceğim; siz istediğiniz kadar kalınız. Beni kendimden iğrendirdiniz."

Söylediğini yaptı, mutfağa çekildi; kapıyı da üstüne örttü. Gözleri dolmuştu, tirtir titriyordu, bodur iskemleye oturdu. İçinden:

"Ne rezil şeymiş meğerse," diye söylendi, "şeyh filan değil, şeytanın ta kendisi!"

Kulak verdi: Antrede ses kesilmişti. Fakat sokak kapısının kapandığını işitmediğine göre defolup gitmemişti. Ye-

rinden usulcacık kalktı, üç basamak merdiveni çıktı, anahtar deliğinden baktı: Baki, dirseklerini dizlerine dayamış, yüzü elleriyle örtülü, hareketsiz duruyordu. Hayır, tamamıyla hareketsiz değildi. Vücudunun üst kısmı hafifçe kımıldanıyordu; galiba ağlıyordu.

Tiksinti henüz geçmemiş olmakla beraber buna biraz merhamet karıştığını ilk defa duydu. Koca adam, hem de aradan aylar geçtiği halde aynı evde ikinci sefer kendisi için, aşkından gözyaşları döküyordu.

"Muhakkak ki beni delicesine seviyor... Mecnun olup çıkmış. Gönlüne meram anlatamıyor. Yoksa yalvarıp yakaracak, haysiyetini kıracak, yerlerde sürünecek adamlardan değil. Ötekileri hizmetçi gibi kullanıyor; yanına salat ve selam çekerek giriyorlar, ayrıca para harcıyorlar. Ne diyeceğimi şaşırdım. Düşüp ölüvermesin? Sağlam yapılı ama ne olsa yaşlı! Geçen defa da beni korkutmuştu."

Aklından bunları geçiren Neşide, kendisinin nasıl, ne şekilde bir aşkla sevildiğini de kestiremiyordu. Bu, herhalde yolda gözlerinin üzerine çevrildiğini gördüğü erkeklerinki gibi sadece güzelce bir kadına karşı duyulan cinsî arzudan, geçici bir istekten ibaret olmamalıydı. Daha derin bir tarafı vardı. Leyla ile Mecnun'larda, bütün o hikâyelerde anlatılanlar nevinden bir Hak âşıklığı!

"Fakat aramızdaki yaş farkı çok büyük. En aşağı kırk sene..." diye de düşündü; delikten bir daha baktı: Adamcağız aynı vaziyetteydi. Kapıyı aralayıp seslendi:

"Gitseniz daha iyi olur. Samiye geliverir şimdi... sizi görmesin. Ben de hiç bahsini etmem. İrfan'a da söylemem."

"Teşekkür ederim Neşide. Görüyorum ki beni biraz ol-

sun anlamaya başladın. Gel buraya, çekinme. Demin de söylemiştim, karşındaki adamdan sana zerre kadar fenalık gelmez, gelemez. Dün gece gözüme uyku girmedi; bugün seni görmeseydim, sesini işitmeseydim, çıldırabilirdim; konağa uğramayacağını da biliyordum. Nefsime hükmedemedim; eşiğine yüz sürmeye geldim. Gideyim artık..."

Yavaşçacık ayağa kalktı; yüzünde hırs ve heyecan yerine derinine bir hüzün, sükûn vardı. Belli ki fırtına dinmiş, hava durgunluk devrine girmişti. Gözlerindeki korkutucu alev kaybolmuş, rahatlık duyuran bir nedamet deminki hırslı bakışlarını tatlılandırmış.

Neşide cesaret buldu, antreye çıktı ve konuşmayı uzatmak istemediği halde sordu:

"Peki ama beyefendi, bu iş ne olacak, böyle? Sonu yok... Benden bir şey beklemeyiniz. Fazlalaştırırsanız annemin yanma kaçıp kurtulurum. Hiç hoşuma gitmeyen şeyler, hepsi!"

"Sen rahatına bak kızım! Başını alıp gidecek, kaçacak biri varsa o da benim! Ama nereye? Belki dönüş ihtimali olmayan yere!"

"Sakın, böyle bir şey yapmayınız ha!"

Baki dertli dertli başını salladı ve:

"Evvela şu anahtarı al," dedi, "çorabının tekini de..."

Genç kadın az daha:

"Kalsın, dursun sizde!" diyecekti; diyemedi ve bunları adeta isteksizcesine aldı; sadece şunu söyledi:

"Üzüyorum sizi... Ama ne yapayım? Elimden başka bir şey gelmez. Sizin talihsizliğiniz. Aksi bir kıza düştünüz."

"Sen mesut ol da... Bana bu lazım."

Kapıya doğru yürüdü. Neşide'ye öyle geldi ki bir daha bu adamı göremeyecek:

"Başka şeylerden bahsederseniz biraz daha kalınız. Size kahve pişireyim," deyiverdi; düşündüğünün farkına varmadan deyivermişti. Öbürü derinleşmiş sesle cevap verdi:

"Olmaz yavrum! Gitmeliyim, artık seni kendimden kurtarmalıyım. Allah böyle takdir buyurmuş; her ömür bir suretle biter, her canlı ölümü tadacaktır. Benimki geç bile kaldı."

Şimdi ağlayan Neşide'ydi. Şaşkınlığından sanki kahve bütün dertlerin, hatta ölümün de devası imişçesine hafif hafif hıçkırarak tekrarlıyordu:

"Bir kahve içiniz... Size kahve pişireyim... Çabucak pişiririm... Havagazında lahzada pişer..."

"Seni Allah'a emanet ettim Neşide... Güzel Neşidem... ruhumun Neşidesi!"

Kapının tam önündeydi. Melallerin, Memhure ve Peryallerin centilmen evliyası dedi ki:

"Son bir ricam var: Elini öpebilir miyim?"

"Estağfurullah... O ne demek? Ben sizinkini öpmeliyim, siz benim büyüğümsünüz."

Sessiz, yumuşak bir çekişme oldu. Baki, kızın elini tutup öpmeye çalışıyordu, kız onunkini... Nihayet ikisi de istediklerini yarım yamalak, pek üstünkörü yapabildiler. Âşık:

"Kalan ömrüme yeter," diye söylendi, kapı aralığından kayboldu. Neşide kıyafetinin laubaliliğinden dolayı sokağa çıkamayacağından demir parmaklığı dışarlak, cumbamsı pencereye koşmuştu. Cam açıktı, yüreği çarpa çarpa arkasından baktı. Vekarla, azimle, bir şeye katiyen karar vermişçesine yürümekteydi. Seslendi:

"Beyefendi! Beyefendi!"

Baki işitmedi, yahut işitmemezlikten geldi. Neşide heyecanla tekrar çağırdı, giden adam başını çevirince:

"Akşam teyzemle konağa uğrarız," dedi, "muhakkak uğrarım... Uğrayacağım. Her zaman..."

O sadece başını salladı. Memnun olup olmadığını belli etmeyen, yarı anlayabilmiş gibi boş, manalı bir baş sallayış. Köşeyi dönmüştü... hem de evinin tarafına değil, sağa, bostanlar arası denize çıkan dar yola sapmıştı.

"Sakın bir şey yapmasın! Hali çok acayipti," diye düşünen Neşide kısa bir tereddütten sonra birdenbire önlüğünü, başındaki örtüyü, bluzla eteği çabuk çabuk attı; yukarıya koştu. Üzerine hemen küçük bir rop takmış, saçlarını elleriyle düzeltmiş, çorapsız ayaklarına beyaz iskarpinlerini giyerek sokağa fırlamıştı. Avucunda Baki'nin getirdiği anahtar vardı. Onun saptığı yoldan koşuyordu.

Hem koşuyor, hem söyleniyordu:

"Benimki vehim... o yaşta bir adam böyle şey yapmaz; yapmaması lazım. Lakin belli olur mu? Aşk deliliktir; insan her yaşta çıldırabilir. Kara sevda dedikleri budur muhakkak!"

Yol dönemeçli, ağaçlıklıydı; bostanları çeviren incir, hünnap ağaçları... az sonra önüne tren hattı çıkacak, sonra harap sur duvarları başlayacaktı. Bunlardan yüksek, üstü düz, balkon gibi olanında birkaç defa akşamüstü kocasıyla oturup denizi ve gurubu seyretmişti.

Vakit öğleye rastladığından bostanlarda da, yol üzerinde de kimse görünmüyordu. Bir tren düdüğü işitti.

"Yoksa," diye söylendi, "kendini lokomotifin altına mı atmaya karar verdi?"

Manzarayı görmüşçesine bir an gözlerini kapadı; az daha çığlık koparacaktı. Güneş çok keskindi, hem koşmaktan, hem sıcaktan yanakları pençe pençe kızarmış, vücudunu sıcakla beraber heyecandan hasıl olan bir ter basmıştı.

Baki meydanda yoktu.

Hattı geçti, sur duvarına da çıktı. Her tarafı, denizi ve demir yolunu gözleriyle araştırdı. Yıkık taşlar üstünde bir keçi diz çökmüş, geviş getiriyor. Öyle bir hisse kapıldı ki Baki, birdenbire şekil değiştirip peri masallarındaki gibi şu keçi suretine girmiş. Kendisine onun deminki manasızlaşmış, boş gözleriyle bakıyor. Keçi olmuş ama içinde kendisi saklı... zaten aralarında bir benzeyiş de var.

"Peki ama ne oldu? Nereye gitti? Bu adam galiba tekin değil!"

Şimdi de düşmanlığına uğramaktan korkmuştu. Okumuş, yazmış, paralı pullu, ecnebi lisanlarına vâkıf, feleğin çemberinden geçmiş kadınları avcunun içine alıp muma çeviren şeyh efendide elbette gizli bir kuvvet olmalıydı. Ya hakikaten büyük bir adamdı, yahut bir sihirbaz!

"Sihirbaz, muhakkak! Anahtar, çorap, şu kayboluş? Hep sihirbazca işler. Bir gece bakacağım ki yatağımda İrfan yerine o yatıyor."

Titredi. Hem hayalinden geçen bu ihtimalden, hem de akçıl gözlerini üzerine inatla dikip geviş getirmekte devam eden keçiden ürkerek sur kalıntısından indi. Bereket bir tren daha geçmişti ve bostanda iki kadın peyda olmuş, çapalar ellerinde toprağı eşelemeye koyulmuşlardı.

Ağır, dalgın, zihni yüklü bir halde döndü; sihirli olduğuna inandığı anahtarla çekine çekine kapıyı açtı. Açar aç-

maz karşısında yine Baki'yi bulmaktan korkuyordu. Demin ki iskemlede, dirseklerini dizlerine dayamış, yüzü ellerinin arasında!

Kimse yoktu. Bu sefer o iskemleye kendisi çöktü ve hiçbir şey düşünmeden bir ağlama tutturdu.

Gözyaşları dindiği zaman kendisini daha rahat, fakat öylesine yorgun bulmuştu ki sendelercesine kalkmış, yan odadaki divana uzanmış, uyuyakalmıştı. Ancak Samiye'nin ayak sesleriyle uyanabildi.

İlk işi ona sezdirmeden anahtarı saklamak olmuştu.

"Nen var Neşide? Hasta mısın?"

Sualine kısaca:

"Dün gece yorulmuşum; gece eğlencesine gelemiyorum," cevabını verdi; vakadan bahsetmedi.

Neşide ikindiye kadar kulağı kapıda, Zeyrek'ten fena bir haber alacağız diye bekledi. Ses çıkmayınca görümcesine dedi ki:

"Konağa gideceksen ben de geleyim. Eve bir kâğıt bırakalım. İrfan işten dönünce orada olduğumuzu anlasın."

Kızcağız kararsızlık içindeydi. Bir ara Baki'nin gerçekten ümitsizliğe düşüp canına kıymasından korkuyor; bir ara âşık rolü yaptığına hükmediyordu. Bazen de:

"Hayal mi gördüm yoksa? Galiba eve gelmedi, benimle konuşmadı, bostan yoluna sapıp gitmedi; hepsini kafamdan icat ettim," diye düşündüğü bile oluyordu. Fakat anahtar? Sakladığı yerden usulcacık çıkarıp baktı, çoraba da... Hayal görmediği muhakkaktı. En iyisi konağa gitmek, haline bakmaktı. Acaba bulacaklar mıydı?

İç kapıyı açan bacı, gelin ile görümceyi her zamanki gibi

güler yüzle karşıladı. Sinemadan şimdi döndüğünü söyleyen Afitap Hanım da neşeliydi. Demek bir fevkaladelik yoktu. Samiye, beyefendinin usulen sıhhatini sordu.

"Pek iyi maşallah... ama yine kitaplara daldı; üç gündür başını kaldırmıyor; bir türlü sokağa çıkaramıyoruz; ömrü odasında geçiyor. Bersad Hanımefendi o kadar çalıştı, Tarabya'ya götüremedi. Halbuki Boğaziçi'nin tam mevsimi şimdi..."

Hayrete düşen Neşide tam kanaat hasıl etmek için bütün cesaretini takındı:

"Bugünlerde sokağa hiç mi çıkmadılar efendim?" diye sordu. Öbürü kederli kederli:

"Sokak şöyle dursun, bahçeye bile adım attıramadık kızım!" cevabını verince deminki şaşkınlığı korkuya çevrildi. Sabahleyin eve gelen, yalvaran, ağlayan, sonra bostanlar arasındaki yola sapıp kaybolan adam bir hayaldi, demek; bir hayal eve girmiş, konuşmuş, üstelik, bir de anahtar bırakmıştı.

"... yahut bu adam ikileşiyor; aynı zamanda iki yerde görünebiliyor. Evliya desem evliyalar koyunlarında kadın çorabı taşırlar, bunu yüzlerine sürerek öpüp koklarlar mı? Muhakkak bir sihirbaz, büyücü! Okuduğu kitaplardan sihirbazlık öğreniyor. Bunlarla o alafranga hanımları kendisine bağladı, şimdi de beni elde etmeye çalışıyor.

Galiba yakamı kurtaramayacağım."

Afitap Hanım dedi ki:

"Ben yukarıya çıkıyorum, geldiğinizi haber vereyim. Belki eşref saatine rastlar da sizi yanına çağırır. Beş, on laf edersiniz, oyalanır. Zaten Neşide'yi bu sabah sormuştu; gö-

rünmediğini söylüyordu. Seni pek sever, özler, 'nerede benim melek kızım!' diye ara sıra anar."

Neşide bir şey diyemedi, önüne baktı.

Az sonra Afitap Hanım'ın yukarıdan seslendiğini işittiler. Müjde verircesine:

"Geliniz," diyordu, "Beyefendi sizi bekliyor."

Baki'yi de neşeli buldular. Elindeki kitabı minderin üstüne bıraktı, gözlüklerini de üstüne koydu.

"Buyurun," dedi, "geldiğinize iyi ettiniz. Biraz da şundan, bundan konuşalım."

Samiye sokağa, hatta bahçeye bile çıkmadığına üzüldüklerini söyledi, tatlı tatlı sitem etti. Hazretle konuşurken görümcesine acayip bir işvebazlık, bir fıkırdaklık ârız olduğunu taze gelin ilk defa seziyordu. İlk defa ondan da şüphelendi. Baki dedi ki:

"Yok, artık okumaya fasıla vereceğim, birkaç gün sonra Tarabya'ya gidip epeyce kalacağım, tabiatı seyredeceğim. Sen de Neşide'yi alıp gel. Mesela gelecek cuma günü... öğle yemeğine."

Görümce, kıza sormadan daveti kabul etti. Mektupçu bey sözü değiştirmişti.

"Okuduğum şu Fransızca kitap," dedi, "ulum-i hafiyye, yani gizli ilimler tarihidir. Bunun bir nevine biz 'ilm-i ledünn' de deriz; yani esrarı ilahiyeye ıttıla kesbettiren ilim. Henüz fennin izah edemediği hafaya, yavaş yavaş hakikat sahasında da manyetizma, ispritizma, psikanaliz ile az çok ilim mahiyetini almaya başladı. Vaktiyle bunların bazısına büyük tılsım, efsun, hatta sihirbazlık, filan derdik; mücerret[1] ilimler kabul etmezdi."

1 mücerret: soyut

O güne kadar sohbetlere karışmayan Neşide sordu:

"Sihirbazlığa siz inanıyor musunuz, beyefendi?"

Baki hayretle kıza baktı. Bu bakış hilesizdi, o sabahki vakadan habersiz olduğu iyice anlaşılan sakin, şefkatli bir bakış...

"Ben gönül kuvvetinden başka hiçbir şeye inanmam. Allah sevgisiyle dolu bir gönül her imkâna sahiptir. Mucize de yapar, keramet de gösterir. Asıl sihirbaz odur; dilerse şimdi, bir lahzada Bağdat'a gider, gelir; hem de gözümüzün önünden ayrılmadığını sandığımız halde! 'Tur'a ve Miraç'a çıkış, uruç nedir? Allah'ı sevenler ve Allah tarafından sevilenler için tabii işlerdendir.

Sipihre çıkma kolaydır Mesih olmak güç"

Neşide kendisini tutamadı, hâlâ dağlı kalmış saf bir kızdı:

"Beyefendi," diye atıldı, "ben sizi bugün sokakta gördüm."

"Benzetmiş olacaksınız. Evden çıkmadım."

"Ama konuştum da..."

Baki gülümsedi:

"Bazı rüyalar hakikat kadar canlı tesir bırakır. Peki, kabul edelim, size ne söyledim?"

Gürcü güzelinin yanaklarını ateş bastı; ağzını açamadı.

"Benden gizlemeyiniz; rüyanızı tabir edeceğim."

"Rüyaya benzemiyordu... eve girmiştiniz; taşlıktaki iskemleye oturdunuz."

"Hoş doğrusu! Peki, söylediğimi tekrarlayın. Utanıyor-

sunuz. Yoksa pek fena bir şey mi söyledim, fena bir haber mi verdim?"

"Hayır... Pek fena değildi; hiç değildi."

"O halde gizlemek manasız."

Samiye ısrar etti:

"Söyle kızım! Beyefendiden gizli nemiz var bizim? Söylemesen zaten bilir. Emrine itaat et!"

"Beni sevdiğinizi söylediniz."

"Yeni bir şey değil. Görümcenin yanında da bu lakırdı geçmişti; ben de izah etmiştim: Sevdiğim, sende tecelli eden nur-i ilahidir; muhabbetimin doğrudan doğruya şahsınla alakası yok."

"Öyle mi? Fakat sabahleyin başka türlü konuşmuştunuz..."

Baki gülümsemeye devam ediyordu; kızcağızın sözünü kesti; dedi ki:

"Anlaşılan sıcak sana dokunmuş Neşide Hanım... Uyuyakalmışsın, karışık bir rüya görmüşsün; herkeste, bende bile olur bunlar! Seni elbette severim; daima söylediğim gibi –zira söylemekte çekinilecek cihet yok– sende Kibriya'nın kudretini seyrediyorum; ebede hüsnün numunesini görüyorum. Seni sevmeyen Allah'ını da sevmez. Sen cemal ve muhabbetin mehtabısın!"

Ayağa kalktı, Neşide'nin önünde durdu; uzun uzun baktıktan sonra eğildi, saçlarından hafifçe öptü ve şöyle dedi:

"Aziz ol, yavrum! Bugün teşrifinle gönlümü ruşen ettin, himmetinle safa halindeyim."

Eli saçlarını okşadı ve söylendi:

Nice bir ejderi bir yerde tahayyül ne bela!

Artık minderine dönmedi:

"Haydi," dedi, "bahçeye çıkalım. Yemeğe burada kalırsınız; Şaban Efendi gidip İrfan'ımı da çağırır. Zaten bu gece tenhayız. Bizim hanımefendiler Büyükada balosunda bulunacaklar; bulununuz diye teşvik eden benim. Ha, yalnız bir küçük hanım var, üniversite talebesi... onu davet etmiştim. İlim, irfan meraklısı sevimli bir kızcağız..."

Samiye içinden tevekkülle söylendi:

"Yeni bir idris bulmuş olacak."

Bahçeyi dolaştılar; terasta Haliç'e karşı oturdular. Baki ile Samiye dama oynarlarken Neşide kırmızı turp, dereotu gibi şeyler topladı, yıkadı, ayıkladı. Bunları yaparken boyuna düşünüyordu:

"Anahtar ve çorap olmasa rüya gördüğüme, kâbus geçirdiğime ben de inanacağım. Çok acayip bir iş. Şimdi hiç de fena adama benzemiyor Beni gördükçe sevincinden gözleri parlıyor; çok sevdiğine şüphe yok. Ara sıra bakışları değişmese kızıymışım gibi seviyor diyeceğim. Bilmem ki... Belki yine öyledir."

Üniversiteli küçük hanım nihayet geldi. Tuhaf bir ismi vardı: Lebriz... Ufak tefek, kendisine güvenir tavırlı, esmer, soluk, lakin kanı sıcak bir tazecikti. Baki onunla, Neşide'nin anlamadığı tarzda, şiirli, beyitli konuşuyor, ciddi davranıyordu.

Yeni idrisin geceyi konakta geçireceğini söyledikleri zaman Gürcü güzeli, içinde kıskançlığa benzeyen bir üzüntü duyduğuna şaştı; cahil kalmış olmasına da öfkelendi.

Bununla beraber küçük gülzar merasiminde bulunmuştu; zira bu gece kadro noksandı. Âşık'ın soyunmasına yengesiyle beraber yardım etti; Lebriz'i odada bırakıp aşağıya indiler. Havsalasına bir türlü sığdıramadığı o işe genç kız nasıl kolaycacık razı olmuştu?

Evde koccsına meseleden bahis açarak sordu:

"Sen şaşmadın mı?"

"Şaşacak bir şey görmüyorum. Hazret'in hizmetinde bulunmak şerefini kazanmak istiyor. Ona ne kadar yakınlık hasıl ederse o derece feyiz alır. Hem bunda ne fenalık var? Farzet ki hastabakıcısın; hastanın bitişiğindeki odada kaldığın için seni ayıplarlar mı?"

"Evvela o bir hasta değil. Sonra iki tane karısı yok mu? Eğer yalnız yatamıyorsa yaşlı bir hizmetçi tutamaz mı? İlle hanımefendiler, yahut tazeler, genç kızlar mı başını beklemeli?"

"Aklın hep fena tarafa kaçıyor. Hanımefendi olsun, taze kızlar olsun, Hazret kimseye anladığın gözle bakmaz. Kafan bunları bir türlü almıyor, hep kötüye yoruyorsun."

"Mesela bu gece şu Lebriz dedikleri kız bulunmasaydı da orada ben kalmak isteseydim razı olur muydun?"

İrfan tereddütsüz cevap verdi:

"Elbette!"

"Belki de pek sevinirdin!"

"Şüphe mi var! Sade ben değil, ailece sevinirdik. Biz ona inanmış, bağlanmış insanlarız."

Kocasının acayip bir teheyyüç içinde beline sarılması üzerine Neşide irkildi; fakat kendisini tuttu:

"Demek böyle? Razısın, hepiniz razısınız?"

"Mademki bir fenalık görmüyoruz, senin gibi düşünmüyoruz... neden razı olmayalım? Bilakis bunu yapmakta artık aramızda hiçbir ayrılık gayrılık kalmayacak; aynı şeye inanan bir aile haline geleceğiz."

Neşide kaşlarını çatarak biraz düşündü; sonra hangi manaya geldiği anlaşılmayan şu sözü söyledi:

"Peki! Artık yapacağımı biliyorum."

4

Neşide'nin yukarı kattan sokağa çıkmaya hazırlanmış bir halde merdivenlerden indiğini gören Samiye hayretle sordu:

"Bir yere mi gidiyorsun?"

"Evet; azıcık hava alacağım."

"Yalnız mı?"

"Yalnız sokağa çıkamaz mıyım?"

"Onu demek istemedim... Niçin çıkamayacakmışsın? Evli kadınsın... elbette çıkarsın."

"Belki de konağa giderim. Gecikirsem İrfan Bey beni gelip alsın. Sen ne olsa Beykoz'a gideceksin. Geçerken söyleyiver."

"Söylerim. Güle güle Neşide!"

Gelindeki tavır ve konuşma tarzı sert, azimliydi. Yenge bir şeye daha dikkat etti: Makyajına da fazla özenmiş ve hanımefendilerinkini örnek tutarak pek kibarca boyanmış, yüz hatlarını iyice canlandırmış, tabii rengini manalandırmıştı. Artık sadece kendiliğinden güzel değildi; makyajla bu

güzelliğe şimdiye kadar eksik olan şeyi, erkeğe hoş görünme arzusundan gelen hünerbazlığı da katmış, cinsîliğini arttırmış. Samiye Hanım:

"Hazret'in hakkı var; kız gittikçe güzel oluyor, galiba fettanlaşacak da!" diye söylendi; dar tayyörü vücudunun hem şekil, hem de hareket ahengini fazla belirtiyordu; sokakta yalnız nazarları çekmekle kalmayacak, gönülleri de bir musiki gibi saracaktı. Malum hanımefendilerle temastan ve son gezintilerden asıl istifadesi yürüyüşüne senfoni verebilmesi olmuştu.

Neşide ahenkli vücuduyla salınıp evden çıkınca Samiye kapıyı aralık edip arkasından baktı. Bakmakla doyulacak manzara değildi bu! Tekrar söylendi:

"Bir karar almış! Başka türlü olamaz; ben de öyle yapmıştım; günün birinde Hüsnü'nün evine böyle gitmiştim."

Hüsnü futbolcu bir gençti; ilk göz ağrısı ve ilk gönül sızısı... zaten bu ıstırapladır ki Baki'nin ilahi aşk nazariyesinden teselli aramış, Zeyrek'in sadık, imanlı müdavimlerinden biri olmuştu.

O derece sadık ve imanlı ki güzel Gürcü kızının kararını kendisine göre en iyi manada tefsir ederek adeta sevindi... Mürşidi sevinecek diye! Samiye esasta behname ruhlu bir kadındı, aşkta hayâsızlıklara meyil duyardı. Baki bu meyli güzel şiirler, yükseltici tefsirlerle epeyce değiştirdi, ahlaki olmasa da estetik mahiyete yaklaştırdı.

Şu var ki tamamıyla sindiremedi. Yenge hanım ara sıra hayalinde normal kadının tiksineceği, hatta kendinden nefret edeceği birtakım sahnelere yer veriyor, ihtilaçlar[1] geçi-

1 ihtilaç: çarpıntı, seğirme

riyordu. Şimdi de o haldeydi; Neşide'yi bir âşığının yanına gidiyor farz ederek –utanacağına ve ayıplayacağına– bunu aklından geçirmenin bilhassa kadına yakışmayan, ancak kadının marazîliğine delalet eden bir zevk duyuyordu.

Yine bu marazîliklerdir ki Neşide'nin konağa kendisini kayıtsız şartsız teslime gidişini –öyle olacağını umuyordu– zevkle takip etmekteydi. Sanki vukuunu beklediği şey dinle alakalı bir tezahür, Baki'ye karşı imanını kuvvetlendirecek yeni bir delildi; duyduğu zevkte şehvet ile iman hisleri birleşmişti.

Psikiyatri müşahedelerine uyan bu ruh haleti din ile şehvetin birbirine karışmış, ayırt edilmez şekle girmiş sapıklığı, cinsî bir dalalet tezahürüydü.

İrfan da hemşiresi gibi aynı dalaletin tesiri altında kaldığından karısının Baki'ye odalık etmesini, sevabı büyük bir vazife sayıyor, fedakârlığa katlanma imanının şartı olarak kabul ediyor ve bunun zevkinde zevklerin adisini değil, dinî mahiyetteki yükseğini, hatta nefsine eza etmenin şiirini buluyordu.

Tasavvuf akideleri bilhassa ruh hastalarının işine pek gelir. Bir mürşide en yakınlarını peşkeş çekmekten duyulan acı keyifte bir nevi nefsine eza etmek zevki de vardır Aynı zamanda yine cinsî ruh bozuklukları arasında yer alan "zillet ve sefilane itaat duygusu" tasavvuf edebiyatında mevcut ve tarikat şeyhlerinin işlerine geldiği için manaları değiştirilmiş nefis terbiyesi ve masivadan tecerrüt[1] şartlarına uyuyordu.

Mürşide körü körüne bağlanmak ve ne dilerse yapmak; yapmak suretiyle mertebeyi yükseltmek!

1 tecerrüt: soyutlanma

Yürüyüşü bir senfoni olan Neşide, bulvarı takip ederek Aksaray'dan yukarıya, Saraçhanebaşı'na çıktı; Bozdoğan Kemeri'nden geçip Zeyrek tarafına saptı. Vakit öğleden sonra dört sularındaydı, yolun en tenha zamanı... güneş de keskinliğini henüz kaybetmemişti. Güzel kadının geçip gidişini temaşadan çok kişi mahrum kaldı.

Konağa varınca kendisini doğruca bahçeye aldılar. Baki, çam gölgesinde Lebriz ile oturmuş konuşuyordu. Yeni gelene üstün muamele ederek yanındaki geniş koltuğu gösterdi. Fakat az sonra Melal ile Memhure de göründüler. Neşide bunlara yerini vermek istercesine bir hareket yapınca ev sahibi:

"Orasını sana ben verdim," diye söylendi, "kal kaldığın yerde!"

Eliyle de bırakmamasını işaret etti. Taze gelin kendisine ne kadar yakın bulunursa o kadar rahat nefes alacağını, yaşadığından memnun olacağını anlatan hisli bir hali vardı.

Hanımlar şundan bundan bahsettiler, alakasını çekmeye uğraştılar; olmadı. Âşık terasadan Haliç üstü karşı sırtlara, Kasımpaşa ve Hasköy tarafına bakıyor, derin şeyler düşünüyor gibi bir tavırla susuyordu.

Nihayet sükût umumileşti. Belliydi ki Baki bir derse hazırlanıyordu. Acaba ne dersi? Âşk faslına mı girecekti, ahlak ve fazilet bahsini mi açacaktı? Yoksa ara sıra yaptığı gibi sadece din vaazı mı verecekti? Bekliyorlardı.

Damın saçakları altında dizilmiş güvercinler de kulak kabartmış gibi başlarını uzatarak bekleşiyorlardı.

Âşık ayağa kalktı, daha dikkatle karşı kıyılara baktı; tekrar oturdu, bir müddet durduktan sonra söze şöyle başladı:

"Bir zamanlar İstanbul'da, hem de İstanbul'un içinde, ta göbeğinde bir yer varmış... orada bir bahçe bulunuyormuş... bu bahçeye satrançvarî on iki bin ağaç dikilmiş olduğundan içerisine güneş tesir etmez, fakat kuşlarla bülbül seslerinden ruhlar keder yüzü görmezmiş.

Ayrıca mermer havuzlarla ince nakışlı şadırvanlardan akıp taşan sular gönülleri yıkayıp serinletir; dallarından taze taze koparılan şeftalilerle kayısıların rayihası cana can katar, kasrında oturup önündeki manzaraya baktıkça insan kendisini cennette sanırmış!"

Hanımlar akıllarından hayali bir bahçe geçirdiler, ilahi aşk bahçesi, bir sembol! Dün geceki balonun caz gürültüsüyle beylik laflarından bezdikleri için Şeyh'in bir masal başlangıcını andıran sözleri hoşlarına gitti. Lebriz can kulağıyla dinliyordu; Neşide bahsi geçen bahçeye, bahçe merakından dolayı alaka gösterdi. Öteki devam ediyordu:

"Yalnız bu kadar mı? Hayır! Bahçenin önü denizmiş ve denizinde dünyanın en lezzetli istridyeleri çıkarmış. Tarihçi diyor ki; 'Bâde içenler bunları limon suyu gezdirip çiğ çiğ yerler, keyif sürerler. Ama rakı içmeyen kimseler devam üzere birkaç gün o istridyelerden yeseler her gece ehli ile veya naehli ile visal[1] isterler."

Neşide son cümleyi anlamadı; lakin öbürlerinin acayipleşmelerinden bir şey sezinerek manasını sormaktan vazgeçti.

"Üç yüz bahçıvanın çalıştığı bu bahçe acaba nerede idi? Nafile düşünmeyiniz. İnanmayacağınız, aklınızdan geçiremeyeceğiniz bir yerde, şurada, karşımızda, Hasköy'de!"

1 visal: ulaşma, kavuşma

Meclis hayret etti. Memhure söze karışmak cesaretini göstererek dedi ki:

"İnanılır şey değil! Şu kirliliğiyle meşhur yerde mi? Belki tarihte bir başka Hasköy vardır, Boğaziçi'nde has bahçeli bir köy!"

"Hayır, bahçenin Haliç kıyısında, şimdiki Hasköy'de olduğundan şüphe yok, ismi de 'Tersane Bahçesi' idi. Hünkâr kayıkları da orada bulunurdu. Padişah diledi mi kayığının cevahir kubbe altına konmuş murassa[1] tahtına kurulur, Haliç'in iki yanındaki kat kat yalıları, bağları, bahçeleri seyrede ede Sadabad'a doğru giderdi. Eskiden Hasköy nar bahçelerinde limon ve turunç bile yetişen lüks bir köy, bir mamure idi; virane değil! İşte ben demin karşıki sahile ve sırtlara bakarken o turunç bahçelerinde ve orman sarayının mermer havuzları önünde idim. Ağzımda dalından yeni kopmuş limon suyu gezdirilmiş bir istridyenin lezzeti vardı; bülbüller ötüyordu, sular çağlıyor ve denizden yaşmaklı sultanlarla taze hasekileri taşıyan murassa kayıklar geçiyordu. Safaya gark olmuştum. Niçin? Neden?"

Baki gözlerini Neşide'ye çevirdi, uzun uzun seyretti. Anlatmak istiyordu ki bir has bahçe de oydu; limon ve turunç veren, kıyısında istridye yetişen, endamlı servilerin gölgelediği ve mermer şadırvanların serinlettiği bir sultanlar bahçesi! Kendi sualini de cevaplandırdı:

"Zira az evvel Mahbub-ül âşikyn bana zülfünden nişan verdi, sıfat-i ehadiyeti temaşa eyledim; nur kesildim. Zaman, mesafe, perde ve hicap kalmadı. Şimdi kâinata zevk dağıtan benim, zevkten mahvolan da... zira aşk halindeyim!"

1 murassa: değerli taşlarla süslenmiş

Neşide bu cezbeye kendisinin sebep olduğunu anlamış, kızarmıştı; lakin ilk defa gurura da kapılmıştı. Gözlerini önüne eğmedi, karşı sırtlara baktı. Sanki yüzlerce sene evvelki bahçeleri o da görüyor, turunçlarının kokusunu Şeyh gibi o da duyuyordu.

Âşık'ın heyecanına hürmeten kimse konuşmadı. O derece susmuşlar ve kımıldamaz olmuşlardı ki damdan inen bir çift kumru, demin çay içilirken dökülen kırıntıları hemen hemen ayakları dibinde dolaşarak yemeye başladı. Yan bahçedeki serviye konmuş iyi niyetli bir karga yerdeki kuşlara, kendi cinsinden olmadıklarına bakmayarak:

"Dikkat! Tehlike var!" manasına iki defa bağırmış, vazifesi bitmişçesine uçup gitmişti. Bu ikaz kumrulardan önce Baki'ye tesir etti. Sesini tekrar ciddileştirerek nutkuna döndü:

"Haliç sahilleri ve sırtları öyle bir mamurluk devri geçirmiştir ki aynı asrın şark ve garbinde, hiçbir ülkede misli menendi yoktu. İki taraf büyük yalılar, saraylar, meyve bahçeleri, korularla baştan başa yeşil, sulak, meskûn ve müzeyyendi. Asıl hoşu da bütün binaların rengi ağarmaz mercan kırmızılığında kiremitle örtülü olmasıydı. Denizden çıkarılan bir cins balçık çamurunun fırınlanınca o rengi aldığını keşfedenler bundan kiremit yapmayı düşünmüşlerdi. Doğan ve batan güneş mercan kaplı mamureye kendi renklerinin yaldızlarını da katınca Haliç –artık beylik tabirler arasına giren 'masal şehir - hayal şehir' sözlerini bırakalım– ilahi aşkın gönülde tecellisi kadar güzel, tatlı ışıklı, ancak maneviyat âleminde mevcut olabilen ve ancak vicdan gözüyle görülebilen bir derunî safa manzarası alırdı. Aşka kavuşanlar, içinde yaşadıkları âlemde hep bu manzaraları seyrederler."

Melal dedi ki:

"Fevkalade anlattınız beyefendi! Rica ederiz, devam buyurunuz."

Âşık tekrar mevzuya döndü:

"Bu mamureye Mimar Sinan'ın da emeği geçmişti; kurduğu camiler, türbeler, çeşmeler ve saraylarla! Ah o eski Haliç! Hesapsız serviler, çam ve fıstık ağaçları, limonlar, turunçlar, güller, bülbüller, kasırlar, selsebiller, parklar ve şadırvanlar, leventler ve nazeninlerle bezenmiş fatihler diyarı Haliç! Şimdi o yerlerde:

Bülbül hâmuş, havz tehî, gülistan harab

Memhure mırıldandı:

"Ne kaldıysa bakımsız, çürümüş, çirkin, kokmuş!"

Baki tasdik etti:

"Öyle! Haliç şu İstanbul'un bağrıdır, içidir, akciğeridir; kokan, çürüyen de odur; insanların arasında da içi o hale gelmiş olanlar çoktur. Maneviyat mamuremizi korumak için ne yapmalıyız? Harabeye yüz tutmadan onu aşkla bezemeliyiz; ruhun bakımını aşk temin eder."

Neşide güzelliğini sevimlilendiren bir saflıkla sordu:

"Yani birisini sevmek mi? Aşk buna demezler mi?"

Öbür hanımlar dudak bükmemek için gayret gösterdiler. Lakin Baki en ciddi tavrı ile:

"Evet kızım," dedi, "birini sevmek... aşk budur, buna derler. Şu var ki o 'biri' denilenden muradımız nedir? Murat edileni bize ancak aşk peygamberi öğretebilir."

"Öyle bir peygamber mi var beyefendi?"

"Vardır; hem kendisi, hem de kitabı."

Üç hanım Neşide'ye bakışlarıyla işaret ederek Baki'yi gösterdiler. Gürcü kızı da yine bakışlarıyla böyle bir şeyi aklına kabul ettiremediğini onlara anlattı. Yüklü bir sükût içinde gözler konuşmayı bırakmadılar. Öbürleri birbirlerine şöyle diyorlardı:

"Yontulmasına imkân yok, pek dar kafalı bir mahluk; ince manaları ve hakikatleri kavrayamaz. Hazreti çok yoracak, belki de ümitsizliğe düşürecek. Vah vah!"

Baki, yüzünü deniz tarafından çevirmediği halde gözlerin konuşmasını takip etmişçesine dedi ki:

"Âlemi manen idareye memur olanlar için müşkülü yenmek kolaydır, vakti merhunu elbette gelir. Bir insan ne derece serkeş olsa cemad,[1] nebat[2] ve hayvan suretinden sıyrılmış, aslına kavuşmak ihtiyacını duyar hale erişmiş demektir. Onun mürşit elinde derece derece yükselerek Hakk'a ulaşmasından ümit kesilmez. Gönlünüzü ferah tutunuz. Devir ne idi, Melal Hanımefendi?

"Âlem-i gaybdan[3] âlem-i şuhuda[4] inmeye seyr-i nüzul, tekrar dönüşe seyr-i uruç, her iki keyfiyete de devir derler."

Âşık muhabbetli bakışlarla Neşide'yi kavradı ve:

"O da," dedi, "Hak'tan geldi, Hakk'a dönecek, Hak yerini bulacaktır."

Milyoner müteahhidin karısı imanla tasdik etti:

"Âmenna!"

Böyle derken can ve gönülden başını sallamıştı; kula-

1 cemad: cansız varlık
2 nebat: bitki
3 âlem-i gayb: görünmez âlem
4 âlemi şuhud: gözle görülebilen âlem

ğındaki sallantılı pırlanta küpeler eleğimsağmalı ışıklarla oynaştılar. Şapkasındaki yüz elli liralık tüy de üzerine üflenmiş hoş bir titreme geçirdi.

Neşide, kendi hakkında bir hükme varıldığını sezmişti ama manasını kavrayamamıştı. Esasen ehemmiyet de vermemişti ya! Frenk edalı şık hanımın "Âmenna!" deyişine şaşmış, gülümsüyor, içinden:

"Ömür şey," diyordu, "dün gece baloda çalkalandı, durdu; şimdi tekkede neredeyse tespih çekecek. Bunlar yapacaklarını bilemeyen şımarıklar! Demin ilmihal[1] okur gibi neler de söyledi! Papağan gibi ezberlemiş vallahi! Aklınca sihirbaz bana da bunları öğretecek!"

Aşk peygamberi –bu ismi kendisine Baki yakıştırmıştı– sözü yine Haliç'in eski tarihine döktü:

"Bugün," dedi, "mezbaha olan Karaağaç fıstık çamlarıyla süslü, güllü ve bülbüllü bir bağ idi; Ebussuud Efendi meşhur tefsirini o bağda yazdı. Şimdi aynı sahilde gül yerine kan ve pıhtı kokuyor; bülbül yerine koyun sürülerinin boğazlanmasından önceki hazin melemeleri işitiliyor. Efendinin tefsir yazdığı köşede mezbaha kâtibi tabakhaneye gidecek murdar derilerin hesabını tutuyor! Bir sukut[2] ki tüyler ürperticidir ve fikrimce Volney'nin harabelere bakarak kapıldığı zeval[3] düşüncelerini bu manzara başka bakımdan, bir güzelliğin çirkinliğe inkılap etmesi itibarıyla yenilemektedir. Maddi güzelliğe güvenmemek, maneviyesini kazanmak dersi de veriyor. Zevali olmayan güzellik ruh güzelliğidir."

---

1 ilmihal: dinî kuralları öğreten kitap
2 sukut: düşüş, düşme
3 zeval: yok olma, yıkılma

Yine Neşide'ye göz attı, ilave etti:

"İlahi aşkla berrak ve musaffa duruluğa yükselmiş ruh güzelliği! Ne mutlu böylesine! Böyle bir ruh mesela Neşide kızımız gibi cismanî güzelliği kemal derecesini bulmuş tıraşîde[1] bir kaba ne kadar yakışır!"

Koltuktan doğruldu:

"Neyse," dedi, "bu bahsi artık kapatalım, akşam sofrası için –hiçbirinizi bırakmaya razı değilim –şu körpe salatalıklardan, hoş kokulu dereotlarından, kırmızı turplardan, narin biberlerden, toparlak domateslerden toplayalım. Neşide Hanım eliyle bize bir salata yapar. Ben de şerefinize bir bardak bira içeceğim."

Güneş bahçeden çekilmişti; fakat çekilen ışık sanki karşı sırtlara, Okmeydanı üzerine dökülmüş, oradan hafiflemiş halde, mehtaplı bir yaz gecesini andıran tatlılıkla buraya aksediyor, çam gölgeleri üzerine kırağı gibi yayılıyordu.

Baki bir ağaca yaslandı ve hepsine bakıyormuş gibi yaparak sebze bahçesinde eğilip kalkan Neşide'nin seyrine daldı. Turplar onun elinde bir gül destesi oluyordu ve koca âşık tasavvufla alakalı hiçbir mana taşımamakla beraber Neşide'den cismanî, hatta şehvanî aşkı letafetle terennüm eden[2] mısralar mırıldanıyordu:

Sevdiğim! Gönlüm süruru! Ömrümün sermayesi!

.....

Sırma kâkül sîm gerdan, zülf telte ince bel

1 tıraşîde: yontulmuş, tıraşlanmış

2 terennüm etmek: dile getirmek

Yemeği menekşe gülleri ile hanımellerinin birbirlerine karışarak örttükleri uzun ve geniş kameriye altında yediler. Sofradakilerin hepsi kadındı; zira İrfan bir ara uğramış, masa başında bozuk nota tesiri yapmamak, bir de şeyhinin keyfini kaçırmamak için uydurma bir toplantı vesilesi icat ederek, gece yarısına doğru uğrayıp karısını almak üzere konaktan uzaklaşmıştı.

Yol geçidi ve gözönü olmadığından çoğu İstanbullu bile şehrin ta içinde böyle geniş bahçeli, ağaçlar, kameriyeler ve setlerle süslü bir bina bulunabileceğini tahmin edemez. Hatta sokağından geçmek de bir fikir vermez; zira orası yüksek duvarlarla çevrilidir; dışarıdan konağın ancak damı görülebilir. Ön cephe ise yol değil, iki köprü arasını ve bütün Haliç'i tepeden seyreden –Bizans kalıntısı– tonoz bir settir.

Âşık, ikisi körpe, ikisi kemalinde dört misafir ve ikisi de evden altı kadının etrafına dizildiği yemek masasında tek erkek olarak bulunuyordu; hem bir erkek ki –henüz Neşide müstesna– hepsi de manen, birkaçı maddeten kendisine tutkundu.

Zira Lebriz Anadolulu bir Bektaşi ailesinin yüksek tahsil yapmaya hazırlanmış kızıydı; hayatın zorlukları içinde maneviyatı bozulmuş, hayal âlemine dalmaya müstait, ayrıca karmakarışık şeyler okumuş bir yarı münevver ve yarı hasta olduğundan Baki'ye çarçabuk bağlanıvermişti. Ondan büyük teselli ve zevklerin en büyüğünü, ilahi aşka kavuşmayı bekliyordu.

Babası, anası ve cetleri de kuru buldukları Sünni imanından hazzetmeyerek tarikattan teselli bulmuş insanlardı. Kızları şimdi onlarınki gibi kulaktan dolma; zamanla kıymet-

ten ve rağbetten düşmüş, tefessüh[1] değilse de tereddî etmiş[2] bir tasavvuf yerine modernleştirilmiş, daha bilgili mürşitlere malik, artık Avrupa tabiriyle "mistisizm" adını alan bir felsefe mektebini tercih etmişti.

"Ben Bektaşiyim," demeyi yakışıksız ve geri bulabilirdi ama:

"Bir mistiğim," demekle üniversiteli arkadaşlarına karşı üstünlük göstermiş olurdu. Bu, memleketin iç siyaseti bakımından herhalde aşırı sağcı ve solcu teşkilata bağlanmaktan daha rahat, daha belasızdı. Meriyetteki[3] rejime karşı o yaşta tabiatıyla duyulan hoşnutsuzluğu ve ideal ihtiyacını küçük Lebriz tasavvufla teskin edecekti.

Bu da bir nevi gizli teşkilattı. Gençlik gizlilikten zararlı işten ve yasak edileni yapmaktan zevk alır; komünist propagandasına kapılanların çoğunu o yola sürükleyen de daha ziyade bu âmillerdir.[4]

Lebriz –Farsça "dolu, dolmuş" manasına gelirdi ama ekseriya maneviyatta kullanılan kelimelerdendi; mesela "lebriz-i aşk-ü garam" terkibindeki[5] gibi– talebe yurdundaki ile uzaktan, yakından alakası bulunmayan mükellef sofraya baktıkça, nefis yemeklerden tattıkça Şeyh'e intisabında[6] isabet ettiğini anlıyordu.

Hele ecnebi lisanları bilen, malumatlı ve pırlantalı hanımefendilerle bir sırada bulunmaktan, aynı muameleyi görmekten bilhassa memnundu. Anlayamadığı şey Neşide!

1 tefessüh: çürüyerek dağılma, çürüme
2 tereddî etmek: soysuzlaşmak
3 meriyet: yürürlük
4 âmil: etken
5 terkip: tamlama
6 intisap: bir yere bağlı olma

Masallardaki çoban kızı kadar güzel fakat görgüsüz... Ötekilerin arasında insandan ziyade manevi değeri olmayan bir şeye, bir süse veya bir kediye benziyor. Sohbete karışamıyor, fikir ve ruh tarafı basitin basiti! İçinden:

"Latif bir kuş bu! Beyni de kuşunki kadar ufak..." diye söylendi ve Şeyhinin onu irşat edebileceğine akıl erdiremedi. Muhakkak olan bir cihet varsa mürşidin Neşide'de bir tecelli sezmesiydi. Kız kim bilir neler ilham ediyor, hazret de bu güzellikte neler, manevi ne âlemler buluyordu.

"Büyük mistikler ezeli güzelliğin kendinden kopmuş bir zerresine âşık olmadıkça vecde ve cezbeye gelemezler. Neşide'nin rolü bu! Hayatını bilemediğimiz koca mutasavvıf Yunus Emre acaba o coşkunluğuna varmak için aynı şeyi yapmadı mı? Maddi güzellik ve madde aşkından derece derece yükselerek bu sayede ilahi güzelliğe ve ezeli aşka ulaşmadı mı?"

Üniversiteli şunu da düşündü:

"Sanat ve deha eserlerinin saiki[1] de birer Neşide'dir; dâhilerin hayatında Neşideler vardır; Leonardo da Vinci'den Michelangelo'dan, ta Beethoven'a kadar hepsinde! Maneviyatımıza hâkim olmuş büyük mürşitlerde de aynı şeyi görüyoruz."

Taze geline göz attı:

"Boş ruhlu ve boş kafalı olmasına inanamayacağım geliyor," diye mırıldandı, "hakikaten semavî bir güzellik! Seyrederken gönlümün temizlendiğini duyuyorum. Şahsı ezele[2] yaklaştığımı, yakınlaştığımı da!"

---

1 saik: sevk eden

2 şahsı ezel: öncesiz olan tanrı

Lebriz, Kadınlar Tekkesine yanaşmadan evvel tarikat tabirlerine baba evinde alışmıştı; Baki'ye hoş görünmek için de konuşma sırasını fazlaca kullanıyordu.

Yemek sona ererken kameriyedekiler masa üzerindeki meyve tabaklarına vuran elektrik ışığının değiştiğini, şeftalilerle mor eriklerin buz bağlıyormuşçasına gümüşlendiğini fark ettiler. Melal başını çevirip dallar arasından dışarıya baktı:

"Ay çıkmış," dedi, "bu gece mehtabın on yedisi... dün baloda on altısı olduğunu söylüyorlardı."

Yaprakları aralayarak başlarını uzatanlar bir ucundan çentilmiş, aydınlığı keskin bir ayın Süleymaniye kubbesi üstünde, kurşun örtülü kubbe sanki bitişik taşıdığı ters dönmüş yarım küre şeklinde kendinden daha büyük, daha azametli bir peyki[1] imişçesine parıldadığını gördüler.

Bu parıltı, her şeyden evvel uzun ve uzak mesafeler aşmak için teşvik edici bir mana taşımaktaydı; "aydınlattığım geniş kırlara gidiniz, deniz kıyılarında gezinerek oyunlarımı seyrediniz!" diyordu.

Baki'ye de hususi bir şey fısıldamış, belki de:

"Neşide'yi bir de ışığımda doya doya temaşa et!" demişti ki Melal'e sordu:

"Arabanız bekliyor mu?"

"Hayır, fakat tam onda gelip beni alacak; yani bir çeyrek sonra."

"Büyüğü mü?"

"Evet... ötekini Rifat alıp İzmir'e gitti."

"Azami kaç kişi alıyordu?"

1 peyk: uydu

"Ferah ferah beş kişi... şoför hariç. Lenduha[1] bir şeydir, dört senelik... yenisini ısmarladık."

"O halde hep beraber Bersad Hanımefendiye bir baskın yapalım. Ben orada kalırım; siz dönüşte Lebriz Hanım'ı yurda, Neşide kızımı da evine bırakırsınız. Ha İrfan gelecekti... Şaban Efendi'ye tembih ederiz, hanımefendilerin kendisini doğruca eve getireceklerini söyler."

Kimse itiraza kalkışmadı... Biradan hafifçe keyif duymuş olan Neşide bile! Hem mademki arabada üç kadın daha vardı, mehtaplı Boğaziçi gezintisinden kendisini mahrum etmekte mana yoktu. Konakta Âfitap Hanım'la çene çalarak iki saat pineklemek neden? Zaten bugün Baki'ye itaat niyetiyle gelmemiş miydi?

Lebriz'in de teşhis koyduğu basit kafasıyla şöyle bir plan kurmuştu: Şeyh'in arzularına uymuş görünerek –yengesiyle kaynanasını değilse de– kocasını kıskandırmak! Sanıyordu ki karısını Baki'ye yüz vermeye başlamış, düşmeye hazır bir vaziyette görünce İrfan'ın erkeklik haysiyeti canlanacak, dayanamayacak, bu işi yapmaması için kendisine yalvaracak, Şeyhini de çiğneyerek Neşide'sini konaktan uzaklaştıracak; Erenköyü'ne sığınacaklar ve geçmişi unutarak mesut yaşayacaklar.

Boğaziçi gezintisi planına uymaktaydı. İrfan konaktan bir başına, kös kös eve dönecekti... karısı Tarabya'da Şeyh'le mehtap safası yaparken!

"İnşaallah gecikiriz; üzülür," diye de söylendi. Baki her şeyi düşünüyordu. Âfitap'a emretti:

"Neşide ile Lebriz'e ihtiyaten birer yün atkı, yahut süveter veriniz. Belki serin olur, üşümesinler çocuklar!"

1 lenduha: çok iri ve kaba

Ağzından Neşide ismi öylesine tatlı, hatta Lebriz'den güzel ve ahenkli çıkıyordu ki! Melal ile Memhure bunun farkına vardılar, hatta ikide bir, vesile bulup ismi yüksek sesle tekrarlamak ihtiyacını duyduğunu da!

"Söylerken yüreği titriyor. Bir tutulmuş ki!" diye aralarında usulcacık konuştular bile...

Memnun etmek için arabada sağ tarafa Baki'yi, yanına, yani ortaya Gürcü güzelini oturttular; sıkışık olmak için de Memhure sola geçti. Melal ile Lebriz de öne.

Centilmen evliyanın yemekten sonra âdet edindiği gibi elerine sürdüğü iyi cins lavanta çiçeği losyonunun diri temizlik kokusuna hanımefendilerin Christian Dior ve Chanel markalı, konfor içinde şehvet sahneleri düşündüren parfümleri karıştı. Lebriz ile Neşide'nin süründükleri enjeksiyon iğnesiyle şişelere doldurulmuş harcıâlem[1] esanslar, bereket çoktan uçup gitmişti. Sadece parmaklarında demin acemice yedikleri şeftalilerin "renklond" eriklerinin tabii rayihaları kalmıştı.

Daha tabiisi Neşide'nin kendi kumral kokusuydu.

Otomobil Maslak üzeri bu, hiç de çirkin bir yük ve yığın olmayan dört kadınla centilmen - evliyayı İstinye'ye, oradan Tarabya'ya götürdü. Saat ancak on bire gelmişti, yaz geceleri için geç sayılmayan, hele mehtap varsa içkili yerler dönüşü insan sesleriyle yeni ve ikinci bir sabah oluyormuşçasına büsbütün uyanan, ayaklanan bir saat...

Nitekim Bersad Hanımefendi de yatmamıştı, balkonda oturmuş, birkaç yat ve bot dizili koyu ve rıhtımdan gelip geçenleri seyrediyor, otelin bir düğün münasebetiyle çalan

1 harcıâlem: herkesin alabileceği, herkesin kullanabileceği

cazını dinliyordu. O, bu otelden önce, Sümer Palas'ın ecnebilerce moda olduğu devreye de yetişmişti. Abdülhamit nezdindeki sefirleri, maliyecileri, bankacıları, hülasa kapitülasyon saltanatının azametinden kaplarına sığmayan ve her biri kendisine bir müstemleke valisi çeşnisi veren Frenkleri!

Hepsi de yazın bu otelin müdavimleriydiler; yalının yan terasından onları gizlice seyreder, kadınlı erkekli yaşayıp eğlenişlerine imrenirdi. Hatta... evet, hatta "Les désenchantées" hengâmında –çok taze, adeta çocuktu– Pierre Loti'yi orada görmüştü ve bir Fransız bahriyelisine de gönül vermişti. Zabitin gözleri terastan ayrılmıyordu, işaretler bile ediyordu.

Sonra anlamıştı ki bahriyeli kendisiyle değil, mürebbiyesi Matmazel Duperlé ile meşgul! Şu var ki fettan kız nihayet zabitin dikkatini çekmeye muvaffak olmuştu. Uzun hikâye...

İşte Osman Kevkeb Paşa'nın kızı şimdi balkonda bu hatıralara dalmıştı; her mehtaplı gece Tarabya, bu ve emsali hatıraları canlandırırdı; babasına hususi kâtiplik eden gencin, yani Baki'nin de hatıratta yeri mühimdi.

"Ne parlak bir delikanlıydı," diye daima anardı, "bütün konak halkı, yengemden halayıklara, hizmetçilere kadar hepsi kâtibe âşıktı. Sade kadınlar ve kızlar mı? Babam da –vilayet erkânının çoğu gibi– meclisinde bulunmasından zevk alırlardı. Sesine de bayılırlardı. Mabeyin kapısından –saz faslı yapıldığı geceler– gözetlediğim zaman bir sürü sakallı adamın, kaç kere "Var ol! Nur ol!" diye bağrıştıklarını işitmiştim. Ayrı bir isim de takmışlardı: aklımda kalmadı ama neden sonra öğrenmiştim ki Yavuz Selim'in gözdesi yakışıklı erkek adıymış bu!"

Melal'in kapıda duran otomobilini, kapı açılınca da ilk çıkanları birer birer tanıdı. Tanıyamadığı iki genç kadın inmişti. Bunlardan biri, belki de şu endamlısı Şeyh'in yeni idrisi ve yeni göz bebeği olan Neşide'ydi. Baki otuz beş sene evvelki maşukası, şimdiki vasıtası ve sır yoldaşı Bersad'a ondan bahsetmemiş miydi?

Hem de seller gibi coşarak, yanıp tutuşarak, hakkında şiirler okuyup ahlar çekerek!

Bersad, babadan kalma Galata'da iki büyük han ve ana tarafından gelip mütevellisi[1] bulunduğu Sarıhoca evkafı sayesinde uşaklı, aşçılı, iyi yaşıyordu. Şuna buna yedirdiklerinin bakiyesiydi bunlar! Zaten beraberce tertip ettikleri plan icabı Prenses Peryal'e cami avlusunda kapıcısına kıyafet değiştirterek meczup elinden verilen üç pırlantayı –biri geri gelmişti– feda eden de Bersad'dı. Sırf eski dostu Baki'ye bir hizmet olsun ve azametini uzaktan bile çekemediği türedi Prenses'in başına iş açsın diye!

Casusları Fitnat önceden Peryal'in yanına sokulmuş, haber getirip götürmüş ve keramet gösteren planı bu suretle aksamadan tatbik edilebilmişti. Memhure'nin gizli hayatını da öğrenen, ressam ve çalgıcı maceralarını bilen de Bersad Hanımefendiydi. Âşıklarıyla buluştuğu apartmanlara kadar!

Onun zevki –yaşlanıp kendisi arka planda kalınca– içinde mevki aldığı kibar veya kibarlaşmış genç kadınlar âlemini hiç belli etmeden, hatta iyiliğine çalışır görünerek zayıflatmak, gülünç hale sokmaktı.

Bu sebeptendi ki birkaç yılda milyonlar vuran müteahhit Rifat'ın karısı Melal'i Baki ile konağında doğrudan

1 mütevelli: bir vakfın üst yöneticisi

doğruya tanıştırmış, Memhure'nin komşularını ziyarete geleceğini haber alınca da yine Baki'yi acele yalıya çağırmış ve Korudaki güya tesadüf olan buluşmayı ve birlikte dönüşü temin etmişti.

Öyle yapmakla, hoşlanmaktan vazgeçemediği gençlik zamanının âşığına hem gelir, hem eğlence kaynağı bulmuş, hem de çekemediği bu kadınları gülünç mevkiye getirmekle de kalmayarak epeyce yoldurtmuş oluyordu.

Ya sırlarını bilmez görünerek bilmenin keyfi?

Asıl zevk bundaydı, her yenisini öğrendikçe hazzından bayılacak gibi oluyordu. Vaktiyle zamanın meşhur hekimleri Bersad için yanlış bir isim ve yanlış bir teşhisle "hünnak-i rahim"e müptela olduğunu söylemişlerdi.

Halbuki kadın –bugün nemfomani denilen– çok erken başlamış müfrit bir cinsî arzu hastasıydı. Hastalık yaşlılığında şekil değiştirerek başkalarının kötü ve tuhaf vaziyetlere düşmesine çalışan ve bundan aşırı derecede zevk duyan bir "sadizm"e çevrilmişti. İştahını o neviden vakalar tahrik ediyor ve onlardan adeta şehevî bir keyf duyduğundan maddi fedakârlıklara bile katlanıyordu.

Mesela Prenses Peryal'i eski âşığının karşısında gönüllü halayık derecesine inmiş görmek zevki için iki pırlantayı gözden çıkarmıştı. Zeyrek'teki konakta geçen o gülünç, aynı zamanda acıklı gülzar merasimlerini de Baki'den öğrenerek, bazen kendisi de bulunarak zevkle takip ediyordu.

Sosyetede daha bunlar gibi çevirdiği birçok dolaplar vardı. Eski devrin ruhu Bersad'da şahlanmış, yenisinden intikam almaktaydı. Vecizeci Süha –ki az çok vaziyeti kavramıştı– bu hale bir isim koymuştu: Savlet-i mazi![1]

1 savlet-i mazi: geçmişin saldırışı

Kevbeb Paşa kızı, misafirlerini bir teras kadar geniş olan balkona aldı. Ay ışığı öylesine beyaz berraktı ki elektrikleri söndürerek oturmayı ve manzarayı daha iyi kavramayı tercih ettiler.

Bu ışık civa renkli bir tırnak cilası gibi yapışkan mayi halinde süründüğü yerde hemen kuruyup sabitleşiyor, hava durgun olduğundan deniz kokusunun yardımıyla sanki yine bir tırnak cilası gibi de yarı muz, yarı karpuz, etrafa acayip bir meyve rayihası yayıyordu.

Neşide ile Lebriz için soğuk bira ve ötekilere soda viski getirdiler. Tepsideki buz parçalarıyla dolu tabağın mehtap altındaki parıldayışı hepsinin hoşuna gitti. Serinlik neşreden bir ışık kaynaşmasıydı bu! Memhure bir parçasını parmaklarının ucuyla boşlukta tutup yarı yarıya erittikten sonra keyifle ağzına attı ve sağlam dişleriyle kırarak yedi. Mehtaptan bir şey yiyor, dişleri arasında nurdan bir nuga kırıyor gibiydi.

Baki gölgeli bir köşeyi seçmişti, karşısında, tam ay ışığının ortasına düşmüş olan Neşide'yi, loşluğun içinde oburluğu fark edilmeyen gözleriyle yiyor, doymak bilmiyordu.

Bunca zamanın tecrübeleri ona her kadının nihayet birbirine benzediğini, vücudunda ve ruhunda fazla muammalı bir cihet bulunmadığını, arzunun geçici ve geçtikten sonra da çok defa nedamet getirtici değilse bile girişilen fedakârlıklara karşı gülümsetici olduğunu öğretmişti.

Neşide'yi ve kendisine ne kadar kısa bir zaman için ne kadar şey getireceğini gayet iyi bilmekle beraber kız şu anda ona arzular veriyor, bu yaşta arzu heyecanını duyuruyor, o heyecan sayesinde gençliğini yaşatıyordu ya!

Şimdi yine idrakine galebe eden arzunun tesiri altında onu kartalın bir tavşanı yakalayışı gibi pençesine almak, uçurmak ve tenha bir yere konup parçalamak istercesine açlık duyuyordu ya!

Bir epiküryen olduğu cihetle yalnız yiyeceği şeyin nefasetini düşünerek değil, yemeden önce hissedilen zevkin de tadına vararak daima dört başı mamur bir acıkma coşkunluğuna tutulurdu. Bu da öyle olmuştu, gençliğindeki gibi!

Arzu veya gerçek sevgi, her ikisi de az çok şefkat ve himaye hisleriyle karışır. Neşide'ye dedi ki:

"Boğaziçi havasına güvenilmez kızım... arkana şalını alıver."

Öbürünü de düşünüyormuş göründü, ilave etti:

"Sen de Lebriz!"

Memhure, aynı yerde çok kalmaktan hoşlanmadığı için:

"Korudaki düzlüğe çıksak daha iyi olmaz mı," dedi, "mehtap asıl orada güzeldir. Yorulmaktan çekinenler kalsın."

Hepsi de yürümek istediler. Kafile korunun sık ağaçlıklı, dalların örttüğü eğri büğrü, epeyce bozuk ve arızalı yollarına dağıldı. Öyle rastladı ki –bunu Bersad idare etmişti– Baki ile Neşide bir ara yan yana ve ötekilerden epeyce geride kalmışlardı. Âşık kuytuya, geceye ve sırdaşlığa yakışan hileli; usta bir sesle dedi ki:

"Seninle bir dakika ciddi konuşacağım yavrum... dinle beni!"

Taze geline bir şeyler söyledi; mırıl mırıl konuşarak epeyce yürüdüler; sonra düzlüğe gelince ayrılıp ötekilere

karıştılar. Şimdi kimi yere oturmuş, kimi odundan kanepeye halka olmuşlardı. Mehtap önlerindeki boşluğa keten bir sofra örtüsü gibi serilmişti.

Caz sesi durduğu için konuşmayı kesmişlerdi; çamlar bile soluk almıyordu. Baki, altına yayılan bir kadın süveteri üzerinde bağdaş kurup yere oturmuştu.

"Size," dedi, "bir nefes okuyacağım, gönülden geldi."

Ve pes perdeden gayet içli ve ahenkli bir nağme ile başladı:

Gel ey sufî bizi meneyleme aşk-u tevellâdan
Muhabbettir ezelde kısmet olan bize Mevla'dan

Yüksek okunmadığı halde manzume dinleyenler üzerinde az sonra öyle bir tesir yaptı ki bütün tabiat, ağaç, gök, ay, deniz, bina, her şey ufuklara kadar hep bu sesi dinliyor, hatta bu sesi için için tekrar ediyor sandılar. Madde ve ruh olarak başka hiçbir şey kalmamıştı, ne mevcutsa Baki'nin sesinden ibaretti; hepsinin cevheri bu sesti.

İlk defa Neşide bile bir ara dünyanın sesten ve besteden yaratılmış olduğuna inandı; salıncaktan aşağıya doğru kayılırken duyulan tatlı ezikliğe benzeyen, lakin daha tatlı ve hafif olan bir hoşluk içindeydi. Ayrıca Baki'nin yakışıklı ve manalı yüzüne ay iyice vurmuş, yüzü nur tutmuştu. Nurdan bir adam ve nur haline gelmiş bir ses! Bunlar da hislenmesine yardım etti.

Âşık susunca Bersad Hanımefendinin ağladığını fark ettiler. İki olgun kadın ise bir visal sonu yorgunluğu duyuyorlardı; üniversiteli kızcağız muhayyilesindeki yüksek aşkın ön tadını almış kadar kendinden geçmişti.

Korudan indiler; dönüş vakti gelmişti. Önce Melal ile Memhure, sonra genç kız Baki'nin elini öptüler. Sıra Neşide'ye gelmişti; bekliyorlardı.

Fakat ev sahibesi bekleyenlere şöyle dedi:

"Küçük hanım birkaç gün benim misafirim olacak; demin yukarıda kararlaştırmıştık; biraz deniz havası alsın."

Gidecek olanlar inanmak istemeyen kıskanç bakışlarla Neşide'yi, tasdik etmesini dilercesine süzdüler. O kısaca cevap verdi:

"Evet... Ben kalıyorum."

ÜÇÜNCÜ KISIM

Koruda Aşk Dersleri

1

Mektupçu Baki, koruya çıkarlarken Neşide'ye neler söylemişti ki genç kadın evine dönmemeye, yalıda gecelemeye razı olmuştu? Nihayet mukavemeti kırılmış, mürşidin hizmetine öbürleri gibi o da girmiş miydi?

Yeni açılmış sahil yolundan şehre dönen iki olgun hanımla taze üniversiteli bu hadiseyi düşünüyorlar, üçü de Şeyh'in meramına erdiği hükmüne vararak bir keramet daha göstermişçesine manevi kuvvetine karşı kıskançlıkla karışık bir hayranlık duyuyorlardı.

Hele Melal ile Memhure teheyyüce yakın bir sinirlilik içindeydiler. Henüz yeni tanıştıkları Lebriz'e ruhi vaziyetlerini belli etmemeye çalışarak şundan, bundan konuşuyorlardı. Kızcağız bir ara:

"Beyefendi o nefesi ne güzel okudu, sesi nasıl da tatlı!" deyince hanımlar tasdik ettiler. Melal süslü konuşmaya meraklı olduğundan tasvirli bir cümle yapmak istedi:

"Önce," dedi, "mehtabın aydınlattığı nurlu bir dış âlemde bulunuyorduk; musiki bizi daha ışıklı bir iç âleme götürdü, maneviyatımız nur içinde kaldı. Kendimi çoktandır bu derece aydınlık hissetmemiştim."

Memhure de üniversiteliye kültürlü ve marifetli görünmek ihtiyacıyla söze karıştı:

"Biz onu tanımadan evvel birer taş parçasıydık, yahut bir çamur yığını... beyefendi heykeltıraşımız oldu, kıymetsizi kıymetli yaptı. Hem de bildiğimiz heykeltıraşlara benzemez; ruhları yontar... ruhlarımızı şekle soktu. Güzel, değerli hale gelen cisimlerimiz değildir, manevi varlığımızdır. Hazreti tanımadan evvel heba olan yıllarıma acıyorum."

Lebriz'e döndü, gıpta edercesine süzdükten sonra şöyle dedi:

"Siz ne mesutsunuz ki ruhunuzu tasfiye edecek mürşidi zamanında buldunuz."

Zaten bu hanımlar kendi kendilerine telkin yapa yapa epeyce zoraki bir gayretle gözleri önünde olup biten münasebetsizliklere rağmen, Baki'yi izzetinefis meselesi olarak yükseltmek yolunu tutmuşlardı. En ufak bir vesile çıktı mı –deminki nefesi okuması kabilinden– hemen övmek ve birbirlerini tesir altında bırakmak, Lebriz ve Neşide gibi yenilere, idrislere propaganda yapmak fırsatını kaçırmıyorlardı.

Bir şairi, bir aktör veya sinema yıldızını yahut da bir politikacıyı tutanlar nasıl, etrafındakilerin de onu beğenmesini isterlerse bunlar da Baki'nin daha fazla insan tarafından takdir görmesinden memnun oluyorlardı.

Üniversiteliyi yerine bıraktıktan sonra gecenin o saatinde yalnız başlarına ne Yeşilköy'e ne de Erenköyü'ne gitme-

yi münasip bulmayan hanımlar, Melal'in yazın boş duran apartmanında yatmaya karar verdiler. Uyandırılan kapıcı kadın –zaten kışın hizmetçilere yardım ettiğinden evin işlerini bilirdi– hemen pencereleri açtı, buzdolabını işletti; temiz çarşaflar çıkarıp yatakları yaptı; sabahleyin de gelecek, kahvaltı hazırlayacaktı.

Öbürleri balkonda sigara içerek bekliyorlardı. Memhure gülümsedi, dedi ki:

"Âşık şu dakikada asıl istediği mehtaba, cemal ve muhabbete kavuşmuş olmalıdır."

Melal ciddiyetini bozmadı; tasavvuf tabirleriyle cevap verdi:

"Kadeh şarap ile dolmuştu; bırakalım, 'meclis-i işret'ten kâm alsın! 'ayş-ü tarab' ile sait olsun!"

"Kadeh" âşığın kalbi manasına gelirdi; "şarap"tan maksat ilahi aşktı; "meclis-i işret" ise Tanrı ile ünsiyetteki lezzeti ve "ayş-ü tarab" da lezzetin devamını anlatmak için kullanılan sözlerdendi. Bu anda yalıda ne olup bittiği malum değildi! Onları –iyi veya fena, maddi veya manevi, nasıl bir şekil arz etseler– o hoş tabirler süslü bir tül ile perdelemeye, ayrıca esrarlı bir hale sokup kıymetlendirmeye yarıyordu.

Memhure tebessümünü kesti, lakin Melal'i tasdik etmeye de yanaşmadı. Aksine, içinden söyleniyordu:

"Ben o örtülü laflar altında neler döndüğünü biliyorum; şimdi hazret coşmuştur; sadece mehtapla aydınlanan odasında Gürcü kızının önünde diz çökmüş dört lisandan şiirler söylüyor, taze gelinin elini bırakıp ayağına sarılıyordur. Aynı şeyleri bana da yapmamış mıydı? Fransızca bildiğimden Lamartine'nin meşhur 'Göl' manzumesini ezbere okumuştu!"

Okumuş ve bu manzumenin tam manasıyla mistik bir eser olduğunu sevgili Elvire suretinde Hakk'ı rüyet ettiğini,[1] her beytinin Zülcelal aşkıyla yazılmış bir "tevhid" olduğunu, hatta içinde "tevhid-i arif – tevhid-i âlem – tevhid-i mümin", tevhidlerinin tasavvufi üç nevi de bulunduğunu ileri sürmüştü.

Bunu hatırlayan olgun kadın yine gülümsedi ve mırıldandı:

"Ömür adamdır, doğrusu! Neler bulur, neler düşünür? Öyle zeki, sevimli, canlı ki! Aratıyor kendisini..."

Baki'nin hakikaten en kuvvetli taraflarından biri de zekâsı, canlılığı ve sevimliliği, kendisini daima aratması, kötü ve çirkin hiçbir hatıra bırakmamasıydı. Belki şu dakikada Melal de aklından aynı şeyleri geçiriyor, kendi gözleriyle gördüğü aynı sahneleri düşünüyordu.

Ona belki –İngilizce bildiğinden dolayı– Milton'dan şiirler okumuş ve bu şairi de mutasavvıflar arasına sokmuş. Hak âşığı yapmıştı. Tekrar mırıldandı:

"Neşide hiçbirini anlamayan biçare bir kız... Ona birkaç şarkı okumuştur; mesela 'habgâh-i yâre girdim' şarkısını... ve bunun da mistik bir manası olduğunu iddia etmiştir. Ne ustadır Âşık! Vallahi, isterse 'Çadırımın tepesine' türküsünü bile bir nefes diye insana yutturur!"

Emced'in hemşiresi, Baki'ye daha ziyade bu marifetlerinden, zekâ ve canlılığından, ikna ve telkin kudretinden dolayı bağlıydı; tasavvuf oyunlarındaki hünerbazlığını seyretmekten bir virtüöze karşı duyulan hayranlıkla zevk alıyordu.

1 rüyet etmek: görmek, bakmak

Esasta herkese benzeyen erkekten hazzetmediği içindir ki önce o çöreotu yiyen acayip huylu ressama, sonra da aynı bohem hayatı süren ne idüğü belirsiz kemancıya gönül vermişti. Birincisinin sürrealist fırçası, ikincisinin zenci lisanıyla konuşan yayı hoşuna gittiği gibi şimdi de Baki'nin düpedüz cismanî arzulara ruh manası ve Tanrı muhabbeti mahiyeti veren, dil ve fikir hokkabazlıklarından şehevî bir keyif duyuyordu.

Umum müdürün hemşiresi hisleriyle, müteahhidin karısı ise fikriyle Şeyh'e bağlanmıştı; biri iradesizliğinden, öbürü irade kuvvetiyle; Memhure irade zayıflığı yüzünden Baki'ye bir türlü inanamıyor, fakat yine bu sebeple de ondan bir türlü ayrılamıyordu. Melal iradesini kullanarak inanmak lazım geldiğine kendisini inandırıyor, işi bir inat meselesi yapıyordu. Birincisi hislerine hâkim olamamaktan zevk duyan yatık ruhlu bir kadındı; ikincisi fikir tarafını işleterek hislerini arka planda tutmaya muvaffak olan sert ruhlu kadınlardan...

Memhure yatağa girerken Tarabya'yı bir daha düşündü, hafif tarafından: Şeyh'le müridesinin ezeli aşktan tadışlarını! Melal daha ciddi bir düşünceye daldı:

"Çok sistematik çalışan bir adam," diye söyleniyordu, Neşide'yi geçen yaz bizim bahçeden seyretmişti. Mükemmel bir plan kurdu; kendisinin en sadık müridi İrfan'ı öne sürerek kızı onunla evlendirdi, konağına soktu. Epeyce zahmet çekti ama nihayet işte bir seneye varmadan istediği oldu; daima oluyor. Beni, Peryal'i, Memhure'yi, daha öncekileri de cezbetmedi mi? Müthiş bir irade kuvvetine, ikna ve telkin hassasına sahip, fevkalade insanlardan olduğu muhakkak!

Bu kudreti veren de manevi varlığının sağlamlığıdır. Hiç şüphe yok ki bizi inandırmak istediği şeylere çok defa kendisi de şiddetle inanmaktadır."

Fikirlerini şöyle hülasa etti:

"Maneviyat âlemine açılan kapıyı maddeden yapılmış süslü birer anahtarla açıyor. O anahtarlar bizleriz; bu gece bir yepyenisini buldu."

İki hanım düşünedursun, Tarabya'dakiler çoktan yatmışlardı. Zira misafirleri uğurladıktan sonra Baki daha kapı önünde yalı sahibesine demişti ki:

"Neşide kızımızı açık hava yormuştur; ona lütfen hemen odasını gösteriniz de istirahate çekilsin. Yarın sabah erken kalkar, çaylarımızı koruda içeriz; koru serinlikte pek hoş olur."

Bersad beklemediği bu emre uydu ve denileni yapıp eski âşığının yanına döndüğü zaman onu –ay tepenin arkasına çekildiği için gölge basmış olan balkonda– sırtına az önce genç kadının örtündüğü şalı almış, düşünür buldu.

Karşılıklı oturdular.

Balkonun ve koyun bir kısmı loştu ama deniz Beykoz'a kadar, zifiri karanlık bir sofadan örtülü bir kapının anahtar deliğine göz uydurularak bakılan, avizeleri yanmış ziyafet salonu gibi bir ışık, billur ve gümüş şatafatı içinde şıkır şıkır aydınlıktı.

Bu saatte, böyle bir yerden mehtap manzarasını seyreden mazisi yüklü, yaşı ilerlemiş her insan gibi Kevkeb Paşa kerimesi de geçmiş günlerin iyi ve fena, çeşitli hatıralarına dalmak üzereydi.

Fakat daha evvel Şeyh'in Neşide'yi beklenmedik şekilde yanından uzaklaştırmasına mana verememiş, şaşmış, sinirlendirmekten korkarak da sebebini sormamayı muvafık bulmuştu. Demin, tıpkı öbür hanımlar gibi o da Gürcü güzelinin inadından vazgeçtiğini, vefalar arasına girmeye razı olduğunu sanmıştı.

Rıza gösterdiği halde Baki mi acele etmemişti? Yoksa kız, yalıda bu şartla mı kalmıştı kestiremiyordu.

Tam o sırada hazretin, büzüldüğü köşeden kendisine hitap ettiğini işitti. Diyordu ki:

"Size gençliğimin en heyecanlı, mesut bir devrini borçluyum Bersad Hanımefendi! Tanıştığım yıl tam yirmi dört yaşında idim."

"Ben de yirmisinde."

"Evet, ancak yirmisinde idiniz. İlk buluşmamızı hatırlıyorsunuz, değil mi?"

"Hemen hemen aynı helecanla... hepsi, bütün sahne gözümün önünde... zamanla gider diye korkuyordum ama bereket gitmek bilmiyor. Yürek çarpıntılarıyla hatırlayıp duruyorum."

"Bende de aynı şey oluyor. Hatta bu hatırlayışların tadı galiba oluşlar zamanındakinden daha latif! Yıllar hatıraları perdahlıyor, hem pürüzlü taraflarını yontup onları tenasüplü[1] şekillere sokuyor, hem de cilasını verip keskinliği kalmamış bir ışıkla güzelliğini arttırıyor."

"Öyle oluyor, pek doğru... hatıraları seyrettiğimiz ışıkta bir başkalık, esrarengiz bir hassa var."

"Şu mehtap ziyası gibi! Bakınız: güzeli daha da güzel ha-

1 tenasüp: orantı

le getiriyor; çirkini de örtüyor, süslüyor, güzele benzetiyor; kirli bir su birikintisini bile gümüşleyip ona bir pınar ayağı berraklığını veriyor. Biz hatıralarımızı böyle bir ışık altında görürüz: güzelliği arttıran, çirkinliği eksilten marifetli, sihirbaz bir aydınlık içinde! Hatıralar, hakikatten ziyade hakikatin şiirini aksettirdikleri için hoşumuza giderler. Mazimizin çiğ ışıkta gözden geçirilmesine tahammülü yoktur."

Baki kısa bir müddet, kendini dinliyormuşçasına sustu; sonra:

"Yirmi üç yaşında idim," diye başlangıçtaki mevzuya döndü, "saz yapıldığı yahut evrak biriktiği geceler paşa pederiniz beni konakta alıkoyardı; selamlıkta kalırdım. Bu gecelerden birinde..."

"... kilitli mabeyn kapısına anahtar uyduran evin kızı arlanmadan odanıza girdi; sizi yaver Recai'ye tercih etmişti; koca olarak da hepsine tercihe hazırdı. Lakin günün birinde.."

"... o delikanlı başını alıp gitti. Hangi sebeple? Hâlâ bilmiyorsunuz tabii?"

Uzun yıllardan sonra tekrar buluştukları zaman sebebini sormak artık lüzumsuzlaşmıştı.

"Şimdi vakayı anlatacağım, anlatmak ihtiyacındayım: Delikanlı bir mürşitle karşılaşmıştı; bu zat hakiki zevkin ancak ilahi aşkta bulunacağını ona anlatmaya muvaffak olmuştu."

"Kimdi bu mürşit?"

"Bir saraç... paşanın ahırındaki atların koşumlarını o tamir ederdi, yenilerini de yapardı; sanatında da usta idi: saraç Feyzullah Efendi... Saraçlar Şeyhi Feyzi Efendi diye meşhurdu."

"Âlim bir insandı muhakkak?"

"Değildi. Farisi lisanını bilmezdi ve Mesnevi'nin tercümesini ezberlemişti. Lakin kelimenin tam manasıyla "âşık" idi. Pir-i azamın dediği gibi geceleri sabahlara kadar inleyen, coşup çırpınan bir aşk dalgasıydı."

"Yaşlı mıydı?"

"Altmışını geçkindi ama hem sağlam, hem de yakışıklı iri yarı, pos bıyıklı bir adamdı; sakal bırakmamıştı. Saraçlıkla hiç alakam olmadığı halde cazibesine kapılmıştım, her gün dükkânına uğrar, sohbetlerini dinlerdim. Bir taraftan konuşur, bir taraftan çalışırdı."

"Tarikata mensuptu, değil mi?"

"Melami idi. Melamilik, bilirsiniz, başlı başına bir tarikat sayılmaz, gayeye vusul[1] için bir meslek, bir meşreptir; bir neşe, bir hal, bir halettir. Ne hususi kıyafetleri, ne tekkeleri, ne ayinleri vardır; kabul şartları koymazlar, merasim yapmazlar, tövbe ve zikir de yoktur. Ancak kalben tehlil getirirler,[2] ibadetleri de gizlidir."

"Sizin Melami olduğunuzu bilmiyordum."

"Ben Melami değilim; ne de Rufai, Mevlevi veya Bektaşiyim. Işkî'yim... kâinatın bir kitab-i aşk ve kâtibinin de Tanrı olduğuna inanmış bir ezeli muhabbet mürsiliyim![3] Aşkın sesini benden işitiniz. Ey gül yüzlü güzeller! Siz maşukun akislerisiniz; size gönül vermekliğim Rabba bağlılığımdandır. Kulluk vazifemi yerine getiriyorum."

Bir sükût... arkasından dedi ki:

"Pirim saraç Feyzullah Efendi bana böyle söyler, böyle

1 vusul: ulaşma
2 tehlil getirme: "la ilahe illallah" deme
3 mürsil: elçi gönderen

hitap ederdi. 'Sana doyamıyorum,' derdi, 'dudaklarımı ıslatmak yetmiyor; beni ırmağına at, orada boğ!' ben de şimdi Neşide'ye öyle söylemek istiyorum. Mevlana'ya, bir gün Kudret-i Mevla softalara meydan okutarak şunu söyletmişti: 'Onun rayihası olmadıkça Kâbe bir ateşgededir ve onun rayihası duyulan ateşgede bizim kâbemizdir' bu coşkunlukla korkusuz feryat edebilmek için kapıldığı aşkın ulvi bir mahiyet taşıması lazım gelir. Sadece süfli bir aşk insana ne o cezbeyi verir, ne ilhamı, ne de cesareti! Ancak bıçak çektirir veya intihara sürükler."

Yine sustu. Bersad Hanım:

"Keşke Neşide yatmamış olsaydı da bunları dinleseydi..." dedi; Baki gülümsedi, şu cevabı verdi:

"Zaten ona söylüyorum; beni sizin kadar o da dinliyor, anlıyor. Hayatımın bu fasıllarını hem size, hem Neşide'ye naklediyorum."

Ev sahibesi etrafına bakındı; belki genç kadının yatmaktan vazgeçip bir kenarda, karanlığa sokulmuş, kendilerini dinlemekte olmasından şüphelenmişti. Öbürü:

"Hayır," dedi, "zannettiğiniz gibi meclisimizde bulunmuyor; uykudadır. Lakin beni işittiğine eminim. O kadarcığı elimizdedir, sizin bildiğiniz tabiri kullanayım: Yeddi kudretimizdedir.[1] Lemyezel'in[2] inayetiyle küçük hanım, 'basiret' haline geçti; hakikatin ve bâtını işlerin idrakine vasıta olan kalbe nur inmeye başladı."

Bu sözlerin manasını kavrayan Bersad içinden söylendi:

---

1 yeddi kudret: kudret eli

2 lemyezel: yok olmaz, kalıcı anlamında Tanrı sıfatı

"Anlaşılan onu da kafese koydu!"

Mektupçu bey ayağa kalkmıştı:

"Neredeyse gün ağaracak," diyordu, "bir nebze dinlenelim."

İçeriye girdiler ve yalının koru tarafına düşen yatak odasına doğru birlikte yürüdüler. Bersad Hanım dedi ki:

"Soyunmanıza yardım edeyim; yalıda herkes yattı."

Öbürü kapının tokmağına elini koymuş, açmıyordu; yüzü sertti:

"Zahmet buyurmayınız," dedi, "bu gece uzlete muhtacım. Siz istirahatinize bakınız, efendim. Manevi varlığınız esasen daima yanımda, her an yardımcımdır."

Israr edemedi, hayırlı geceler temennisiyle uzaklaştı. Baki ancak o zaman oda kapısını açtı; elektriği çevirdi:

Neşide, karyolanın ayak ucundaki geniş koltukta, başı yana kaymış uyuyordu. Uyanmasın diye Baki elektrik düğmesini tekrar kapadı. Perdesi indirilmemiş olan balkon penceresi az sonra karanlıktan sıyrıldı. Lakin camlar hem ağaran ufkun, hem de batmaya yüz tutan ayın şeffaflandırmaya kiyafetsiz ziyasıyla hamam aynaları gibi buğuluydu.

Koltuk tam pencerenin karşısına rastladığı için o buğulu ışık genç kadını filmlerde hayal şeklini alacak, kaybolacak bir tahayyül, bir geçmiş zaman mizanseni yapılıyormuşçasına yarı duman halinde gösteriyordu. Sanki elle tutulmak, dokunulmak istense cismine temas etmek mümkün olmayacak ve temas edilen yer eksik kalacak, silinecekti.

Baki, parkeye serilmiş ipek Buhara seccadesinin üzerine diz çöktü. Renkleri henüz belirtmeyen bu rüya aydınlığı içinde yüz hatları bozulmadan çocuksu bir uykuya dalmış

körpe maşukayı, ihtiraslanmış nefes alışlarını boğmaya çalışarak yürek çarpıntılarıyla temaşaya koyuldu.

Öylesine bakıyordu ki demin elektrik ışığından ve ayak seslerinden uyanmayan Neşide, dürtülmüşçesine gözlerini açtı; etrafa şaşkın şaşkın baktı; Baki'yi görünce irkildi:

"Burada ne işiniz var?" diye sordu; kalkmaya hazırlandı. Fakat öteki:

"Ben kendi odamdayım; şimdi geldim, seni burada buldum kızım!" deyince Neşide büsbütün şaşırdı; bir şeyler hatırlamaya çalıştı. Baki diyordu ki:

"Herhalde seni kimse getirmedi; ayaklarınla sen, kendin geldin. Belki bana bir söyleyeceğin vardı; beklemeye karar verdin. Geciktim, yorgundun, koltuğa oturdun, uyuyakaldın. Haydi, kalk, Neşide'm, odana git, yatağına gir, rahat et. Yarın konuşuruz... Hoş, yarın diyemeyiz artık... sabah oldu; neredeyse güneş çıkacak."

Şeyh'in işaretini bekliyormuş gibi buğulu camlar birdenbire şeffaflaştı, uzaktan ayna tutulmuşçasına ışıklandı. Yerinden doğrulan taze söyleniyordu:

"Anlamadım... Nasıl oldu da gelmişim? Bunda bir acayiplik var."

Baki vaziyetini bozmadan, halının üstüne diz çökmüş halde izah etti:

"Olağan şeylerdir," dedi, "benim de başıma gelmiştir. Muhakkak bir şey söyleyecektin, tahteşşuurunda[1] kalan bir sual... yorgundun, zihnin de meşguldü. Maddi ve manevi bir tazyik altında hareket ediyordun. Beklerken dalıverdin. İstirahat edince hepsini hatırlarsın."

1 tahteşşuur: bilinçaltı

Neşide ayaktaydı ve şimdi de Şeyh'in kendisini alıkoymasına, evde iki defa yaptığı gibi ayaklarına yüzünü gözünü sürmeye kalkışmasına, hatta herkesin derin uykuya daldığı şu tenha saatte ve koca yalının uzak bir kanadında fırsattan istifade ederek daha ilerisine varmamasına şaşıyordu.

Bir üşüme duydu, titriyordu.

Bunu fark eden Baki, yatağın üstüne bırakılmış olan ince erkek ropdöşambrını almak için yerden kalktı, kızın omuzlarına koydu. Elini vücuduna sürmemişti. Ne ilahi, ne de adi manada aşkla alakalı tek söz söylemiyordu da... Sadece:

"İrfan'a gelmeyeceğini haber vermeleri için konağa telefon etmiştim," dedi, "merakta kalmasını istemedim. Sen de istemezdin tabii!"

"İyi etmişsiniz. Allah rahatlık versin efendim."

"Sana da güzel uykular yavrum!"

Mektupçu bey topuzu eliyle çevirdi ve yarı ışımış geniş sofaya açılan kapılardan en uzaktakini işaret ederek:

"Odan orası," dedi, "sağ tarafa düşen sondaki kapı..."

"Teşekkür ederim, biliyorum."

Neşide uykulu, ayrıca düşünceli, çözemediği muammadan meraka düşmüş haliyle ve deniz kıyısı sabahının ürpertici loş serinliği içinde çok hoş bir "malihülyalı genç kadın" portresine dönmüştü. Belki hiçbir zaman bu kadar istetici ve okşanmak arzuları veren bir alımlılıkla çekici olmamıştı. Baki'nin onu kapıp kucaklayarak, göğsüne bastırarak odaya götürmeyişi hakikaten şaşılacak bir işti.

Baki, uykuda yürüyenlerin, yahut ipnotize edilmişlerin –akar suya düşmüş bir yaprağı hatırlatan– cereyana kapıl-

mışlığı belli, bir iradesiz gidişle sofayı geçen güzel tazeyi odasına girinceye kadar arkasından seyretti.

Hatta bir aralık dönecek gibi bir hareket bile yapmış, sonra vazgeçerek yoluna devam etmişti. Neşide'ye ne olmuştu? Bunu aşk mürsili kendince tefsir etti:

"Ruh-i hayvan artık ruh-i sultan'a kalp olmaya başladı; tecelli-i nur zuhur etmek üzere!"

Halbuki olan şuydu:

Baki'nin anahtarla kapıyı açıp da eve girdiği, bostanlar arasında kaybolduğu günden beri Neşide şaşalamış, bilhassa gözleriyle gördüğü bu adamın nice zamandır konaktan dışarıya çıkmadığını öğrenince büsbütün sarsılmıştı.

Esasta batıl itikatlara inanmış dağlı ırktan cahil bir kızcağızdı; içi şüphelerle dolmuştu. Mahiyetini anlamadığı için ürktüğü tehlikeli mahluka yine de yaklaşmaktan, cazibesine kapılıp tecessüsle etrafında dolaşmaktan kendisini alamayan fareler ve kediler gibi o tesir altında Şeyh'e uzak durmaktansa yanaşmak istedi.

Muhakeme ederek mi?

Hayır; sevkitabiiye[1] benzeyen bir hareketle fazla düşünmeden, karşı koyamadığı bir cereyana kapılmış, Zeyrek'e kendiliğinden gitmişti. Daha doğrusu Baki, çok tecrübe edilmiş ve daima iyi netice vermiş basit bir taktikle evvela aşkına, bu aşkın başka aşklara benzemediğine kızcağızı inandırmış sonra da belki evliya, belki sihirbaz, fakat muhakkak ki fevkalade bir adam olduğu kanaatini vermiş, kuvvetli bir telkin hazırlığı yapmıştı.

1 sevkitabii: içgüdü

Biraz da acındırmıştı.

Velevki adi arzudan ibaret bile olsa Neşide sevildiğine inanmıştı; güzelliğinin üstünlüğüne de... sevilmek ve övülmek kimden gelirse gelsin hoşa gittiğinden güveni arttığı gibi artık bir şeyler yapmak, sahneye çıkmak arzusunu da duyurmuştu; her şeyden önce Âşık'ı yakından tetkik etmek, işi nereye kadar götüreceğini anlamak lazımdı.

Aklınca bir maksat da takip ediyordu: Şeyh'e yüz verir görününce kocası kıskançlığa kapılacak, onu Zeyrek'ten uzaklaştıracak, belki kendisi de oradan ayağını kesecekti.

Bu sebeplerledir ki sadece konağa gitmekle kalmamış, kafile arasında Tarabya eğlencesine de katılmıştı. Geceyi yalıda geçirmeye neden razı olmuştu ve niçin Baki'nin odasına girmişti.

Birbirine bağlı ve bir kısmını öğrendiğimiz sebeplerden dolayı...

Koruya çıkarlarken ağaçların dalları itip açmadan yürünülemez hale soktuğu dar, karanlık yolda Neşide bir ara geride kaldığını ve yanında Şeyh'ten başka kimse bulunmadığını görünce adımlarını hızlandırmak istemişti. Fakat Baki arkasından seslenmişti:

"Biraz yavaş yürü Neşide! Seninle iki kelime konuşacağım. Mühim bir sözüm var."

Genç kadın durmuştu. O, sakin, emniyetli, aynı zamanda bir hüküm verircesine kati bir ses ve tavırla dedi ki:

"Artık ben seni aramayacağım; sen beni bırakamayacaksın! Muhakkak bırakamayacaksın! Bu gece yalıda kalacaksın! Hatta kendi ayaklarınla odama geleceksin! Fakat seni yine ben odana göndereceğim!"

Dalları araladı; bu aralıktan keskinleşerek akseden mehtap Şeyh'in yüzünü aydınlattı.

"Bak gözlerimin içine," diye emretti, "iyi ve dikkatli bak! Sana onlar da söylüyor: Bu gece yalıda kalacaksın! Odama geleceksin! Fakat geldiğin gibi döneceksin!"

Göz göze bakıştılar. Öbürü dalları bıraktı, tekrar loşluktaydılar. Neşide Şeyh'in gözlerine baktığı zaman bu gözlerin o sözleri adeta sözden daha anlaşılır bir kuvvetle tekrarladığını iyice fark etmişti ve bir anda vücuduna derin bir yorgunluk çöktüğünü de duymuştu. Sade vücut yorgunluğu mu? Hayır, manevi bir takatsizlik, bir iç eriyişi!

Böyle olmakla beraber adalelerinde bir gerilme, gerinmek ihtiyacı veren bir sertleşme de hissediyordu. Baki susmuş muydu? Belki... Şu var ki Neşide hâlâ, deminki sözleri işitiyordu:

"Bu gece yalıda kalacaksın! Odama geleceksin! Fakat geldiğin gibi döneceksin!"

Yürümeye başladılar. Eski mektupçu şimdi birdenbire yumuşayıp şefkat kesilen bir sesle diyordu ki:

"Kızım! Ben hiç kimseye, sevdiklerime olduğu kadar sevmediklerime, tek insana zarar vermedim, fenalık etmedim. Bilakis hepsine iyiliğim dokundu. Mesela şu Melal Hanım, yahut Memhure... İkisini de çirkin akıbetlerden kurtaran benim. Birincisi ne yapacağını bilemeyen, bitkin, bezmiş bir kadındı ona fikir ve gönül meşguliyetlerinin en yükseğini, ilahi aşkın zevkini sundum. Şimdi mesuttur."

Bir dönemeçte mehtapla karşılaşmışlardı; artık aydınlıkta ve bayırın düzlüğündeydiler.

"Memhure Hanım'a gelince: Tamamıyla sukut etmişti

diyebiliriz; onu kolundan tutup kaldırdım, fazla yükseltemedim, gönlüne nur yağdıramadım ama zulmetten ve çirkinlikten sıyırıp çıkardım. Bugün kendinden iğrenmiyor, hayatından memnundur, temiz bir hanım olmuştur."

Yukarıdakilerin sırta vardıklarını, kendilerine baktıklarını gören Baki:

"Vakit yok," dedi, "başka misalleri bırakayım da sözü bitireyim: Onlar kaybedilmiş kadınlarken nasıl kurtuldular? Kurtulmakla da kalmayıp cismanî arzuları teperek aşkın tertemizine, insanları Allah'a kavuşturan ulvisine nasıl vasıl oldular? Bana inandıkları için! Kaç türlü tecrübemden geçmişlerdi... İnançları sarsılmadı."

Durdu:

"Seni şimdiye kadar üç defa tecrübe ettim. Bir kere konakta ve iki defa evinde! Güya âşık olmuştum; kâh maddi manada, kâh manevi şekliyle âşıklık rolü yaptım. Göründüm, silindim, Hakk'ın bana bahşettiği manevi kuvvetlerden istifade ettim. Baktım ki hakikaten bir nursun; layezal hüsnün bir zerresisin! Yarın bu nurun niceleri gibi dünyanın kötülükleri içinde bir lekeye dönmesi ihtimali yok mudur? Buna vicdan dayanır mı? Bir zırha muhtaçsın, zırhların en sağlamı ise vücudumuzu değil, ruhumuzu siyanet edendir. Seni maasiden[1] koruyup kabini gülzar yapmak, ruhunu ilahi aşk ile cennet bahçesine çevirmek vazifem oldu. Ben dünya yüzünde mintarafullah bu hizmete vazifelendirilmiş bir mürsilim yavrum!"

İlave etti:

"Bana güven ve açıl! İş bildiğin gibi değildir; seni saade-

1 maasi: asilikler

te, hidayete götüreceğim; fiskü fücur[1] bizden uzaktır; senden de uzak olacak!"

Daha hafif, lakin kendinden emin bir sesle deminki sözlerini yine tekrarladı:

"Bu gece yalıda kalacaksın! Odama geleceksin! Göreceksin ki geldiğin gibi dönmüşsün!"

İşte bu sözler, mehtaplı gece, Boğaziçi manzarası, sonra okuduğu nefes, hepsi birleşerek Neşide üzerinde mükemmel bir telkin tesiri yapmıştı; kızın dimağı daha alıcı bir hale gelmiş, yarı ipnotizma, yarı telkin, iki ruhi tazyik altında kaldığından nihayet Baki'nin emirlerine, hayal ile hakikat arasındaki acayip bir âleme dalarak harfi harfine itaat etmişti.

Âşık telkin ustasıydı; buna yol açmak için beyinde büyük bir sükûnetin yerleşmiş olması lazım geldiğini bilirdi. Ay ışığı, koru ve durgun geceye karışan güzel ses o sükûneti Neşide'ye fazlasıyla temin etmiş, kendisini telkini kabule müstait tam bir süje[2] haline getirmişti.

Fıstık çamlarının altına kurulmuş gümüş semaverli çay masası başında Baki ile Bersad oturuyordu. Kahvaltıya el sürmemişlerdi; bekler vaziyetteydiler. Ev sahibesi isim zikretmeye lüzum görmeden dedi ki:

"Galiba erken uyanamayacak, uyandırmamız da münasebet almaz; biz başlayalım."

"Şimdi gelir; kalkmıştır, giyindi bile... Neredeyse burada olur."

"Görüyormuş gibi söylüyorsunuz."

1 fiskü fücur: yoldan çıkma ve günah işleme
2 süje (Fr. sujet): özne

Cevap vermedi; lakin az sonra ağaçlarla örtülü yolu gözleriyle işaret etti: Neşide fındık dallarıyla ıhlamur sürgünlerini elleriyle açıp ayırarak yokuşu çıkıyor, fıstıklara yaklaşıyordu. Bersad Hanım mırıldandı:

"Doğrusu, güzel taze... İç açan bir hali var."

"Boğaziçi'nin ferah yaz sabahına, sabah manzarasına ne kadar uyuyor, değil mi efendim? O, koruya ayak basınca sanki tabiata yeni bir can geldi, güzellik arttı."

"İnsan güzelliği karışmayan tabiat ne derece mükemmel olsa eksiktir."

"İyi söylediniz. Zira böyle bir tabiatın karşısında bütün zevklerin nâzımı[1] olan cinsî varlığımız heyecana gelir, ona muhatap bulamadığımızdan dolayı da eksiklik duyarız."

Kendisine dikilmiş nazarlar karşısında yürümesini şaşırmasın diye Neşide'nin gelişini bakmıyor görünerek kaçamaklı şekilde seyrettiler. Geçtiği yerlere hakikaten esrarlı bir ışık yayıyor, etrafın rengini pembemsi ve mavimtırak cilalanmalarla sedefliyor gibiydi. Herhalde bu körpe kadın vücudundan mahiyeti bilinmemekle beraber havaya ve eşyaya güzelliklerini, hatta cinsî tesirlerini artturan gizli bir şua[2] dağılmaktaydı.

Mahmurluk ve sıkılganlıkla masaya yaklaştığı zaman yaşlı kadınla erkek onu nezaket icabı değil, içten doğan ferah tebessümlerle karşıladılar. Bersad geceyi iyi geçirip geçirmediğini usulen sordu. Fakat cevap, ötekine söz bırakmadan Baki'den geldi:

"Belki önce yerini yadırgamıştır; sonra muhakkak rahat

1 nâzım: düzenleyen
2 şua: ışın

uyudu, aydınlık temiz rüyalar gördü. Hatırlıyorsan rüyanı anlat, tabir edeyim."

Neşide kızardı:

"Vallahi," dedi, "pek iyi hatırlamıyorum... vakalı şeyler değildi... yeşillik, akar sular... evet, birçok dereler geçtim; hem de suyun üzerinde batmadan yürüyerek!"

"Ayakların çıplak mı idi?"

Çıplak kelimesini bile açık saçık bir söz sayan genç kadın başıyla tasdik etti.

"Bu ferahlıktır, 'alef'ten, yani insanlık icabı olan bayağı isteklerden kurtularak ruhanisine meyledip hakiki safayı bulacağına işarettir. Zaten safa gönül şenliği, kedersizlik, safilik manasına gelir. Tebrik ederim, Neşide Hanım kızım."

"Yalımızda kaldığınız ilk gece böyle bir rüya gördüğünüze ben de sevindim. Bugün de sizi bırakmayacağız, değil mi beyefendi?"

"Arzusuna tâbi... biz isteriz; lakin nasıl dilerse, gönlünden ne gelirse onu yapar, gücenmeyiz."

"İrfan'la telefonda görüşeyim de mâni yoksa kalırım. Pek latif buraları! Biraz eksiklerim var ama..."

Bersad dedi ki:

"Bendekilerle tamamlarız. Yaşlıyım, lakin gardrobumda tazelere de uyacak şeyler bulunur. Henüz kullanılmamış ihtiyat diş fırçalarından yepyeni iç çamaşırlarına kadar ne lazımsa... icap ederse otomobili yollar, istediklerinizi evden getirtiriz de!"

Baki:

"Akşama doğru Sular'a gidelim," dedi. "Sultansuyu'na da uğrarız. Orasını pek severim. Benim de bir züppelik za-

manım olmuştu, on sekizle yirmi bir yaş arasında. Har vurup harman savurduğum bir sapıklık, şekâvet[1] devri!"

Bersad Hanım'a döndü:

"Nihayet babadan kalanı tüketip tahrirat kâtipliğiyle vilayetlere gitmeye mecbur kalmıştım ya..."

"Peki ama konak?"

"Onu teyzem benden satın almış, muhafaza etmişti. Vârisi idim, vefatında tekrar bana geçti. Taklit edecek örneği olmayanlar için tekâmül imkânı azdır. Bana Şeyhim saraç Feyzullah Efendi örneklik etti. İyi olmak isteyen evvela kötü olduğuna inanmalı... Ben kötü idim, Şeyhim iyi etti. Bozuk bir hür adamdım, yani en fena bir esir... şimdi en iyi bir esirim; cavidanî aşkın kuluyum, kölesiyim!"

Neşide artık böyle tumturaklı tabirler katılmış aşklarla kendi arasında bir münasebet görmeye başladığından Baki'nin mahcup mahcup yüzüne baktı; fakat onun denize dalmış vaziyette konuştuğunu gördü. İçinden:

"Ne oldu bu adama," diye söylendi, "beni eskisi gibi aç bakışlarla süzmüyor. Dün gece, hâlâ nasıl gittiğimi anlamadığım odasında alıkoymaya yanaşmadı; dediği gibi elini de elime sürmedi... Acayip mahluk doğrusu! Asıl acayibi 'Yalıda kalacaksın! Odama geleceksin!' demesi, benim de emirlerini yerine getirmem! Kendisine artık inanacak gibi oluyorum, galiba inandım da. Hakikaten o hanımlara iyiliği dokundu; bana da dokunabilir."

Şöyle de düşündü:

"Hem altmış yaşını geçmiş bir adamdan korkmam saçma! Güçlü kuvvetli bir kızım, icap ederse haddini bildiririm."

1 şekâvet: eşkıyalık, haydutluk

Baki, kahvaltı masası toplanınca Neşide'ye sordu:

"Oyunlardan bir şey bilir misin?"

"İrfan bezik öğretti biraz..."

Hizmetçiye söyleyip, bezik takımını getirten Âşık'la karşı karşıya geçtiler. Genç kadının dirseklerinden yukarıya kadar çıplak olan kollarına güneş vuruyor, vurduğu yerlerde yumuşacık, gümüşî tüyleri, içilen bir sigaranın ucundaki ateşli kül gibi çekiliyormuşçasına kızartıyor, tekrar eski rengine sokuyordu.

İnsana muhakkak dokunmak, okşamak arzusu veren ve parmakların temasıyla silinip kaybolacağını, uçup dağılacağını sandıran yarı ışık, yarı gölge, gayet hafif, dumanımsı bir şeydi bu tüyler... Çiçeklerin ortalarındaki, arıların, kelebeklerin kondukları ve emdikleri tüveyçler[1] gibi sanki rayihalı ve usareliydiler de!

Baki, genç kadındaki güzelliklere ayrı ayrı bakıyor, baktığını ürkütmemek için belli etmiyordu. Bezik marközü üzerinde kımıldamadan, bükülüp kıvrılan, koşup gelen, yine çekilen parmakların hareketini seyretmek de bir zevkti; marköz sanki ara sıra el atılan ufacık bir musiki aletiydi ve Neşide'nin parmakları dokununca çıkardığı çıtırdılar bile erkeğe hoş geliyordu.

Parti biterken gündoğrusu[2] hafif hafif esmeye başladığından şimdi çamlar iç çekiyorlar, ıhlamur yaprakları yere sıvaşıp kalmış ağaç gölgelerine oynaşmaları sayesinde hareket veriyorlar.

"Hanımefendi bizi bırakıp gitmiş!" diyen Neşide telaşa düşmüş gibiydi. Âşık izah etti:

1 tüveyç: çiçek tacı

2 gündoğrusu: gündoğusu

"Yaptıracağı işler, vereceği emirler vardır. Onun bir iyi huyu da misafirlerini kendi hallerine bırakmasıdır. Haydi, seninle korunun arka yolundan bir yürüyüş yapalım; koya iner yalıya rıhtımdan döneriz."

Yan yana gidiyorlardı. Baki ne aşktan, ne tasavvuftan bahsediyor. Boğaziçi'ne dair efsaneler anlatıyor, Neşide'yi oyalayan hoş, kısa masallar! Argonotlar seferinden başlayarak kendisinin de azıcık yetiştiği Kalender ve Körfez âlemlerine kadar çeşitli vakalar ve tablolar...

Neşide bu sözlerin ve yürüyüşün bir nevi alıştırma, ısındırma tabiyesi[1] olduğunu anlamadığı için normal hale gelen yaşlı adam ve genç kadın ahbaplığından memnundu. İçinden söyleniyordu:

"Böylesine diyecek yok... Galiba yaptıklarının münasebetsizliğini, bir şey elde edemeyeceğini anladı; kafasına koyduğundan vazgeçti. Belki de hakikaten denemeler yapmıştı; dün gece söyledikleri doğrudur; niyeti temiz!"

Gezinti bir saatten fazla sürdü ve pek tatlı geçti.

O derecede ki Neşide yalıda bir müddet kalıp mektupçu beyle yan yana şu sabah yürüyüşlerini tekrarlamaya hazırdı. Köy içinden ve rıhtımdan geçerlerken herkesin genç kadına olduğu kadar yakışıklı, zarif giyinmiş, kibar ve diplomat tavırlı erkeğe de beğenircesine baktıklarını, onu torunuyla gezintiye çıkmış bir büyükbabaya benzeterek bu aile tablosundan hoşlandıklarını da görmüş, birbirlerine pek yakıştıklarını anlamış, izzetinefsi okşanmıştı.

Deniz üstünde yelkovan kuşları sürüler halinde, suya dokunmadan fakat konacakmışçasına yakın, adeta sürüne-

1 tabiye: düzenleme

rek İstanbul tarafına telaşlı telaşlı koşuyorlardı. Baki bunları göstermişti, demişti ki:

"Akşama doğru yine çırpına çırpına dönerler, Karadeniz'e geçip giderler. Bir yere konduklarını gören yoktur. O sebeptendir ki bir efsaneye nazaran yelkovanlar şimdiye kadar bu denizlerde ölmüş insanların ruhlarıdır; durmamacasına kalıplarını ararlar, tekrar insan şekline girmek, ayrıldıkları sevgililerine kavuşmak için... durmak, dinmek bilmeyen bir telaş, heyecan, koşuşma halinde!"

Bir ara Kızkulesi'nin de masalını anlatmıştı:

Léandre isminde bir delikanlı, Héro adındaki güzel rahibeye bir bayram yerinde rastlayıp âşık oluyor. Bu rahibe deniz ortasında bir kulenin tepesinde sevgilisine yol göstermek için ateş yakıyor; o da yüzerek kuleye geliyor, buluşuyorlar. Fakat bir gece fırtına ateşi söndürüyor, delikanlı yolunu şaşırıyor, boğuluyor; Héro kuleden aşağı kendisini atarak ölüyor.

Baki ilave etmişti:

"Vakanın yeri daha ziyade Çanakkale Boğazı olarak gösterilir; hatta şair Lord Byron, bir Léandre olmak istemiş, hikâyeyi tevsik etmek[1] vesilesiyle Boğaz'ı yüzerek geçmeye kalkışmıştı. Halbuki Frenkler bizim Kızkulesi'ne, Léandre kulesi derler."

Neşide'nin dili açılmıştı, zira mektupçu beye alışmış, yakınlık duyuyordu:

"Bize başka bir hikâye anlatırlar," dedi, "bir kral kızı varmış..."

Cüretine şaşan kız, birden sustu. Öbürü teşvik etti:

1 tevsik etmek: belgelendirmek

"Anlat yavrum, ne olmuş o kral kızına?"

Masalı bilmiyor değildi, ona söyletmek istiyordu. Tecrübeleriyle öğrenmişti ki basit ve ürkek kızlar ancak konuşa konuşa birine ısınırlar, konuşuncaya kadar arada irtibat hasıl olmaz; konuşma arzusu, bütün arzuların, bilhassa sempatinin birinci alametidir.

"... bir falcı eline bakmış, 'bu kız bir yılan sokmasından zehirlenip ölecek' demiş. Babası kral da kızını korumak için deniz ortasındaki bir kuleye, yani Kızkulesi'ne kapatmış... Yılan gelemez ya..."

"Suyu geçerek gelmiş mi nihayet?"

"Hayır. Kulenin önünden kayıkla bir çilekçi geçiyormuş, kral kızı imrenmiş, halayıklarına emretmiş, bir sepet çilek satın aldırmış, meğerse sepette bir yılan gizlenmiş imiş. Kızı sokmuş, falcının dediği olmuş!"

"Manalı bir hikâye, Mesnevi'den bir parça gibi... mukadder olanın değişmeyeceğini, tedbirin fayda vermeyeceğini takdire boyun eğmekten başka bir şey yapılamayacağını anlatıyor. Bir nokta var ki daha mühim: Masaldaki çilek, cismanî arzu ve iştihadır, kral kızı bunu yenememiştir, zira bir mürşitten mahrumdur, hava ve hevesine bırakılmıştır, zavallı! Çilek sepeti kadar latif manzaralı, rayihalı, zevk verici sanılan güzelliklerin, hele bu güzelliklere karşı duyulan arzunun altında bir yılan ve zehir saklı olabileceğini kimden öğrenebilirdi?"

Neşide hiçten bir şey zannettiği Kızkulesi masalından öyle manalar çıkarılacağını hiç düşünmemişti; Şeyh'in irfanına karşı hürmet duydu. Sohbetlerinin keyfine varmak istidadı bu gezintide başlamıştı. Sormuştu:

"Sizin anlattığınız hikâyede de başka manalar var mıdır, efendim?"

"Elbette var: Rahibe, kendisini ilahi aşka vakfetmiş bir kızdı, delikanlıyı görünce nefs-i emmare'ye kapıldı, yani insan tabiatında mevcut dünyevî lezzet meyline... Evvelce fena sıfatlardan temizlenmiş, iyileriyle bezenmiş, Allah'a yakın olmak mevkiine erişmiş, 'nefs-i mutmaine' dediğimiz iradeyi göstermişken hepsini kaybetti, rüzgâr da meşaleyi söndürdü."

Sözünü şöyle bitirmişti:

"Ruhlarımız kasırgaların bile söndüremeyeceği bir meşaleye muhtaçtır. Onu ancak mürşidin elinden alabiliriz... İç âlemimizi aydınlatıp bizlere hidayet ve ebedi safa yolunu gösterecek olan gönül meşalesini!"

Bu sırada yalı kapısının önüne gelmişlerdi; o gün ilk defa gözleri gözlerini aradı, halavetle[1] bakarak dedi ki:

"Affedersin yavrum... Bu mevzularla seni yormak istemezdim; nitekim saatlerden beri malayani[2] lakırdılar ettim, uzak durdum. Yine de öyle yapacağım."

"Niçin böyle söylüyorsunuz efendim? Pek istifade ettim; dinlemeye her zaman hazırım; belki yavaş yavaş daha da iyi anlayabileceğim."

"Aziz ol! Çok güzel bir gezinti yaptık, değil mi?"

"Fevkalade."

"Allah izin verirse yarın sabah da beraberce yürürüz."

Genç kadın –henüz kocasından haber alamadığı için–

1 halavet: tatlılık

2 malayani: anlamsız, zırva, boş

sarahatle cevap vermedi ama içinden kabul etmişti. Yalıya girdiler. Bersad Hanım dedi ki:

"Üç yerden telefon edildi. Evvela İrfan Bey, hanımını sordu; uzun uzadıya konuştuk, rahatına bakmasını, pazar günü gelip kendisini alacağını, lüzumlu eşyayı hademe ile akşama göndereceğini söyledi. Öbürleri Melal ve Memhure hanımlardı."

Baki'ye döndü:

"Hatırınızı sordular; aşk niyaz ediyorlar; yine arayacaklarmış."

Gündoğrusu deniz hamamındakilerin neşeli seslerini getiriyordu. Saat on birdi; epeyce zamandır güneşli yollarda yürüyen Âşık ile idrisini gölgeli, serin ve yumuşak salonlar, sofalar, koridorlar pek hoş karşılamıştı.

Yaşamanın kıymetini ve zevkini insana iyice duyuran bir Boğaziçi saatiydi bu... Boğaziçi yazlarının kuşluk vakti! Dışarının yakın seslerine bile uzaklık, tatlılık, sevimlilik veren bu saatte ne vardı ki güzel olmasın? Hele yürüyüşten sonra rahat bir koltuğa yerleşip kendini dinlemek, hatıralara dalmak!

Baki öyle yaptı, yemek vaktine kadar odasından çıkmadı.

Geniş koltuğunda ayaklarını boylu boyuna uzatıp kapalı panjurların loşluğuna sığınmış, ömrünün maceralı, esrarlı filmini parça parça bir daha seyretti; kaçıncı defa olmasına rağmen yine de şaşmaktan kendini alamadı.

2

Tam kırk bir sene evvel babası huzur-u hümayun[1] ders-i şerifi mukarriri[2] Anadolu kazaskerlerinden Malkaralızade Ahmet Münib Efendi vefat edince –Bersad Hanım'a da söylediği gibi– nakit ve mülk ne kaldıysa az zamanda yiyip bitirmiş; bir aile dostu sayesinde tayin edildiği tahrirat kâtipliğiyle taşraya gitmeye mecbur olmuştu.

Bir müddet sonra kaza kaymakamının dikkatini çekti; hem yakışıklıydı, hem sesi vardı, hem de doğru dürüst yazıyor, ecnebi lisanı da biliyordu. Şöhreti vali ve kumandan Müşir Kevkeb Paşa'nın kulağına gitmekte gecikmedi.

Vilayet merkezine aldırıldı ve çok geçmeden mektubî kalemi mümeyyizliği ile paşanın hususi kâtipliğine tayin edildi. Geceleri ekseriya konakta kalıyordu. İşte Bersad Hanım'la olan aşk macerası o tarihe, yirmi dört yaşında bulunduğu seneye rastlar.

Kazasker evladı olması itibariyle bu gizli münasebet damatlıkla neticelenebilirdi, neticelenecekti... Şayet Saraçlar Şeyhi Feyzi Efendi'ye rastlamasa ve bir buhrana tutulmasaydı!

Baki, mirasyedilik hengâmında uçarı çapkın ve sayılı şirretlerden biri olmuştu. Kâh alafrangalaşır, Beyoğlu eğlencelerine dadanır; kâh büsbütün süflileşir, beyzade arkadaşlarından ayrılıp Galata külhanbeyleriyle en bayağı, bıçaklı tabancalı bir âleme dalar, batakhanelerde ömür sürerdi.

Sonraki Şeyh Baki'nin o zamanki ismi bu yerlerde sa-

1 huzur-u hümayun: padişahın huzuru
2 mukarrir: ramazan ayında padişah huzurunda ders veren hoca

dece Zeyrekli Baki, daha yakınlarında "Orya Beyi"ydi. İpsiz sapsız heriflerden bir maiyet[1] takımı kurmuş, takım taklavat gezer, şuna buna çatar, kıza ve kadına musallat olur, umumi evlerde sofralar kurdurur, sefahat âlemleri tertip ederdi. Çok defa karakollara düşer, fakat merhum babasının ismi sayesinde yakasını cezadan kurtarırdı.

Birden hepsini bırakır, Beyoğlu'na döner, pahalı metresler tutar, ziyafetler verir, tiyatrolarda, balolarda görünür, mükellef arabalarda dolaşır, Boğaziçi mesirelerinde cins atına binmiş, şık bir süvari kıyafetinde boy gösterirdi.

Bir gün elde avuçta hemen hemen hiçbir şey kalmadığını anladı; tam bir buçuk sene uzlete girdi, mütemadiyen okudu. Saçı sakalına karışmış, sırtında haydari[2] hırka, yarı aç, yarı tok, dadısının Karagümrük semtindeki kulübemsi evinde!

Şark ve garp eserlerinden abur cubur ne bulduysa okumuştu. Okumakla da kalmıyordu, bir taraftan da dindarlığa başlamış, namazdan, niyazdan, zikir ve secdeden başını kaldırmaz hale de gelmişti. Arkasından değişti: misyoner olacaktı, İsa'ya hayrandı, İncil elinden düşmüyordu.

Şimdi de insanlık ve iyilik etme tarafı tutmuştu: kendi yemeğini, dadının kilerindekileri, dargın olduğu halasının gönderdiği parayı, her şeyi fıkaraya dağıtıyor ve asıl tuhafı dağıtmak için cami avlularına gittiği sırada karşısına kadın çıkınca görmemek için gözlerini yumuyordu!

Kısa bir müddet –yine halanın yardımıyla– Fransız akıl hastanesine koydular. Çarçabuk düzeldi ve işte bunun üzerine memuriyetle taşraya gönderildi.

1 maiyet: beraberlik, arkadaşlık
2 haydari: dervişlerin giydiği kolsuz, kısa hırka

Artık kendi halinde, uslu akıllı, âmirlerine itaatli, vazifesine bağlı bir memurdu! Vücutça da toplamış, taze yüzüne ayrı bir halavet, bir din ehli çeşnisi veren biçimli kumral sakalı, tatlı ve dalgın siyah gözleri ve karıncayı incitmekten çekinen yumuşak tavırlarıyla kasabanın mahbubu olmuştu.

Ağzına içki koymuyordu; fakat işret meclislerinde içli içli şarkı okumaya muvafakat ediyor, bu meclisler uzun sürdüğünden sıra çengilere gelmeden usulcacık evine çekiliyordu.

Baki, zihninden geçen filme ara verdi. Bu film birbirini tutmaz vakalar, tipler ve manzaralarla o kadar yüklü ve karışık, birçok yerinde korkunç yahut iğrençti ki insanı yoruyor, dinlenmeye zorluyordu.

Derin derin nefes aldı ve eski hatıraların tesirinden kurtulmak için güzel bir şey düşünmek lüzumunu duydu, Neşide'yi gözünün önüne getirdi. Daha ziyade Neşide'nin o zihninden geçirdiği çirkinliklere, kirli ve yıpranmış dekorlara fena kokulu, fena boyalı ve fena yaradılışlı, içi kadar dışı da çürük insan artıklarına uymayan tertemiz, sapasağlam, damarlarında gül şurubu gibi tatlı ve ferahlatıcı bir kan dolaşan duru tenli güzelliğini!

Tam kıvamında, sıhhatte, sevimli bir tazeliğin yanı başında bulunmasından zevk ve kuvvet alınan yaşta, yaşlılıkta olduğu için genç kadın fikir tarafını aratmadan sadece manzarasıyla, hatlarının tenasübü, renklerinin canlılığı, rayihasının diriliği ve yepyeniliği ile Baki'yi daima çiçekte bir fidanmışçasına oyalıyor, dış ve iç âlemini süsleyip şenlendiriyordu.

Bu kadarı bile bir şeydi, bir kazanç...

Fakat şehvet ciheti her hissine üstün, muhayyile kuvveti yaşla ve tecrübelerle artmış, hâlâ coşkun olduğundan dolayı Âşık için Neşide bitmez tükenmez, gür bir tahayyül kaynağı da oluyordu. Körpe vücudun her kısmından görünmez hortumlarıyla tat çeken dimağı daimi bir haz halindeydi.

Hatta bu manevi bal toplama hali o kadar zevkine gidiyordu ki maddi ve cismanî şekle dökülmesinin gecikmesinden şikâyet etmiyordu. Zaten Baki'nin şehvaniliği daha fazla hayali, kafasında birçok sahnelere yer vermesiyle alakalıydı.

Dükkânda veya tarlada enginarı görünce geniş bir tabakta sapları ve ufacık beyaz soğanları, yarı donmuş salçası ve kehribarlaşmış iri göbekleriyle pişmişini, zeytinyağlısını göz önüne getiren, yemesini ikinci planda düşünen ince yemek meraklıları gibiydi... hemen yutmayı isteyen aç gözlülerden değildi.

Yani bir cinsî arzu şikempervériydi;[1] obur adam denilemezdi. Obur hayal kuvvetinden ve kafasıyla tat alış hassasından mahrum bir mahluktur; cinsî isteklerinde böyle kaba sıhhatli, maddeci olanı, bir de Baki nevinden ince, yumuşak ve uzun müddet hayalle avunmaktan keyif duyan yarı marazisi[2] vardır.

"Neşide karşıma çıktı da yeni bir heyecan vesilesi buldum. Arzunun verdiği teheyyüçten mahrum kalınca çöktüğümü duyuyorum. Bu teheyyüç yaşlı için hayat iksiri yerine geçiyor. Belki yoruyor, fakat hem vücut, hem fikir itibariyle bir dinçlik hissi veriyor ya!" diye söylendi. Muntazaman

1 şikemperver: boğazına düşkün
2 marazi: hastalıklı

iğnelerini yaptığı hormon ampullerinin böyle bir yardımcı iksirle desteklenmedikçe tam tesirini gösteremeyeceğine kanaat getirmişti.

"Ben eski bir çardak, oldukça yaşlı bir kameriyeyim; Neşide menekşe ve kayısı gülleri gibi etrafımda yükselip kafesime sarıldığı zaman maneviyatımın bile donandığını, çiçek kesildiğimi görüyorum. Yaşlı adam taze bir güzellikle çevrilmelidir; ruhunun ihtiyaç duyduğu süs budur."

Koltuğuna memnun bir halde rahat rahat yerleşen Baki şöyle de düşündü:

"Herkesin hayranlıkla seyrettiği bu çiçekli süse çardaklık etmek, güller açan gürbüz dalarını başında taşımak ne keyif!"

Usluluğu vilayet merkezine naklinden sonra da devam etti; ta Bersad'ın kendisine musallat oluşuna kadar...

Meşrutiyetin ilanından evvelki senelerdeydi, Kevkeb Paşa sürgün olarak buraya tayin edilmişti; Baki mükemmel Fransızcası ve Garp tarzı idare şekillerine kitaplardan alışıklığı sayesinde Paşa'ya çok faydalı oluyor, nezaretlere yazdığı muharreratta yenilikler ileri sürerek vali ve kumandanın vukuflu, kalem sahibi bir devlet adamı olduğu kanaatini vermesine yardımı dokunuyordu.

Mümeyyiz beye yol açılmıştı, mektupçuluğa namzetti.

İşte bu sırada bir gün araba ile caddeden geçen Bersad ona peçesini açarak yüzünü gösterdi ve gülümsedi. Sarışın bir güzeldi; sonra yine bir tesadüfle yolda, mağazadan çıkarken endamını da görmüştü, tüy gibi ince, inceliği içinde balık gibi diri etli bir kızdı.

Tutuldu.

Paşanın da muvafakatiyle iki genç birbirlerinde mevcut Fransızca kitapları mübadele ediyorlardı. Vasıta vekilharç Ethem Efendi'ydi. Her defasında kitapları açıyor, ara sayfalarını karıştırıyor, içine bir name sıkıştırılıp sıkıştırılmadığına bakıyordu; öyle bir şey bulamıyordu...

Halbuki Bersad iyi bir usul icat etmişti: Kitaplarda bazı münasip kelimelerin altlarını tırnağıyla hafifçe çiziyor ve bunlar yan yana getirilince mükemmel bir mektup oluyordu, aşk mektubu!

Baki de aynı usülde hareket ettiğinden muhabere[1] devam edip gitti.

Şimdi, kırk şu kadar yıl sonra gayet iyi hatırlıyor: Üç ciltlik bir şiir antolojisi neşredilmişti, bütün Fransız şairlerinin seçme manzumelerini, el yazılarını ve tercümei hallerini[2] toplayan zarif üç kitap... Muhabereden ziyade karşılıklı aşk heyecanlarını o manzumelerden çizdikleri mısralarla o kadar hoş, belagatle birbirlerine anlatmışlardı ki!

Bir de şunu hatırlamaktadır; Payot kütüphanesinin çiçekli bez kaplı ve esnek ciltli şiirler serisinden Madam Desbordes Valmore'un meşhur "Elégies"leri! Gerçekten sapına kadar âşık, aşk düşkünü, muhabbet delisi coşkun kadın şair genç sevdalılarını tutuşturmuştu.

Mürşit, hatıratının bu yerinde hâlâ ezberinde kalan bazı parçaları yüksek sesle okumaktan kendini alamadı. Şair diyordu ki:

"Aşkın insanı mesut edip etmediğini soruyorsunuz. Bir

1 muhabere: haberleşme

2 tercümei hal: yaşamöyküsü, biyografi

gün için olsun saadeti vaat ediyor ya! Ah, bir günlük aşk hayatı için kim ölmek istemez? Hayat aşktandır." Son mısraları tekrarladı:

Ah! pour un jour d'existence amoureuse
Qui ne mourrait? La vie est dans l'amour

Parça şöyle biterdi: "Aşkı tattıktan sonra onsuz kalmak müthiş bir yoksulluktur: bir defa geldi mi, o zaman da gece gündüz titrersiniz. Ekseriya ölüm aşkın içindedir... öyledir ama aşk insanı mesut eder."

İşte genç Baki ile taze Bersad böyle yanık feryatlarla birbirlerini alevleyip durmuşlardı. Ateş bacayı sarmış, Paşa'nın kızı –bir yardımcı hizmetçiyi sır ortağı yaparak– nihayet, mabeyn kapısına anahtar uydurup bir gece selamlık tarafına geçmiş, delikanlının odasına girmişti.

Ama yalnız bir defa ve beş on dakika...

Sadece konuşmuşlar ve sözleşmişlerdi. Baki hatırasını yoklayınca bu gece ziyaretinden kulağına gelen ses, fısıltılarla yürek çarpıntılarıdır. Bir de rayiha duyuyor; Paşa kızının hafifçe süründüğü zamanın moda parfümü "Parme menekşesi", natürel çiçek kokusu!

Esasen ruh buhranlarının çeşitlisini geçirmiş olan Baki üzerinde o buluşma bir "şok" yaptı: Kadın korkusu ve kendinden kaçmak ihtiyacı. Zaten üç aydır Şeyh Feyzi'nin tesiri altındaydı.

Evvela hastalandı: titremeler, terler ve derin bir isteksizlik, uyuşukluk... evinden haftalarca çıkmadı, doktorlar İstanbul'a gitmesini tavsiye ettiler, Kevkeb Paşa iki aylık

mezuniyet[1] verdi. Genç memur yola çıktı, lakin bir daha dönmedi. Bir taraftan Paşa, öbür taraftan Bersad her tarafta arattılar. Kaybolmuştu.

Bu Baki'nin bütün memleketi adım adım dolaştığı dervişlik devridir. Tam üç sene ilahiler, nefesler okuyarak Anadolu'yu, Suriye'yi perişan kıyafetle tekkelerde, kahve köşelerinde, han odalarında yatıp kalkarak gezdi; Mısır'a gitti; oradan Fas'a ve Avrupa'ya geçti.

İstibdadın son yıllarına kadar süren meşakkatli serseriliği günün birinde birdenbire sona ermişti.

İstanbul'a başı arakiyeli,[2] sırtında aba, sakal göbekte bir şeyh kıyafetinde döndü; bir tekkeye konmak için epeyce çalıştı; olamadı. Parasızdı, tekrar gurbet yolunu tutmak üzereyken aklına Kevkeb Paşa'yı ziyaret etmek geldi; sivil giyindi, yalıya gitti.

Kızının bir hariciyeci ile evlendiğini, Avrupa'da bulunduğunu öğrenmişti. Paşa vaktiyle Enver Paşa'ya hocalık etmişti, araları iyiydi, tavsiyede bulundu. Baki'yi bu defa uzak bir vilayete mektupçu yaptılar.

Kısmetinde yine vali damadı olmak varmış: Âmirinin kızı Ferhunde Hanım'la evlenmişti; evlendikten az sonra vazifeden çekildi. İstanbul'a yerleşti. Üst tarafı –Afitap'la da izdivacı dahil– şimdiki hayatıdır.

Yani centilmen evliya oluşu ve orta sınıftan başlayarak yüksek tabakadakilere uzanan hanımlar şeyhliği!

Şu var ki önceleri –halası henüz ölmemiş ve Zeyrek'teki konak eline geçmemişti– Kıztaşı taraflarında ahşap bir ko-

1 mezuniyet: izinli olma
2 arakiye: dervişlerin giydiği yünden yapılmış bir çeşit külah

nak kiralamıştı; sakalını da yeniden göbeğine kadar uzatmış, klasik tekke şeyhi kıyafetine tekrar girmişti.

İsmi Kıztaşı Şeyhi Baki Efendi oldu; konak da Kıztaşı tekkesi! Tekkede o devirde resmen ayin yapılır, cuma akşamları selamlık ve harem daireleri müritlerle dolar, tehlil sesleri gece yarılarına kadar mahalleyi sarsardı.

Hiçbir şey onunki kadar kısa bir zaman içinde meşhur olmamıştır. Memurluktan on parasız çekilmişti, konak tıngır mıngır, çoğu da perdesiz, yerler kuru tahtaydı. Yılına kalmadı, hepsi düzeldi, tekke döşenip donandı.

Orta tabakanın koşuştuğu bir yerdi; Şeyh'in oturduğu postun altına uzanan eller mütemadiyen bir şeyler bırakıyor, her taraftan erzak ve zahire, hediye ve adak yağıyordu.

Gelenler arasında İrfan'ın anası Fitnat ve körpe bir kız olan Samiye de bulunuyordu. Onlar eski devir yadigârıdır: Şilte atılma merasiminde bulunanlardan!

Bu merasim neydi Samiye iyice hatırlar: Kıztaşı Şeyhinin altına serili şiltelerin hallaç tarafından atıldığı gün yapılan merasim. Hallaç da bir müritti; harem dairesinde bir odaya sokulur, şiltelerin açılıp pamuklarının meydana çıkarılışı ve atılışı sırasında müritler ve müridelerbir kenara dizilir, iş bitinceye kadar ayakta ve hürmet vaziyetinde bu muamele seyredilirdi.

Hanımlar arasında öylelerine rast gelinirdi ki atılan pamukların tozunu içlerine çekmek için derin derin nefes alırlar, daha coşkunları eğilip yerdeki zerrelere yüzlerini, gözlerini sürerler, toplayıp mendillerine doldurarak evlerine götürürlerdi!

Baki böyle bir şeyhlik saltanatı sürmüştü.

Saltanat tekke ve zaviyelerin kapatılmasına kadar aynı parlaklıkla devam etti. Yeni kanun çıktığı sırada hala ölmüş; Zeyrek'teki baba konağı da yeniden Şeyh'in malı olmuştu. O da bir inkılap yaptı: Yerini, tekke teşrifatını, ayinleri ve müritlerinden lüzumsuzlarını yüzüstü bıraktı, sakalını tekrar sivri şekle soktu.

Artık Zeyrek'te oturan sabık mektupçulardan ve irfan eshabından[1] Baki Bey'di ve umumi harp, mütareke ve cumhuriyet herkesi bir tarafa dağıttığından yeni nesille baş başa kalmıştı.

Hayatının bütün safhaları da gösteriyordu ki Baki her şeyden evvel bir şehvanîydi ve çok defa görüldüğü gibi onun tesiri altında şuur bozuklukları geçirmiş, yapmadık münasebetsizlik bırakmamış, buhranlar arasında da dinden, tasavvuftan teselli ve sükûn aramış, muvazenesiz[2] ve kararsız bir ömür sürmüştü.

Evvelce kendisine ancak zarar ve eziyet veren acayip benliğinden istifade etmiş, bunun ticaretini yapmıştı. Artık şuuru pek nadir olarak aksıyor, muvaffakiyetin sağladığı bir kendine güvenişle iyi ve temiz iş görüyordu.

"Bilhassa vakasız ve zevkli şekilde!" diye söylenen aşk mürsili koltuğundan doğruldu; açlık duyuyordu. İtinayla hazırlanmış öğle yemeğini ve bu yemekte Neşide ile beraber bulunacağını düşünerek memnun bir halde odadan çıktı.

Boğaziçi'nin iyi muhafaza edilmiş divanhaneli ve zeminden pencereli eski bir yalısında şu güzel yaz günü, karşısında genç bir kadın, iştiha duyarak yemeğe oturmak! Baki gibi

1 eshap: sahipler
2 muvazene: denge

zevkini bilir bir adam günlük saadetler arasında böyle bir şeyin ne kadar kıymeti olduğunu takdir ederdi. Gülümsedi:

"Beş hissimizi de memnun eden hoş bir saat," dedi, "gözlerim için Neşide, deniz ve karşıki sahiller... Kulaklarım için onun ve yine denizin sesi... Sabahleyin alınan taze barbunya balıklarının iyotlu yosun kokusu... ellerim Christofle gümüş takımlara dokunacak ve damağıma bahçeden yeni kopmuş olgun mor eriklerin tadı yayılacak. Hastalanmamaya, ölmemeye bakmalı!"

Duyulan saadete altmışı geçmiş olmanın tehdidi gölge salmasaydı! Bereket dünyada yalnız yaşlıların ölmemesi yaşlı için bir kuvvet ve teselli vesilesidir.

Fakat bu düşünceyi de kâfi bulmadığı; daha canlısına, gözle görülüp elle tutulanına, gayet hareketli bir hayat manzarasına ihtiyacı vardı. Salona açılan kapıdan balkona koştu. İşte koy, güneşli rıhtım ve ötede deniz hamamı! Tatlı haykırışmalar, kahkahalar, çırpınmalar... Neşe suların üstünde köpürüyor.

Etrafında güzelliklerin bir zerresini bile kaçırmamak şartıyla yaşadığını anladı ve şu hükme vardı:

"İnsan ancak altmışından sonra zevkleri tam ölçüsüyle, hiçbirini kaçırmadan ölçen hassas bir terazi olabiliyor."

İçinde yüzdüğü keyfin asıl sebebini biliyordu: Neşide'yle arasının düzelmesi! Muvaffak olanların pembeye boyanmış dünyasındaydı.

Gün o renkte geçti, hatta güneş battıktan sonra da pembelik devam etti. Zira Bersad Hanım komşulara evvelceden söz verilmiş bir ziyareti vesile ederek otomobil gezintisine katılmadı. Sultansuyu'na ikisi gittiler. Bentler yoluna uzandılar; sonra dönüp Sarıyer'e vardılar; Çırçır'da oturdular.

Genç kadın artık Şeyh'i yadırgamıyordu; yadırgamak şöyle dursun, beraber bulunmaktan hoşlanmıştı da... Kendiliğinden bile konuşuyor, sualler sormak cesaretini bile gösteriyordu. Baki, Çırçır'da bir kenara çekilip otururlarken dedi ki:

"Çoktandır kendimi bugünkü kadar hafif hissetmemiştim; bilhassa ruh tarafından hafifim; vicdanım rahat! Zira seni incitecek hiçbir şey yapmadım; verdiğim sözü tuttum; daima tutacağım. Memnunsun tabii?"

"Ben de rahatlık duyuyorum, hiç üzülmedim. Sırası gelmişken bir şey sorabilir miyim?"

"Ne istersen sor."

"Siz o gün hakikaten konaktan çıkmamış mıydınız? Hani, bizim eve anahtarla kapıyı açıp geldiğiniz gün?"

"Belki çıkmışımdır..."

"Ama konaktakiler çıkmadığınızı söylemişlerdi."

"Onlara görünmemiş olabilirim."

"Görünmemek elinizde mi?"

"Bazen elimdedir... nitekim yine o gün arkamdan koşmuştun da beni sokakta görememiştin, değil mi?"

"Siz beni görüyor muydunuz?"

"Elbette! Yıkık surun üstüne çıkmıştın, denize bakmıştın."

"Oradaydınız demek?"

"Yanında idim."

"Yanımda bir keçiden başka canlı mahluk yoktu."

"İyi ya.. o keçi ben idim."

"Şaka ediyorsunuz... böyle şey olmaz."

"İster misin şimdi kaybolayım, yalıya sen yalnız dön ve

beni balkonda Bersad Hanım'la karşı karşıya oturup konuşurken bul?"

Neşide ürktü: Hem Şeyh'in kayboluvermesinden, hem de şu tenha yerde bir başına kalmaktan, şoförle yalnız dönmekten! İşi o kadar ciddiye almış, mümkün görmüştü ki bir anda her ihtimali aklından geçirmişti"

"Şoför 'beyefendi kaldı mı?' diye sorarsa ne cevap veririm? Herif beni alıp bir tarafa götürürse halim ne olur? Yalıda bahçıvan, uşak, hizmetçiler çift gidip tek dönüşüme ne mana verirler?"

Genç kadın yalvardı:

"Sakın böyle bir şey yapmayınız! Ödüm kopar vallahi! Aklımı oynatırım."

Baki keyifli keyifli gülüyor, Neşide'nin çocuksu, tatlı telaşını zevkle seyrediyordu. Nihayet ciddi bir yüz aldı, başka bir sesle dedi ki:

"Korkma, yavrum! Bunları tekrar edecek değilim. Tecrübelerim sona erdi; artık hakkında tam bir fikir sahibiyim: Sen benim halifem ve halefim olmaya layıksın!"

"O ne demek?"

"Henüz anlayamazsın, bir gün anlayacaksın. Şimdilik şu kadarını söyleyeyim: Benim yerime sen geçeceksin ve benden boş kalan mürşitlik vazifesini sen yapacaksın. Erenköy'de ilk rastladığım gün kutupluk nurunu senin yüzünde görmüştüm, aldanmamışım. Ötekiler, ne menkûhalarım,[1] ne 'vefa'lar, hiçbiri o mevkiye layık değil. Hiçbiri istediğim ve istenilen ruh temizliğini gösteremediler; tecrübelerime karşı koyamadılar."

1 menkûha: nikâhlı hanım, eş

"Onları da mı tecrübe etmiştiniz?"

"Şüphe mi var? Lakin karşı koyamadılar, yumuşak çıktılar. Şehvanîliğe mağlup zayıf ruhlu zayıf iradeli insanlarmış! Sana gelince Kibriya seni hakikaten kendi maddi ve manevi hüsnünden kemal bulmuş bir numune olarak dünyaya ihsan buyurmuş! Fetebarekallah!"

Neşide ne cevap vereceğini, nasıl hareket etmesi lazım geldiğini bilemediğinden elini su bardağına götürdü; birkaç yudum içti, çantasından çıkardığı ufacık mendiliyle dudaklarını kuruladı. Bu basık, kuytu ağaçlığın ikindi sıcağına latif bir rayiha karışmıştı. Mendili tekrar yerine koyuyordu ki Baki elini uzattı:

"Onu bana ver!" dedi, vermesini beklemeden kaptı. Genç kadın koklayacak, öpecek saklayacak sanmıştı. Hayır... sadece avcunda sıktı, sıktı, iade etti. Neşide sordu:

"Niçin böyle yaptınız? Anlamadım."

"Bazı sırlar vardır, zamanı gelmedikçe ifşası caiz olamaz; şimdilik anlatmaya mezun değilim."

Baki mendili sırf bir "fetişist" olarak, kadın eşyasına ve çamaşırına karşı duyduğu bir arzu ile, önüne geçemediğinden dolayı genç kadının elinden kapmış, temasından zevk aldığı için avcunda sıkmıştı. Eğer ağzına götürmedi, koklamadı ise sebebi gayet yolunda giden işi bozmaktan, Neşide'de yine şüpheler uyandırmaktan korkmasıydı.

Dün geceden beri nefsini yenmeye muvaffak olmuştu, olmakta devam edecekti... Ta ki her gün tesiri biraz daha işleyen alıştırıcı derslerle o, kendiliğinden hiçbir harekette yadırganacak cihet görmemeye, gördüklerini tasavvuf kaideleriyle tevile alışmış olsun.

Düşünmeye dalmış olan Neşide neden sonra itiraz etti:

"Peki beyefendi ama ben yarı cahil bir kadınım... sizin yerinizi tutabilir miyim?"

"Tutarsın! Şeyhim ve mürşidim Saraç Feyzullah Efendi ümmi idi; okuduklarımın hepsinden fazla ondan feyiz aldım; saadet ve irfan rehberim bir ümmi oldu... Allah'ın mahbubu da ümmi değil miydi kızım?"

Bu cevap karşısında Neşide bir şey söyleyemedi. Öteki devam etti:

"Sen şimdi 'talip' derecesinde bulunuyorsun. Yarın mürit olacaksın; sırasıyla da sâlik, sair, tahir, vasıl ve nihayet benim payeme yetişeceksin."

"O nedir?"

"Kutup olacaksın. Lakin önce 'Kırklar'dan biri, sonra 'Yediler'den biri, belki de arkasından 'Üçler'den biri! Bir de 'tek' vardır; biz ona 'Gavs-i azam' deriz; yani Kutb-ül aktab!"

"Bunların hepsini siz tanıyor musunuz?"

Mektupçu bey doğrudan doğruya cevap vermedi:

"'İnsan-ı kâmil' olup Allah'ı tanıdıktan sonra artık tanınmayan ne kalır kı?" dedi kesti; sözü aşk bahsine dökmedi. Bu konuşmalarla epeyce vakit geçmiş, Çırçırsuyu vadisinin bir tarafı ve dere içi gölgelenmişti.

Genç kadın üzerinde günün her değişik saati güzelliğini arttıran başka başka renklerde ve boyalarda birer makyaj oluyordu sanki! Şimdi de gölgelerle dolan bu yamaçları defne, katırtırnağı ve fundalıklarla yemyeşil ufak vadi onun yüzüne de eriklerle üzümlerdeki şeffaf buğuyu yaymış, gözlerine ıslak ve körpe yosun rengi vermişti.

Öğleden evvel dağ yolunda çok sarışın görünen Neşide artık bir kumraldı. Baki hangi Neşide'nin daha hoş olduğuna karar veremedi. Dün gece mehtap altındaki beyaz Neşide'yi düşündü ve bu gece de yine onu bulacağına sevindi.

Hele Sarıyer ile Büyükdere arasındaki rıhtımlı geniş caddeyi –şoföre Büyükdere köşesinde beklemesini tembih ederek– ağır adımlarla yan yana geçerlerken Âşık neşve haline gelmişti.

Buranın en latif saatiydi; suların, ışıkların, insanların, ne varsa her şeyin erguvan rengi bağladığı, yumuşayıp gevşediği, kendini teslim ettiği bir saat!

Yanında, azıcık mesafe bırakarak yürüyen genç kadına:

"Gir koluma!" diye emretti; fakat işittiği kendi sesinin tonunu beğenmediğinden daha mülayim bir sesle ilave etti:

"Koluma gir yavrum... Seni ne kadar yakın hissedersem etrafın güzelliğini o kadar daha iyi anlayacağıma eminim. Bizim yaşımızdakilerin şefkate en fazla ihtiyaç duydukları bir saattir bu! Biz de akşam saatimizdeyiz; geceye hazırlanıyoruz."

Ürkek, çekingen bir tavırla koluna giren Neşide'ye şunu söyledi:

"Benim güneşim çekilmeden evvel senin nurlandığını, aldığın ilahi aşk nurlarını saldığını görmeliyim, göreceğim.. fakat vaktimiz az, acele etmemiz lazım geliyor, Nuru didem!"[1]

Kol kola yürüyorlardı; Baki'yi selamlayanlar da oluyor-

1 nuru dide: göz nuru

du; bakmayan ise yoktu. Mektupçu bey kadar yakışıklı, zarif yaşlıya bizde nadir rastlandığından o halleriyle en güzel bir gençten fazla dikkati, takdiri çekmekteydi.

Hatta Neşide birçok kişinin Şeyh'i birbirlerine sorduklarını görüyor, arkalarından dönüp dönüp baktklarını da hissediyor, iftihar ediyordu.

Baki de bunları görüyordu; yalnız bir şeyi görmemişti: Vecizeci Süha Kalenderli'nin orada, köşedeki gazino bahçesinden kendilerini seyrettiğini, hem de mükellef otomobile yan yana kuruluşları tablosundan bir noktayı bile gözünden kaçırmadığını!

Süha'ya bir işadamı olan arkadaşı Sabit sormuştu:

"Kim bunlar? Ne güzel taze yahu! Ecnebi olacaklar... yaşlı erkek de pek tirendaz!"[1]

"Tanımıyorsun demek? Polonya elçisiyle kızı.."

"Belli!"

Vecizeci hırsla kadehi boşalttı:

"Çok anlayışlısın doğrusu! O adam kimdir, bilir misin?"

"Elçi olduğunu söyledin ya..."

"Şeyh Baki denilen serserinin ta kendisi!"

"Yanındaki nesi?"

"Herhalde dalyana düşürdüklerinden biri, nefis bir parça! Hay kerata hay! Bu memlekette tek akıllı o delidir. Dünya kadar para kazanıyorsun sen! Kazanmak için yapmadığın yok; ciğeri beş para etmezlere külah sallamaktan imanın gevriyor. Şunun yaşadığı hayatla kendininkini kıyas et bakalım! Koca bir konak, içi her sınıftan olgun, taze, körpe ka-

1 tirendaz (mec.): güzel giyinmiş, hoş görünümlü kimse

dınlar, kızlarla dolu... hanımefendilerden gönüllü halayıklar... hediyelerin envaı... altında dört, beş otomobil... ayrıca Boğaziçi'nde, Erenköy'de, İstanbul'un her semtinde yalılar, köşkler emrine amade... İki de nikâhlı karı cabası!"

Kadehini yeniden doldurdu:

"Hayat buna derler çelebi! Seninki ırgatlık, benimki sefalet!"

Eli buz tabağına gitti, hepsi su kesilmişti. Garsondan ziyade gazino bahçesine haykırdı:

"Buz yok mu? Buz, buz getirin! Bize kaynar rakı içiriyorlar be! Alın şu lirayı da dışarıdan satın alın! Dilenmeyelim boyuna!"

Gazinocunun işareti üzerine garsonlar koşuştular. Ne bela bir adam olduğunu bilirlerdi, yarın belediye reisine gider, yahut telefon eder, ceza verdirirdi. Dilinden korkmayan yoktu ki... vecize şeklinde hicviyeler yapar, etrafa yayar, insanı gülünç vaziyete sokardı.

Buz koyduğu rakının soğumasını bekleyemeden hemen içti; homurdanıyordu:

"Güya tekkeleri kapadık, din ile devleti birbirinden ayırdık, hiçbir devirde Bektaşi tekkesi bile şu Baki'nin konağı gibi tamamıyla kadınlar ağılı haline gelmemiştir mirim!"

"Gözlerinle görmedin ya! Sen de mübalağalı rivayetlere kapılıyorsun. Böyle sözleri çekemeyenler yayıyordur."

"Demin gördüğümüz neydi O kız? O araba? O tavır, o caka?"

"Yaşlı bir adamın yanında genç bir hanımla otomobile binip Büyükdere'de akşam gezintisi yapması yasak mıdır? Kanuna, ahlaka aykırı bir hareket midir, azizim Süha? Evli,

olgun bir zatın evine kadın misafir elbette gelir, gider. Geceleri de kalabilir."

"Sen dalaverelerin olduğu için hükümete dalkavukluk ediyorsun!"

"Ama sen de o hükümetin verdiği parayla geçiniyorsun!"

"Kabahat bende ki senin gibi bir vurguncuyla oturuyorum."

Sabit çoğu vurguncu gibi eski külhanbeylerindendi, yahut külhanbeyi ruhluydu:

"İleri gitme," diye ihtar etti, "kafanı yararım, sonra!"

Yine her hicviyeci gibi şirretliği nispetinde korkak olan Süha sustu; düşünceye daldı ve birden dedi ki:

"Melun herif bizi birbirimize düşürdü. Alacağı olsun. Çanına ot tıkamazsam bana Kalenderli demesinler. Doldur kadehini... bir it yüzünden keyfimiz kaçmasın!"

İçinden de arkadaşına hitaben şöyle söyleniyordu:

"İnşallah Baki senin boyalı saçlı, eski aktör artığı anaç karını, plaj ördeği şamama kızını yakında paralarına tamah edip dalyanına düşürür de anlarsın gününü!"

Az sonra öfkeleri yatışmıştı; tekrar can ciğer oldular. Süha, demin boyuna bosuna, kaşına gözüne, tazeliğine ve yürüyüşüne hayran kaldıkları Neşide'nin güzelliğini –Sabit hoşlansın, keyfe gelsin de içki âlemi devam etsin diye– övmeye koyuldu.

Böyle zamanlarda Nedim ile Karacaoğlan'ın çapkın mısralarına başvurur, pek de canlı, ahenkli okurdu. Önce:

Sinemi deldi bugün bir âfet-i çarpâreli
Gül yanaklı gülgülü kerrâkeli mor hâreli

parçasını bestelenmişçesine okudu. Arkasından halk şairine geçti:

Ela gözlerini sevdiğim dilber
Şu gelip geçtiğin yerler övünsün

Ancak Baki'ye tekrar çatmaktan kendini alamadı. Diyordu ki:

"İblis herif menfaatine alet ederek canım tasavvufun haysiyetini bir paralık etti. Bilir misin mirim? O kalleş mutasavvıfadandır; nitekim Ortodoks ulemanın içinde de öyleleri çoktur; dinsiz, imansız, zındık olanları! Ama iki zümre arasında da iyileri, gerçekleri yok mudur? Vardır. Mesela Fikri Can zamanımızın en özlü tasavvuf ehlidir."

"Tanımıyorum."

"Nereden tanıyacaksın? Taahhüt işlerine girmez, alımsatım komisyonunda da aza değildir. Eski bir maarifçidir; sabık Darülfünunda müderrislik de etmişti. Tam manasıyla hakim,[1] özlü, derin, yüreği Allah sevgisiyle dolu bir insan, bir insanı kâmil! Ara sıra ziyaretine giderim, dönüşte kendimi insanlaşmış bulurum."

"Çokça git bari..."

"Asıl senin gitmen, karşısında diz çökmen lazım ki gönlüne Tanrı muhabbeti girsin, para hırsından kurtulasın! Hoca Fikri'nin, öyle kulaktan dolma birkaç Farsça rubai, Arapça beyit ile mutasavvıflık taslayan mukallitlerden olmadığını sen bile konuşunca anlarsın."

"Süha! Yine başlıyorsun..."

1 hakim: bilge

"Yani demek istiyorum ki, uzun uzadıya tetkike lüzum kalmaz, insana derhal kanaat verir. Bir gün beraberce gidelim. Emirgân'ın iç sokaklarında ufacık, tertemiz bir evde oturur, tekaüt[1] maaşıyla kıt kanaat geçinir. Ne hediye kabul eder, ne de etrafına kadın, kız, oğlan toplar, ayin yapar. Tasavvuf esasta bizimkilerden bambaşka bir düşünüş, hissediş, tertemiz yaşayış, kemale ve Allah'a eriş yoludur ki değme babayiğidin kârı değildir; hele Baki nevinden şehvet delilerinin! Hoca Fikri'ye ise diyeceğim yok."

"Neler yapar Baki?"

"Yapmadığı rezalet kalıyor mu ki! Bak, dinle, sana dalyana düşürdüğü, iki manada soyduğu, soğana çevirdiği meşhur hanımefendileri sayayım!"

Süha birçok isim sıraladı; içinde Peryal, Melal, Bersad da vardı.

"Bir yenisini de öğrendim, kimmiş, biliyor musun? Senin velinimetin hemşiresi!"

"Kimse benim velinimetim değildir."

"Peki, öyle olsun... aziz dostunun, umum müdür Emced Erçin'in kız kardeşi Memhure hanımefendi kerimemiz!"

"Ne söylüyorsun?"

"Bildiğimi söylüyorum. Bilirsin; bildiğimi iyi bilirim. Şerefine! Baksana işine yarayacak bir şey öğrettim. Frenkler böylesine 'tuyau' derler; Türkçede boru manasına gelirse de argoda 'bir iş üzerinde, o işe yarayacak mühim malumat' demesine kullanılır; at yarışlarından lisana girmiştir."

Sabit'in aklı Neşide'de kalmıştı; bahsi oraya getirdi:

"Memhure anaçlaştı artık..."

1 tekaüt: emekli

"Ama yine de hoş."

"Nerede demin gördüğümüz körpe kız, nerede Memhure? Kimin nesi, acaba? O yaşlı kurda nasıl emniyet etmişler de yanına katıp buralara göndermişler?"

"Bir defa göz koydu mu hangisini istese çekip alır, iblis! Ne körpesini bırakır, ne olgununu, ne de geçkinini! Hele Kıztaşı Şeyhi iken uçan kuşu ağzıyla kapardı."

"Peki, neler yapıp da muvaffak oluyor?"

"Meselenin izahı uzun sürer; hem de ağır bir bahistir. Kısacası şu: Aşk meyli ile din meyli birbirinin yakın akrabasıdır. Aşkta umduğunu bulamayan, yahut bahtsızlığa uğrayan, yahut da hırsını yenemeyen insan, bilhassa kadın teselliyi, tavizi, tatmini ekseriya dinde arar; şiir ve esrar tarafı kuvvetli olan mistisizmi tercih eder. Hepsinin esası şehvettir. İptidai kavimlerde dinin bir zulüm şeklini alması, ayinlerde kan dökülmesi de bu sebeptendir; iki meylin birbirine karışmasındandır."

"Acayip!"

"Acayiptir ya! Hele eski zaman dinlerinin çoğunda galip vasıf cinsî arzu ve taptıkları da bu arzu ile alakalı şekiller, insan ve hayvan uzuvları değil miydi? Şehir dışında veya mabette bir yabancıya ufak bir para mukabili kendisini teslim etmeyen kız günahkâr sayılırdı. Bizler onların evlatlarıyız. Dedim ya, bahis uzun ve ağır, hatta yeni din ve ahlak telakkilerimize göre çirkindir."

"O halde Şeyh Baki bu meylimizden istifade ediyor, etmesini biliyor."

"Bilir kâfir! Asıl tuhafı şuurlu, şuursuz bilir. Gençliğinde tımarhaneye girip çıkmış bir delidir o! Fî tarihinde ben

Anadolu içlerinde müfettiş dolaşırken günün birinde kasaba meydanında kahveye saç sakal karışmış, sırtında bir tek entari, elde keşkül, bet beniz kül gibi bir derviş girdi."

"Ee? Yoksa Baki miydi?"

"Ta kendisi! İçireyim, yedireyim, giydireyim, para vereyim dedim. Mecnunluğu tutmuştu; bana ters ters baktı... Bakıp bir beyit okudu; kaçıp gitti."

"Neymiş o?"

"Hoştu.. zaten bilirdim. Bak, okuyayım;

Gâhî nebi gâhî veli göründüm
Gâhî uslu gâhî deli göründüm.

İki ahbap gülüştüler. Sonra, aynı zamanda ikisi birden Neşide'yi hatırlayıp söylendiler:

"Bir içim suydu, alimallah!"

"Lokman hekimin ye dediği bu olacak!"

Onlar böyle konuşadursunlar, âşık ile nuru didesini götüren lacivert otomobil yalıya varmıştı. Bersad Hanım Neşide'nin yüzünde ilk defa bariz bir memnunluk sezdi; hatta hal ve hareketlerinde de bir başkalık, bir kendine güveniş.

Daha emin adımlarla yürüyor, ayrıca hafiften nazlı tavırlar da alıyordu. Şeyh'ten uzaklaşmadığını da görüyordu. Artık ismi "Nuru didem" olmuştu. Baki ona:

"Nuru didem! Zahmet olacak ama lütfen şu ceketimi odama götürüver de kalınını, kahve renklisini getir, hava serinledi..." gibi işler buyuruyordu; Neşide denilenleri zevk

alarak yapıyor, yaparken iltifattan memnun olduğunu hissettiriyordu. Tecrübeli kadın gülümsedi:

"Galiba," dedi, "yakında bizim koruda ilahi aşk dersleri başlayacak. Yer de müsait, mevsim de! Melal ile Memhure bir müddet görünmeseler iyi ederler."

Bunu düşünürken Baki'nin şöyle söylediğini işitti:

"Meğerse tenha kalmak ihtiyacında imişim; günüm çok rahat geçti hanımefendi... Bunu size medyunum."[1]

"Birkaç gün tenha kalınız bari..."

"Yarın gelenler olur zannederim. Acaba ziyaretleri nezâketle önleyemez miyiz?"

"Kolay! Telefon edenlere münasip tarzda çıtlatırım... anlarlar, çağırmadıkça uğramazlar."

"Teşekkür ederim; lütuflarınıza bir lütuf daha ilave buyurdunuz minnettarınızım."

Konuşma esnasında hazır bulunan Neşide her zamanki saflığıyla:

"Ben de giderim," dedi, "daha rahat edersiniz."

Baki, hayranlığını gizleyemediği bir bakışla taze gelini süzdü, dedi ki:

"Sen hem tenhalık, hem kalabalık, uzlet içinde meclis, kesret içinde vahdetsin. Dinle beni, yanımda kal! 'Seninle çift, âlemde tek kalmak isterim.' Bu, hikmetle dolu bir mısradır, nuru didem! Sırrına erdiğin gün iki dünya senin olacak. Zira o gün kendinin kim olduunu anlayacaksın. Bak Mesnevi'den şu mısralar ne diyor? 'Hakikatte ne ben varım, ne benden başkası... zaten sen de bensin ya canım efendim!'"

1 medyun: borçlu

Elektrikleri yanmış beyaz bir vapur koya giriyordu. Yalının âdeti tam o vapur göründü mü akşam yemeğine inmekti; buna herkes alışmıştı. Baki kapıya doğru yürüdü; bir taraftan da sözünün sonunu tatlı tatlı tekrarlıyordu:

"Sen de bensin ya canım efendim! Sen de bensin, nuru didem!"

3

Ay o gece epeyce geç çıktı; dörtte biri de eksik...

Doğuşunu korudan seyrettiler. Daha evvel açıklıkta yıldızların ışığını kâfi ve tatlı bularak saatlerce oturmuşlar, az konuşmuşlar, fakat sıkılmamışlardı.

Baki sustuğu zaman bile bir şeyler söyleyen, hem de ruha hitap edermişçesine etrafındakileri oyalayan ve fikirlerini, hislerini başkalarına gizli bir cereyanla sızdıran insanlardandı. Memnunluğunu yanındaki Bersad ile Neşide'ye nakletmişti; onlar da sebebini bilmeden memnundular.

Daha mühimi şuydu ki genç kadın ömründe böyle lezzetli bir sükûta rastlamamış, sükût içinde, sessiz sadasız konuşulup anlaşıldığını görmemişti. Bunu fark edince:

"Galiba," diye düşündü, "Şeyh'in tesiri... ben de bir değişiklik başladı. Fikrimde bir açıklık var; açıklık ve ferahlık. Neler düşündüğümü bilmiyorum, içinden çıkamıyorum ama tadını duyuyorum; tadı ruhumu sarıyor."

Yarı karanlıkta Baki'ye baktı. O sırada, denize uzanan teras şekli verilmiş parmaklıklı bir çıkıntı üzerinde ayakta duruyor, elleri arkasında, başı açık, saçlarının kırçıl telle-

rinde ışıltılar, uzağı seyrediyordu. Yüzü sulardan mı, yoksa otelden ve rıhtım boyundan mı, tayin olunamaz bir yerden, belki de gökten, yahut hepsinden akseden hoş bir ışıkla kalın tül örtülü bir pencere önünde imişçesine gölgeli, lakin yine de aydınlıktı. Neşide içinden söylendi:

"Gençliğinde ne güzel adammış.. şimdi de hâlâ çoğu gençten iyi."

Bir şeyin daha farkına vardı: Kocasını dün geceki kadar aramıyordu. Eksikliğini duyduğu himaye ve şefkat ihtiyacına artık Baki cevap verir gibi omuştu.

Ev sahibesi bez kaplı açılır kapanır sandalyesinden güçlükle kalkmaya çalışarak haber verdi:

"Şu tarafta bir kızartı hasıl oldu, tam Çubuklu üstünde.. ay çıkıyor."

İki kadın, daha iyi seyretmek için erkeğin durduğu çıkıntıya geldiler. Anadolu yakasındaki Hidiv Köşkü, bilhassa uzun kulesi arka tarafa rastlayan bakır renkli ışığın önünde Karagöz perdelerine toplu iğnelerle iliştirilen ve "göstermelik" denilen manzara resimleri gibi mukavvadan yahut deriden yapılmış uydurma bir maket halinde şeffaflaşarak meydana çıktı.

Baki bir kolunu Bersad Hanım'ın omzuna dayamıştı; öbür kolu da ilk defa, hemen hemen belli belirsiz, ağırlığını duyurmadan, gayet ustacasına Neşide'nin sırtına konmuştu.

Bu kol sükût ve temaşa sırasında yavaşça yerini değiştirdi, genç kadının beline doğru indi ve tutundu...

Dalgınlıkla yapılmış, heyecan vermemiş, cinsler arasında fark yokmuş gibi bir halde, güya bir kasıt gözetmeden!

Neşide, dün geceden beri Şeyh'in başka mana verilecek hiçbir hareketine maruz kalmadığı için –azıcık tuhaflaşmakla beraber– aldırmaz göründü. Zaten kolu, öylece, kımıldamadan, yüklenmeden, sadece sıcaklığını duyurarak uslu durmaktaydı.

Bersad Hanım farkına varır diye üzülüyordu. Bereket ev sahibesinin gözleri şimdi yolunmuş hindilerin yağlı arkalarını hatırlatan tombul bir çirkinlikle kule tepesine asılıp kalmış sarı renkli aya çevrilmişti. Zaten az sonra kol, geldiği gibi usulcacık uzaklaştı ve genç kadın ferahladı mı, yoksa bu nazik temasın yokluğunu mu duydu, anlayamadı.

Son haftalarda gazinolara gideli beri, dönüşte kocasıyla yüz göz olmaya başlamış, ilk aylardaki hamlığını, görgüsüzlüğünü, utangaçlığını epeyce kaybederek kendini azıcık bırakmaya alışmıştı. Daha da alışacağa benziyor, çiçek ve meyve hazırlığındaki bir dal gibi uyanıyor, damarlarında başkasına hayat verecek, sanki terkibi değişmiş bir kan dolaştığını kendisi de hissediyordu.

Baki, ağaçsız sırtlara doğru uzanan düz ve yılankavî patikayı işaret ederek:

"Şöyle beş, on adım yürüsek..." dedi. Yolun az ötesinde bir kaya vardı ki mehtap çıktı mı sırtta hiçbir yer orası kadar aydınlık olmazdı; ışığı üzerine çeken, aydan kopup düşmüşe benzeyen, aynalaşan bir taştı bu.

Fakat asıl acayipliği meydanda olduğu halde üstüne çıkıp oturanları kovuklarına yerleşenleri göstermez, kendi rengine, aydınlığına, paftalarına katıp karıştırarak hünerli bir kamuflaj yapılmışçasına gizlerdi. O kadar ki yanından geçenler bile insan barındırdığının farkında olmazlardı.

Kevkeb Paşa kerimesi:

"Ben burada beklerim," dedi, "siz biraz yürür, dönersiniz."

Neşide'nin biraz tereddüt eder gibi bir tavır aldığını görünce de onu usulcacık dürttü:

"Haydi, itiraz etme, gücendirme Şeyh'i! Üzülmesin!"

Manasına gelen bu işaret ve Bersad'ın bekleme vaadi genç kadını yürüttü. Kayanın önüne konuşmadan gelmişlerdi. Baki yine bir şey demeden yere oturdu ayakta durmakta devam eden nuru dideye:

"Sen de otur," dedi, "bu kaya Abdülhak Hamid'in meşhur manzumesindeki 'Kürsü-i istiğrak'ını hatırlatır, bana! 'İstiğrak' nedir, bilir misin?"

Sözlerin tesiri altında kalan Neşide oturma emrine uydu ve suale:

"Bilmiyorum," diye cevap verdi, "böyle şeyleri pek bilmem efendim."

"Bilmediğin daha iyi. Hepsini benden öğreneceksin, her şeyi! İstiğrak, kendini bilmeyecek derecede dalgınlık, medhuşluk hali manasınadır. O halde bulunan kibar-ı sufiye fevkalade güzel sözler söylemişlerdir. Cahiller bu sözleri adi manasına alırlar. Sanırlar ki adam coşmuş, şarap, kadın, visal istiyor."

Âşık gözlerini önce gökteki aya, sonra güzel Gürcünün yüzüne çevirdi okudu:

"Ey ay, ben yeri, göğü kaybettim. Şarabı avcuma verme, ağzıma dök! Zira ben öyle sarhoşum ki ağzımın nerede bulunduğunu unuttum!"

Biraz durduktan sonra tabii sesiyle dedi ki:

"Şimdi bu adam hakikaten yeri, göğü göremeyecek, ağzını bulamayacak kadar kendinden geçmiş murdar sarhoşun biri midir?"

"Öyle olacak! Ben sarhoşları hiç sevmem; iğrenirim."

"Evet ama karşında, yanında duran ben de şu dakikada sarhoşum."

"Bu akşam içmemiştiniz ki..."

"Kim demiş? Durmamacasına içtim, hâlâ içmekteyim... ara vermeden içiyorum. Ne yeri görüyorum, ne göğü! Ağzım nerede? Bulacak halde miyim? Öylesine sarhoşum! İçtiğimin farkında değil misin?"

"Hayır."

"Ne içtiğimi de bilmiyorsun tabii?"

"Görmüyorum ki bileyim."

Baki inlercesine şöyle dedi:

"İçtiğim sensin! Beni sarhoş eden sen! Şarap sensin, ağzıma döken de sen! Yeri, göğü görmeme lüzum yok; zira yer, gök, ay, güneş, bütün kâinat sendedir, sarhoşluk senin aşkından geliyor. Ne üzüm rakısı, ne hurma şarabı, içkilerin hiçbiri böyle bir sarhoşluk vermez, ey ilahi güzelliğin Kevseri!"

Neşide azıcık irkilmekle beraber itiraz etmedi, gitmeye de kalkışmadı; dinliyordu. Baki Farsça bir şeyler okumaya başlamıştı, okurken kâh gökyüzüne, kâh genç kıza göz atıyordu. Bitirince tercüme etti:

"'Gecenin neye yaradığını bilir misin? Dinle: gece, âşıkların, aşkı anlamayanlardan kaçıp halvete girmesi içindir. Hele bu gece! Bu gece ki ay benim evimde, benimledir; ben sarhoşum, gece âşıktır ve ay da divane olmuştur!' Nasıl?

İstiğrak halinde söylenen şu sözler latif değil mi, nuru didem?"

"Siz iyi söylüyor, iyi okuyorsunuz. Anlamadan beğeniyorum."

"Demiştim ya, o gün de gelecek; hem anlayacaksın, hem de anlatacaksın."

Böyle diyen âşık elini uzattı; Neşide'nin kuru otlar üzerinde duran ve ay ışığında dağılmadan, olduğu gibi dalından kopup düşmüş bir beyaz gülü andıran elini yerden kaldırdı; kendi dizinin üstüne koydu; sanki bir kedi yavrusuymuş, ayrı canı varmışçasına:

"Burada dursun, burada yatsın, böyle kalsın!" dedi; uyutulmak istenen bir kedi yerine koyarak üzerine muhabbetle birkaç defa bastırdı. Genç kadın o kadar nazik ve şefkatli temastan çekinmeyi kabalık saydığından ses çıkarmadı; eli bırakılan vaziyette kaldı.

Bu el bir kedi olsaydı belki de hoşlandığını bildirmek için hırıl hırıl memnunluk sesleri çıkarmaya başlardı: Baki'ye o hissi vermişti.

Ağustos böceklerinin ötüşmeleri bir müddet coştu; birdenbire durdu. Baki bunu bekliyormuş gibi dedi ki:

"Şimdi beni dinleyeceksin; yalnız senin için, sana okuyacağım. Elin dizimin üstünde durmak şartıyla! Yüzünü başka tarafa çevirme; böyle yarı gölgeli kalsın."

Okuduğu nefes değil, bir besteydi; buna okumaktan ziyade gayet tatlı, pek içten, bütün ahengi duyulan bir mırıldanma demek daha doğruydu. Hakikaten yalnız Neşide için bir sır tevdi eder,[1] dert yanarcasına, aynı zamanda saadetini bildirmek istercesine söylenmişti.

1 tevdi etmek: vermek

Sağ eli genç kadının –zaten dizine koymuş olan– eline hafif hafif vurarak tempo tutmuştu da...

Bitirince, musikinin kaide ve icaplarındanmış gibi nuru didenin o itaatli elini tutup bu sefer dudaklarına götürdü, öpmekle koklamak arası, ileri gitmeyen kıvamda bir hareketle!... Sonra serbest bıraktı:

"Aferin kızım," dedi, "ne güzel dinledin! Ruhunun vahşetten sıyrıldığını duydum; beşeriyet âleminden ervah[1] âlemine geçtik. Dilerim Allah'tan, 'ricat' etmeyesin, yani tekrar beşeriyet âlemine dönmeyesin!"

Neşide:

"Hanımefendi bekliyordur; sıkılır, gidelim artık..." dedi. Âşık şu cevabı verdi:

"Beklemiyor, çoktan yalıdadır."

"Siz mi gitmesini söylemiştiniz?"

"Söylemedim, söylemem de... Buradan telkin ettim, gitti. Dün gece senin odama gelişin gibi! Bir gün sen de bu kuvvete sahip olacaksın ama nüfuzunu fenaya kullanmayacaksın! Ben de kullanamam."

Gürcü güzeli koruya doğru seslendi:

"Hanımefendi!"

Ses çıkmadı. Boğaziçi'nin şu tenha yamacında gece yarısı evlerden ve insanlardan uzak, Şeyh'le bir başına kaldığını anladı. O yıllarda din sapığı yaşlı bir adam, âşık olduğu bir kız çocuğunu evinde hiç yoktan öldürüvermişti. Aklına bu vaka geldi.

Korktu mu? Hayır.

Baki ona artık emniyet veriyordu. Nitekim yerinden doğrulmuştu:

1 ervah: ruhlar

"Tut bakalım elimden," dedi, "çekiver beni... Yardım et de kalkayım. Biz de yalıya dönelim, nuru didem!"

Uzanan eli –ayağa kalkınca da– bırakmadı; bir müddet el ele, yan yana, mehtaba karşı aheste adımlarla yürüdüler. Ancak dar, ağaçlıklı yokuştan inmeye sıra gelince sabık mektupçu genç kadını öne sürdü. Arkadan mesafe bırakarak geliyor, bir taraftan da diyordu ki:

"Hakkımda neler düşünmüştün... gördün, işte! Ben bir âşığım ama senin ilk günlerde sandığın süflisinden değil. Elbette âşığım, zira:

Aşktır vasıta-i vuslat-i Yâr
Aşktır rabıta-i Kurba-i Nigâr

Burada yâr ve Nigâr, maşuk manasınadır: Kimdir o maşuk? Bir tek mâşuk tanırım; cemal ve celaline âşık olduğum Kibriya! Onun uğrunda Sakıp Dede'nin dediği gibi biz de deriz:

Külâh-ü hırkamı alur çarpâre bedest
Verâ-yi perde-i namus-u âdedek gideriz

Ne sözlerdir bunlar! Nurol dedem! Nurdan ibaretsin, zaten!"

Neşide bir kelimesini bile kavramadığı o sözlerin sadece musikisini dinliyor, söyleyenin coşkunluğundan hoşlanıyordu. İyi ki anlamıyordu; zira yarı çıplak sallapati bir dervişin namus ve ar perdesini kaldırıp art tarafına gidişindeki manzarayı göz önüne getirince tiksinebilir ve bu sahneyi ne süfli

ne de ulvî aşka yakıştıramadığından hayal sukutuna uğrardı.

Âşık artık susmuş, önünde dalları aralayıp kendisine nezâketle yol açan ve o hareketleri yaparken ışıklı gölgeli, abraş kuytulukta eğilip uzanarak, kıvrılıp bükülerek değişik, dalgalı, kaçamaklı vaziyetler alan mahbubenin arkasından hayran hayran yürüyordu.

Beyazlı siyahlı çakıl taşları kakılmış desenli düzlüğe inince Neşide dedi ki:

"Konaktaki âdetlerinizin çoğunu burada bıraktınız."

"Hangilerini?"

"Mesela odanızda sizi kimse beklemiyor; soyunma merasimi de yok. Eksikliğini duymuyor musunuz?"

"Odamda yine yalnız değilim; beni yine soyanlar ve giydirenler var."

"Öyle mi? Bilmiyordum. Kimler bunlar? Bersad Hanım'la Sadberk Kalfa mı?"

"Hayır. Zaten konakta da senin gördüklerin, bildiklerin sadece şekil ve birer heyula idiler. Ben onlarla bulunmuyordum ki!"

"Ya! Gökten melekler mi iniyordu?"

"Bir tek melek iniyordu."

"Sarı saçlı, mavi gözlü mü? Melekler öyle olurlarmış da..."

"Evet, benimki de öyledir ama azıcık kumrala çalar, sıcak sarışındır. Geldiği diyar gökten daha güzel bir yerdir; Kaf dağının eteklerinde bir yurt. Dünya üzerindeki insan numunesinin en güzelini o yurt vermiştir."

Neşide, meleğin kendisi ve yurdun Gürcistan olduğunu anladı; artık ısrar etmedi; ırk gururu bu iltifattan hoşnuttu;

öteki de fazla izahtan çekindi. Gün büyük terakki[1] kaydetmişti zorlamak aksi tesir yapardı.

Sadberk Kalfa, hanımefendinin yattığını haber verdiğinden doğruca üst kata çıktılar. Sofada küçük bir kararsızlık geçiren Gürcü melek mahcup bir tavırla sordu:

"Bir hizmetiniz var mı?"

"Teşekkür ederim yavrum. Senden de memnunum, kendimden de... Bu manevi haz bana yetişir. Güzel uykular!"

Öyle dedi ve genç kadını hafifçe tuttu ve uzun boylu olduğundan kolayca alnından öptü, tekrar etti:

"Güzel uykular, nuru didem! Sabahlar ola, hayırlar ola!"

Biri sağa, öbürü sola saptı.

Evden öteberi, lüzumlu şeylerini göndermiş olduklarından Neşide kendisini yalıdaki odaya biraz daha alışmış, daha rahat hissediyordu. Deniz kenarı, koru, dağ sırtları, binanın genişliği, hepsi de birer yenilikti.

Hele Baki ile otomobil gezintisi, onun temkinli hali, olgun konuşması, içten muhabbeti... Bunlardan da zevk almıştı. Yerine geçmek, gizli ilimler öğretmek, telkin kuvveti vermek gibi vaatlerine pek kapılmamış, bunların olabileceğine inanmamıştı ama şiddetle sevildiğine emindi.

Daha ziyade o aşkla alakalı sahneleri düşünerek soyunuyordu. Çırçır'da mendili avcunda sıkması, burunda ayın doğuşuna bakarlarken beline sarılması, kayalıkta elini dizinin üstüne koyması ve demin alnından öpmesi...

Hiçbirinde fazlasına gitmemişti; lakin belliydi ki nefsine güç hâkim oluyordu:

1 terakki: ilerleme

"Yüz bulsa, azıcık uysal davransam gemi azıya alacağına eminim. Beni yavaş yavaş kendisine alıştırıyor; armut piş, ağzıma düş haline getireceğini umuyor. Kolaydı, pek!" diye söylendi. Kolay olmayan bu şeyin yavaş yavaş, farkına varmadan olacağını da düşünmedi değil. Diyordu ki:

"Usta çapkın! Önceleri bir hamlede işi bitiririm sandı; baktı ki yürütemiyor, planı değiştirdi; sabırla, gözüme girmek ve Şeyhliğine inandırarak meramına ermek yolunu tuttu. Galiba biraz da yumuşadım. Sakın gevşeyivermeyeyim?"

Tehlikeyi sezdikten sonra bu tehlikenin cazibesine kapılmakta bir zevk vardır; kadını çok defa o zevk tehlikeye düşürür; o zevk ki esası sevilmiş olmaktan gelen gururdan ibarettir.

Neşide şimdi bu gurura kapılmış haldeydi. Odadaki iki ayaklı, kabartma çiçekli ve som altın yaldızlı sehpaya ortasından tutturulmuş müteharrik antika endam aynasında kendisini dikkatle, beğenerek seyrediyordu.

Ev sahibesi bu ayna hakkında dün gece demişti ki:

"Büyükbabam vaktiyle Sultan Aziz'in terekesinden[1] almış; bir zamanlar harem dairesinde, padişahın yatak odasında dururmuş. Dile gelse de içine akseden yüzlerce gözdenin, o Çerkez ve Gürcü kızlarının güzelliklerini anlatsa!"

Bunu hatırlayan Neşide gülümsedi:

"İşte bir Gürcü güzeli daha kendini seyrediyor; ayna bir güzel daha gördü," diye söylendi; söylediğine biraz canı da sıkılmıştı. Baba evinde kimse onun güzelliğini övmemişti; lafı bile edilmezdi. Şeyh Baki'nin aksine aile arasında ne aşktan bahsolunurdu, ne de güzellikten!

1 tereke: miras bırakılan şeyler

"Ahlakım değişiyor mu acaba? Bozuluyorum galiba! Kendimi beğenmeye başladım; hatta beğendirmeye de çalıştığımın farkındayım. Hazrete kırıttım mı ne, bugün? Münasebetsizce şeyler söyledim. Mesela demin bir hizmeti olup olmadığını sordum. Daha evvel de soyunup giyinme âdetlerini hatırlattım. Bunlar, basbayağı 'burada da öyle yap! Sana ben hizmet ederim' manasına gelir. Çok fena oldu!"

Azap duydu ve aynanın önünden çekildi, yatağına girip kendinden kaçarcasına elektriği kapattı; keten pikeyi başına çekti.

Bir taraftan da şu kararı alıyordu:

"Yarın İrfan'ı telefonla çağırırım; gelip beni alır. Bir hafta kadar Erenköy'de kalırız. Anamı, ablamı özledim... Şimdi çiçekle donanmış olan ağacımı, ibrişimi de!"

Şeyh'in kulağında kalan sesini işitmemeye çalıştı; mütemadiyen söylüyordu:

"İçtiğim sensin! Beni sarhoş eden de sen! Sarhoşluk senin aşkından geliyor. Bu geceki ay benim evimde, benimledir. Ben sarhoşum, gece âşıktır ve ay da divâne olmuştur!"

"Dün gece rüyamda paşa babamı gördüm. Bir bayram günü imiş, nur içinde yatsın, büyük üniformasını giymiş, muayede[1] için saraya gidiyordu. Ben de yeni bir elbise giymiştim, daha evlenmemiştim.. elini öpüyordum."

"Güzel bir rüya... hem rüyalarımız birbirine benziyor; bana da peder merhum göründü; o da ders-i şerif takriri[2] için bir Ramazan akşamı saraya gitmek üzereydi."

1 muayede: bayramlaşma
2 takrir: anlatmak

"Hayırdır, inşallah, 'ders-i şerif' denilen neydi? Kime ders verirlerdi? Şehzadelere, sultanlara mı?"

Bersad Hanım'ın sabık âşığı sabah kahvaltısı için kurulmuş sofra başında, yine korudadırlar ve yine Neşide'nin gelmesini bekliyorlar. Ev sahibesinin sualine Baki cevap verdi:

"Ben de pek doğrusunu bilmiyorum ama kulak dolgunluğum var; Ramazanda her gece padişah huzurunda bir mukarrir ile yine ulemadan birkaç zat toplanırlardı; Kur'an-ı Kerim tefsir edilirdi. Mukarrir bir ayet-i şerife okur, tefsirini yanındaki heyetinden sorardı, onlar da anlatırlardı. Hünkâr bir köşede oturup dinlerdi."

"Padişah huzuruna çıktıklarına göre hoca efendilerin mevkii büyüktü tabii!"

"Evet, mevkileri de rütbeleri de... pederim İstanbul payeliydi, vefatından evvel 'sadr-i Anadolu' oldu. Bunun bir rütbe yükseği 'Sadr-i Rumeli'dir. Ötesi yoktur. Yani südurluk ülema sınıfı için vezirlik, müşirlik muadili birer rütbeydi."

"Peder efendi hazretleri de herhalde yakışıklı bir zat olmalıdır?"

"Öyleydi."

"Kaç tane menkûhesi vardı?"

"Esaslısı bir tane! Öbürlerini alır, bir müddet sonra tatlik ederdi.[1] Başından yirmi kadar nikâh geçtiğini söylerler. Nasılsa validem merhumeyi muhafaza etmiş. Edilmeyecek kadın değilmiş; fevkalade güzelmiş. Ben de hatırlarım ya..."

Sustu ve hatıralara daldı.

Dadısının sonradan kendisine anlattığına göre hoca Münib Efendi'nin acayip ve çok gizli tutulan huyları varmış.

1 tatlik etmek: boşamak

Nikâhlanıp bıraktığı kadınlardan her birinin ayrı ırktan olmasına dikkat edermiş. Dadısı şöyle söylerdi:

"Ne Çerkezi kaldı, ne Lazı, ne Tatarı... hepsinden aldı; hatta Rumdan, Ermeniden dönme olanlarını da! Beş vakit namazında, orucunu kaçırmaz, iki defa hacca gitmiş bir Müslümandı ama gâvur kadınına bayılırdı. Kâhyası da Hıristiyandan Müslüman olmuş bir Hırvat idi. Onu Beyoğulları'na yollar, gizlice kutu kutu kadın şapkaları getirtir –Allah taksiratını affetsin– anacığına giydirir, odada döndürüp dolaştırırdı. Ne gözyaşları dökmüştü zavallı!"

Baki bu sözlerden ve bu vakalardan babasının bir nevi cinsî dalalet müptelası, şehvetine düşkün bir erkek, bir "fetişist" olduğunu anlamıştı. Dışarıda gördüğü şapkalı kadın onda çok kuvvetli bir arzu hasıl ediyor, arzusunu evinde, en sevdiği ve güvendiği karısına şapka giydirmek suretiyle gidermeye çalışıyordu. Oğlu:

"Fena da yapmıyormuş," diye söylendi, "arzuların içine röfule[1] olup kalmasını önlüyormuş; iradeli bir adammış!"

Dadısının anlatmaktan utanıp çekindiği başka huyları da olabilirdi: Zevahiri kurtaracak iradeye sahip bir şehvetperestti babası!

"Aynı zamanda dindarmış da... gösteriş için olmadığı da dadının izahından anlaşılıyor. İnsan ruhu ne karışık şey!"

Bu dadı bir şey daha söylemişti: Baki'nin anasından rivayet, elinde bir kitap varmış, her cinsten ve ırktan kadının cinsî münasebetler bakımından kusur ve meziyetlerini sayar dökermiş. Hoca Münib Efendi buradan şiirler okur, ona göre her cinsten ve ırktan kadın seçer, nikâhlar, listeyi tamamlamaya gayret edermiş!

1 röfule (Fr. refoulé): baskı altında tutmak, sıkıştırmak

"Babam satırlarından mana çıkarıp evlendiği kadınları galiba 'Tuhfe-i zenan'a bakarak, yahut 'Hubannâme' veya 'Zanannâme' gibi eserleri karıştırarak seçermiş. Yaman adammış elhak!"

O yaman adamın oğlu aynı konağı ancak teferruatı ve dış şekli değişmiş, öbürleri gibi çeşitli kadınların uğrağı yapmıştı; biri geliyor, biri gidiyordu. Hem aynı millet ismi altında bunların da ırkları değişikti.

Mesela Peryal aslen Arnavut, Melal baba tarafından Kırımlı, Memhure ise Boşnak, nuru dide bildiğimiz gibi Gürcüydü. Afitap Hanım Anadolulu, büyük hanım Ferhunde esastan Sakızlı.. Samiye ile anası araya Çerkez de girmiş karmakarışık İstanbullu... İmparatorluk halitası,[1] fatihler terkibi bir âlemin kalıntısı ama daha da imtizaçlı[2] hâle gelmişti!

Âşık neşeliydi, babasının şapkalı kadına zaafını hatırlayınca gülümsedi:

"Merhum sağ kalmalıydı da konağının eşiğini aşındıran şapkalı hanımların içeride ve bahçede salınıp dolaştıklarını görmeliydi," diye söylendi, "galiba bu sefer de çarşaflı peçeli, yahut feraceli yaşmaklı zenan ve huban merakına kapılırdı, anacığıma yeldirme giydirirdi, belki de şalvar yahut da Hintlilerin şu 'sari'[3] denilen örtüsünden! Honolulular usulü çıplak vücuduna kısacık saz etek giydiremeyeceğini kim temin ederdi? Filmlerde görür, hoşlanırdı; evde hevesini alırdı, çapkın!"

Birden Neşide'nin gecikmesinden huylandı, neşesi kaçtı. Yüksek sesle dedi ki:

1 halita: karışım
2 imtizaç: tutarlılık
3 sari: bulaşıcı

"Bir yerde okumuştum, 'güzel hatıralarınızı itina ile saklayınız, yaşlılığınızda yumuşak yastık olur' manasına bir söz... sizinle beraber yalnız kaldığımız zaman başlarımızı bu yastığa koyuyoruz hanımefendi! Neşide ne oldu?"

"Demin konuştum, evine dönmekten bahsetti, vazgeçirmeye çalıştım. Daha karar veremedi."

"Sebebi neymiş?"

"Güya beni rahatsız etmekten çekiniyormuş."

"Ediyor mu?"

"Ne münasebet? Söz aramızda, bizim hanımefendilerin ağırlığıyla kıyas edilince tüy kadar hafif... Pudra ponponu gibi hoş, cici bir şey.. bakarken bana yüzümü okşuyor gibi geliyor."

"Ne iyi anlattınız. Hakikaten okşayıcı, rayihalı, latif bir tesiri var; iç açıyor."

Ustaca ilave etti:

"Bana sizin gençliğinizi hatırlatıyor. Bir lavanta kullanırdınız, menekşe kokardı ama nasıl menekşeydi o? Taze kopmuş menekşelerin sap kokuları vardı içinde! Kendi elinizle yeni toplamışsınız sanmıştım."

"Evet, 'Violette de Parme'... Fransız konsolosunun madamı vasıtasıyla Paris'ten getirtirdim, galiba Guerlain markasıydı."

"Madam Tibour'dan mı bahsediyorsunuz? Koket bir kadındı; bana epeyce yüz vermişti, 'küçük aporte' ismini takmıştı."

"Güzel bulmuş.. siz de havariyundan[1] biri hali vardı; dinî bir sima ve bakış!"

1 havariyun: havariler

Tekrar hatırata dalacaklar, o tılsımlı yastığa başlarını dayayıp 1900'den ötesine döneceklerdi, bereket ağaçların arasından Neşide görüdü... Baki için güneş ışığı içinde bile varlığı belli olan sihirli bir mehtap doğdu.

Fakat sevincini hissettirmedi, bilakis durgunlaştı.

Bütün geceyi düşünce, hayal ve hülyasıyla geçirdiğiniz birini ertesi sabah karşınızda gördüğünüz, hakikatiyle karşılaştığınız zaman ona canlısıyla hayalinizdeki arasında bir mukayese yapar gibi bakarsınız. Canlısını azıcık yadırgarsınız; hülyalarınıza karışmış olanını daha benimsemiş gibisinizdir; önünüzde duran ise yabancılaşmış tesiri yapar.

Hatta değil öyle ayrı odada veya uzakta bırakarak sadece hayaliyle meşgul olduklarınız, geceyi birlikte ve mahremiyette geçirdikleriniz bile sabahleyin az çok bir yabancı kesilir.

"O muydu bu? Sesi bu muydu? Sesi, bakışı ve hareketleri?"

Zira hayalde olduğu kadar visal halinde de sevgili, büsbütün başka bir insandır; cana daha yakın, daha sıcak, daha tabii bir insan! Bu, hoşa gitmemek değildir; sadece bir yabancılaşma hissidir.

Neşide'nin gözlerindeki yabancılaşmayı Baki iyice gördü. Genç kadının selamını başıyla almış, nezâket icabı olduğunu belirten bir tebessümle iktifa etmiş,[1] hal ve hatır sormamıştı.

Kahvaltı esnasında yalnız Bersad Hanım bir şeyler söyledi; öbürleri somurtkan sayılamazsa da durgun kaldılar.

Az sonra telefona çağrılan hanımefendi yalıya girince de bu durgunluk devam etti. Baki masa üzerine bırakılmış o

1 iktifa etmek: yetinmek

günkü gazeteleri âdeti hilafına gözden geçiriyor, daha doğrusu geçirir gibi yapıyordu.

Birden Neşide'nin yerinden kalktığını anladı, yüzüne baktı. Tahmin etmişti. Gözleri yaşlıydı. Sebebini sormadı, başını tekrar gazetelere eğdi. Nuru dide diyordu ki:

"Yalıya ineyim ben..."

Başı gazetelere eğilmiş halde cevap verdi:

"Nasıl arzu edersen... Sıkıldın mı?"

"Evet. Bana dargınsınız... konuşmuyorsunuz. Neden olduğunu biliyorum; Besad Hanım söylemiş herhalde. Eve gideceğime kızdınız."

"Hayır; ona değil, doğrudan doğruya bana söylemeyişine üzüldüm. Bir de bugünü yine beraber geçireceğimizden dolayı neşeliydim, işitince mahzun oldum. Bizler hayata veda için hazırlanmış insanlarız; yirmi dört saatin kıymeti hakkında sizin fikriniz yoktur. Hem ne kusurum oldu? Bunu da bilmiyorum?"

"Estağfurullah efendim... O nasıl söz? Yeni tanıştığım hanımefendiye yük olmaktan çekiniyordum da... yoksa sizden memnunum; bana çok iyi muamele ediyorsunuz."

"Başka nasıl olabilir yavrum? Son günlerimin nurunu senden alıyorum. Söylemiştim, ya: aşk-ı ilahinin en parlak tecelligâhı[1] insan veçhidir. Ancak, o çehreye benim gözümle bakabilmelidir, yani tam iman ile!

Sen de ol nurun olup hayrânı
Nazar-ı pâk ile kıl seyrânı

1 tecelligâh: ortaya çıkma, görünme yeri

Ben de seni pak nazarla seyreyliyorum, nuruna hayran oluyorum, onun ışığında doğruca hakikat yoluna gidiyorum. Şem'in senin temiz hüsnündür, nuru aynım! Gidersen ruhumu bu nurdan mahrum bırakacaksın. Nasıl üzülmem?"

Neşide artan, fakat sevinçten gelmişe dönen gözyaşlarını kendi haline bırakarak –yanında mendili yoktu– sandalyeye tekrar oturdu ve:

"Üzülmeyiniz," dedi, "bugün de kalacağım, gitmekten vazgeçtim; tek siz memnun olunuz efendim."

O kadar güzel bir iç çekti ki, Baki hava ve nefes olup da genç kadının kanına karışmadığına yandı; aczinden inledi.

4

Bir âşık için, hele platonik ciheti yoksa inatçı maşukada iradenin zayıflamasına şahit olmaktaki zevk, bir cihangirin zapt etmek istediği muhkem[1] kaledeki çöküntü emarelerini seyrederken duyduğu heyecanlı ümitleri andırabilir; hayal kuvvetini arttırır.

İkisi de önlerine serilecek ganimetin hülyasına dalarlar. Baki de şimdi Hindistan'ın zümrütler, yakutlar, inciler yığılmış hazinelerini eline geçirmeye hazırlanmış muzaffer bir Timur torunu, bir Babür kadar ümitliydi. Neredeyse:

"Fetih bu gece, fecirden evvel!" diye bir serdar edasıyla söylenecek ve hayalinde kapıları, kapakları kırılıp açılmış hazine odaları, sandıklar ve mücevher çekmeleri görecek, hırs ve zulüm keyfiyle titreyecekti.

1 muhkem: sağlam, dayanıklı

Yaşlı don Juan –tıpkı Tais'in son sayfasında papaz gibi– kendi çehresinin manevi çirkinliğini görür gibi oldu; yüzünü gazete ile kapamak lüzumunu duydu.

Vicdan azabına benzeyen bir his, iliklerine işlemiş, katılaşmış olan şehvanîliği içinde sanki cevhersiz, kıraç toprağa düşmüş narin bir nebat gibi yeşermeye, menfez bulmaya çabalıyordu. Neşide'ye:

"Al şu mendilimi," dedi, "hiç kullanılmamıştır. Güzel gözlerini kurula, gülümse; önündeki çekirdeksiz İzmir üzümlerinden de ye biraz... pek iyisi, suyu, kokusu da ferahlatıcı. Hayır, bu yandaki salkımı al! Kızarıp bakır rengi bağlamışları daha tatlı olur."

Neşide denilenleri gülümsemeye gayret ederek yapıyordu. İnsan beğendiği veya sevdiği kadının bir şey yiyişinden de keyif duyar; hatta başka birininkinden sinirlendiği halde! Baki de çoğuna sinirlenirdi. Şimdi ise buzlukta geceyi geçirmiş üzümlerin tane tane koparılıp kütürdeyerek yenilişini, lâl dudaklar ve sedef dişler arasından yuvarlanarak pembe bir ağzın içinde kayboluşunu hayran hayran seyrediyordu. O tat ve rayiha kapsüllerinin sevimli bir dille ferah bir damakta ezilişini de görüyor gibiydi.

"Şehvanî yaradılışlılar bunları da görür, bunların da keyfini sürer; insan muhayyile kudreti nispetinde duyguludur. Hatta muhayyilesi kuvvetli hiç kimse yoktur ki sevimli ve arzu edince kendini sevdirici olmasın" diye içinden bir hüküm de verdi.

Taze gelinde bir tepki bekliyordu; bunlara başkalarında da rastlamıştı. Zaten işin heyecanı bu ilerleyip gerilemelerde, hoşluğu gönlün bu med ve cezir manzaralarını seyretmesindeydi.

"Kadın her gerilemeden sonra tekrar yürüdü mü daha fazla mesafe alır, erkeğe muhakkak eskisinden fazla yaklaşmış olur."

Tecrübelerine dayanarak koyduğu o kaideye Neşide mademki bir cezir haleti geçirmiş, şimdi med vaziyetine dönüyordu, bugün daha uysal hareket edecek, âşığa biraz daha sokulacaktı. Düşündü:

"Şu bizimkiler akın etmez, yine yalnız kalabilirsek tatlı bir gün daha geçireceğim. Bersad'a vaadini hatırlatayım, 'vefa'ları önlesin."

Yalıdan dönen ev sahibesi telefonda avukatıyla konuştuğunu, şehre inmek mecburiyetinde olduğunu, fakat öğleye kadar gelebileceğini söyledi ve Neşide'ye hitaben dedi ki:

"Beyefendiyi tek başına bırakmamız doğru olmaz. Siz bugün de kalamaz mısınız? Pek ısrar ederseniz akşama doğru gidersiniz güzelim. Zaten yarın İrfan Bey de gelecekti, değil mi?"

"Evet, öyle konuşulmuştu."

"O halde acele etmenize sebep yok."

Bersad'ın bu sözleri genç kadının demin aldığı kalmak kararına iyi bir vesile teşkil ediyordu. İlk defa yalancılığa başvurdu:

"Peki," dedi, "mademki öyle arzu ediyorsunuz, yarını beklerim."

Baki'yi memnun etmek için kaldığının anlaşılmamasına sevinmişti. Sabık mektupçu ise, Bersad'ın onları yalnız bırakmak, bilhassa Neşide'nin evine dönmesini önlemek maksadıyla yalıdan uzaklaştığı fikrindeydi.

"Gençliklerini maceralarla geçirmiş erkek düşkünü ka-

dınlar bir yaş gelir ki ya dindarlığa sığınırlar, zevki bunda devam ettirirler, yahut bir zaman yaşadıkları hayatın yeni yetişenlerde devamını görmekten eski tadı aldıkları cihetle miyaneci rolünde cansiperane çalışırlar, ferakârlığa bile katlanırlar. Bersad ikinci gruptan! Hiçbirini yapamayanlar kin ve kıskançlık içinde kururlar, cemiyet dışında kalırlar" diye söyleniyordu; fakat kendi hakkında da bir şeyler düşünmekteydi:

"Yaşlı bir erkeğin çok taze bir kız veya kadına karşı arzu duyması ilk bakışta insana hoş görünmüyor; estetik tarafı kusurlu olduğundan dolayı bunu ayıp sayıyoruz; halbuki tabiata uymayan ciheti yok. Tıbbın ruh dalaleti nevine soktuğu kadın veya erkek öyle huyda tipler var ki bilakis yaşların birbirlerininkine uymamasından heyecan duymaktadırlar. Bunun için kime zararı dokunuyor? Nitekim ruh ve beden terbiyesini sağlayan dinler birçok dalaleti men etmişler, yaş haddi koymaya kalkışmamışlardır."

Delil olarak da –kendini haklı çıkarmak için– şunu ilave etti:

"Hatta bizzat peygamberler yaş farkına hiç aldırmamışlardır."

Rahat bir nefes aldı, söze karıştı:

"Biz de hanım kızımızla birkaç parti bezik oynayıp azıcık da dolaşarak sizi şu latif koruda bekleriz."

"Tam zamanında öğle yemeğini yiyiniz. Belki gecikirim; akşama dönmem ihtimali de vardır. Olabilir, gitmişken bazı yerlere uğrarım. Kalfaya tembih ettim; telefonla soranlara üçümüzün de çıktığımızı söyleyecek. Başınıza misafirler üşüşmesin; sökün ediverirlerse rahatınız kaçar."

Ev sahibesi çayını içtikten sonra veda edip gitti. Hizmetçi kadın da sofrayı kaldırıp çekilince ağustos böceklerinin uzaktan sesleri işitilen koruda baş başa kaldılar ve bu yalnızlığın acayipliğini hissettiklerinden yükünü fazla duymamak, vaziyeti birdenbire yadırgamış olmamak için beziğe oturdular.

Bereket komşunun korusunda çocuklar saklambaç oynamaya başlamışlardı. Neşide'ye onların şen çığlıkları "biz buradayız, sakallı sihirbazla yalnız değilsin" manasına teminat veriyordu.

"Sakallı sihirbaz? Hakikaten benziyor. Lakin kafasındaki fikirler ne olursa olsun bana delicesine meftun! Gideceğime çok üzülmüştü; şimdi kaldığım için sevinç içinde; rengi uçmuştu, yerine geldi."

Çocuk seslerinden cesaret bulduğundan sevildiğine emin her kadın gibi azıcık koketri yapmak arzusunu yenemedi Arada yaş farkı olunca genç kadın, âşığı üzmekten daha çok zevk alır ve bunu daha güvenle yapar.

"Peki ama beyefendi," dedi, "bugün değilse yarın ne olsa eve döneceğim; sonra uzun müddet kalmak için Erenköy'e gideceğim. Daima yanınızda duramam ki!"

"Ziyanı yok. Gönül elektrik bataryası gibidir, sevgilinin hüsnü, cazibesi ile dolarsa bir müddet o kuvveti muhafaza eder, hareket ve ışık verme kudretini de kendisinde bulur. Ben de senden aldığım enerji ile epeyce zaman yaşayabilirim."

"Mademki bu bahis yine açıldı, artık öğreneyim, söyleyiniz: Bana karşı duyduğunuz bu... Bilmem ne diyeyim, hoşlanma mı? Hazzediş mi?"

"'Aşk' demen lazım."

"Onu diyemem; söylemenize de müsaade etmem."

"Manasını bilmediğinden, daha doğrusu yanlış bildiğinden dolayı alınıyorsun, nuru didem!"

"Bileceğim de yok. Bu kelimeyi ne ben söyleyeyim, ne siz! Başına veya sonuna 'ilahi' de katılsa işitince tüylerim diken diken oluyor. Dün gece çok düşündüm, aklıma kabul ettiremedim. Anladığım şu: İlahilisi de, ilahisizi de hep bir kapıya çıkıyor bunun! Hem, neydi adı şu üniversiteli hanımın?"

"Lebriz..."

"Tamam, Lebriz Hanım daha iyi anlar belki... ilahi aşkı ona öğretiniz, onunla meşgul olunuz. Sevimli, şirin bir kızcağız; hem de can atıyor. Tahsilli olduğundan öğretmekte güçlük çekmezsiniz de..."

Neşide heyecan içinde çabuk çabuk konuşuyordu; yanakları pençe pençe kızarmış, gözleri iyi yanan bir havagazı ocağının ışık dizisi maviliğinde, mavilik kirpiklerine de vurmuş, pek hoş bir haldeydi. Baki'nin susup zevkle seyretmesinden öfkelendi:

"Bir şey söylesenize!" diye çıkışmak cesaretini bile gösterdi. Öbürü çok memnundu, zira mahbubesi birinci defa olarak kendiliğinden uzun uzun konuşmaya başlamıştı. O seviyede ve o terbiyede bir kadının konuşmaya başlaması velevki serzeniş, şikâyet veya öfke olsun bir nevi yakınlık duyması, laubaliliğe girişmesi demekti.

"Ne söyleyeyim?" diye mırıldandı, "Lebriz ile seni nasıl kıyas edebilirim? Onda Hüda'nın nuru eksik... tahsil neye yarar."

"Rica ederim, münasebetsiz işlere ikide bir Allah'ı karıştırmayınız. Kavga ederiz sonra!"

"Canıma minnet! Kavga bu vaziyetlerde bir uzlaşma, hatta sevişme sayılır; hiç değilse başlangıcıdır."

Baki öyle söylemedi, sadece zihninden geçirdi, sükûtu tercih etti. Genç kadın marközlerin numaralı dişlerini birdenbire kapattı. Şeyh sordu:

"Oyunu bırakıyor muyuz?"

"Bırakalım, daha iyi... hem yalnız bu oyunu değil, ötekini de bıraksak iyi ederiz."

"Hangi oyun o?"

"Hak âşıklığı oyununu! Siz bana düpedüz göz koydunuz, her erkek gibi... üst tarafı yalan, dolan! Doğrusu bu değil mi? Artık açığa vurabilirsiniz.."

"Peki, öyle olsun..."

"Samimi konuşunuz, kaçamaklı cevaplardan bıktım."

Mektupçu bey zevkin son haddine varmıştı. Ne latif bir gün, bir saat, bir sahneydi bu! Neşide farkında olmadan, gizli bir kuvvetin, kadınlardaki sevildiğini dinlemek, kulaklarıyla işitmek arzusunun tesiri altında konuşuyordu. Hoşlanacağına emin olarak, istenilen cevabı nihayet verdi:

"Evet, Neşide! Artık saklamak faydasız... ne yapayım? Çok çalıştım ama yenemedim. Utanarak itiraf ediyorum; iş anladığın gibidir."

Komşunun saklambaç oynayan çocuklarından biri derinden haykırdı:

"Oldu!"

Gürcü güzeli sanki beklenmedik bir cevapla karşılaşmıştı, gözleri büyümüş halde ve hayretler içinde söylendi:

"Ne diyorsunuz? Ne fena şey bu!"

"İyi veya fena... sen istedin, ben de söyledim! Şimdi dinle, konuşma sırası bana geldi."

"Konuşacak bir şey kalmadı artık..."

"Bilakis pek çok şey var. Gönül kocamaz Neşide... hele benimki gibisi! Sanırsın ki seni Erenköy'deki bahçede geçen yaz görünce sevdim. Hayır... dört senedir, Melal'in köşküne hep senin için geliyordum."

"O zaman çocuk sayılırdım, kaç yaşındaydım ki?"

"Yaş yoktur, aşk vardır."

"Bu kelimeyi kullanmayın!"

"Yaş yoktur, ruhun meyledişi diye esrarlı, tılsımlı bir şey vardır ki ne yaşla, ne başla, ne suret ve ne de siyretle mukayyet olmadan hükmünü icra eder. Ben de bunun hükmü altına girdim, zira nurun gönlüme inmişti. O nur ki..."

"...İlahi tecellinin kendisiydi, diyeceksiniz. Ben de öğrendim o kadarını! Bu sözleri bırakınız da herkes gibi konuşunuz beyefendi! Babamızdan işittiğimiz gibi..."

"Gördün mü yavrum? Sana bir gün benim halifem ve halefim olacaksın dememiş miydim? İşte dervişlik lisanıyla uyuştun; güzel ağzına da öyle yakıştı ki! Tesirinden kimse kurtulamaz, derhal iman eder. Adaşım şahane şair şöyle anlatır:

Kaş râ kad elif dehan ise mim
Kıldın ey mâh halkı emrine râm"

Sordu:

"Eski yazı bilir misin?"

"Babam Kur'an-ı Kerim okumam için öğretmişti."

"Tamam!" Bak şair ne diyor: Kaşın 'rı' harfidir, boyun 'elif' ağzın ise 'mim'... Ey ay yüzlü güzel! Bunlarla halkı emrine râm ettin! Üç harfi yan yana getirince ne okunur? 'Râm' değil mi? Sonra 'mim' harfinin muhtelif tarikatlarda olduğu gibi şeri akidelerde de ayrı yeri, mühim manası vardır."

"Ne kadar çok şey biliyorsunuz."

"Sen de bileceksin. Evet dört yıl evvel yan bahçede gözlerimi bir nur pırıltısı cezbetti, baktım: On beş yaşlarında bir kız çocuğu! İlahi! Gel de tecelliye inanma! Yere kapanıp tehlil getirmeye başlamışım."

"Bu bahsi kısa kesseniz! İşitmesinden bile günaha giriyormuşum gibi üzüntü duyuyorum. Hem lüzumu da yok. Hepsini anladım: İrfan'a beni isteten sizsiniz; elinizin altında olayım diye..."

"Hayır... Gözümün önünde bulunman için. Zira şeminden mahrum kalırsam gözlerim dünyayı da, mafihayı da görmez olacaktı. Seni nasıl bırakabilirdim? Bu öyle bir muhabbetti ki ancak sufî olanların lisanıyla anlatılır. Bir aşk idi ki feryat edince susmamı istiyordu, susunca haykırmamı! Coştuğum vakit sükûnet bulmamı emrediyordu, sakin olunca da cuş-u huruşa gelmemi! Ey aşk, ne tarumar edici bir hoş fitnesin!"

"Rica ederim, coşmayınız, sinirleniyorum."

"İşte, tam benim tercüme ettiğim rubaideki tarif olunan aşk budur, böyledir: Coştum, sükûnet tavsiye ediyorsun! Demin lakırdı etmiyordum, konuşturdun! Feryada başlayacağım, susturacaksın!"

"Netice?"

"Kulun kölenim, nuru didem! Ne emredersen onu yaparım."

Neşide öfkeli öfkeli başını salladı ve işittirmek istemiyormuş gibi yaparak işittirmek maksadıyla mırıldandı:

"Çattık vallahi! Kurtuluş yok bu adamdan!"

Yüksek sesle de söylendi:

"Azıcık dolaşayım... Bir daha da aynı bahse gelmeyelim, tahammülüm kalmadı zira!"

Baki boynunu büktü; bir şey demedi. Kevkeb Paşa korusu, kurulduğundan beri çeşit çeşit gizli açık muhabbet sahneleri görmüştü, fakat herhalde böyle bir konuşmaya ve böyle tuhaf bir âşıkdaşlığa şahit olmamıştı.

Neşide ağaçlar altında bir görünüp bir silinerek epeyce dolaştı. Şu var ki deminki sarahatli itiraftan sonra hemen yalıya ve oradan evine dönmesi, kaçıp gitmesi lazım gelirken hâlâ Şeyh'in etrafından ayrılamıyordu.

Bir başka kümes hayvanının kendi gözü önünde kesildiğini gördüğü halde kaçıp gitmeyi akıl etmeyen, akşam yerine dönen, sırasını bekleyen tavuk gibi genç kadın da bu korudan ve Baki'den ayrılamıyordu.

Sonunu idrak etmediğinden mi? Hayır, Neşide karşısındakinin kendisini seçip beğendiğinden, hele Lebriz gibi tahsilli, gönüllü halayıklar gibi de zengin olanlara tercih ettiğinden dolayı cazibesine tutulmuştu; içine şiirler, nurlar, ilahiler karıştırılan methiyelerden –mehtaplı, korulu, mükellef dekor da yardım ederek– bir nevi sarhoşluğa tutulmuştu.

Bu sarhoşluk kadının en fazla düşkünü olduğu bir içkiden, beğenilmekten geliyordu ve ona en çok yakışan içki de buydu: güzelliğinin övülmesi!

Baki genç kadını bu içkiye alıştırmıştı; damlaları kade-

he, kadehleri bardağa çevirmiş, boyuna sunuyordu ve en keskininden, hem tatlı, hem tesirli olanından, durmamacasına...

Onun içindir ki Neşide sevildiğini işitmese de hissetmek ihtiyacıyla oradan gitmemişti. Birçok karışık, kararsız düşüncelerden sonra tekrar Şeyh'in yanına döndü; onu bıraktığı vaziyette, mahcup, müteessir, dalgın buldu:

"İsteseniz," dedi, "beziğe yeniden başlayalım. Kalfa bizi karşılıklı somurtmuş oturur halde görürse birtakım manalar verir. Hele bugünü bir geçirelim de... zaten kadın bana tuhaf tuhaf bakıyor, göz hapsine almış gibi bir hal. Acıyor mu, öfkeli mi anlayamıyorum."

"Sadberk bana da öyle bakar; dış tarafından terbiyeli, ruh tarafı yontulmamış bir nankördür. Fakat koca yalıyı ve konağı mükemmel çevirir. Şekva[1] ede ede!"

Koca Şeyh Baki, küçük gelinin emrini yerine getirmek için toplandı, oyuna hazırlandı.

Denilebilirdi ki nuru didenin küstahlaşmasından, kendisine karşı hâkim tavırlar almasından ruhu yeni, ayrı bir zevk süzmeye başlamıştı. Bu mümkündü; zira o, tıbbın "mazoşist" ismini verdiği bir nevi ruh dalaletine de azıcık düşkündür. Her zaman değilse de ara sıra kadının hükmü altına girip fena muamelesine uğramadıkça, eza ve cefasına maruz kalmadıkça zevkinin tamam olmadığını anlar, kadın karşısında küçülmekten hoşlanırdı.

Eziyet etmek hırsıyla gözleri dönmüş zalim bir Neşide'den şimdi tokat, dayak, hatta kamçı yemek ve acısıyla kıvranmak şu dakikada pek istemediği bir şey olmasa gerekti.

1 şekva: şikâyet

Ağızlarından sadece beziğe ait tabirler ve rakamlar çıkıyor, marközlerin çıtırdısı işitiliyordu. İki defa rübikon olan genç kadın bu sefer de kâğıtları karmakarışık edip masadan kalktı. Bir yalı tarafına, bir dağ yoluna, ne yapacağını bilemeyerek sinirli sinirli bakıyordu.

Baki bir zamanlar usluluğundan, çekingen ve ürkek hallerinden hoşlandığı Neşide'ye şimdi dikbaşlılığı, kendi benliğini bulmuşçasına serbest hareketleri yakıştırıyor, içinden:

"Güzelliğine, sevildiğine, beğenildiğine güvenmesi şahsiyetini ve malum hırçınlıklarıyla kadınlık tarafını nasıl da meydana çıkardı! Zaten bunlar olmadan, bu ruh istihalelerini[1] geçirmeden tatlanamazdı ki! Eğer birden geriye dönmezse çok ilerleyecek, bizim vefaları şaşırtacak..." diye söylendi; yüksek sesle dedi ki:

"Yüzenleri seyretmek için deniz hamamına gitmek ister misin? Orası aynı zamanda bir kahve gibidir, azıcık oturur, eğlenirsin."

"Bir başıma mı?"

"Hayır, ben de gelirim, hazzetmezsen durmayız."

"Size ayıp olmaz mı? Bu yaşta, çıplak kadınların seyrine gitmek... Ne der herkes? Hele sizi Şeyh diye tanıyanlar?"

"Yaşlı böyle olmalı, derler. Ayrıca sana bakarlar, bana o cihetten de gıpta ederler. Tarabya başka kafada bir yerdir, benim şeyhliğim de başka türlüdür. Hem ben hâlâ denize girerim, iyi yüzerim de... daha geçen yaz Caddebostanı plajında ortadaki kayalığa kadar gidip geliyordum; genç kızlarla yarış ediyor, onları geçiyordum."

1 istihale: değişim

"Aman! Ne yaman şeysiniz! Sizin gibisi görülmemiştir billahi!"

Neşide'nin bu sözleri hayretten ziyade takdirle söylediğini Baki sezdi, fırsattan istifade ederek:

"Haydi," dedi, "düş önüme! Bir bakıp döneriz, sinirlerin yatışır; iştahın açılır, öğle yemeğinde güveçte türlü, beyinli nemse böreği var. Pişireceklerini bana sorarlar, ne emredersem onu yaparlar."

"Ah, siz, ah! İşinizi ne biliyorsunuz! Fakat demin konuştuklarımız üzerine beraber dolaşmamız doğru olmaz."

"Burada, elin tenha korusunda baş başa oturmamız mahzurlu değil de herkesin içine çıkmamız mı doğru olmuyor? Yürü bakalım. Büyükbaba torun yine görünsün, seni de benden, beni de torunumdan dolayı kıskansınlar; ikimizi de beğensinler."

O yıllarda deniz hamamı büsbütün ahşap, iptidai bir haldeydi; lakin müşterisi seçkindi. Sahibi de Baki'yi –Bersad Hanım'dan dolayı– çoktandır tanıyor, akrabasından eski bir sefir sanıyordu.

Doğma büyüme Erenköylü olan Neşide'ye ise bir defa bile civar plajlara adım attırılmamıştı. Sadece şehre indikleri zaman deniz yoluyla döndükleri için Basra vapuru Caddebostanı iskelesine yaklaştığı sırada plaj kalabalığını uzaktan hayal meyal görür, Moda koyunda da kadınlı erkekli yüzenlere utanarak kaçamaklı nazarlarla bakardı.

Şimdi içeride gölge hizası bir tahta masa başına oturup da mayolarıyla ortada fütursuza gezinen halkı da önünde bulunca şaşaladı. Hele denizden yeni çıkmış, suları akmakta devam eden bir delikanlı koşarak masalarına gelip ayakta

mektupçu beyle hal ve hatır sormaya başlayınca utancından ne yapacağını bilemedi.

Bu genç erkeği gözü ısırıyordu da... nerede rastlamıştı? Galiba çıplak olduğundan dolayı bir türlü bulamıyordu. Öylesine ıslaktı ki beline geçirdiği ufacık kumaş parçasında birikmiş sular tahtanın üzerine şıpır şıpır damlıyor, süzülüyor, bu çirkinliğe ve münasebetsizliğe kimse aldırmıyordu da. Ya o kıl içinde göğsü ve bacaklar? Güneşten yanmış, pırıl pırıl, esmerlikte acayip derili vücut?

Baki sordu:

"Tanışıyor musunuz? Birbirinizi görmüş olmanız lazım. Bak, Neşide Hanım! Bey bizim Melal hanımefendinin kayınbiraderi değil mi? Köşke daima gelir giderdi. Düğünde bulunmuştu."

Genç adam dedi ki:

"Ben görür görmez hemen tanıdım hanımefendiyi... Komşu çocukları sayılırız. Affedersiniz, elim ıslak da uzatamıyorum. Nasılsınız? Yazı burada mı geçiriyorsunuz? Yoksa otelde misiniz?"

Neşide'nin lakırdı edemeyecek halde olduğunu anlayan Baki hemen cevap verdi:

"Kızımız birkaç gün için Kevkeb Paşa yalısında misafirdir. Siz?"

"Motorla geldim; döneceğim."

Bir iskemle çekti, oturdu. Hem de elbiseli imişçesine, gayet tabii bir tavırla! Yer zaten dardı, iskemlesi genç kadının iskemlesine sürünüyordu. Ömründe yabancı bir çıplak kadına bile bu kadar yakın oturmamıştı... Değil ki bir erkeğe, hem aygır gibi bir erkeğe! Soyunmuş erkek Neşide'ye öyle görünmüştü.

"Bersad teyzeme de uğramayı düşünmüştüm. Nasıl, keyfi yerinde ya?"

"Çok iyidir; İstanbul'a indi, dönecek belki. Öğle yemeğine gelsenize."

"Fena fikir değil. Emrederseniz motorla bir gezinti yapar, sonra yalıya gideriz."

"Hay hay!"

"Buyurunuz öyle ise... motor rıhtımda; elbiselerim de içinde!"

Deniz hamamından çıplak delikanlı ile yan yana çıktılar. O, herkesten önce motora atladı ve elini uzattı. Neşide'yi içeriye çekti. Baki, yardıma muhtaç olmadığını hissettiren zarif bir çeviklikle kendisi girmişti.

Genç kadının asıl acayibine giden şu oldu: Erşed, yani Melal'in kayınbiraderi hâlâ giyinmemişti; motorda da elbiselerini giymemiş, makineyi o halde kullanıyor ve bunda zerre kadar bir gayritabiilik görmüyordu. Rahattı, delikanlı! Mektupçu bey de memnundu. Genç kadın Erşed'e bakmamak için sahilleri seyrediyordu ama oralarda da bu çıplak hayal sanki daha büyük bir şekil– filmde imiş gibi, dolaşmaktaydı... Kafasına öylesine nakşolup kalmıştı.

Büyükdere'ye kadar gidiverdiler. Güneş, köpük, sürat, sallantı, mayolu delikanlı, sakallı sihirbaz... Neşide sersemlik içindeydi. Erşed'in kendisiyle fazla meşgul olduğunu ve Baki'nin bunu sezerek tuhaf tuhaf gülümsediğini de görüyor, bir türlü tabii halini bulamıyordu.

Motor Beykoz açıklarında zikzaklar çevirerek son süratle Tarabya'ya döndü. Bir aralık dümene mektupçu bey geç-

miş, delikanlı bacaklarına bumburuşuk bir pantolon, sırtına bir kazak, çorapsız ayaklarına da deniz suyundan biçimi bozulup derisi kurumuş örme ayakkabılar geçirivermişti; güya giyinmişti.

"Sakın şu Erşed'i de bu gece yalıda alıkoymasınlar? Pek ayrılacağa benzemiyor," diye hafif bir helecana kapılan genç kadın hâlâ onun çıplaklığını zihninden silip atamıyordu. Deniz hamamında başka erkekler de görmüştü, hatta yere upuzun serilmiş kadınların dizlerine başlarını koyup yatan erkekler... Atlayanlar, koşuşanlar, her yaştan, her renkte çeşitlisini! Bunlar da araya karışarak kafasının içi mayolu delikanlılarla dolmuştu. Sessizce sızlanıyordu:

"İğrenç şey... Çok ayıp..."

O ayıp ve iğrenç şeyleri zihninden atamadığına ve asıl fenası düşündükçe tuhaflaştığına üzülüyordu. Diyordu ki:

"Gece rüyama girecek. Kâbus basmazsa şaşarım."

Baki'nin neden dolayı Erşed'i eve çağırdına da akıl erdirememişti. Yaşlının o genç adamı kıskanması, sevdiğini söylediği kadının yanından uzaklaştırması lazımdı. Aksine yemeğe çağırmıştı; hatta delikanlıyı kendisine beğendirmek ister gibi bir hal de almıştı.

Yine nedamet duydu:

"Yarın şuradan defolup gitmezsem başıma gelmedik kalmayacak. Şeyh'le Erşed'in arası da pek iyi. Konuştukları Fransızca sözleri anlamıyorum ama benden bahsediyorlar galiba..."

Bersad Hanım öğle yemeğine yetişemediğinden masa başında üç kişi kaldılar. Motorda fazla laubali görünen Er-

şed sofrada birdenbire temkinli, terbiyeli olmuş, Baki de en vakarlı tavrını takınmıştı.

Hizmetçilere karşı mı böyle yapmışlardı, yoksa sofra adabı mı büyük konaklarda öyle icap ettiriyordu? Neşide asıl sebebi anlamamıştı ama ciddilik de sinirlerine dokunmuştu. İki erkek kendisine –evleneli beri görümcesiyle beraber dadandıkları sinemalarda gördüğü– filmlerdeki kibar aile sofralarını hatırlatıyordu. Geniş masada birbirlerine uzak oturmuşlardı; ev sahibesinin yerine, bulunmadığı halde kimse oturmamış, lakin tabağı konulmuştu.

Genç kadın hayatındaki değişikliğe şaşıyor, elinin altındaki incecik ekmek dilimine bakarak da eski hayatını düşünüyor:

Ekmeklerini bile evde, bahçeye kurdukları fırında, kendilerinin hazırladıkları mayayla yaparlardı. Hele Neşide maya işinde pek ustaydı; akşamdan nohutları iri iri kırar, ılık suya koyar, içine biraz un ve ufak bir kömür parçası attıktan sonra kabı bir çuvala sarıp sarmalar, kenara koyardı. Sabahleyin kaptaki macunlaşan bu mayanın üzeri boncuk boncuk olmalı, nihayet köpürüp kabarmalıydı.

Kap o haliyle gözlerinin önünde... Muhite ne kadar yabancı kaldığını anlıyor. Kimdir şu sakallı yaşlı? Şu kılıksız delikanlı? Şu sofra, yalı ve akşama dönecek olan Bersad Hanım? Bunların kendisiyle hiç münasebeti yok! Ya Melal ile Memhure? Yengesi, kaynanası, hatta kocası?

"Dinsiz, imansız, ahlaksız insanlar içine düştüm. Hepsi deli ve hepsi de beni kendilerine benzetmek için el birliği yapmışlar! Farkında olmadan, manyetizmalı gibi, Şeyh'in

odasına gidecek hale getirdiler, beni! Büyü, tılsım, sihirbazlık her şey var bunlarda!"

Hayalindeki ekmek mayası köpürüyor, köpürüyor, kabında taşıyor, masanın üzerine dökülüyor, yılankavî yollar açarak her tarafa ağır ağır, kabara kabara yayılıyordu.

Bayılıvermekten korktu.

Gözünün önündeki maya yürümekte devam ediyordu, kulaklarında da motorun şamatası gittikçe artıyor, beyninin içinde zonkluyordu. Elini su bardağına uzattı, aldı, dudaklarına götürüyordu... Bir şıngırtı işitti. Bardak düşüp kırılmıştı. Neşide:

"Başım döndü," dedi, "rahatsızım biraz... kalkayım..."

Baki ile Erşed de yerlerinden fırlamışlar, yanına gelmişlerdi. O, Sadberk Kalfa'yı aradı, kalfanın koluna dayandı. Erkekler:

"Güneş vurdu galiba..."

"Sallantı dokunmuş olabilir..." diyorlardı. Kalfa:

"Sizi odanıza götüreyim," dedi, "çiçek suyu da veririm, uzanmalısınız."

Kadıncağıza tutunarak yemek salonundan çıkınca azıcık rahatladığını duydu; öbürlerinden uzaklaştıkça iyileşiyordu. Eski iç ferahlığına tekrar kavuşması için büsbütün uzaklaşması, bu yüzleri hiç görmemesi lazımdı.

Allah'tan yardım istedi; babasının ruhundan da...

"Çoktandır bana, benim tanıdığım Allah'ı unutturdular; karşıma bilmediğim bir Allah çıkardılar; yalnız Şeyh Baki'ye güzel kadın yetiştiren aşk keyfi veren bir Allah! Zındık bunlar! İçlerinde derdimi dökecek tek insan yok. En ahlaksızı

ise İrfan! Nasıl da beni burada tek başıma, Şeyh'le bıraktı, semtime uğramıyor alçak!"

Ağlıyordu. Sadberk de muhakkak onlardandı, onların kulu, köpeğiydi; ona da yüreğini açamazdı. Yalnız kalmak istediğini söyledi; fakat kadın Neşide'ye daha da yaklaştı.

"Yavrum, güzel kızım," diyerek saçlarından okşadı. Sonra kulağına eğildi:

"Yazık sana küçük hanım," diye fısıldadı, "bunların arasında senin işin ne? Fena insanlar içine düşmüşsün."

"Peki ama siz? Siz de aralarındasınız."

"Benimki evlat hatırı.. oğlum Kevkeb hanının kahvecisidir; çoluk çocuğunu onunla geçindiriyor. Hanımdan ayrılsam Ali'mi de dışarıya atar, sersefil olurlar. Ne yapayım? Katlanıyorum. Nereden çattın bu Şeyh'e? Onda ne din vardır, ne insaf? Ben bileli, otuz yıldır hep bu! Uslanacağı da yok. Şimdi sana göz koymuş... torunu yerinde bir kıza!"

Kapı vurulduğu için sesini kesti ve bir sus işareti yaptıktan sonra koştu, kanadı araladı. Baki'nin sesi işitiliyor, Kalfa mırıl mırıl cevaplar veriyordu. Kapı kapandı. Geriye dönen kadın bir müddet lakırdı etmedi; eliyle:

"Gitsin, uzaklaşsın.. dur hele!..."

demesine birtakım hareketler yapmaktaydı; dışarıyı ayak seslerini dinliyordu. Nihayet yatağa yine sokuldu:

"Seni sordu," dedi, "ben de rahatladığını, uyumak üzere olduğunu söyledim, çekildi. Ya! Böyle işte kızım! Sana kocan olacak adamdan da fayda yoktur; onlar ailece kendilerini Şeyh'e teslim etmişlerdir; öl dese ölürler. Üçünü de eskiden tanırım. Zaten soyca delidirler."

"Öbür hanımlar?"

"Onlar da ne oldum delisi... para bol, dert yok, her türlü eğlenceyi tatmışlar, 'bir de Şeyh'e sarılalım, bakalım, bunun keyfi neymiş?' diye sakallıyı besleyip duruyorlar. Barlara, sinemalara, balolara gitmekten bıkmışlar, tekke âlemleri istiyor canları! Kaç göç zamanı Kıztaşı'ndaki harap konak da hanımlarla dolardı ama, dışarıda kadınlı erkekli başka eğlence yoktu. Gidip tekkede kurtlarını dökerlerdi, hem de kocalarının rızasıyla!"

Sadberk Kalfa bütün bunları gayet pes perdeden, ara sıra dışarıya kulak vererek söylüyordu.

"Ben de aralarında günaha giriyorum," diye ilave etti, "bari seni kurtarayım da Allah yüzün suyu hürmetine taksiratımı affetsin! Bir iyilik yapmış oldum; ötesi senin bileceğin şey! Onlara bir şey söyleme, beni ele verme de!"

"Merak etme kalfa! Teşekkür ederim, gözümü açtın... zaten anlamıştım ya!"

"Benden nasihat; bunlar büyü de yaparlar, manyetizma da, allem edip kallem edip insanın aklını çelerler. Basiretini bağlarlar, yavaş yavaş kendilerine ısındırıp meramlarına nail olurlar. Kumpanyadır hepsi! Onun için elini tez tut. Bir defa senin de ar damarın patlarsa bir daha felah[1] bulmazsın!"

Kaşlarını, çatıp düşünen Kalfa birden sordu:

"İnşallah hamile falan değilsin?"

"Öyle bir şey yok... zannetmiyorum."

"Fırsat bu fırsat. Allah yine sana acımış. Hemen ayrıl o adamdan.. dön evine! Boşanma davası aç. Mahkemede foya-

1 felah: kurtulma, rahata erme

ları meydana çıkacağından korkarlar, razı olurlar. Nereden biliyorum? Dört sene evvel böyle bir şey olmuştu, yine bir kızcağızı kandırıyorlardı, 'gördüklerimi hükümete söylerim,' deyince şapa oturdular. Neyleyim ki o kız sonradan yine ayağıyla tekkeye geldi, Şeyh'in hasretine dayanamamış, yelloz! Bu da vardır, maazallah! O ne yaman büyücüdür... şeytan tüyü var herifte!"

Neşide yataktan indi. Aynaya bakmadan yüzüne, saçlarına azıcık çeki düzen verdi; fazla eşyasını acele acele valize doldurdu.

Hareketlerini hayretle seyreden kadına döndü:

"Kuzum kalfa," dedi, "usulcacık bakıver, Şeyh nerede? Odasında mı?"

"Ne yapmak niyetindesin, kızım?"

"Ona sezdirmeden çıkıp gideceğim. Hem de kendi evime, Erenköy'e, anamın, ablamın yanına!"

"Aman, ya bunu benden bilirlerse? Mahvolurum yavrum."

"Neden senden bilsinler? Demin sofrada herkesin gözü önünde fenalık geçirdim. Bu bir sebeptir. Gittiğimden haberin olmadığını söylersin, o kadarcık şeyi mi idare edemeyeceksin? Bir iyilik yaptın, bari tamamla!"

"Dur öyleyse, dışarıyı bir kolaçan edeyim. Şayet Şeyh odasında ise, hele uyuyorsa çıkar gidersin. Ben daha evvel aşağı kata iner, hizmetçileri oyalarım. Zaten şimdi çamaşırlıktadırlar, rıhtım tarafını görmezler. Sakın yine bayılmayasın?"

"Eve kadar kendimi tutarım. Ben çıtkırıldım hanımlar-

dan değilim. Demin öyle bir şey oldu ama çok dolmuştum; burada iki gündür herifle cebelleşiyorum! Sen de Hızır gibi tam zamanında imdadıma yetiştin, büyük sevap işledin Sadberk Kalfa! Mükâfatını muhakkak görürsün. Bana kuvvet verdin, kendime geldim."

"A! Erşed Bey'i unuttuk, o da yukarıda... uyumaya çıkmıştı."

"Çok içmişti, sızmıştır... odasını kollayıver. Zaten sabrımı da o taşırdı; onunla Şeyh'in halleri!"

Kalfa kapının arasından süzülüp gidince hazır vaziyette bulunan Neşide arkasından baktı; Baki'nin odasını dinliyordu. Sonra Erşed'i anlamak için merdivenlerden çıktığını, kaybolduğunu görünce çanta elinde sofaya fırladı, kendisini çarçabuk alt katta buldu; kimseye rastlamamıştı. Bahçe kapısını kolayca açtı; taş kakmalı avluyu geçti. Asıl büyük kapı nasılsa örtülmüş değildi.

Dışarıdaydı, sokakta... inanamadı. Evvela sevindi; sonra bir başına bu uzak yerden Erenköy'e nasıl gideceğini düşündü, şaşaladı. Fakat hızlı hızlı yürümesine devam ediyordu. Deniz kenarında bahçemsi bir meydana varmıştı; kanepeler diziliydi. Tam oturmak üzereydi, gözüne caddenin öte tarafındaki durak levhası altında bekleşen kadınlar ilişti; hemen aralarına katıldı. Aynı zamanda bir otobüs gelivermişti; girdi.

Yüreğinin çarpıntısını yanındakiler işitecek sanıyordu, eliyle bastırdı.

O sabah kahvaltıdan önce ılık sudan ve bol sabun köpüğünden geçtiği halde vücudunu kirli hissediyordu.

"Neden böyle duruyorum? Vücudumdan iğreniyorum," diye söylendi. Bu kirliliğin vücudunda değil, ruhunda olduğunu, maneviyatının kirlendiğini anlayamamıştı. Gözü bir yalının bahçesindeki manolya ağacına ilişti; kapalı ve açık yüzlerce çiçekle donanmıştı; otobüsün açık penceresinden baygın rayihası içeriye bir yayıldı, hemen çıkıp gitti.

Neşide akşam olmadan güzel ağacına, ibrişimine kavuşacağını düşünüyordu. Derdini çabucak unutan bir çocuk gibi bu hayalle gözlerinin içi güldü. Bir taraftan yine çocukça söylendi:

"Nasılmış, Şeyh efendi? Nuru dideyi arada bul bakayım!"

DÖRDÜNCÜ KISIM

Yıldızsız Kalan Kutup

1

Otobüs epeyce yol almıştı ki Neşide kendisine dikkatle bakıldığını hissetti; bakışların nereden geldiğini aradı, buldu: Öbür sırada oturan kır saçlı, yusyuvarlak, altmışını geçkin, ihmalkâr giyinmiş, fakat halinden bir şahsiyet olduğu sezilen bu erkeği o güne kadar hiç görmediği muhakkaktı.

Görmemekle beraber yüzü pek yabancı gelmiyordu.

"Belki de gazetelerde resmine rastlamaya alıştıklarımızdan biri..." diye düşündü. Gazeteci, şair, mebus, aktör, profesör gibi bir şeydi galiba! Tuhafı Neşide'yi tanıyormuşçasına gözlerinin içinde bir aşinalık vardı. Sade bu kadar mı? Hayranlık da! Genç kadın içinden söylendi:

"Ben nedense ak saçlıların pek hoşuna gidiyorum; karşıma yeni bir Şeyh Baki daha çıktı; adamcağız sıkılmasa hemen konuşacak. Ne etrafına bakıyor, ne de başkalarına.. gözlerini üzerimden ayırmıyor. Acaba kim?"

O sırada ayakta duran bir genç bu yaşlıyı hürmetle selamladı; yaşlı da kendisine iltifat etti:

"Nasılsınız, evladım? Peder beyefendi de afiyettedirler, inşallah..."

Delikanlı teşekkür etti, babasının iyi olduğunu söyledi ve sözlerinin sonunda bir unvan kullandı: "Üstadım!" demek ki –tahmin ettiği gibi– yeni âşık bir profesör, yahut bir şair veya muharrirdi. Yoksa tanınmış doktorlardan biri mi? Şu hükme vardı:

"Herhalde meşhurlardan!"

Fazla meşgul olamazdı: Ana evine yalnız gidiyordu, hem de mühim bir kararla: Artık kocasının yanına dönmeyecek ve ondan ayrılacaktı.

"En iyisi, olanları minelbab ilelmihrap,[1] hiçbir tarafını saklamadan, bütün rezaletleri meydana dökerek anlatırım. Tabii çok üzülecekler ama, bana hak verecek; şimdiye kadar sakladığıma kızacaklardır. Ne annemin, ne de ablamın böyle şeyleri havsalaları almaz. Kadri Bey de duyarsa kıyametleri koparır."

Kadri Bey, merhum eniştesinin küçük kardeşi bir harp malulü, aynı zamanda emlak komisyoncusuydu; ailenin tek erkek hâmisi sıfatıyla sözü dinlenir; sert, pervasız bir adam olduğundan da sözünü herkese dinletirdi: İşleri de yolunda gidiyordu.

"Evlenme lafı çıkınca İrfan hakkında yaptığı tahkikatın yanlış çıktığını şimdi öğrenince küplere binecektir. Kafası kızarsa onu da Şeyh'ini de dövmeye kalkar vallahi! Ankara'ya

1 minelbab ilelmihrap: en başından sonuna kadar

bile koşar, bağırır, çağırır, söylemediğini bırakmaz. Vekillerin, mebusların çoğu eski ahbaplarıdır, silah arkadaşları.."

Aklından bunları geçirirken otobüs Dolmabahçe'ye yaklaşıyordu. Burada inecek, Köprü'ye gitmek üzere vasıta değiştirecekti; yaşlı adamdan da ayrılmış olacaktı. Zira onun Taksim'e çıkacağını tahmin ediyordu.

Bir ara, koca evine dönüp İrfan'la son defa kesin şekilde konuşmayı düşündü. Ayrılmak, hele boşanmak aile ananesine uymuyordu; bundan utanıyordu. Tanıdıklara her şeyi açıkça söyleyemez, işin içyüzünü bütün iğrenç tafsilatıyla anlatamazdı; anlatsa da inanmayanlar olur, kendisini kabahatli, hatta suçlu bulabilirlerdi.

Şu var ki İrfan'ın Şeyh'ten kurtulamayacağına emindi; emir alınca karısını değil, canını bile feda ederdi. O, bir tek kişiye âşık, kul köleydi; Baki.

"Karısını peşkeş çekecek derecede soysuz bir heriften ne beklenir," diye nefretle sızlandı, öylesine içini çekti ki yanındakilerin kendisine baktıklarını görüp utandı.

"Acaba öteki de fark etti mi?" diyerek yaşlı yolcu tarafına göz atınca da bununla göz göze geldi. İç çekişini muhakkak kaçırmamıştı. "Ne var, güzel taze" diyen gözleri yüzünden ayrılmıyordu. Neşide:

"İşte durak," diye mırıldandı, "inip tramvaya bineyim.. iyisi Erenköy'e gitmek! Tekrar pençelerine düşmeye tahammül edecek halde değilim. Şu bunağı da atlatmış olurum."

Dolmabahçe önünde yerinden fırladı, çarçabuk indi; yaya kaldırımında tramvayın gelmesini bekliyorud. Otobüs çoktan kalkmış, Gümüşsuyu yokuşunu çıkıyordu. Birden hatırladı:

"Eyvah, valizi unuttum! Aklım başımda mı? Ne yapacağım şimdi?"

Bir yürüdü, bir geriledi; yardımcı arar, fikir almak istercesine etrafına bakındı. Tam bu aralık karşısında deminki, "üstat"ı buldu. Asıl tuhafı kendisine valizi uzatıyordu, hem de diyordu ki:

"Unuttuğunuzu fark ettim, arkanızdan seslendim, işittiremedim. Alıp inmeye mecbur oldum. Buyurunuz hanım kızım!"

"Teşekkür ederim beyefendi. Sizi yolunuzdan alıkoydum galiba... herhalde burada inmeyecektiniz?"

"Siz nerede inerseniz ben de orada inecektim; hareketlerinizi kolluyordum. Kollamam bereket işe yaradı; valiz kaybolabilirdi, olmasa da bulmakta zorluk çekerdiniz, git gel yorulurdunuz. Bunlardan kurtuldunuz. Tramvay mı bekliyorsunuz?"

"Evet efendim."

"İstanbul tarafına mı?"

"Hayır... Köprü'ye kadar!"

"Kadıköy vapuruna o halde?"

Genç kadın sözle cevap vermedi, başını eğdi. Öbürü:

"Ben de o tarafa geçeceğim," dedi, meydandaki saat kulesine göz attı ve:

"17.20 vapuruna rahat rahat yetişilir," diye söylendi, "beşe daha on var. Boğaziçi pek güzeldi, bırakmamalıydınız. Hele sizin kaldığınız yalının korusu emsalsizdir."

"Beni tanıyorsunuz demek beyefendi?"

"Hayır... maalesef bu şerefle mübahi olmuşlardan[1] değilim."

1 mübahi olmak: övünmek

"Peki, kaldığım yalıyı nereden biliyorsunuz?"

"Hele şu tramvaya binelim.. içeride anlatırım."

"İsminizi sorabilir miyim?"

"Tanımazsınız ki... ben de sizi ikinci defa olarak görüyorum."

Esrarengiz yaşlı önde, yürüdü, yol açtı, Neşide'nin itilip kakılmadan, sıkıştırılmadan tramvaya binmesini kolaylaştırdı. Zira basamakta ve sahanlıkta duranlara âmir tavrı ile bir şeyler söylemiş, homurdanmıştı. Aksi, sert, kavgacı bir adama benziyordu, galiba nüfuzuna güveniyordu.

Nitekim biletçi yanaşınca:

"Benimki paso," dedi, "hanımefendiye bir bilet kes."

Sonra Neşide'ye döndü:

"Valizi şuraya bırakınız... unutturmam. Ha, bahsimize gelelim. Sizi ilk defa dün akşam Büyükdere'de görmüştüm. Yanınızdaki zat galiba dedeniz, yahut amcanız falan... öyle bir şey olacak?"

"Değildi efendim."

Bunu söylerken genç kadın kıpkırmızı kesilmişti. Laf karıştırmak istedi:

"Bugün de mi gördünüz?"

"Az evvel Kevkeb Paşa yalısından çıkıyordunuz. Ben de oralarda dolaşıyordum da... Zaten Bersad Hanımefendiyi tanırım, hem de çok eskiden... Kocasının hin-i hayatında...[1] malum ya, Belgrad sefiriydi."

"Ben bilmem."

"Bersad Hanım'ın akrabası olduğunuza hükmetmiştim.. affedersiniz. Dün birlikte otomobile bindiğiniz muhterem zat da zannımca sefir, mefir, öyle biri... büyük bir memur?"

1 hin-i hayat: hayatta olduğu sırada

"Eski mektupçulardanmış."

"Ya! Pek gösterişli idi de... hatta yanımdaki ahbabım ecnebi sefirlerinden olduğunu tahmin etmişti. O da yalıda misafirdi herhalde?"

Neşide, suallerden ve gevezelikten memnun olmadığını anlatmak için sustu, cevaba lüzum görmedi. Yaşlı adam izah etti:

"Sizi oyalamak için soruyorum, konuşuyorum. Zira düşünceli haldesiniz. Bir üzüntünüz var. Otobüste boyuna içinizi çekiyordunuz. Zaten onun için karar vermiştim, nerede olsa arkanızdan inecektim, ihtiyaten[1] evinize girinceye kadar sizi takip edecektim! 'Kadınları Koruma Cemiyeti' reisiyim de..."

Gürcü güzeli zaten iri ve bir lodos grubu ufku gibi şaşaalı, gökle deniz kavuşağı kadar derin gözlerini büsbütün açarak karşısındakine hayretler içinde baktı. O:

"Filvaki böyle bir cemiyet yoktur; ben kendi kendime, hayalimde kurdum ama mevcutmuşçasına çalışırım; epeyce faydalı işler de yaptım. Kadınların birtakım çepakine[2] karşı korunmaya ne derece muhtaç olduklarını altmış yıllık tecrübemle bilmekteyim. Sureti haktan görünen nice erazil[3] vardır ki bir hayduttan farksızdırlar. Bu, yaşa, başa da bakmaz; hatta yaşlılardan daha fazla çekinmek lazımdır."

"Karaköy'e geldik. Bana müsaade... valizim için size teşekkür ederim. Allahaısmarladık beyefendi."

Muhayyel[4] "Kadınları Koruma Cemiyeti" reisi buruşuk,

1 ihtiyaten: her ihtimale karşı, ilerisini düşünerek
2 çepakin: hilekâr
3 erazil: reziller
4 muhayyel: hayal edilmiş, hayali

biraz da rengi atmış, ayrıca tozlu fötr şapkasını çıkardı, Neşide'yi selamladı. O kadar... bir şey söylemedi, ne "güle güle" ne de "selametle" gibi bir söz!

Neşide güçlükle karşı kaldırıma geçip koşarak iskeleye yetişti; biletini aldı.

Bir ara geriye bakmıştı; her yer insanla doluydu; reis beyi göremedi:

"Gevezeden de kurtuldum!" dedi ama son sözlerini unutamamıştı; başına gelenleri biliyormuşçasına konuşmuştu. Bu da acayip bir adamdı, Şeyh'in başka bir nevi, belki de aynı huyda bir kadın düşkünü... Hakiki hüviyetini örtmek için ahlaklılık taslıyordu. Söylendi:

"Şu İstanbul'da neler varmış? Biz köyümüzde hepsinden habersiz, ne rahat yaşıyormuşuz! Çok şükür, yine o hayata dönüyorum. Bir daha mı? Kadri eniştem beni İrfan'dan çarçabuk kurtarır. Yarın sabah ilk işim evine gidip derdimi anlatmak olsun! Zaten bir müddet orada kalmalıyım ki hiçbiri gelmeye cesaret edemesin."

Yolcusunu boşaltan vapura girdi, kenarda bir yer bulup büzüldü. Daima olduğu gibi gözler kendisi üzerindeydi ve artık Neşide eski kıyafette, yazın bile mantolu ve başı sargılı, yarı köylü değildi. İyi dikilmiş keten robu, örümcek ağı çorapları, uzun ökçeli zarif ayakkabılarıyla yazlığa gelen şık hanımlara benziyordu.

Bostancı tramvayında yer bulmak için az sonra salondan çıkıp dışarıdakilere katılmıştı. Üst katın merdivenine sıralanıp bekleyenler arasında baktı ki deminki adam birisiyle konuşuyor.

"Demek o da vapura binmiş. Yoksa dediği gibi arkam-

dan eve kadar gelecek mi? Şeyh Baki'yi de manalı bir tarzda benden sormuştu. Belki de tanıyor da ağzımı aradı. Yaşlılardan çekinmelidir demesi de olabilir ki tanıdığındandır. Hem Bersad Hanım'ı çok iyi bildiğine göre mektupçuyu da tanımaması imkânsız. İş anlaşılıyor. Başıma bir de bu çıktı."

Aklına gelen ihtimalden kızardı.

"Beni Şeyh'le gördüğü için tekkeye dadananlardan biri sanmasın? Kolay elde edilir bir kadın yerine koyup peşime düştü, adresimi öğrenecek! Rezalet vallahi! Kim olduğunu da söylemedi. Fakat belki de niyeti iyidir; herkes de ahlaksız değil a!"

Meçhul adam, gördüğü halde Neşide'yi görmemezlikten geldi. Hararetli hararetli konuşmasına devam ediyordu. Sesini, sözlerini bile işitti; diyordu ki:

"Rezil mi ararsın? Tümen tümen! Hele biri vardır, maazallah! Kart tilkiyi salmışlar meydana, anaç, piliç, civciv, ne bulursa kapıyor! Asıl fenası ortada bir hükümet yok!"

Neden bahsettiğini iyice sezemedi ama böyle uluorta hükümete çatabilmesine şaştı; uzaklaşmaya çalıştı. Ah, keşke o laf ebesi lafa dalıp tramvaya yetişemeseydi! Acaba dolmuşlardan birine mi binse? Elinden kurtulmalıydı.

Nitekim evvela tramvaya koştu; kapılar kapanmıştı. Otomobillerin bulunduğu yere seğirtti ve hemen girdi, girmesiyle beraber araba hareket etti. Artık bu sefer kadınlar koruyucusunu atlatabilmişti. Üzüntülerine rağmen rahatça bir nefes aldı.

"Bir daha İstanbul tarafına ayağımı basmayacağım. Eşyalarımı gidip getirirler, ben semtlerine uğramam," diye de kararlar almaktaydı. Hayatının en mühim ve acı bir macera-

sı başladığı şu sırada ötekilerin yüzünü görmeyeceğini düşünerek yine de içi ferahtı; öylesine iğrenmiş, bezmişti ki! Yalnız şu ihtimallerden ürktü:

"Sakın İrfan'ı aramaya kalkmayayım... yahut Sadberk Kalfa'nın bahsettiği kadın gibi kendiliğimden tekkeye koşup Şeyh'in ayaklarına kapanmayayım?"

Feneryolu civarındaki bir bahçede ibrişim ağaçları gördü, hepsi çiçeklerle donanmış, gündoğrusunun tesiriyle nazlı nazlı sallanıyorlar, havaya nazik tüylerini savuruyorlardı, kendi ibrişimini de o halde bulacaktı, bahçesine ve bahçe işlerine kavuşacaktı. Acaba ilk günleri yadırgayacak mıydı?

"Melal Hanım'ın bahçesinden görülen tarafa uğrayamayacağım. Hele camlı köşkten gözetlenen tarlaya ayağımı basamam: Tül perdeler arkasından seyreder durur, sihirbaz! Büyücü gözlerinden beni Allah esirgesin, yüzünü de şeytan görsün!"

Cami karşısındaki Erenköy durağında dolmuştan indi; istasyona giden ağaçlıklı caddeyi tuttu. Beş dakika sonra evinde olacaktı. Derhal anlatması doğru değildi; İrfan daha geç gelecekmiş gibi yaparak vakayı yedire yedire söyleyecekti.

Sebebini bilmeden birdenbire başını geriye çevirdi: "Kadınları Koruma Cemiyeti" reisi az ötede, yanındaki adamla yan yana, konuşarak yürüyor, dediği gibi kendisini takip ediyordu.

"Anlaşılan arkamızdaki dolmuşa da o binmiş; öndekini kolluyormuş. Ben inince o da indi. Peki ama yanındakini de beraber getiriyor. Öbürü sivil memur, falan olmasın?"

Adımlarını hızlandırdı ve sağ taraftaki dar sokağa saptı;

evlerinin bahçe kapısı bu sokağa açılırdı. Girmek üzereydi, caddeye göz attı; meçhul adam köşede durmuş, kendisine bakıyordu. Hem de gizlenmeye lüzum görmeden, fütursuzcasına, bir vazife yapıyormuş gibi!

"Neredeyse cebinden bir defter çıkarıp not edecek... Müfettiş sanki!"

Kapıyı itti; üst tarafa asılı çıngırağın, çocukluğundan beri işitmeye alıştığı haber verici sıcak sesini meğerse ne kadar özlemişti!

Süha Kalenderli –zira Tarabya'dan beri Neşide'yi takip eden oydu– yanındaki gazeteci Fethi Balkaya'ya diyordu ki:

"Evini öğrendik; fikrimce girdiği ev kendisinin evidir; misafirlikten döndü. Şimdi burada oturanlar hakkında kimden malumat alabiliriz? Civarda dükkân falan yok. Sen de köyün yerlisi değilsin. Yaz için tuttuğun köşk bu civarda olsaydı bari!"

"Yarın sabah hepsini öğrenirim üstat! Siz saat dörtte matbaaya uğrayabilir misiniz?"

"Gelirim."

"Öyleyse Caddebostanı Gazinosu'na gidelim, burunda biraz demleniriz."

"İyi bir fikir... Fakat evvela bir taksi bulalım. Gözlerimin içine giren zeval[1] güneşine doğru yürümesini hiç sevmem. Vaktiyle Aksaray halkının gözleri, sabahleyin işlerine giderken sabah güneşine, akşama doğru evlerine dönerken ikindi güneşine karşı yürüdüklerinden dolayı çabuk bozulurmuş, bakışlarından semtleri tanılırmış diye işitirdik. Bozulması

1 zeval: güneşin tepede olduğu konum, öğle

doğru mu, uydurma mı bilmem ama herhalde ufkî akseden güneş rahatsız edici bir ışıktır. Kadını nasıl buldun?"

"Demin de sormuştunuz... Latif bir şey! Lakin fazla ciddi... Yüzü gülmüyor, affedersiniz üstat, sormak belki yakışık almaz..."

"Sor! Sor ve öğren! Sormazsan öğrenemezsin, öğrenmezsen rahat edemezsin! Önce şu boş giden taksiyi durdur, hele! Tamam... Neydi soracağın?"

"O genç kadını takipten, tahkikten maksadınız sadece kendisini beğenmiş olmanız mı?"

"Hayır! Bir rezaleti önlemek yahut rezaletin devamına meydan vermemek! Daha doğrusu, bir anket ve belki de röportaj yapıyorum, yapacağım. Tesadüf beni sana yardımcı olarak gönderdi."

"Gazeteye girecek bir mevzu mu?"

"Daniskası! Masa başında keyfim yerine gelince anlatırım. İn bakalım."

Vecizecibaşı ile Neşide'nin karşılaşmaları şöyle olmuştu:

Bir gün evvel Büyükdere Gazinosu'nda ahbabı Sabit'le otururken Baki'yi genç kadının kolunda yürürken ve lacivert otomobile binerken görmüş, köpürmüştü. Bir ara gazinodan çıkıp Sabit'in şoförüne sordu:

"Yarım saat önce şurada lacivert renkli hususi bir araba duruyordu; sakallı bir adamla genç bir hanım binip gittiler. O araba kimindir, biliyor musun oğlum?"

"Meşhur Bersad Hanım'ındır, hani Tarabya'da yalısı vardır. Salıpazarı üzerinde de konağı..."

"Hanım yalıda mı, yoksa konakta mı oturuyor? Yani yazlığa geldi mi, bu sene?"

"Geldiler. Şoförü Hüsnü arkadaşımdır, o da ailesiyle yalıda kalıyor."

Süha tekrar yerine dönerken karar verdi; zaten geceyi Sabit'in Sarıyer'deki evinde geçirecekti; yarın sabah Tarabya'ya gider, etrafı dinlerdi. Belki de onlara yine rastlar, yahut bir şeyler duyardı.

Vecizeciyi Şeyh'e karşı büsbütün öfkelendiren asıl mühim sebep hoşuna gittiğini bildiğimiz Memhure'nin de tahmini gibi –Emced'le otel barındaki konuşmadan sonra yaptığı tahkikattan öğrenmişti– Baki'nin dalyanına düşmüş olmasıydı. Bunu haber alınca kan başına çıkmıştı:

"Altın sarısı razakı salkımını da nihayet ele geçirdi kâfir," diye söylenmişti, "yalnız salkımı mı? Bağını da! Çiftlikler lazımdır Şeyh hazretlerine!"

Memhure ve çiftlikler de yetişmemişti ki üstelik Keykeb Paşa yalısında bir de odalık temin etmişti; hem de tam odalık!

"Hani Fransızların 'odalisk' diye söylerken ağızlarının suyu akan cinsinden! Kız soyunsa muhakkak İngres'in Türk Hamamı tablosundaki odalığa yahut Delauney'nin Diane Yıkanırken levhasındaki diri etli latif kadına benzer. Buluyor melun! Yaşıyor kerata!"

Geceyi öfke buhranlarıyla geçirdi, sabahleyin erkenden ve kimseye haber vermeden evden çıktı. Tarabya'ya gitti. Tanıdığı Ermeni lokantacının bahçesinde bir müddet oturdu, köyü dolaştı, rıhtım boyu yürüyüşler yaptı, otele de girdi. Tanıdığa rastlamadı; deniz hamamına bakmak da aklına gelmedi.

Mütemadiyen gözetlediği yalı sessiz, hareketsizdi.

Öğle yemeğini Bogos'ta yedikten sonra patronla üç parti tavla oynadı. Bezginlik duymuştu; şehre dönmek için otobüs durağına yürüdü. Baktı ki bekleyenler arasında elinde ufak valiziyle dün akşam gördüğü taze de var!

"Ne o," diye söylendi, "galiba iş bitmiş, kapı dışarı edivermişler zavallıyı! Hani mükellef otomobil? Nerede Şeyh efendi? Çantasını eline vermişler, odalığı defetmişler. Pek dalgın, yorgun, adeta dertli bir halde... Vaka mı çıktı dersin? Yoksa Memhure birdenbire bastırdı, ağır bastı, körpe kızı attırdı mı?"

Otobüse binmişti; yanına oturamamıştı ama kendisini iyice görebilecek bir yer bulmuştu. Söylenmesine devam ediyordu:

"Hayır... Tekkecilerde kıskançlık en büyük günahtır; hazımlı olacak, her şeye göz yumacak, esir dışına çıkmayacaksın. Bir vaka bile olduysa şekli başkadır, mahiyeti uzaktan, tahminle kestirilemez. Benim öğreneceğim nokta şu kızın hüviyeti! Kimdir, kimin nesidir? Peşini bırakmam. Mademki artık Baki aleyhine fiilen harekete geçtim, bırakmamalıyım da! Tesadüfler dünden beri bana yardım ediyor."

Neşide'nin iç çekişleri, dalgınlığı, valizini unutuşu, konuştukları esnada Şeyh'ten bahsetmeyişi, kaçamaklı ve çekingen cevapları, hepsi de merakını arttırmıştı. Vapura gizlenerek bindi; salona girdiğini görünce merdiven basamaklarında durup çıkışını kollamaya başladı. Fethi Balkaya'ya burada rastlamıştı.

Bütün gazeteciler Süha'yı tanırlar ve heccavlığından[1] dolayı sohbetine can atarlardı. Takip işini onunla beraber yapmayı düşündü, delikanlıya dedi ki:

1 heccav: çok hicveden, hep yeren

"Şu eli valizli güzel kadını gördün mü? Peşine düştüm, gideceği yeri ve kimin nesi olduğunu öğreneceğim."

"Aman üstatım... Bu yaşta ha? Tebrik ederim."

"Mesele başka... Hani bir söz vardır: 'dam karla örtülü olunca evin içindeki ocağı sönmüş sanmamalı.' Hele ak saçlar altındaki baş nasıl işler, ne kuvvetlidir, bilir misin? Hâlâ güzelden hoşlanıyorum, meclisini istiyorum ama diyar diyar takip edecek kadar tutkunluk gösteremiyorum. Biz şimdi kendiliğinden geleni tercih edip bununla yetinecek, eldekini, muhayyile kuvvetiyle dünya güzeli yerine koyup avunacak yaştayız. Hanım kız nereye gidiyor dersin?"

"Taşıdığı valize göre plajlı bir yere... Moda olamaz; ya Caddebostanı yahut Suadiye... Bence büyük bir ihtimalle Suadiye'dir! Kıyafeti Caddebostanı plajı barakalarında geceleyecek olanlara benzemiyor."

"Evet, ne saçı, ne de yüzü boyalı... İhtiyacı da yok ya! Kudretten makyajlı. Allah özenip bezenip yaratmış, savsaklık etmemiş."

"Güzellik müsabakasına girse kazanır."

"Şüphesiz. Ancak yeni heykeltıraşlarla ressamlardan rey alamaz. Zira ne geri tarafı sivri, ne göğsü sarkık, ne de kemikleri çıkık... Bu bir klasik güzel. Onlarca iğrenç, menfur bir şey! Her neyse, peşini bırakmayacağız, değil mi?"

"Nasıl emredersen üstat."

"Hay Allah senden razı olsun!"

Süha ile Fethi genç kadının dolmuşa bindiğini görünce bir taksiye atlamışlar, öndeki arabayı geçmemesini şoföre tembih etmişlerdi ve bu suretle nihayet evini öğrenmişlerdi.

Gazinoda birleşip masa donanınca Kalenderli dedi ki:

"Sizin gazeteciliğiniz pek basmakalıp oğlum! Daha röportaj yapmasını da beceremiyorsunuz. Dört muharrir, birkaç profesör tutturmuşsunuz, her mevzuda onlara başvurup bir incir çekirdeği doldurmaz pestenkerane[1] laflarını ipliğe diziyor, bir şey yaptık sanıyorsunuz. Sana canlı bir röportaj mevzusu vereceğim Fethi! Yazar, neşrettirebilirsen küçük kıyamet kopar... Ama bilmem patronun olacak Cahiz razı olur mu?"

"Kestirilemez. Mevzu siyasi mi? Hükümete dokunur tarafı varsa havasına bakar; arası iyi olduğu zamana rastlarsa koymaz, şekerrenk ise ve iğnelemek lazımsa itiraz etmez. Malum ya, kâh nalına, kâh mıhına, işini pek mükemmel çeviriyor. Neden ona Cahiz dediniz? Asıl ismi Cahiz midir?"

"Ha! Sahi, siz umumi malumat bakımından epeyce zayıf yetiştiniz, bilmezsiniz. Cahiz, Arapçada patlak gözlü demesine bir sözdür; bizim Ahmet Mithat Efendi'yi hatırlatan bir müellifti, mühim şahsiyetti, değerli eserler vermiştir. Dediğim eski hikâye... sekizinci asr-ı miladi! Sizin patron da hem patlak gözlüdür, hem de geniş malumatlı bir adamdır. Ben ona bu ismi verdim. Her meşhurun ismi hususi lügatimde başkadır!"

"Demin takip ettiğimiz kız bu röportaja giriyor mu?"

"Gireceğe benziyor. Hoşlandın galiba? Fakat röportajında hoşlandığın daha neler bulunacak, ne kızlar, ne kadınlar! Dinle şimdi beni!"

Kalenderli, isim vermeden ve yerini tayin etmeden, İstanbul'da mevcut bir Kadınlar Tekkesine ve kadınlar şey-

1 pestenkerane: değersiz, saçma sapan

hine dair bazı tablolar, portreler, çizdi; eski devirdeki Kıztaşı Tekkesinden şimdiki konağa kadar geçirilen istihaleleri[1] anlattı. Bilhassa müridelerin, bu gönüllü odalıkların güzellikleri ve Şeyh'e bağlılıkları üzerinde ısrarla durdu.

Genç gazeteci hayretler içinde kalmıştı. Altmışını geçkin don Juan, Şeyh efendiyi de bayağı kıskanmış, öfkeye kapılmaktan kendisini alamamıştı. Boyuna:

"Olur şey değil! Ne yaman adammış! Gel keyfim gel! Hay Allah müstahakını versin!" diyor, bazen de böyle rezaletleri örtbas edenlere atıp tutuyordu.

Hikâye uzun sürdü; bittiği zaman Balkaya haykırdı:

"Röportajı muhakkak yapacağım! Sizin Cahiz koymazsa başka gazetelere götürürüm; olmazsa kitap şeklinde basar, işi meydana vururum!"

Meslek aşkıyla kabına sığamaz hale gelmişti. Birden senli benli oldu, dedi ki:

"Üstadım beni burada yarım saat bekleyebilir misin?"

"Beklerim... Gazinoyu tutan kadın ahbabımdır; onunla laf atarız. Peki ama sen ne yapacaksın?"

"Bugünkü yosmanın kim olduğunu öğrenmeye gidiyorum."

"Şu saatte? İmkânsız!"

"Ben iyi bir gazeteciyim hocam! Mesleğimin eriyim; bizler için saat, zaman, imkânsızlık yoktur. Zaten sen anlatırken planımı kurmuştum. Enistem Kokarpınar'da kış yaz oturan eski bir Erenköylü'dür."

"Neresi bu yer?"

"Peşini kovaladığımız kadının semti, biraz daha aşağısı!

1 istihale: başkalaşım, değişim

Bizimkiler muhakkak tanıyorlardır. Belki de ahbaptırlar. Allahaısmarladık!"

"Bravo Fethi! Ateş gibi gençsin... Elinden şeytan kurtulmaz. İlk gördüğüm zaman Cahiz'e seni methedeceğim, hem ne metih! Boş dönmezsen göklere çıkaracağım vallahi!"

Süha ev barkla, aile kaydıyla alakası olmayan bekâr bir adamdı; Sirkeci'de bir Yahudi kadının evinde odası vardı ama günlerce uğramazdı. Ömrünü şunun bunun yanında misafirlikte geçiriyor, iğneli gevezeliği ve tarihî malumatı hoşa gittiğinden dam altı bulmakta zorluk çekmiyordu.

Tanıyanlar alışmışlardı; rastlayınca düşecek yer aradığını bildiklerinden keyifleri yerinde ise koluna girip götürürlerdi. Paylaşılamadığı mesut günler, geceler de olurdu, hatta haftalarca alıkoyulduğu da! Çok defa hamama soktukları, yeni çamaşırlar verdikleri, elbiselerini temizleyip ütüledikleri de görülmüştü.

Bu evlerde bilhassa hizmetçilerle arası iyiydi; daha doğrusu hizmetçi kendisinden hazzetmezse barınamayacağını bildiğinden hepsinin hatırını hoş eder, büyüğünü, küçüğünü iltifata boğardı. Ev sahipleri de hizmetçilere Süha'yı olduğundan fazla mühim bir adam gibi tanıtırlardı... Surat edemesinler, övünme vesilesi bulsunlar diye!

"Fazla gecikirsem Fethi'de kalırım. Zannederim kalmamı teklif eder... belki de şimdi geçerken evine uğrayıp geleceğimizi haber vermiştir. Karısına 'bana parlak bir röportaj süjesi çıkardı. İşin içinde isim yapmak da var, para kazanmak da... Külfete katlan' demiştir. Bakalım ne biçim kadın... Geçen sene düğününe çağırmıştı ama aynı gece daha büyük

bir düğüne davetliydim. Bizim idare meclisi reisinin baldızı, adıyla sanıyla dillere destan 'Sarı Ülker' dördüncü defa evleniyordu, hem de tel duvak takarak! Baki nasıl oldu da onu tekke siciline kaydetmedi? Beş, on mısrayla, haftasına kalmaz, bir tarikat bacısı daha kazanırdı. Fakat Ülker evlenme meraklısıdır; nikâh kıyılmadıkça zifafa girmez, haspa!"

Bir müddet böyle kendi kendini eğlendiren Kalenderli, gazeteci geciktiği için gazinocu Madam Aynur'un büfe yanındaki masasına gitti; beraberce Beyaz Rusların geçen mütareke yıllarında İstanbul'a gelişlerini konuşmaya başladılar. O zamandan ahbaptılar.

Nihayet Fethi kapıda göründü, genç bir kadınla beraber...

Ufak tefek, sevimli, taze, hareketli bir şeydi. Meğerse beyazperde yıldızlarındanmış; geçen sene senaryosunu Fethi'nin yazdığı "Kanlı Duvak" filminde köylü güzeli Zeynep rolünü hazırlarken sevişmişler, evlenmişler!

Masalarına dönünce gazeteci dedi ki:

"Evvela şunu haber vereyim üstat: Karım sizi bu gece bırakmıyor, bizde kalmanızı ricaya geldi; hayranlarınızdanmış."

"Teşekkür ederim, kararı sonra veririz. İşten ne haber?"

"Malumatın doğrusu Lerzan'da... Aileyi tanıyor ama Neşide'yi daha görememiş."

"Neşide miymiş o hanımın ismi?"

Cevabı sinema yıldızı verdi ve Gürcüler hakkında bildiklerini rol yaparcasına anlattı. İzdivacına Melal Hanım'ın

vasıta olduğuna kadar meselenin ilk safhasını Fethi'nin ablasından iyice öğrenmişti.

"Demek işin içinde onun parmağı var! Bu cihet çok mühim."

"Bahçeleri yan yanadır."

"Birbirlerini görür herhalde?"

"Tabiatiyle beyefendi..."

Vecizeci acı acı gülümsedi; çevrilen planı sezmişti: Baki köşke gelişlerinde kızı görmüş, mim koymuş ve Melal'i alet ederek belediyedeki müridiyle evlendirmişti. Maksadı tekkeye sokmaktı.

"İblis'e parmak ısırtır bu melun," diye homurdandı, "ne teşkilat kurmuş! İstese hükümeti bile devirir ama sebep yok... Sırtını ona dayamış. Sayesinde bir harem-i hümayuna sahip ki misli ne Hin, ne Çin saraylarında görülmüş, masraf da gönüllü hasekilerden çıkıyor!"

Sinema yıldızı Lerzan'a baktı; oturdukları gölgesi çok, ışığı az hoş loşlukta belki de olduğundan fazla şirin tesiri yapıyordu. Fakat muhakkak ki o, şimdi havaya karışan pudra ve esans kokusuyla içki masasının eksiğini gidermiş, geceyi bahçelendirmişti. Yine Baki'yi düşündü:

"Eski kurt dün gece, belki de birçok geceler yalının korusunda Gürcü güzeliyle bir keyif sürmüştür ki! Bari biz de burada şu yıldız kırıntısıyla gönül avutalım."

Lerzan'da dedi ki:

"Sizi filmde de görmek isterdim. Kim bilir Zeynep kıyafeti ne yakışmıştır! Bu yüze ve bu vücuda yakışmayacak kıyafet olamaz zaten! Fethi Şeyh meselesini anlattı mı?"

"Azıcık açtı."

"Görmek arzusuna kapıldınız tabii?"

"Merak etmiyor değilim. Demek bizde de bir Rasputin varmış."

"Böyle birden bahsedildi mi hemen Rasputin hatıra gelir. Fakat ikisi arasında mühim farklar mevcuttur. Evvela Rus papazı cahil bir köylüydü, bizimki ulemadan sayılır, ayrıca iyi bir aile çocuğudur. Haysiyetlerini bir paralık etmek suretiyle Rasputin, köylünün aristokrasiden hıncını almıştır. Sonra politikaya karıştı. Alman taraftarlığı etti, kilisenin başına geçmek istedi, yani kendisini sadece cinsî zevke hasredemedi. Halbuki Şeyhimiz tam manasıyla şehevîdir, başka gaye tanımaz; gözü ve gönlü ne makamda ne unvanda! Varsa kadın, yoksa kadın!"

Süha, meclise karışan film yıldızından yeni bir kuvvet almış gibiydi; sesinin ahengi değişmişti; bu ses, kadınlı meclislerde daima gevrek, berrak taninli olurdu; kendisi de farkına varır:

"Tevekkeli değil, öten horoz sesinde de benimkine benzeyen bir şevk vardır!" diye söylenerek gülümserdi. Nutkuna devam etti:

"Rasputin esasta mistik olan bir ırkın o hususiyetinden faydalandı, saha geniş ve hazırdı; fazla gayret sarfına lüzum yoktu. Kucağına sapır sapır birbirini taklit ederek döküldüler. Bizimki bu sahayı kendi gayretiyle yarattı ve düşmek istidadında olanları gayet iyi seçti, epeyce himmetle, bilhassa hünerle yola getirdi."

"Üstadım! Şeyh'i methe başladınız, Rasputin'e üstün çıkardınız."

"Herhalde daha kurnazdır. Bak, onu öldürecek bir Prens Yusufov çıkmasına meydan veriyor mu?"

"Kitap falan da yazmış mıdır?"

"Pek bayağı bir eseri vardır, rümuzla imzalıdır ve eski harflerle basılmıştır. Bilmem piyasada kaldı mı?"

"Adı ne?"

"O da bayağı: Aşk Peygamberi! İsteseydi Rasputin daha iyisini yazabilirdi. Artık bu bahsi kapatalım. Yarın sabah kahvaltıda röportaj planını hazırlarken lüzumlu malumatı veririm. Şerefinize hanım kızım! Safa geldin, safalar getirdin!"

Fethi kapıda taksinin, evde yemeğin beklediğini söyledi. Yıldız:

"Peki bir şey yok ama... Aç kalmazsınız," diyerek yenilecek çok şey olduğunu sezdirmişti. İyi bir sofra, taze bir gelin ve Baki'nin başına örülecek çorap... Kalenderli gününden ve hayatından memnundu.

"Hele bir kadeh daha atayım," dedi, elini şişeye uzattı. Lerzan:

"Evde devam edersiniz beyefendi," dedi, "soğuk bira, şarap, başka içkiler de var."

Kocası safiyetle[1] izah etti:

"Taksitle bir buzdolabı aldık da içine, yeni heves öteberi doldurduk."

Sinema yıldızı göz kaş etmişti ama gazeteci aldırmamıştı. Süha içinden söylendi:

"Gösterişi seven bir kız... Fethi'ye yazık! Hazır olun boşanma davasına!"

Köşke varıp da Lerzan Hanım'ı bol ışık altında, incecik kolsuz bluz, dar etek, iri dudaklarında şehevî tebessüm ve

1 safiyet: saflık, temiz kalplilik

bütün benliği saran sahte, bayağı bir "femme fatale"[1] rolünde görünce Fethi'yi küçümsedi, Neşide'yi unuttu.

O gün öğle uykusundan uyanan Baki zile basınca Sadberk Kalfa hazırladığı koruk şerbetini billur bir kâseye koyup yukarıya götürmek üzere merdiveni çıkmaya başladı. Helecan içindeydi.

Zira Şeyh'in ilk sözü iki saat evvel kaçıp giden Neşide'yi sormak olacaktı. Nitekim daha kapıdan girmişti, sırtında incecik ipekli entarisiyle koltukta oturan zındık –Kalfa ona bu lakabı takmıştı– hemen sordu:

"Küçük hanım nasıl? Geçti mi rahatsızlığı?"

"Vallahi efendim... Ben kendisini uyur bırakmıştım, iyileşmişti o zaman..."

"Sonra yine mi hastalandı?"

"Hayır... Büsbütün iyileşmiş olacak ki odasında bulamadım, koruda da aradım... Kızlar da aradılar..."

"Ee, bulamadınız mı?"

"Bulamadık... Valizi de yoktu."

"Gitmiş mi yani?"

"Öyle olacak... Kimseye haber vermeden usulcacık sıvışıvermiş... Şaşırdık kaldık. Erşed Bey de demin gitti, o da şaştı."

Baki temkinli davrandı, sadece başını salladı ve şerbetini –kâseyi ağzına götürerek– süze süze iştahla içti ama Sadberk sarardığını ve gözlerinin bulandığını görmüştü... Yahut öyle sanmıştı. Hanımefendinin dönüp dönmediğini sorarken de sesi bozuktu.

1 femme fatale (Fr.): baştan çıkaran, kötü yola iten kadın; fettan kadın

"Telefon ettiler efendim; ancak gelebileceklermiş. Melal Hanımefendi de telefonda sizi sordu; arkasından Memhure Hanım da aradı. Ha, bir hanım daha konuştu; galiba evvelki gece teşrif ettiğiniz zaman yanınızda bulunan genç hanım. Aşçıbaşı levrek bulmuş; mayonezli mi yapsın, yoksa kâğıtta mı? Emrinizi bekliyor. Tereyağında tavasını da seversiniz. Arzu ederseniz..."

Zındık "nasıl olursa olsun" manasına bir işaretle iktifa etti; neşesi bozulmuştu; Kalfa memnundu, fulya tarlası gibi kızı elinden kaçırmıştı; sonradan yine gelse bile o zamana kadar üzülecek, hasretini çekecekti ya! İki gündür uzaktan hareketlerini, o gezintileri, koruda ve mehtapta dönüp dolaşmaları, hatta ilk gecesi Neşide'nin odaya gidişini, çıkışını, hepsini gözetlemişti. Umduğuna nail olamadığına emindi.

"Bu sefer büyücülüğü para etmedi; çok dil döktü, her çareye başvurdu, kızı yola getiremedi. Bakalım şimdi neler çevirecek?"

Sadberk'in Şeyh'e düşmanlığı ne dindarlığından, ne de ahlaklılığındandı. Kalfa'nın da mazisi yüklüydü ama alelade nevinden, önce atlı araba devrinde Anadolulu seyislerle, Arnavut bahçıvanlarla, biraz da Rum kilerci ile fingirdemiş, nihayet yaşlı vekilharçla evlenmişti.

Parlak, övündürücü bir hatırası da vardı. Bersad Hanım'ın kocası sefir Fahri Paşa'dan iltifat görmüştü, hem de mezuniyetle İstanbul'a her gelişinde, senelerce, muntazaman, itiyat halini alarak ölümüne kadar! Avrupalarda kontesler, prenseslerle düşüp kalkan paşanın teveccühü de güzel bir kadın olduğuna delildi... Neylemeli ki mektupçu beyin hoşuna gitmemişti; epeyce sokulganlık gösterdiği halde! İşte ona hıncı bu sebeptendi.

Hakikaten güzel miydi? Yoksa paşa Avrupa'da da aynı seviyeden kadınlarla mı meşguldü? Bunu akıl edemiyordu. Mamafih, kanı sıcak, erkeğe düşkün, idareli bir Anadolu yosmasıydı; her şey yapar, ekini belli etmezdi. Hoş, Bersad Hanım da oralı değildi ya... oldum olalı mezhebi genişti.

Boş kâseyi alıp odadan çıktı. İçinden diyordu ki:

"Şimdi yeni planlar kurmaya başlar; hanımefendi de gelince dertleşirler, yapacaklarını beraber kararlaştırırlar; öbürleri de haber alınca koşuşurlar. Ne kumpanya!"

Öyle olmadı. Bersad dönünceye kadar Baki odasında kapanıp kaldı. Kalfa'nın tahmini hilafına sonra da ev sahibesiyle baş başa, uzun uzun konuşmadılar. Bersad'ı meraka düşüren nokta Neşide'nin gittiği yerdi. Kocasının yanına mı, yoksa ana evine mi? İkinci ihtimal fenaydı; Baki belki daha ziyade bu ihtimalden korkuyor ve buna hüküm veriyordu.

Konuşmuyordu ki anlayabilsin. Bir ara dedi ki:

"Konağa telefon etsek de Şaban Efendi evine gidip, gelip gelmediğini sorsa, bize haber verse..."

Şeyh, "istemez" manasına başını yukarıya kaldırdı. Ne düşünüyordu? Herhalde üzüntüdeydi ve bu üzüntünün asıl sebebi de olabilir ki nuru dideyi kaçırması değil, nüfuz ve tesirinin neticesiz kalmasıydı. Öbür hanımlar nazarında da cihangirin ilk mağlubiyeti ve artık birbiri arkasına sıralanacak muvaffakiyetsizliklerin başlangıcı sayılabilirdi.

Akşam yemeği hazin geçti. Bersad Hanım'a öyle geldi ki Aşık, şu elindeki bıçağın ucuyla masa örtüsüne –bir çocuk âşık gibi– Neşide'nin ismini çizmek, hep onun lakırdısını işitmek istiyor... Fakat kendisini tutuyor. Kulağı da telefonda: Çalsa, çağırsalar, çağıran Neşide olsa, özürler dilese ve yarın sabah erkenden döneceğini söylese!

Ev sahibesinin muhayyilesi, ekseri şehevîler gibi işlekti. Zihninden bunları geçiriyor, ayrıca kendisini Baki yerine koyup Neşide'yi cismani tarafından düşünüyordu:

"Kız hakikaten latifti. Kozasından yeni sağılmış ipek çilesi gibi pırıl pırıl, temasında nebatîlik hissedilen henüz ham, fakat tertemiz, dipdiri, sapasağlam bir şeydi! Evet ham ipeğe çok benziyordu... Vücudunda parmakların arasından kayıp gidecek hissini veren cilalı bir akıcılık vardı!"

Bersad yaşlı aşkının ne olduğunu da bilenlerden, acısını çekenlerdendi. Mukabele görmedikçe visal ümidi ve imkânı azaldıkça maddi değilse de manevi diyebileceğimiz isteğin arttığını nefsinde tecrübe etmişti. Aşkların en fazla ıstırap vereni, aynı zamanda zehirliliği içinde en zevklisi yaşlınınkiydi.

Baki hiç şüphesiz Neşide'yi maddi arzularla istediği için şimdi böyle bir ıstıraba düşmüş vaziyette bulunuyordu.

"Belki ilk önce sadece öfkelenmiş, homurdanmıştır. Lakin vaktaki akşam oldu, kararan sular ışıklarla yavaş yavaş tekrar nurlandı, güzel bir Boğaziçi gecesi başladı, adamcağızın yüreğini muhakkak bir hasrettir kapladı. Bende de böyle olmuştu."

Acıdığından sordu:

"Otele doğru yürüyelim mi? Hoşumuza giderse girer, biraz otururuz."

"Balkondan denizi seyretsek daha muvafık olur."

Ev sahibesi, misafirini bütün İstanbul'da en iyi ve en eski tanıyanlardan biriydi. Bu durgunluğun çok uzayacağını, yahut bir coşkunluğa çevrilip azgınlık halini alacağını tecrübeleriyle biliyordu. Önlemek için yardımcı bulmak lüzumu-

nu duydu ve ona sezdirmeden Erenköy santralinden Melal'i aradı; vakayı kısaca anlattıktan sonra Neşide'nin belki de anasına gittiğini, kendisinin komşusu olmak dolayısıyla bunu kolayca tahkik edebileceğini söyledi; mümkünse cevap istiyordu.

Melal telaşa düşmüştü; herhalde Memhure'ye de haber verecekti; Büyükada'da yazlayan Peryal'i de unutmazdı. Üç hanım sabahlara kadar çırpınıp duracaklardı.

Telefon muhaverelerini[1] dinleyemeyeceğine üzüldü.

Baki, balkonda bir müddet konuşmadan oturduktan sonra usulcacık odasına çekilmişti. Bir ara Sadberk Kalfa hanımının yanma geldi, şaşkın bir haldeydi, dedi ki:

"Mektupçu beyin odasında sesler işittim, kapıya kulak verdim; zikir sesleriydi, bunlar! Anahtar deliğinden baktım: Yere diz çökmüş, başını iki tarafına sallayarak 'Allah! Allah!' diye esma çekiyordu."

Zikir bütün gece fasılalarla devam etti.

Arada Melal'in beklenilen cevabı geldi: Gürcülerin bahçesine sokulup gizlice tahkikat yapan hizmetçi kız, kapısı açık duran alt kat sofada Neşide'yi görmüştü. Beyaz bir gecelikle sedire oturmuş, kahve içiyormuş!

İlave etmişti:

"Yarın sabah yalıya gelirim. Bu iş fena oldu, Âşık'ı düşündükçe yüreğim parçalanıyor."

Langa'dakilerin henüz haberleri yoktu, vakayı işitince başlarına birer topuz yemişçesine sersemleyeceklerdi. Kadınlar Tekkesinde buhran vardı.

---

1 muhavere: karşılıklı konuşma

2

Neşide basit ruhlu ve cemiyetten uzak yaşamış olanların çoğu gibi izzetinefsine fazla düşkün, bu sebepten de inatçıydı. Başına gelenleri –lüzumsuzca büyülterek– haysiyetine yediremiyor, bütün çıplaklığıyla açığa vurmaktan utanıyordu.

Onun içindir ki vakalara temas etmeden, sebep göstermeden anasına ve ablasına sadece:

"Artık o evde, onlarla yaşayamam; bir daha geri dönmeyeceğim; İrfan'dan ayrılacağım!" diyecek ve dediği gibi de yapacaktı; kapıdan girerken aldığı karar buydu. Sonra bir şeye de güveniyordu: Kendisine inanırlardı, şimdiye kadar inanmayacakları tek hareketi, havailiği ve münasebetsizliği görülmemişti. Şöyle düşüneceklerdi:

"Herhalde kızımız, kardeşimiz, haklıdır. Mademki yaşayamayacağını söylüyor, orası yaşanılmaz bir yerdir. Başka türlü olamaz."

Bir mesele daha vardı: Delifişek bir adam olan küçük enişte Kadri Bey hakikati öğrenirse İrfan'ı dövmeye, Şeyh'i öldürmeye kalkışır, kıyametin son gününü koparır, hükümete başvurur, işi gazetelerin ağzına düşürürdü. Neşide asıl bundan çekiniyordu.

Baki'nin elinden tertemiz kurtulmasına rağmen öyle acayip yazılar çıkabilirdi ki herkes şüpheye düşer, kendisi de öbür kadınlara benzetilebilirdi. Belki resimlerini de bulup, yahut uydurup basarlardı.

"Rezalet," diye söylendi, "ailemin haysiyeti benim yüzümden bir paralık olur. Artık elalem içine çıkamam; bizimkilerin bile yüzlerine bakamam. Olanı biteni belki ablama

biraz anlatırım ama, annemin, hele eniştemin katiyen duymamaları lazım..."

Evdekiler onu bir başına gelmiş görünce şaşırdılar:

"Nerede İrfan Bey," diye telaşla sordular, "yalnız nasıl geldin? Yoksa bir şey mi oldu?"

Neşide gülümsemeye çalışarak:

"Ne olabilir ki?" dedi. "Hiçbir şey yok.. yarın gelecek; işi çıktı da... şey, benim ibrişim ne halde?"

Pencereye koşup baktı: Sevgili ağacı çiçeklerle donanmıştı, rüzgâr bir kısmını yerlere sermişti; havada uçuşanlar da vardı. Fakat onu hayalindeki kadar güzel, sevimli ve kendisine yakın bulmadı; karşılıklı yabancılamışlardı. Bahçeyi de azıcık yadırgadı. Tekkenin ve yalının bahçeleri daha bakımlı, daha renkliydi.

Acaba burasını eskisi kadar sevemeyecek mi? Yoksa şehirli mi oluverdi? Sinemaları, gazinoları, otomobil gezintilerini, hatta yalıları, konakları mı arayacaktı? Hilkati[1] mi değişmişti?

Deminki korkuya bir daha kapıldı: Sakın İrfan'ı da özlemesin?

"Ah," diye içini çekti, "şu melun Şeyh araya karışmasaydı hiç de fena bir adam sayılmazdı; pek terbiyeliydi, en küçük bir kabalığını görmedim. Fakat keşke kaba, terbiyesiz olaydı da beni Şeyh'in koynuna atılmaya teşvik etmeseydi! Ona nasıl da inanıyordu!"

Bahçeyi dolaşmak vesilesiyle beraber çıktıkları vakit ablasına birdenbire dedi ki:

"Ben artık dönmeyeceğim; evime temelli geldim. Dur,

1 hilkat: yaradılış

söyleyeceğim: Hani düğünde sakallı bir adam vardı, kadınlar etrafından ayrılmıyordu... Bu bir Şeyh'miş, bizimkilerin ve İrfan'ın Şeyhi... Tapıyorlar ona... İstediler ki ben de öyle yapayım... Ama, anlıyor musun? Ne arzu ederse hepsini... Asıl zorlayan da İrfan. Aylardan beri didişip duruyorum; artık canıma tak dedi."

Hediye ilk önce işi kavrayamadı; zira havsalasının alamayacağı bir şeydi bu... Nihayet kavradı; o derece şaştı, sersemledi ki bir ağaca dayanmaya mecbur oldu. İki kardeş yaşlı gözlerini, birbirlerinden utanarak yere eğmişlerdi. Şeyh muradına ermemiş olmakla beraber böyle bir şeyi aklından geçirdiğini düşünerek olmuşçasına mahcuptular.

İkisinin düşünce ve endişesi bir noktada birleşti:

"Anamız ne kadar üzülecek!"

Şu var ki az sonra ferahladılar. Bir felaket önlenmiş, atlatılmıştı; epeyce zor günler, aylar geçirecekler, mahkemelere girecekler, uğraşacaklardı ama aile namusu kurtarılmıştı. Hediye, küçük kız kardeşine sarıldı, onu derin şefkatine eklenen bir hürmetle kucakladı, öptü, okşadı.

Süha Kalenderli bu sahneyi görse ve bu ahlaklı duyguları öğrenseydi insan cemiyetinin bir tarafından başlayınca bütünü ile kokmaya, çürümeye mahkûm bir varlık olmadığına, sağlam kalmış unsurlardan kuvvet alarak tutunduğuna inanırdı. Ayrıca bu tutunmanın güzelliğini, şiirini de beğenirdi.

Nitekim öyle de oldu.

Gazeteci Fethi'nin hafta içinde getirdiği haberlere göre o gün takip ettikleri taze –yengesi mahalleden öğrenerek anlatmıştı– kocasından ayrılmak üzere ana evine dönmüştü.

Sebebi malum değildi ama Melal'in dadısı Peyveste Kalfa bir yerde hanımının bu işe pek üzüldüğünü söylemişti.

"Mademki baş müride üzülüyor, demek oluyor ki Baki de üzgün bir halde! O melun neye üzülebilir? Olsa olsa güzel mahbubeyi elinden kaçırdığına! Kızcağız niçin kaçtı? Şeyh'in arzusunu yerine getirmeyi arına yediremedi de ondan! Kısacası sözde tasavvuf akidelerini havsalasına sığdıramadı vicdanına kabul ettiremedi, halas çaresini firarda buldu. Haysiyetli, dürüst, sağlam seciyeli[1] bir tazeymiş doğrusu! Bereket ekseriyeti böyleleri teşkil ettiği için İstanbul bir Sodom olamıyor."

Süha memnundu ve o günkü kaçış vakasını hayalinde şöyle canlandırmıştı:

"Neşide'yi bir vesile bulup yalıya attı; diller döktü, yanına alıp gezdirdi, mehtapta şiirler ve şarkılar okudu. Aşk kıvamını buldu, artık kurtarmak zamanı geldi... dedi ve galiba o gün, öğleden sonra –yaşlılar öğle yemeğinden sonra azgınlaşırlar– kızcağıza sataşmaya kalkıştı. O da aldı valizini, fırladı sokağa! Kendisine rastladığım zamanki perişanlığı, dalgınlığı, iç çekişleri vakanın yeni olduğuna işaret... Sıcağı sıcağına ben yetiştim."

Fethi bir taraftan, Süha öte taraftan muhtelif kanallarda gizlice tahkikata devam etmekteydiler. Vecizecibaşı fırsat bu fırsattır diye karargâhını gazetecinin evinde kurmuş, oraya yerleşmişti. Lerzan'ın hoşuna gitmek için bin dereden su getiriyor ve sinema prodüktörleri ile ahbaplığından bahsederek kendisine gelecek mevsim çevrileceği söylenen "Deli İbrahim ve Cinci Hoca" filminde Turhan Sultan rolünü verdireceğini söylüyordu.

1 seciye: karakter

"Ne latif bir Slav dilberiydi o," diye ballandırıyordu, "tam otuz iki sene devlet işlerine de karıştığı halde memlekete hiçbir fenalığı dokunmadı. Köprülü'yü de sadrazam yaptıran kendisidir, şu Yeni Cami'yi de ikmal eden! Kırım Tatarlarının eline düşüp saraya gönderildiği zaman on iki yaşındaydı.

Ben senaryoda değişiklik yaptıracağım, bu role daha ehemmiyet verdireceğim. Senin... yani Turhan Sultan'ın acuze Kösem'i nasıl öldürttüğünü filme koyduracağım. Havuz başında oğlunun babası tarafından suya atılması sahnesini de! Vallahi, bana şimdi bu şahane sultan karşımdaymış gibi geliyor... İkinizi birbirinize karıştırıyorum."

Lerzan kabına sığamıyor; Turhan Sultan bahsinden bıkmadığı için boyuna hülyalarını harekete getiren misafirini bırakmıyordu. Fethi, bazı bazı gazetede gece nöetine de kaldığından yaşlı erkekle taze yıldız senli benli olmuşlardı; plaja ve gazinoya da beraber gidiyorlardı. Ancak Süha sadece kadın cemiyetinden hazzeden ve o kadarcıkla avunan bir adamdı.

Önünde bir içki masası, bol yemek, mufassal[1] dedikodu, bir de nazenin bulundu mu keyfi tamam olurdu. Burada hepsi mevcuttu... Hele şu Baki dedikodusuyla film yıldızı şipşirin kadın kolay elde edilir nimetlerden miydi? Etrafına pudra, tırnak cilası, çeşitli krem ve lavanta kokuları yayarak kah pijamalı, kâh şortlu, mütemadiyen hareket halinde fütursuz, laubali bir kız... Ayak tırnaklarını bile divan üzerinde dertop olarak vecizecibaşının karşısında törpüleyip boyamaktan çekinmiyor!

1 mufassal: kapsamlı, ayrıntılı

"Benimki de pek fena bir hayat sayılmaz. Debdebesiz ama Baki'ninki gibi de dağdağalı değil... Belalı tarafı yok," diye teselli de buluyor; röportaj işini ağır alıyor. Teenni[1] ile hareket edilmesi, bütün vesaikin[2] toplanması, umumi bir kampanya açılmasına zemin hazırlanması lazım geldiğine Balkaya'yı inandırıyor.

O böyle keyif çatarken Baki cephesinde neşesizlik hüküm sürmektedir; âşinalar yalının eşiğini aşındırıyorlar; bir otomobil geliyor, biri gidiyor. Zira Âşık hemen hemen hiç konuşmuyor, hele Neşide lafını etmiyor, odasından da çıkmıyor. Ekseriya ipek Buhara seccadesine diz çökmüş vaziyette pes sesten ya zikir halindedir, ya şiirler okuyor

Hanımların asıl acayibine giden, Zeyrek'e dönmekten bahsetmeyişi! Alıp götürmek için Tarabya'ya koşan Âfitap'a bu hususta tek kelime söylemiyor, karısı da soramıyor.

Ada'dan gelen Peryal de dahil, dört kadın, hizmetçiler işitmesin diye koruda bir meclis kurmuşlar, alınacak tedbirleri konuşuyorlardı. Melal seyahate çıkması fikrindeydi, dış memleketlerden birine, mesela Kıbrıs'a... ama ya kendisi, yahut Memhure ile beraber gitmeliydi.

Peryal, Lübnan'da kocasından kalmış bir dağ köşkünü teklif etti. Âfitap da o fikirdeydi. Fakat nasılsa zahmet edip yalıya bir saat için uğrayan azametli Ferhunde, kararı dinledikten sonra dedi ki:

"Tek çare o inatçı kızın inadını kırmak, buraya getirmektir. Yoksa korkarım bir sabah bakarız, beyefendi kayıplara karışmış! İki defa böyle yapmıştı, kimseye haber verme-

1 teenni: yavaşça, ilerisini düşünerek acelesiz davranma
2 vesaik: belgeler

den başını alıp gitmişti. Birincisinde dört ay habersiz kaldık; meğerse Karadeniz sahillerinde bir Rum manastırına kapanmış! İkincisinde Tunus'ta bir tekkede yedi ay kalmıştı. O zamanlar daha gençti ama yine de yapar!"

Hanımlar bir ürperti geçirdiler.

İşte bu âkıbeti önlemek içindir ki vakanın ertesi günü kapıdan geri çevrilen İrfan ile ablasının köşke bir defa daha gitmelerini kararlaştırdılar. Bir karar daha aldılar: Gürcülerin üzerinde nüfuzu olan harp malulü Kadri Bey'le müteahhit Rifat'ın konuşması. Melal diyordu ki:

"Bu emlakçı, kocam gibi piyasada ehemmiyetli mevkii bulunanlarla münasebet peyda etmek[1] ister. Bir defa denemeliyiz. Ben Rifat'ı kandırırım."

Lakin akşam üzeri gelen Samiye o teşebbüsten pek bir şey beklenemeyeceğini söylemişti:

"Aksi, lanet bir adamdır; hatta kendisine durup dururken öfkelenmesinden, patlamasından dolayı Bomba Kadri derler. Sanmam ki bir netice alabilelim. Üstelik başımıza iş de açabilir. Size mühim bir haber getirdim, hanımefendiler! Bugün bir gazeteci daireye gelmiş, biraderi bulmuş, bir şeyler eveleyip gevelemiş."

"Ne hakkında?"

"Önce beyefendiye dair bir şeyler öğrenmeye çalışmış, İrfan yanaşmamış. O zaman adeta tehdide kalkışmış..."

"Nasıl tehdit?"

"'Bir boşanma davanız varmış, zevceniz sizden bazı garip sebeplerle ayrılmak istiyormuş' gibi laflar!"

Meclis şaşalamıştı. Melal:

1 peyda etmek: oluşturmak

"Hemen mebus Abdi Rıza Bey'e haber vermeli," dedi, "mesele ciddi... İşi gazetelere düşürmeyelim."

"Ama harp biteli matbuata hükmümüz geçmiyor güzelim!"

Bunu diyen Memhure'ydi; vaziyeti kardeşinden öğreniyordu. Emced yeni kabineden, hazırladığı seçim kanunundan ve muhalefetin kükremelerinden memnun değildi. Hele gazetelere yarı buçuk verilen hürriyetten –nefsi ve mevkii dolayısıyla– endişe içindeydi. Kendinden bahsedilip edilmediğini öğrenmek için gazetelerin hepsine telaşla göz gezdiriyor, ismini göremeyince ferahlıyordu.

Gece tekrar toplandılar ve Baki'yi memleketten uzaklaştırmanın en münasip çare olduğunda ittifaka vardılar. Fakat Âşık'a bunu kabul ettirebilecekler miydi?

"Nereye ve hangimizle gitmek isterse hazırız. Tek razı olsun!"

Yalı işliyordu; mükellef sofralar kuruluyor, yataklar hazırlanıyor, boyuna dondurmalar, limonatalar, çaylar ikram ediliyor; kapı önüne muhtelif markalarda otomobiller sıralanıyor, telefon çalıp duruyordu.

Asıl yük kendi üzerlerinde olmasına rağmen bu geniş dam altında iki kişi memnundu: Vaka ve meşguliyet çıktığından dolayı Bersad Hanım ve Baki'yi tekrar derviş haline dönmüş, sünepeleşmiş gördüğüne sevinen Sadberk Kalfa!

Baki ziyaretine gelenlere nazik davranmaktaydı; hal ve hatır soruyor, biraz da şundan bundan konuşuyor, lakin sonra yavaş yavaş durgunlaşıyor, kendi içine dalıyor, artık etrafındakileri görmüyor gibi başka âlemde yaşadığı zehabını[1] veriyordu.

1 zehap: sanma, sanı

Neşide lafı kesilmişti. İlk defa, aylarca evvel yine Gürcü güzeli yüzünden buhrana tutulduğu zaman sızlandığını, "vefa"larına dert yandığını hatırlayanlar şimdi bu tevekkül, yahut içe yediriş halinden ürküyorlar, hele Ferhunde Hanım'ın bahsettiği uzak memleketlere kaçış ve tekkelerle manastırlarda gizleniş vakalarını tekrarlamasına bir hazırlık olmasından endişeye düşüyorlardı.

Nihayet gönüllü halayıklar arasında beyefendinin en gözdesi ve hakikaten de kendisine en inanmışı olan Prenses Peryal bir sabah yalnız başına Baki'yi görmeye gitti. Baki seccade üzerinde yine ka'de vaziyetindeydi; kalkmak ister gibi sahte bir nezâket hareketi yaptı ama ilerisine gitmedi. Peryal söze şöyle başladı:

"Beyefendi! Bu böyle devam edemez; kendinize acımıyorsanız bizi düşünerek artık bir karar almalısınız. Haftası oldu, rahat ve huzur yüzü görmedik, hepimiz keder içindeyiz. Gözlerimize uyku girmiyor; ne yediğimizi biliyoruz, ne içtiğimizi..."

"Allah Allah! Sebep? Benim ilmim haricinde bir şey mi oldu? Kusurumuz nedir ki? Odamda kalıp dünya umurundan azıcık uzaklaşmaklığım, yaptığım 'ricat'tan vazgeçip ervan âlemine yol aramaklığım mı?

Gir semâa zikr ile yana yana Hu deyu
İr safa-yı aşk-ı Hakk'a yana yana Hu deyu

Bizim yaptığımız da budur, zikir ve tespihtir. Zararı kime?"

Peryal durakladı, esasta natıkalı ve cerbezeli değildi. Gözleri dolu dolu oldu, ipek seccadeye kapandı, şeyhinin

dizlerini öptü, hıçkıra hıçkıra dışarıya fırladı. Vazifesini başaramamıştı.

İkindi üstü odaya giren Melal'di. Baki sordu:

"Siz de mi şikâyet maksadıyla teşrif buyurdunuz, efendim?"

"Estağfurullah... Bir istirhamda bulunmaya geldim. Lütfen kabul buyurursanız minnettar olurum."

"Elimden gelen bir şey ise... dinliyorum."

"Öbür gün en iyi vapurlarımızdan biri Kıbrıs'a hareket edecek. Orada on beş gün kalmak üzere benimle gelmenizi rica ediyorum. Yalvarırım size... Kırmayınız beni!"

"Sizi kırmak ne aklımdan geçer ne de vicanıma sığar. Şu var ki lütufkârlığınızı takdir etmekle beraber arzunuzu yerine getiremeyeceğim. Zat-ı seniyeleri[1] ilim ve irfan ehlisiniz; bilir ve inanırsınız ki mukadder olan değişmez; tedbir beyhudedir:

Çare yok şive-i takdire rizadan gayri
Fehmolunmaz hikem-i sırr-ıhafiy-yı Bari

Biz de buna uymaktayız; olana ve olacağa sıdk[2] ile razıyız."

Şeyh'in işareti üzerine Melal seccadeye diz çöktü. Âşık onu omuzlarından tuttu, kendine çekti, hürmetle, şefkatle alnından öptü ve:

"Sizi Hüda'nın birliğine emanet ederim; beni yine berhudar ettiniz!" dedi, boynunu büküp sustu. Kadın artık ısrarı lüzumsuz bulduğundan salona keder içinde döndü.

1 zat-ı seniye: yüksek kişilik anlamında saygı sözü
2 sıdk: doğruluk, kalp temizliği

Gece odasına Memhure'yi soktular ama bir netice beklemiyorlardı. Olgun sarışın kadın Paris'ten o gün getirtilmiş henüz piyasaya çıkmamış mükemmel bir esans rayihasıyla içeriye girdi. Kızıla kaçan sarışınlara mahsus bir parfüm olduğunu söylemişlerdi de getirtmeden içi rahat edememişti.

Memhure, öbürlerinden daha taze, daha serbest tavırlı, şımarıkça olduğundan doğruca yanına, seccadeye oturdu:

"Rica ederim, beni de şiirler okuyarak ters yüzüne geri çevirmeyiniz," diye başladı, "ya Kıbrıs'a, yahut Lübnan'a, bir yere götüreceğiz sizi! Yakanızı bırakmayacağız, hepimiz buna karar verdik."

Şeyh'e biraz daha sokuldu. Yalnız rayihası mı hoştu? Uskumru sırtı renginde ipek robu, incecik çorapları, gayet biçimli ayakkabıları ve hepsine taş çıkartan gür sarı saçları ve gergin tombulluğu ile baştan ayağa kadar hoşluktan ibaretti. Baki'nin bu kadını ele geçirmesinden dolayı tevekkeli Kalenderli küplere binmiyordu!

O, balıksırtı elbisesiyle şu dakikada Buhara seccadesi üstünde, şeyhinin dizleri dibine uzanmış, file korsesinin azıcık sert, dik tuttuğu vücudu iyice kıvrılamadığı için iğreti, lakin Şarklı rolü oynayan Avrupalı bir aktris tuhaflığında, yine de zarif olan Memhure'yi görseydi hasmının kayıtsız kalışına şaşar, belki de bunu bir ustalık sayarak:

"Hay köftehor! İşine gelince nasıl da ahlaklılık taslıyor, dünyadan elini eteğini çekmiş hakiki bir Şeyh vaziyeti alıyor!" diye atar tutardı.

Emced'in kız kardeşi –Baki'nin her hareketini numara saydığından ve ona ilk günlerde olduğu gibi hâlâ kadı-

na düşkün yaşlı erkek gözüyle bakmaktan bir türlü vazgeçemediğinden– esasen şuh tavırlar almaksızın erkekten bir şey isteneceğini aklına kabul ettiremediğinden biraz daha yaklaştı.

Denilebilir ki seccade üzerinde diz çöküp dalgın gözlerle uslu uslu oturan, bir haftadır kendisini sadece ibadete ve edebiyata veren, bir nevi çile çıkaran sabık mektupçu bu haliyle kadına daha hoş görünmüştü. Her dişi kadın gibi kadından uzaklaşmak isteyen erkeğe musallat olup baştan çıkarmak, tövbesini bozdurmak arzusuna da kapılmıştı.

"Dişi kadın" dedik; zira sadece kadın, bir de öylesi, dişi kadın vardır ve bu iki numuneyi tavuklardan tutunuz, başka mahluklarda, bilhassa kedilerde, güvercinlerde, belki de her canlıda görmek mümkündür; ayrı yaradılışlardır.

Baki, olgun dulun ne sözlerine cevap verdi ne de kendine sokulmasını anlamaya yanaştı. Durgun bir geceydi, açık pencereden tam bina önünde gelişip dalları dama ulaşan asırlık manolya ağacı içeriye –Memhure'nin lavantasına da karışarak– turunç ve limon bahçelerini düşündüren bir cenup bölge havası katıyordu.

"Demek bana büsbütün dargınsınız... Çok havaî bir kadınım, değil mi? Bunca zamandır hiç feyiz alamadım, emekleriniz boşa gitti. Yanınızda yerim yok... Kıymetim de!"

Bir ağlamadır tutturdu. Yalnız gözlerin ağlamasıydı, mahalli bir ağlayış!

Bazı kadın erkeğe kendini beğendirmek için hususi surette gayret sarf etmez; hatta o hissi vermekten bile çekinir; buna rağmen, belki de bundan ötürü tesirli olur. Fakat bazısı da Memhure gibi dikkati çekecek arzular uyandıracak,

çoğu hoş birtakım koketriler yapmadan duramaz; kimi erkek o hallerden hazzeder, üzerinde büsbütün aksi tesir hasıl eden de vardır.

Sabık Kıztaşı tekkesi şeyhi daha ziyade birinci kategoride yer alan kadından hoşlanırdı. Öbürlerini sevenler aile kadınından fazla alüftelere[1] karşı meyil duyanlar, gençliklerinden beri fahişe ruhlu ve edalı olanlarla düşüp kalkmaya alışanlardır.

Memhure'nin ağlamasını bir müddet seyreden Baki:

"Şu çekmecede temiz mendiller olacak," dedi, "bir tanesini alınız. Bersad Hanımefendi geçen gün yarım düzine getirmişti; yıkadılar, ütülediler; hiç kullanılmamıştır."

"Gözyaşlarıma cevabınız bu mu?"

"Hayır. Onlara cevabım çok ve uzun... Onlarla mest oldum; ulu şairin dediği gibi 'nefeslerini yutmak için ben bir ney olmak isterdim'... ta ki nefeslerin aşk ve tarab kesilsin, Memhurem! Fakat..."

"Ağzıma bir parmak bal çalıp yine de bildiğinizi okuyacaksınız. Halbuki iyi bir haberle dönmeyi öyle istiyordum ki... umuyordum da... ne sevinecektim!"

Ayağa kalktı; gösterişli bir kadındı, odanın ortasında esasta kıymetli olan mobilyaların değerini arttıran bir sanat eseri gibi duruyordu. Baki dedi ki:

"Sizin için bir şey yapabilir miyim acaba?"

Güzel dul neşe ile koşup tekrar seccadede oturdu; bu sefer ellerini Şeyh'in dizlerine koymuş, ağzından çıkacak sözleri yutacakmışcasına dudaklarına bakıyordu.

"Memleket dışı bir yer değil... Anadolu'da şimdilik ismini gizli tutacağım ufak bir kasabaya gideceğim."

1 alüfte: iffetsiz kadın, aşüfte

"Benimle mi?"

"Münasebet almaz; yoksa sizi tercih ederdim. Orada misafir olacağım ev, eski bir tekkedir, tatlı hatıraları vardır. İşlenmiş bir günahın vaktiyle yine bu tekkede bana tasfiyesi[1] müyesser olmuştu.[2] Ölüydüm, orada dirildim; dirilmekle kalmadım, aşkı ilahi orada gelip beni buldu; tek baki olan devlete Baki orada erişti."

Memhure içinden şöyle düşündü: "Orada da kasabalı bir kadına tutulmuş olacak!"

Yüksek sesle sordu:

"Sizden habersiz mi kalacağız?"

"Öyle olacak; öyle olmalıdır. Akıl ve irfan sahibi olan günahını itiraf eder, çilesini de çeker."

Cürmüm bilirüm mu'terif-i ma'siyetim ben
İnkâr-i hata etme de bir gûne hatadır

Şeyh, dizleri üzerindeki zarif yüzüklerle pırıltılı, itina ile manikürlü, tombulluğu biçimliliğine zarar vermeyen ve dört tane latif çukuruyla yumukluluğu bilakis hoşa giden ellerin ikisini de tuttu, hem avuçlarının içinden, hem de parmak uçlarından –bir mukaddes emanete karşı vazifesini yapan bir dindar edasıyla– öpüp sakalına sürdü.

"Hanımlara söyle," diye mırıldandı, "vücudumu terk edip bâtınımı tasfiyeye gidiyorum. Buna bizim lisanımızda zekât denir, canımın canı!

1 tasfiye: arıtma, temizleme
2 müyesser olmak: gerçekleşmek

Tövbe ya Rab hatâ rahına gittüklerime
Bilub ittüklerime bilmeyüb ittüklerime"

Ferhunde Hanım'ın dediği oluyordu; şu farkla ki Âşık bu defa gideceği yeri değilse de gideceğini gizlememişti. Memhure mühim bir iş başarmanın zevki ve gururu içinde neticeyi bildirdi. Azıcık ferahladılar ve:

"Hele bir kere gitmeye razı oldu ya... Belki yeri değiştirebiliriz ve içimizden birini de yanına almaya razı ederiz," ümidiyle dağıldılar.

Öte tarafta Neşide, ablası Hediye ile birlikte Bomba Kadri Bey'e sebebi gizleyerek boşanmaktan başka çare olmadığını anlatmışlardı. Malul zabit genç kadının ahlakına öylesine güvenirdi ki sebep sormakta ısrar etmedi, gürledi:

"Vay edepsiz vay! Bugünden tezi yok, mahkemeye başvururuz. Sana bir avukat tutayım ki işi bir ayda söküp koparıversin, ilamı alsın!"

Kadri, sebep açıklanmadığına bakarak damadın, ters huyları olduğuna hükmetmişti; kızı mahcup mevkide bırakmaya gönlü katlanmadığından usulcacık yengesinden sordu. Hediye sadece:

"Çok fena bir huyu varmış, gayet kötü şeyler teklif ediyormuş," gibi bir cevap verince artık şüphesi kalmadı. Gidip kafasını yarmak lazım geldiği fikrindeydi; güç bela önüne geçtiler.

O gün avukatı buldu, davaya girişildi. Asıl gayret, Şeyh'in gerçekten meftunu olan Samiye'ye düşmüştü.

Biliyordu ki tek yol Neşide üzerinde tesir yaparak onu Langa'daki eve, dolayısıyla konağa tekrar getirmek...

Erenköy'e dört defa gitti; yüz vermediler. Sokaklarda bekledi, Melal Hanım'ın bahçesinden Gürcülerin evini günlerce gözetledi; taze gelini göremedi. Kocasının yazdığı mektuplar da cevapsız kalıyordu; sonuncular geri bile çevrildi.

İşte o sıradaydı, gazeteci Balkaya –Süha'nın direktifi ile– dairesinde İrfan'ı sıkıştırdı; Samiye korkuya düşerek yalıya koştu. Şu var ki kimse cesaret edip de Baki'ye bu işleri söyleyemiyordu. Evvela Neşide ismi hiç anılmıyordu; İrfan ziyaretine geldiği zaman bile Şeyh, güya bir evlenme olmamış, delikanlı hâlâ bekârmış gibi karısının bahsini etmemiş, zaten kendisine de iltifatta ölçülü davranmıştı.

Adeta hepsine küskündü. Memhure içinden diyordu ki:

"Bizi çalışıp çabalatmak, mahbubesini geri getirtmek için yapıyor bunları! Ne kurnazdır, bilirim ben! Fakat öbürlerine söyleyemem ki... Peryal Allah'ın ebannakası![1] Zikre başladı, seccadeden kalkmıyor diye keçi sakala yine evliyalığı yakıştırmıştır. Melal tasavvufta hasret ve iştiyak faslını tetkik ediyorum diye sevinçte... dün oturmuş birtakım notlar tutuyordu. Samiye, Şeyh'in ezelden tutkunu, kendinden geçmiş halde... İrfan esasta silik, sönük, sünepe, iradesiz bir oğlan! Evet, iri kirpikli lacivert gözleriyle, beyaz teni, kumral bukleli saçlarıyla güzel delikanlı ama bayağı bir güzellik bu... Mahalle beyi... Orijinal tarafı sıfır!"

Birden aklına, hiç münasebeti yokken, belki de bir telepati, Süha Kalenderli geldi. Galiba orijinal olması dolayısıyla...

"Çoktandır görmüyorum. Onun bulunduğu yerlere, ne

1 ebannaka: deve soylu, dişi deve

otele, ne bitişikteki pastaneye, ne de 'Ar Sevenler' kulübüne gitmiyorum ki... Şeyh'e bağlanıp kaldık, etrafında pervane gibi çırpındırıyor, bizi! Süha da bana âşıktı; şunu ağabeyime sorayım, gördüğü var mı?"

Tabiidir ki o da görmüyordu, vecizecibaşı peynir tulumuna yerleşmiş bir fare gibi hem inzivada, hem de saadet içinde latif günler geçirmekteydi.

Yalıda herkesin uyumaya çekildiği geç saatte bir gece Samiye usulcacık Şeyh'in odasına girdi; onu seccade üzerinde değil, koltuğunda düşünür halde buldu. Kollarından tutup ayağa kaldırdı ve koltuklayıp yatağına götürdü, yatırdı.

Bunlar yapılırken ikisi de konuşmamışlardı. Baki çocuğumsu bir tavır takınarak itaat ediyor, öbürü de bir ana veya dadı muhabbetiyle koca adama istediğini yaptırıyordu.

Nihayet, müridelerin en halisi olan bu kadın sormaya lüzum görmeden gidip kapıyı kilitledi; perdeleri de –ağaçlara tırmanıp da içersini gözetleyecek biri varmışçasına– indirdi. Geldi; alçak karyolanın kenarına ilişti. Şeyh, bir şey demeden memnun gözlerle Samiye'nin bütün bu hareketlerini takip ediyordu.

Müridesi şefkatten titreyen bir sesle sordu:

"Nasılsın şimdi, canımın içi? Yatağına uzanmak daha iyi değil mi efendiciğim?"

"İyi diye bir şey yok artık! Yıldızsız kalan bir kutup oldum ben! Mana ve mefhumum kalmadı."

Samiye eğildi. Şeyhinin yüzünü aşkla, şevkle öptü; geri çekilmedi, bir fısıltı halinde kulağına dedi ki:

"Ayrılık bıçak yarası gibidir, önce acısı duyulmaz, sızı sonra başlar. Neşide şimdi bu vaziyette... Kızı bir düşün-

cedir almış, ah, uf çekiyormuş. Haber yerinden: Bomba Kadri'lerin kapı karşı komşusu mevlitçi hanımdan! Dün onlara göndermiştim; bizi tanıdıklarını bilmiyorlar. Neşide'yi çok üzüntülü bulmuş, hatta bir ara odadan çıkıp tekrar döndüğü zaman gözlerine bakmış, gidip gizlice ağladığını anlamış. Bu da galiba İsmet gibi olacak, ayaklarına kapanması pek gecikmeyecek. Senin tesirinden sıyrılmak kimin haddine, nurum?"

Baki bedbin bir edayla başını salladı:

"Dönmeyecek," dedi, "dönmez, o!"

"Çok mu seviyorsun? Hepimizden çok mu sevdin?"

Tasdik işareti ve bir iç çekiş...

"Körpeliği, saflığı, asiliği hoş galiba?"

"Hepsi.. Her şeyi..."

"Feda ederim sana onu! Sahi, söyledikleri gibi bir yere gidecek misin?"

Yine işaretle tasdik...

"Gittiğin yeri bir ben bileceğim değil mi?"

"Yalnız sen bileceksin, şayet gidersem..."

Edirnekapı dışında katledilen sermayenin torunu Samiye minnettarlığını anlatmak için Şeyhini bu defa da alnından öptü; yastığın üzerinde azıcık dağılmış olan gümüş saçlarını eliyle düzeltti ve:

"Uyu nurum," dedi, "sabah ola, hayır ola... Hayırlar fetih ola, şerler defola! Yakında çok iyi haberler alacağız. Ayaklarını Neşide'ye gözyaşlarıyla ıslatmazsam bana Samiye demesinler!"

Ortadaki küçük avizeyi söndürdü; odayı artık yatağın başı ucunda duran yeşil abajurlu gece kandili hayal meyal aydınlatıyordu.

"Yanına biraz uzanayım mı? Beş, on dakika için... Sen uyuyunca ben usulcacık giderim."

Baki yine cevap vermedi; fakat karyolanın öte tarafına çekilerek ateşli müridesine yer bıraktı. Bu kadının vücudunda kışın pencere kenarlarına elma ve ayva dizilmiş kenar mahalle ve kasaba odası gibi havalandırılmamış bir meyve kokusu saklıydı.

Aynı gün, aynı saatte Süha Kalenderli bir karyolanın içinde değil, Samiye vaziyetinde kenara ilişmiş, danslı gazino dönüşü yatmış olan Lerzan'a diyordu ki:

"Uyu, Turhan Sultanım! Bahçede bütün nazarlar senin üzerinde toplanmıştı. Dikkat ettin mi? Melal'in kocası gözlerini ayırmıyordu. Nasıl da dayanamadı, masamıza geldi! Karısı Baki'yi avutmakla meşgul.. o da aklınca, fırsattan istifade bir yıldız avlayacak."

"Baki'yi çok merak ediyorum; keşke görebilsem... herhalde hoş bir adam olmalıdır."

Vecizeci kaşlarını çattı, içinden söylendi:

"Ne o? Lafını ede ede yıldız kulaktan âşık mı oldu? Elimle yaşlı bir tilkiye bir idris de ben mi göndereceğim, yoksa? Fethi'ye varmadan önce, daha henüz boy attığı sırada zengin ve geçkin bir takacı ile yaşadığını söylediler. İhtiyara alışık.. zaten beni de yadırgamıyor. Baki'ye tutuluverir vallahi! Eh, bu da olursa artık diyecek kalmaz. Herifin şansı açık. Bir gül istiyor, talih önüne bir gülistan seriyor."

Yüksek sesle şu cevabı verdi:

"Tavsiye mektubuna hacet yok, salına salına giriver tekkeye.. Yaşlı teke kendi ayağıyla gelen bu kınalı kurbanı kaçırmaz."

"Nasıl kandırıyor? Onu merak ediyorum da..."

"Merak çok kadının belası olmuştur. Fakat bizim merak dediğimiz aslında ekseriya cinsî arzunun tahtında müstetir[1] şeklidir, Arapçadaki 'hüve' gibi!"

"Gitsem, 'seni merak edip görmeye geldim' desem ne yapar, acaba?"

"Çiğ çiğ yer; başka ne yapsın. Ben de onun yerinde olsam aynı şeyi yaparım."

Lerzan kıkır kıkır güldü. Süha bu fıkırdayışı cazibeli buldu, hoppa mahluka yakışırdı ama içine bir şüphe düştüğünden keyfi uzun sürmedi; odasına düşünceli döndü. Kendi kendine diyordu ki:

"Baki'yi haftalardır öylesine methedip durduk ki! Güya zemmediyordum...[2] Sayıp döktüğümüz rezaletlerinin Lerzan gibi bir kadın üzerindeki tesirini hiç hesaba katmadık. Peryal, Memhure, Melal kadar seçkin hanımların arasına katılmak, Şeyh tarafından beğenilmek hevesine kapıldı galiba?"

Aksi gibi ertesi günden itibaren bir yeni filmin, –Anamın Kanına Girdim– senaryosunun dış manzaraları çekileceğinden yıldız gündüzleri bir hafta kadar seyyar halde dağ tepe dolaşacaktı ve Süha o müddet zarfında röportaja fasıla vererek pansiyonuna dönecekti. Bundan dolayı da sinirliydi.

Küçük yıldız, epeyce bayağı ve şımarık hallerine rağmen bekâr vecizecinin taze, süslü bir kadın muhitinde yaşama ihtiyacını tatmin ediyordu. Onu arayacaktı; aramamak, hüz-

1 müstetir: örtülü, gizli, saklı
2 zemmetmek: kötülemek

nünü duymamak için misafir kalacağı evleri ve aileleri gözden geçirdi. Emced ile Memhure'nin Yeşilköy'deki villaları pek münasipti ama evvela iki kardeşten birini eşref saatinde yakalamak lazımdı.

"Yarın dairesine bir uğrarım. Ben kendime kapı aramakla kafamı yoruyorum. Baki'yi gelip yalvara yakara, ayağına kapanarak çağıranların, karısını kızını önüne serenlerin haddi hesabı yok. Yuh bu dünyanın ervahına!"

3

Kalenderli fena, talihsiz bir hafta geçirdi.

Emced bir toplantı sebebiyle Ankara'ya gitmişti. Memhure'ye hiçbir yerde rastlayamadı; işadamı Sabit meydanlarda yoktu. Nereye başvurduysa boş dönüyordu. Böyle olunca âdet edinmişti, Kınalı'da inzivaya çekilmiş eski hâkimlerden mektep arkadaşı Baha'ya baltayı asardı.

Yaşlı Rum hizmetçisiyle tek başına, tekaüt maaşından başka geliri olmadığı için kıt kanaat yaşayan bu adam konuşmayı sevmezdi; lakin mesleğinin alışkanlığıyla dinlemekten hoşlanırdı. Beş gün onun yanında kaldı. Günleri Burun'daki kır kahvesinde pinekleyerek tıraşları uzun, kıyafetleri dağınık, iki gurbetzede gibi geçirdiler. Ama beraber bulunmaktan acayip bir rahatlık duyuyorlardı.

Nihayet film yıldızının evine döndüğünü hesaplayan Süha, matbaaya uğramak niyetiyle şehre indi; lakin hayal sukutuna uğradı: Fethi izinliydi; vaadi hilafına bir mektup da bırakmamıştı. Kendiliğinden kalkıp köşke gitmeyi göze

alamadı. Baha ile beş gün bir arada mıymıntı halinde vakit geçirmesi maneviyatına tesir etmiş, Süha'yı da ona benzetmiş, sünepeleştirmişti.

Bereket o gün şirketten maaşını almıştı; paralı olması başkalarına yamanmaktan kendisini kurtarıyordu. Dolmuşa bindi. Tarabya Oteli'ne gitti. Arka tarafta küçük bir oda bulmuştu. Kalmaya karar verdi:

"Hele şuraya sığınayım bir kere... zuhuratı[1] beklerim. Kevkeb Paşa yalısını da gözden kaçırmamış olurum."

Gazeteci Fethi ile karısına ateş püskürüyordu; en ufak sebeple muhabbeti husumete çevrilen insanlardı. Nedense Lerzan'ı tutturdu:

"Turhan Sultan mı," diye söyleniyordu, "böylesini vaktiyle saray kapısından içeri sokmazlardı. Hüsn-ü an[2] mefhumu[3] kalmadı ki! Bir de yıldız yapmaya kalkmışlar o cüceyi, o galat-ı tabiat[4] numunesi bastıbacağı! Kıvılcım bile değil... İnhisar kibriti gibi biçimsiz, eğri büğrü, çöp bozuntusu, çirkin kafalı bir nesne! Kibritin de güzeli, endamlısı, mütenasibi, sevimlisi vardır... Bu, süprüntüsü! Bir de Memhure'yi göz önüne getir. Mübarek, halis bulmumundan dökülmüş, sarı başlı, fildişi renginde, boylu boslu İngiliz şemalı kibritli! Alevi de parlak, teması da latif bir sanat eseri!"

Böyle söylenirken –otelin pasta salonunda pencere önüne oturmuş, dışarıya bakıyordu– az daha yerinden hoplayacaktı. Fakat hoplayacağına donup kalıverdi. Zira caddeden yan yana geçen iki kadından biri Memhure, öbürü –inanılır

1 zuhurat: beklenmedik gelişmeler
2 hüsn-ü an: güzellik
3 mefhum: kavram
4 galat-ı tabiat: yaratılış hatası

şey değil– film yıldızı Lerzan'dı. Hararetli bir konuşmaya dalmışlar, etrafa aldırmadan hızlı adımlarla yürüyorlardı. Galiba bir akşamüstü yürüyüşü yapmaktaydılar.

"Nereden tanışmışlar? Nasıl ahbap olmuşlar? Lerzan'ın burada işi ne?"

Sualler beyninin içinde hücuma hazır yılan başları gibi çatal dişlerini göstererek dikiliyorlar, adeta tıslıyorlardı. Derhal en kötü tarafı ele alır, aleyhinde bir kumpas kurulduğuna hükmederdi. Şöyle düşündü:

"İş şimdi anlaşıldı: Lerzan merakını yenemedi, Baki'yi aradı, yalıda olduğunu öğrendi, kalkıp geldi ve tam tahminim gibi idrisler arasına katıldı. Şeyh hazretlerine Neşide'yi unutturmakla vazifeli! Elimle melunun ekmeğine yağ sürdüm. Tu!

Kendi ayağımızla tutulduk çi faîde
Bildik bu dâmgehte bize âb-ü-dâne yok

diyen İzzet Molla gibi bana da talihten şikayet düştü yine! Şimdi ne yapmalıyım? Bekleyip önlerini kestireyim, ağzımı açıp gözümü yumayım, ikisinin de sağlam yerini bırakmayayım mı?"

Karar veremiyordu, iyice afallamış, küstahlığı içine sinmiş, cesareti kırılmıştı.

"Ya Fethi'ye ne demeli? Herhalde vaziyetten haberi vardır; karısını kendisi getirmediği ne malum!"

Haykıracak, tepinecek, önündeki masayı devirip camı kıracak, bin parça edecek derecede öfkeli idi... Ama kımıldanamayacak kadar da halsiz, manen bitkin. Neredeyse dö-

necekler, geçip gideceklerdi. Bir türlü kıpırdanamıyordu. Bir ara şöyle de söylendi:

"İkisinde de ne yürüyüştü o! Biri olgun ve iri, öbürü körpe ve ufak tefek, doğrusu hoş şeylerdi! İki güzel kadının ahbaplıkları, birbirlerine sokulup sır ortağı halinde gidişleri erkeği ayrıca cezbeden bir manzaradır. Adeta yanyana getirilip bağlanan Leyden kavanozları[1] gibi elektrik kudreti de artıyor mübareklerin!"

Doğrulabildi. Şimdi kapının önünde... Rıhtıma çıktı, sol tarafa yürüyor. Burası bir burundur; dönmeden ilerisi görülmez; binalara ve duvarlara sürünürcesine kenardan yürümektedir. Dönemeci aşınca iki kadının uzaktan yine acele acele geldiklerini fark etti.

"Adam sen de," diye mırıldandı, "işim mi yok? Dertsiz başıma dert mi açacağım? Ne halt ederlerse etsinler. Hiçbiri benim ne karım, ne kız kardeşim, ne de kızım... Zavallı Neşide'ye uydurup söylediğim gibi hakikaten Kadınları Koruma Cemiyeti reisi değilim ya! Zaten ikisi de ar damarları patlamış birer nevi sürtük. Asıl acınacak, yardım edilecek olanı Gürcü güzelidir; o ipek, melek, tertemiz ruhlu yavrucak!"

Böyle mırıldandı, ama bilakis yürümesine devam etti; hem de hanımların tuttuğu deniz tarafına geçerek, karşılaşmak için...

"Lerzan her şeyi Baki'ye anlatmıştır; aleyhinde çalıştığımı, röportajlar hazırlattığımı, hepsini! Bakalım kadınların bana muameleleri ne olacak? Cebimde beş yüz lira bulun-

1 Leyden kavanozu: Leyden Üniversitesince 1745 yılında tasarlanan kondansatörlerin ilk haline benzer, elektrik depolayan kavanoz

duktan sonra bir hafta kimseye kavuk sallamak ihtiyacında değilim... paylarını veririm!"

Tam bu sırada –henüz yirmi metre uzaktaydılar– Lerzan'ın gözü kendisine ilişti; şaşırmıştı. Fakat çabuk toparlandı ve elini ağzına götürerek Memhure'ye sezdirmeden öyle bir işaret etti ki manasında tereddüde düşülemezdi:

"Aman sus... beni tanıdığını sakın belli etme!" diyordu. Vecizeci, genç kadının film yıldızlığından epeyce istifade ettiğini, iyi bir sinema sanatkârı olacağını bu işaretin manalılığından kestirmişti.

Memhure ancak karşı karşıya gelince Süha'yı gördü. Sevinçle dedi ki:

"Ooo, üstat! Burada mısınız? Nasılsınız? Görüşmeyeli yıllar oldu."

"Tam on bir ay oldu sultanım! Geçen sene haziran ayında sizi Büyükdere'de bir gazinoda, görmüştüm, birader beyefendiyle..."

"Ne mükemmel hafıza!"

"Size taalluk eden[1] işlerde hafızam mükemmeldir. Otelde misiniz?"

"Hayır.. Emced'i bekliyorum. Hasta bir arkadaşını ziyaret için Yenimahalle'ye kadar gitti, dönüşte bizi iskele önünden alacaktı, gecikti. Gelinceye kadar yürüyüş yapıyoruz. Bersad Hanımefendiye uğramıştık da.. Sizi tanıştırayım: Lerzan Hanım! Üstat Süha beyefendi... Şair, tarihçi, filozof!"

Üç vasıflı adam eğildi, kadının uzattığı eli öptü; öperken deminki işaretine manalı tarzda bir temasla mukabele etmişti. Sarışın olguna dedi ki:

1 taalluk etme: ilgisi olma

"Birader beyefendi dönünceye kadar otelin alt kısmında dinlenmek istemez misiniz? Ben orada kalıyorum. Hatta bir teklifte daha bulunacağım: On bir ayın hasretini azıcık olsun dindirmek için sizleri akşam yemeğine alıkoyacağım. Emced gelince bu ricamı reddetmez, eminim. Yemekten sonra köyünüze dönersiniz."

"İyi ama Lerzan Hanım'ı matbaaya bırakacaktık, zevçleri gazete muharriridir."

"Kim acaba?"

Cevabı yıldız verdi:

"Tanımazsınız zannederim: Fethi Balkaya..."

"Nasıl tanımazmışım? Genç muharrirler arasında en sevdiklerimden, beğendiklerimden biridir. Telefon eder, çağırırız. Saat kaçta buluşacaktınız?"

"Altı ile yedi arası..."

"Âlâ! Daha bir saat vaktimiz var... Hatırımı kırmaz, çok nazik bir gençtir. Geçenlerde vuparda rastlamıştım, hatta Caddebostanı Gazinosu'nda biraz oturmuştuk da... hele şuraya girelim. Emced Bey de gelsin, işi karara bağlarız."

Süha'nın etekleri zil çalıyordu... hoşuna giden iki kadınla yemek yiyeceğinden ve belki de Baki'ye dair yeni birçok şey öğreneceğinden dolayı! Pencere önüne oturdular; birader bey dönünce görmemelerine imkân yoktu.

"Biliyor musunuz beyefendi... Geçen gün sizi hatırladım, aramayı bile düşündüm."

"Bu, benim her günkü işim sultan!"

"Niçin telefon etmiyordunuz öyleyse?"

"Çok istediğimden! Bizler yeniden çocuklaşmış yaştayız; muhabbet vadisinde tekrar çekingenliğe düşülen, hayallerle

avunulan yaşta! Hatta itiraf edeceğim: Sizi demin geçerken gördüm, az daha yolunuza çıkmayacaktım, odama kaçacaktım. Âşık olan çocuklar da böyle yapmaz mı?"

Memhure gülümsüyordu, Lerzan'a döndü:

"Üstadın huyudur bu... hanımlara, iltifatlarda bulunur, sonra yüzlerini bile unutur. Alıştığımız için ciddiye almayız... ama yine de hoşlanırız."

Süha'ya çevrildi, sordu:

"Söyleyin bakalım, ne âlemlerdesiniz?"

"Şikâyet edemeyeceğim. Bir müddet Anadolu yakasında bir köyde, dost bir ailenin misafiriydim."

"Güzel hanımlar vardı tabii..."

"Bir hanım vardı, bir tek... lakin gerçekten eşi menendi bulunmayacak teklerden!"

Kalenderli heyecana gelince, bunu ancak divan edebiyatından bir şeyler okuyup hem teskine, hem de ifadeye alışmış bir nesle ve terbiyeye mensup olduğu için Lerzan ismine de işaret eden bir beyit mırıldandı:

Sanasın rûhtur olmuş mücessem
Ki refter itse lerzandır dü âlem

Şen dul yanındaki taze kadına dedi ki:

"Hele bakınız, beyefendi nasıl da içinde isminiz bulunduğu bir parçayı hemencecik hatırlayıverdi! Fevkalade bir hafıza doğrusu..."

Süha, fırçalanmasını ihmal ettiği takma dişlerinin otuz ikisini de gösteren; hatta otuz ikiden de fazlaymış tesirini veren bir tebessümle memnunluğunu belirtti. Memnundu

ama Lerzan'ın burada ne aradığını Memhure ile nasıl ahbap olduğunu kestiremediğinden bir taraftan da içi içine sığmıyor, kendiliğinden sormayı da ihtiyata uygun bulmuyordu.

Emced az sonra görünmüş, arabasını iskele önünde durdurmuştu. Hareketli bir kadın olan Memhure yerinden fırladı; zaten boy göstermeyi, herkesi boy bos güzelliğine hayran bırakmayı severdi; ağabeyini çağırmaya gidiyordu. Fırsatı ganimet bilen vecizeci, film yıldızına burnundan soluya soluya:

"Nedir bu işler," diye sordu, "neler oluyor?"

"İstedikleriniz şekerim! Karı koca röportajınızla meşgulüz; Şeyh'le yakından tanışıp canlı bir portresini yapmaya çalışıyoruz."

"Yani?"

"Yani aşk peygamberini gördüm, konuştum! Hoş adam! Aman geliyorlar, sonra hepsini anlatırız; onların yanında işi belli etmeyelim."

Emced, daha ziyade Lerzan'la beraber bulunmak için olsa gerek, daveti kabulde nazlanmadı. Fethi'yi çağırdılar; yazısını bitirip gelecekti. Fakat yemeği otelde değil, civardaki gazinoda, istedikleri mezeleri yaptırarak keyiflerince yiyecekler, saat kaydına tabi olmayacaklardı. Meclise gazeteci de katıldıktan sonra hepsi neşelendiler. Umum müdür körpe Lerzan'dan dolayı, Fethi olgun şen dula hayran kalması sebebiyle, vecizecibaşı da her iki kadını gittikçe daha latif bulmasından ötürü!

Bir ara Süha vesile icat edip Fethi'yi kenara çekti. Baki meselesini sordu. Öteki, epeyce içmişti, dili ağzında ses mahreçlerini[1] şaşırdığından acayip bir pelteklikle cevap verdi:

1 mahreç: çıkış yeri

"Hepsi hazır hocam... vaktimizi boş geçirmedik... Lerzan'ı da çalıştırdım... Şeyh'le tanıştı... fakat güç bela, ancak beş on dakika... hazret itikâfa girmiş, kimseyi yanına sokmuyormuş... Gürcü dilberin hasretinden olacak... tafsilat uzun... Beraber köye giderken yolda, evde anlatırız..."

"Memhure'yi nerede tanıdınız?"

"Ha... onu mu? Ne kadın, değil mi? Şeyde tanıdık... neresiydi o? Tamam, Florya'da... Lerzan'ı Şeyh'e götüren odur... anlatırız, sonra..."

Delikanlı doğru dürüst konuşacak, izahat verecek halde değildi; masaya döndüler. Zaten herkes çakırkeyif olmuştu. Emced film yıldızını gözüne kestirmişe benziyordu; Fethi'ye diyordu ki:

"Yarın akşam hepiniz benim davetlimsiniz. Nereye gidelim? Yine Florya olsun mu? Siz tayin ediniz, Lerzan Hanım! Daha orijinal bir şey yapalım ama ne? Üstat, sen bul, şu yeri! İmdada yetiş, bakalım!"

"Orijinal bir yer ha? Peki Narlıkapı'ya gidelim."

Hepsi birden sordu: Neresiymiş orası? Hiç işitmedik, ismi pek güzel."

"Zaten İstanbul'un her tarafını bilen var mıdır? Hele kapalı güzelliklerini... burası Yedikule'dedir; surlar arasında Bizans yadigârı bir kapıdan girersiniz; tekrar bir kapı... Sonra denize nazır, yine Bizans duvarları üzerinde bir teras ve çiçekli bir bahçe. Bütün Anadolu yakası, Adalar, şehrin Marmara'ya bakan tarafı, camileriyle, minareleriyle, sahilleriyle karşınızda! Gurup zamanı enfestir, mehtapta da... Hatta aysız gecelerde daha hoştur. Asıl tuhafı gazinonun müşterileri de seçmedir. Yenikapı'nınkilere hiç benzemez."

Emced kadehini kaldırdı:

"Üstadın ve Narlıkapı'nın şerefine!"

Kadını erkeği Şeyh Baki'yi unutmuşlardı. Bu geceki meclis hazırlıksız yapıldığı için gayet eğlenceli geçen bir toplantı oluvermişti. Belki tatlı poyrazın da tesiri vardı. Birbirlerinden ve eğlenceden ayrılmak istemediklerinden geceyi devam ettirmek arzusuna kapıldılar; Taksim pavyonuna gittiler. Süha hariç, iki çift durmamacasına dans etti.

Son vapuru kaçıran gazeteci ile karısını meydanda bırakamayacakları için Emced uzun yolu göze alamayacağını söyleyerek Yeşilköy'e gitmektense rahatlı rahatsız şehirdeki evde kalınmasını teklif etti. Hepsi sızacak haldeydi; muvafık buldular; Süha'yı da birlikte sürüklediler.

Vecizeci bir divanın üzerine uzanmasıyla beraber kendinden geçti. Geçmeden evvel, Baki aklına gelmişti.

"Benim hayatım da onunkine pek gıpta edecek gibi değil; yaşıyorum, vallahi!"

Gün ağarırken su içmek, yanan gırtlağını serinletmek ihtiyacıyla uyandı; etrafta bir şey bulamadı, kapıyı açtı, Terkos suyuna razıydı; musluk arayacaktı. Baktı ki sofanın alacakaranlığında iki insan şekli duruyor; hem de birbirlerine sarılmış vaziyette... Kimlerdi? Memhure ile Fethi! Vecizeci şöyle söylenerek usulcacık çekildi:

"Lerzan ile Emced bir tarafta sızmış olacaklar. Bana göre hava hoş!"

Avukat Burhan Haklı, karşısında –bir koltuğa ilişmiş olmasına rağmen yere oturmuş, diz çökmüş kadar terbiyeli hissini veren– İrfan'a nihayet dedi ki:

"Şayet bize müşkülat çıkarmaya kalkışırsanız mukabelede kusur etmeyeceğiz; bir skandala sebep olmayalım, anlatabildim mi? Görüyorum ki anladınız. Mahkemede Şeyh, tekke ve gülzar ayinlerini açıklamak niyetinde değiliz; mecbur kalmayalım; meseleyi matbuata düşürmeden aramızda çarçabuk halledelim. Aynı fikirdesiniz tabii?"

İrfan başıyla tasdik etti.

"O halde mutabıkız; tarafeynin[1] rızasıyla işi bitireceğiz. Güle güle, beyefendi! Ha, şunu da söyleyecektim: Müvekkilemi bazı hanımlar ikide bir rahatsız ediyorlarmış, bu mahrem davaya burnunu sokmayan yokmuş; bilhassa hemşire hanım pek faal bir rol almış. Lütfen kendisine ve mümkünse öbürlerine ihsas ediniz:[2] Uzlaşma imkânsızdır. Biz, bir hadise çıkarmasın diye asıl sebepleri Kadri Bey'den bile saklıyoruz. İçyüzünü öğrenirse maazallah birkaç kişinin kafasını yarmadan sükûnet bulmaz. Hedefi de herkesten ziyade mektupçu Baki Bey'dir. Ahir ömründe o adamı böyle bir âkıbetten korumak, en sadık müritleri olmanız dolayısıyla size ve hemşirenize düşer. Selametle, efendim."

Genç adam Vakıfhanı'nın geniş ve uğultulu merdivenlerini şaşkın şaşkın indi; dışarıda sabırsızlıkla bekleyen Samiye kendisinden daha bitkindi. Zira Baki'nin gözü dünyayı görmüyordu. Memhure'nin bir gece Florya Gazinosu balosunda ahbap olup gösterdiği arzu üzerine yalıya getirdiği film yıldızına –bir teselli yerine geçeceğini düşünmüştü– hiç iltifat etmemişti.

"İşler pek karıştı, diye söyleniyordu, Neşide'nin dön-

1 tarafeyn: taraflar

2 ihsas etmek: üstü kapalı anlatmak, sezdirmek

mesi imkânsız... Hazret'i gün geçtikçe keder basıyor. Galiba üzülmesinin sebebi daha ziyade bu defa muvaffak olamaması, Prenses'le ötekilere karşı nüfuzunun kırılması... Bak, o yelloz Memhure üç gündür semtine uğramadı; geçen akşam Tarabya'da bir gazinoda Şeyh'in düşmanı olan şu kibar dalkavuğu Süha yok mu, onunla tabesabah[1] içip eğlenmiş. Şoför Ali Efendi görmüş; oyuncu kız da yanlarındaymış."

Eskiden beri şen dulu sevmezdi; kardeşine dedi ki:

"Kendisi gibi yüz kişiden artakalmış bir sürtük yakaladı, Hazret'e getirdi; lakin yüz bulamadılar. Zaten benden başkasına ne açılıyor, ne de iltifat ediyor. Elimden fazlası gelmiyor ki... hâlâ çabalıyorum. Ümidimi büsbütün kaybetmedim. Kız seni seviyor İrfan!"

"Artık kesmelisin abla! Zira şimdi avukat senden bahsederek karışmamanı söyledi. O deli Kadri duyarsa Baki Bey'e karşı bir hürmetsizlik yapması ihtimali varmış. Doğrudur; yapar mı yapar!"

"Hazret'i düşündükçe içim parçalanıyor."

"Biraz benim için de üzülsen fena olmaz."

"O ne demek?"

İrfan –Sirkeci'ye doğru yürüyorlardı– birdenbire durdu ve ilk defa hislerini açığa vurdu:

"Neşide'yi unutamıyorum; unutmak ihtimalim olmadığını da anladım. Çok ıstırap çekiyorum abla! Hasretine dayanamıyorum. Şimdiye kadar kendimi tuttum ama artık yapamayacağım; her şeyi göze adım."

"Neyi mesela?"

"Bir daha konağa ayağımı basmamak şartıyla Neşide'yle

1 tabesabah: sabaha kadar

barışmayı, Erenköy'e yerleşmeyi... kızcağız haklıydı ve istediği de buydu."

Samiye adeta haykırdı;

"Söyleme! Sus! Fena oluyorum, bayılacağım. Sen de ha? Aklıma her şey gelirdi, bir bu gelmezdi."

"Susmanın zamanı geçti; Neşide'yi benden ayıracaklar. Ayrılmak istemiyorum; ayrılmaması için ona bir mektup gönderdim, ne derse yapacağımı, Zeyrek ile alakamı keseceğimi vaat ettim."

"Sen çıldırmışsın, nefs-i emmaren şahlanmış, levmin[1] esiri olmuşsun."

"Hazret başka halde mi? Fazla söyletme beni! Biz aldanmış, aldatılmış insanlarız. Hüda'ya kavuşmanın yolu karısını birine peşkeş çekmek değildir!"

"Seni biri kandırmış! Sen birisiyle konuşmuşsun; birinden ders almışsın."

"Evet, doğru tahmin ettin: Ben Profesör Fikri Bey ile görüştüm, Fikri Can ile!"

"Hani şu Emirgân'da oturan bunak derviş bozuntusuyla mı?"

Delikanlı kıpkırmızı kesildi, ablasının bileğinden yakaladı, büktü ve:

"Onun aleyhine bir kelime daha söylersen ikimiz de sonunda pişman oluruz!" dedi, kız kardeşinin elini bıraktı ve hızlı adımlarla uzaklaşmaya başladı. Samiye o güne kadar kuzu gibi kendisini takip eden ve uslu çocuk itaatiyle her dediğini yapan gencin bu ilk serkeşliği, hırçınlığı karşısında tek bir şahsın değil de birdenbire aleyhine ayaklanıvermiş

1 levm: pişmanlığa düşme hali

bir milletin hükümdarı imişcesine sanki dünya başına yıkılmıştı; saltanatının çöktüğünü anladı:

"Gürcü piçi evimize uğursuzluk getirdi; bize de, Hazret'e de..." diye söylendi, İrfan'ın arkasından koşmak mı, yoksa onu haline bırakmak mı lazım geldiğini tayin edemediğinden bulunduğu yerden kımıldanamıyordu. Azıcık kendine gelince kardeşinin geri döndüğünü, Köprü tarafına yürüdüğünü gördü.

"Nereye gidiyor," diye meraka düştü, "sakın Erenköyü'ne olmasın?"

Belli etmeden arkasından yürümeye başladı. Eminönü meydanını geçen İrfan Köprü'nün Boğaziçi vapurları iskelesine, aşağıya saptı. Saat akşamın altısıydı. Anadolu kıyısına kalkacak vapurlardan sonra Rumeli yakasına işleyenlerin bulundukları kısma geldiler. İşte, gişeye yaklaştı, sıra bekliyor. Nereye gidecek?

Yolcu alan vapurun tabelasını okudu: Doğru Hisar yazılı, arkasından Mirgün.. demek yeni mürşidini ziyaret edecek. Homurdanıyordu:

"Onunla kardeşini tanıştıran kim acaba? Yirmi gündür her yaptığını benden saklamış!"

Demin Fikri Can için atıp tutmuştu ama öfkesinden... Yıllardır senasını[1] işitirdi; tasavvufa dair birkaç kitabı da elden ele geziyor, daha ziyade ilim muhitinde rağbet görüyordu. Hatta bir defasında Baki bile onun hakkında:

"Hüda'yı doğrudan doğruya, vasıtasız tanımış vecd halinde bir ârif-i billahtır! Ruhunu hisler âleminden sıyırmaya muvaffak olduğu için artık fikirler âlemini seyrediyor," demiş-

1 sena: övgü

ti. Zaten tasavvufun hedefi de bu değil miydi? Samiye, Şeyhine karşı imanının sarsılmasından korkarak eski Darülfünun müderrisini unutmaya çalıştı. O sırada kardeşi biletini almış, vapura giriyordu. Koşup Tarabya için bir bilet aldı, kendisi de aynı vapura bindi. Olan biteni Baki'ye anlatacaktı.

Her yeri aradıktan sonra üst kata çıkan Samiye, İrfan'ı burun tarafında, ikinci mevkide buldu; göğsünü rüzgâra vermiş, düşünüyordu. Usulcacık yanına sokuldu, tatlılandırdığı sesiyle dedi ki:

"Demin haksızlık ettim... Hakikaten seni de düşünmem lazımdı kardeşim. Sevmenin ne olduğunu bilirim. Açıl bana! Hafiflersin... belki de yardımım dokunur."

"Yollarımız ayrıldı abla. Mürşitlerimiz değişti, gönül verdiklerimiz de... Beni yeni mürşidim bambaşka bir âleme soktu. 'Allah seni nuruna gark etmiş, böyle nimet her kula nasip olmaz. Zevcene dön ve ona teveccüh et. İsmetle bezenmiş bir maşuk bulmuşsun; seni asıl maşuka bu götürecektir,' dedi."

"Şeyh Can ile nasıl tanıştın?"

"Müdürüm Âyetullah Bey meğerse halimden haberdarmış; üzüntümü sezmiş... Beni de bir gün odasına çağırdı, dedi ki; 'Seni dalaletten ve perişanlıktan kurtaracağım, yarın birlikte benim mürşidime gideceğiz. Ona gönlünü açacaksın, irşatlarını uzun uzadıya muhakeme edersin inanırsan yolunda gidersin. Fisk-ü fücur yoktur orada! Ne süslü hanımlar, ne süslü yataklar, ne de ırz düşmanlığı, ar ve hayâ sabotajcılığı!"

Samiye öfkelenmeye cesaret edemedi. Öbürü bahsi kısa kesmek istediğinden neticeyi bildiriyordu:

"Yeni mürşidim ile Ayetullah Bey'in bana tavsiye ettiklerini yapacağım. Neşide'nin aşkı gözlerimin açılmasına sebep oldu. Çirkini görüyorum, o muhitten iğreniyorum artık! Fazla konuşmayalım, faydasızdır, abla! Dilerim, Allah seni de hidayete eriştirsin, annemi de..."

Ablası ağlıyordu. Karşısında oturan neferlerin dikkatini çekmemek için yerinden kalktı, gidip kenara dayandı, yüzünü mendille örttü. Gözyaşlarının asıl sebebi şuydu: Kardeşinin kendisinden iğrendiğini sezmişti; iğrenilecek bir mahluk olduğunu zaten biliyordu ama yüzüne vurulduğunu istemiyordu. Yüzünü mendiliyle örtmesi de korkmaya başladığı çekici denizi görmeye tahammülü olmamasındandı. Nesillerden beri ailece şuur tarafı bozuk, ruh dalaletlerine ve cinsi sapıklığa müptela insanlardı. Yeise düştüğü zaman denizden çekinirdi; hele vapurda iken suların hışıltısı ona bir davet gibi gelir, köpüklerin kaynaşması kendisini manevi ve maddi kirliliğinden yıkayıp temizleyecek bir teneşir hazırlığı tesiri yapar, içine atılma arzuları duyar, hem ister, hem çekinirdi.

Emirgân'a yaklaştıkları sırada nemli gözleri İrfan'ı aradı; kendisine haber vermeyi, vedalaşmayı lüzumsuz bularak aşağı inmiş olacaktı. Sol tarafa koştu, eğildi; çıkanlara bakıyordu. Aralarında o da vardı; fakat geriye bakmadan yürüyüp gidiyordu.

"Ya! Öyle mi? Peki, başımıza çöken uğursuzluğu ben defetmesini bilirim. Hepsine sebep o Gürcü düzenbazı, Neşide aşüftesi! Koruda Şeyhimi bin türlü cilvelerle çıldırttı, ümit verdi, sonra bırakıp kaçtı. Kardeşime de aynı şeyleri yaptı. Saadetimizi yıktı, mahvetti bizi! Görür gününü!"

Beynini hiçbir zaman kafatasının içinde bu kadar sert, taş kesilmiş halde ve bir taş ağırlığında hissetmemişti. Daha fenası gittikçe sertleşip ağırlaştıktan başka sanki büyüyor, içini tamamıyla kaplıyordu. Başı bir külçe kesilmişti, vücudunun kaldıramayacağı ağırlıkta bir yük...

Bu külçe beyin kendisine yalnız bir tek cümle söyletiyordu:

"Görür gününü! Görür gününü!"

Bahçe kapısının açıldığı zaman sallanarak çalan ve insana mahzun zamanında koyun sürülerinin dolaştığı bikes[1] dağ yamaçlarını hatırlatan çıngırağını işitince Neşide o tarafa baktı. İçeriye efendiden bir adam girmişti; temiz giyinmiş, yumuşak yürüyüşlü, ne çekingen, ne küstah, kıranta bir zat... Hani, rejime bir türlü uyamadığını tavır, kıyafet ve terbiyesiyle belli eden, fakat hiçbir kusur işlemeden vazifesini intizamla yapan, öyle olmakla beraber genç ve coşkun âmirleri tarafından faydalı, lakin umumi havaya aykırı durduğu için bir an evvel tekaütlüğü beklenen memurlar vardır, onlardan biri.

Neşide şüphelendi: Öte taraftan bir ricacı olabilirdi. Koca müteahhit Rifat Yapıcı bile dayısını, yani ablasının kayınbiraderini ziyarete gelmiş, barışma teklifinde bulunmuştu. Melal ile Prenses de başvurmuşlardı; Samiye ise hâlâ adeta yolunu bekliyor, kapı önünden ayrılmıyordu.

"Bakalım bu da nenin nesi? Ne diller dökecek, kaç dereden su getirecek!" diye söylendi. Gelenlerin hiçbiri İrfan'ın tekke ile, Şeyh'le münasebetini keseceğini, anasının evini bırakıp Erenköy'e yerleşeceğini vaat edememişlerdi.

1 bikes: kimsesiz

O akşamüstü evde yalnızdı, anasıyla ablası bahçede yetiştirdikleri yemişlerle zerzevatın fazlasını daimi müşterileri olan manava götürecekler, sonra pazardan lüzumlu başka şeyler satın alacaklardı. İstasyondaki pazar perşembeleri kurulurdu, o gün perşembeydi.

Ziyaretçi bahçeyi geçti; sağa sola bakınarak etrafta adam aradı; bulamayınca köşkün zilini çaldı. Çıksa, görünse, konuşsa mı, yoksa evde kimse yokmuş gibi yapsa, ses çıkarmasa mı?

"Yaşlıca biri," diye düşündü "içeriye almam, evin önünde kabul ederim; zaten gölge vurmuş, oturulur."

Açık pencere camından görünerek sordu:

"Kimi istiyorsunuz efendim?"

"Öyle tahmin ediyorum ki Neşide Hanım sizsiniz... sizinle beş dakika görüşeceğim. Ben belediye dilekçeler müdürü Ayetullah'ım; İrfan Bey'in müdürü..."

"O mesele hakkında ise görüşmemiz lüzumsuzdur beyefendi!"

"Fakat diyeceklerim büsbütün başka. Bir mektup getirdim, daha doğrusu bir taahhütname... Zevciniz artık Zeyrek ile, o şeyhle, hatta kendi anası ve hemşiresiyle alakasını tamamıyla kesti; âmiri olan benim önümde ve çok muhterem bir zat huzurunda bunu da yemin-i billah ile teyit etti; biz de tekeffül ediyoruz."[1]

Neşide kapıyı aralamıştı, dışarıdaydı. Ziyaretçiye odundan yapılmış, üzerine minder konmuş geniş kanepeyi işaretle:

"Buyurun şöyle," dedi, "yorulmuşsunuzdur, biraz nefes alınız."

1 tekeffül etmek: kefil olmak

"Teşekkür ederim, küçük hanım... siz de mektubu okur musunuz?"

Genç kadın, içinde muhabbetli sözler bulunduğunu tahmin ettiği mektubu eline aldı ama o sözlerden dolayı birinin yanında okumaktan utandığından zarfı bir türlü açamıyordu. Vaziyeti kavrayan müdür:

"Okuyunuz ki sonra ben de kolayca işi izah edeyim," dedi. Kocasından ve herhangi birinden aldığı ilk mektuptu bu! Zarf açmaya alışmamışların acemiliği de katılarak büsbütün kızardı ve misafire göstermemek için köşk balkonunun dayandığı tahta sütunu siper aldı.

Ayetullah Bey Neşide'nin hem fevkalade güzelliğine, hem de o sıkılgan hallerine bakarak Baki'nin neler kaybettiğini anlamış, kızcağızın kurtulabilmesine sevinmiş, umduğu muvaffakiyeti –yine Şeyh'in pençesinden yakasını sıyırmaya muvaffak olan– İrfan'a götürmezse yeise düşeceğini anlamıştı.

Gürcü güzeli okumasını bitirince mektubu itina ile zarfa yerleştirdi; misafire döndü; hisliliği artmışa benziyordu; fakat bir şey söylemiyordu; öbürü sordu:

"Fikriniz, hanım kızım?"

"Vallahi efendim ne diyeceğimi bilemiyorum; o adamın tesirinden kurtulmak güçtür; İrfan Bey de yarın yine şeyhine döner. Bu ailenin müritlik iliklerine işlemiş... Kanında var; güvenemem. Zahmet buyurup gelmişsiniz, size teşekkürler ederim. Kahve pişireyim."

"Yarım bardak su yetişir, o da muzır ya! Kahveyi, sigarayı bıraktım, tansiyon meselesi...

"Şurup içersiniz..."

"Hayır, biraz da şekerim var, perhiz ediyorum."

Neşide gitti, bodrumda gömülü küpten serin su doldurup getirdi. Bardak incir yaprağı ile ovulup yerine konduğundan pırıl pırıldı; içindeki su toprak kapta durulmuş olduğundan gayet berraktı; tepsi ise tertemiz, bembeyaz ütülü bir el örgüsüyle örtülmüştü. Hepsi de suya kanmışlara bile tekrar içmek istetecek kadar arzu vericiydi. Hele suyu getirenin kendisi? Ayetullah Bey incitmeden korkarak fazla bakamıyordu. İçinden diyordu ki:

"Mücessem hüsün, mücessem iffet ve ismet! Böylesine fena gözle bakmak için insan ne kadar deniyüttab[1] ne derece şerir[2] olmalıdır!"

Suyu yudum yudum, sanki içinde bardağı getirenin de tadı, berraklığı ve şifalı hassası varmışçasına zevkle içti. Her gün suyunu Neşide'nin elinden içse ne diyabeti kalırdı, ne tansiyon yüksekliği... bütün illetlerden şifa bulurdu muhakkak! Aklından bunu geçirdi, yüksek sesle de şöyle dedi:

"Su gibi aziz ol, yavrum; su verenlerin çok olsun. Otur bakalım da söyleyeceklerimi dinle şimdi!"

Dilekçeler Müdürü Hukuktan mezundu, eski edebiyatı ve bilhassa tasavvuf edebiyatını sever, muntazam ve mantıklı da konuşurdu; sesi de kendisi gibi efendi bir sesti. İrfan'ın anasıyla hemşiresinden aldığı müstereddi[3] bir tekke terbiyesiyle Baki'ye bağlandığını, şimdi zevcesini kaybetmek tehlikesi karşısında hakiki benliğine kavuştuğunu, Neşide'nin onu bir mezelletten[4] kurtardığını, esas cevherinin saf olduğunu ve yemininden dönmeyeceğini anlattı. İlave etti:

1 deniyüttab: soysuz, aşağılık
2 şerir: kötü, şirret
3 müstereddi: soysuzlaşan
4 mezellet: düşkünlük

"Sizinle bir defacık karşı karşıya konuşmak istiyor; bu da hakkıdır."

Genç kadın sadece şu cevabı verdi:

"Ailem müsaade etmiyor, etmez; ben de arzu duymuyorum. Yaptığı pek fena bir şeydi, hâlâ sarsıntısı içindeyim; uykularımdan acı acı uyanıyorum, ağlaya ağlaya kendimden iğreniyorum... siz ne diyorsunuz, beyefendi? Olanları bilmiyorsunuz tek tarafı dinlemişsiniz."

Gözleri dolmuştu. Müdürün içi sızladı, susuyordu. Neşide az sonra:

"Annemle ablam neredeyse dönerler," dedi, "sizi görürlerse üzülürler. Affedersiniz, onları düşündüğüm için söylüyorum. Dayım Kadri Bey de saat yediye doğru uğrayacak, avukattan haber getirecek. Hele onun hiç şakası yoktur, lafını ettirmiyor."

Ayetullah Bey şapkasını aldı. Kederliydi, zira felaketli bir vakaya doğru gidildiğini seziyordu. Dayanamadı, kapının önünde dedi ki: "Fazla ısrar edemem kızım. Ancak şunu söyleyeyim ki işlerin gidişini ve neticesini beğenmiyorum. İrfan fazla müteessir... Ümitsizlik insana her şeyi, en fenasını yaptırır. Çocuk günahının cezasını çekti; nedametinin de mükâfatını görmesi lazımdı. Hiç değilse size içini dökebilmeliydi; siz de ona birkaç tatlı söz söylemeli, istikbal için ümit vermeliydiniz."

Neşide ürktü; dar, tenha yolun yarısını geçmiş olan müdüre doğru seslenerek koştu:

"Cumartesi öğleden sonra daireler kapanır. Pek istiyorsa, lazımsa saat dörtte Erenköy istasyonu karşısındaki dondurmacıya gelsin!"

"Sen hakikaten bir meleksin yavrum!"

"O kadar da değil beyefendi. Ayrılmaktan vazgeçtiğimi sanmayınız. Lakin demin söylediklerinizi düşündüm, onu azıcık yatıştırmak ne olsa vazifemdir. Malum mesele bir yana, kendisinden hiç kırılmamıştım; ikimiz de talihsizmişiz; işe şeytan karışmasaydı pekâlâ mesut olabilirdik."

"Yine de olacaksınız hanım kızım."

Namaz, niyaz ehli temiz bir mümindi, tecvide[1] uygun bir surette dua etti:

"Euzü billahi min-eş şeytan-ül lâin-ül recîm!"

Dilekçeler Müdürü iki tarafı ağaçlıklı ve bu akşam saatinde büsbütün gölgeli caddeden tramvay durağını tutturmuş, memnun gidiyordu... arkasından bir ses işitti:

"Beyefendi! Beyefendi!"

Döndü, gözünün ısırdığı, fakat çıkaramadığı ufak tefek, oldukça güzel bir kadın... diyordu ki:

"Ayetullah beysiniz, değil mi?"

"Evet."

"Beni tanımadınız; ben İrfan'ın ablasıyım. Birkaç defa görüşmüştük, düğünde de vardınız."

"Affedersiniz, yol çok loş, gözlerim de zayıftır."

"Neşide'den geliyorsunuz, değil mi? Başka işiniz kalmadı mı?"

Kadının heyecanlı olduğu müdürün gözünden kaçmadı; zaten hâlâ iyi gören bir adamdı, deminki sözü eski nesil adamlarının alıştığı terbiye icabı kusuru kendi üzerine almak nezâketinden ibaret bir cemilekârlıktı.[2] Ancak beyefen-

1 tecvid: Kur'an'ı usulüne göre okuma
2 cemilekâr: iyiliksever

dice hareketine karşı kadının küstahça sualine sinirlendi ve nezaketi suistimal edilince sözünü esirgemez olduğundan:

"Bir hanıma yakışacak tarzda konuşmanızı tavsiye ederim" dedi, "sizinle hiçbir zaman laubali olmadım ki böyle bir sual sormak hakkını kendinizde bulasınız!"

"Evladı evine, anasına, ablasına düşman eden bir adamla böyle konuşulur. Sizi vali beye şikâyet edeceğim."

Ayetullah Bey yürümesine devam etmeden önce Samiye'ye şöyle dedi:

"Ben de o zaman valiye Emniyet'teki dosyaya, Zeyrek dosyasına bir göz atmasını söylerim. Şeyhinizin güvendiği dağlara kar yağdı hanım! Mebus Abdi Riza'nın artık borusu ötmüyor; gazetelere de hükümetin emri nâfiz[1] değil. Harp içinde neşriyatı önleyebildiler ama şimdi mebusun da, Şeyh'in de postları elden gitmek üzere."

"Senin de şeyhin var, sen de tekkecisin!"

"Olabilir. Fakat benim şeyhim eski bir Darülfünun müderrisidir; ilim ve fazlını dünyaya kabul ettirmiş ahlak numunesi bir din ehlidir. Tekkesi de yoktur, müridi de... Müridesi hiç! Hele senin gibileri kapısının eşiğinden içeri adımını atamaz. Sabrımı taşırma hanım! Fikri Can halis altındır, öteki, seninki bakır bile değil. Bakırın şerefi var; bir cifedir[2] o! Bir iblis! Bir şerir! Kadınlardan aldığı para ile yaşıyor; zengin oldu, mal ve mülk sahibi şimdi!"

Samiye yaşlı adamı terbiyeliliğine aldandığından ve bu derece sert, pervasız bulacağını sanmadığından şaşalamıştı. Bütün husumeti Neşide üzerinde toplandı; cevap olarak dedi ki:

1 nâfiz: etkileyici, etkili
2 cife: leş

"Anlaşıldı, seni de o Gürcü kızı büyülemiş, sen de ona tutulmuşsun. Karı bunakları avlamakta ustadır. Görecek gününü! Hepinize yasını tutturacağım."

Böyle seyledi ve geri dönerek istasyon tarafına doğru yürüdü. Ayetullah Bey öfkesinden titriyordu ama şeyh artığının dersini verdiğine de memnundu.

"Tansiyonum artacak, şekerim de..." diye düşününce canı sıkıldı. Bir ağaca yaslanıp dinleniyordu. Birdenbire yerinde dikildi, homurdandı:

"Ne dedi o aşüfte? 'Görecek gününü, hepinize yasını tutturacağım' mı demişti? Manası? Sakın Neşide'ye bir fenalığı dokunmasın? Bakışları acayipti, teheyyüç halindeydi. Kızcağız evde yalnız!"

Tansiyonunu, şekerini, yorgunluğunu unuttu; ne yapacağını bilemediğinden bulunduğu yerde mıhlanıp kaldı.

4

Samiye, kardeşi İrfan'ın ihanetine uğradıktan başka o gün ikinci bir hayal sukutuyla karşılaşmış, öğle üzeri Zeyrek'teki konağa gidince şu fena haberi almıştı:

Tarabya'dan dönen Baki'yi sabahleyin odasında bulamamışlardı. Evi, bahçeyi aramışlar, Peryal ile ötekilerden telefonla sormuşlar, kimsenin bilmediğini öğrenmişler, şaşırmışlar. Sır olmuştu.

İki karısı, üç hanım ve Samiye toplanıp hemen meclis kurdular. Uzun konuşmalardan sonra işi polise aksettirmemek, gizlice araştırmak kararına vardılar. Zira evvelce de iki

defa böyle habersiz başını alıp gittiğini Ferhunde Hanım tekrar anlatmış, demiş ki:

"O seferlerde de şimdiki gibi bir gönül acısı çekmişti. Altmışını geçti, artık tekrarlamaz sanıyordum; aldanmışım... Üzülmeyin, bir gün hiçbir şey olmamışçasına çıkagelir."

Mecliste bulunanlar arasında kendisini en fazla kedere kaptıranı Samiye'ydi. Nasıl kederlenmesin ki Baki ona birlikte gideceklerini, hiç değilse inziva yerini bildireceğini söylemişti. Kadının biricik tesellisi bütün aşinalar, vefalar içinde Şeyh'in tek sırdaşı ve uzun zamandan beri gözden düşmemiş, daima okşanan, gönlü alınan hasekisi olmasıydı.

Daha doğrusu Samiye şeyhine tam manasıyla âşıktı; yıllar geçtikçe bu aşkı artıyor, marazî bir gelişme ile benliğini sarıyordu. Onu görmediği gün deliye dönüyor ya sokak sokak dolaşıyor, yahut evine kapanıp kimseyle konuşmuyor, heyecan nöbeti durgunluğa, durgunluk harekete çevrilerek ruhu iki zıt buhran arasında hırpalanıp yeniyordu.

Konaktan en evvel Samiye çıktı; kendisini sokağa atmak, koşmak, bir yerlere gitmek, bir şeyler yapmak ihtiyacıyla kıvranmaktaydı. Gazi köprüsüne doğru yürüdü. Burası tenha, ferah, rahattı; azıcık sakinleşti. Azapkapı istikametini tutturdu. Az sonra meydana varmıştı; sağa döndü; hiç geçmemekle beraber o yolların kendisini Karaköy'e çıkaracağını biliyordu. Boyuna söyleniyordu:

"Uğursuzluk getirdi bize! Darmadağınık etti, bizi! Başını ezmeli o sarı çıyanın!"

Neşide'ye diş biliyordu. Böyle bir kin içinde Kadıköy vapuruna girdi. Yapacağı şeyin ne olduğunu bilmiyordu ama ayakları onu Gürcü kızına götürüyordu.

"Eğer elime geçirirsem vay haline!" diyordu. Hatta bir ara ihtiyatsız yola çıktığını düşündü: tırnaklarından başka silahı yoktu. Keşke İrfan'ın evdeki ufak tabancasını beraber getirmiş olsaydı; acaba Kadıköy'e bakkala uğrayıp bir şişe tuzruhu alsa mıydı? Neşide'nin kezzapla yanmış, çirkinleşmiş, belki de kör olmuş çehresi gözünün önüne geldi, içi serinledi.

"Cezası ne olabilir? Dört, beş sene hapisten fazlasını vermezler. İyi bir avukat büsbütün kurtaramasa bile belki deli raporu koparark işi Bakırköy'le halledebilir."

Böyle düşünürken vapur Kızkulesi açıklarından geçiyordu; ancak arka tarafta bir yer bulduğu için pervanenin köpürttüğü sulara gözü kaydı.

"Adam sen de," dedi, "zaten her şey bitti. Önce onu haklarım, sonra deniz de beni haklar! Kaçabilirsem kendimi dönüşte Sarayburnu önünden akıntıya atar, kurtulurum."

İskeleye çıkınca heyecanı tekrar yatışmıştı. Gayet sakin hatta gülümser bir çehre takınmış, ağır, vakarlı adımlarla çarşı tarafına dükkân vitrinlerini seyrede ede yürüyordu. Şekerciye daldı, ayakta bir dondurma yedi. Yanında bir bakkal vardı, girdi. Akıl muvazenesi o kadar yerindeydi ki sadece tuzruhu istemenin şüphe uyandıracağını bile düşündü. Urfa yağının fiyatını sordu; beğenmiş göründü.

"Geçen sefer de sizden almıştım," dedi, "iyi çıktı. Bitince yine buradan alacağım."

Sonra yüz gram taze çekilmiş kahve, toz almaya yarayan tüylü sarı bezlerden bir tane aldı parasını öderken:

"Ha," dedi, "az daha unutuyordum, hizmetçi tuzruhu da istemişti. Bizden evvelki kiracılar pek pasaklı insanlarmış. Verir misiniz..."

Paketi açtılar, iki yüz elli gramlık, kırmızı etiketli, kapalı şişe tuzruhunu sarı renkli yumuşak beze sarıp tekrar sardılar. Dükkândan çıktı, geldiği tarafa döndü, parka girdi; tenha bir yerde kanepeye ilişti; şişenin çantasına sığıp sığamayacağını denedi. Epeyce kabartıyordu ama sığmıştı. Kahveyle sarı bezi kâğıda koyup bir ağacın altına bırakmıştı.

"Şişenin ağzı dar, mantarlı da... Mesele bunu açmakta... Bir de tam yüzünün hizasına bolca fırlatmak lazım... Acaba yapabilecek miyim?"

Yine çarşı tarafına gitti, karşısına ilk çıkan başka dükkândan bir tirbuşon satın aldı, birkaç tane de rakı şişesi ağızlarına uyan yeni mantar. Zira tuzruhunu imalathane üzerleri pürtüklü, bodur, adi cam renkli, küçük rakı şişelerine koymuştu.

Tekrar parka dönünce iskeleye en uzak, tamamıyla tenha bir köşe buldu. Şişeyi tirbuşonla açtı; mantarların en uygununu, hem sağlam, hem de derhal çekilip çıkarılacak boyda, uzununu yerleştirdi. Öylesine soğukkanlı hareket ediyordu ki etiketi de dikkatle okumuştu.

Tuzruhu Mamulü

Hela, lavabo, bilumum mermerden mamul eşyaları temizler. İhtar: Temizlikten sonra bol su ile yıkayınız...

Samiye gülümsedi:

"İnsan yüzünde bol su ile yıkamak da para etmez. Bir defa köpürdü, deriye işledi mi, çaresi yoktur, oyup deşer! Neşide yaşasa bile artık ne Şeyh, ne İrfan, kimse için Gürcü güzeli değildir. Bitti ilahi nurun tecelligâhı olan güzellik!"

Tramvaya binmişti; birden içine bir korku düştü.

"Şeyh, yapacağım bu işten sonra beni yanına sokmaz; muhabbetini büsbütün kaybederim. Hele İrfan yüzüme bir daha bakmaz."

Fakat yine düşündü ki İrfan zaten kendisine artık ısınamayacaktır; kardeşini bir daha göreceği şüpheli. Yeni Şeyhinin tesiri altında ailesine nefreti günden güne artacaktır. Baki'ye gelince ne zaman dönecek, nasıl ne vaziyette? Neşide uysallık göstermiş olsaydı şimdi herkes yerli yerinde, halinden memnun, hoş bir yaz sonu geçirecekti ve iyi bir kışa hazırlanacaktı.

"Baki olmadıkça neye yarar mevsimler? Yaşamanın manası kalır mı?"

Tramvaydan inip de ağaçlıklı yola saptığı zaman fikrinde bir bocalama oldu. Genç kadına hazırladığı suikastın lüzumsuzluğunu anlamış gibiydi.

"Benimki kıskançlık," diye söylendi, "Şeyh onun hasretiyle tutuşmaya başlayınca, ilk gününden beri farkında olmadan kıskandığım Neşide'ye karşı husumetim büsbütün arttı, meydana çıktı. Peryal ile Melal'i hiç kıskanmamıştım; Memhure'yi de pek az! Biliyordum ki Şeyhim bunları sadece idare ediyordu. Fakat Neşide'ye hakikaten gönül verdi. Daha ne yapabilirdi? Derdinden deliye döndü, başını alıp gitti; beni gözü görmedi. Kızın ne suçu var? Günah sandığı bir işi yapmaktan kaçtı."

İşte tam böyle insaflıca düşündüğü sıradaydı, karşısına müdür Ayetullah Bey çıkıvermişti. Konuşma sert geçti ve sertlik yüzünden Samiye iyi fikirlerini unutup Neşide'ye tekrar atıp tutmaya başladı. Artık kafasının içinde şuurlu taraf

kalmamıştı; çantasındaki şişeyi birkaç defa yokladı ve adımlarını hızlandırdı.

Sokağın başındaydı; bir lahza tereddüde kapıldı:

"Herhalde yalnız değildir. Fakat öbürleri de kadın, hem biri yaşlı... Şaşkınlığa kapılınca beni yakalamayı unuturlar, kızın yanma koşarlar. Köşkün yolu tenhadır; sağa sola sapar, gözden kaybolurum. Üst tarafını sonra düşünmeliyim."

Kendisine kuvvet vermek, gevşememek için homurdanıyordu.

"Mahvetti bizi! Hem Baki'yi, hem de kardeşimi elimden aldı, edepsiz!"

Bütün bunların bir insanı tuzruhuyla yakmak, sakat ve çirkin bırakmak için sebep teşkil edemeyeceğini düşünür gibi olurken hasta ruhu ve daha önceden kötü bir hastalıkla zehirlenmiş kanı mantığını altüst ederek kendisini haklı gösterecek hiçten sebepler ileri sürüyordu.

Kapının önüne geldi; kanadı itince çıngırağın sallanarak öteceğini de eski ziyaretlerinden biliyordu. Bu güzel yaz akşamı o kapıdan içeriye giren kadın artık bir deliydi.

Neşide çıngırak sesi üzerine başını çevirdi. Annesiyle ablasını, yahut Kadri dayıyı umuyordu; Samiye'yi görünce canı sıkıldı ve elinde tutarak tekrar okumakta olduğu mektubu –İrfan'ın yolladığı mektuptu, bu– hasır sandalyenin yastığı altına soktu. Gelene doğru kaşları çatık bir halde hevessiz adımlarla yürümeye başladı ve evvela kendi konuştu, dedi ki:

"Gelmemeliydiniz, Samiye Hanım... Bizimkiler hiç memnun olmayacaklar. Hele Kadri dayım çok kızacak. Şimdi dönerler; geciktiler bile!"

"Evde yalnızsınız demek?"

Karşı karşıya, bahçe kapısına yakın bir yerde, ayaktaydılar.

"Yalnızım ama söyledim ya, neredeyse gelirler. İyisi mi hemen gidiniz. Zaten konuşacak mesele de kalmadı. Kısmet bu kadarmış."

"Ben yalvarmaya gelmedim. Senden hesap soracağım!"

"Ne hesabı?"

Neşide hayretler içinde kalmıştı; ilk defa sabık görümcesinin yüzüne dikkatle baktı. Adeta bir başkasıydı, hele gözleri tamamen değişikti; sesi de öyle! Korkmak hatırına gelmedi, sordu:

"Hasta mısın? Sapsarısın, gözlerin de bir tuhaf..."

"Sapasağlamım... Keyfim de yerinde!"

Eli çantasına gitti, kulpunu açtı. Neşide sandı ki mendilini çıkaracak, yahut bir mektup veya evrak gösterecek. Sükûnetini muhafaza etmeye çalışarak bekliyordu.

Bu defa çantanın içine uzanan el orada kaldı; bir şey tuttuğunu görüyordu ama Samiye tereddüt geçiriyor, çıkaramıyordu. Hiç bilmediği, tamamıyla yabancı bir sesle şöyle dediğini işitti:

"Sen bizi mahvettin! Beni de, şeyhimi de, kardeşimi de! Ben de seni mahvedeceğim, onun için geldim, cezanı vermeye!"

Çanta içindeki el kımıldadı. Neşide tehlikeyi hâlâ kavramamıştı; içinden:

"Neler söylüyor? Ne yapmak istiyor? Çıldırmış mı bu kadın," diyor, çantadan çıkacak şeyi adeta merakla bekliyordu. Seyrine doyulmaz bir güzelliğin bakılmaya yürek dayanmaz bir çirkinliğe çevrilmesi için göz kapayıp açacak kadar za-

man kalmıştı; belki de Neşide'nin gözleri dünyadan son göreceği şeye çevrilmişti: Bodur bir kezzap şişesine!

İşin tehlikesini sezseydi idmanlı, güçlü kuvvetli ve daha genç olduğu için görümcesine haddini bildirir, onu ayaklarının altına alır, iyice döver, kapı dışarı da atardı.

O kadar beklemediği bir vaziyetle karşılaşmıştı ki donup kalmıştı. Çantaya sokulmuş olan el kımıldadı. Kavradığı şeyle beraber aşağıya doğru sarktı. Samiye şöyle hesaplamıştı: Şişedekini aşağıdan yukarıya, Neşide'nin tam yüzüne, bilhassa gözlerine olanca kuvvetiyle serpecek, adeta bir sifon gibi fışkırtacaktı.

El, tuzruhunu daha hızlı fırlatmak ve hızı almak için geriye gitti. Artık cinayet bir lahza ve an meselesiydi.

Ayetullah Bey sırtını dayayıp dinlendiği ağacı güçlükle bıraktı. Kendisini iyi hissetmiyordu; Samiye'ye rastlamasaydı bu yorgunluğu duymayacak, Gürcü güzelinin latif hayalini zihninde bir bahçe manzarası gibi taşıyıp şehre zevk içinde dönecekti.

Tramvay durağı tarafına bir iki adım yürüdü; ayakları geri geri gidiyordu; aklı da öte tarafta, şirret karının tutturduğu yolda kalmıştı.

"Kızcağız evde yalnız... O soyca deli meluneden her şey beklenir," diye düşündü; vicdanının sesine uydu. Samiye'nin peşine düştü. Elinden pek bir şey gelemezdi ama ne olsa orada bulunması belki bir vakanın önlenmesine yarardı. İrfan'ın ablası sadece hızlı yürümekteydi; Ayetullah nefes nefese koşuyor, koştuğunu sanıyor, aradaki mesafeyi yine de bir türlü kısaltamıyordu.

O, yan sokağa saptığı vakit Dilekçeler Müdürü henüz caddede, pek geride bulunuyordu. Köşe başına vardı; kadını göremedi. Anlaşılan bahçeye girmişti.

"Galiba geç kaldım," diye söylendi, "artık bir adım atacak halim de yok. Şuracığa düşüvereceğim."

Etrafta bir adam aradı. Bisikletler ve otomobiller geçiyordu, yayan giden tek kişi bulamadı. Canını dişine takmaktan, yürümekten, içeriye girmekten baka çare yoktu. Bağırmak istemiyordu; zira kuru bir tehdit üzerine mahalleyi ayağa kaldırmak, sonra mahcup olmak, hele kızcağıza söz getirmek, yoktan yere mesele çıkarmak hafiflik olurdu. Belki de iki kadın sarmaş dolaş öpüşmüşler; şimdi tatlı tatlı konuşmaya başlamışlardı.

Nihayet kapının önüne geldi.

Kanat yarı açıktı. Galiba Samiye telaşından örtmeyi unutmuştu. İçeriye doğru başını uzattı; az ötede ikisi de duruyor. Neşide'nin yüzü kapı tarafına... Samiye arkasından görülüyor ve öfkeli öfkeli bir şeyler söylüyor.

Müdür usalcacık içeriye süzüldü. Şimdi Samiye'ye iyice yaklaşmıştı. Fakat Neşide, tam karşıya düştüğü halde görümcesiyle o derece meşguldü ki taflanlar arasında duran yeni geleni henüz görmemişti. Gözlerini şirret kadına dikmiş, bir şey bekliyordu.

Samiye elini bir anda aşağıya indirdi; sonra geriye doğru götürdü. Bu el parlak bir şey, belki bir tabanca veya bıçak, her halde bir silah tutuyordu. Ayetullah Bey o kadarını görmüştü.

Öne mi atıldı? Geriye mi kaçtı? Yere mi düştü? Yahut Samiye'nin eline mi sarıldı? Bilemiyor. Muhakkak ki sert,

süratli bir hareket yaptı. Galiba kadının üstüne –kendi de farkına varmadan– can havliyle çullandı.

Şu dakikada gördüğü sahne bambaşka: Samiye yerdedir ve Neşide onun sırtında... Saçlarından yakaladığı kafasını kaldırıp kaldırıp çakıl taşlarına vuruyor, ayrıca sürtüyor.

Yan tarafta şişe kırıkları ve çakıllar üzerinde dumanlanan sarımtırak köpükler!

Ayetullah Bey bunları ayakta durarak değil, bir kenara çökmüş halde seyretmektedir. Bir müddet sonra –müdür bey ilk defa zaman mefhumunu kavrayamıyor– Neşide'nin kalktığını gördü. Öbürü yüzükoyun, hareketsiz, ölü gibi yatıyordu.

"Beyefendi, beni siz kurtardınız. Eğer omzuna tam zamanında o yumruğu indirmemiş olsaydınız şimdi bitmiştim. Bakınız, karı tuzruhuyla yüzümü gözlerimi yakacakmış! Bunlar sahiden deliymişler, soyca... Bir de benden İrfan'la barışmamı istemeye gelmiştiniz!"

Genç kadın, Müdür Bey'in hâlâ yere çökmüş vaziyette bulunmasına aldırmayarak –iradesi ve soğukkanlılığı zerre kadar sarsılmamış tavırlarla– Samiye'nin ufak tefek çelimsiz vücudunu yakaladı, ayağa kaldırdı; arkasından iterek yürüte yürüte kapının önüne kadar götürdü ve beline bir tekme indirdi, dışarıya attı, kanadı örtüp geri döndü.

Bu tekme, daha geçen sene toprağa bel vurup girizme yapan[1] bahçıvan kızı tekmesiydi; bir haydudu bile teker meker yuvarlayıp karşı kaldırıma çarpmaya yeterdi. Ayetullah Bey'e elini uzattı:

"Kalkınız," dedi, "sizin bir şeyiniz yok. Sadece heyecan...

1 girizme yapmak: ormandan tarla açmak

Gidip evin önündeki koltuğa oturup dinleniniz. Ben şişe kırıklarını toplayıp kaldıracağım. Annemin ablamın olanları bilmelerini istemem. Çok üzülürler, her gün de korkuya düşerler; rahatları büsbütün kaçar. Gördüklerinizi kimseye söylemeyeceksiniz, değil mi? Ama hiç kimseye!"

Dilekçeler Müdürü hayranlıkla karışık bir korku içinde başını salladı, gözleriyle söz verdi.

Bir bahçe içinde geçen ve gizli kalan bu vakanın haftasında idi. Zengin bir ahbabıyla Uludağ ve İzmir fuarı gezintisinden dönen Süha Kalenderli pansiyonuna uğrayıp valizini bırakacaktı, kapıda gazeteci Fethi'yi gördü. Genç adam telaşlıydı:

"Aman hocam," dedi, "günlerdir seni arıyorum, uğramadığım yer kalmadı."

"Hayırdır, inşallah! Şeyh hakkında yeni bir haber mi var?"

"Onunla meşgul değilim. Başıma bir iş geldi; Lerzan beni bırakıp gitti."

"Nereye?"

"Bilmiyorum; kimsenin bildiği yok; bıraktığı mektupta da yerini söylemiyor."

Süha içinden:

"Böyle olacağı belliydi!" dedikten sonra Fethi'yi içeriye aldı; pansiyoncu kadının alt kattaki basık odasına girdiler.

"Nasıl oldu bu iş?..."

"Tam haftası, işte... geçen cuma günüydü, akşam geç vakit eve döndüm. Baktım Lerzan yok, valizlerini de götürmüş. Tuvaletin üstünde bir kâğıt duruyordu."

"Oku kâğıdı! Ne yazmış?"

"Şunu: Birdenbire aklıma esti, seyahate çıkıyorum. Nereye gideceğimi daha ben de kararlaştırmadım ama herhalde birkaç ay dönmeyeceğim. Filmin son parçası da çekilmiş olduğundan zaten bana artık lüzumları yok. Gözlerinden öperim cicim! Beni affediyorsun değil mi?"

"O kadarcık mı?"

"Evet."

"Peki evli değil miydiniz?"

"Eski kocasından ayrılmasını bekliyorduk, bir aya kadar ilamı alacak, evlenecektik. Herkese evli gibi görünüyorduk."

"O halde canı istediği zaman istediği yere gitmek hakkıdır. Senin elinde kanuni bir müeyyide yok. Unutmaya bak, oğlum; hatta biraz da sevin! Zira aynı vaka evlilikte de başına gelebilirdi, vaziyetin daha kötü olurdu."

"Kiminle gittiğini bilsem! Bütün tanıdıkları tahkik ettim, hepsi burada. Bir siz yoktunuz..."

"Hüsn-i zan[1] buyurmuşsun ama pek yersiz!"

"Hayır, o manaya söylemedim... yani... şey.."

"Bırakalım bu ciheti! Sen hâlâ vakanın darbesi altındasın. Elbise değiştireyim de bir tarafa gidip oturalım, ariz ve amik[2] konuşuruz orada!"

Sirkeci Garı'ndaki büfeye girdiler; arka taraftaki terasanın bir köşesine oturup bira ısmarladılar. Güneşin çekilmeye başladığı saatti, serin bir gündoğrusu esiyordu. Süha, dudaklarında kalan köpükleri elinin tersiyle sildikten sonra kayıtsızca sordu:

1 hüsn-i zan: iyi düşünce
2 ariz ve amik: eni konu

"Demek kiminle kaçtığını öğrenemedin! Film prodüktörü yahut filmde âşık rolü yapan delikanlı, kameracı falan hep buradalar mı?"

"Hepsi de şehirde, işlerinde.."

"O halde biraz bekleyeceksin, haberi gelir. Vapur acentasından, Vagon-Li'den[1] sormuşsundur muhakkak. İzlerine rastlamadın, değil mi? Otomobille gitmiş olacaklar. Yahut da gitmemişlerdir, civarda bir yere çekilmişlerdir. Mesela Polonezköyü, Pendik, İçmeler..."

"Oraları da aradım hocam."

"Artık söylemekte beis yok; azıcık bayağı halleri vardı ama seksapelli bir kızdı doğrusu! Eh, sen de pek vefalı değildin."

"Ne gibi?"

"Memhure'nin konağında kaldığımız geceyi unuttun mu? Seher vakti sofadaki sahneyi? Men dakka dukka! Ha, hatırıma geldi: Çekirdeksiz üzüm ne âlemde? Gördüğün var mı?"

"Gördüm; Melal Hanım'la beraberdi, vapurda karşılaştık. İkisi de pek kederli... Birtakım vakalar olmuş; Memhure Hanım bir ara kulağıma fısıldadı."

"Ne gibi vakalarmış bunlar? Keder etmelerine göre Şeyhle alakalı olmalıdır."

"Evet: Neşide'nin görümcesi kendini denize atmış, intihar etmiş."

"Ölmüş mü?"

"Galiba... Fazla soramadım. Benim de aklım başımda değildi o gün, daha mühim bir haber var: Şeyh Baki kaybolmuş!"

---

1 Vagon-Li: yataklı ve yemekli vagonları bulunan Fransız demiryolu işletmesi

"Bu da ne demek?"

"Yani başını alıp gitmiş... Ara sıra öyle yapar, aylarca, hatta yıllarca kayıplara karışır, günün birinde çıkagelirmiş."

Acayip şey!

Böyle diyen Süha Kalenderli bir müddet sustu; arkasından bir kahkaha kopardı. Katıla katıla, öksüre tıkana gülüyor, bir taraftan da ellerini dizlerine vuruyordu. Söyleniyordu da:

"Hay melun hay! Vay iblis vay! Eh buna şaştım, doğrusu!"

"Ne oluyorsun, üstat? Kim için söylüyorsun, bunları?"

"Anlamadın mı? Anlamıyor musun, hâlâ?"

"Yoo!"

"Zekânla yaşa! Ne feraset,[1] ne izan[2] sendeki! Ayol, küçük hanım Şeyh'le beraber gitti, Lerzan Hanım'ı götüren bizim Baki! Aşkolsun herife! İki görüşte işi pişirivermiş... Çivi çiviyi söker derler a...

Gürcü güzelinin hasretini sinema yıldızıyla dindirecek! Gitti Gülsüm, geldi Gülsüm kabilinden! Görümce bunu bildiği için denizin dibini boyladı. Kıskançlıktan! Herifle hâlâ kaçanlar, uğrunda ölenler var! Sen ona şaş delikanlı! Kaç para etti gençliğin? Ama ben de kabahatliyim: Şeyhi zemmedeyim derken göklere çıkardım. Karşımdakinin nasıl bir kadın olduğunu hesap etmeliymişim. Fakat akla gelir mi? Kulaktan âşık etmişiz kızcağızı... farkına varmadan! Sen de kuzuyu elinle alıp kurdun yuvasına götürmüşsün! İkimiz de ahmakmışız. Haydi, kaldır kadehini şerefimize, yani iki Ahmakyan biraderlerin şerefine içelim!"

---

1 feraset: sezgi

2 izan: anlayış, kavrayış

Fethi Balkaya'nın avcuna bira kadehini zorla sıkıştırdı, ilave etti:

"İç delikanlı, gam yeme! Gönül yarası şiirlerde, şarkılarda söylendiği gibi değildir; çabuk geçer. Yarın karşına bir yeşil gözlüsü çıkar, siyah gözleri unutturur. Hatta dersin ki: 'Ne budalaymışım... boş yere yanıp tutuşmuşum... meğerse sevmiyormuşum, kendimi aldatıyor, âşıklığa özeniyormuşum!'"

Gazeteci istemeye istemeye kadehi yukarıya kaldırdı, birasını içti.

"Tamam, afiyetler olsun! Şimdi sana bir tavsiye: Memhure Hanım münhal[1] sayılır. Birkaç yaş büyüğün ama on tazeye bedeldir; görgülüdür, zengindir ve asıl mühimi aşk sabıkalısıdır; fırsat çıkınca tekrar suç işlemekten kendini alamaz, bir nokta daha: 'Baki'den de hıncını almış, ona parlak bir mukabelede bulunmuş olursun. Hem bu işte kârlı çıkacak da sensin.'"

Süha ellerini tekerlek taklidi yaparak çeviriyordu. Fethi sordu:

"Ne demek istiyorsunuz, hocam? Anlayamadım."

"Çukurova'da traktörler işliyor oğlum! Pamuk piyasası yüksek... Benim gibi, senin gibi biçarelerden gelir vergisi alıyorlar da yılda kesesine birkaç milyon giren çiftçi hanedandan tek metelik istemiyorlar. 'Telgrafın telleri, pamuk gibi elleri' türküsü tuttur, istifadene bak! Haydi, hayırlısı!"

Gazetecinin yanık yüreğine biraz su serpilmiş, gönlüne ümit düşmüş gibiydi; yüzü gülmemişti ama vecizecibaşı delikanlının gözlerinde bir ışıltı sezmişti. Ayağa kalktığını görünce dedi ki:

1 münhal: boş, açık

"Haydi, güle güle, geçmiş olsun... matbaa saatin geldi. Memhure ile bağdaşırsan bizi hatırdan çıkarma! Ara sıra meclisinizde bulunmak isterim. Şeyh Baki'nin yeni marifetlerini konuşuruz. Asıl neyi merak ediyorum, biliyor musun?"

Fethi durdu, ne diyeceğini bekledi. Öbürü muhabbetten içinin titrediğini belli eden bir sesle şöyle söylendi:

"Güzeller güzeli Neşide'nin akıbetini!"

İkinci Cilt

BİRİNCİ KISIM

Şii Güzeli

1

Bersad Hanımefendinin Salıpazarı sırtındaki konağında kış mevsiminin ilk çayı veriliyordu.

Bunun adı "çay"dır; "içkili ve mezeli çay" demek daha doğru olur. Zira birer fincan demlenmemiş soluk renkli, sıcak su kokusu galip alafranga çaydan sonra –rakı hariç– çeşitli içkilere başlanır. Masaların üzerinde tabak doluları çikolatalar, pötifurlar, kestane şekerleri, içi meyveli ve saplı fondanlar, tartlar, neler yoktur...

Öbür taraftan tuzluların da envaı dizilmiştir: havyarlı, ançüezli, tereyağlı ve peynirli toparlacık ekmekler, batonsaleler, ufak börekler, sableler vesaire... Arkadan sıcakları gelecektir: Kürdanlara iliştirilmiş köfteler, beyinli sigara börekleri, küçücük sosisler, fırında pişmiş ufacıcık sandviçler ve evin spesiyalitesi olan Trablus usulü Kübbeler.

Zira Kevkeb Paşa "Kübbe" yenilen memleketlerde uzun zaman valilik ve kumandanlık etmişti; kızı da yemeklere alış-

mıştır; şimdi bir hususiyet olarak misafirlerine ikram etmektedir.

Fakat asıl büyük ikram şu apartman asrında paşanın iki katlı iyi muhafaza edilmiş, bütün eşyası "epok"[1] ve "stil", şahane konağının denize nazır geniş salonudur; "bir tarafından öbür tarafına at koştur" sözüyle anlatılması âdet olan salonu!

Burada hem mermer şömine, hem de tavan boyu, Viyana üslubunda muazzam çinî soba, kuyruklu piyano, renkli bohem avize, bronz çerçeveli koca ayna fazla doldurmadan, yüklenmeden, darlık ve özentilik hissi vermeden rahatça yerleşmiş vaziyettedir.

Sadberk Kalfa şöminedeki kuru kütükleri yakacak olan çıra parçalarını tutuşturdu. Hava serin, daha ziyade rutubetliydi; demin dışarıya baktığı zaman demişti ki:

"Deniz kış manzarası almış. Kızkulesi'nden ötesi puslu... yaz bitti!"

Sonra söylenmişti:

"Daha ateş aranacak hava değil ama hanımefendi gösterişi sever, şöminenin yanmasını ister. Hakkı da var; her gelen ocağı methetmeden yapamıyor. Hele Frenkler ellerini ovuşturup acayip sesler çıkararak sevinçlerinden kaplarına sığamıyorlar. Secdeye kapanmadıkları kalıyor delilerin!"

Davetliler arasında daima dört beş ecnebi bulundurmayı Bersad Hanım hiç ihmal etmez. Hatta o bakımdan orijinal buluşları vardır: Mutat[2] toplantılarda görünmeyenleri, gelip geçicileri yahut ihmale uğramışları da çağırır. Bunlar konaktan hayranlık içinde ayrılırlar, davetin hatırasını uzun

1 epok (İng. epoch): devir, çağ
2 mutat: alışılmış, âdet haline gelmiş

müddet muhafaza ederler, gezdikleri yerde propagandasını yaparlar.

Vatandaşlarından çağırdıkları muhakkak her mesleği temsil eden tiplerdir: hariciyeci, mebus, sanatkâr, işadamı, emlak sahibi. Bu da yetmez; yaş meselesi de mühimdir: salonu yalnız geçkinlerle doldurmaktan çekinir; orta yaş da elvermez; araya bir miktar genç kız ve delikanlı da katar. Eski ailelerden başka yepyenileri, türedileri de bulunmalıdır.

Hülasa Kevkeb Paşa kerimesi bu işin hakikaten ehlidir.

Toplantıların bir hoşluğu da şu: Mahrem dostları resmî saatten önce gelirler, o günleri sosyete hayatından mühim hadiseleri beraberce gözden geçirirler. Yine bu dostlar ve davette kendisinden hoşlanılanlar, kalabalık çekildikten sonra ev sahibesinin işareti üzerine konakta kalırlar; içki ve sohbet geç vakte kadar devam eder.

Saat beşe doğru konağın kapısında bir taksi durdu. İçinden inen Prenses Peryal ve yalnız başına sokağa çıkmadığı için daima yanında taşıdıklarından biri, bu defa Hocahanım'ın yetişmiş kızı Nevsal'dir. Eğri büğrü, kara kuru, adeta eciş bücüş olan anasına hiç benzemeyen "çeşmibülbül" bir gülabdan inceliğinde ve neresine bir fiske vursanız fağfur sesi duyacağınız hissini veren gevreklikte bir taze...

Nevsal şimdi Prenses'in bir nevi yan halayığı rolündedir. Böyle büyük konaklara gidildiği zaman ne hanım, ne hizmetçi, ikisi arası bir teşrifata tabi tutulur. Salon kalabalık ise bir kenarda, en geride, kendisini belli etmemeye çalışarak silik ve sönük vaziyette, lakırdıya karışmadan, hatta konuşulanları dinler görünmeyerek dimdik oturur.

Eğer ziyaret mahrem bir mahiyet taşıyorsa odaya gir-

mez, başka bir tarafta mesela evin çocukları ile yahut bahçeyi, denizi, sokağı seyretmekle oyalanır. Sadberk ve Peyveste nevinden emektar kalfaların ve kâhya kadınların bulunduğu yerlerde ise bunların ağırlayacakları bir misafir sayılır.

O gün Sadberk'le kaldı. Prenses'i Bersad Hanım'a buduvar[1] vazifesi gören ufak odaya almışlardı; iki kadının hususi surette görüşeceklerini biliyordu; zira yeni bir vaka olmuştu. Peryal kapıdan girer girmez Kevkeb Paşa kerimesine:

"Çayınıza gelmedim," dedi, "hemen gideceğim. Ada'dan henüz inmedik; altı vapuruna yetişmeliyim."

"Bu sene geç kaldınız. Ada'nın sonbaharı güzel olursa da etraf tenhalaşınca insana bir hüzün basar; hele yağmurlar başlayınca..."

"Niyetim geçen perşembe taşınmaktı. Birden hiç ummadığım bir misafir geldi, hem de birkaç hafta kalmak için..."

"Sizi kararınızdan döndürecek derecede hatırlı olan bu misafir hanım da kim? Mısırlı akrabalardan mı?"

"Misafirim evvela kadın değildir, saniyen Mısır'dan da gelmiyor. Kim olduğunu tahmin ediniz bakayım! Gayet iyi, yakından tanıdığınız biri..."

"Sakın Şeyh Baki olmasın?"

"Ta kendisi! Bir haftadır Ada'da."

"Döndüğünü hiçbirimiz duymadık; bana kimse haber vermedi. Halbuki dün Melal ile beraberdik: Memhure'ye de yolda rastlamış konuşmuştuk. Zeyrek'tekiler de bu sabah telefon etmişlerdi. Ne iştir bu?"

"Zira Hazret dönüşünü gizli tutuyor; sizden başkasının haber almasını da istemiyor."

1 buduvar: süslenme odası

"Sebep?"

"Ben de bilmiyorum; söylemiyor ki... tabii soramıyorum da!"

"Halinde bir değişiklik var mı?"

Peryal tam bir fikir hasıl edememiş olacaktı ki hemen cevap veremedi.

Ev sahibesi birer birer sormaya başlamıştı:

"Sıhhati nasıl?"

"Mükemmel! Yanakları pembe pembe... Biraz yanmış... anlaşılan açık havada çok dolaşmış."

"Neşesi?"

"Durgun görünüyor ama kederli denilemez."

"Ne ile vakit geçiriyor?"

"Mütemadiyen yazıyor... Galiba bir kitap hazırlıyor. Gündüzleri hep odasında... hava kararmaya yüz tuttu mu tek başına çamlıklarda yürüyüş yapıyor."

"Şunu da başından anlatsana, şekerim. Neredeyse misafirler; sökün edecek. Melal geliverir; belki Memhure de... Herkes merak içinde; heyecan yatışmadı, daha. Hele Süha münasebetsizi Hazret'in bir film yıldızıyla beraber gittiğini etrafa yaydıktan sonra adeta hücuma uğradım; tanıyan, tanımayan benden soruyor. Acaba hakikaten o kızcağızı götürmüş mü?"

"Seyahatinden bahsetmediği gibi buradakileri de sormuyor. Hatta Neşide'nin bile lafı yok. Biçare Samiye'nin başına gelen felaketi anlatmaya fırsat vermedi; sözünü açarken ağzımı kapattı. 'İnsan maziyi hatırlamak lüzumunu duymadığı nispette mesutur,' dedi, kesti. Yepyeni bir hayat kuracağa benziyor."

"O, daima böyle yapmıştır ve kuvveti buradadır. Söyleyiniz, hiç habersiz mi geldi?"

"Durunuz, başından anlatayım."

Bu dönüş şöyle olmuştu:

Her gün güneş doğmadan uyanıp abdest aldıktan sonra evvela Evrad'ını okuyup arkasından namazını kılan ve tekrar yatan Prenses'i saat dokuzda Hocahanım uyandırdı.

"Hanımım," dedi, "Şeyh Baki Bey sizi telefonda bekliyor."

"Şeyh mi? Ne zaman dönmüş? Bu saatte araması için mühim bir sebep olmalı."

Telaşla makine başına gitti: Sesini duyunca heyecanla konuşmaya başladı:

"Safa geldiniz beyefendi! Avdetinize pek sevindim; beni aramak lütfunda bulunmanıza da! Hemen bugün ziyaretinize gelir, ellerinizi öperim efendim."

"Siz zahmet buyurmayınız. Ben oraya, yanınıza geleceğim. Kısa bir müddet kalacağım da... Bir hafta, on gün... Şimdilik tayin edemem. Bir mahzur yok a?"

"Estağfurullah... Bilakis ihya etmiş olursunuz. Bu yaz hiç teşrif etmemiştiniz, mahrum kalmıştık, üzülmüştüm doğrusu! Afitap Hanım da beraber geliyorlar mı? Ona göre oda hazırlatayım."

"Hayır, tek başıma bir misafirlik... ayrıca gizli kalması da lazım. Dönüşümden kimsenin haberi yoktur ve olmamalıdır. Size Köprü vapur iskelesinden telefon ediyorum. Şimdi vapurdan çıktım. Açılmamış bavullarımla doğru Ada'ya geleceğim. Bilirim siz yaptığım bu acayip görünen işin sebebini sormayacak müstesna hilkatte bir hanımefendisiniz. Siz

bana daima şöyle dedirtirsiniz: 'İnci' nedir ki? Bir katreye gizlenmiş bir deniz, bir zerreye sığmış güneş! Öyle bir deniz ve öyle bir güneş ki kendisini katre ve zerre gösterir."

Peryal'in bu incili güneşli, deniz kadar derin manalı iltifattan kalbine çarpıntılar düştü; içinden:

"Ah, ne güzel konuşuyor! Ne tesirli sesi var! Telefonda bile sıcak tonunu, ahengini kaybetmiyor," dedikten sonra Şeyhine cevap verdi:

"Mahcup ediyorsunuz beni efendim. Şimdi odanız hazır olacak. Avdetinizin kimse tarafından haber alınmaması için ne lazımsa yaparım. Zaten bizim evden sır çıkmaz."

"Orası muhakkak... Esasen rahatsızlık vermemin bir sebebi de bu. Sizin eviniz can evidir, canan evidir; o eve yol bulan herkes Mısır'ın sultanı ve asrın Süleyman'ı olur, nuru aynım!"

"İskeleye arabayı gönderiyorum, efendim. Öğle yemeği için ne arzu edersiniz?"

"Senekârınızın[1] arzusu yemek değil, yemekte sizinle bulunmaktır. Aklım ve gönlüm, ikram edilecekleri düşünemeyecek derecede ikram sahibesiyle meşgul ve meşhun![2] Tekrar anladım ki seyahatlerin bir faydası da memlekette bıraktıklarınız arasında kimi daha fazla sevdiğinizi meydana koymasıdır."

Telefon bu yüksek iltifatla kapandı. Peryal o günlerde kırk altısına basmıştı, tatlı sözler işitmeye muhtaçtı. İşittiği için de haz içinde hazırlık emirlerini verdi. Hatta Şeyh'e ayrılan odanın düzenlemesine kendisi de yardım etti. Zaten

1 senekâr: övgücü
2 meşhun: dolu

ev işlerini seven, çamaşır, ütü ve büyük temizlik günlerinde hizmetçilerin başından ayrılmayan titiz kadınlardan, meraklı temizlerdendi.

Misafirin uzak yoldan geleceğini düşünerek köşkün eski usul küçük hamamını yaktırmıştı.

"Saat on bir buçukta burada olacak. Yemekten evvel yıkanmaya vakti var."

Hiçbir noktayı ihmal etmemişti. Bahçeye çıkmış, gece yağan kırağının serin ıslaklığı altında büsbütün dirilmiş iri krizantemlerden toplamış, topladıklarını temizleyip ayıkladıktan sonra vazolara yerleştirmişti. Parmaklarında kalan yeşil sap lekelerini ve krizantemlere mahsus biberli korkuyu çıkarmak için lavaboda ellerini yıkarken, bu ellerin asil güzelliğini seyirden de memnunluk duymamış değildi, şöyle söylenmişti:

"Şeyh ellerimi pek beğenir; ilk görüştüğümüz gün ellerimle çok meşgul olmuştu; gözlerini ayıramıyordu."

Kocası Prens Mustafa da bu ellerin meftunu idi, bir tanesinin kalıbını aldırmış, gümüşten döktürmüş, yazı masasının üstüne koydurmuştu. Peryal hiçbir gün geçirmez ki kendisine şu refahı temin edip çarçabuk hayatından silinip giden merhum kocasına sabah namazından sonra Fatiha okumasın. Her yıl, vefatına rastlayan gün İstanbul'un semt semt küçük camilerinden birinde mevlit okutmak, Eyüp'te kurban kestirip fukaraya sadaka dağıtmak da âdetiydi.

Sara nöbetleri seyrekleşip sıhhati epeyce yoluna giren oğlu Faruk, İsviçre'de zengin çocuklarına mahsus bir terbiye ve tahsil, aynı zamanda tedavi yurdunda bulunuyordu; yılbaşında anası da yanına gidecekti. Hesapladı:

"Daha iki buçuk ay var; bir türlü oyalanamıyorum; Şeyh'in gelişi bana bir meşguliyet olacak; Allah gönderdi."

Öyle demekle beraber son ayların Baki ile alakalı vakalarına zihninden göz gezdirdi. Allah'ın gönderdiği bu adam zevahire bakılınca evvela Neşide, sonra Lerzan meselelerinde pek de Allahlık bir adam gibi hareket etmemişti: Samiye'nin intiharına dolayısıyla yine aynı adamın sebep olduğu sanılmaktaydı.

Fakat tuzruhu hadisesinden kimsenin malumatı yoktu; müdür Ayetullah Bey'le Neşide sırrı muhafaza etmişlerdi. Zeyrek tevabii[1] dul kadının esasen şuur bozukluğuyla tanınmış bir aileden olduğunu bildikleri için Kızkulesi açıklarından kendisini denize atıp boğulmasını ani bir buhrana hamletmişlerdi.[2] Felaket o kadarla bitmemişti de: Hem karısından ayrılmak, hem de kız kardeşini kaybetmek gibi iki talihsizlik darbesine uğrayan İrfan'ı tedavi altına almak lüzumu hasıl olmuş, bir hastaneye yatırılmıştı.

Naşide'ye gelince tekkeciler tarafından öğrenilen şundan ibaret: Köyünde ama ortalıkta görünmüyor. Şeyh'i unuttu. Kocasını düşünmüyor, kolaycacık eski haline ve hayatına döndü, rahat mı? Bilen yok.

Yalnız Peyveste Kalfa bir defa yolda rastlamıştı; bunu şöyle anlatmıştı:

"Biraz süzülmüş ama, daha da güzel olmuş... Epeyce boyalı idi de... Hödük yürüyüşünü bırakmış, keklik gibi sekiyordu. Bana selam vermeye tenezzül etmedi, aşüfte... Görür-

1 tevabi: bir kimsenin hizmetinde bulunanlar ya da düşünce bakımından ona bağlı olanlar

2 hamletmek: yüklemek

sünüz yakında birini bulur. Tek başına nerelere gidiyordu, o saatte?"

Ne tek başına gitmenin, ne de ikindi zamanının öyle bir mana taşımadığı belliydi. Lakin Peyveste, her gün güzelin, her tazenin en basit ve tabii hareketini fenaya yormaktan kendini alamazdı. Neşide için diyordu ki:

"Tekin bir kız değildir, insana uğur getirmez o! Çiğ mavi gözlerini ilk günü gözlerime diker dikmez başıma bir ağrı girmişti, hâlâ ara sıra yoklar durur. Bak, gelin gittiği ev kapandı; görümcesi kendisini öldürdü, kocası hastanelere düştü. Siz Şeyh efendinin kayboluşundaki sebebi anlamadınız. Gürcü kızının uğursuzluğundan kaçtı, bir tarafa gizlendi. Efendiye ayan olmuştu, muhakkak durun bakalım, daha ne fenalıkları dokunacak etrafa."

"Vefa"lar arasında Neşide ile en az meşgul olanı Peryal'di. Zaten Şeyh'in birtakım gönül maceraları geçirdiğine de inanmıyordu.

"Bir hakikat arıyor, her tarafa başvuruyor; hiçbirinde aradığını bulamıyor. Bizim aklımızın ermediği bir gaye peşinde koşuyor, kendisini yoruyor," diye bir tevil yolu tutturmuştu; öyle bir yol tutmasa Baki'den iğrenip uzaklaşması lazımdı, işine gelmeyen de buydu. Zira Şeyh'ten uzaklaşınca hayatında birtakım fena değişiklikler olacağından korkuyor, münasebetini kesmekte şeamet[1] tevehhüm ediyordu.[2]

Daha tuhafı üç taş pırlanta vakasından sonra yani Şeyh'le tanışalı beri ruhuna beklediği sükûnun indiğine, maddi rahata da kavuştuğuna katiyen inanmıştı.

---

1 şeamet: uğursuzluk

2 tevehhüm etmek: kuruntuya düşmek

"Bozuk işlerim de düzeldi, hiç aksamadan gidiyor. Herhalde bana manevi büyük yardımı dokundu; şüphe yok ki ruh tarafı kuvvetli, fevkalade bir adam. Bizim kusur olarak gördüklerimizi o aynı manaya almıyor. Elbette bir bildiği var. Bu zekâsı, talakati, malumatı ve gösterişi ile şayet politikacılık yapsaydı en yüksek makama geçer, işadamlığına kalksaydı Karun kadar servet ve sâman[1] sahibi olurdu. İstemedi. Kadın güzelliği karşısında başka erkeklerdekinden tamamen farklı bir zevke kapıldığı, bu zevkle vecd[2] haline geldiği, gelince de her fâninin ulaşamayacağı bir maneviyat mertebesine yükseldiği, nur âleminde yüzdüğü, bizzat nur olduğu belki doğrudur."

Baki'ye hazırlanan odayı tekrar ve ehemmiyetle gözden geçirirken bir taraftan da bunları düşünüyordu. Yanında Nevsal vardı.

"Gördün mü kızım," dedi, "annen seccadeyi unutmuş... Daima en mühimini unutur."

"Unutmadı, hanımefendi... Bana dedi ki: 'belli olmaz, belki de alnını secdeye koymadan haftalarca oturur. İsterse veririz. Ama bir kere istedi mi artık seccadeden başını kaldırmaz.'"

Peryal bunları söyleyen genç kıza baktı. Anası onu Zeyrek'teki konağa hiç götürmemişti; götürülmesini de istememişti. Hele gelişmeye başlayalı beri Baki'nin gözüne ilişmesinden adeta korkuyordu.

"Hakkı da var, kızcağız bir içim su olmuş. Şeyh'in idrisleri arasında böylesi yok. Doğrusu Neşide'den de güzel...

1 servet ve sâman: zenginlik ve rahatlık
2 vecd: kendinden geçme

Çok daha ince. Hocahanım'ın suratı tevekkeli pek asık değil, haberi öğrenince neşesi kaçtı."

Hakikaten öyle olmuştu. Baki'yi, henüz yirmi beşinde bir delikanlıymışçasına kızı için bir tehlike sayıyor, köşkte kaldığı müddetçe daima göz kulak olmak icap edeceğini düşünerek üzülüyordu. Bir karar almıştı:

"Şayet Nevsal ile fazla meşgul olmaya başlarsa bir bahane uydurur, onu halasının yanına gönderirim. Ama zannetmiyorum, Şeyh seyahatte gönlünü iyice avutmuştur, yorulmuştur; buraya süngüsü düşük bir halde gelecektir ve kendisini namaza, niyaza verecektir. Misafirliği en tehlikesiz zamanına rastlıyor."

Kızını bir kenara çekip kulağını bükmeyi de ihmal etmedi:

"Gözüne fazla görünmeyeceksin," dedi, "odasına hiç girmeyeceksin. Bahçede dolaşmak da olmaz; kendini seyrettirmemelisin. Yoksa halanın evine yollarım seni.."

"Ak sakallı bir adam için mi bunlar? Kala kala ona mı kaldım anne?"

"Önce senin gibi söyleyip sonradan Şeyh'e gönül veren tazeleri çok gördüm, çok işittim. Onda şeytan tüyü vardır. İki üç aydır bir sinemacı kızla uzak memleketlerde keyif sürmüş diyorlar."

"Hangi kızmış bu?"

"İsmi Lerzan galiba..."

"Ha, tanıdım... Lerzan Sözalan olacak. 'Anamın Kanma Girdim' filmini oynayan yıldız. Geçen hafta İstanbul'a indiğimiz gün hani halam götürmemiş miydi? Görmüştüm: Hoş kız! Genç bir gazeteciyle evli demişlerdi."

"İşte o gencin elinden aldı da kaçırdı ya!"

"Olur şey değil!"

Nevsal'i bir meraktır aldı. Hem Baki'yi yakından tanımak istiyordu, hem de ihtiyar adamın peşine takılıp aylardır diyar diyar sürten Lerzan'ı perde dışında iyice tetkik etmek arzusu duyuyordu. Belki de farkında olmadan daha başka şeylerin arzusu da ruhuna yayılmıştı ki kendinde bir tuhaflık hissetti. Bunu örtmek maksadıyla:

"Belki dedikodudur; beraber gittiklerinin aslı faslı yoktur," diye söylendi; anası lakırdıyı kapattı:

"Gözlerimle görmedim, kulağıma öyle bir laf çalındı. Günahına girmeyeyim. Oyuncu kızla gitmiş veya gitmemiş, sen benim dediklerimi yap da üst tarafını düşünme!"

Nevsal o dakikadan itibaren hep üst tarafını düşünmeye başlamıştı; şimdiye kadar düşünmediği şeyleri, yani bir tazenin yaşlı bir erkeğe kocasını bırakıp kaçacak derecede âşık olabileceğini!

Sevda hakkındaki fikri değişmişti. Sanırdı ki, ihtiyar bir erkek genç bir kıza tutulur, hatta onunla evlenebilirdi, ama, genç bir kız yaşlıyı sevemez, ancak parası ve mevkii için karısı olmaya rıza gösterirdi.

Muhayyilesi işlekti: Peryal'in konağına ve köşküne gelip giden yaşlı adamları, mesela sabık sefir Rüştü Paşa'yı, bir ara vekillik eden Sezai Bey'i, avukat Kâmran Efendi'yi gözünün önüne getirdi:

"İmkânı yok bunlar sevilemez; ben kabil değil sevemem. Öksürüklü tıksırıklı, oturdukları koltuğa gömülüp kalan, gözlerinin siyahı dumanlanmış bir ayağı çukurda insanlar, bunlar! Şeyh için altmış beşlik diyorlar. Sezai Bey daha elli

beşinde olduğu halde elleri titriyor. Ya paşanın o dumbalisa karnı? Maazallah! Lerzan delinin biri muhakkak..."

Köşkte Baki'nin gelmesini bekleyenler arasında en heyecanlısı Nevsal'di. Vakit yaklaşınca Prenses'in bahçeye çıktığını, kapıya doğru yürüdüğünü alt kat salonun panjurları arkasından kendini göstermeyerek seyrediyordu.

Arabanın yaklaştığını kırmızı toprak yol üzerinde at nallarının çıkardığı tok seslerden anladı. Bahçıvan demir kapının iki kanadını açmıştı; çamurlukları hasırdan, üzeri tenteli Ada tarzı araba birden içeriye büküldü; usulen köşkün mermer merdivenleri önüne kadar giderdi; kira arabalarına kapı açılmazdı. Fakat Prenses'in misafirine hürmet olarak bahçede yarı yola kadar geldiğini gören arabacı, arabayı tam ev sahibesinin hizasında durdurdu.

İşte Şeyh!

Uzun boylu, sivri sakallı, sırtında karyağdılı bir geniş pardösü, başında gri renkte fötr şapka, şık bir adamdı bu... Arabadan derhal genç bir hareketle atladı; şapkası elinde koştu, Prenses'in elini filmlerde gördüğü, hoşlandığı şekilde, zarifçesine eğilerek hürmetle öptü.

"O! Şeyh efendi öteki pimpiriklere hiç benzemiyormuş. Sakal takmış bir Eroll sanki! Korsan rolü oynasa yakıştıracak. Gümüş gibi saçları da pek hoş... Ne de iyi taranmış!" demekten kendini alamayan Nevsal, artık sinema yıldızı Lerzan'ı deli bulmuyordu. Yine de aklına tamamıyla kabul ettiremiyordu ama, demin inanamadığı aşk macerasını şimdi mümkün görüyordu. Şöyle söylendi:

"Kısa bir müddet için olabilir. Zaten bu da uzun sürmemiş. Herhalde evvela kız bezmiş, bir gün kaçıp gidivermiştir.

Yaşlı âşık çamlar altında teselli aramaya, Lerzan'ı unutmaya geldi. Öbürü çoktan bir başkasının kolları arasındadır. Kocasına dönmediği ne malum!"

Baki ile Prenses üst kattaki küçük salona çıkmışlardı. Kapıyı aralayıp dışarıya baktı; misafirin kahvesini hizmetçi kız değil, annesi götürüyordu, yine bir hürmet olarak! Sefir Rüştü Paşa'ya bile böyle yapılmazdı; zaten dikkat etmişti: Şeyh misafirden ziyade evin sahibi, efendisi gibi tavırlarla yürümüş, konuşmuş, şuna buna yüksekten iltifatlar savurmuştu.

Yukarıdan dönen Hocahanım, kızına dedi ki:

"Büsbütün gizlenmen de doğru mu? Prenses böyle şeyler istemez. Demin sormadı ama seni arar gibi bir hali vardı. Hazretine toz kondurmaz. Bir ara meydana çık, kendini iyi idare et."

"Neler konuşuyorlardı? Bir şeyler anlatıyor mu?"

"Anlatıyor... Fakat senin anlayacağın lakırdılar değil. Onun konuşmaları bazen bilmeceye döner; ders almamış olanlar manasını kavrayamazlar."

Anası yine yukarıya çıkınca Nevsal antredeki endam aynasında kendini şöyle, çarçabuk bir süzdü, eli saçlarına gitti, bunları düzeltti. On bir yaşında İstanbul'dan çıkmış, Tekel memurluğu ile taşraya tayin edilen babasının yanında dokuz sene kasaba kasaba dolaşmıştı. Anası, prensesini bırakamadığından kocasından ayrılmayı tercih etmiş. Kâzım Efendi de yeniden evlenmişti. Adamcağız ölüverince dört ay evvel İstanbul'a dönüp Peryal'in köşküne, anasının yanına sığınmıştı.

Son bulunduğu şehir Manisa'ydı ve oradaki Kız Sanat

Enstitüsüne devam ediyordu. Prenses, biçki ve dikişten anlayan sakin huylu ve hafif ruhlu kızı cana yakın bulmuş, giydirip kuşatmış, ona yarı evlat muamelesi göstermeye başlamıştı.

Nevsal Şeyh'i ve maceralarını küçük yaşta İstanbul'dan ayrıldığı için bilmiyordu. Vilayetlerden gelip birdenbire Büyükada muhitine girince, hele Prenses'in teveccühünü kazanıp sığıntılıktan kurtulunca şımarmamakla beraber talihin artık kendisine güldüğüne hükmetmiş, bu güvenle maneviyatı kadar fizik tarafı da ferahlayıp yepyeni bir feyiz bütün benliğine yayılmıştı.

"Peki ama başını seccadeden kaldırmayan Prenses bu kadar fena şöhret yapmış bir adamı niye evine misafir ediyor ve ona bu hürmeti gösteriyor?" diye şaşan genç kız az sonra Şeyh'in karşısına çıkmak fırsatını buldu; postacı mektuplar getirmişti, bunların içinde bir tane de İsviçre damgalı olanı vardı: Prens Mustafa'dan geleni... hanımefendisine bir müjde götürecekti. Merdivene seğirtti; küçük salonun kapısı açıktı. Peryal kendisini ve elindekileri gördü, telaşla sordu:

"Küçük beyden de geldi mi? Çabuk ver, kızım!"

Nevsal zarfı uzattı; nefes nefeseydi, göğsü kabarıp iniyordu. Odaya girerken Şeyh'in köşedeki koltukta oturduğunu görmüştü ama iyice bakamamıştı; yine de bakamıyor, öbür zarflar elinde şaşkın şaşkın, ne yapacağını bilemeyerek ayakta bekliyordu.

Hanımı misafirinden müsaade istemiş, mektubu, okumaktaydı. Genç kız dikkatle seyreldiğini görmeden anladı. Muhakkak ki Şeyh'in gözleri kendi üzerine çevrilmişti, ısrarla duruyordu.

"Acaba ben de ona baksam mı? Hayır, bakmamalıyım!"

Bu kararı almıştı ama tatbik edememişti. Dayanamadığı bir kuvvet Nevsal'in başını misafire doğru çevirdi. Gördü ki siyah, keskin bakışlı iki göz tarafından iyice kavranılmış! Fazla bakamadı, tekrar hanımına döndü. İçinden söyleniyordu:

"Pek beğendi beni... Öbür yaşlı misafirler de beğenerek bakıyorlardı, ama bununki başka... Tepeden tırnağa kadar öyle bir süzüyordu ki... Hâlâ da bakmaktan vazgeçmedi. Gözleri göğsüme takıldı kaldı sakallının!"

"İnşallah mahdum beyefendiden iyi haberler aldınız?"

Bunu Şeyh, Prenses'ten soruyor.

"Hamdolsun, sıhhati yolunda gidiyormuş; şikâyeti yok. Evime mübarek ayağınız uğur getirdi. Mektubu dört gözle bekliyordum, gecikmişti."

"Bu küçük hanım kim?"

"Tanımadınız tabii... Bizim Hocahanım'ın kızı Nevsal. Lütfedip izin verirseniz elinizi öpsün. Kendisinden pek memnunum. Hayır duanızı almaya layıktır."

Hocahanım'ın kızı, denileni yapmak için Şeyh'e doğru yürüdü, eğildi. Fakat el kendisine uzatılmamıştı. Dizinin üzerinde duruyordu. Biraz daha eğilmeye mecbur oldu. Ancak o zamandır ki bu el yerinden kımıldadı, dudaklarına doğru hafifçe kalktı.

Odanın derin sükûtu içinde Nevsal ayakları dolaşarak geri döndü. Aşağıya inince anasına diyordu ki:

"Çok azametli bir adam... herkese, hanımefendiye bile yüksekten bakıyor. Küçük dağları ben yarattım diyen bir hali var."

"Ona sorarsan büyüklerini de, haşa sümme haşa, kendisi yaratmıştır. Keşki buradan hazzetmese de yarın, öbür gün kalkıp gidiverse..."

Baki gitmedi. Bersad Hanım'a Peryal'in konakta anlattığı gibi akşam vakti çamlıklarda dolaşması hariç, günlerini odasına kapanıp yazı yazmakla geçiriyordu. Emir katiydi: Şeyh'in köşkte olduğu kimseye söylenmeyecek, kim gelirse içeriye alınmayacak, alınması icap edenler de üst kata çıkarılmayacaktı.

Kevkeb Paşa kerimesi bu dönüş hikâyesini tafsilatıyla dinledikten sonra Prenses'e tekrar sordu:

"Gizlenişinin sebebi ne peki?"

"Demiştim, ya... Söylemiyor."

"Sinemacı kız da acaba dönmüş mü? Hoş, birlikte gittikleri de daha malum değil."

"Ben böyle şeyleri tahkik edemem güzelim. Siz, isterseniz öğrenebilirsiniz. Fakat ihtiyatlı hareket etmeniz lazım. Hazret dedi ki: 'Evvela Bersad Hanımefendiye misafir olmayı düşünmüştüm; lakin ziyaretçileri çoktur; bir de Sadberk Kalfa'nın ağzında bakla ıslanmaz. Vefakâr dostuma muhabbetlerimi söyleyiniz; inzivadan çıkınca ilk ziyaret edeceğim kendileridir.'"

Saat beş buçuğu çaldığı için Peryal ayağa kalktı:

"Kalabalık basmadan gideyim. Çayınıza gelecekler arasında Melal ve Memhure hanımlar da vardır elbette. Hepsine selamlar ederim. Onlar Hazreti hâlâ seyahatte sanıyorlardır; hakikati bizden başka bilen yok."

Şeyh'e ait bir sırrın ancak kendilerine ifşa edilmesin-

den, bu mazhariyetten[1] dolayı iki hanım gurur içindeydiler. Ev sahibesi Prenses unvanını taşıyan misafirini alt kata indirirken, ayak seslerini işiten Nevsal ile Sadberk koşmuşlar, merdiven ayağında bekliyorlardı. Peryal genç kızı işaret etti:

"Daha görmemiştiniz, zannederim. Bizim Hocahanım'ın kızı... Anadolu'daydı, yeni geldi."

"Güzel bir taze... Evli mi?"

"Hayır... Benim yanımda kalıyor, kendisiyle ben meşgul oluyorum; bir gün elimle evlendireceğim."

Bersad Hanım merdiven sahanlığındaki bu konuşmadan sonra aşağıda Nevsal'e iltifat etti; hatta ilk bakışta hoşlanmıştı ki çenesini hafifçe okşadı. Misafirini uğurlayıp dönerken içinden söyleniyordu:

"Söğüt dalı gibi ince, gevrek bir kız. Hazret gökte aradığını yerde bulmuş. Ada'dan kolay kolay ayrılacağını sanmıyorum. Yoksa evvelceden bunun orada olduğunu biliyor muydu da doğruca köşke indi? İşine akıl ermez. Herhalde görüştüğümüz zaman bana hepsini anlatacaktır. Gönül kocamaz derler ama Şeyh'inki kadar da genç, haylaz kaldığı pek nadirdir. Fetebarekallah!"

Davetlilerini kabul edeceği büyük salonu –arkasında Sadberk Kalfa, hizmetçi Mari, uşak Ahmet– gözden geçirirken bile zihni bu meseleye takılmıştı:

"Neşide'de uğradığı muvaffakiyetsizliğin müridleri üzerinde hasıl ettiği fena tesiri unutturmak için evvela Lerzan'ı alıp götürdü; Frenklerin 'fug' dedikleri yarı delice bir hareket yaptı, delikanlılığını gösterdi. Şimdi de yine

1 mazhariyet: elde etme, kavuşma, şereflenme

Fransız tabiriyle bir 'konket', bir fetih ile mevkiini büsbütün yükseltmeyi kafasına koymuş!"

Bunları düşünürken kapıda bir otomobilin durduğunu işitmişlerdi. Mari pencereye koştu:

"Melal Hanım'la sarı hanım geldiler," dedi, "ben adını öğrenmez, onun... çok uzun!"

Bu hanımın Memhure olduğunu anladılar. Bersad içinden söylendi:

"Bakalım Şeyh hakkında bir bildikleri var mı? Neşide'ye dair, yeni bir şey öğrenmişler mi? Allah vere de misafirler hemen bastırıvermese... Azıcık konuşsak!"

2

Ada vapurunun mevsim dolayısıyla kalabalıktan kurtulmuş olan lüks salonunda bir köşeye rahatça yerleşen Peryal genç kıza sordu:

"Sadberk Kalfa'nın yanında ağzından bir söz kaçırmadın ya?"

"Öyle şey yapar mıyım hanımefendiciğim? Ama Kalfa durmamacasına hep Şeyh'ten bahsetti."

"Aleyhinde söylemiştir muhakkak..."

"Yazın Şeyh Boğaziçi'nde misafir kalmış da onu anlattı. Güzel bir hanım da varmış yalıda..."

"Vardı. Ne çıkar bundan? Sadberk dedikoducu bir kadındır."

"Dediğine bakılırsa..."

"Ne dediyse yalandır."

Nevsal anlatma hevesini yenerek isteksizce, terbiye icabı sustu. Susunca söylemeye bu sefer Prenses onu icbar etti,[1] sordu:

"Yani o hanımla mektupçu beyin arasında bir şey mi olmuş sanki?"

"Hayır, hanım yüz vermemiş ve bir gün kimseye belli etmeden çıkıp gitmiş. Hatta bu meseleden dolayı kocasından da ayrılmış. Kocası meğerse hanımını Şeyh'e..."

"Sus artık! Sadberk mektupçu beye nedense eskidenberi garazdır. Bersad Hanımefendi duymasın münasebetsizliklerini... İlk tanıştığı gün, göz kaş arasında bir genç kıza anlatılacak şeyler mi bunlar? Seni bir daha oraya götürmeyeceğim."

Tekrar sustular. Vapur epeyce açılmıştı ki Peryal dayanamadı:

"Bir de sinemacı kızdan bahsetti, değil mi?" diye sordu; Nevsal yine aynı mevzuya dönmelerinden memnun, hararetle cevap verdi:

"Onu da söyledi, güya Şeyh efendi bu kadını da kocasından ayartıp uzaklara kaçırmış. Hakikaten olmayacak işler bunlar, hanımefendiciğim. Kalfa yalancının, düzenbazın biri... Benim bildiğim Şeyh efendi pek kibar, yazılarıyla meşgul, kendi halinde bir adam."

"Sen bir fenalığını gördün mü?"

"Doğrusu hiç incinmedim. Zaten aklı fikri yazısında... Başını kaldırıp etrafına bile baktığı yok. Bir haftadır köşkte... Sokakta karşısına çıksam beni ya tanır ya tanımaz."

Peryal ferahladı ve genç kızın şu son sözleriyle ustaca

1 icbar etmek: zorlamak

bir tâbiye[1] kullandığını, vaziyeti kendi lehine idare ettiğini sezemedi. Nevsal için için fıkırdıyordu.

Herkesi, her tarafı memnun etmek ve kendine taraftar zümrelerle çevrilmek isteyen, bu suretle de bütün İstanbul'u avcunun içinde toplamak imkânını bulduğuna inanan Kevkeb Paşa kerimesi –Baki'nin seyahatte olmasını fırsat bilerek– o günkü toplantıya Süha Kalenderli'yi de çağırmıştı.

Davetin bir sebebi daha vardı: Memhure için ortalıkta dönen rivayetin ne dereceye kadar doğru olduğunu anlamak. Zira vecizecinin bu işle bir alakası bulunduğu kulağına çalınmıştı. Demişlerdi ki:

"Memhure Hanım Şeyh gittikten sonra genç bir âşık temin etmiş. İkisini, yanlarında Kalenderli olduğu halde Bursa Sokağı civarındaki malum birinci sınıf yeraltı lokantasında görmüşler. Zirzop ihtiyar birtakım tuhaflıklar yapıyor, âşıkları güldürüyor, kendi de gülmeden katılıyormuş. Hatta haykırıyormuş: 'Beni adam yerine koymayınız! Siz öpüşmenize, sevişmenize bakın' ve birtakım şiirler okuyor, ha bre içiyormuş."

Bu sahneye şahit olan adam Memhure'nin yeni dostunu tanımıyormuş; herhalde sosyete müdavimlerinden değilmiş; zaten hali, tavrı bayağıya kaçıyormuş ama dinç ve yakışıklıymış.

Havadisi alan Bersad Hanım:

"O kadın hiçbir zaman layığını seçemez," diye mırıldanmıştı. "Önce süfli bir ressam taslağı, sonra döküntü bir muzikacı! Baki'nin sayesinde yakasını biraz toplamıştı, gider gitmez cibiliyetini meydana koydu."

1 tâbiye: düzenleme

Meraktan da çatlıyordu. Kimdi bu "dinç ve yakışıklı" diye tarif edilen âşık? Memhure her işte geveze, patavatsızdı: lakin bu hususta çok temkinli davranır, sır ortaklığına yanaşmazdı. En kolayı iyice içirdikten sonra Süha'yı söyletmekti. Vaktiyle ressam macerasını da esasen yine vecizeciden öğrenmemiş miydi?

Daha mühim bir haber son günlerde Melal'in dadısı Peyveste tarafından verilmişti: Peyveste Kalfa Süha Bey'e Neşide'nin sokağına saparken rastlamış, gözetlemiş, içeriye girdiğini görmüştü. Bu ziyaretten maksadı neydi? Kalenderli muhakkak bir şeyler çeviriyor ve çok şey biliyordu. Bersad onu artık ihmal edemezdi; çaylarına davet şart olmuştu.

Üç hanım büyük salonun bir köşesine henüz yerleşmişler, konuşmaya hazırlanıyorlardı ki misafirler birer ikişer gelmeye başladılar. Meclisin en tatsız, hareketsiz zamanı budur; esnemeye benzeyen hatır sormalar ve umumi lakırdılarla gözler kapıda yeni geleceklerin beklendiği uzun dakikalar! Salon dolmalı ki birirlerinden hazzeden gruplar teşekkül ederek canlı, hareketli ve cazibeli sohbetlere, daha doğrusu kıvamında telmihlerle[1] kibarca dekikodu faslına sıra gelsin.

Ancak altı buçuğa doğru kadın erkek yirmi kadar misafir toplanınca muhit değişti. O toplantılar havaya sigara dumanı, lavanta rayihaları, vanilya ve anasonla hazırlanmış bisküvi ve çörek kokuları iyice sinmedikçe manen ısınamaz. Tam bu sırada kapıdan içeriye Kalenderli girdi.

Giyim kuşam inceliklerine ve değişikliklerine bir türlü akıl erdiremediğinden çizgili dar pantolonu, etekleri kısa

1 telmih: gönderme yapma, imalı söyleme

simsiyah ceketiyle kendisini çay ve kokteyl kıyafetinde sanıyor, kılığından memnun görünüyordu.

Ev sahibesinin önünde yerlere kadar eğildi, uzatılan eli şapırdatmasından korkulan bir can atışla öptü. Sonra Melal ile Memhure'ye yaklaştı. Hanımlar kendisini burada bulmaktan memnun göründüler. Konuşmuş olmak için sarışın dul dedi ki:

"Salon fazla kalabalık, birçoğunu tanımıyorum. Ne iyi ettiniz de geldiniz."

Etrafı dikkatle gözden geçiren Süha cevap verdi:

"Hakikaten tanıdık az. Mektupçu beyi burada bulacağımı zannediyordum; o da yok."

"Seyahatte olduğunu bilmiyor musunuz?"

"Biliyorum; bilmez olur muyum? Fakat bir dostum kendisini beş altı gün evvel Köprü'de gördüğünü söylemişti de... Selamlamış ama üstat dalgınmış, farkına varmamış."

"Olamaz beyefendi! Dönseydi muhakkak haberimiz olurdu."

"Demek ki benzetmişler. O kadar tipik bir zatı başkasıyla karıştırmak imkânsız ise de!"

Melal, vecizeciden hazzetmezdi; hem Şeyh'e bağlılığından, hem de servetine güveninden gelen bir karşı koyma arzusuyla dudak bükerek:

"Baki beyefendi dönmüş de olsalardı esasen şu kalabalığa katılmazlardı; ona burada rastlayamazdınız," dedi ve Süha'nın sert, kaba bir mukabelede bulunacağını bildiğinden azametle yürüyüp uzaklaştı. Arkasından bir müddet baktıktan sonra şair yanından ayrılmayan Memhure'ye anlattı:

"Verdiğim haber canını sıktı, Şeyh'in İstanbul'a gelip de kendisinden gizlenmesini kulluk haysiyetine yediremedi."

"Sahi, Baki Bey döndü mü?"

"Bildiğim kadarını söylemiştim; fazlasını ben de bilmiyorum."

"Niçin saklanıyor?"

"İşin içinde bir orostopoğluluk vardır. Benim asıl merak ettiğim saklandığı yerin neresi olduğu! Zeyrek'te mi? Yoksa mesela şu bulunduğumuz konakta mı? Zannederim burada! Prenses gelmedi mi?"

"Kalabalık basmadan bir uğrayıp gitmiş; daha Ada'dan inmediği için duramamış. Demin Bersad Hanım söylüyordu, yanında, inci gibi bir nedimesi de varmış. Hocahanım'ın taşradan gelen kızı..."

Kalenderli çenesini kaşıyarak düşünüyordu. Birden sırıttı, dedi ki:

"Hazret'in yerini yüzde doksan ihtimalle keşfettim: Ada'da, Peryal Hanım'ın köşkündedir. Zaten kendisini Kadıköy ile Adalar iskelesi arasında görmüşler: Elinde bir de küçük valiz varmış. Daha mühimi şu; inci gibi nedime! Durunuz, hele büfeden bir kadeh votka doldurayım da son hükmümü isabetle vereyim. Keşfim şimdilik aramızda gizli kalsın."

Vecizeci içki masasına doğru yürürken Memhure onu durdurdu:

"Süha Bey," dedi, "beni Şeyh'ten fazla Lerzan alakadar eder. O da döndü mü, dersiniz?"

"Dönse ne çıkar güzel kızım? Fethi'den yana eminim; yüz vermeyecektir. Sizi meşgul eden bu cihet değil mi? Gön-

lünüz rahat olsun. Bir saat evvel beraberdik. Çıkaracağı gazeteden ve gazetenin altın renginde, altın sesli, altın gibi pas tutmaz sermayedarından başka bir şey düşünmüyor."

Çiftlik sahibesinin parasıyla bir gazete kurmak fikrini Fethi'ye veren ve Memhure'yi o işe sevk eden Kalenderli'ydi. Bursa Sokağı civarındaki yeraltı lokantasının toprak kaplarda kaz ciğeri, havyar ve beyin ezmeleri ile donanmış masası başına geçtiği bir gece cuş ve huruşa gelmiş, ortaya –kendine de fayda umduğu– bu projeyi atmış, ballandırmış, delikanlı ile olgun maşukasını mükemmelen kandırmıştı.

Gazetenin başına geçtikten sonra Fethi'ye kibarlar âleminin kapısı açılacaktı ve bir gün genç muharrir o âleme güzel dulun kocası sıfatıyla girdiği zaman yadırganan simalardan olmayacaktı.

Kadehini doldurup hemen yuvarlayan Süha baktı ki bir edebiyatçı ve sanatçı grubunun içine düşmüş, etrafını çevirenler siyah ipek elbiselerinin büsbütün ince gösterdiği ve esmerliklerini cilaladığı taze hanımlar ve birkaç genç erkek... Bunlar bir "Yunus Emre" Kulübü veya derneği kurmak niyetinde imişler. Hepsi de şairin hayranı! Küçük hanımlardan biri –İngiliz şivesine kaçan hoş bir telaffuzla– diyor ki:

"Bütün dünyada Ömer Hayyam kulüpleri var; neden memleketimizde bir tek Yunus Emre cemiyeti bulunmasın?"

"Bulunmalıdır. Mademki tekkeler resmen kapalıdır ve kulüplerin açılmasına müsaade vardır, yeni icaplara uyup ananemize devam etmeliyiz, modern tekkeler kurmalıyız. Yunus'u bilerek, zevkine vararak seven bir gençler topluluğunun içinde bulunmaktan iftihar ederim. Lokali nerede

olacak bu kulübün? Beyoğlu'nda yan sokakların birinde mi?"

"Evet..."

"İşte korktuğum buydu!"

Kalenderli boş kadehini, o sırada yanlarından geçen uşağın tepsisine bıraktı; yenisini aldı. Yunus Emre meftunu, kolej mezunu, tenlerindeki plaj safalarının abanozluğunu henüz muhafaza eden, gülerken dişlerinde bohem avizenin ışıkları sedeflenen ve hepsi de kendisine iri dudaklı, geniş ağızlı ve şehvanî görünen küçük hanımların meclisinden ayrılmaya hiç de niyetli değildi; onları lafa tutmak lazımdı. Muhayyilesini harekete getirdi:

"Yazık ki kulübümüz ya Bekâr yahut da Mis sokaklarının birinde, bir apartman katında olacak. Dar bir taş merdivenden çıkacaksınız... Hani basamakları bir ucundan duvara tutturulup öbür ucu boşlukta, nasıl durduğuna, hele ağırlığa nasıl dayandığına mimar olmadığınız için akıl erdiremediğiniz şeytan işi merdivenlerden biri! Zile basacaksınız; kapıyı hödük bir uşak açacak... Alafranga önlüklü, başı açık, yağlı, siyah saçları berberlere parmak ısırtacak bukleler, büklümler ve dalgalarla imanına taranmış uşaklardan!"

Vecizeci alaka topladığını sezdi, uşağın saçında ısrar etti:

"Anadolu'dan yeni gelip de Beyoğlu'na düşen o delikanlı uşaklar süslü taranmış bir saçın sihir ve kerametine inanmışlardır. Akıllarınca kadınlar tarla kuşlarının aynaya koşuşması gibi bu pırıl pırıl saçların cazibesine kapılıp avlanıverirler. Saç tuvaleti başın üstünde yıldırım gibi ateşli avratları çeken bir seksapel paratoneridir. Takıldılar mı gizli telin üzerinden kayıp kucaklarına düşmeleri bir olur!"

Gülümsemelerden cesareti artan Süha boyuna anlatıyordu. Gruba başka davetliler de katılmıştı.

"Hoş erkekler saç ve baş tuvaletine daima cinsî bir cazibe vasıtası olarak ehemmiyet vermişlerdir. Daz kafaları örtmek için peruka takmak böyle bir ihtiyaçtan doğmuştur. Biz de bir zaman muazzam kavuklar, sonra kalıplı fesler, eciş bücüş şekle sokulmuş şapkalar ve nihayet briyantinli dalga dalga saçlar... Böyle saçların bir lisanı vardır: 'Gencim, dincim, kadın arıyorum, hazırım!' diye haykırır.

Neyse biz kulübümüze gelelim: Burası hasır yahut nikel borudan koltuklarla döşenmiştir; bir de yeşil çuhalı toplantı odası vardır; duvarda göğüsleri kapı halkaları biçiminde çizilip ortalarına bir kara nokta kondurulmuş çıplak kadın portreleri ve yeni desende yazma tülbentlerden süsler asılmıştır. Bütün Şarklılık, Müslümanlık, hatta mistisizm sadece o çiğ turuncu ve acı yeşil, kargacık burgacık Acem motifli yazmalardan ibaret! Böyle bir yere Yunus Emre'nin ruhaniyetini sokmak imkânsızdır."

"Ya ne yapmalıyız, üstat?"

Kalenderli demin konuşurken salonu köşe bucak gözden geçirmiş ve Baki'nin vefaları üç hanımın baş başa verip aralarında fısıldaştıklarını, hatta Bersad'ın:

"Öyle şey olmaz, Hazret dönmemiştir; Süha ağız arıyor." dercesine bir şeyler söylediğini yüzünün hatlarından ve yaptığı işaretlerden anlamış, mırıldanmıştı:

"Hepsinin yüreğine ateş düştü."

Şimdi dinleycilerinin sualine cevap vermek lazımdı. Daha ziyade –ismini ve kimin nesi olduğunu bilmediği– kara

kaşlı, kara gözlü, vücudu demlenmiş çay, hafifçe zerdeçal, kına, tarçın ve zencefil mahlutu[1] koktuğuna hükmettiği Şii güzeli tazeyi muhatap seçerek konuşmasına geçti:

"Söğüt yetişecek kadar toprağı sulak, aşı boyalı, asmalı, çardaklı bahçesine fazla bakılmamış, yalnız yol kenarlarına baharda açan mor susamlar dikilmiş ufacık ahşap bir ev... erik ve badem ağaçları, tek bir selvi ve iki üç mazı..."

"Kırlara, uzaklara mı gideceğiz?"

"Sandığınız kadar değil! Zira böyle yerler ve böyle evler hamdolsun hemen hemen şehir içinde mevcuttur. Mesela şu eski Tozkoparan yanı Refik, Saydam Caddesi'nden geçerken aşağı sokaklara, Kasımpaşa'ya doğru, yirmi, otuz adım indiniz mi tam tarifime uygun epeyce ev bulursunuz. Hatta sizin Talimhane yamaçlarında ve Maçka civarında. Vişnezade mahallesinde! Bomonti yakınlarında da henüz duranlar var. Hepiniz otomobilli, varlıklı insanlarsınız; daha uzağa da gidebilirsiniz. Ayrıca spor ve eğlence vesilesi de çıkar."

"Doğru! Olur! Mümkün!"

Sesleriyle ve umumi bir tasviple[2] karşılanan Kalenderli bu sırada Şii güzelinin eliyle sunduğu kadehi dudaklarına götürmüş ve kızıl saçlı, çilleri tertemiz, benbeyaz çamaşırlardaki demir paslarını düşündüren yasemin tenli bir tazenin uzattığı havyarlı ekmeği sol elinin parmakları arasına almış, şu mesut anında birdenbire, dünyanın fâni ve kendisinin yaşlı olduğu düşüncesine kapılmıştı.

Onu son yıllarda, ikide bir, hem de en keyifli anında bu korku yokluyordu. Bir de üstelik şu üzüntü:

---

1 mahlut: karışım

2 tasvip: uygun görme, onama

"Ben öleceğim... Baki yaşayacak, daha uzun seneler dünyanın keyfini sürecek!"

Bu halinde iken dua yerine divan ve tekke edebiyatından yüksek sesle beyitler okur, dua etmişçesine teselli bulurdu. Elindeki kadehe bakarak:

"Akyazılı" işaret idüp nefyini gamın
Ferman verir "Kızıldeli" sultan efendimiz

diye bir beyit okudu; kimse manasını kavramamıştı ama belki de bundan dolayı beğenmişlerdi. İzah etti:

"'Akyazılı' rakı, anladığınız gibi 'Kızıldeli' şarap demesine Bektaşi ıstılahıdır.[1] Ha, bahsimize dönelim: Aman, sayın bayanlar baylar! Yunus Emre kulübü veya zaviyesi döşenirken sakın züppece bir şey, Garplı usulü Şarklılık, eskiye rağbet gayretiyle hürmetsizlik yapılmasın. Ah, sizlere bundan kırk, elli sene evvelki klasik bir tekke yavrusunun içini gezdirebilseydim! Böyle büyüğünü, mesela Şeyh Baki hazretlerinin meşhur Kıztaşı tekkesi gibisini değil, faraza yarı mamur halindeki Merdivenköyü tekkeciğini... Kıztaşı'nda bir zamanlar akşamları altı sofra kurulur, kadınlı erkekli kırk kişi karın doyururdu."

Baki ismi anılınca gruptakilerin gözleri ev sahibesini ve Melal ile Memhure'yi aramıştı. İleri varıp bu davetlere bir daha çağırılmamak korkusuyla Süha bahsi çevirdi:

"Mükemmel bir fikir buldum," dedi, "dinleyiniz. Yunus için oduncu bir derviş olduğu söylenir. Aslı var, yok... Siz bundan istifade etmelisiniz."

1 ıstılah: terim

"Ne gibi?"

"Şu garson da geçmez oldu; elimde boş kadehle duruyorum."

"Ben size getireyim beyefendi..."

Bunu Şii dilberi söylemişti ve söylemesiyle beraber –pek beğendiğimiz kısrak, pelenk, turna ve birçok endamlı, çevik, zarif, manzaraları süsleyici mahluklardan yüz defa alımlı, esnek ve estetik bir süzülüp gidiş, kendine yol açışla– öyle latif yürümüştü ki Kalenderli, vaktiyle Direklerarası çayhanelerinde oturup caddeden geçen çarşaflı kadınları seyrederken duyduğu feryat ettirici şehvet açlığıyla yaptığı gibi az daha yanındakinin sırtına yumruğunu indirerek bir pazar yeri satıcısı narası atacaktı:

"Hey gidi hey! Körpelerim var!"

Şimdi bunu yapamazdı; lakin sakilik edecek olan kara kaşlı, kara gözlü dilberin arkasından süzülüşüne bakarak:

Eşiğin Mescid-i Aksa'ya mânend
Yüzün Kıble, kaşın mihrâba benzer.

diye bir şey okuyabilirdi; nitekim okudu. Etrafındakiler "yaşlı ve eski edebiyat ile meşgul bir adamdan beklenen bu hallerdir" manasına birbirlerine bakıştılar ve Süha hocanın etikete uymamasını tabii bularak hoş karşıladılar. Vaziyeti lehine hisseden vecizeci sordu:

"Bana bu kadar lütufkârlık eden küçük hanımefendi kimdir?"

"Ferda Hanım'ın kızı Fergûne... Ama biz 'Fergün' diye çağırırız. Ferda Hanım'ı bilirsiniz elbet?"

"Fabrikatör merhum Sadık Bey'in zevcesi, değil mi? Galiba yakınlarda bir gençle evlendi."

"Evet, tütüncü Şadi'nin oğluyla..."

Kızıl saçlı taze ilave etti:

"Yeni kocası Fergün'den daha küçüktür."

Üvey babası kendinden küçük olan hanım, elinde içki kadehiyle dönüyordu... Lakırdıyı değiştirdiler. Kalenderli teşekkürünü kadeh uzatan eli öpmekle bildirdi ve:

"Sözü nerede bırakmıştım," diye başladı, "odun meselesinde! Evet, mümkün olsa da Yunus zaviyesi bir orman kenarına kurulsa, alameti olsa... Ağaç dikerek, ağaç yetiştirerek ve ağaç kesip oduna –ağaç zaviyenin bir nevi sembolü– ayinlerde yer alan kutsî bir hürmet göstererek onun ruhunu taziz etmelisiniz.[1] İnsanın maddi ve manevi hayatında ağacın aldığı mevkii başka hiçbir tabiat mahsulü elde edememiştir; ağaç, tahta puttan başlayarak din, sopa şeklinde medeniyet ve tahammür ettirilmiş[2] meyveleri sayesinde zevk kaynağı olmuştur. Hatta hayatın başlangıcında beşik ve sonunda tabut ağaçtandır. Kaval, ney ve kemandan tutunuz, ruhlar gıdası musiki aletleri de!"

"Ağaç odun halinde bile güzeldir."

"Öyledir; hele 'odunluk' rayihası! Kapısı örtülü, loş, mahfuz[3] yerlerdeki yarı nemli odunların kokusunu içinizde bilen var mı? Bu kokudan çocukluğumda kız ve erkek mahalle arkadaşlarıyla saklambaç oynadığım günlerden beri hoşlanırım. İnsanın tabii rayihasına çok yakındır. Sonra..."

---

1 taziz etmek: değer vermek, aziz tutmak

2 tahammür ettirilmiş: mayalanmış

3 mahfuz: korunmuş, saklanmış

"Bir doğramacının rendesi altından kurdela gibi büklüm büklüm taşan, dökülen talaşlar?"

"Enfestir, Fergün hanımefendi! Seyrine doyulmayacak kadar latiftir. Ağaç öyle fevkalade bir vücuda maliktir ki kırıldığı, kesildiği zaman teninden rayiha neşreder; kanı beyaz ve parlak kırağı taneleri gibi tertemiz yarasının etrafına dizilir; insana öpmek, koklamak arzusu verir. Hangi kırık, kesik veya yara bu kadar güzeldir? Ağaca tapanlar tapılacak en mükemmel putu bulmuşlardır. Ağaç altında hem Allah sevgisi duyarız, hem de beşeri sevgi! Ağaç bizlere nefis isteklerini ifna etmesini[1] de öğretir, galeyana gelmesine de sebep olur. Freud için ağaç..."

Kalenderli sözünü birdenbire kesti. Şii güzeli diye vasıflandırdığı genç kadının bir tesiri de kendisine ilim ve şiir yaldızı altında bahname bahsine girmek, bu edebiyatı yaptırmak olacaktı; yakışık almazdı.

Fergûne Hanım o kadınlardandı ki ne kadar giyinseler, hatta giyindikleri nispette örtünmemiş hissini verirler; üzerlerindeki kumaşlar sadece biçimleri belirtmekte kalmazlar, şeffafmışçasına kapalı kısımları da gösterirler. Yahut görünüyormuşçasına düşündürürler.

Halbuki en açık bir tuvalet altında bile aynı tesiri hasıl etmeyen kadınlar da vardır; böyleleri ekseriya beyazdırlar; öbürleri de büyük ağızlı, iri siyah gözlü esmerler!

"Müsaade buyurunuz," dedi, "biraz da ev sahibesine tazimatımı[2] arz edeyim. Sizleri bıktırmadan gideyim ki fena

1 ifna etmek: yok etmek, öldürmek
2 tazimat: saygılar, saygı göstermeler

bir hatıra bırakmış olmayayım; arkamdan 'Oh! şu yaşlı ve ukala adamdan kurtulduk. Tam bunamamış ama eli kulağında!' demeyiniz."

Acemkârî minyatür güzelinden istemeye istemeye, daha iyisini bulamayacağına emin, hüzün içinde ayrıldı. Mırıldanıyordu:

"Kaş, göz... kusuru söz! Cahil karikatüristler 'keman kaşlı' tabirindeki kelimeyi musiki aleti keman sanıp saçma resimler yapıp dururlar; bunun ok atmakta kullanılan yay olduğunu bilmezler. Nedim:

Çünkü tîr-i hicr ile oldum zahmnâk ey gönül
Çek çevir kendin gibi bir kaşı keman lazım sana

demişti; muhakkak Fergûne Hanım'ın bir benzeri için coşup söylemiştir. Ne manalı, ne konuşkan, ne hareketli kaşlardı onlar! Nasıl da bükülüyorlar, kâh çatılıp kâh açılarak konuşmasını tamamlıyorlar, nefis bir musikinin temposunu tutuyorlardı. Vallahi, parmaklarımı güç zapt ettim... Uzanıp okşayacak, koparırcasına bükeceklerdi az daha! Bu kaşlar insana zülmetmek iştahı veren bir güzellikte harika şeylerdi! Şeyh Baki bir fırsat kaçırmış."

Birden öfkelendi: İçki ara sıra şirretliğini arttırırdı:

"Eğer ona da el atarsa iki maaşımı feda eder, vurdurturum iblisi!"

Böyle hem söylenerek hem de tanıdıklarını başıyla selamlayıp gülümseyerek giderken yolunu Memhure kesti; usulca dedi ki:

"Hazretin döndüğüne Bersad Hanım inanmıyor. O bilmezse aslı yoktur."

"Bilir de söylemez; şeyhinin her rezaletini kapatmakla mükelleftir. Yine söz aramızda, şehriyarım![1] Ben yarın Meclisi İdare Reisimiz Şeyda Bey'in Ada'daki köşküne gidivereceğim; bu köşk Prenses'in bahçesine bakar; etrafı kolaçan ederim, sezdirmeden sorup soruştururum da... Müspet[2] veya menfi[3] cevabımı size telefonla bildiririm."

"Acelesi ne?"

"Melal ile alay vesilesi olur; meşe kozalağı gibi dalında kurumuş kalmış o kibirli hanım beyninden vurulmuşa döner! Deminki küstahlığını, kabalığını unutmadım. Kendisini en hassas yerinden iğneleyeceğim."

"Çok hainsiniz."

"Melal gibilerine! Yoksa sizin gibilerin azat kabul etmez, sadık kuluyum."

"Estağfurullah, üstat! Dostluğunuzla iftihar ederim."

Vardakosta sarışının hava dairesine gireli beri Süha yeni bir zevke kapılmıştı. İçinden:

"Böyle altın sarısı, dalyan gibi kadınların hali de başka. Nedim'in tarif ettiği cedvel-i sim[4] içindeki yaldızlı 'zevrakçe'ye[5] benziyor, bindin mi?"

İstese mümkin varılmak cennetin ta yanına

Fransızca konuşan bir grubun yanından geçti; İngiliz Türkçesi işitilen bir başka kümeyi yanaşmadan dolandı. Ka-

1 şehriyar: hükümdar
2 müspet: olumlu
3 menfi: olumsuz
4 cedvel-i sim: gümüş nehir
5 zevrakçe: küçük kayık

dının bu kadar bol olduğu bir toplantı yerinde Türkçe denemeleri ve egzersizleri için herkesi çevirip bedava istifadeye kalkışan müsteşrik[1] taslaklarına zamanını harcayamazdı.

Nihayet Bersad Hanım'ı büfeye emirler verirken yakaladı.

"Fevkalade selekt[2] bir meclis, hanımefendi... Tebrik ederim."

"Demek memnunsunuz? Sevindim; zira memnun etmek güçtür. Yeni haberler de getirmişsiniz."

"Baki'nin dönüşü mü? Ben şirket başkâtibi Fazıl Bey'in yalancısıyım. Durun bakayım... Tamam geçen cumartesi günü –demek haftası– işine gitmek üzere Kadıköy vapurundan çıkmış, Karaköy'e doğru yürürken sırtında gümüşî pardösü, elinde ufak bir valiz, yakasını kaldırmış halde hazreti görmüş, selamlamış bile!"

"Yanılmış adamcağız. Zira ne Zeyrek'tekilerin haberi var ne de benim ve hanımefendilerin..."

"Prenses'in de yok mu?"

"Yok... iki saat evvel buradaydı."

"Şeyh'e rastlanan mevkiye nazaran ve Karaköy'den bir taksiye binmediğine, Kadıköy İskelesi tarafına saptığına göre müşarünileyhin[3] ancak üç semtten birine gideceğine hükmedebiliriz: Kadıköy, Adalar, Üsküdar... Melal Hanım Erenköyü'nden kışlığa nakletti: Üsküdar'daki eski ahbabı Naile Hanım çoktan Allah'ına kavuşmuş, Çamlıktaki kâşâne kapanmıştır. Kala kala henüz şehre taşınmayan Prenses kalıyor."

1 müsteşrik: doğubilimci, oryantalist
2 selekt (İng. selection'dan): seçkin
3 müşarünileyh: sözü edilen, adı anılan kişi

"Ne ince hesaplar bunlar! Bir dedektif gibi konuşuyorsunuz."

"Kuvayı Milliye devrinde o işleri yapmıştım, istihbarat ve polis müdürlüklerinde bulunmuştum. Daha evvel de mülkiye müfettişiydim."

"Elinize düşenler neler çekmişlerdir?"

"Eh, biraz sert hareket ederdim. Sui zannım galiptir; saklamam."

"Şimdi de Hazrete karşı aynı hislerle hareket ediyorsunuz galiba..."

"Bunu da saklamayacağım sultanım!"

"Hiç olmazsa dobra dobra konuşuyorsunuz. Bak kızım, Eleni! Beyefendi ne emir buyuruyorlar..."

Ev sahibesi veda için kendisine doğru gelen yaşlı bir çifte doğru ilerlerken dilinden ve şerrinden çekindiği Kalenderli'ye fısıldadı:

"Hemen gitmeye kalkmayınız... Biraz da hesaplı içiniz... Kalabalık dağıldıktan sonra demleniriz."

"Aman, Şehinşahım şu Şii güzelini de alıkoyunuz."

"O da kim?"

"Ferda Hanım'ın kerimesi Fergün..."

"Demek bunu da duydunuz, biliyorsunuz?"

Süha az daha "neyi duydum? Bildiğim bir şey yok!" diyecekti, Bersad misafirlerine koşunca vecizeci de kendini topladı söylendi:

"Bir gaf yapacaktım ki kibarlar salonunda bulunduğum için buna nazikâne gaf diyorum. Yoksa yapacağım şey, gafın o güzelim Türkçesiydi, hem de şeddelisi,[1] Arapçadan da

1 şedde (Ar.): iki defa okunması gereken harfi gösteren işaret

ayrıca kuvvet almıştı! Fergün'ün Şeyh'le münasebeti mi olmuş? Ne zaman? Tevekkeli kız bir 'Yunus Emre' kulübüdür tutturmamış! Zehrini aldığı yılan bizim sakallı engerektir. Bala bile kendi zehrini katar o!"

Memhure'yi tekrar bulup meselenin aslını öğrenmek niyetiyle etrafına bakınırken koluna biri girdi. Bu sinir hekimi Şükrü Şakir'di diyordu ki:

"Nasılsınız, hocam? Artık kulübe uğradığınız yok; özlüyoruz. Geçen gün bir hastamla uzun uzun sizden bahsettik."

"Kim bu zat?"

"'Zat' demeyelim; bir hanımdır. Hem de güzel bir hanım... Yolda saatlerce kendisini takip etmişsiniz; evinin kapısına kadar peşinden ayrılmamışsınız. Hastamdan öğrendim; meğerse siz 'kadınları koruma cemiyeti' reisi imişsiniz de!"

Doktor gülüyordu. Kalenderli işi birdenbire kavrayamadı; "Kim ola bu kadın? Kimin peşine düşmüştüm, ben?" diye hatırlamaya çalışıyordu. Birden aklına geldi.

"Neşide Hanım hasta mı?" diye ciddi bir üzüntü ile sordu. Güzel, tatlı bir kadının hastalığını haber alınca insan onu hasta halinde gözünün önüne getirmekten bu halin de kendisine ne kadar yakışacağını düşünmekten geri kalmaz.

"Önce bir melankoliden şüphelenir gibi olmuştum; değilmiş; basit bir sinir yorgunluğu... İyileşecek. Hele bir Akdeniz seyahati de yaparsa..."

"Mali vaziyeti müsait mi?"

"Aileyi Yahya Unal himaye ediyor."

"Değirmenci milyoner Yahya mı? Ne münasebetle?"

"O da Gürcüymüş. Hatta memleketlerinde Neşide

Hanım'ın babasından ders okumuş. Aynı boydan yani kabileden, aşiretmişler. Birbirlerini uzun müddet kaybetmişler, yeniden buluşmuşlar. Yahya Bey, büyük hanımın karşısında ayağını ayağının üstüne atmıyor; hâlâ 'klan - boy' terbiyesi devam ediyor. Tedavi için Erenköyü'ne ben gidiyorum. Yahya küçük hanımın şehre inmesine razı olmuyor."

"Âlâ! Memnun oldum, peri kadar güzel, melek kadar iyi ahlaklı bir hanım kızdır Neşide! Baki'ye haddini bildirdi, kocasına da... Allah için irade sahibiymiş. Biz şimdi meleklerden ziyade cinler âleminde bulunuyoruz, doktor! Hele şu kara kaşlı, kara gözlü, nefis ecinni kızına bak Malum ya bizde "ruhaniyun"u üç zümreye ayırırlar:

Ahyar-Eşrar-Evsât... Melaike yani Neşideler birinci sınıfa mensuptur. Şeytan, "eşrar"ı[1] temsil eder. Evsât da cin taifesidir ki umumuna "cinnî", ferdine "cinne" ismi verilir.

"Ya peri? Onların yeri nerededir?"

"Cin taifesinin gayet güzel olanları bu isimle anılır. Hatta Farsçada cin tutmuş insana 'perîdar' derler. Neyse... azıcık içer, senin gibi kültürlü bir ahbaba da rastlarsam –nerede öylesi?– malumat satmaktan kendimi alamam. Zira ekseriya tıkanıp kalıyorum, konuşamamaktan boğuluyorum."

"İstifade ettim hocam..."

"Haydi, beraberce büfeye gidelim, ben votkamı doldurayım, sen de taze sıkılmış nar suyunu yuvarla! Sinir hekimi olmanın tek fena tarafı Yeşilaycılık taslama mecburiyetidir. Ha! Araya cin, melek lafı karıştı. Sahi, o esmer güzelini nasıl buluyorsun?"

"Fergün Hanım'ı mı, bir minyatür modeli! Fakat elleri ile ayakları çok büyüktür, dikkat etmediniz mi?"

1 eşrar: en azılılar, en şirretler

"Ettim ama o vücutta fena durmuyor; hatta küçük olsalar kusur sayılabilirler. Bizim Şeyh Baki böylesine de bayılır. Gençliğimizde birlikte gezer, tozardık; bir 'deli Katina' vardı; çok hoş, iri yarı, Fergün gibi büyük elli ve büyük ayaklı bir kız... Hazret kendisini ona tokatlatır, ayrıca vücudunu çiğnetirdi de!"

"Tıpta yeri olan ruhi dalaletlerden..."

"Bilirim, ismi de dilimin ucunda... Şeyh'te delalet nevinden hangisi yoktur ki? Bırakalım şu iblisin lafını!"

"Eh, şerefinize üstatım!"

"Afiyet bâşed,[1] doktor! O içtiğin şey, hele mevsimi gelince greyfurt yani bizim lisanımızla kızmemesi acımsı turunç tadı ve rayihasıyla hoş şeydir ama benim mutadım onu alkolün zehrini gidermesi için sabahları aç karnına yuvarlamaktır. Az daha unutuyordum: Neşide kız, benden ne münasebetle bahsetti?"

"Greyfurtun turunç kokusu mu size onu hatırlattı?"

"Olabilir; 'tedaî'lerin[2] galiba ruh hekimliğinde ehemmiyeti var."

"Vardır. Neşide Hanım'da psikanaliz denemeleri yapmıştım da... aklından geçenleri söyletiyorum. Bu arada Tarabya ile Erenköy arasındaki tesadüfü anlattı."

"Şeyh'ten de bahsetti mi?"

"Sanat sırrıdır hocam... fazla bir şey söyleyemem."

"Dua et ki meyve suyu içiyorsun; onun yerine bir bardak votka atmış olsaydın bülbül gibi konuşurdun!"

Doktor, kendisine gülümseyerek işaret eden bir hanıma

1 bâşed: olsun
2 tedaî: çağrışım

doğru yürüdü; ayrıldılar. Zaten saat sekizi geçiyordu, salon tenhalaşmaya yüz tutmuştu. Kalenderli ancak yarısı boşalmış kadehiyle gidip köşede rahat bir koltuğa oturdu ve bir "oh" çekti. Bir buçuk saatten beri ayakta kaldığını şimdi fark etmişti; söylendi:

"Ah bu çaylar, kokteyler, hatta yemekler! Adamı akşam yemeğine çağırıyorlar. Yemek deyince akla ne gelir? Bir masa etrafına sıralanıp oturmak, uşakların uzattığı tabaklardan yiyeceğinizi alıp insan gibi karın doyurmak değil mi? Hayır, bu müstahsen[1] usulü de bıraktık; 'ayakta taam' bidatini[2] kabul ettik. Daima ayak üstündeyiz; konuşurken, yerken, içerken! Daha fenası üçünü bir arada ellerimizde tabaklar, çatallar, kadehler, çenemiz oynaya oynaya yapıyoruz. Çok defa ağzıma mı yiyorum burnuma mı içiyorum farkına varamıyorum! Farkına varamıyorum ki! Ayrıca da karşınızda gözlerini dikip her hareketinizi seyreden bir sürü kadın ve erkek... Laf mı yetiştireyim, karın mı doyurayım, fikir mi parlatayım, sigara mı içeyim, hangi birine yetişeyim yahu!"

Daha homurdanacaktı, birden Fergün, bir elinde kadeh, öbüründe tabak önünde durdu.

"Üstadım," dedi, "Bersad Hanımefendi size votka ve çerkeztavuğu yolladı."

"Yollayan aziz olsun, getiren yüz defa! Bana şu haliniz kâfir Nedim'in bir beytini hatırlattı. Cabanes'in nefis 'pano'larını göz önüne getiren meşhur bir mısradır bu!"

"Anladım üstat! 'Bir elinde gül, bir elde câm..' diye başlayan kıta mı?"

---

1 müstahsen: güzel görülmüş, beğenilmiş

2 bidat: sonradan çıkmış

"Pek iyi buldunuz; tamamlayalım:

Hangisin alsam gülü yahut ki câmı ya seni

Şu var ki o beyt 'kıta' tabir olunmaz. Eski edebiyata vukuf ve muhabbetinizi ufak tefek hatalardan bile beri görmek isterim. Ah, size beş on ders verebilsem..."

"Ben asıl İslam mistisizmini kavramak istiyorum."

"Demek o maksatla Şeyh Baki'ye müracaatta bulundunuz."

Şii güzelinin kızardığını makyajı gizleyememişti. Süha bunu görünce saflık ve hayırhahlık[1] rolü oynadı:

"Doğrusu ehildir; zamanımızın arifi sayılır. Seyahatteymiş diye duydum."

"Evet, bir film yıldızıyla gittiğini yaymışlar. Aslı, faslı yok. O kız şimdi İzmir'de mi, İskenderun'da mı, böyle bir yerde Amerikalı bir zabitle yaşıyormuş; görenler var."

"Doğrusu bu olmalı, Aman, şehsüvarım bu çerkeztavuğu pek nefis!"

"Ben iştahımı sonraya, kalabalığın dağıldığı zamana saklıyorum."

"Kalıyorsunuz o halde?"

"Öyle emir buyurmuşsunuz; Bersad Hanımefendi tebliğ etti... Hilafına hareket mümkün mü?"

"Dünya benim oldu; teşekkür için elinizi öpeceğim."

Bulundukları yerin hem bir köşe, hem de tenha olmasından istifade eden Kalenderli, demin doktor Şakir'in büyük bulduğu ellerden birini yakaladı, nezaketle dudaklarına

1 hayırhah: iyiliksever

doğru götürdü, fakat sürmeden bıraktı. İçinden şöyle diyordu:

"Vallahi bu Luristan güzellik kraliçesinin tenine kadar Şiilik havası sinmiş, bana eski muharrem aylarının onuncu gününü, Kerbela'yı, Meşhed'i düşündürüyor. Eli de Şiilerin dinî bayraklarındaki Âl-i Aba'nın remzi[1] olan beş parmaklı mukaddes el sanki! Yüzümü gözümü sürecektim, kendimi güç zapt ettim. Sünni Müslümanı ahunt[2] eder bu kadın..."

Yine birden kızdı:

"Aksiliğe bak ki kimi beğensem, hangi kadın hoşuma gitse malum mânideki gibi hepsinin yüzünde Baki'nin göz izi var."

Fergün, az sonra daha tafsilatlı konuşmak üzere tekrar geleceğini söyleyerek uzaklaşınca afiyetle ve rahatça çerkez tavuğunu yedi. Bir yandan Neşide'yi düşünmüştü:

"Doktor Şakir hastalığı için ehemmiyetsiz dedi ama seyahat tavsiye etmesine, psikanalizler yapmasına göre galiba pek de hafif değil. Mamafih bir bakıma talihi varmış ki un ve değirmen vurguncusu dangalak Yahya imdada yetişmiş. Dünya ne tuhaf! Allah'ın dağından bir yabancı kalkıp beş parasız şu memlekete geliyor. Askerî mektebe yazılıyor, günün birinde zabit çıkıyor. Orduda sarı çizmeli Mehmet ağa! hani bir yararlığı, kahramanlığı da görülmüyor. Derken...

Kalenderli ayağını öfkeyle yere vurdu:

"...Derken binbaşı bey meslekten istifa ediyor. 'Yahu! ne yapacak, neyle geçinecek?' diye size tasası düşerken Fik-

1 remz: rümuz, sembol
2 ahunt: Şii imamı

ret'in 'Kılıç' manzumesindeki gibi o demir parçası bir gün bir ehemmiyet alıyor, aman etme, yapma deyinceye kadar bakıyorsunuz Karun olmuş!."

Böyle söylenen Kalenderli, ayın henüz ortasında olmasına rağmen cebinde beş yüz lirasından ancak üç onluk kaldığını hatırladı, ayağını yere bir daha vurdu. Teselli bulmak için salona göz gezdirerek hanımların en tazeleri ve güzelleri üzerinde birer müddet durdu sonra:

"Hayır," dedi, "hiçbirinde Neşide'deki nuru ilahi, celal-i mutlak hüsn-i ezel yok. Onun güzelliği lahutî[1] mahiyette! Yani Baki'ye hak vereceğim geliyor. Eğer bir mutasavvıf hakikaten iman-ı tam ile Hakk'a kavuşmak istese, böyle bir şey mümkün olsa oraya ancak Neşide'nin güzelliği götürür onu!"

Ayağa kalktı; artık salonda enine boyuna, kimseye çarpmadan yürümek, dolaşmak kabildi; vedalaşmaların devam ettiğine göre de kalacaklar beş altı kişiyi geçmeyecekti. Birdenbire zihninde bir aydınlık hissetti:

"Şu uncu milyoner sakın Neşide'ye abayı yakmış olmasın. O herif kolay kolay ev, aile, ahbap himaye etmeye kalkışmaz; menfaatsiz iş görmez. Baksana, doktoru ta köye kadar getirtiyor, kızın İstanbul'a inmesine razı olmuyormuş. Şakir uzak yer viziteleri için elli liradan aşağı kabul etmez, belki de yüz ister!"

Birkaç adım daha yürüdü yürürken başını da kaşıyordu:

"Tam üstüne vurdum," diye söylendi. "Yahya'nın karısı

1 lahutî: tanrısal

şoförünü sevmiş, boşanmış, âşığıyla evlenmişti. Uncu şimdi bekârdır. Kaçan karısından daha taze, daha güzel, ayrıca kendi ırkından olan Neşide'yi alacak, eskisine, mahalle çocuğu tabiriyle nispet verecek!"

Sevincinden kabına sığamıyordu. Neye seviniyordu? Gürcü güzelinin zengin bir kocaya varacağına mı? Buna da memnun olmuştu ama asıl neşesi az sonra toplandıkları zaman Bersad Hanım'la Memhure ve Melal grubuna –artık o gruba Fergün'ü de katmak lazımdı– yeni, sansasyonel bir haber vereceğinden ileri geliyordu.

Nitekim gidenler gidip, kalacaklar kalıp da koltuklara yerleşince Kalenderli yorgunluk üzerine herkesi saran derin ve tatlı sükût içinde dedi ki:

"Sizlere hoş bir havadis vereceğim, muhakkak duymamışsınızdır. Hani bir Neşide Hanım vardı..."

"Evet, ne olmuş ona?"

"Allah'ın emri, Peygamberin kavli ve şirin Belediye Reisimizin izniyle pek yakında evleniyor."

"Kiminle? Tanıyor muyuz?"

"Tanırsınız. Tanımayan var mıdır onu!"

"Çabuk söylesenize! Eziyet ediyorsunuz."

"Hayır, ben de şaştım da heyecandan konuşamıyorum. Ama haber mevsuk, daha doğrusu bir vakıa... Dinleyiniz, şimdi: Neşide Hanım... yok, kısa söyledim, olmaz... Neşide hanımefendi pek yakında, yani şerî müddet dolunca..."

"Uzatıyorsunuz! Geçiniz bunları!."

"Elbet, müddet dolunca un, değirmen, fabrika, silo vesaire, vesaire kralı, velinimetimiz Yahya Unal beyefendi haz-

retleriyle evlenecek; beraberce bir Akdeniz seyahatine çıkacaklar, balayına! Rivayet olunur ki velinimetimiz bu seyahat için şimdiden bir yat satın almışlar ve ismini de tabii..."

"Neşide mi koymuş?"

"Başka ne koyabilir? Bundan güzel yat ismi olur mu? Bir şiir! Zaten Neşide'nin manası da şiir demektir, malum!"

"Birbirlerini nerede tanımışlar?"

"Maceranın tarihi ve yeri eskidir, hem de romantiktir: Kaf dağının ardında!"

3

O gece saat on bire doğru toplantı sona ermiş, konak misafirlerden boşanmıştı; Bersad Hanım –daha elbiselerini çıkarıp şezlonguna uzanarak şöyle bir "oh" çekmeden– doğru telefona koşmuş. Büyükada'yı aramıştı. Karşısına taze, helecanlı bir ses çıktı. Belli ki gündüz gördüğü Nevsal... sordu:

"Prenses yattılar mı kızım? Ben Bersad Hanım... hani bugün gelmiştiniz... tanıdın mı?"

"Tanıdım efendim. Hanımefendi çoktan uyudular."

"Beyefendi de uyudular mı?"

"Hangi beyefendi? Burada bey falan yok."

Kevkeb Paşa kerimesi şirin yan kalfasının sır tutmak ve gizli işleri idare etmek hususundaki marifetini beğendi.

"Evladım," dedi, "ben meseleyi biliyorum; bilen bir benim. Misafiriniz beyefendiden bahsediyorum; kendisine mühim bir şey söyleyeceğim, mühim ve acele... şayet henüz yatmadılarsa 'Bersad Hanım telefonda sizi arıyor' deyiver."

"Yatmadı daha... odasında elektriği yanıyor; galiba yazı yazıyor."

"Âlâ işte...hemen söyle yavrum!"

Yavru ahizeyi usulca masaya koydu; herhalde Şeyh'e haber vermeye gitmişti. Herkesin yattığı veya odasına çekildiği bu geç saatte –mevsim geçtikten sonra Ada'da, hele Peryal'in köşkünde saat on dedi mi in, cin top oynar– neden yatmamış, orta katta, hem de telefonun bulunduğu yere yakın, uykusuz sesiyle, biraz da helecanlı halde ne arıyordu?

Bersad gençliğinde gece bastı mı selamlıktaki misafir odalarına kadar girmekten tutunuz da duvardan atlayıp otel ve komşu bahçelerinde randevulara gitmek, dağ yolundaki sihirli kayada sevdalısıyla sabahlamak, gizlice sandala binip ecnebi bahriyelisiyle deniz safaları nevinden haşarılıkların ve arlanmazlığın hepsini yaptığı için uyuyan evde uyumamış, ayakta dolaşan bir genç kız görmekten kuşkulanırdı.

"Köşkte acaba Baki'den başka biri var mı?" diye düşündü, "ama olamaz, Peryal gece yatısına gelen erkek misafirden hoşlanmaz. Bildim bileli donuk bir kadındır. Prens nesini, neresini beğendi, anlamadım. Zahir, kokain tesiriyle âfet göründü gözüne! Zaten otomobilini de kokainliyken sürerken dağ yolunda uçuruma yuvarlandı ya!"

Telefon ahizesi tıkırdadı. Gelen kimse terlikli olacaktı, ayrıca ihtiyatlı yürüyordu ki birinin yaklaştığını Bersad makinede duymamıştı.

"Emriniz, iki gözüm efendim?"

Ses Baki'nin... o Baki ha, bu? Kırk yıl önce sevdiği ve hâlâ hazzettiği Baki? Karısı olmak istediği genç kâtip? Fransız madamasının "küçük havari" diye bayıldığı müstakbel mürşit!

"Evvela safa geldiniz, Âşığım efendim! Fakat sadece bunu söylemek için rahatsız etmeyeceğimi tahmin buyurursunuz. Şehir içinde bir haber dolaşıyor: sizi cumartesi günü sabahleyin Köprü'nün Kadıköy iskelesinde bir gören olmuş."

"Olabilir... Ben de bir aşina çehreye rastladığımı hatırlıyorum."

"Asıl fenası bu adam haberi Süha'ya yetiştirmiş... O da her tarafta yayıp duruyor."

Hazret cevap yerine bir mısra okudu:

Sitem hep aşinalardan gelür bîgâneden gelmez."

Sonra vakarla dedi ki:

"Lütfettiniz, nurum... Ben de ona göre tedbir alır ve bir hal çaresi düşünürüm. Affınızı dilerim, prensesi ve ev halkını uyandırmamak için muhaveremizi kısa keseceğim. Yoksa fecre kadar konuşacaklarım var. Siz benim tam manasıyla 'Zenanım,[1] enisemsiniz.[2] Güzel uykular dilerim, enise-i ruhum!"

Telefon kapanınca Bersad'ın esasen şehevî tablolar tertibine alışkan olan hayalhanesinde şöyle bir sahne belirdi: Peryal'in köşkü derin uykudadır, karanlıktır. Orta kat koridorunda duvara yapışık billur bir aplikten gayet hafif, on mumluk bir ışık ağarıyor. O kadar... Şeyh bu ışığın altında oturup telefonla konuşurken Nevsal ayakta, başı ucundadır; eliyle yaşlı delikanlının gümüş saçlarını bozmadan okşuyor!

1 zenan: hanım, eş
2 enise: yakın dost (kadın)

Belki Şeyh'in sol eli de bu yeni fışkırmış, dipdiri, zarifçesine ince ve kenevir sürgününün sertliği içinde yumuşak elyaflı temasını hatırlatan güzellikte –Bersad Hanım vaktiyle Suruç Ovası'nda kenevir tarlalarını gezmişti– vücudu kavrıyor. Hayali tabloyu o kadarla bırakmadı: Bersad Hem bir taraftan soyunuyor, hem de zihninde beliren tabloyu film gibi harekete geçiyor; ayağa kalkan Baki odasına dönmektedir ama Nevsal'i de elinden tutmuş kendisiyle beraber çekip götürmektedir!

Tahayyülatının bu noktasında konağın merdiven başındaki ayaklı saati –saatlerin geçişini haber vermekten memnun görünmeyen yaşlı, harharalı sesiyle, her darbede arkasını getiremeyecekmişçesine bezgin– on biri vurdu. Kevkeb Paşa kızı altmış sene evvel yine aynı konakta aynı saatin çalışlarını böylece dinlerdi... üç yaşında iken!

"Ada'daki köşkte de şimdi salonun o güzel konsol saati çalıyordur. Nevsal ürkmüş, kaçmak ister gibi bir hareket yapmış; fakat Şeyh bunu vesile edip kızı kucaklamış, koridoru acele geçip narin avını iyi cins kolonya, temiz yatak ve biraz da çam kokan yumuşak inine sokmuştur."

Bersad kafasındaki filme ara verdi, kendi kendine sordu:

"Baki acaba böyle vaziyetlerde şimdi, yaşını başını aldıktan sonra Don Juan rolünü nasıl oynuyor? Sevme tekniği ne şekil almıştır? Doğrusunu tahmin etmek güç. Herhalde azami istifade etmesini bütün yaşıtlarından iyi biliyordur."

Sakallı ve geçkin erkeğin buseleri altında kıvranan körpe kız tablosunu Bersad bile –uzun uzun düşünecek derecede– hoş bulmadı. Birden aklı Neşide'ye kaydı.

"Şeyh, bunları ona yapamadı. Benim bildiğim, Hazret hiç kimseyi Neşide kadar sevmemiştir. Bir ara Gürcü kızını da Şeyh'e tutuluyor sanmıştım, tahminim boşa çıktı. Bahsetmiyor ama eminim: Baki hâlâ, uğradığı hayal kırıklığının ve neticesiz kalan aşkının darbesi altında perişan! Demin düşündüklerimde aldanmış olabilirim; Nevsal ile hiç meşgul değildir."

Ne kadar yorgun olsa, geç vakte kadar otursa Bersad, içine asilbent ve gülsuyu damlatılmış, biraz da boraks tozu karıştırılmış ılık su ile yüzünü yıkamadan ve sıcak suya batırılmış havluyla örtüp dinlendirmeden uyumazdı. Bu, 1900 yıllarının cilt bakımı formüllerindendi.

Şezlonga uzanmış, çehresi buğuları tüten havlu altında, düşüncesine devam ediyordu: Demek ki Neşide, hislerine ve tatlı sözlere kapılıp Şeyh'e yüz verseydi yani "vefa"lar arasına girse, Zeyrek tekkesinin gediklilerinden olsaydı Yahya Unal gibi bir talih kuşu başına konmayacaktı. Ne iyi etmişti de yalıdan kaçmış, İrfan'dan boşanmış, kendisini temize çıkarmıştı.

"Yahya da yaşlıdır, ayrıca daima seyahattedir; karısı keyif sürecek. Hem de ne keyif! Uncunun telefon rehberinde altı tane numarası var; apartmanının, yalısının, köşkünün, yazıhanelerinin serveti on beş milyondan fazladır diyorlar. Evli bir tek kızından başka kimsesi de yok. Ne talih!"

Yatağına şu kararla girdi: Yarın Peryal'e bu haberi verecek; tabii o da Şeyh'e söyleyecek; âşığın başından bir kaynar sudur geçecek! Bersad o yaradılışta bir kadındı ki en sevdiğini bile üzmekten, müşkül vaziyete sokmaktan marazî bir zevk duyardı.

Süha izdivaç havadisini ortaya attığı zaman –kendisi de şaşırmakla beraber– öbür hanımların kızarıp sararmalarından, allak bullak olmalarından, ıstırap çekmelerinden keyiflenmişti.

"Şu saatte üçü de –Melal, Memhure, deve ayaklı Fergün, hepsi– yataklarında Neşide'yi düşünüp kafa yoruyorlar, sancı çekiyorlardır. Hele Melal! Kocasının servetini bir şey sanıyordu; Neşide'ninki yanında esamisi[1] mi okunur? Gürcü halayığı yarın bir de Paris'ten giyinip kuşanmaya başlasın, son model lüks arabasına yaslansın, âfet olur vallahi! Bizim hanımlarda da şafak atar."

En yakın dostlarının başına gelecek bu bir nevi felaketten sonsuz bir haz duyuyordu, ilaçlanmış gibi tatlı bir uyku vücudunu sardı. Birden içine bir şüphe düşmüştü; ya o münasebetsiz Kalenderli bu haberi uydurdu, kendileriyle alay ettiyse?

"Çok yazık olur," diye söylendi. "Aylarca, yıllarca sürecek, daima tazelenecek bir eğlenceden mahrum kalacağım; Melal'in burnu kırılmayacak. Vah vah!"

Kevkeb Paşa kerimesi böyle, zahiri nezaketine ve yapmacıklı hayırhahlığına uymayan garezkâr tasavvurlarla uyumaya hazırlanırken Peryal'in köşkünde insanı telepatiye, uzaktan mesafeler aşırı sahneleri görmek hassasına inandıracak bir vaka olmuştu:

Nevsal hakikaten Şeyh'in oturduğu sandalyenin arkasında durmuş ve telefonda konuşurken onun gümüş saçlarını usul usul okşamıştı.

1 esami: isimler

Bersad bunu öğrenseydi medyumluğuna şaşar, mahiyeti bilinmeyen birtakım gizli, lakin tabii kuvvetlerin tesiri altında daha hiçbir keşif ve icadın ortaya koyamadığı bir imkâna ara sıra sahip olduğumuza inanırdı.

Nevsal o cüreti göstermişti; zira kızcağız durgun, çekingen, itaatli görünüşüne taban tabana zıt, içinden hareketli, cüretli ve asi karakterde saman altından su yürüten mahluklardandı. Üvey ana ve kasaba hayatı çocuktaki bu istidadı geliştirmiş, hüner haline getirtmişti.

Hocahanım'ın şeker kızı Prenses'in tahmini hilafına mükemmel bir düzenbaz, ikiyüzlülükte emsali az görülmüş bir sanatkârdı; karda yürür izini belli etmezdi; ayrıca fazla uyanık, ateşli, aklına koyduğunu yapar cinstendi de!

Baki'nin maceraları hem merakını çekmiş, hem de cinsî hararetini yükseltmiş, tazeyi kabına sığmaz hale getirmişti. Hele anasının tekkeye devam eden çeşitli hanımları, Neşide maceralarını, gülzar merasimini, hatta daha eskilerini, atılan şilte ve hallaç hikâyelerini anlatmasından sonra Şeyh'e kendisini ille sevdirmek kararına varmıştı.

Şu da vardı: bu, gayet zarif giyinen, zarif konuşan, tertemiz, derin bakışlı, gürbüz yaşlıdan hazzetmemiş değildi. Zaten Baki'nin alımlılığındaki püf noktası karşı konulması güç bir çekicilikle kadın cinsini kendisine yaklaşmak, sokulmak arzusuna düşürmeseydi, çok defa ihtiyaç, hatta zaruret halini alan bir arzu!

Genç kız telefon konuşması sırasında –köşkün el ayak çekilmiş gece hali de tesir ederek– o zarureti duymuş, elini saçlara uzatmıştı. Az evvel bunun kadar değilse de cüretli bir harekette daha bulunmamış mıydı? Herkesin yatıp uyudu-

ğuna kâni olduktan sonra omuzlarına pek yakıştığını bildiği susam laciverdi tüylü hırkasını atmış, odasından geceliğiyle süzülmüş, koridora çıkmış, bir müddet dönüp dolaşmış, kapı altından ışık sızan tek odanın önünde durmuş, içeriyi dinlemiş, oradan bir türlü ayrılamamıştı.

Nihayet çocukça bir vesile bulmuştu ama çocukça oluşu da işine geliyordu; Şeyh asıl maksadı kolayca sezerdi: kapıyı birden açtı ve masası önünde oturan Baki hayretle başını çevirip "ne var? ne oluyor?" manasına bakınca:

"Bir ses işittim de," dedi, "siz çağırdınız sandım. Affedersiniz!"

Baki gülümsemesini gizledi, duyduğu merhameti ve memnunluğu da... sordu:

"Uyumamış mı idiniz daha?"

"Bilmem neden? Bir türlü uykum gelmedi bu gece... Bir saattir yatağımda dönüp duruyorum."

"Hava lodos da ondan olacak. Gidip yatınız, içinizden yüze kadar beş defa sayınız, uyursunuz."

Nevsal'in beklediği cevap ve umduğu muamele bu değildi. Gecelikli, çıplak ayakları terlikli olmasına yani hoşa gidecek kıyafette bulunmasına rağmen, evde de herkes ilk tatlı uykusuna dalmışken, çapkınlığıyla meşhur Şeyh'ten iltifat görmemesine, kendisine nazikâne yol verilmesine akıl erdiremedi. İnatçıydı; kımıldamadan:

"Gideyim öyleyse..." diye söylendi. İri kirpikli, temizlenip cilalanmış midye kabuğu gibi koyu renklerin sedeflendiği pırıl pırıl gözleri erkekten ayrılmıyordu. Baki tekrar etti:

"Gidiniz ya... Zaten ben de yatacağım."

"O durmadan yazdıklarınız nedir beyefendi?"

Kapıya, geriye doğru döneceğine ilerlemiş, masaya yaklaşmış, kâğıtlara bakıyordu. Niyeti anlaşılmıştı; hatta bunu Şeyh gibi feleğin çemberinden geçmiş, o işlerin üstatı bir adam değil, üst dudağı yeni gölgelenmiş bir çocuk da sezebilirdi.

"Bazı notlar..."

"Eski harflerle yazıyorsunuz."

"Onlara kanımız kaynamış."

Sabık mektupçu kâğıtları, yatmaya hazırlandığını anlatmak isteyen bir tavırla topluyor, başını masadan kaldırmıyor, genç kıza bakmamakta ısrar ediyordu. Gündüzünkine kıyasla sakinlemiş olan lodosun zaman zaman sağır uğultusu duyuluyor.

Tam o sıradaydı, ikisi de yakalanmışçasına ürküp sıçradılar; Nevsal:

"Telefon," dedi, "telefon çalıyor. Bu saatte? Hayırdır inşallah!"

"Gidip bakınız... ama evi telaşa vermeyiniz; belki yanlış numara çevrilmiştir."

Kız odadan çıkınca Baki derin bir nefes aldı. Şayet Bersad Hanım onu bu heyecansız haliyle ve bu sükûna ermiş yüz hatlarıyla görseydi gördüğüne inanamazdı. Şeyh'e ne olmuştu ki geceleyin yanına gelip kendini arz eden Nevsal kadar güzel bir kıza arzu ile bakmak şöyle dursun gözlerini bile çevirmiyordu?

Bir zaman Neşide'ye yaptığı gibi acaba bu da bir yaşlı tilki hilesi miydi? Yoksa Baki, genç kızın Peryal veya anası tarafından deneme maksadıyla gönderildiğinden mi şüpheye düşmüştü? Şu ihtimal de vardı: Bazen öyle, yenemediği bir

erkeğe sokulma ihtiyacıyla başlangıçta cüret gösteren kızlar hayal kısmı bitip erkeğin taarruzuna uğradıkları zaman birdenbire değişirler, mücessem iffet kesilip ya çığlığı basarlar, yahut bu erkeğin izzetinefsini kıracak bir söz söylerlerdi; mesela Nevsal de nobran bir tavırla:

"Yaşınızdan utanmıyor musunuz? Bu yaşta yakışır mı size yaptığınız?" nevinden bir kabalık edebilirdi. Şeyh o vaziyete düşmek istemiyordu ve muhakkak ki körpelere düşkün her yaşlı çapkın gibi başına böyle şeyler gelmişti.

Nevsal az sonra –gece sahnesini uzatacak bir vesile çıktığına, vakit kazandığına memnun– döndü; Şeyh'i telefona çağırdı. İşte bu esnadaydı ki erkeğin saçlarıyla oynamıştı ve muhavere bitince de şu suali sormuştu:

"Neşide, yahut Lerzan hanımdan haber mi var?"

Böyle söylemekle demiş oluyordu ki:

"Sizin aşk maceralarınızı biliyorum; genç hanımlardan hoşlanıyorsunuz; ben onlardan tazeyim ve işte yanınızdayım; öğrenmek heyecanını duymak istediğim şeyler var. Yaşlısınız ama sevimli bir erkeksiniz; benimle azıcık meşgul olunuz; burada sıkıntıdan patlıyorum; ikimiz de avunuruz. Ölü günlerden bıktım!"

Manastıra kapatılmışlara geçkin papazın ve yatılı mektep talebesine evli barklı bezgin hocanın sırf ayrı cinsten olduğu için cazibeli görünmesi gibi Nizam'ın Dil'e yakın kısmındaki kûhî[1] köşkte, Ada tenhalaştıktan sonra genç kız –hakkında işittiği sözlerin de tesiriyle– Baki'ye umulmadık bir nimet gözüyle bakmıştı. Hanımların, hanımefendilerin kırılıştıkları bir aşk kahramanına kendisini sevdirmek? Neti-

1 kûhî: dağa ait, dağ gibi

ce parlak bir muvaffakiyet ve onlarla boy ölçüşüp aynı hizaya ve aynı sınıfa çıkmak olacaktı.

Daha kısası şu: Nevsal Şeyh'ten başkasını da bulsa kışkırtmaya hilkati icabı mahkûmdu.

Sabık Kıztaşı tekkesinin beyaz arakiyeli ve muhteşem siyah sakallı postnişini Kazaskerzade İnayetullah Baki Efendi –o devirdeki unvanı buydu; şimdi sadece eski mektupçulardan Bay Baki Nurlu olmuştu– oynak Nevsal'in yeni sualine cevap vereceğine kızı omzundan şefkatle okşarcasına merdivene doğru itti ve:

"Geç oldu yavrum," dedi, "uyumana bak!"

"Yarın hanımefendiye geceleyin sizi telefonda aradıklarını söyleyeyim mi? Erkenden kalkar da... isterseniz gizli tutayım."

"Hayır; olanı anlat."

"Anlatmayayım daha iyi... Telefonu siz açmış olunuz."

"Neden?"

"İkimizin gece yarısı uyanıp beraber kaldığımızı duyarsa belki aklına bir şey gelir."

Baki genç kızın aşırı cüretine ve zorla akla o şeyleri getirmeye çalışmasına şaşmış görünmedi; başından geçmişti, bunlar! Ne öfkelenip azarlamaya kalkıştı, ne de cevap vermeye yanaştı. Nevsal'i usulca itmekte devam etti ve sonra döndü, odasının yolunu tuttu.

Kuşu havada kapan Âşık mıydı böyle yapan? Yıllardır yüzlerce kadına, kıza diller döken ve daha üç ay önce Neşide'nin ayaklarına kapanıp partal iş terliklerini öpen ihtiyar zendost?

Ondan beklenen –Bersad Hanım'ın tahayyül ettiği gi-

bi– ayağına gelen körpe avını kucaklamak. Atkinson kolonyası kokan tertemiz, konforlu odasına kapıp götürmekti.

Hem de çeşitli Şark dillerinden mısralar, beyitler, rubailer mırıldanıp yaptıklarına tasavvuf icaplarına uygun, ibadet nevinden bir hareket süsü vermek şartıyla!

Bu esnada Peryal'in, yahut Hocahanım'ın baskınına da uğrasa yine o manaları lastikli manzumelerin yardımıyla vakayı bir ruh ve iman terbiyesi, kızcağız için necat[1] yolu, hatta emri ilahi mertebesine yükseltebilirdi. Muhakkak inandırırdı da...

Baki bunların hiçbirini yapmadı; güzelliği ve tazeliği istiskale uğrayan Nevsal'in hıçkırdığını omuzlarının hareketinden anladığı halde! Prenses'in o gün Bersad'a Şeyh'te bir değişiklik gördüğünü söylemesi yerinde bir sezişti.

Odasına dönen Âşık, tekrar rahatsız edilmekten korkarcasına kapının anahtarını çevirdi. Yüzünde bir fırsatı kaçırdığına delalet eden nedamet çizgileri yoktu, heyecan emareleri de... Yalnız sükûnetle değil, derin bir huzur içinde koltuğa oturdu ve derinine rahat bir nefes aldıktan sonra en içli, inanmış sesiyle:

"Allah!" diye inledi; gözlerini kapadı, bir vakfe[2] geçirdi.

Odada tek başına olduğuna göre bu hal bir rol, bir gösteriş sayılamazdı. Baki acaba kendisini telkin altında bırakıyor, bir otosüjesyon yapmaya mı çalışıyordu? Bilinemezdi. Nevsal'in bildiği şuydu ki bir haftadan beri Şeyh Efendi, hakkındaki rivayetleri doğru çıkaracak hiçbir harekette bulunmamış! Neşidelerin, Lerzanların, daha evvel üç hanım-

1 necat: kurtuluş, kurtulma
2 vakfe: duraklama

efendi ile yüzlercesinin âşığı ve maşuğu olan meşhur mektupçu bey fidan boylu bir kıza, cesaret verdiği halde, tamamıyla bigâne[1] kalmıştı.

"Vefa"lar yeni vaziyeti öğrenebilselerdi Hazret'in hayatında bir değişiklik değil, bir ihtilal olduğuna hükmederlerdi. Keramet o esrarlı seyahatte miydi? Gittiği tılsımlı belde neresiydi ki Şeyh oradan pîr-ü pâk olarak gerçek bir veli suret ve siyretinde[2] dönmüştü.

Denilebilir ki hata işlediği yerlere ayak basmak, kirli hatıraları tazelemek istemediğinden Zeyrek'e gitmemiş, müridleri içinde en temizi olan Peryal'in fisk ve fücurdan uzak münzevi köşküne sığınmayı tercih etmişti.

Artık Allah'ına dönmüştü.

Koltuğunda gözleri kapalı, kımıldamadan, huşu halinde oturan Baki deminkinden hafifçe bir:

"Allah!" daha çekti; kirpiklerinde yaşlar belirdi. Arkasından şöyle inledi:

"Neşide!"

Ertesi sabah kuşluk vakti Peryal müsaade isteyerek Baki'nin odasına girdi:

"Dün gece," dedi, "Bersad Hanım sizi telefonla rahatsız etmiş, Nevsal söyledi."

"Henüz uyumamıştım... Konuştuk biraz."

"Mühim bir şey mi söyledi?"

"O kadar değil. Bizim eski dost Süha Efendi (ondan bahsederken asaletsiz bir aile çocuğu olduğuna işaret için dai-

1 bigâne: umursamaz, kayıtsız
2 siyret: insanın iç hali, tabiatı

ma 'efendi' unvanını kullanırdı) seyahatten döndüğümü, bir tarafa gizlendiğimi yayıp duruyormuş. Tabiidir ki daha birtakım ilaveler de katıyordur. Bu bedbahta muhabbet-i ilahiye hiçbir zaman nasip olmamıştır; serkeş geldi, serkeş gidecek; vicdan safası nedir bilmeyecek. Bilmiyor ki insanın hasedi çok defa haset ettiği kimselerin saadetinden daha uzun sürer."

"Seyahatiniz esnasında da bir şayia çıkardı; güya siz yalnız başınıza gitmemişsiniz. Kimse inanmadı ya..."

"Bir hanım mı varmış yanımda?"

Prenses mahcup bir tavırla başını eğdi.

"Kimmiş acaba? İsim de verdi mi?"

"Filmlerde oynayan biriymiş, dediler."

"Ha, şu son günlerde Memhure Hanım'la yalıya iki defa gelen kızcağız olacak. Filvaki yalnız gitmedim; Yezdan[1] beni hiçbir zaman yalnız bırakmaz; yanımda daima enis-i ruh hazırdır, mevcuttur, refikim ve şefikimdir."

"Demek bir başkasıydı, bu kadın?"

"Öyle bir kadındı ki esrar-i ilahinin nüshası, cemal-i Şahî'nin aynası idi; hüsn-i lemyezel onda tecelli etmişti. Yanlış söylemişler; yanımda değildi, canımda idi, canım o idi."

"Yine birlikte mi döndünüz?"

"Mademki yaşıyorum, canın tende olması lazımdır. Elbette beraber döndük; bir gün Allah'a da birlikte döneceğiz. Kendinden kopmuş olan nurunu kendisine iade edeceğiz; yine tek nur haline geleceğiz."

Peryal bu cevaplardan mana çıkaramadı; fazla sormanın misafire karşı saygısızlık olacağını düşündüğünden sustu.

1 yezdan: Allah

Az evvel Salıpazarı'ndaki konakla telefonda konuşmuş, yeni haberi öğrenmişti: Neşide, milyoner Yahya ile evleniyordu. Şeyh'e söylemeli mi, yoksa müteessir etmemek için gizlemeli, başkasından duymasını beklemeli miydi? Prenses de ne olsa kadındı; dayanamadı.

Baki tülle örtülü pencereden dışarıyı seyrediyordu; yahut etmiyor, dalgın düşünüyordu. Ev sahibesi:

"Ortalıkta bir haber daha dolaşıyor," dedi, "bilmem aslı var mı? Yoksa bu da şayia mı?"

"Yine bana ait mi?"

"Hayır... Evet... Yani dolayısıyla... Bir tanıdığınız hakkında..."

"Lütfen söyler misiniz sultanım!"

"Neşide Hanım evlenmek üzereymiş de..."

Peryal bunları Şeyh'in yüzüne bakmadan söyleyebilmişti. Baksaydı son cümleyi işitir işitmez Âşığın sarardığını görürdü. Sözüne devam etti:

"Hem de çok zengin birisiyle, değirmenci Yahya Unal ile... O da aslen Gürcüymüş meğerse... bilmiyordum. Adam bir yat almış, ismini de Neşide koymuş, balayım bu yatta geçirecekler, dünya turuna çıkacaklarmış. Şansı varmış kızcağızın! Daha evvel Neşide'ye hava tebdili diye Yakacık'taki villasını tahsis etmiş."

Peryal, karşısındakinin işitmemiş, dinlememiş gibi susmakta devam etmesine şaştı. Başını çevirip baktı. Baki aynı vaziyette kımıldamadan duruyordu. Dakikalar geçti, hâlâ dışarıyı seyirle meşgul.

Nihayet kımıldandığını, ayağa kalktığını, kapıya doğru yürüdüğünü gördü. Yalnız bunları mı görmüştü? Hayır,

hazretin ayağa kalkarken sendelediğini, yürürken sarsıldığını da görmüştü; hele yüzünün bembeyaz kesilmesinden ürkmüştü. Kendisi de ayağa kalktı; koluna girmek arzusuyla az daha koşacaktı, mahcup etmekten çekinerek durdu; izzetinefsini kırabilirdi. Sadece sordu:

"Odanıza mı gidiyorsunuz, beyefendi?"

Güçlükle verilen boğuk sesli bir cevap:

"Evet... Geceyi rahat geçirmedim... Biraz uzanacağım..."

Nevsal o sabah somurtkan bir hal takınmıştı; kaşları çatık, kıyafeti derbeder, kimseyle konuşmuyor, kendi kendine homur homur söyleniyordu. Anası sordu:

"Nen var? Nevrin dönmüş; hasta mısın?"

"Hasta falan değilim, bıktım bu dağ başından! Kasvet yuvası bir yer... Ayrıca Şeyh midir, mektupçu bey midir, ne karın ağrısıdır? O geldi geleli ölü varmış gibi evin içini matem havası kapladı. Herkeste surat bir karış... Keyfimizi kaçırdı; sakil ruhlu bir adam! Hanımlar bunun nesine bayılmışlar anlamadım."

Hocahanım saf bir kadın değildi: Peryal'e karşı, elindeki nimeti kaçırmamak için saflık taslardı. Güya dünya işlerinden anlamaz, hele aşk ve alaka inceliklerine hiç akıl erdirmezdi; halbuki âlâsını bilirdi.

Kızının şikâyetini pek hayra yormadı. İçinden:

"Mahsus böyle söyleniyor. Ben de gençliğimde hazzettiğim erkeklerin aleyhinde konuşur, şüpheleri önlerdim; inanırlardı! Peryal Hanım'ın dayısı Harun Bey de aynı şeyi yapar, beni herkesin içinde azarlar, odasına girmemi iste-

mezdi; ama geceleyin kucağında götürür, elimi bırakır, ayağımı öperdi."

Vesvesesini arttıran bir sebep de vardı; dün gece telefonun çaldığını Nevsal işitmiş, Şeyh'e haberi o götürmüştü. Neden uyumamıştı? Orta katta işi neydi? Bundan sonra gözünü açacaktı.

Öğle yemeğine çağırmak üzere Baki'nin odasına giren Hocahanım onu da büsbütün neşesiz buldu.

"İştahım yok" diyordu, "ikindiye doğru belki hafif bir şey yerim. Hanımefendiye söyleyiniz, özür diliyorum, yemeğe inemeyeceğim."

Usulen ısrar eden kadın bir netice alamadı; haberi Prenses'e götürdü; müşahede ve mütalaasını da ekledi:

"Beyefendiyi epeyce solgun gördüm. Evvelki akşam çamlığa çıkmıştı, yağmur çiseliyordu. Saatlerce dolaştı; üşütmüş olacak. Bunlar sakat havalardır."

"Belki!..."

Peryal Şeyh'teki keyifsizliğin bir saat önce Neşide'yle alakalı haberden sonra baş gösterdiğini biliyordu. Fakat şimdilik bunu Hocahanım'dan gizli tutacaktı, belki yanılmıştı. Sofrada yaşlı kadına yer gösterdi. Misafir bulunmadığı zaman onu yemekte karşısına almak mutadı idi, tek başına yemesini sevmezdi. Bir defasında da –anası şehre indiği gün– bu şeref Nevsal'in hissesine düşmüştü."

Şundan bundan bahsediyorlardı ama Peryal'in zihnini kurcalayan mesele Neşide!

"Şeyh onu hâlâ seviyor," diye içinden muhakemeler yürütüyordu, "bir türlü unutamadı, seyahate çıkışı da faydasız kaldı. Hatta haline nazaran muhabbeti azalacağına çoğaldı.

Gözü kimseyi görmüyor. Benim ellerime bile baktığı yok; Nevsal'e de hiç aldırmıyor. Daha dört ay evvel üniversiteli kavruk kızı da memnun etmeye çalışır, herkese yetişirdi."

Şunu düşündü:

"Galiba Hazret'in son aşkı olacak bu... Hak âşıklığının hakikisi! Öte yandan Neşide kendisine tamamıyla lakayt... evlenmeye hazırlanıyor. Sade Şeyh'i değil, genç kocasını da unuttu; zavallı Samiyeciğe de hiç acımadı. Taş kalpli bir kadınmış. Zaten onlar, Kafkasyalılar böyle olurlar, kolay kolay evleniverirler. İş şer-i şerif[1] ahkâmına[2] uysun da... Üst tarafına aldırmazlar."

Peryal için Neşide'nin güzelliği sadece heykeliydi; mermer veya tunçtan yapılmış klasik bir heykel güzelliğinden ibaret, ruh tarafı eksik bir şey.

"Kısacası donuk, donmuş bir güzel... o kadar ki pek latif olan gözleri bile yine heykellerdeki gibi mana ifade etmiyor. Şeyh böylesini değil, ruh tarafından da tesirli bir güzeli seçmeliydi. Neşide insana geçici bir arzudan başka ne ilham edebilir? İlahi nurun bu derece ruhsuz bir cisimde tecelli edeceğini aklıma sığdıramıyorum. Kızın din telakkisi de kuru... sonra ne cehalet, ne görgüsüzlük!"

Prenses böyle kendi kafasına uygun muhakemeler yürüteceğine masallardaki gibi bir kuş olup Şeyh'in penceresine konabilseydi onun bu din telakkisi kuru, cahil ve görgüsüz sevgiliyi bütün Şark ve Garp edebiyatından aşka dair yazılmış binbir seçme şiir okuya okuya bir nevi edebî zikirle meşgul olduğunu anlardı.

1 şer-i şerif: kutsal din kuralları, şeriat kuralları
2 ahkâm: hükümler

Hafakanlar boğduğunu söyleyen Nevsal anasına haber verdikten sonra Prenses'in yasağına aldırmadan ikindi üstü usulcacık bahçeye, oradan da çamlığa çıkmış, yol kenarında bir taşa oturmuş, ferahlamaya çalışıyordu. Hanımefendi sorarsa annesinin işi idare edeceğine emindi.

"Şeyh defolup gitse de artık Şişli'ye taşınsak. Ne olsa şehir içidir, gönül avutacak şeyler bulunur," diye teselli yolu arıyordu. Arka taraftan bir öksürük sesi duydu, başını çevirip baktı. Az ötedeki çamın altında yaşlı, ufak tefek gösterişsiz, fakat güler yüzlü bir adam ağaca dayanmış, kendisini seyrediyordu. Göz göze gelince bu adam başıyla genç kızı selamladı.

Kimdi? Tanımadığı komşulardan biri mi, yoksa gelip geçici mi? Genç olmadığına göre aldırmaya değmezdi. Selamına hafifçe mukabele etti, yine deniz tarafına döndü.

"Küçük hanım; nasihat vermek haddim değil ama söylemeden duramayacağım."

Bu adam şimdi de konuşmaya başlamıştı. Genç kız, verilecek nasihati merak ettiğinden tekrar başını çevirdi. O diyordu ki:

"Hava rutubetli, yerler ıslak, oturduğunuz yer gölge... üşürsünüz; grip mevsimine girdik, ihtiyatı elden bırakmamalı. Dünyada sıhhatten kıymetli bir şey yoktur.

Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi

Bu söz cihanın en büyük devletlilerinden Kanuni Süleyman tarafından söylendiğine göre sıhhat ile devlet arasında

mukayese yapmaya salahiyetli bir zattan sadır olmuştur;[1] bizim devlet yüzü görmemişlerden değil."

Nevsal cevap yerine bir gülümsemeyi kâfi buldu. Öbürü konuşmasını kesmemişti:

"Ha, küçük hanım! Sakın beni bir yabancı sanmayınız. Prenses hazretlerine intisabım[2] vardır. Afiyettedirler inşallah?"

"İyidirler efendim."

"Fakat ben sizi tanımayamadım. Demin köşkten çıktığınızı görmüştüm; misafireten mi bulunuyorsunuz?"

"Onun gibi bir şey..."

"Prenses'e hürmetlerimi lütfen arz ediniz."

"Kim diyeyim?"

"Yaşlı bir şair derseniz kendileri anlarlar."

"Şair misiniz siz?"

"Eh, ara sıra şairliğim de tutar. Hele sizin gibi bir ilham perisi ile karşılaşınca, Ada kadar güzel bir mevkide tamamıyla şair kesilirim. İsminiz?"

"Nevsal..."

"Fetebarekallah! Barekallah! Ne latif bir isim! Bana Nevres'in bir tarihini hatırlattı:

Hulûl-i sâl-i nev mes'ud ola Abdülmecid Hân'a

Sizin hulülünüzle[3] de bugün ben mesut oldum. Şunu

1 sadır olmak: çıkmak, meydana gelmek
2 intisap: bağlanma
3 hulül: gelip çatma, gelme

da söyleyeyim ki şairliğim köşkteki misafirlerinizinkine kıyasen değersizdir. Asıl şair Mektupçu Bâki beyefendidir. Ona da hürmetlerimi sunarım."

"Söylerim efendim."

Nevsal bu söz ağzından çıktıktan birkaç saniye sonra yaptığı gafı anladı; fakat tashihe[1] kalkışmanın büsbütün şüphe uyandıracağını düşünerek sustu; ayağa kalktı. İçinden dedi ki:

"Bunağın biri... lafımı işitmedi bile... işitse de unutur. Doğrusunu söylemek lazımsa Şeyh'ten daha hoş konuşuyor. Gözü de hâlâ piliçlerde!"

Yürüdü; fakat selam vermeden ayrılmak terbiyesizlik olacağından döndü:

"Allahaısmarladık efendim."

"Güle güle, selametle, saadetle küçük hanım! Teşekkürler ederim, lütuf buyurdunuz, dilşat[2] oldum. Nevsal Hanım kızım."

Süha Kalenderli hakikaten dilşat bir haldeydi: Şeyh Baki'nin köşkte bulunduğunu öğrenmişti. Meclisi idare reisi Şeyda Bey'in evine doğru yokuş yukarı çıkarken söyleniyordu:

"Melun kendisine bir yer seçmiş ki Cennet... Hurisi de içinde! Hem ne huri? Nedim'e sakilik etmeye layık bir mehlika!"

Şehnişînler ziyneti ağuşlar pirâyesi

1 tashih: düzeltme
2 dilşat: gönlü şen, mutlu, sevinçli

İlave etti:

"Demek Şeyh hazretleri seyahatten henüz dönmedi, ha? Ahmaklar! Düzenbazlar! Hem döndü, hem de öyle bir fırıldak daha çeviriyor ki değme gitsin!"

Köşke varınca Şeyda Bey'le misafirlerini poker masası başında bulmuştu. Süha geveze adamların çoğu gibi kendisini konuşma zevkinden mahrum eden oyunu sevmezdi. Bazen tavla oynardı ama nükteler savurup şiirler okuya okuya, çenesi durmadan işlemek şartıyla...

Baki'yi keşfetmenin coşkun sevinci içinde ne yapacağını bilemiyordu; hele bu muvaffakiyetini birine söylemeden duramayacaktı. Telefonda Memhure'yi aradı. Saat henüz dört olmasına göre evinden çıkmamış olabilirdi; nitekim buldu. Galiba giyinmekle meşguldu ki makine başına geç geldi. Süha beklediği sırada o yarı giyinmiş haşmetli kadını hayalinde canlandırmaktan kendini alamamıştı.

Evlenmemiş ve metres tutmamış erkekler için odasında giyinip soyunan, çıplak omuzları meydanda ayna karşısına oturup boyanan, pudralanan, hele çoraplarını geçiren kadın bir zevk kaynağıdır. Buna alışanlar içinse ekseriya bakmak lüzumunu duyurmayan manzaralardandır.

Nihayet Memhure telefona geldi; sanki tuvalet masasının rayihalarını da beraber getirmiş, teller vasıtasıyla buraya naklediliyordu. Kalenderli dedi ki:

"Tahminim doğru çıktı, sultan! Zat-ı şerifleri çamların çevrelediği köşkte izz-ü safa halinde mihman.[1] Tanrı misafirinin ta kendisi tabiidir ki yanında bir de peripeyker[2] var. Hem de ne denlisi!

1 mihman: konuk

2 peripeyker: peri vücutlu, güzel kız

Lebleri mül, saçları sümbül, yanağı berk-i gül

nevinden... Vasıf'ın tarifi üzere:

Tepeden tırnağa dek her yeri gülşen gibidir."

Olgun kadının güldüğünü işiten vecizeci devam etti:

"Hem de bizzat o huri ile konuştum; haberi melekten aldığıma göre yalanı yoktur. Evet, mübalağa etmiyorum, hakikaten güzel bir kız. Çamlar arasına da pek yakışmıştı. Karaca yavrusu gibi dolaşıyordu; nihayet ürktü, narin bacakları üzerinde bir sekti, kaybolup gitti."

"Bersad Hanım'a telefon edeyim mi?"

"O, fikrimce zaten işe vâkıf. Siz havadisi şu bizim kuru İngiliz aristokratı mukallidi[1] Melal Hanım'a yetiştiriniz, kâfi!"

Muhavere bitince Kalenderli koltuğa yaslandı; yorulmuştu; tatlı bir uykuya daldı.

4

"Son beş günü nasıl geçirdiniz? Biraz daha rahat mı, hanımefendi?"

"Eh, şöyle böyle, doktor bey... Büyük bir fark yok, galiba..."

Doktor Şükrü'nün "hanımefendi" diye hitap ettiği genç kadın Neşide'dir; yanında ablası Hediye de var; muayenehanede konuşuluyor.

1 mukallit: taklitçi

"Baş ağrıları?"

"Hafif hafif devam ediyor."

Hediye söze karıştı:

"Pek de hafif değil. Gizlemesen daha iyi edersin Neşide..."

Neşide süzgündür, gözleri de hülyalı. Bu hal onu büsbütün cazibeli yapmış. Konuşulanları dalgın, müsamahalı, uzak bir tebessümle dinliyor. Kız kardeşi diyor ki:

"Sevinmesi lazım gelirken bir türlü neşelenemiyor. Halbuki, biliyorsunuz doktor, beklemediğimiz sırada umulmadık bir kısmet çıktı... İstanbul çalkalanıyor, gıpta etmeyen yok."

"İş kararlaştı mı?"

"Küçük hanımı zorla razı ettik; nihayet güç bela 'evet' diyebildi. Hani siz artık yabancımız olmadığınız için bunları anlatıyorum. Tabii, kimseye belli etmiyoruz. Harun Bey nişanlısına şimdiden bir otomobil tahsis etti. Gezsin, dolaşsın, avunsun diye... Ne gezdiği var, ne avunduğu! Bugün ilk defa nasılsa bindi; köyden arabayla geldik."

Doktor pencereden dışarıya bir göz attı; karşı köşede simsiyah boyalı, ufak, fakat büyüklerden daha pahalı olduğunu bildiği İngiliz markalı, yepyeni bir otomobil duruyordu. Orta yaşta, kahverengi elbise giymiş bir şoför elindeki güderi parçasıyla arabanın tozunu almakla meşgul.

"Zamanla bütün bunlar düzelecek, hepsi geçecek... Sabırlı olalım. Seyahatten çok fayda göreceklerdir. Avdetinde kendilerini tamamıyla değişmiş bulacağız. Daima söylediğim gibi muhtelif vakalar, bilhassa köşk bahçelerindeki taarruz hadisesi bir sarsıntı yapmış. O sahneleri hatırlatan

yerlerden ve şahıslardan bir müddet uzaklaşmak. Yepyeni bir âleme girmek, bambaşka manzaralarla karşılaşmak mükemmel bir tedavi olacak. Yakacık bile fayda etmişti."

"Yani ağır almayalım, değil mi?"

"Elinizi mümkün mertebe çabuk tutmanızı tavsiye ederim."

Hediye Hanım, kız kardeşine döndü:

"İşitiyor musun Neşide," dedi, "işi geciktirmek senin aleyhine... ne kadar tez hareket edersek sıhhatine o kadar çabuk kavuşacaksın yavrum."

Neşide'nin kendinden on iki yaş büyük olan ablası da belli ki güzeldi; fakat kocasının ölümünden sonra dünyaya küsmüş, giyimi kuşamı bırakmış, başörtü ve yeldirmeli bir kadın kılığına girmişti. Şimdi kız kardeşinin yanında o kıyafetle emektar bir hizmetçi yahut fakir bir komşu gibi duruyordu.

Şu var ki sesi ve tavrı ile kız kardeşine hâkimdi; öbürü de ablasına köklü bir terbiye ve soy geleneği icabı hürmet, itaat halindeydi. Yarınki kocası Harun'un serveti yıllardır evleri erkeksiz kalmış ailenin üç ferdini aynı derecede refaha kavuşturacaktı. Zaten Unal şimdiden köşkü tamir ettiriyordu; kaynanasının arzusuna uyup pencerelerle pancurlar yeşile boyanacaktı. Yaşlı hanımın etraftaki beyaz renkli, yeşil pancurlu köşklere bakıp kendisininkinin boyasız kaldığına üzüldüğü, kırk yıldır bunun hevesini içinde sakladığı yeni anlaşılıyordu.

Esasen Neşide ikinci izdivaca anasıyla ablasını dar geçimlilikten kurtarmak için razı olmuştu; kendisini düşünerek değil. Zira hastalığın asıl tezahürü nefsine ait şeylere

alakasızlıktan beliriyordu. Daha kısası şu; şahsıyla alakalı hiçbir iyi haber ve hadise onu sevindiremiyordu. Yakınlarını şaşırtan da bu acayip ruh haleti, hayata iştahsızlığıydı.

Muayene odasının yanındaki yazıhanede telefon çalıyordu; doktor Şükrü gitti. Konuşmasını işiten Hediye Hanım telefondaki adamın Harun Bey olduğunu anlamıştı; doktor diyordu ki:

"Evet, buradalar. Pek iyi buldum... daha da iyi olacak... ısrar ettiğim gibi bir seyahat hepsini yoluna koyabilir. Peki, söyleyeyim, kendisine..."

Harun Bey Neşide'yi telefona çağırıyordu. Genç dul isteksizce yerinden kalktı, ağır adımlarla dalgın dalgın yürüdü. Hevessiz bir tavırla:

"Allo," dedi, "evet, benim efendim. İyiyim... baş ağrılarım bugün çok hafif... yok, gelecek halde değilim. Başka bir güne bırakamaz mıyım? Çok isterdim ama yorgunluk duyuyorum... biz eve dönelim... peki, durmamak şartıyla geliriz. Estağfurullah... ben size teşekkür etmeliyim."

Anlaşılan bir yere, gezinti ve eğlenceye davet ediyordu. Odaya dönünce ablasının soran gözleri karşısında izah etti:

"Hava güzelmiş de Yeşilköy'deki gazinoya gelmemizi istiyor. Kendisi oradaymış; bekliyor. 'Geliriz' dedim; gidelim ama kalmayalım abla! Fazla ikramdan hazzetmiyorum."

"Sıkılınca döneriz yavrum."

Abla ile doktor birbirlerine bakıştılar. Gazinoda donanacak milyoner sofrası, garsonların koşuşması, hususi muamele, Neşide'nin tabiriyle "fazla ikram" gözlerinin önüne geldi. Şunu da düşündüler: artık bu, hep böyle olacaktı. Her yerde, hele balayı seyahatinde...

Yat meselesi Kalenderli'nin bir mübalağası, yani henüz bir projeydi; fakat Neşide için lüks olmayan bir vasıta ile seyahat, lüks olmayan yerde yatmak ve yemek ihtimali kalmamıştı; altın kafese girmişti yahut girmek üzereydi.

Bu iş şöyle olmuştu:

Emlak komisyonculuğu yaptığını bildiğimiz harp malulü Kadri Dayı bir gün satılacak bir fabrika arsası hakkında konuşmak için Unal'ın yazıhanesine gitmişti. İki ırkdaş koklaştılar; derken bahis Gürcü hoca Süleyman Efendi'ye intikal etti. Harun on sekiz yıldan beri o aileyi göremez olmuştu. Vaktiyle kendisine hocalık eden mübarek adamdan iyi bir hatıra taşıdığı için çoluğunu, çocuğunu sordu.

Kadri üç kadının meziyetlerini göklere çıkardı; arkasından Neşide'nin namus uğruna başına gelenleri tafsilatıyla anlattı. Dayı sonradan maceranın gizli tutulan kısımlarını, Şeyh meselesini, hepsini öğrenmişti, Unal hayretler içinde dinledi. Dedi ki:

"Büyük hanıma gidip elini öpeyim, duasını alayım. Hocamın zevcesidir, hem de bizim oymaktandır, oymağın da şereflisi..."

"Gün tayin edemez misiniz? Ben de bulunayım."

"İşte o güç! Yarın Ankara'ya gitmek lazım. Durun bakayım... Aklıma bir şey geldi: Trene Pendik'ten binerim, daha evvel de Erenköyü'ne uğrarım. Olur mu?"

"Münasip. Demek saat altı sularında geleceksiniz... Yarın?"

"Evet; not edeyim."

Ertesi günü Unal'ın mükellef otomobili küçük köşkün önünde durdu. Kadri ile Hediye ve Neşide, milyoneri kapı-

da karşıladılar. Fakat oymak ananesince Gülnar Hanım yani anneleri –mevsim daha yazdı hava da sıcak– bahçedeki sedirinden kalkmadı; Harun hürmetle elini öptü ve ayağını ayağı üstüne atmadan yanına, gösterdiği hasır koltuğa oturdu.

Neşide koyu renk ketenden ufak bir rop giymişti; o sırada daha da süzülmüş, daha malihülyalıydı; tabiidir ki kayıtsızdı da... Gözleri misafir beyin üzerinde hiç durmadı. Kurumuş çiçeklerini dökmekte devam eden ibrişim ağacına bakıyor, göğüs geçiriyordu.

Öbürü de genç dul ile dikkati çekecek derecede meşgul görünmedi. Halbuki daha kapıdan girince tesiri altında kalmıştı. Irkının bütün güzelliğini hakkıyla temsil eden bir tazeydi. Ayrıca ilk bakışta insana "ırzehli" kanaati veren ferah, temiz bir nasiyeye[1] malikti. Şoförüne âşık olup serveti tepen eski karısına hiç benzemiyordu.

O gece Ankara ekspresindeki yataklısında çalkanırken sıcaktan uyuyamadı, uyuyamadıkça da Neşide'yi düşündü. Tıpkı İyon vadisindeki yeşil ve sulak köyünü hatırlar gibi tatlı bir hasretle, hayalinden serinlik duyup çocuksu fikirlere kapılarak, işlerini unutacak bir hoşluk içinde!

"Kibar tavırlı, diye söylenmişti de, mel'ul bir şebekenin eline düştüğü halde iradesi, iffeti, asil kanı sayesinde kendisini kurtarmasını bilmiş. Zavallı hâlâ o vakaların şaşkınlığı, yogunluğu içinde ama enerjik mahluk! Çok geçmez, maneviyatı yine düzelir."

Birkaç gün daha Neşide'nin hayali ara sıra, vakit buldukça zihnini kurcaladı; sonra unutur gibi oldu. Kadri Bey mahut arsa işi münasebetiyle yazıhaneye tekrar gelmesiydi büsbütün unutabilirdi. Başını kaşıyacak vakti yoktu ki!

1 nasiye: alın

Yine hoca Süleyman Efendi'nin ailesinden bahis açıldı; malul gazi: sinir hekimine götürmelerini tavsiye etmiş.

"Götürmüşler mi?"

"Bütçeleri hekime yirmi, otuz lira, ilaçlara da avuç dolusu para vermeye müsait değil. 'Dayı Bey' diye çağırdıkları halde benden bile yardım kabul etmezler. Mamafih yarın, öbür gün zorla kendim götüreceğim. Ama kime götüreyim? Bir fikrim yok."

"Doktor Şükrü Şakir'i tavsiye ederim. Durunuz, kâtibime söyleyeyim, yarın için tarafımdan size randevu alsın. Ayrıca bu gece kulüpte görür, icap edeni söylerim. Hesabıyla da meşgul olmayınız; merhum hocama ve ailesine karşı zaten vazifemi yapamadığıma üzülüyorum. Arsa meselesine gelince: Tekliflerinizi kabul ettim. Muameleyi tamamlamaları için şimdi emir vereceğim azizim."

İki gün sonra Kadri Bey'e telefon eden Unal'dı; yazıhanesine çağırıyordu. Buluşunca dedi ki:

"Doktor kulüpte hastanız hakkında bana fazla merak edecek bir şey olmadığını söylemekle beraber bazı tavsiyelerde bulundu. Tebdili hava,[1] hatta seyahat gibi paraya muhtaç tedaviler... Bünyesi pek sağlammış. Ruh tarafı daha kuvvetli; fakat tedavi şart!"

"Ne yapacağız?"

"Ben o ciheti düşündüm. Daha doğrusu doktor Şükrü bana bir fikir verdi."

Düşündüğü şuymuş: Yakacık'ta hiç uğramadığı, döşeli dayalı, iğneden ipliğe kadar hatta kavanozda kahvesine ve şekerine kadar hazır ufacık bir villası varmış... Bahçıvanı ve

1 tebdili hava: hava değişimi

ev hizmeti gören karısı da! Burasını hocasının ailesine tahsis edecekmiş; birkaç ay otururlar. İsteyince Erenköyü'ne dönerlermiş. Kendisi bir defa bile gelemezmiş; keyiflerince yaşarlarmış.

Harun Bey'in bu işlere girişemeyeceği hakkında ısrarlı tekrarlar evvela Kadri Dayı'ya, sonra hanımlara teklifi kabul etmelerinde mahzur olmadığı kanaatini verdi.

Doktor Şükrü'nün ailesi zaten yazın, ciğeri zayıf kızından dolayı Yakacık'ta oturmaktaydı; fırsat buldukça doktor da köye çıkıyordu.

Yakacık'a taşındılar.

Hoca Süleyman Efendi ailesinin Yakacık'ta milyoner Unal'ın zarif villasına taşınması köy yazlıkçıları ve hastalıkları arasında merak uyandırmıştı; bilhassa Neşide, doktorun tavsiyesiyle gezintiler yapmaya, kahvelerde oturmaya başladıktan sonra tahminlere de yol açtı.

Kimi "Milyonerin metresi" diyordu; göğsünden rahatsızdı da tedaviye getirmişlerdi. Harun ancak geceleri eve gizlice geliyor, sabah karanlığı görünmeden gidiyordu. Bazısına göre ölmüş olan ilk karısından fakirliği zamanında doğmuş, meydana çıkarılmamış kızıydı; azıcık akıl hastasıydı, bir melankolik; zaten dalgınlığı neşesizliği, konuşmaması da bunu gösteriyordu.

Herkes bir noktada birleşiyordu. Metresi, kızı veya akrabası, nesi olursa olsun sayılı güzellerdendi. İmrenenler kadar acıyanlar da vardı.

"Paranın haddi, hesabı yok. Gel gelelim hasta taze, hiçbir şeyden istifade edemiyor. O da bizim gibi nihayet şuracığa kapanmış, can sıkıntısından patlıyor," diyorlardı. Birkaç

veremli delikanlı bu latif genç kadına âşık oluvermişti. Biri şairdi, acıklı manzumeler karaladı; öbürü musikişinastı, hazin melodiler besteledi. Bir tanesi de uçarı çapkındı, gece bahçeye girdi, pencereden mektup attı. Dönerken bahçıvan yakalamış, bir iyi pataklamıştı.

Neşide hepsini anlıyor, biliyor, öğreniyordu; kendisiyle alakalı vakacıklar değilmişçesine omuz bile silkmeyecek derecede kayıtsız duruyordu. Sade bunlara mı? Harun'un otomobili emrindeydi; Kadri'nin teşvikiyle civarda gezintilere çıkıyorlar, Aydos ile Kayışdağı etekleri arasındaki şoseden Taşdelen'e, Çamlıca'ya, daha ötelere, Şile'ye gidiyorlardı. Neşide zevkine varmıyordu ki!

İkide bir baş ağrısından sızlanan tazeyi götürenlerin de neşesi kaçıyor, araba bir küme asık suratlı insanla geri dönüyordu. Bomba Kadri çok defa kendini tutamıyor, Hediye'ye söyleniyordu:

"Hani tutup kemiklerini kıracağım geliyor bazen! Hasta falan değil bu kız! Basbayağı o kerata İrfan'a âşık... Senin anlayacağın matemini tutuyor. Galiba Harun Bey'in de sabrı tükenecek, bir gün pasaportunu eline verecek. Yezit kız yine başlayacak çapa sallamaya! Layığını bulacak!"

Şükrü yarı soyup tepeden tırnağa muayene ettiği Neşide'nin vücut güzelliğine ve gürbüzlüğüne olduğu kadar yaptığı ruh sondajları neticesinde manevi temizliğine de hayran kalmıştı. Asıl mühimi, hayranlığını fabrikatöre de –yakın akrabasından sandığı için– anlatmakta mahzur görmemişti.

Yakacak umulan faydayı sağlayamadı.

Üzüm, şeftali ve çeşitli meyveler mevsimiydi. Villa bir

mücevher kutusu kadar zarif, rahat ve pırıl pırıldı. Neşide bu kadife mahfazaya pek yakıştı. Harun Bey vaadini tutmuş, on beş gün içinde köye hiç uğramamıştı.

Kadınlar, Kadri Dayı'nın gösterdiği lüzum üzerine –fabrika arsası işinden beş bin lira kazanmıştı– villa sahibini bir pazar günü öğle yemeğine çağırdılar. İşte Neşide'nin başına İstanbul sosyetelerini heyecana veren devlet kuşu o gün konmuştu.

Zira yer ve hava değiştirmenin ilk tesiri altında taze dul biraz ferahlamıştı; villanın şık dekoruna uyacak giyim ve hareket bilgisini de Şeyh Baki'nin malum "vefa"larından öğrendiği için etrafındaki servet çerçevesini yadırgadığını belli eden görgüsüzlüklere de düşmemişti.

Ayrıca o gün güzelliği büsbütün üstündeydi; belki bunu o günün ışığına, havasına borçluydu. Zira çiçeklerin de ışık ve hava tesiri altında daha hoş göründükleri günler saatler vardır, kadınların da...

Neşide ile evlenmeyi Harun ilk defa yine o gün düşündü; bir işadamı zihniyetiyle de akşama doğru kararını verdi; beraber dönerlerken Kadri'ye dedi ki:

"Sizi şimdi Pendik'e götüreceğim; deniz kenarındaki gazinoda biraz içeceğiz, yiyeceğiz. Sonra evinize bırakır, yoluma devam ederim. Kabul mü?"

Kabul etmemeye sebep yoktu. Emlak komisyoncusu, milyoner fabrikatörün yanında laubali arkadaşı olarak halka görünmeyi isterdi. İkinci kadeh viskide Unal açılmak cesaretini buldu. Önce uğradığı aile felaketine temas etmiş, sonra ikinci bir izdivaçtan ürktüğünü anlatmış, fakat istediği gibisini bulsa evleneceğini de sözlerine eklemişti.

Kadri delişmen ve öyle olduğundan da zekiydi. İşi sezdi, zemin hazırladı.

"İffetine güveneceğiniz bir kadın lazım size! Vardır, vardır ama bulması güç. Soyunu sopunu tanımadıkça doğrusu insan cesaret edemez. Hele başınızdan geçen vakadan sonra. Bir de şunu düşünmeli: Servetinizin şımartıp havailikler yaptırmayacağı ağırbaşlı kadın Anka kuşudur beyefendi, nerede öylesi?"

"Yanılmıyorsam mevcut."

"Tebrik ederim, ne duruyorsunuz?"

"Mevcut... Hem de uzağımızda değil?"

Emlak komisyoncusu anlamamazlığa vurup gazinodaki kadınlı masalara göz gezdirdi ve:

"Münasibini bulamadım," dedi. "Yoksa şu köşede bir erkekle oturan hanım mı? Güzelliğine güzel ama azıcık hoppa gibi göründü, bana..."

Harun gülüyordu; gülerek dedi ki:

"O kadar yakınımızda aramayınız; biraz hafızanızı yoklayınız."

"Benim tanıdığım mı?"

"Elbette!"

Artık bönlük rolünde devam edemezdi; karşısındaki hinoğluhindi; sezerse düzeltmesi zor olur, biçimsiz düşerdi. İdare etti:

"Şimdi anladım; anladım ama ne diyeceğimi bilemiyorum. Münasip oluşuna münasip... Hatta pek münasip... Allah için münasip. Buna söz yok, lakin... Neşide paraya düşkün değildir; zenginlikte hiç gözü yoktur. Basit hayata alışmış basit hayatı sever."

"Bugün bir salon hanımı gibi hareket etti."

"Bilmesine bilir de sosyeteden hoşlanmaz."

"Tercih ederim."

"Bir de şu var beyefendi: Son vakalar onu izdivaçtan soğuttu; henüz darbesi altında... hastalandı, biliyorsunuz. Korkarım, size hürmetine, minettarlığına rağmen aksi bir cevap vermesin. Başkası olsa etekleri zil çalar, oynaya oynaya kabul eder ama Neşide –tanısanız sözlerimi mübalağalı bulmazdınız– gücünüze gitmesin sakın, lüks kadını olmayı istemez."

"Ben kendisini refah içinde bir aile hanımı, iyi bir ana olarak intihap ediyorum,[1] dayı beyefendi! Lüks kadının sürüsüne kıran girmedi, elimi sallasam ellisi, başımı sallasam başı tellisi! Telli duvaklı olmayanları da ibadullah."

"Orası öyle. İntihabınız bize, ailemize şeref verdi. Elimden geleni fazlasıyla yapmaya çalışırım."

"Ben de sizden bunu bekliyorum. Acelesi yok, yavaş yavaş hareket edelim."

"Yani teenni-i hakimane ile... eski tabirler hoştu. Afiyetinize beyim!"

"Cümlenin afiyetine... Bilhassa Neşide Hanım'ın sıhhatine!"

İş, Kadri'nin gayretiyle çabucak yürüyeceğe benziyordu; ana ve abla razı oldular... Genç dul dayattı. Sebebi? Mantıkla değil, hisle izah ediyordu: Bir daha evlenmek mi? Allah yazdıysa bozsun! Zaten Harun Bey ilk geldiği gün kendisine fena tesir etmişti, bakışlarından işi bu raddeye kadar götüreceğini sezmişti. Ne para, ne koca... hiçbirini istemiyordu. Hem daha boşanma kararı bile alınmamıştı. Yangından mal kaçırır gibi telaşları neydi?

1 intihap etmek: seçmek

Kadri suratını astı. Gülnar Hanım da yalnız zenginliğinden dolayı değil, bir Gürcü kocanın kaçırılmasına akıl erdiremedi. Hediye, kız kardeşini azıcık sıkıştırdı:

"Yoksa İrfan'da hâlâ gözün mü var?"

"Ona sadece acıyorum."

"Acımak muhabbet alametidir. Yaptığı ahlaksızlığı unuttun mu?"

"Ne yapsın? Şeyh'in tesiri altında kalmış; kim kalmamış ki?"

"Sen de mi kaldın sanki!"

Neşide ablasına cevap vermedi, başına müthiş bir ağrı saplandığını ileri sürerek inledi, bahsi kesti. Başka bir gün Kadri dayı acındırıcı bir yoldan kandırmaya çalışmıştı: Anası ve ablası hayat pahalılığından şikâyetçiydiler; hele Hediye pek yorulmuştu; köşk de bakımsızlıktan çökmek üzereydi; kendisi ise tedaviye muhtaçtı. Dün gece iki kadın tabesabah ağlaşmışlardı. Bu cihetleri düşünmesi, ayağına gelen nimeti tepmemesi lazımdı. Tepmek Allah'ın ihsanına karşı nankörlük olurdu.

Hediye ile Kadri günlerce, fakat ileri varmamaya dikkat ederek genç kadını kandırmaya çabaladılar. Tesiri görülmedi. Küçük kızını karşısına alıp da yakında öleceğinden, iki yavrusunu erkeksiz, parasız, zorluk içinde bırakacağını düşünerek gözlerine uyku girmediğinden, son günlerinin büsbütün üzüntülü geçtiğinden bahsetmesi üzerine Neşide nihayet:

"Peki," diyebildi. Dedikten sonra da rahatsızlığı birdenbire arttı; şunu bile yaptı: Teşekkür için villaya gelen müstakbel kocasına çıkmadı. Ancak gideceği sırada kapının

önünde bulundu, söz söylemeden sadece elini uzattı. Hediye olarak getirdiği pırlanta bileziği koluna zorla taktırabilmişlerdi.

Acayibi şu ki kadınların pervaneler gibi etrafında dolaştıkları Unal bu soğuk, çekingen, alakasız muameleden sızlanacağı yerde zevk alıyordu; aşkı körükleniyordu; alev alev yanar hale gelmişti. Hele bir başka ziyaretinde ikisi bir tertip eseri olarak beraberce Ayazma'ya doğru yayan giderlerken Neşide'nin:

"Beyefendi, ben size layık bir kadın değilim; eksiğim çok. Lakin bir cihetten emin olabilirsiniz, isminize söz getirmem. İstediğiniz gibi sadık bir zevce ve iyi bir ana olacağım," demesi üzerine memleketin bir servet kaynağını ve teşkilatını parmağının ucunda çeviren yüksek işadamı nişanlısının ellerini kaptı, öptü, bırakmadı, yüzüne gözüne sürdü. Neşide koca milyonerin çocukça hisliliğine şaşıp kalmıştı.

Doktorun muayenehanesinde telefonla konuştukları gün işte vaziyet bu safhadaydı; boşanma kararı da alınmıştı. Fakat genç kadın nikâh gününü uzağa atmak için bin dereden su getiriyordu.

Niçin?

Cevabını ancak hastalığıyla izah mümkündü. Şayet Kalenderli gibi vesveseden suizandan ibaret biri içlerinde olsa, tetkik fırsatını bulsaydı belki de ortaya bir şüphe atardı:

"Eski kocasına âşık!" derdi. Daha kötü ve imkânsız bir fikre bile kapılırdı:

"Şeyh'in tesiri altında kalmadığı, Şeyh için yanmadığı ne malum?"

"Peki ama, İrfan'ı da, Baki'yi de bırakıp kaçan kendisiydi."

"Şimdi nedamet ediyor."

"Boşanmaya razı olmazdı."

"Utandığından ses çıkaramadı, bugün pişmandır " gibi münakaşalara girişirdi; deliller bulmaya çabalardı. Hele bir şey vardı ki onu öğrenebilseydi aklınca bu delili bulduğuna da inanırdı: Pos bıyıklı yetmişlik bir adam iki gün evvel Erenköyü'ne gelmiş ve Neşide Hanım'a gizlice kalın bir zarf vermişti.

"Kimdir bu adam?" diye soran ablasına da genç kadın:

"Avukatımız Hulusi Bey'in hanındaki odabaşı... Hulusi Bey hatır sormak için göndermiş. Adamcağız bir iş için buradan geçiyormuş da 'uğra, bakıver bir kere' demiş."

Acaba zarfı getiren odabaşı mıydı? Kalenderli hemen bir kulp takardı:

"Eski kocadan yahut Şeyh'ten bir mesaj geldi!" der, ilave ederdi.

"Fisk-ü fücur havası insanları bazen temiz havaya çıktıktan sonra büsbütün sarar."

İKİNCİ KISIM

"Aşk Neşidesi"

1

Şeyh Baki bir sabah odasına kahvaltısını getiren Hocahanım'a demişti ki:

"Bugün bizim vekilharç Şaban Efendi gelecektir; malumatınız olsun. Yanıma çıkarırsınız; kendisiyle konuşacaklarım var."

"Demek burada bulunduğunuzu biliyor."

"Tabii, biliyor. Ondan gizli hiçbir işim yoktur; gittiğim yeri de bilir, gideceğim yeri de... Konağı o idare eder, param pulum, malım, mülküm elindedir. Şaban basit gibi görünürse de Mevla o zata muhabbeti ezelden kısmet etmiştir, Allah'ın bahtiyar kullarındandır."

Hocahanım'ın gözüne masa üstünde duran şişkin ve büyük bir zarf ilişti; adres yazılı değildi. Galiba günlerdir doldurduğu kâğıtları bu zarfa koymuş belki de vekilharcıyla birine gönderecekti. Düşündü:

"Acaba kime? Nedir kâğıttakiler... Aşk mektupları mı?"

Şaban'ın geleceği haberini ve gördüğü zarf hakkındaki tahminini hanımına derhal yetiştirdi. Peryal, kocasının mirasına konup para idare etmeye başladığından beri bir müessese müdürü ve bir patron gibi mütecessis[1] olmuştu. Kendisine her haberin çarçabuk verilmesini, evinde ve etrafta olan biten ne varsa öğrenmekte gecikmemesini isterdi. Hocahanım'a bağlılığı da onun bu işteki liyakatiydi.[2]

Nitekim son günlerde Şeyh'e dair malumatı Nevsal'in anası sayesinde tamdı ve Prenses'in kendi kanaatini kuvvetlendiriyordu. Hazretin gözü dünyayı görmüyor, hatta köşkün içindeki filizi veya Baki tarikatı ıstılahınca "idris"i bile! Genç kıza iltifat şöyle dursun, adeta surat ediyordu.

"Hanımefendiciğim, benim anladığıma göre mektupçu bey o beraber gittiği sinemacı kızı sayıklıyor, hasretiyle yanıyor; başka şey düşündüğü yok. Yahut da Erenköylü kız için hâlâ tutuşuyor, bir türlü unutamıyor. İkisinden biri ama kestirmek şimdilik güç. Zarfı kime gönderdiyse sevgilisi odur... Ama gel de öğren! Şaban esrar küpüdür. Efendisi için kendisini ateşe atar, ağzından bir kelime kaçırmaz."

Hocahanım şunu da söyledi:

"Hani iki gün önce öğle yemeğine inmemişti... O gün bugün daha dertli. Geceleri de uyumuyor; lambasının sönmediğine dikkat ettim. Sakın başımıza bir iş açmasın, hanımım! Dün aldığınız kocayemişlerden en iyilerini, olgunlarını seçip ikindi üzeri odasına götürdüm. Kapıyı vurdum, vurdum, cevap çıkmadı; merak edip açtım; baktım ki gözle-

1 mütecessis: meraklı
2 liyakat: yeterlilik

rini yere dikmiş, koltukta oturuyor. 'Beyefendiciğim, dedim, mevsimi... malum ya Ada'nın kocayemişleri makbuldür, hususi toplattırdık; buyurunuz, sizin için elceğizimle en güzellerini ayırdım.' İşitmedi! İçime bir korku düştü; omzuna dokundum."

"Yine duymadı mı?"

"Neden sonra gözlerini bana çevirdi. Dediklerimi muhakkak anlamamıştı... Tabaktaki yemişleri de tekrarladım, tabağı da ta önüne uzattım. Nihayet 'Teşekkür ederim, zahmet olmuş, size... Masaya bırakınız' dedi, sustu; yine dondu kaldı. Gitmekten bahsetmiyor mu? Yani gitsin diye söylemiyorum; kış bastıracak da..."

Peryal kendi kendine konuşurcasına söylendi:

"Üç buçuk ay neredeydi? Kiminle. O film yıldızı lafı asılsıza benziyor. Belki hiç de sandığımız gibi olmadı. Anadolu'da eski tekkelerden birine çekildi, çileye girdi. Hâlâ seviyorsa geçen gün anladığım gibi Neşide'yi seviyordur. Hak âşığı sevgisiyle! Şeyh göründüğünden büsbütün başka bir adamdır; bizim aklımız onun hareketlerini ölçemez. Dilediği kadar otursun burada... İsterse kışın da kalırım. Ben onun uğrunu denedim."

Hocahanım'a döndü:

"Göreceksin, bak: Oğlumdan ne iyi haberler alacağız."

Ev sahibesi sözünü bitirmemişti. Nevsal elinde mektuplar, kapıdan girdi. Uzattığı zarflardan biri Prens Faruk Mustafa'dan... Hem de neşe dolu bir mektup, sıhhati tamamıyla düzelmiş. Bir de fotoğraf: karlı dağlarda kayak kıyafetinde, gülüyor ve bir eliyle de yanındaki şık, sevimli bir kızın kolundan çekiyor. Belli ki memnun... Hatta mesut! Nevsal'e dedi ki:

"Resmi de, mektubu da Baki Bey'e götür; görsün, okusun; o da memnun olur."

Kız sofaya çıkınca fotoğrafı dikkatle süzdü; fakat hakikaten neşeliydi, yanındaki da güzel bir matmazeldi, muhakkak ecnebiydi. Nevsal ara sıra güzelliğine güvenerek birtakım hülyalara kapılırdı; genç prensi dönüşünde kendisine âşık etmek ve işi evlenmeye kadar götürmek nevinden kofluğu nispetinde parlak hülyalar ve boş ümitler!

"Sakın şu gâvur kızını koluna takıp gelmesin?" diye üzüldü; Şeyh'in kapısına asık suratla vurdu. Telefon gecesinden beri bu odaya uğramamış, aklınca hazrete küsmüş, kendini naza çekmişti.

Gelen ses üzerine içeriye girince ummadığıyla karşılaştı. Şeyh güler yüzlü, tatlı sözlü oluvermişti, bakışları da canlı idi:

"Vay Nevsal Hanım," dedi, "siz misiniz? Hiç görünmüyordunuz. Adeta kendinizi bana arattınız. Oldu mu ya, Nevnihal'im? Nedir o zarf?"

Kendisine ilk defa alıcı gözüyle baktığını Nevsal anladı. Hem bakıyor, hem de kızın anlamadığı lisandan bir şeyler mırıldanıyordu. Fransızca bilseydi bunların âşıkane, mutasavvıfça sözler olduğunu anlardı:

Je lis, j'entends le ciel; car le ciel c'est toi-même!

diyordu. Hocahanım'ın fettan kızı hemen şımardı:

"Bilmediğim şeyler söylüyorsunuz, cahilliğimi yüzüme vuruyorsunuz."

"Estağfurullah! Birden coştum da kendimi tutamadım.

Söylediğim mısranın manası şudur: 'Okuyorum, okurken Allah'ı duyuyorum; zira sen ondan başkası değilsin!'"

"A! O nasıl söz öyle? Günaha girdiniz."

"Günaha giren benim. Günaha sokan sensin Nevsal. Bu ismi kim seçmiş?"

"Beğeniyor musunuz?"

"Hem de nasıl? Esasen bütün 'nev'leri severim; hele senin gibi 'nevbâve' ve 'nevber'leri, yani turfanda meyve ve çiçekleri... 'nevbahar'ı, 'nevcivan'ı, 'nevarus' ve 'nevnihal'i... 'nevruz'ları 'nevhiz'leri, hülasa hep yeni yetişmiş, taze ve körpeleri! Çiçek olsun, yemiş olsun, gün sene ve insan olsun, daima böylelerini! Başta Nevsal!"

Zarfa uzanan el istikamet değiştirdi, genç kızın çenesine uzandı, hafifçe fiske vurdu:

"Hanımefendi okuyunuz diye yolladı, oğlundan gelen mektup, içinde resmi de var."

"Masaya koy, onu sonra okurum. Şimdi başka bir mektup okuyorum."

Nevsal'in yüzüne baka baka okudu:

Her ne okursam çün otuz ikiden hâli değil
Yüzünün metnini şerhider okunan fasl-u bâb

"Hiç anlamadım."

"Beni bir gece yine telefondan ararlarsa ve haberi yine sen getirirsen manasını anlatırım."

"Gündüz anlatamaz mısınız? İlle gece olması mı lazım; geceyi sevmem ben!"

"Sus! Asıl günaha sen girdin şimdi! Zira 'tecelli' geceye

mahsustur; miraç, mevlit, Kadir geceleyin olmadı mı? Hem sen bir hilalsin Nevsal... Sana gecelerin karanlığı içinde parlamak yaraşır; karanlıklar sana ayna olur. Biraz oturmaz mısın?"

"Ne kadar değişmişsiniz beyefendi! Bir haftadır yüzüme bakmıyordunuz, benimle bir tek lakırdı etmiyordunuz."

"Kördüm, gözlerim açıldı; dilsizdim, lisana geldim."

Eli genç kızın tekrar yüzüne yaklaştı. Nevsal yaradılıştan koket, ayrıca hazırcevaptı:

"Eliniz, ayağınız tutmuyordu, şimdi hareket etmeden duramaz oldunuz!"

Şeyh ayrıca özene bezene giyinmişti: Gri fanila bir pantolon, boynunda beyaz fular, sırtında deve tüyü renginde yumuşacık bir ropdöşambr... Elleri bembeyaz, tertemiz. Sakalını da galiba kendisi düzeltmişti, kararında, zarifti.

"O pos bıyıklı ihtiyar adam geldikten sonra değiştiniz; ben farkındayım. Pek iyi haberler mi getirdi? Keşke daha evvel gelseydi de bir haftadır yüzünüz güleydi..."

Böyle diyen Nevsal nihayet Baki'nin gözüne girdiğine memnun, gayritabii, aşırı bir dalgalanışla yürüyüp odadan çıktı. Anasından öğrendiği ve kanından aldığı gibi yaptı, Prenses'e tekmil raporunu verdi:

"Mektubu yavaş yavaş, dikkatle okuyup geri veririm, dedi. Mektupçu beyin yüzü gülüyordu, hanımefendiciğim... O nemrut hali kalmamıştı."

"Memnun oldum. Ufak bir rahatsızlık geçirdiği anlaşılıyor."

Peryal şöyle düşündü: Baki, tanıdı tanıyalı devir devir, bir donukluk, arkasından canlılık nöbetlerine uğrardı. An-

laşılan uyanıklık başlamıştı; artık Ada'da kalacağı şüpheliydi. Kalsa bile Bersad'ları, Melal ile Memhure'leri yanına çağırmadan duramazdı. Zengin dul oğlundan aldığı haberlerle o kadar sevinç içindeydi ki:

"Çağırsın," diye söylendi, "köşk biraz neşelensin! Bütün yaz ölü geçti. Nevsal iyi dikkat etmiş: Hazret kâhyası Şaban'la konuştuktan sonra kendine geldi. Kim bilir nasıl bir haber getirdi? Kime dair? Konuşkanlığı üzerinde ise belki söz arası bir şeyler anlarım."

Şeyh'in yanında kâhyası yahut vekilharcı posbıyık Şaban efendi ancak on dakika kalmış, eğlenmeden hemen geri dönmüştü. İskeleden yayan gelmiş, kesi[1] yoldan yine yayan gitmişti. Yetmişini çoktan aştığı halde demir gibi sağlam, tıknaz vücutlu, göğüslü ve sükûti[2] bir adamdı. Evlenmemişti, lakin bir rivayete göre Galata'da devam ettiği bir ev vardı; son yıllarda bile bazı gece konağa sabaha karşı dönüyordu... Ağzı içki kokarak!

Baki'nin vaktiyle Kıztaşı tekkesi sahtanatında elde ettiği dükkânların kirasını ve yine Yağcılar Sokağı'ndaki hanın gelirini Şaban toplar, dalyanı da o kiraya verir; Şeyh ortada görünmezdi. Bir söz çıkmıştı: Hırvat dönmesi kâhya Müslümanlığı zahiren kabul etmişti, eski dinine sadık kalmıştı; boynundan geçirilmiş zincir ucunda altından bir haç taşıyor, onu göstermemek için de en sıcak günlerde göğsünü açmıyordu!

Saat beşe doğru Şeyh'in çay tepsisini hazırlayan Hocahanım, neşesi yerine geldiği için sokağa bakan pencere

1 kesi: kestirme
2 sükûti: az konuşan

önünde dışarıyı seyrederek lisan bilmediği halde radyo ve plaklardan kapma "İl me dit des mots d'amour" şarkısını Fransızca mırıldanan kızına dedi ki:

"Şunu sen götürüver, bırak, çık. Zeynep çamaşırları topluyor. Hazret zaten yine gayya kuyularına dalmıştır ya... unutur, soğutur, içmez. Aldırma, ne yaparsa yapsın; ister içsin, ister içmesin!"

Nevsal mektupçu beydeki değişikliği anasından gizlemişti. Can atmakla beraber mahsus kaşlarını çatıp isteksizce tepsiyi aldı. Sofada gülümsedi, yürüyüşüne çeviklik verdi. Zaten az evvel, kendisine yakıştığını bildiği lacivert dar eteğiyle acı sarı, kısa kollu bluzunu giymiş, saçlarını kabartmıştı.

Kapıya vurdu, ses gelmedi; usulcacık açtı; Şeyh odada yoktu. Etrafı dinledi; Prenses'in dairesinden mırıltılar duyuluyordu. Tepsiyi koridordaki servis masasına koydu, gidip kapı aynasına kulağını dayadı. Anahtar deliğinden bakmıştı ama kilidin dili inikti, içerisi görünmüyordu; Peryal daha emniyetlidir diye sürme kullanırdı.

Konuşan Şeyh'ti ama söyledikleri tahta ardından işitilmiyordu. Ancak bu konuşma hararetliydi; izahat verişe benziyordu. Genç kız, Baki ile Peryal arasındaki münasebetin şeklini bir müddettir merak ediyor, kafasını bununla yoruyordu.

"Acaba," diyordu, "hanımefendiye de bir zaman âşık mı olmuştu? Prenses ufak tefek, zarif vücutlu, sevimli ve tatlıdır. Arkadan bakanlar taze bir kız sanıyorlar; beraber sokağa çıktığımız vakit de bizi yüzümüzden ana kız sananlar çok. Bunu herkesin gözünde okuyorum. Şimdi ona da diller döküyor, şiirler mi okuyor Şeyh?"

Odada ayak sesleri duyunca uzaklaştı ve tepsiyi eline aldı, yeni geliyormuş gibi yaptı. Odadan çıkan Baki'ydi, giyimliydi ama şehre inecek kıyafette değil. Belli ki çamlıkta dolaşacak; çay tepsisini görünce:

"Niçin siz zahmet ettiniz," dedi, "Zeynep getirirdi. Veriniz, ben odama götürürüm."

Almak istedi; Nevsal vermedi. Nihayet birer tarafından tutup ikisi taşıdılar. Genç kız içinden:

"Ne hoş oldu bu adam," diyordu, "ne nazik, ne sevimli... ayrıca yirmi yaşında delikanlı gibi canlı da!"

Odada kapıyı örten Şeyh dedi ki:

"Karşıma oturunuz da çayı birlikte içelim. Şu taze şeftali reçelini de siz yiyiniz, rengi pek latif, rayihası da... tam sizin o güzel ağzınıza layık. Yedikten sonra dudaklarınız büsbütün ballanacak, rayihalanacaktır. Öpebileceklere ne mutlu!"

"Söylemeyiniz böyle şeyler beyefendi..."

"Bir haftadır söylememekten bezdim, usandım. Bırakınız konuşayım da açılayım. Niçin oturmuyorsunuz?"

"Nasıl olur? Geliverirler, görürler."

"Gelsinler, görsünler. 'Gönlüm böyle istedi' derim. Benimle kahvaltı etmeyi siz istemiyor musunuz?"

Nevsal istediğini anlatan bir bakış ve gülümsemeyle başını sallıyordu. Baki pencereden Heybeli'ye doğru bir göz attı:

"Sonra da keşke yine beraberce çamlıkta dolaşmaya çıksak, deniz kenarına insek. Bu akşam mükemmel bir lodos gurubu olacak; yanınızda bulunarak seyretmek beni kırk yıl evveline götürürdü, taze hayat bulurdum."

Hocahanım kızı birbiri arkasına yağan ve her biri guru-

runu okşamakla kalmayıp muhayyilesini de süsleyen iltifatlardan içinin tatlı tatlı eridiğini, vücudunun külçe halinden çıkıp hafifleştiğini, ruhunun kanatlandığını duyuyordu. Dilediği olmuştu; film yıldzlarının, Gürcü güzellerinin, kibar hanımların, hatta hanımefendisinin arasına kendisi de katılmıştı; Şeyh'i kendisine âşık etmişti.

Masayaya oturmadı ama odadan da çıkmadı; konuştu:

"Çamlık dediniz de hatırladım. Geçen gün çamlıkta sizin bir ahbabınıza rastladım."

"Kimmiş o? Benim ahbabım olduğunu nereden bildiniz? Hem benim burada bulunduğumu kimseye söylemeyecektiniz?"

"Bir dalgınlığıma geldi. Hem zararlı birine benzemiyordu, ufak tefek, gösterişsiz, yaşlı birisiydi.. şairmiş, bir sürü beyit okudu."

"Anladım... İşi gücü beni kollamaktır. Fakat artık bilse de ehemmiyeti yok; 'riyazet' ile tasfiye oldum, beşeriyet âlemine ricatte beis kalmadı, yani aranıza döndüm, Nevsal Hanım!"

"İyi ettiniz, bu size daha yakışıyor."

"Gidiyor musunuz? Olmaz, ille şu biçimli şeftaliyi yiyeceksiniz. Yediğinizi göreceğim. Hatırımı kırmayınız."

Baki tabaktaki diri, kabarık şeftalilerden birini ikiye bölerek kaşığa aldı, eliyle Nevsal'e doğru uzattı. Genç kız reçelin dökülmesinden korkarak ağzını açmaya mecbur kalmıştı. Telaşından meyveyı olduğu gibi yuttu. Tam o sırada belinden yakalanmıştı; geri kaçmaya fırsat bulamadı, henüz tatlılı duran dudakları üzerine Şeyh'in dudakları konmuştu. Çırpındı, kurtuldu; söyleniyordu:

"Fena yaptınız! Bir daha odanıza girmeyeceğim! Meğerse size de yüz vermeye gelmezmiş... Hiçbirinize güvenilmiyor... Ak saçlısına... sakallısına bile!"

Koridora fırlayınca bir anda kendisini topladı, saçlarını düzeltti, dudaklarını silecekti ama mendili yoktu, parmağı ile ovuşturdu. Çarpıntısını gizlemeye, tabii görünmeye çalışarak merdivenlerden indi. Anası soruyordu:

"Yedi, içti mi, bari?"

"Şeftali reçeline aç kurt gibi saldırdı."

"Öyledir o... Bir defa oburluğu tuttu mu doymak bilmez!"

Nitekim çamlıktan dönüşte akşam yemeğine oturulduğu zaman Baki, Prenses'e dedi ki:

"Müsaade buyurulursa bir aperitif alayım; mahdum[1] beyefendinin afiyetine içeceğim. Mektubu neşe verdi; adeta gözüm açıldı. Yok... fazla bir şey istemem, bir kadeh viski... o İskoç şişelerinden var değil mi? Âlâ! Emir buyurunuz da getirsinler."

Prenses kendisi getirmeye gitti. Böyle şeyler ince kilerde bulunurdu ve kilitleme merakı olduğundan anahtarları odasında saklardı. Hasis cömertler gibi beş on liralık masraf için eli titrer, beş on bin lirayı kolayca gözden çıkarırdı.

Sofraya bahçıvanın karısı Zeynep'in hizmet etmesi âdet olduğundan Hocahanım'la kızı yemek salonunu ara sıra kapı aralığından gözetliyorlardı. Şeyh'in viski içişine Nevsal pek şaştı. Üçüncü kadehe başlamıştı ve tuhafı –yani Nevsal için tuhaf olanı– hem içiyor, hem de Allah, Kâbe, zemzem, savm, salât gibi dinle alakalı birçok kelimenin tekrarlandığı bir bahse dalmış, adeta vaaz veriyordu.

1 mahdum: oğul

Yemekten sonra ev sahibesiyle misafiri denize bakan küçük salonda yine saatlerce konuştular. Prenses odasına çekileceği sırada Hocahanım'a dedi ki:

"Mektupçu bey yarın öğle yemeğine birkaç ahbap çağırmış, Bersad Hanım'ı falan... hazırlıklı bulununuz. Veysel Ağa erkenden iskeleye gitsin de balık, ıstakoz arasın. Zeynep de bir mantı açsın. Beyefendi istedi."

Nevsal, hayatına iyi kötü bir vaka karıştığı o günün gecesinde her genç kız gibi muhayyilesiyle baş başa kalmak için yatağına erkenden girmiş, fakat henüz uyumamıştı. Anası misafir haberini verdi, ilave etti:

"Curcuna başlıyor. Eğer tekkesine dönmezse her gün misafirin dördü gelir, beşi gider. Allah yardımcımız olsun."

"Fena mı? Eğleniriz. İnsan yüzüne hasret kaldık."

"Evet ama Şeyh canlandı, artık sade şeftali reçeline değil, önüne gelene saldırır. Kendine mukayyet olmalısın."

"Tırnağıma ilişemez; sakalını yolarım vallahi! Rezalet çıkarırım."

"Onu da istemem; hanımefendi de seni haksız çıkarır, şeyhine toz kondurmaz."

"Ben de halamın yanına giderim."

"Gidince ne kaybedersin bilir misin? Mükemmel bir çeyiz ve iyi bir koca!"

"Hepsi kendisinin olsun. Ben namusuma söz getirtmem."

Bu cevabı veren, vermek suretiyle de anasını memnun eden Nevsal içinden söylendi:

"Gece telefon çalsa da yine Şeyh'i isteseler, ben işitsem, gidip ben çağırsam!"

Dört taraftan tahkikata koyulan Bersad Hanım neticede malumatını tamamlamıştı. Kâhya Şaban efendinin kapı kapı dolaşarak efendisi tarafından bildirdiği Ada davetine gitmek üzere vapurda Melal ve Memhure ile birleştiği zaman onlara öğrendiklerini birer birer söyledi:

"Haber doğrudur, Neşide gayriresmi nişanlanmış, müddeti dolunca da evlenip hemen seyahate çıkacaklarmış. Meğerse Unal son aylarda Yakacık'taki o 'biju'[1] gibi villasını maşukasına tahsis etmiş, Gürcüler köyde bir buçuk ay kalmışlar. Siz, Melal hanımefendi, bunu nasıl oldu duymadınız? O kadar yakınınızda oturuyorlardı."

"Demek ki çok gizli tutmuşlar; belki de ara sıra geliyorlardı; zira bizim Peyveste dadı Hediye'ye sokakta birkaç kere rastlamış. Bir defa Neşide'yi de bahçede, ibrişim ağacının altında görmüş."

"Her neyse... Kız partiyi vurdu. Fakat öğrendiğime göre –haber yerindedir– pek memnun görünmüyormuş. Hâlâ kocasını sevdiğini söyleyenler var."

Memhure omuzlarını kaldırdı:

"Budala," dedi, "ondan da bu beklenir. Unal'ın servetine layık mı zaten? Langa'daki ev çoktu bile miskine! Hazret galiba hakikaten yaşlandı, yanıp tutuşacak başka birini bulamaz mıydı?"

"Öyle diyorsunuz ama Yahya Bey de vuruldu, işte!"

"Ne olacak? O da elli beşini bulmuş, mahdut[2] kafalı bir adam... Ayrıca da soğuk nevanın biri. Karısı 'servetin de senin olsun, suratın da!' dedi şoförüne kaçtı. Yat meselesinin aslı var mıymış?"

1 biju (Fr. bijoux): mücevher
2 mahdut: sınırlı, kısıtlı

"Henüz yok. Bir tane bulmuş ama çok eski bir tekneymiş, almaktan vazgeçmiş. Şimdilik nişanlısına İngiliz markalı bir araba hediye etmiş. İçinde görmüşler, ablası başörtüsüyle yanma biniyormuş. Fakat Neşide çok şık giyiniyor, otomobile yaraşıyormuş."

Hanımlara bu bahisten fenalık gelmişti. Melal lafı değiştirdi:

"Biz Hazreti konuşalım. Acaba nerelere, kimlerle gittiğini, ne sebeple Ada'da saklandığını anlatacak mı?" diye ortaya yeni sualler attı ve filozof geçindiğinden birtakım mütalaalar[1] ileri sürdü. Hazırladığı 'Mukayeseli Şark ve Garp Mistisizmi' eserinde 'itikâf' yani bir yerde nefsini hapsedip kalma ve 'itizal' yani ayrılıp çekilme, insanlarla ihtilattan[2] kaçınma hallerine dair geniş malumat varmış.

"'Ermişlik' hali ve şartıdır, bunlar... İşlenen bir suçun cezası olarak nefse tatbik edildiği gibi vecde gelmek, Kâdir-i Kül'e yaklaşmak için de müracaat edilen vasıtalardandır; uzun meseleler! Şimdi fikrimi söyleyeyim: Hazret itikâftaydı. Ne Lerzan ile bulunuyordu, ne bir başkasıyla! murakabeye[3] varmıştı."

"Demek eskiden tanıdığı, yaşadığı bir yere kapandı, zikir ve ibadetle meşgul oldu."

"Bence öyle... Galiba önceden kendisine bir müddet tayin etmişti; bu müddet dün veya bugün bitti. Hesaplarsanız seyahate çıkalı tam 90 gün olmuştur. Bir sebeple İstanbul'a dönmek mecburiyetinde kalınca da müddeti en tenha ve sa-

1 mütalaa: görüş, düşünce
2 ihtilat: karışım, karışma
3 murakabe: iç dünyasına dalma

kin bir yerde, Peryal'in köşkünde tamamladı. Orada 'nefs-i emmareyi tahrik edici bir şey yoktu."

"Ya Nevsal?"

"Bunu bilmiyordu. Fakat eminim, 99 günü bitirmedikçe gözü kimseyi görmemiştir. Hazret nefsine ceza vermesini de bilir, mükâfat vermesini de! Büyüklüğü söz götürmez; asrın nadir şahsiyetlerindendir. Bizim anlayışımızla hareketleri acaba kendisinin daha yüksek kavrayışına göre gerçekten kusur mudur? Büyük adamdır vesselam!"

Memhure alay ettiğini belli etmemeye çalışarak mırıldandı:

"Amenna! Zaten öyle göreceğim geldi ki... Gözümde tütüyor. Bir de şu Nevsal dediğiniz kızı merak ediyorum. Sahiden güzel mi?"

Bersad Hanım cevap verdi:

"Tam bir fikrim yok, ancak birkaç dakika görebildim. O da Neşide gibi mükemmel endamlı... Buğday renkli, ela gözlü bir taze... Çok sevimli, okşamaya mecbur oldum. Eli kendiliğinden yüzüne gidiyor insanın!"

"Ada'da da 'Ya hey!' desenize... yalıdaki gibi... bu da bir sonbahar faslı!"

Melal Hanım Memhure'nin bu sözüne dudak büktü. Bersad Hanım gülümsedi ve;

"Biraz da Prenses göz yumsun!" dedi. Bahis tekrar Unal ile Neşide'nin evlenmelerine çevrildi.

Müteahhit Yapıcı'nın hanımı daha dört beş ay önce modası geçmiş şapkalarını verdiği, tam bir sene evvel düğününü kendi köşkünde yaptığı ve mektep önlüklü yaşından

tanıyıp bahçede tarla çapaladığını bildiği kızın ikbali[1] karşısında şaşkındı.

"Tevekkeli değil," diye söylendi; "evleri tamir ediliyor; şimdi bir de bahçıvanları varmış."

"Köşkü kayınvalide ile baldız hanıma hoş görünmek için yaptırıyordur; bahçıvanı da yeni ailesi artık yorulmasın diye tutmuştur. Kimbilir daha neler olacak? Bir garaj da kondurur muhakkak... Gelin böncedir, Büyükdere'deki yalıyı, Maçka'daki konağı istemez de köyde oturmaya kalkarsa hiç şaşmam."

"Şeyh kıza uğur getirdi; zaten kime muhabbetle bakarsa şans verir."

"Ama Samiyeciğin hayatı, biçare İrfan'ın da istikbali mahvoldu."

Melal:

"Başkalarının felaketine mal olmayan saadete nadir rastlanır," diye büyük laf etmekten kendini alamadı; puflayıp duruyor, uzun süren Ada yolculuğundan sızlanıyordu. Memhure oralı değildi; kamarada İngilizce gazeteler, mecmualar okumakla meşgul, koltuğuna yatarcasına yaslanmış, etrafındakilere kayıtsız, önden fermuarlı deri ceketiyle azıcık işçi kıyafetinde ve bu kıyafetin kibar kadın üzerindeki cazibeliğine emin, bir sarışın delikanlıya bakıyor, içinden:

"Onunla şu Heybeli'ye çıksam; yayan Çamlimanı'na gitsek ama izbe yollardan! Sonbahar insana escapade[2] arzusu veriyor, angarya işlerden kaçmak, kendi havasına uymak... Galiba sarışın genç de böyle bir arzuya kapılmış. İşini bı-

1 ikbal: talih, baht, iyi günler görme
2 escapade (İng.): yaramazlık, haylazlık

rakmış, rastgele bir vapura binmiş, gidiyor; hangi Ada'ya ineceğini de bilmiyor," diyor, yine içinden arkadaşlarını çekiştiriyordu:

"Melal hasedinden çatlıyor. Neşide kendisinden yüz kat güzel, ayrıca tazeydi; şimdi yüz bin kere daha zengin de oldu. Nasıl kıskanmaz? Bersad Hanım aksine memnun: hem yepyeni bir mevzu buldu, hem de birçok genç ahbabının yüreği kan ağlayacak diye ağzı kulaklarında! Bunlar görüşülür insanlar değil ama ne yapayım, bir defa aralarına düşmüşüm. Akşama Fethi'ye hepsini anlatayım da eğlenelim. Bayılır böyle dedikodulara! Hazret şayet Fethi meselesini duyarsa –ki duyacaktır muhakkak– surat asacaktır. Galiba Şeyh'in yıldızı sönüyor, işler hep sarpa sarmakta!"

Doktorun muayenehanesinden çıktıkları zaman Neşide ile ablası Hediye'yi kollayan orta yaşlı, bir makam hademesi gibi terbiyeli, temiz giyinmiş şoför arabanın kapısını açtı ve genç kadın içeri girerken kasketini çıkardı; sonra kapıyı örtüp yerine geçti, gidilecek yer hakkında emir bekledi. Bu emir, dalgın olan Neşide'den değil, ablasından geldi:

"Yeşilköy'e!"

Yahya Bey Hediye Hanım vasıtasıyla nişanlısından sokağa hiçbir zaman şapkasız çıkmamasını rica etmiş, şiddetli ısrarlar üzerine en maruf iki atölyenin yaptığı şapkalar kutu kutu köşke gönderilmişti.

Pahalı, zarif, son moda şapkalar Neşide'yi güzelliğine ilaveten şuhlandırdıktan başka çehresindeki asil hatları da büsbütün görünür hale getirmişti. Yarın nadide kürkler ve sahici mücevherlerle bu güzellik sultanlaşacaktı da!

Surlar dışına çıkan otomobil mezarlıklar arasından geçerken kız kardeşinin gözlerini kapadığını ve iç çektiğini gören Hediye onun Samiye'yi düşündüğüne hükmetti. Kendisini tuzruhuyla yakacak, o suretle de bugünkü izdivacına imkân bırakmayacak olan zalim kadına karşı, ölümünden ve cesedi bulunup gömüldüğünden sonra Neşide günlerce ağlamış, hadiseyi gizli tuttuğu için bildiğini söyleyip ferahlayamadığından ıstırabı uzun sürmüştü. Atlattığı tehlikeyi bir gün ablasına anlatmış ve:

"Keşke dövmesiydim... kapı dışarı atmasaydım... eve alıp teskin etseydim. Öyle yapsaydım belki intiharı önlerdim," diye sızlanmıştı: adeta vicdan azabı çekiyordu. Ayetullah Bey'i de bir daha görmemişti. Görmesi, candan teşekkür etmesi lazımdı. Demin yol uğrağı Saraçhanebaşı kavşağından geçerlerken Neşide yine etrafına bakmaktan çekinmişti; zira Zeyrek'teki konağa oradan gelir, giderdi. Hani Baki iki defa küçük eve yalvarıp yakarmak, el ayak öpmek için uğramıştı ya... Hep o hatıralar!

Bununla beraber Hediye, kız kardeşinin göz kapayıp uflamalarından memnundu; doktor hisliliğin de hayata karşı alakanın başlamasını iyilik alameti saydığını söylemiş, "şifa alaka duymakla avdet edecektir" demişti. İşte kardeşinde bu alametler yavaş yavaş beliriyordu.

Abla bekliyordu ki Neşide durgunluğundan, his tutukluğundan kurtulup onun da kılığı, kıyafeti ile meşgul olsun, ablasına da yaşayacakları hayata uyan çeki düzeni versin.

Gazinonun önünde durdukları vakit garsonlara yollarını kollattıran Unal kapıya kadar geldi. Uzun boylu, gösterişsiz giyinen, hatta buruşuk elbiselerden hazzeden yahut böy-

lesi ile şahsiyet yaptığına inanan sarışın kırantası, aşırı derecede nezaketli bir adamdı. Az konuşur, ukalalık etmezdi. Karşısındakinde hasıl ettiği ilk tesir şuydu: "Nasıl olmuş da bu kadar büyük bir servet yapmış? Hiç de fevkalade bir tarafı yok. Hatta ortadan aşağı zekâda, ayrıca beceriksiz, elinden iş gelmez bir insan hissi veriyor. Tuhaf şey!"

İş hayatı yerine politikacılığa kalkışsaydı konuşkan, hele hatip ve konferansçı olmadığından, bilhassa aklının ermediği şeyleri kavrar görünmeye mantığı da, sağduyusu da müsaade etmediğinden pek sönük yani meclis komisyonlarında çalışıp umumi heyette ağzını açmayan meçhul mebuslar arasında kalır, ezilirdi.

Peki, onu Yahya ve müstakbel Karun yapan hangi hassası, meziyetiydi? Şimdi ismi bile unutulmuş bir vekilin elinden tutup silah arkadaşlığı ve hemşerilik gayretiyle kendisini un ve değirmen teşkilatının başına geçirmesi bezgin binbaşı mütekaidinin şuuraltında çöreklenip uyuyan Ford'u, Ford ve Amerikalı işadamı ruhunu harekete getirdi.

Kalenderî böyleleri için:

Hudâ Kadirdir eyler seng-i hârâdan güher peyda

derdi. Zaten memleketin her meslekten meşhurları gibi Unal ile de ahbaptı; ekmeğin nimet oluşuna ve onun her ekmekte bir hissesi bulunmasına telmih ederek ismini "veli nimet" koymuştu; kızınca bu isim değişir. Yahya'dan bahsederken:

"Bizim 'gözüne dizine dursun' ne âlemde? 'Gözüne dizine dursun' görünmüyor!" derdi, Neşide hakkındaki haberi

alınca bir gün yazıhaneye uğramış, istikbali emniyete almıştı. Yarın, evlenmelerinden sonra kendisine yepyeni, şahane bir kapı açılacaktı; bir kapı ki açıldığı salonda Neşide gibi bir ev sahibesiyle karşılaşacaktı; hem de Baki'ye inat!

Vakalardan sonra genç kadını görebilmek ümidiyle birkaç defa Erenköyü'ne gitmiş, köşkün sokağında aşağı yukarı dolaşmış, içeri girmeye cesaret edememiş, o civarda bir ahbap evine demir atmıştı. Bazen kendi kendine soruyordu:

"Üzerimde derin bir tesir bırakmış, unutamıyorum. Yoksa ben de Gürcü güzeline Baki gibi bir görüşte vuruldum mu? Yahut Baki'nin gözdesi olduğundan dolayı mı haset ve garaz saikasıyla gözüm üzerinde kaldı, olduğundan fazla mı güzel buluyorum?"

Çay davetinin ertesi günü Fethi Balkaya ile buluşunca –Memhure'nin parasıyla çıkacak gazete için son zamanlarda sık buluşuyorlardı– izdivaç haberini ona da vermişti. Delikanlı da genç kadın hesabına memnun oldu; zira Neşide'nin etrafındakilere muhabbetle karışık hürmet ve iyi niyet telkin eden bir hali vardı. Hele Şeyh'ten kaçıp kocasından boşanma vakalarını bilenlere irade kuvvetini ve iffetliliğini de tasdik ettirmiş, böyleleri nazarında küçük bir kahraman kesilmişti.

Fethi yüksek terzi elinden çıkmış pahalı kumaştan yeni ve takım takım elbiseleri, ipek gömlekleri, renk renk ayakkabıları ve kıravatlarıyla eski Fethi değildi. Gazete fonu olarak bankaya kendi namına açılan cari hesaptan epeycesini süsüne sarf ediyor, matbaa ve idarehane mukaveleleri imzalıyor, çeklerle hesaplar ödüyordu. Vecizeci ara sıra ona şöyle söylüyordu:

"Nasıl? Ben sana 'Lerzan'ı yakında unutursun, sevmediğini anlarsın, daha iyisini bulursun' demedim miydi? İyi ki vakit kalmadı da evlenmedin. Bugün karşında öylesi var ki arkasından traktör sesleri alkış tutuyor. 'Pamuk féerie'si'[1] bu! Balya balya pamuk, hem de Akala pamuğu... Süprüntüsü değil!"

Fethi'ye para ve zenginlik hırsı gelmişti. Neşide'nin evlenme haberi üzerine bir ara dedi ki:

"Milyonlar şimdi bu kadında! Unal gözünü yumuverince memleketin en büyük mirasyedisi olacak."

"Hele 'nimet gözüne dizine dursun' bir defa öbür dünyayı boylasın, meseleyi ele alırız, bir şeyler yapmaya çalışırız."

"Ne gibi, hocam?"

"Eh, zengin dul kocasız duracak değil a! Hem durmamalıdır da... Ben aklını çelerim."

"Anlamadım."

"Anlamayacak ne var delikanlı? Memhure'yi bırakır, himmetimle[2] Neşide'yi alırsın. Yüksek sosyetede evlenip boşanmalar şimdi Haliç kıyılarının yoksul sekenesi[3] arasındakinden daha revaçta! Değiştirilen koca adedi nispetinde kadının itibarı artıyor. Tek kocayla kalmışlara özürlü insanlarmış gözüyle bakıyorlar. Neredeyse hekime gitmelerini, tedavi görmelerini tavsiye edecekler!"

Fethi'nin ağzına, daha doğrusu hayalhanesine bu bir parmak balı çaldıktan sonra Kalenderli:

1 féerie (Fr.): peri masalı, peri oyunu
2 himmet: çaba
3 sekene: oturanlar, sakinler

"Haydi bakalım," dedi, "ciddi işler bugünlük kâfi! Şuradan bir taksiye atlayalım da Beyoğlu'na çıkalım; canım bira istedi. Ha! Sana her şeyden evvel ufak bir otomobil lazım. Şimdilik ufak! Arkasından büyüğü de gelir. Ben bu patron hanıma bahsi açarım!"

Tam o sıradaydı. Akşam postasını getirmek için gazete kutusunu açmaktan dönen hademe Balkaya'ya birkaç zarf uzattı. Birinin içinden sadece bir gazete kupürü çıkmıştı. Buna göz gezdiren muharrir:

"Hocam," dedi, "al sana benden de mühim bir haber!"

"Ne o, Baki'ye bir şey mi olmuş?"

"Bizim Lerzan evlenmiş."

Kalenderli kesilmiş gazete parçasını kaptı, gözlerine iyice yaklaştırarak okudu. Bu bir vilayet gazetesi kupürüydü ve sabık film yıldızının Amerika'da heyetine mensup elektrik teknisyeni Mister Mc Lee ile evlendiklerini ve yakında Şikago'ya gideceklerini yazıyor, mesut çifte iyi yolculuklar temenni ediyordu. Vecizeci:

"Biz de aynı temennilere iştirak ederiz," dedi, "güle güle küçük hanım, benim hayalde kalan Turhan Sultanım! Sen zaten o şahane rolü beceremezdin!"

Süha takside arkadaşına diyordu ki:

"Anlaşılan Baki'nin günahına girmişim; senin metresini kaçıran o değilmiş. Her rezaleti yapmaktan çekinmeyen bir sabıkalı olduğu için tabiidir ki kendisinden bu da beklenirdi. Firar tarihleri birbirine rastlamış. Mc Lee mi, ne karın ağrısıdır, o Amerikalıyı tanıyor musun?"

"Görmemiştim ama macerayı işitmiştim: Lerzan film

çevirmeden önce Kaskat barında çalışırdı; herifi burada tanımış, bir müddet de beraber yaşamışlar, ayrılmışlardı. Demek oluyor ki muhabere etmişler; aşüfte filmin çevrilmesi biter bitmez İzmir'i boylamış. Galiba Şikago haydudu gelip kadın otomobiliyle alıp götürmüş... İzini bulamamıştım."

"Kapa o sahifeyi! Lerzan'ı da Amerikan yardım faslının takas hesabına yazıver, bitsin. Biz de oradan bir film yıldızı apartmıştık, ödeştik. Kalite itibarıyla kârda olan biziz!"

Macera ortağı iki ahbap Beyoğlu'nda Pasaj içindeki birahanede atıştıradursunlar, ötede Yeşilköy Gazinosu'nda o akşam Neşide ilk defa hayatla ve etrafıyla alakalandı; biraz konuştu da...

Yahya ile Hediye memnundular; ara sıra göz kaş işaretleriyle birbirlerine:

"İyilik ve açılma başladı, işler yoluna giriyor," diyorlar, gülüşüyorlardı. Serin, fakat çok renkli bir sonbahar gurubunu terastan seyrederlerken Unal yine seyahat bahsine dokunmak cesaretini gösterdi; Riviera mevsimi geliyormuş. Bu, izdivaç tarihini hatırlatmaktı, tayinini istemekti.

Neşide, yaprakları dökülmeden evvel mercan rengi bağlayan frenksarmaşıklarının örttüğü çardak altında, ellerini parmaklığa dayamış kırmızı bir dekor içinden kırmızı ufka ve kırmızı denize bakıyor, susuyordu. En masraflı bir revü filminin harikulade gönül okşayıcı bir sahnesinde başrolü oynuyor gibiydi. İçeride müzik başlayınca Unal'ın da cesareti arttı; dedi ki:

"Cevabınızı bekliyorum Neşide Hanım... Bir şey söyleyiniz, bir tarih tespit edelim."

"Ne söyleyeyim efendim? Siz hangi tarihi münasip görürseniz..."

"Velinimet" o derece sevindi ki şaşırdı; nişanlısının değil yanındaki ablasının elini kaptı ve öptü.

2

Üç hanım Nizam'daki köşke vardıkları zaman prenses Peryal kendilerini camlı kapı önünde güler yüzle karşıladı. Öpüştüler ve az sonra antredeki aynanın önünde durup çantalarından çıkardıkları mendillerle yanaklarındaki ruj izlerini sildiler.

Memhure ile Melal her şeyden önce Nevsal'e bakmışlardı. Genç kız koşmuş, misafirleri başıyla selamladıktan sonra mantolarını almaya koyulmuştu. El verip vermemekte üçü de şüpheye düşmüşlerdi; zira hanım muamelesi mi edilecek, ikisi ortası mı? Henüz kararsızdılar.

Merdivenden çıkarlarken Melal yanındaki Memhure'ye fısıldadı:

"Vallahi bu kız Neşide'den çok güzel... Hem cin gibi zeki!"

Sarışın dul, ahbabının bunu yarınki zenginliğini kıskandığı için Gürcü güzeline garazla söylediğine hükmetti. Nevsal hoştu, hakikaten zeki bakışlıydı ama Neşide'deki insanın içini berrak pınar suyu manzarası gibi ferahlatıp serinleten rahat duruluktan mahrumdu.

"Benim gözüm tutmadı," dedi, "sinsi, içinden pazarlıklı bir şeye benziyor. Böyleleri erkeğe teşebbüs zahmeti vermeden armut gibi ağızlarına kendiliklerinden düşerler."

Melal içinden şunu dedi:

"Herkesi nasıl bilirsin?' Kendin gibi! Asıl pişmiş, olgun armut Memhure! Demin vapurdaki deri ceketli makinistin az daha boynuna sarılacaktı; o bayağı oğlanı gözleriyle yedi. Gazeteci zıpır yetmiyor kadına!"

Fethi ile münasebetini çoktan öğrenmişti; Bersad Hanım'ın duymadığı var mıydı? Beraberce uzun uzadıya konuşmuşlardı: Memhure, Şeyh'in itikâfa çekilmesinden, kardeşi Emced'in bilmem hangi tetkik heyetiyle Amerika'ya gitmesinden istifade ederek yine eski hoppalıklarına başlamıştı.

Hanımlar merdivenin yukarısında Hazretin kendilerini beklediğini gördüler. İltifat buyuruyordu:

"Bugün öyle bir gün ki her zamankinden daha parlak! Bugünü başka günlerle ölçemeyeceğim. Safa geldiniz, safalar getirdiniz. Bir küre üzerindeyim ki gündüzlerini dört güneş aydınlatıyor."

Memhure kendi kendine söylendi:

"Galiba gecelerini de Nevsal ismindeki ay parçası, taze bir hilal!"

Salonda herkes bir yere ilişti; hal hatır sormalar, şundan bundan ehemmiyetsiz konuşmalar arasında üç hanım kaçamaklı nazarlarla Baki'yi tetkik ediyorlar. Yanakları gerçekten renkli ama güneş yanması... Yoksa çehre süzgün, bakışlar üzgün. O da muhabbetle "vefa"larına bakıyor; hepsini çok iyi bulduğunu söylüyor. Gözleri daha ziyade Memhure'yi aramaktadır.

Sarışın dul bunu fark ettiği için Fethi macerasını okuyup anlayacakmışçasına Şeyh'le göz göze gelmekten kaçınıyor; içinden de:

"Nafile," diyor; "hemen sezmiş gibi bir hali var. Ne kadar kavrayışlı adam! Bizde bulunmayan bir kuvvetle görünmeyenleri gördüğü muhakkak. Hele şu kıyafet, tavır ve hareket kibarlığına ne buyurulur? Allah için zarif erkek! Yakında beni çağıracak, tatlı tatlı azarlayacaktır. Sakın tesir edip Fethi'den de soğutmasın?"

Şöyle de düşündü:

"Hani pek de fena olmaz. Şimdiye kadar gazete işine on beş bin lira gitti. Daha ortada fol yok yumurta yok!"

Bir lahza sonra gülümsedi:

"Hele bak, daha yüzünü görür görmez Âşık manevi nüfuzunu gösterdi, zavallı çocuğun aleyhinde alıp tutmaya başladım."

Baki önce Bersad, sonra Melal hanımlara hususi birer iltifatta bulunmuş, sıra kabahatli dula gelmişti; dedi ki:

"Memhure Hamfendi! Siz nasılsınız, efendim? Bu sabah zatıâlinizin teşrifinizi düşünürken Hazret-i pir'in gazelinden bir kıta hatırıma geldi. Orada buyuruyor ki: 'Benim gözümden hiçbir zaman gizli kalmayacaksın. Bazen lezzet ve neşe ile bazen üzüntü ve esefle seni örten vücudunun içinde akıl ve izan olan şey benim!"

"Ne münasebetle beyefendi? Pek anlayamadım."

"Yine Pir der ki: 'Ben sizi, sizden ziyade esirgerim.' Birader beyefendinin Amerika'da bulunduklarını işittim. Bir müddet daha kalacaklar mı?"

"Yılbaşından evvel dönmeyecek."

Memhure deminki manalı sözlere önce kızmış, sonra "adam sen de...ne isterse söylesin. İleri gider, canımı sıkarsa selamı, sabahı keserim, velinimetim değil ya! Herkesin

gözündeki çöpü göreceğine kendi gözündeki merteği görse daha iyi eder. Nevsal'i hemen kafese koymuş... Kızın Şeyh'e aygın baygın bakışlarından belli!" diye işi geçiştirmişti. Sarışın dul hiçbir his ve fikrin kök salıp gelişemediği çorak bir topraktan yaratılmıştı; bir bozkır toprağı... üzerinde –bozkırların baharında olduğu gibi– bu toprak sadece cinsî arzular zamanında yeşerip renk renk çiçekler açıyor, az sonra kuruyup kavruluyordu.

Dere tepe, hafif mevzularda rahat lakırdılarla yemek gayet hoş geçti. Misafir olmadığı zaman kendisine ve ev halkına mutfak cimriliği yapan Prenses, misafire masraftan kaçmazdı. Başka günler mevsime göre hemen hemen sade suya ıspanak, bakla, lahana ve kabak nevinden sebzeler ve irmiksiz cinsinden kaba makarna, kırık pirinçten lapa yedirir, kendisi de bunları methede ede yerdi.

Sofradan kalktılar. Baki havanın ılık, güneşin mahmur olduğunu söyleyerek kahvelerin bahçede, hem de köşke uzak taraftaki meydanımsı ferah yerde içilmesini teklif etti. Bahçıvanla arabacı hasır koltukları taşıdılar.

Vaktaki[1] fincanlar alınıp hizmetçiler çekildi, mecliste sadece hanımefendiler kaldı, mektupçu bey Şeyhliğini takındı; dedi ki:

"Şimdi âdet ya... biz de, müsaade buyurursanız bir basın toplantısı yapalım. Sizlere aziz dostlarıma bazı izahatta bulunmak icap ettiği kanaatindeyim. Benim hesap vermekten pervam yoktur; hatta yarın mahşerde bile korkmayacağım.

1 vaktaki: ne zaman ki

Zira bir rubainin işaret ettiği gibi orada aşkımı elimle tutup hâkimin önüne koyarım ve derim ki: 'Hesabını bundan sorunuz!' Ben ne yaptımsa hep aşk ile aşk uğruna maşukum için yaptım. O maşuk ki beni kendinden yarattı ve kendini bende yaşatıyor!"

Hanımlar dikkat kesildiler; hele Melal kitabı için yeni buluşlara rastlamak ümidiyle heyecan halindeydi. Memhure de merak ediyordu ama:

"Bakalım neler kıvıracak? Yaptıklarına kulp takmasını mükemmel bilir. Hele şu tasavvuf oyunları imdadına öyle yetişir ki!" diye, büsbütün başka zaviyeden, bir hünerbazlık seyrine hazırlanarak! Şeyh kısa bir duraklamadan sonra sesine tokluk vererek devam etti:

"Hepinize malumdur sırrı hilkat aklın alamayacağı bir hakikattir; fakat akla zıt değildir; aklın ihata edemeyeceği[1] kadar hudutları haricindedir. Kendi kendimize bunu bulamayız, anlayamayız. Anlayabilmemiz için ne yapmalıyız?"

"Inititation'a... affedersiniz, 'irşad'a ihtiyacımız vardır."

"Tamam, Melal Hanımefendi! 'İrşad'a, 'murakabe'ye muhtacız. Bize Allah'ı tanıma, onunla doğrudan doğruya temasta bulunma yolunu irşat öğretir ve bu mertebeye insanları aşk götürür. Aşk sayesindedir ki kudret-i fâtıra'yı[2] kendiliğinden sezmek, muhakeme etmek, anlayıp bilmek mümkündür. Murakabe ile 'cezbe'ye vasıl oluruz, cezbe ise insanı Hak ile gizlice birleştirir."

Âşık yine durdu: Bir müddet gözlerini kapadı, bekledi. Belli ki sözü asıl meseleye yani son hadiselere getirecekti; nitekim getirdi:

1 ihata etmek: kavramak
2 kudret-i fâtıra: yaratıcı güç

"Üç ay dokuz gün evvel bugün tam yüzüncü gün oluyor her biri Allah'ın bana birer inayeti olan sizlerden habersizce ayrıldım; ihtiyar-ı gıyab ettim. 'Nereye gitti?' diye soranlar oldu: 'Niçin gitti?' ve 'kiminle?' diyenlere de rastladık."

Hatta birtakım gafil ve suizan ile meluf[1] edani[2] –bunlar için de Mevla'dan mağrifet niyaz ederim– yanımda laubali meşrep bir kadın bulunduğunu da yayıp gezmişler! Değil mi?"

Hanımefendiler bu yersiz dedikodudan müteessir ve mahcup imişler gibi önlerine baktılar.

"Halbuki gidebilirdim, onunla da, bir başkasıyla da! Ben vacib-ül vücudun gökte yaşadığına inanan kuru iman ehli miyim? Nereye baksam Allah'ı gören ve feyzini her mahlukta sezip onları muhtelif tecelliyatı olarak kabul eden bir sufiyim. Hatta şu itikattayım ki Allah kâinattan ve kâinat da Allah'tan başka bir şey olmadığı gibi kadın bu imanı erkeğe telkin eden başlıca anasırdan[3] biridir. Erkek de kadın için!"

Memhure gülümsemesini önleyerek yine içinden söylendi:

"Döndü, dolaştı, sözü tatlı tarafına getirdi: Dini de, imanı da kendi mezhebine uydurdu."

Baki nutkunu kesmemişti:

"İslam mutasavvıfları 'hakiki fail Allah'tır, insan ancak Allah'ın tecelli ettiği bir aynadır' derler ve bu hikmeti bir ayete istinat ettirirler.[4] Eğer bahsi geçen hanımda öyle bir aynanın berrak, musaffa, istiğrak[5] verici vasıflarını, müstes-

1 meluf: alışmış, huy edinmiş
2 edani: en alçaklar, en aşağılıklar
3 anasır: unsurlar
4 istinat etmek: dayandırmak
5 istiğrak: kendi iç dünyasına dalarak dış dünyayla ilgisini kesme

na hususiyetini bulsaydım birlikte gitmekte bir an tereddüt etmezdim."

Hanımefendiler hiçbirinin götürülmeyişini o vasıflardan mahrum oluşları şeklinde tefsir edip kederli bir yüz takınmak üzereydiler ki Baki vaziyeti kurtardı:

"Ancak benim bu yolculuğum, istediğimden daha mücella bir elmastıraş aynada Hakk'ın tezahürüyle mest ve methuş olduğum bir saadet devresi sonuna rastlar, Ya ilahi! Ne bahtiyar kulun imişim ki hüsnünün lahutî ayinedarı günlerce karşımda neşr-i nur eyledi, zatının aynasında siyret ve suretimi temaşa imkânını buldum!"

Meclistekiler tereddüde düşmediler, Şeyh'in maksudu anlaşılmıştı: bu lahutî hüsün, ayna ve aynayı tutan, üçü de Neşide idi. Âşık iç çekti, tekrar konuşmaya başladı:

"Aşk duygusunun şahikası[1] cezbedir, cezbede kadir-i mutlak ile temas hissidir. Kemale ermek hususundaki gayretimin mükâfatını gördüğüm için şükran borcumdu. Borcumu 99 günlük bir riyazet ve dünyadan feragatle ifaya karar verdim. Tek başıma yola düştüm. Aziz dostlarım! Gittiğim yer cenup hudutlarımızda çorak, kurak bir çöl kasabasıdır; mürşidim Saraç Feyzullah Efendi orada medfundur,[2] taş duvarlarla çevrili izbe küçücük bir ev onun zaviyesidir. Buraya kapandım, vahdet, uzlet, inziva, feragat içinde aşk sarhoşluğunun en yüksek zevkini tattım."

Bersad Hanım, Şeyh'in işaret ettiği yerleri bilen bir kadındı; hayalinde sahneler kurmaya da müsait yaradılışta ol-

1 şahika: doruk, zirve
2 medfun: gömülü, defnedilmiş

duğundan eski âşığını o dekor ortasında gözünün önüne getirdi.

"Baki bunu yapmıştır; vaktiyle beni sevdiği sırada yine böyle başını alıp gitmiş, işi dervişliğe vurmuştu. Karısının dediğine göre sonradan da birkaç defa aynı şeyi yapmış; her seferinde rahatlamış olarak dönermiş. Bu defa yatışmışa pek benzemiyor."

O böyle düşünürken Peryal, Şeyh'e üç aylık riyazet ve uzletinden dolayı hayranlıkla bakıyor, yüzünde bir nuranilik sezmeye çalışıyordu. Melal de kitap müellifi sıfatıyla işi ciddiye almıştı; Memhure alaya vuruyordu:

"Orada bir bedevi kızı yakalamıştır; evin damında mehtaba karşı Arapça kasideler, mevaller okuya okuya zavallıyı büyülemiştir. Baksana, 'aşk sarhoşluğunun en yüksek zevkini tattım' dedi. Dam muhabbeti olmalı bu!"

Baki birden mahzunlaştı; derinleştirip içlendirdiği sesiyle:

"Gaybubetim esnasında beni müteessir eden bir facia vuku buldu. Ancak Samiye ile hasretimiz uzun sürmeyeceği için, diğer taraftan o bende, ben onda daima mevcut olduğumuzdan dünya ve mafihayı[1] anlamamışlar gibi fazla teessüre kapılmak hatadır. Dün Şaban Efendi'den öğrendiğime göre İrfan iyiliğe yüz tutmuş; sevindim."

Memhure her zamanki patavatsızlığıyla söze karıştı:

"Neşide Hanım da hastalanmıştı, atlattı. Yakında Yahya Unal ile evleniyor. Şaban efendi bunu da söylemiştir tabii..."

Hazret kaşlarını çatmamaya gayret ederek cevap verdi:

1 mafiha: içindekiler

"Evet, söyledi; şad etti.[1] O cevhere layık zengin bir mahfaza lazımdı, cevherlerin en nadidesi olan gönlü ise zaten mahfazaların en güzelinde yer almıştı. Biz bir dervişiz ki bulutlar gibi geldik rüzgârlar gibi gelip gideceğiz; fakat arkamızda feyiz ve bereket bırakacağız."

Söyleyeceklerini söylemişcesine susunca yine Memhure sordu:

"Peki ama, beyefendi, seyahat dönüşü doğruca devlethaneye gitmemenizi izah buyurmadınız."

Sabık Kıztaşı tekkesi postnişini doğrudan doğruya cevap vermedi. Bir mısra okudu:

Kimsenin haddi değil takdiri tağyir eylemek[2]

Koltuğundan kımıldadı; hanımların hepsi ayağa kalkmışlardı; kolundan tuttular, sonra arkasından sessiz sadasız yürümeye başladılar. Böylece ipekli ve rayihalı kafile vakarlı adımlarla köşke doğru ilerledi. Panjurların ardından sahneyi merakla gözetleyen Nevsal anasına dedi ki:

"Kart horoz anaç tavuklarını peşine takmış, kümese dönüyor... suratı asık."

"Sen sinema seyrini bırak da nar şerbetini buzluğa koy, azıcık soğusun. Hepsini hararet basmıştır; zeytinyağlı lahana dolması biraz yağlı olmuştu; ıstakoz da susatır insanı! Evvela birer bardak biz içelim; fazla kaçırmışız. Bu ev misafirden misafire yemek yüzü görür. Bir haftadır bolluk içindeyiz; midemiz alışmamış da çarçabuk imtila[3] olduk!"

1 şad etmek: neşelendirmek, sevindirmek
2 tağyir eylemek: değiştirmek
3 imtila: dolgunluk, şişkinlik

Dört hanım alt kat salonun loşluğunu, serinliğini bulmaktan memnun –iki cihetten memnundular: hem serine kavuşmuşlar, hem de yüzlerinin geçkinliğini makyaja rağmen, hatta makyajdan dolayı meydana vuran çiğ ışıktan kurtulmuşlardı– gölge köşeler ararlarken Şeyh Baki dedi ki:

"İzininiz olursa Bersad Hanımefendi ile birkaç dakika konuşacağım. Hayır, sizler burada kalınız, biz yukarıya çıkarız. Zaten kendilerine Urfa'dan merhum paşanın hatırasını hâlâ tebcil eden[1] bir zatın emanetini de vereceğim."

İki emektar ve emekli sevgililer merdivene yürüdüler. Ağır ağır çıkıyorlardı; tok karnına bir arızaya uğramaktan kendilerini esirgedikleri belliydi; nihayet görünmez oldular.

Odaya girince Baki, kapı yanındaki sandalyeye büyük bir yorgunlukla oturdu; ayakta, karşısında duran Bersad'ın bir elini tuttu, derin bir nefes aldı.

"Neniz var, rahatsızlık mı duyuyorsunuz?"

"Harabım, perişanım Bersad'ım! Sultanım! Ben mahvoldum!"

"Niçin, niye? Sebep?"

"Sebebini biliyorsunuz. Bilmediklerinizi de ben size, yalnız size söyleyebilirim. Söylemeliyim ki azıcık ferahlamak mümkün olsun. Hep o mesele, aynı dert! Unutmak, avunmak şöyle dursun, şuurumu büsbütün kaybettim; delisi, divanesiyim."

"Neşide'nin değil mi?"

Âşık inledi, başıyla ve bu inleyişiyle muhatabını cevaplandırmış oldu. Bir müddet sustular; sonra Kevkeb Paşa ke-

1 tebcil etmek: yüceltmek

rimesi onun yanına, halı üzerine diz çöktü, bir elini Şeyh'in dizine dayadı, hafif hafif okşamaya koyuldu. Kadın şefkat ve merhamet içinde heyecanlıydı. Öbürü kendinden gayri memnun bir sesle anlatıyordu:

"Demin gördünüz ya, hiç de iyi konuşamadım, işi idare edemedim, kimseyi iknaya muvaffak olamadım. Dünden beri bir gayret göstereyim, kalkınayım, eski Baki olayım, tekrar hayatıma döneyim dedim, sizleri çağırdım... Heyhat!"

Baki de bir elini kadının omzuna koymuştu. İkisi bu vaziyette elem ve ıstırabı temsil eden bir heykel gibiydiler.

Eski âşıklar mırıl mırıl konuşmalarına devam ettiler.

Odadan çıktıkları zaman Bersad Her şeyi öğrenmişti: Hazret, maşukasının yalıdan firarı üzerine derin bir ruh çöküntüsü duymuş muhitinden uzaklaşmak ve ara sıra olduğu gibi bir yere kapanıp kendi içine gömülmek ihtiyacıyla hakikaten Şeyhinin köyüne kadar gitmişti.

Köyde tam seksen gün çile dolduran bir derviş hayatı sürdü; dünyadan tecerrüt etti.[1] Durmamacasına ism-i celâl çekti, zikirlerin envaını, yani lisanî, cehrî, kalbî, sırrî, hafî ve hafiy-yül hafî, her şekliyle yerine getirdi.

İnanarak mı? Evet; zira Baki din ile şehvetin karışmasından hasıl olmuş acayip ve fasılalı bir iman ehlidir de! Von Krafft-Ebing'in anlattığı gibi din cezbesi aşk cezbesinin yakın akrabasıdır; mukabelesiz kalmış talihsiz aşklar çok defa tesellisini, tavizini dindarlıkta bulur. Yine bu zata göre sapıklarda din ve erotizma gayet karakteristik şekilde birbirlerine karışır, din gibi aşkın da bazı mistik hususiyetleri vardır. İşte mistik ve erotik iki cins heyecanın bir iman teşkil ederek birbirine karışmasının sebebi de budur.

1 tecerrüt etmek: soyutlanmak

A. Forel de –Baki'nin ruh halini anlatmaya yarayan– şu mütalaadadır: "Hezeyanları dinî ve tasavvufî heyecanlarla birleşen ve bilhassa tasavvuf yoluyla etrafındaki normal insanlar üzerinde bile derin tesirler husule getiren sapıkları her ruh bekimi tanır. Bu hastaları o derece inandırıcı yapan şey bizzat kendi kendilerine inanmalarıdır."

Diğer taraftan Katolik tarihi mesela "Aşk! Aşk! Artık tahammül edemiyorum!" diye bağıran, papazlara sarılan azizeler ve ihtirastan kuduracak hale gelmiş azizlerle doludur. Tasavvuf, din ve cinsî şehvet hakikaten kuvvetli bir tahassüs[1] halinde birbirine mezcolurlar.[2]

Baki bütün bu tiplerin mükemmel bir halitası, bir "érotico-religieux" idi.[3] Seksen gün dinî bir vecd halinde zikir ve ibadetle yaşadı. Fakat karar verdiği gibi bunu doksan dokuz güne çıkaramadı; sekseninci günü şehevî müthiş rüyalarla geçen bir gecenin sabahı, tıpkı azize Catherine'in feryadını hatırlatan coşkunlukla:

"Artık tahammül edemiyorum! Neşide! Neşide!" diye hücresinden fırladı; başı açık, ayağı çıplak, sırtında entari çöl yolunu tutturdu. Şeyh'inin torunları arkasından yetiştiler, çevirdiler, akşamına kadınlı erkekli bir ayin tertip ettiler; ayin mehtaba karşı damda gün ağarıncaya kadar sürdü.

Baki bir derece yatışmıştı. Alayla yolcu ettiler.

Birkaç şehirde oyalandı, İzmir'den vapura bindi ve bildiğimiz gibi bir gün İstanbul'a döndü. Şu var ki içine bir korku düşmüştü; Neşide'nin hatıralarıyla dolu hayalinin do-

1 tahassüs: duygulanma
2 mezcolmak: karışmak
3 érotico-religieux: mistik erotik

laştığı Zeyrek'teki konağa girmek, nikâhlıları ve "vefa"ları ile karşılaşmak, onları idare etmek korkusu ve nefreti!

Ani karar aldı; bir başka türlü inziva yeri olan Peryal'in köşkünde intikal devri geçirmek ve doksan dokuz günü tamamlamak... kendisini yazıya verdi. Neydi bu yazılar! Normal bir adamın âşık da olsa o yaşta yapacağı şey değildi: Neşide'ye aşk mektupları yazıyordu.

Dört milletin edebiyatından seçilmiş aşk manzumeleri ve felsefeleriyle dolu yüzlerce sayfa... kendi bulduğu isimle "Aşk Neşidesi!"

"Aşk Peygamberi" müellifinin ikinci eseri olacaktı, bu...

Bastıracak mıydı? Hayır. O yüz sayfayı temize çekmiş, zarfa koymuştu. Şaban'a teslim etti. Ederken şöyle dedi:

"Kırk yıllık efendinin ve dostunun senden beklediği bir hizmet var: Bu zarf Neşide Hanım'ın eline geçmelidir. Geçmesi için ne mümkünse yapacaksın!"

Çoğu değersiz muharrir ve özenti edip gibi mektupçu bey de yazılarına fazla kıymet veren ve onlardan harika tesirler bekleyen "hüsnü kuruntu" sahibi bir adamdı; daha tuhafı genç kadının bunları okumasından ziyade kâğıtlarına el sürmesinden –tılsımlı imişlercesine– keramet bekliyordu. Zaten Şeyh çok defa gizli kuvvetlere inanır hem maddiyatçı, hem de vehim müptelası şuurunda ve hislerinde kararsız olduğundan aşk nevinden bir heyecana kapıldı mı büsbütün sapıklaşırdı.

Âşkın yahut her kuvvetli ihtiras heyecanının insanı gayritabii hareketlere sevk etmesi doğru bir müşahededir ama bu hareketlerin haddinden fazla sapık şekiller almasında o insanın ruhi sıhhatsizliği, ruh bozukluğu büyük rol oynar.

Bersad, Şeyhinin dizine yaslanarak o günkü itiraflar sırasında sormuştu:

"Neşide'yi parlak bir izdivaç bekliyor. Vaziyetiniz ne olacak efendiciğim? İşin ümitli bir tarafını göremiyorum. Sizi boşuna üzmesinden, küçültmesinden korkarım."

İslam tasavvufunun ilahi aşkı kastederek anlattığı şekli benimseyen Baki aşkta ne akıllılık, ne akılsızlık, ne alçaklık, ne yükseklik aranmadığı, aşkın rintliğe, serseriliğe, hatta kalleşliğe kadar cevaz verdiğini söyleyerek dedi ki:

"Bundan böyle artık benden her şeyi bekleyebilirsiniz. Kâh ümitsizlik ve inziva, kâh çılgınlık derecesinde hareket ve heyecan... Bazen tövbe istiğfar, bazen isyan ve ihtilal... Bir bakacaksınız sövülmek, dövülmek, sopa ile kovulmak pahasına onun geçtiği yolda ayaklarına kapanacağım, ayaklarını öpmeye çalışacağım... Bir bakacaksınız onu söven, döven, sopa ile kovan ben olacağım! Belki kendi canıma yahut onunkine kastetmek ihtimalim de vardır. Belki hiçbirini yapmayacağım. Yağını tüketen ve nihayet yanıp kavrulan kandil gibi köşemde sönüp gideceğim.

Fuzuli'nin dediği:

Bir tutuşmuş âteşim Kurb-ü civarımdan sakın

nevinden sakınılacak bir tehlike haline de gelebilirim. Bilmiyorum, artık! Bilmiyorum, bilmiyorum! Fransızların "demon de midi" dedikleri şeytanî aşk beni altmış yaşımda pençesine aldı. Ruhum ve mukadderatım üzerinde en müthiş tahribatı yapacak."

Kevkeb Paşa kerimesi teselli kelimeleri ararken Baki birdenbire değişti; sesi tatlılanarak mırıldanmaya başladı:

"Yapsın! Bu ne tatlı bir işkence ki feryadım musiki oluyor, gözyaşlarım inci kesiliyor; yanıyorum, fakat yandıkça cismim eriyor, yerine nurdan bir cisim hasıl oluyor. Sevgisi gönlümü öyle doldurdu ki orada kendisinden başka ne varsa gitti: Şimdi halvetine girdim, bir o mevcut!"

Bersad Hanım bu sözlerin Neşide'ye yazılmış mektuplardan akılda kalmış parçalar olduğuna hükmetti, içinden:

"O kızın anlayacağı şeyler mi? Vaktiyle antolojilerde çizip işaret ettiği şiirlerin zevkine ben varırdım, daha güzellerini bulur, tırnağımla çizer yollardım. Bizimki münevverler arası bir aşktı," diye söylendi, tekrar gençleşemediğine ve Şeyh tarafından bir daha sevilmediğine yandı. Aynı zamanda maddi tarafları da düşünen bir kadın olduğundan sordu:

"Konağa dönmeyecek misiniz pirim?"

Aldığı cevap ancak bir deliden gelebilirdi; Baki demişti ki:

"Neşide'ye bağlı... İzin verirse giderim."

"Muhaberede misiniz?"

"Dünden beri muvasala[1] mümkün oldu. Henüz pek kuvvetsiz ise de sesime karşı sesinin ihtizazını[2] duyuyorum, arkası gelecek, ümidim çok."

"Sizi anlayamadı bu kızcağız..."

"Yanılıyorsunuz. Hem anladı, hem de seviyor. Biliyor ki ömründe hiçbir erkek kendisini benim sevdiğim kadar sevemeyecek."

"Fakat hem kaçtı, hem de evleniyor."

"Bunlar bir şey ifade etmez sultanım. Bir tarihte ben de

1 muvasala: ulaşma
2 ihtizaz: titreme, titreşim

kaçmıştım ve evlenmiştim. Ama sizi seviyordum. Zaten hayatımda ilk maşuka sizdiniz, sonuncusu da Neşide olacak."

"Benimki nasıl geçti, ahbaplığa çevrildiyse Neşide'ninki de öyle olabilir."

"Evet, fakat zamanın müsaadesi yok, nuru aynım! İki senelik ömrüm kaldı. Haberini şeyhimden aldım."

Bersad Hanım, Baki'nin üzerinde duran elini onun dudaklarına götürdü, ağzını kapattı. Bu sırada köşkün çakıl döşeli bahçesinden bazı sesler işitilmişti, galiba araba hazırdı. Kadın dedi ki:

"Vapura ancak yetişebiliriz, hanımlar dönmekte acele ediyorlar. Tabii Memhure'nin yeni macerasını biliyorsunuz?"

"Şaban Efendi yazmıştı. Kendimi toplarsam müdahale edeceğim. Garip tecelli! Bazı kadınlar vardır ki cazibelerinin balı sinek kâğıdı tutkalı gibi haşerat yakalamaktan başka bir işe yaramaz."

Ayağa kalktılar; Şeyh:

"Kendimi yorgun buluyorum," dedi. "Aşağıya inemeyeceğim. Eğer hanımefendiler bana veda etmek isterlerse merdiven başından seslenelim de lütfen yukarıya çıksınlar."

"Siz zahmet buyurmayınız. Çağırayım da gelsinler."

İki eski âşık hürmetle birbirlerinin ellerini öptüler. Bu gibi merasimde Baki alışkanlıkla şeyhliğini takınırdı.

"Nurol sultanım," diye mırıldandı, "Allah'ın rahmeti üzerinden eksilmesin. Hu!"

"Size bir hizmette bulunabilirsem emrinize hazırım."

Neşide'nin âşığı bu defa şeyhçesine değil, bir salon erkeği tavrıyla eğildi, söz söylemeden sadece hareketiyle teşekkürünü bildirdi.

Üç hanım arabada iskeleye doğru giderlerken susuyorlardı. Fakat yine Memhure dayanamadı, fikrini söyledi:

"Hazret adamakıllı sarsılmış, nerede eski talakati, eski mantık kuvveti? Ne demek, neyi izah etmek istedi, ben pek iyi anlayamadım."

Melal sinirlendi, hocalığa kalkıştı:

"Şekerim," dedi, "senin aklın zaten burada değildi; biz pek iyi anladık. Hak'la ünsiyetteki lezzetin devamı içinde henüz mahmur. Buna tasavvuf lisanında ayş-ü tarab tabir olunur."

"Benim anladığım hâlâ Neşide'yi düşünüyor, yutkunup duruyor. Adamcağızın hevesi kursağında kalmış!"

3

Kara kaşlı, kara gözlü Şii güzeli Fergün sordu:

"Demin söylediğiniz beyitte bir 'mül' kelimesi geçti: manası nedir?"

Süha Kalenderli, önünde duran narin kadehini kaldırdı:

"İşte bu," dedi, "kadehin içindeki... Yani şarap! Divan edebiyatına merak saran gençleri zahmetten kurtarmak için bir lügatçe tertip edeceğim; içkilerin envaına verilen isimleri sıralayacağım. Mesela 'rah' sözünün de yine şarap demesine geldiğini nasıl bileceksiniz? Hatta şu 'bikr' kelimesi yok mu; bâkirelik manasına? O da şaraptır. Küpünün ağzı henüz açılmamış ve içilmeye başlanmamış şarap! Dinde ayıp olmadığı gibi sanat ve edebiyatta da ayıba yer veremeyiz, verirsek hiçbir şey öğrenemeyiz."

O akşam vecizecibaşını kulüpte yemeğe davet etmişlerdi; masa başındaydılar, dört kişi... iki hanım: Fergün ve anası Ferda, erkek olarak da onun genç kocası İnayet ve bir de Süha.

Şayet tanınmadıkları bir yerde bulunsalardı uzaktan bakanlar Ferda Hanım'ı Süha'nın, Fergün'ü de İnayet'in karısı veya çocukları sanırlardı. Ferda yaşına başına uymayan izdivacından sonra Kalenderli gibi İstanbul'un heccav ve eski tabirle zemmam[1] simalarını idare etmek, iltifatlara boğmak yolunu tutmuştu. Kızı ona Bersad Hanım'ın konağında tanıştığı Süha'dan bahsedince İstanbul'un kırk beş yıllık koketi:

"İyi aklıma getirdin," demişti, "şunu kulüpte yemeğe çağıralım, biraz yüzüne gülelim. Aldırmaz görünürsek garez olur, söylemediğini bırakmaz."

"Beni Şii güzeli yaptı, çıktı; pek beğeniyor. Hele eski edebiyat kültürümü..."

"Bana da menekşe rengindeki gözlerimle duru beyaz tenimden dolayı 'Fiyordlar perisi' derdi. İsim takmakta ustadır... Yakıştırır da doğrusu!"

Kalenderli nefis Fransız şarabını yuvarladıktan sonra sözüne devam etti:

"Evet, bir sözlük lazım. Dünyanın hiçbir edebiyatında mey ve badeye yani içkiye bizdeki kadar çok isim verilmemiştir. Sayıp başınızı ağrıtmayayım. Renklerine, cinslerine, içme zamanlarına, hangi maddeden çıkarıldıklarına göre isim alırlar. Faraza çeşitli çiçeklerden çekilen rakının adı 'rahik'tir; sabahleyin mahmurluk gidermek vesilesiyle içi-

1 zemmam: kötüleyen, ayıplayan

len 'sahba'dır; renklerine işaretle 'rummanî' ve 'erguvanî' vardır. 'Rumman' ne demektir bilir misiniz Fergün Hanım? Söyleyeyim: nar".

"O renkte şaraba şimdi 'roze' diyorlar galiba..."

"Hayır; 'roze' şarap eskilerce 'gülgûn' idi... Fransızcasının tam mukabili! Bu, şimdi içtiğimiz siyaha çalan koyu kırmızı Medok nevinin adı makbul bir at renginden ilham alınarak 'kümeyt'[1] konulmuştu:

Sâkî süre gör kümeyt-i câmı
Vur ağzına ol gümüş licâmı

beytinde olduğu gibi!"

"İnayet! Söyle de beyefendiye bu 'kümeyt'ten bir şişe daha getirsinler."

"İçerim, zira içmeye değer. Ha... benim lügatçede yalnız içki isimleri yer almayacak, kaplar yani kadehler ve içki tesiriyle insanda hasıl olan tahavvüller[2] de izah olunacak. Mesela:

Çekelim at kulağı mı deve tabanı mı var

mısraındaki 'At kulağı' ve 'Deve tabanı' denilenler ne ola? Birincisi küçük öbürü büyük kadeh manasınadır. Ya 'Kandil?' çok sarhoş olmuş adam demesinedir, iki avam lisanıyla böylesine 'Kör Kandil' denir. Sarhoşluğun derecelerini de başka bir toplantımızda arz ederim. Çakırkeyif'ten matız'a ve zom'a kadar!"

1 kümeyt: doru at
2 tahavvül: değişme, değişim

Süha, hasır kapta yatık ve kabına bağlı olarak masaya gelen tozu silinmemiş eski şaraba muhabbetle baktı:

"İşte," dedi, "divan edebiyatında sofraya bu şekilde getirilen şarabın adına rastlanmaz. Fakat biz uyduralım, ona 'duhter-i hâbîde' diyelim, uyuyan kız! Zira 'duhter' ve 'bint' kelimeleri de Enderun şiirinde şarap manasına kullanılır. Allah selamet versin, hazret-i Baki ile aramız şekerrenk olmadan... ha, Hazretin döndüğünü işitmişsinizdir tabii?"

Fergün'den başkası alaka göstermedi.

"Bir haftadır Prenses Peryal'in köşkünde yol yorgunluğu çıkarıyor. Ancak ben orada daha fazla yorulacağı fikrindeyim. Muallim Naci malum 'Kuzu' manzumesinde kuyruktan bahsederken 'dünbâle ise hemîşe cünban' diye kuyruğun mütemadiyen hareket halinde bulunduğunu söyler. O civarda bir süt kuzusu gördüm ki bana bu tasviri hatırlattı; kendi kendime, 'Nevsâle ise hemîşe cünban' diye söylenip durdum. Kuzunun yahut kızın ismi Nevsal imiş de..."

"Kimmiş bu Nevsal?"

"Öğrenemedim; aynı köşkte oturan bir fettan! Boy bos serv-i hıraman, gözler nergis, saçlar sümbül, kaşlar mihrab-ı niyaz, dudaklar kâse-i yakut, ağız hokka-i lâl, gamzeler cellat, hülasa..."

"Eski edebiyat mübalağası bu!"

"Öyle sultanım! Fakat güzel kız doğrusu... Şeker kamışı gibi narin ve tatlı!"

Ferda Hanım yarı şaka söylendi:

"Nedir sizin bu Şeyh'ten alıp veremediğiniz?"

"Baki bana hafifinden çekiştirme mevzuu olmak suretiyle büyük iyilikte bulunuyor. Ne gibi mi? Onu bıraksam

tutup başvekili, vekilleri dilime dolayacağım. Bunların çoğu latifenin, tatlı cinaslarla zarif nüktelerin zevkine varamayan oldukça katı yaradılışlı zevattır; hele partinin ileri gelenleri arasında hamervah[1] çoktur. Kulaklarına gider, şunun şuracağında beş on mangır ihsan buyuruluyor, kesiverirler; nanpareye[2] muhtaç kalırım. Ha nanpare dedim de ekmek, ekmekten de 'velinimet' aklıma geldi, yani Yahya Harun..."

"Köşedeki masada oturuyor... Aman işitmesin!"

"İşitse memnun olur; bize yedirdiği kepekli ekmeğin francalacılara satılan özünden bir çuval ikramda bulunur; ben de pansiyon sahibem madam Sara'ya hediye ederim, bayramında hamursuz yapar da komşularına övünür."

"Yahya Harun Bey'in izdivacından mı bahsedeceksiniz? Müstakbel hanımını tanıyor musunuz?"

Metrdotelin doldurduğu "Kümeyt" kadehini yudum yudum içmekte olan Kalenderli ağzını usulca şapırdattı; gözlerini süzdü; ciddileşti:

"İşte ona söz yok," diye söylendi, "ne cinas, ne telmih, ne istiare, ne tevarüd, hiçbir şekil ve suretle aleyhinde tek kelimemi işitemeyeceğiniz aziz mahluk odur. Neşide hanımefendidir."

"Çok güzelmiş diyorlar. Sarışın mı, kumral mı? Belki de esmer güzelidir."

"Bazı güzeller vardır ki erkeğe birdenbire renkleriyle çarpmazlar; çarpanlar ekseriya tesiri devamsız olanlardır. Hele sarışınlar! Rengine vurulup fevkalade güzel sanırsınız; bir müddet sonra gözleriniz ışığına alıştı mı kusurları mey-

1 hamervah: çiğ tabiatlı, karaktersiz
2 nanpare: ekmek parası

dana çıkar. Neşide Hanım'ın ten, saç ve göz rengini hemen tayin edivermek güç. Böyle oluşuna göre zannederim açık kumral... Hayır, renginin ismi henüz konmamıştır. Neşide rengi demek lazım."

"Göklere çıkarmakta da yerin dibine sokmak kadar hünerlisiniz üstat!"

"'Fiyordlar perisi' bu hususta haklıdır."

"Kızımı da 'Şii güzeli' yapmışsınız."

"Sultan-ı Kerbela bu tevcihimden razı olsa gerektir."

Süha, haliskan şarabın ve itinalı yemeklerin zevkini tamamlayan Fergün'e bakıyor, sonra anasını süzüyor ve lakırdıyı lüzumsuz bularak o zikzaklı bakışlarıyla ikisini de ayrı ayrı güzellikte birer harika saydığını anlatmış oluyordu.

Armut ve elmayı severdi ama keyfince soyup şapırdata şapırdata yiyemeyeceğinden dolayı bir muz aldı. Kadehine beyaz şarap konmuştu; beyaz şaraba ve şampanyaya muz konduğunu bir yerde görmüş, münasebetsiz bir âdet olduğunu bilmediğinden usule uyduğuna inanarak meyveyı doğramış, kadehe atmıştı. Pek bilgiççe bir şey yaptığına inanıyor ve o inançla kadehini seyrede ede Neşide'nin şimdi de manevi vasıflarını sayıp döküyordu.

"Eh," diyordu, "yakında seyahat dönüşü onu burada göreceğiz, göreceksiniz. Herkes, kendi zihniyetine, merakına, hırsına göre bir şeyini muhakkak beğenecek. Kimi elmaslarını, kimi elbiselerini, kimi hüsn-i anını, kimi huyunu ve kibarlığını. Varol 'velinimet!' hakikaten bir gaza ettin ki hoşnut eyledin peygamberi!"

Böyle söyleyen Kalenderli kadehini kaldırdı o sırada uzakta kendine bakan Unal'a göstererek "şerefine içiyo-

rum" manasına bir hareketle içindeki muz parçalarıyla beraber yuvarladı. Milyoner gülümsemiş, kadehiyle mukabele etmişti.

Kulüp, şehrin bütün sosyete muhitleri gibi yeni izdivaç haberiyle bir müddettir için için çalkalanıyordu. Kadınlar kadar erkekler de Neşide'yi az çok tanıyan, kendilerine malumat verecek olan insan avındaydılar.

Ferda Hanım sordu:

"Siz bu hanımı nereden tanıyorsunuz, Süha beyefendi? İşittiğimize göre maruf bir aileden değilmiş... Hatta bir bahçıvan kızı diyenler bile oluyor."

"İşte garazkârlığın, haset ve kıskançlığın insanlara neler söyletebileceğine bir misal daha! Neşide Hanım asil bir aile kızıdır; çiçek ve meyve sevdiği için bahçe ile meşguldür; eliyle gül ve sümbül yetiştirir, şeftali ve kayısı aşılar. Zaten kendisinin de bu latif çiçekler ve nefis meyvelerle karabeti[1] vardır, onların, insan şeklini almış bir nevidir."

"Dulmuş, ufak bir memurun karısı... Vakalar olmuş da ayrılmış."

"Bunlar doğru. Ufak memurla evlenmesi tevazuundan, vaka denilen de şerefliliğinden, hanımefendi!"

"Peki ama o derece tevazuu seviyorsa Unal ile evlenmemeliydi..."

"Hayır işlemek için evlendi."

"Ne gibi?"

"Yoksullara gönlünce yardım imkânını elde edeceğini düşünerek!"

"Hepsinin cevabını buluyorsunuz."

1 karabet: yakınlık, akrabalık

"Ama görüyorsunuz ki zahmet çekmeden... Zoraki methüsena hazım bozar, yemeklerden sonra hiç sevmem. Neşide Hanım'ı sena bilakis turunç ve portakal kokulu bir Benediktin gibi insanın ağzını tatlandırıyor, içini ısıtıyor. Bir de yaprak sigarası olsa..."

Garsona söylediler. Kalenderli getirilen kutudan bir tane aldı. Yaşlı hanımın lakırdıya karışmayan, sadece tebessümle dinleyen genç kocası altın çakmağını kullanmak ve göstermek fırsatını bulmuştu, çaktı. Arzularının hepsi yerine getirilen davetli can ve gönülden bir "oh" çektikten sonra Fergün'ü kavrayan gözleriyle keyfini tamamladı. İçinden diyordu ki:

"Dilimden korkmasalar şu yemekleri, içkileri havanaları değil, zırnık bile koklatmazlardı. Eh, ne yapalım. Allah bana da bu kapıyı açmış! Herkese Kadınlar Tekkesi açtırmaz ya!"

Ferda ile delikanlı kocası da herkes gibi oyuna başlayınca Süha hafifçe yalpa vurarak Fergün'ün arkasından yürüdü. Köşelerden birine yerleştirilmiş koltuklara oturdular. Genç kadın:

"Ee," dedi, "Şimdi anlatınız bakayım; biz bize konuşuyoruz, Şeyh Baki Bey'in o Neşide Hanım'la bir macerası mı olmuş?"

Kalenderli, çay davetinden sonra Fergün hakkında malumat toplamıştı.

"Evet," diye cevap verdi, "bir macerası oldu... Sizinle olduğu gibi! Arada bir fark var: Neşide'yi zorlayan kocasıydı. Halbuki sabık zevciniz sizin Şeyh'e yüz vermenize aleyhtardı; bu sebepten ayrıldınız. Ayrılmasaydınız, şimdi küçük ve latif bir memlekette sefir zevcesi bulunacaktınız; ben mecli-

sinizden ve sohbetinizden mahrum kalacaktım ama siz öyle bir mevkiyi kaybetmemiş olacaktınız."

Şii güzeli hülyalı bir halde:

"Ben bir ruh âlemindeyim ki mevkimi sultanlığa değişmem," diye cevap verdi, "siz bir zahirperest, yahut bir epikürîyen gibi konuşuyorsunuz, derunî safaya kıymet vermiyorsunuz. İstanbul'un eski ailelerinden birçoğu asırlardan beri kadınlı erkekli tasavvuftan nur ve teselli arar. Dış taraflarından katı ve kuru hayatın icaplarına tamamıyla uymuş görünmeye dikkat etmekle beraber bu aileler mürşitlere bağlıdırlar; hâlâ öyleleri vardır, hem de en marufları tarikat ehlidir."

"Evet bilirim, isimler de sayabilirim. Mesela Şadan Paşa ailesi. Büyük valide, valide hanım ve dört kerimesi nesilden nesle mürşit müptelasıdır; torunlar bile ananeyi bozmamaya çalışıyorlar. İlk bakışta onlar da şu etrafımızda ekseriyeti teşkil eden, sonradan görmüşlerden farksızdırlar; yani oldukça boş kafalı, en müsamahalı tabirle kuş beyinli, süs, moda, kumar, flört ve ötesi, hepsine düşkün hafif mahluklardır."

Kalenderli'nin sözünü Fergün tamamladı:

"Fakat hepsinden fazla inandıkları ve bağlandıkları bir şey vardır ki o da materyalizmin zıddı olan spritüalizmdir."

"Daha doğrusu buna inanmayı ve bağlanmayı, kendilerini öbürlerinden ayıran bir hususiyet farz etmişler, güya mümtaz bir 'klan' vücuda getirmişlerdir. 'Biz sizden değiliz, daha yüksek insanlarız. Siz hayat tarzı, kıyafet ve cismanilik tarafından bize benzeyebilirsiniz ama bu cihetten yaya kalırsınız' diye için için övünmek, teselli bulmak yolu! Belki eskiden kaçgöç zamanı mürşit dedikleriniz ve onların muhitleri

erkekle kadını bir arada bulundurduğu için hem cismanî, hem de ruhi bir ihtiyacı tatmine yarıyordu. Şimdi sadece sürrealist resim merakı gibi ekseriyetin anlamadığı bir şeyi anlar ve kıymetini takdir eder görünmek nevinden ileri münevverlik iddiasından ibaret bir züppelik!"

"Sizin eski edebiyat propagandacılığınıza da öyle bir mana verebiliriz, beyefendi! Diyebilirler ki 'Süha Bey bununla kendisine bir şahsiyet yapmaya çalışıyor."

"Pek de yanlış bir söz olmaz. Şark edebiyatındaki malumatım ve hafıza kuvvetim bana bir mevki sağlıyor. Ara sıra, hatta yerli yersiz şundan bundan mısralar, beyitler okumam sayesindedir ki meclislerde yer alıyorum. Eğer onu yapamasaydım şimdi şu köşede sizin gibi her bakımdan müstesna bir hanımefendi ile sohbet etmek kulunuza müyesser olabilir miydi? Kimse semtime uğramazdı; hele siz!"

Kalenderli birdenbire sordu:

"Peki Baki'ye sonradan niçin uzak durdunuz?"

"Ben de sizin gibi açık konuşacağım. Uzaklaştım, zira fazla yakınlaşmaktan korktum. Korkmamın sebebi cismaniliğime değerinden fazla kıymet verişim değildir; aşkta iştirak kabul etmeyecek kadar kıskanç oluşumdur. Bir sürü 'vefa', ve 'idris'e tahammül imkânsızdı."

"Demek oluyor ki Baki'yi herkesçe bilinen manada sevmiştiniz."

Fergün başıyla tasdik etti, kâfi bulmadı:

"Hâlâ bağlıyım," diye söylendi, "dış dalgalanması yatışmış, lakin derine inmiş bir muhabbetle!"

"O yaşta bir adama? Sizin yaşınızda? Uzaklaşmak iradesini gösterdikten sonra?"

"Evet. Acaba Neşide Hanım'ın benim vaziyetimde olmadığı ne malum?"

"Akla gelmez! Böyle bir şey yoktur! Unal ile evlenmesi de gösterir ki..."

"Hiçbir şey göstermez; zira ben de evlenmek üzereyim. Bırakıp kaçması da bir delil teşkil etmez; zira ben de öyle yapmıştım. Baki'yi tanıdıktan sonra unutmak hiçbir kadının elinde değildir... Hangi yaşta, hangi seviyede, hanım veya hizmetçi, mürit veya münkir kim olursa olsun!"

Vecizeci afalladı. İşittiklerine aklıyla inanmakta beraber Şeyh'e karşı duyduğu kin ve kıskançlıktan dolayı onun anlatıldığı gibi sevileceği hakikatini hislerine kabul ettirmedi. Hele ruh tarafından bozukluğu ve sapıklığı olmadığına güvendiği Neşide'nin sakallı çapkını unutamayıp hâlâ sevmesi ihtimaline karşı isyan arzuları duydu.

Haydi, yanındaki şu Fergün, ahlak ve fazilet numunesi sayılmayan Ferda'nın kızıydı, acayip huyları olabilirdi; anası kendinden yirmi beş yaş küçük bir gence nasıl tutuldu ve onunla evlenmek cüretini gösterdi ise Fergün de aksini yapabilir, altmışını geçmiş bir erkeğe aşkla bağlanabilirdi. Fakat Neşide?

Etrafına baktı; oyun masalarında yer almış, kıyıda köşede sohbet eden, girip çıkan ve dönüp dolaşan her kadını dikkatle süzdü. Rahatlık veren bir simaya rastlayamadı. Halbuki otobüste Neşide'yi evvela uzaktan, sonra tramvayda yakından seyrederken öyle rahatlık duymuş, dinlenmiş, temiz hayallere dalmıştı ki!

"Fergün ve şunların çoğu erkeğin daha ziyade ihtirasına hitap ediyorlar, ayrıca buna çalışıyorlar. Neşide de kendi-

ni istetmiyor değil. O da bir dişi! Ancak uyandırdığı hisler tahlil edilirse içinde şefkat unsuru galip. İnsana birtakım arsızlıklar, yüzsüzlükler düşündürmüyor, düşmancasına kemiklerini kırmak arzusu vermiyor. Himaye etmek ihtiyacı duymuştum ve bu sebepten de uydurma bir 'Kadınları Himaye Cemiyeti' reisi oluvermiştim. Melun Baki ona bu gözle bakmamıştır; ben Baki'den yüz kat faziletli bir adamım!"

"Sükûtunuz uzun sürdü üstat!"

Şii güzelinin sesiyle düşüncesinden uyanan Kalenderli hakikat âlemine bu dalıştan müsamahalı bir ruhla dönmüştü. Genç kadının iri, fakat azman çiçekler ve yapraklar gibi lüks nebat tesiri yapan elini tuttu, okşadı, dedi ki:

"Kimi, neyi seversek sevelim, sevelim de! Aşk insanlarda bulunan hassaların en yükseğidir; hatta Oscar Wilde 'en ilahi olanıdır' der. Sizin pek sevdiğiniz Yunus Emre de buyurur ki:

Cezbe-i aşk olmayınca neylesin şeyhim beni

Siz bu hususta şeyhinize bir şikâyet mevzuu vermemişsiniz. Ha, ne oldu o kulüp veya zaviye meselesi?"

Bahsi değiştirdiler. Bu sırada gitmek üzere orta kapıya doğru yürüyen Yahya Harun ile göz göze gelen Süha, milyonerin birkaç adım atmışken başını çevirip verdiği iltifatlı selamdan ümide kapıldı: kendi kendine söyleniyordu:

"Benimle arası pek iyi. Galiba Baki'ye diş biledigimi ve Neşide'ye karşı iyi davrandığımı anlatmışlar. Hasmımı yere sermek için Unal'ın kuvvetinden de istifade edebilirim. Şii yosmanın aklından geçen ihtimal tamamıyla yersiz, saçma!"

Zihni bir noktaya takılmıştı:

"Fergün'ün Şeyh'i sevmekte devam ettiğini söylemesi de belki bir türlü salon züppeliği. Buralarda herkesinkine benzemeyen aşklarla da övünülür! Sevse bile muhakkak ki Baki esmer güzelinden herhalde fazla hazzetmemiş, peşine düşmemiş: Neşide meselesinde olduğu gibi seyahatleri göze aldırtacak bir teessüre kapılmamış, unutmuş gitmiş."

Hatırına Nevsal geldi, içinden homurdandı:

"Sanki herife seyahat tehniyesi[1] olarak hediye hazırlamışlar, 'Aman, dönünce kollarının arası boş kalmasın! Şurubunu, şerbetini şurup şerbet gibi bir nevcivan elinden tatsın!' diye düşünmüşler, o yavruyu bulmuşlar, karşısına dikmişler. Ben yarın sabah kahvemi bir gözü kör, şırlağan yağı[2] kokulu Madam Sara'nın elinden içeceğim. Hem de nerede? Hocapaşa Hamamı Sokağı'nda, Sirkeci'de! Bir de Baki'yi düşün: Büyükada'da, Prenses köşkünde uyanacak, yatağına kahvesini kim getirecek? O 'şem-i muanber!' Doğrusu boy vasfında hoş bir buluştur, şu tabir: amber kokulu mum... ama balmumu! Neme lazım, Allah için söylemeli, kızın boyu cami mumları gibi pürüzsüz, zarif şekilde uzamış; belli ki o mumlar gibi de nerm-ü yâbis... hem sert, hem yumuşak!"

Gürcü Hoca Süleyman Efendi'nin birinci Cihan Harbi'nde yaptırdığı, bir daha tamir yüzü görmediği kara suratlı bina baştan başa yenilenmişti. Şimdi beyaz boyalı, yeşil panjurlu, pembe kiremitli şipşirin, önünden geçenlere "ne hoş!" dedirten bir köşktü artık... Gülnar Hanım'ın istediği olmuştu.

1 tehniye: kutlama, "hoş geldin" deme
2 şırlağan: susam yağı

Unal ondan yakın akrabası imişçesine "bizim teyze, Gülnar Hanım teyze" diye bahsediyordu. Yeşilköy gezintisinin ertesi günü Kadri enişteyi yazıhanesine çağırdı. Ticaret işlerinde atılgan, kararlı, hatta bazen küstahçasına cüretli olan bu adam Neşide'yle alakalı meselelerde sıkılgan, tereddütlü, adeta çocuksu haller alıyordu. Bir müddet konuşamadı, sonra dedi ki:

"Bilmem haberiniz var mı? Artık bütün manialar[1] bertaraf oldu.[2] Neşide Hanım ile her hususta mutabık kaldık. Gelecek ayın ortasına doğru, üç haftaya kadar... Şey... Hani bir seyahate çıkacaktık ya... Çıkacağız, yani... Kararlaştırdık."

"Memnun oldum beyefendi. Uzamasını istemiyordum, zaten... ama sıhhati yoluna girince geciktirmeyeceğini de biliyordum. Hastaydı, kızcağız... başına geleni arına yediremişti."

"Yediremezdi tabii! Süleyman Efendi'nin kerimesinden de bu beklenirdi. Şunu da mahremane arz edeyim: sıra ona hürmetsizlik eden meluna hak ettiği cezayı vermeye de gelecek. Hem tam layık olduğu bir ceza. Unutacağımı sanmayınız!"

"Aynı şeyi ben de düşünüyordum; hâlâ düşünmekteyim. Şayet defolup gitmeseydi bir yerde yakalayacaktım, kafasını, gözünü yaracaktım."

Unal'ın gözlerinde ruhunun henüz dağlı ve iptidai kalmış tarafından akseden bir öç alma ihtirası parladı; "besa", "vandetta",[3] hırsı... böyle bir kin parlayan gözlerle Gürcistan yaylalarında karşılaşmak istenilemezdi; Bomba Kadri bile ürperir gibi oldu.

1 mania: engel
2 bertaraf olmak: giderilmek
3 besa, vandetta: kan davası ile ilgili, öç

"Allah'a bırakınız," dedi, "belasını bulacaktır. Siz şimdi kurmak üzere olduğunuz mesut yuvayı düşününüz; başınıza iş açmayınız."

"İşin benimle alakası olmayacak, enişte beyefendi! Ona musallat olacak mikrop cibilliyetinin iktizasını yapacak hazırdır."

Kadri bu müphem sözlerden bir mana çıkaramadı; fakat ısrar etmeyi de muvafık bulmadı. Evlenme meselesinin bazı teferruatını konuşmaya başladılar. Unal diyordu ki:

"Neşide Hanım'ın bahçe merakını bildiğim için İtalya'da, Fransa'da sırf bu iş için bir müddet kalmak niyetindeyim. Nebat ve meyve yetiştiren müesseseleri gezeriz; arzu ettiklerini seçer. Büyükdere'deki bizim "ser" küçüktür, onu da büyültüp son sistem tesisatla modern hale getireceğim. Bir kadın için çiçek ve yemiş ne hoş bir meşguliyet, değil mi beyefendi?"

"İbrişimi çok sever."

"Bu da nedir? Bilmiyorum."

"Bol çiçek açan, çiçekleri pudra tüylerini andıran bir süs ağacı... manzarası hakikaten latiftir. Bizim iklimden ziyade uzak Asya ağaçlarını hatırlatır."

"Bütün çeşitlerinden getirtirim. Aman, şimdiden not edeyim! Hatta hemen bulsunlar, kasımda galiba dikilir; hususi itina gösterirlerse büyükçelerini tutturmak elbette mümkündür. Toprağıyla getirirler; gübre, su, soğuğa karşı hasır örtü... Muhakkak tuttursunlar!"

Çağırdığı yaşlı bir memura ticarethanesinin en mühim bir işi imişçesine not tutturarak talimat verdi. Bir bahçe mimarı varmış, onu görecek, masrafa bakılmayacak, seyahat dönüşü ibrişim ağaçlarını dikilmiş bulacak.

Bu emirler verilirken Kadri enişte Neşide'yi bekleyen hayatın ne olacağı hakkında daha esaslı bir fikir hasıl ediyordu.

"Dehşet" diyordu, "bizim kızı kuş sütüyle, bülbül beyniyle besleyecek, bütün kaprislerini fazlasıyla yapacak, bir masal âleminde yaşatacak. Şımartmasa bari... Neşide'de şımarmak istidadı yoktur ama güvenilir mi? İster misin ne oldum delisi olup çıksın! İbrişim ağacı yerine mesela 'zümrüt yahut inci sever' deyiverseydim âşık koca hemen şimdi İstanbul'un kuyumcu dükkânlarını boşaltacakmış. Büyükdere'de bir ibrişim korusu yapmaya kalkıştı, para babası aklı varsa Şeyh'e kızacağına ömrüne dua etsin. O edepsizlik etmeseydi Neşide zavallısı sittin sene Langa'daki nohut oda, bakla sofa, kötü evde küçük bir memur karısı olarak çile çekecekti. Şu ikbaline bak şimdi!"

Merhum ağabeyinin küçük baldızı amma da şanslı imiş; fakat...

"Fakat," diye söylendi, "sanki ölüsü gidiyor kızın! Zerre kadar memnun değil. Memnun mu değil, yoksa memnun görünmekten mi utanıyor? Anlayamıyorum ki... Belki de ummadığına birdenbire konduğundan dolayı sersemledi. Daha evvel o üzücü vaka, arkasından bu beklenmedik hüma kuşu... Çocuk sarsıldı, olanları aklına sığdıramıyor; kim olsa şaşalar. Maamafih hepsini bana borçlu. Yahya Harun fabrika arsası yüzünden şu yazıhaneye uğramasaydım kızı nereden tanıyacaktı? Gel de takdir-i ilahiye inanma!"

Düşünmelerini Unal'ın bir suali yarıda bıraktı:

"Siz Süha Bey'i tanır mısınız?"

"Orman Bankası müdürü Süha'yı mı? Uzaktan akrabam olur."

"Hayır, onu değil. Şair Süha, Süha Kalenderli..."

"İşitmişliğim var."

"O sizi, sizin aileyi tanıyor. Daha doğrusu Neşide Hanım'la görüşmüş. Bir gün otobüste valizini unutmuş da bu Süha Bey bulmuş, vermiş."

"Ee, ne olmuş sonra?"

"Olan bir şey yok. Süha Bey kendine mahsus hoş bir tarzda, birtakım beyitler okuya okuya hanımın methüsenasında bulundu; bihassa ahlakını övdü. Zannımca bazı şeyler biliyor. Şeyh denilen düzenbaza pek aleyhtar galiba..."

"Öyleyse gözüme girdi bu adam. Zevzeğin biri sanırdım, biraz da kalleş!"

"Kusursuz değildir ama meziyetleri de vardır."

Kalenderli bahsi o kadarcıkla kaldı. Yine evlenme faslına geçtiler, teferruat üzerinde anlaştılar. Nikâh muamelesine başlanacağından boşanma kararının kütüğe geçmesi için Kadri ertesi günü Neşide'nin hüviyet cüzdanını getirecekti. Enişte bey içinden tekrarlıyordu:

"Masal gibi vallahi! Zamanımıza göre çoban kızıyla Hint padişahının masalı!"

Lüzumlu evrakı almak üzere akşam üzeri Erenköyü'ndeki köşke gittiği zaman –kanarya kafesi olmuştu burası!– bahçe kapısı evden idare edilen otomatik tertibatla açıldı. Yaşlı çıngırak yine yerindeydi, boyanmıştı; daha kalın ve kibarlaşmış bir taninle sallandı. Gülnar Hanım onun kaldırılmasını istememişti; zira kocası eliyle takmıştı; merhumun dünya yüzünde kalan himayekâr bir sesiydi sanki... Bu sesten ayrılmaya razı olmamıştı.

Neşide her vakit yaptığı gibi Kadri'nin eski usulde elini

öptü, başına da koymak şartıyla... Kahveyi de yine kendisi pişirip getirdi. O, mutfakta meşgulken enişte bey "Nasıl?" manasına bir işaretle vaziyeti sordu. Hediye:

"Yine öyle," dedi, "durgun. Fakat itirazları kesti, ne söylersek yapıyor. Bugün terziye de gitti. İşi candan almayışına bütün kızlar şaşıyorlardı galiba... Hallerinden öyle anladım. Ya o azametli Fazıla Hanım, görmeliydiniz. 'hanımefendi hanımefendiciğim!' diye Neşide'nin etrafında pervane gibi çırpınıyordu."

"Bence böylesi daha iyi. Kıl pranga, kızıl çengi[1] gibi oynamasını mı istiyorsun, yenge? Haysiyetli bir kadına yakışanı yapıyor. Yahya'ya bu sefer izdivaçta da büyük ikramiye isabet etti. Milyonları bir yana, Neşide bir yana!"

Kahveyi içerken yazıhanede konuşulanları anlatıyordu. İbrişim ağacı bahsini de unutmadı; söylerken göz ucuyla genç dula bakmayı da! İlk defa bir alaka sezdi.

"Tutar mı dersiniz, enişte? Gelecek yaza çiçek açarlar mı?"

"Elbette açarlar. Her birini toprağıyla çuvallara sarıp bir kamyona yerleştirecekler, kamyon kamyon taşıyıp dikecekler. Yerlerini yadırgamayacaklar ki... Kökleri de beraber olduğundan yaza pürnakıl donanırlar. Altlarına da oturup Yahya Bey'le viskilerimizi atarız; senin de keyfin gelir. Ne bahçe, ne korudur orası! Dağda ayrıca bir köşkü daha var; önünden baktın mı Boğaziçi ayağının altında..."

Neşide'nin alakası uzun sürmedi, sedirin üzerinde duran yününü aldı, örmeye koyuldu. Bomba Kadri demin vakarlılığını methetmesine rağmen şimdi bu derece kayıtsız-

1 kıl pranga kızıl çengi: hafifmeşrep, oynak kadın

lığa karşı patlamaktan kendisini güç alıkoymuştu; içinden homurdandı:

"Hastalığına hürmet ediyorum, yoksa ağzımı açardım. Yahu, böyle bir şey komşu kızının başına gelse insan heyecana kapılır, biraz lafını eder, yabancı hesabına hayaller kurar. Hele şuna bak! Harıl harıl yün örüyor; sanki köşklere, yalılara, bahçelere, servet ve sâmana konacak olan kendisi değil! Sanki hayatında değişmiş bir şey yok! Ne vurdumduymaz mahluk bu!"

Öyleydi, lakin yün ören o vurdumduymaz mahluk pek güzeldi; yün fabrikalarına reklamlık bir güzellikte, terütaze, tertemiz, hem de gayet zarif hatta lacivert eteğinin üzerine giydiği açık saman sarısı süveteriyle pek şıktı. Ya terbiyesi? Büyüklerinin karşısında ayağını ayağının üzerine atmamaya hâlâ dikkat etmekteydi.

"Başkası olsa bir şımarır, bir dilli Dilazer olur, kabına sığamaz, etrafındakilere öyle yüksekten bakmaya, kimseyi saymamaya başlardı ki maazallah! Asıl böyle olunca sinirlenirdim. Kızcağızın ağzı var, dili yok. Sakin duruyor diye de kızılır mı? Benimki münasebetsizlik. Terzi kadın, dikişçiler elbette şaşmışlardır, türedi züppelere alışmışlar, Neşide gibi hanım hanımcığını görüyorlar mı?"

Hanım hanımcık olmayan o türedi zirzoplardan milyoner Unal'a nişanlanmış genç bir dul tasavvur etti, yahut bir mahalle kızı:

"Vay efendim vay," diye söylendi, "terzihanede neler yapmazdı? Çenesi makine gibi işler, 'dünya turuna çıkıyoruz, şimdilik transatlantiklerle seyahat edeceğiz ama yolda bir yat arayacağız, münasibini bulursak yatımızla döneceğiz'

diye tutturur, külli[1] ayıbıyla beraber kendisine Ali Han'la evlenen bir Rita süsü verirdi haspa!"

Kadri birbirini tutmaz muhakemeler yürüterek evrak yanında evine döndü. Neşide bu kâğıtları ah al, moru mor bir halde getirmişti. O halde getirişi de enişte beyde eski kocasında hâlâ gözü olduğu fikrini uyandırmıştı; fakat bunu da tevil imkânını bulmuştu:

"İlk göz ağrısı... Ne olsa gönlünde yer etmiştir. Hem ar ve hayâ sahibi bir kadın tekrar evlenirken can atar görünmeyi terbiyesine yakıştırmaz."

Birden hatırına geldi:

"Unal ne diye o Kalenderli'yi sordu bana? Bizi nereden tanıyormuş, kızı ne zaman, nere otobüsünde görmüş de konuşmuş bu kibar serseri? Şunu bir ara Neşide'den anlayayım. Herhalde Zeyrek'teki batakhanede tanışmamışlardır; zira Yahya'nın sözüne bakılırsa Şeyh'in kanlı bıçaklı düşmanlarındanmış. Bir şeyler bildiği muhakkak... Bazı bazı bizim komşu sigortacı Topal Fahri'nin evine gelir, işret meclisleri kurulur. Geldiğini haber alırsam ben de damlarım. Fahri ile Uşak cephesinde beraber bulunmuştuk da burada yaralanmıştı. Şimdi yükünü tuttu; ben de Unal'ın himmetiyle galiba vaziyetimi düzelteceğim. Bankaya bir işaret etse işi emlak komisyonculuğundan mütaahhitliğe kadar götürürüm."

Allah'ın dümdüz yaratıp bomboş bıraktığı bir arazi tahayyül etti, birbirine benzeyen ve daha ziyade maket hissi veren, yan yana, püf desen iskambil kâğıdı gibi üst üste devrilecek bir sürü ev. Kulüp, gazino, tenis yeri de var. İşte bu "İnci Evler" mahallesi Kadri'nin eseridir; ev değil, inci dizisi!

1 külli: bütün

O hülya ile tatlı bir uykuya daldı.

Karısı Şevkiye Hanım ise yatağında sağa sola dönüyor, bir türlü uyuyamıyordu. Zira Neşide'nin Neşide'den ziyade anası ile ablasının ikbali onu kıskandırmıştı. Tuhafı şuydu ki hepsinden fazla, harap köşkün tamir edilip boyanmasını hazmedememişti. O güne kadar kendi beton köşkünün yeniliği, banyosu ve açılıp kapanır demir parmaklıklı pencereleriyle övülüp durur, Gürcülere ikide bir:

"Çaresini bulsanız da şunu biraz tamir ettirseniz... Bir gün göçüverecek diye korkuyorum; yukarı balkon iyice çürümüş, çıkılmayacak hale gelmiş." gibi üzülecekleri lakırdılar söylerdi. Şimdi kendisininki akçıllaşıp yer yer çatlamış duvarları, korkulukları sarsaklaşmış ve mozaikleri oynamış terasıyla eski, bakımsız bir surat almıştı. Öteki köşke gittikçe hırsından eriyordu.

Hele bahçıvan tutulalı beri dünya başına zindan olmuştu. Söyleniyordu:

"Daha dün çarıklarıyla dağdan gelmiş muhacirlerin bahçıvan da nesine? Büyük hanım kırk beş yıldır hâlâ dilini düzeltemedi. Daha düne kadar çapa sallamaktan kızlarının imanı gevriyordu!"

Baki'yi seyahat dönüşü Perval'in köşkünde inzivaya çekilmişken birdenbire canlandıran, Nevsal'e şeftali reçeli ikram ettirip tatlılı dudaklarından öptürecek derecede tekrar azgınlaştıran sebep ne idi? Hocahanım'ın tahmin ettiği gibi kâhya Şaban'ın getirdiği haberlerdi.

Efendisinin bulunmadığı sıralarda ondan aldığı talimatla bu eski kurt Neşide hakkında daima malumat edinmek-

ten geri kalmamıştı. Yahya Harun ile dostluk kurulduğunu da Yakacık'a çıkış dolayısıyla öğrenmişti. Fakat son günlerde öğrendiği bir şey vardı ki işte Şeyh'i sevindiren buydu. Demişti ki:

"Yeni tuttukları bahçıvandan anladığıma göre Neşide Hanım kederlidir; tekrar evleneceğine sevinmek şöyle dursun, fena halde üzülüyor. Bir gün anası ile ablası bahçede konuşurlarken bahçıvan çitin arkasındaymış, kulaklarıyla işitmiş. Büyük hanım küçük kızının hâlâ eski kocasını sevdiğinden şüphelendiğini söylemiş; Hediye Hanım 'ben daha fenasından korkuyorum, kocasını değil, galiba Şeyh'i düşünüyor' diye cevap vermiş. Kadınlar ağlaşmışlar. Şoför de –Harun Bey'in verdiği otomobilin şoförü– Bahçıvanla laf atarken şöyle demiş; 'Bizim yeni hanımefendi çok güzel, çok iyi ama yüzü hiç gülmüyor. Beyefendi gibi zenginler zengini bir adamla evlenecek orta halli bir kadın böyle mi olur? Atar kahkahayı, keyfinden kabına sığmaz. Aklım almıyor doğrusu... Gözü bir başkasında mı nedir?"

Baki sordu:

"Şaban! Bunları söyletecek kadar bahçıvanla ahbaplığı nasıl ilerlettin?"

"Piriştinelidir o... Babası bir ara bizim Kıztaşı tekkesinde bahçıvandı, bilmem hatırladın beyim? Hani besleme kız vardı, aşüftenin biri, adı Nergis'ti, ona sataşmıştı da kovdundu sen!"

"Ben kovmamıştım; öyle işler kovulma sebebi olamaz. Eteğini öperken lüzumu kadar eğilmediği için Ferhunde Hanım kovmuştu."

"Neyse efendim... İşte onun oğluymuş bu Recep! Arna-

vutça konuştuk kendisiyle... Akan sular durdu tabii... Bundan sonra da olup bitenleri yerinden öğreneceğiz. Çocuğu istasyon kahvesine çağırttım, ben köşke gidemezdim."

"Acaba Neşide Hanım'a bir mektup vermenin imkânı var mı?"

"Sen zarfı ver, bana! Çalarım kapıyı, Recep'i gönderir, hanımı bahçeye çağırtırım; mektubu uzatırım. Alırsa alır, almazsa tekrar cebine koyar dönerim. Böyle şeyleri kestirmece yapmalı; ya tutar, ya tutmaz. Tutmazsa başka bir yol araırız. Kasavet çekme sen! Aklımca mektubu geri çevirmez."

Sabık mektupçu bu konuşma üzerinedir ki taze can buldu; hazırladığı kocaman, kalın zarfı kâhyasına verdi. Hele bir gün sonra telefona çağırılıp da Şaban:

"Müjde beyefendi! Mektup yerine vardı," haberini verince dünyalar kendisinin oldu ve bu neşe içinde Nevsal'e reçel ikram etti, reçelli ağıza saldırdı. Neşide tanıdığı kâhyanın uzattığı zarfı almıştı. Demek oluyor ki Şeyh'ten geldiğini bildiği bir mesajı geri çevirmemişti. O halde?

"O halde Fergün gibi, daha evvelki Perran gibi Neşide de yaptığına pişman! Gerçi evlenecek, evleniyor... Fakat aklı bende... Beni unutamadı!" diye sevinç içinde odada dolaşmaya başlamıştı. Bu, bir zaferdi.

"Hem de öncekilerle kıyas kabul etmeyen muazzam bir zafer! Altmış altı yaşın zaferi! Belki sonuncu zafer. Olsun! Artık ölsem de gam yemem! Zaferin asıl kıymeti şu noktada: Tesirimi kaybetmemişim; hâlâ telkin kudretine sahibim; hâlâ Kadınlar Tekkesi Şeyhiyim, hâlâ eski ben'im!"

Aynaya doğru yürüdü, ıslak derinliğinde kıvılcımlar kaynaşan gözleri o sihirli ışıkla olasıya parlıyordu.

"Her şey onlarda," diye söylendi, "taze göğüsleri ahlar, eninlerle kabartıp indiren tılsım onların içinde! Kim karşı koyabildi? Ne ağır başlı Peryal, ne ukala taslağı Melal, ne hoppa Memhure, ne de kıskanç dişi Fergün! Nihayet şimdi de Gürcistan ceylanı Neşide de dâmıma[1] düştü."

Şaban gitmişti. Baki gurur buhranına tutuldu, ulumamak için havluyu ağzına tıktı, başını karyolaya dayadı. Zangır zangır titriyordu.

4

Peryal'in köşkü bir hafta kadar dolup dolup boşandı. Hacdan dönmüş gibi erkekli kadınlı bütün eski ve yeni müritlerle müntesipleri[2] misafir kabul ettiğini duydukları için Ada'ya kafileler halinde taşınıp durdular; hediyelerin envaıyla!

Aksi gibi deniz, mevsim lodoslarından dolayı dağlara çıkıyordu. Buna rağmen, hatta yolculuğun zahmetli oluşu, Şeyh'e karşı bir fedakârlık teşkil ettiğinden gelmeyen kalmadı. Genç karısı Afitap da gün aşırı uğruyordu. Ancak Ferhunde Hanım kocasının ayağına gitmeyi azametine yedirememişti. Zeyrek'e dönüşünü bekliyordu.

Ferhunde eski Kıztaşı tekkesinde, Baki'nin şeyhliği zamanı tek karısı olarak debdebeli bir saltanat sürmüştü. Esasen bir vali kızıydı; kocasına meftun bir sürü hanımı odasına teşrifatla kabul eder, çoğuna etek öptürür, pek azına yüz

1 dâm: tuzak
2 müntesip: bir yere bağlı olan

verirdi. Baki'nin manevi ve kutsi vasıflarından bir miktarını firaş[1] tarikiyle[2] tekabül etmiş[3] sayıldığından Ferhunde de yarı mübarek bir mahiyet almıştı. Bundan azami derecede faydalanıyordu.

Tekkelerin kapanmasından sonra yine ikbali ve mevkisinin ehemmiyeti devam etti. Zira Meşrutiyet devrinde İttihatçılara, bu arada "Küçük Efendi" yani Kara Kemal Bey ile onun bankacılık ve iaşecilik grubuna sokulan kardeşi Abdi Rıza devir değişince birçoğu gibi Cumhuriyet rejimine yamandı. Bu zümreden bazıları yeni idareyi büsbütün ellerine almak ihtirasını yenemediler. Darağaçlarında can verdiler.

Abdi, bahsettiğinden, bönlüğünden beklenmeyen bir yol tuttu, öbürlerinden ayrılmakla kalmadı, rejim adamlarından istikbali en sağlam olan bir zata kulcasına bağlandı. O zat parladıkça ilerledi; Mebus, Vekil, reis hülasa günün adamı oldu; tabiatıyla ablasını ve dolayısıyla kocasını himaye etti. Baki isteseydi onu mali müesseselerden, şirketlerden, birine idare meclisi reisi yaptırabilirdi.

Gerek tekke, gerek Zeyrek devirlerinde sızıltıları ve hükûmet müdahalelerini önleyen adam, her rejimde bir kuvvetli hami[4] seçmekten ve o hususta isabet etmekten başka tek değeri olmayan et kafalı Abdi'ydi. Fazla ileri fikirleri sola kaymış bir gazete, aleyhinde neşriyat yapmaya niyetlendi, kapanma tehdidine uğradı, vazgeçti. Hükümete mensup birkaç nüfuzlu, dinlerine bağlılık bakımından sağcı birkaç şahıs da harekete geçti; mırıldandılar, homurdandılar, ses-

1 firaş: yatak
2 tarik: yol
3 tekabül etmek: bir şeyin yerini tutmak
4 hami: koruyan, gözeten

lerini yükseltmeye kalkıştılar. Kimine bir daha mebus seçilemeyeceği, kimine arazi davasında yardım göremeyeceği, kimine de Amerika'da bol dövizle hiçbir iş yapmadan keyif süren oğlunun geri çağrılacağı çınlatıldı. Ağızlar kapandı.

Şu var ki et kafalı sabık Küçükefendici ve sonraki Küçükpaşacı kin tutan, en aşağı mim koyan bir yaradılıştaydı. O üç itirazcıyı saman altından su yürüterek sinsice cezalandırdı. Birincisi yeni mebus listesine giremedi, ikincisi davasını kaybetti; üçüncüsünün devlet mirasyedisi oğlu merkeze alındı. Delikanlı New York gece hayatından sonra Ankara'da ölgünlüğüne bir türlü alışamadığından melankoliye tutuldu.

Ferhunde Hanım –bir zamanlar tekkecilerce unvanı "Nurhatun" idi– işte bu ağabeye güvendiğinden kendisini ağır satardı; Baki de mükemmel bir paratoner ve emniyet supabı vazifesi gören ilk karısına hürmette kusur etmezdi. Onun asıl fazileti azamet satma pahasına daha ilk günlerden beri kocasını kıskanmaktan vazgeçmesiydi. Aşinalar, vefalar, idrisler gelip önünde eğilsinler, el etek öpsünler, talimli maymun gibi karşısına dizilsinler de isterlerse gülzar merasiminden sonra ufak bir odada sabahlasınlar!

Ada dönüşünde ortağı Afitap'a sadece sordu:

"Bey ne zaman gelecek?"

"Bey cuma günü, yarın değil öbür gün dedi ama bilmem ki kızı kolay kolay bırakacak mı?"

Genç ortak ne olsa Nevsal'den bahsetmemeklik yapamadı; Nurhatun kayıtsızca dinledi ve lakırdı uzayınca kesti:

"Haberim var. Süleyman Efendi bana anlattı. O da geçer."

Kâhya, Şeyh'e olduğu kadar Ferhunde Hanım'a da can-

dan bağlıydı. Gençliğinde âşıktı diyenler vardı ama esasta cinsî mahdut ve kadınlık tarafı donuk olan vali kızı ne ona ne de müritlerden en yakışıklılarına bile iltifat göstermemişti. Şaban'dan karşısında hâlâ el pençe divan durarak gözleri yerde konuştuğundan dolayı hazzediyordu.

Mesela Memhure'yi teşrifatta patavatsızlığından ötürü pek tutmazdı; halbuki Melal eski tekke terbiyesine uyduğundan gözündeydi. Prenses'i de unvanına ve servetine rağmen –kuru olmakla beraber– azamet satmaması yüzünden beğenirdi. Neşide'yi ise adeta sevmişti: birkaç defa övmek lütfunda bile bulunmuştu:

"Aman, pek şeker şey! Karşımda kumru gibi bir oturuşu var canıma sokacağım geliyor. Hele o ağız? Bu kadar biçimlisini, sevimlisini görmemiştim. Seyrine doyamıyor insan!"

Zeyrek bekleyedursun Baki çamları arasındaki köşkte misafirliğini bir hafta uzattı. Daha da kalacaktı ama kış birdenbire başlamıştı. Evde kalorifer tesisatından kömürsüzlük yüzünden istifade imkânsızdı.

Şişli'ye dönmek için evvelce can atan Nevsal şimdi Ada'yı pek hoş buluyordu. Zira günde birkaç defa fırsat çıkıyor, Şeyh'in odasına giriyor, iltifatlar görüyordu. Kısa, kaçamaklı, acayip çapkınlık sahneleriydi bunlar! Kâh şiir dinliyordu, kâh saçlarından okşanıyordu; bazen kucaklanıyor, bazen sadece hayranlıkla temaşa ediliyordu.

İki taraf da o kadarını kâfi bulmaktaydı; ikisi de daha ileriye gitmenin lüzumsuzluğunda birleşmiş gibiydiler. Cinsî zevki gıcıklayan bir kapalı oda flörtü... Tenhalaşmış bir sayfiyede yağmurlu günlerin kasvetini azaltan, az çok bir heyecanla durgunluğu gideren yarı şehvetli eğlenceler!

Nevsal o cilveleşmelerle, yuva kenarında uçuş talimleri yapan palazlaşmış kuşlar gibi çırpınıp öterek, daha büyük uçuşlara hazırlanıyordu; kendi kendine de:

"Neymiş gençliğinde bu Şeyh? Hani olsa da benimle evlenmek istese değme delikanlıya tercih ederim vallahi!" diyor, âşıkçasına sevmemekle beraber yanında uzun müddet kalamadığına ve biraz daha serbest eğlenmediğine üzülüyordu. Hatta düşünüyordu:

"Yarın, öbür gün ayrılacağız. Kimbilir bir daha ne zaman karşılaşacağız? Adeta göreceğim gelecek. Ne tatlı konuşuyor... Kadın ruhunu anlıyor."

Her beğenilen erkek, kadın ruhunu anlıyor, beğenilmeyen de anlamıyor gibi görünür. "Ruhumu doldurmuyor" tarifi de şu manaya gelir: "Cinsî zevkime hitap edemiyor!"

Şehre dönüş gününün arifesinde hazırlık telaşından fırsat bulup odasına gelen genç kıza Baki dedi ki:

"Beni en dertli zamanımda tazeliğin, güzelliğin, sokulganlığınla teselli ettin, yavrum. Bağrı yanık bir âşığın yüreğine su serpti huzurun!"

"Siz kime, o sürü hanımdan hangisine âşıksınız, beyefendi?"

"Bir bakıma hiçbirine, bir bakıma hepsine, hele sana! Ama senden ziyade senin aynanda görünen pakize surete, ezeli kudretin güzelliğine!"

"Benim aynam çantamda... Siz buna hiç bakmadınız ki o dediklerinizi göresiniz..."

"Aynadan maksat sensin, senin yüzün ve bütün vücudun... Cenab-ı bâr kendi güzelliğini temaşa için bir aynaya lüzum görmüş, dünyaları ve insanları o maksatla yaratmış-

tır. Yani senin yüzünde o kendisini seyreder, ben de onun zat-ı pakini! Anladın mı şimdi?"

"Pek anlayamadım. Demek siz bana baktıkça başka birini görüyorsunuz?"

"Evet."

"Asıl sevdiğiniz o!"

"İyi söyledin."

"Peki, beni öperken de onu mu öpüyor gibi oluyorsunuz?"

"Tamamıyla! Şu var ki o ve sen ayrı ayrı mevcutlar değilsiniz; ben de değilim, üçümüz aynı nurdanız, sevişirken birbirimize mezcoluyoruz."

"Aklım karıştı. Üç kişi miyiz şimdi biz?"

"Hayır biriz."

Baki kapının vurulmadan açılmayacağına emin olduğundan Nevsal'i kendine doğru çekti, dizlerinin üzerine oturması için hazırlandı. Hocahanım'ın kızı kapı tarafına göz attıktan sonra, aynı şeyi düşünmüştü ki ikramı reddetmedi; ancak iğreti bir vaziyet aldı ve çapkınca dedi ki:

"Ayna pek yaklaştı size, göreceklerinizi daha iyi görüyorsunuz değil mi? Yok, elinizi çekin! Yalnız bakmanıza müsaade var, ötesi yasak! Giderayak ev halkını başımıza üşüştürmeyelim. Çığlığı bastırmayınız bana!"

Mektupçu bey böyle önceden haber verilen tehdidin çok defa boşa çıkacağını bildiğinden elinin istifini bozmadı; öteki de çığlık koparmayı derhal unutmuş oldu. Ne çare ki Hocahanım aşağıdan bağırıyor, kızını çağırıyordu.

Nevsal yerinden fırladı, eteklerini düzelterek odadan çıktı. Çıkmadan evvel kapı önünde başını şu manada hoş hoş sallamadan yapamamıştı:

"Sizi gidi sidi! Ne yaman şeysiniz! Hiç fırsat kaçırmıyorsunuz. Allah elinize düşen kızların yardımcısı olsun!"

Köşkte ziyaretçilerden vakit, gözcülerden fırsat buldukça bu ufak el ve söz şakaları devam ededursun. Yahya Harun ile Neşide'nin evlenecekleri haberi artık söylenti ve ihtimal mahiyetinden çıkmış, bir hakikat şeklini alarak toplantıların temel mevzusu olmuştu. Doktor raporu ile hitam-i iddet[1] kararı alındığından nişanlılar artık istedikleri gün evlenebilirlerdi.

Bersad Hanım en çok aranılanların başındaydı. Zira müstakbel zevcenin yaz mevsiminde bir müddet Kevkeb Paşa yalısında kaldığı hemen duyulmuştu. Ancak ekseriyet bu misafirliğe Baki'nin ismini karıştırmıyordu; karıştıramazdı. Sebebi basitti: Müritler yabancılara sır vermezlerdi. Mesela gerek Melal'in, gerek Memhure'nin yüzlerce ahbabı arasında bir Şeyh'e bağlı olduklarını, hatta öyle bir Şeyh bulunduğunu bilen yok gibiydi; Prenses için akıldan bile geçmezdi.

Kulağı en delik olanların öğrenebildikleri ise sabık mektupçulardan Baki Bey isminde yaşlı, yakışıklı, ilim ve irfan sahibi, gayet ağırbaşlı bir zatın ara sıra Bersad Hanım'ı ziyaret etmesinden, bir baba dostu olarak ağırlanmasından ibaretti. Çok uzak bir tarihe ait olmamakla beraber –İstanbul ahalisinin siyasi hadiselere kapılarak yer değiştirip yerini başkalarına ve daha ziyade sonradan zenginleşmiş taşralılarla açıkgöz muhacirlere bırakması yüzünden– Kıztaşı tekkesini, arakiyeli, haydarî hırkalı, sakal göbekte şeyhini hatırlayan kalmamıştı.

---

1 hitam-ı iddet: İslam hukukuna göre kocası ölen ya da kocasından ayrılan kadının yeniden evlenebilmesi için geçmesi gereken sürenin sonu

Mazisini ancak çok eskiler, yetmişlikler, yetmişi aşmışlar biliyordu; böyleleri de kendi dertlerine, hastalık ve geçim gibi kaygılara düştüklerinden fazla meşgul olmuyorlardı. Nitekim bir gün filozof Rıza Tevfik ona Kadıköy vapurunda rastlamış, tanımış, kılık kıyafetinin düzgünlüğüne bakarak kendisine has edasıyla:

"Ne o Baki? Görüyorum ki tasavvuf palavraların bu devirde de geçer akçe! Eski koca sakalın benimkinden güzeldi, şeyhliğine değil ama sakalına imrenirdim. Şimdikini de yakıştırmışsın. Ben de benimkinden memnunum; ikide bir sular kesilmese daha temiz tutacağım. Londra'da yağmur yağınca bir tek damın aktığı görülmediği gibi suların bir saniye kesildiğine de kimse şahit olmamıştır. Akmayan dam ile akar su medeniyetin icaplarındandır," demiş, geçmişti. Süha Kalenderli'yi de tanırdı; onunla da başka bir gün Cağaloğlu yokuşunda karşılaşmış, birlikte bozacıya girip oturmuşlar, epeyce konuşmuşlardı.

Şair keçiboynuzundan yapılan "harnup" şerbetinin unutulduğundan vecizeci de "hardaliye" ile üzüm turşusunun bulunmaz olmasından şikâyet etmişti. Vaktiyle Beyazıt Kütüphanesine devamları sırasında ahbaplıkları vardı; beraberce gidip Vefa bozası yahut harnup içerler. Tiryakiçarşısı kahvelerinde sohbete dalarlardı. Filozof o gün bir ara sormuştu:

"Şimdi ne içiyorsun, sen? Yani ne içebiliyorsun?"

"Ne bulursam... Bade veya libade..."

"Libade'yi herkes Farisî sanır. Halis Türkçedir, iyi su demektir. Onun kapalı şişesi varsa iç; yine de güvenilmez, Terkos doldururlar. Mamafih Terkos zarar vermez. Mekke'de

ben zemzem suyunu kuyusundan çekip içmiştim; o bile dokunmadı, mikroplu bir su idi. Alkolü fazla kaçırma. Senin yaşında artık eşeğin anlamadığını içmek lazımdır. Ben Kaliforniya aşısı siyah erik hoşafına bayılırım. Eriğin iyisini Mısır Çarşısı arkasında Hacı İsmail Efendi'nin dükkânında bulabilirsin. Benden selam söyle, eski Müslümandır. Müslümanın da eskisi makbuldür. Helale haram katmaz!"

O karşılaşma bu kadarcıkla kalmıştı. Ahlakça birbirlerine benzememekte beraber, üçü de eski İstanbul'u bilen keyfini sürmüş, zevkine varmış insanlardı.

Bersad Hanım merak edip soranlara şu izahatı veriyordu:

"Neşide Hanım, ulemadan muhterem bir hoca efendinin kerimesidir, halleri vakitleri yerindedir. Erenköyü'nde güzel bir köşkleri vardır, eskiden beri bu aileyle tanışırız. Yazın rica etmiştim de yalıya gelmişti; birlikte pek hoş günler geçirdik."

"Kocasından yeni ayrılmış... Unal'a varmak için ayrıldığını söylüyorlar."

"Çekememezlik! Yahya Harun Bey kendisini boşanma kararından sonra gördü, beğendi, izdivaca güç razı edebildi. O, öyle bir hanım kızdır ki güzelliğine mi hayran olursun, ahlakına mı? Şaşırıp kalırsınız. Eşi emsali yoktur."

Kevkeb Paşa kızının bu suretle Neşide'yi Şeyh meselesine rağmen methedişi herkesi iğnelemek içindi; bir de onunla tanışmasından dolayı muhitinde tekrar dikkati çekmekten memnun oluyordu. Kadınlar birbirlerine:

"Bersad Hanım bu kızı da tanıyormuş; tanımadığı yoktur ki! Kıyıda köşede kalmışlardan bir gün meşhur olacak-

ları sanki sezer, onlarla zamanında ahbap olur. Yalıya misafir ettiği vakit Neşide bir ufak memurun karısıymış. Nasıl da istikbalini keşfetmiş!" diyorlardı. Yeni gelini toplantıya davet ettiği zaman kendilerinin çağrılmasına ricaya kadar gidenler bile oluyordu. İşte bu sırada bir gün Sadberk Kalfa, hanımına dedi ki:

"Neşide Hanım'ı tebrike gitmek istiyorum. Gitmezsem ayıp olacak galiba..."

"Aranız pek mi iyiydi?"

"İyiydi... Daha doğrusu son günü çok iyi olmuştu. Hani siz İstanbul'a inmiştiniz; yalıda mektupçu beyle kalmıştı, sonradan Eşref Bey de yemeğe gelmişti ya..."

"Ee? Ne oldu ki dostluğunuz arttı?"

"Artık söyleyebilirim: Ben bu tazeye iyilik ettim."

"Nasıl bir iyilik bu?"

"Zavallı sofrada düşüp bayıldı, odasına götürüp yatağına yatırdım. Bana mektupçu beyden dert yandı. Ben de..."

"Söyle, bir defa başladın, bitir."

"Ben de 'sen buralarda durma yavrum yakanı kurtarmaya bak. O kocan olacak heriften de ayrıl. Allah sana daha iyisini, gönlüne göre birini verir' dedim; dediğim gibi yaptı, dediğim gibi de oldu. Değil mi hanımefendiciğim? Bana şimdi ne kadar dua ediyordur, herhalde unutmamıştır. Hoş karşılayacağına eminim. Gideyim mi, dersiniz?"

Bersad bir lahza düşündü, sonra:

"Benden gizli işler çevirdiğine fena etmişsin," dedi, "ama bir cihetten iyi de olmuş. Sanki kaçıp kurtulduğuna ben sevinmedim mi? Zaten kalmasını içim istemiyordu. Ne yapayım. Baki Bey'le aramızda baba zamanından kalma eski

ahbaplık var. Göz yummaya mecburdum. Yarın Erenköyü'ne git bakalım. İyiliğini unutmuş mu, unutmamış mı anlarız. Konuşabilirsen benim de kaçışından memnun olduğumu söyle. 'Şeyh'le o zamandan beri münasebeti kesti' demeyi de unutma. Yalan mı? Bir daha yüzünü gördük mü?"

"İnşallah görmeyiz de hanımefendiciğim."

"Hem Şeyh'in de o kadar kabahati yok. Hazzediyordu, kızdan... Erkek bu... Bizim merhum bey de senden hazzederdi, bilmez miydim sanıyorsun? Sende pekâlâ fingirderdin. Günah işlememiş insan yoktur Sadberk!"

Kalfa afalladı, cevap veremedi. Bersad Hanım ilave etti:

"Allah hepimizin günahlarını affetsin! Kuluz biz... hata ederiz: Cenabıhak gafurdur, af şanındandır. Doğru mu?"

"Doğru hanımefendiciğim."

"Ha, bak unutuyordum; dün hana uğramıştım, oğlundan şikâyet ettiler, geceleri odasına uygunsuz kadınlar getiriyormuş. Yarın Erenköyü'ne giderken uğra, kulağını bük. Tekrarlarsa kapı dışara atarım. Hanın odabaşılığıyla kahveciliği için peşin para beş bin lira veren var; hem de kaç kişi!"

Sadberk bu defa fenalaştı en nazik yerinden vurulmuştu. Oğluna haddini bildireceğini yana yakıla anlattı. Odadan çıkarken şöyle düşünüyordu:

"Neşide Hanım'la arasını düzeltmek istiyor. Kaçın kurasıdır o! Yine bir fırıldak çevirecek ama bu sefer Şeyh'in aleyhine. Harun mu Yahya mı, Unal mı ne karın ağrısı ise, o üç isimli zenginin tarafını tutmaya karar verdi. Çay, kokteyl davetlerinde yeni karı kocayı bulunduracak olursa şerefi artar. İşi gücü dolap!"

Nevsal konağa geldiği gün Kalfa, Baki'nin seyahatten dönüp de Ada'ya gizlendiğini ve kızla bir dam altında bulunduğunu biliyordu. Bilseydi bu tazeye de icap eden nasihatleri verir, Şeyh'in ne tehlikeli bir adam olduğunu anlatırdı.

"Ama," diye söylendi, "Nevsal'i gözüm pek tutmadı, dışı durgun görünüyor, içinden kaynıyor. O tarafı biraz benim gençlikteki halime benziyor ya! Melal Hanım'ın dadısı Peyveste budalası gibi yaşlı kız kalmak da hoş mu?"

Ertesi günü sırtında Bersad'ın hediyesi kürk yakalı siyah manto, elinde yine hanımının verdiği tül başörtüsüyle varlıklı bir hanım kılığında Erenköyü'nün yolunu tuttu. Önce hana uğramış oğluna çıkışacağına –gelinini sevmediğinden– bir daha kadın, madın getirecek olursa etrafta duyulmamasını tembih etmişti:

"İbadet de mahfi,[1] kabahat de!"

Köşkü Melallerin bitişiğinde olduğu için biliyordu. Fakat boyanmış, tanınmayacak hale gelmişti. Şüpheye düştü, içeriye girince rastladığı ağaç dikmekle meşgul adama sordu:

"Gürcülerin köşkü değil mi burası?"

"Evet burasıdır."

"Neşide Hanımefendi evdeler mi acaba?"

"Kapıyı çalınız, size söylerler."

Elektrik ziline basmaya hacet kalmadan aralıktan bir kadın göründü. Zahir, sokak kapısının çıngırağını duymuşlar, geldiğini görmüşlerdi. Nezaketle:

"Buyurunuz," diyen bu kadın hizmetçi değildi, Neşide'yi andırıyordu, muhakkak ablasıydı.

1 mahfi: gizli, saklı

"Hanımefendiciğim," diye başladı, "siz beni tanımazsınız ama hemşire hanımefendi tanırlar. İsmim Sadberk'tir. 'Kevkeb Paşa konağından Sadberk geldi' derseniz hatırlar."

"Şu odaya buyurunuz, haber vereyim. Mutfakta meşgul."

Yan tarafa doğru seslendi:

"Neşide! Neşide!..."

Sadberk henüz odaya girmeye vakit bulamadan bir kapı açıldı. Önlüğüyle Neşide göründü. Evvela tanıyamadı, sonra şaşırarak:

"A," dedi, "siz misiniz Sadberk Kalfa!"

"Benim ya kızım... Şey... Benim küçük hanımefendi. Güzel haberi aldım da tebriğe geldim. Hani, bilirsiniz o gün, yalıda rahatsızlanmıştınız, ben de size..."

"Çok iyi nasihatler vermiştiniz... Safa geldiniz. Abla! Sadberk Kalfa'nın bana iyiliği dokunmuştur, doğruyu söyleyen tek kişi oydu. Odaya giriniz, şimdi geliyorum, ellerimi yıkayayım."

Vakit öğle üzeriydi; mutfağın açık kalan kapısından köşkün içine tok adama bile hoş tesir eden güzel bir yemek kokusu yayılmıştı. Kalfa özür diledi:

"Münasebetsiz bir saatte geldim; çok oturmayacağım, hemen döneceğim."

"Öyle şey mi olur? Yemeği beraber yeriz. Siz bana az mı yemek yedirdiniz!"

"Onları aşçıbaşı pişiriyordu."

"Ama sizin nezaretiniz altında... Yalıyı çekip çeviren sizdiniz."

Odada gösterilen baş köşeye oturmayıp bir sandalyeye ilişen Kalfa konuşmaya başladı:

"Maşallah pek iyi gördüm hemşirenizi... Daha daha güzel olmuş. Duyduğum habere öyle sevindim ki tarif edemem, kendisine eski zevcinden ayrılmasını söylediğime ne isabet etmişim, değil mi, hanımefendiciğim? Köşkünüz pek şirin, yeni boyatmışsınız, afiyetle oturunuz. Düğün ne zaman?"

"Düğün yapılmayacak, nikâhtan sonra hemen seyahate çıkacaklar."

"Daha iyi... Kem gözlerden ırak olurlar."

Neşide kahve tepsisiyle geldi. Yarın milyoner olacak bu güzel hanımın eliyle pişirip eliyle getirdiği kahve Sadberk için ömrünün sayılı hadiselerinden biriydi. Vaktiyle Bersad'ın kocası, sefir payesinde o mühim adam kendisini ilk defa kavrayıp öptüğü gece nasıl gururlu bir saadet duymuşsa, şimdi de adlı sanlı zenginlerden Harun Bey'in nişanlısı tarafından ikram edilen kahve aynı tesiri yapmıştı.

Hediye odadan çıkıp mutfağa gidince Neşide ile Sadberk baş başa kaldılar. Genç kadın bir tereddüt geçirdikten sonra ayıp bir şey yapıyormuşçasına yüzü pembeleşerek sordu:

"Nasıl, Bersad Hanımefendi afiyetteler mi?"

"Bildiğiniz gibi, efendim. Çok selamları, hürmetleri var. Hanımefendi o gün, yani yalıdan gittiğiniz günün akşamı dönüp de işi öğrenince bana kızacağına ne dedi, bilir misiniz 'Çok iyi etmişsiniz, çok memnun oldum; kurtuldu yavrucak!"

"Neşide sadece 'teşekkür ederim' demekle kaldı. Kalfa sözünü kesmemişti:

"Zaten mektupçu beyi de o günden sonra görmedik. Hoş, burada yoktu ya... Yeni dönmüş diyorlar, Ada'da Prenses'in köşküne kapanmış."

Unal'ın nişanlısı 'haberim var' manasına başını salladı. O kadar...

"Ne olsa Samiye Hanım'a siz de acımışsınızdır. Soyu biraz acayiptir, böyle bir şey yaptığına pek şaşmadım. İrfan Bey'den ayrılmanız o cihetten de iyi oldu, hanımefendiciğim! Cenabıhak sizi pek çok kazadan, beladan esirgedi. Mazallah bir çocuğunuz olsaydı halasına çekebilirdi. Hani size hamile misiniz, değil misiniz diye sormuştum. Bir korkum da buydu."

"Onları bırakalım Kalfa! Başka şeyler konuşalım. Sizin çiçeğe merakınız var mı?"

Sarberk, hoşa gitmek için, hiç merakı olmadığı halde heyecanlı bir çiçek âşığı göründü. Saksıda yetiştirip büyüttüğü koca ful fidanının kurumuş olmasına üzüldüğünü söyledi.

Çiçeği koparınca bir bardağın altına kapamalıymış, havaya temas edince simsiyah kesilirmiş; yaseminden yüz kat güzel kokarmış. Arabistan çiçeği imiş, falan filan...

"Önümüzdeki yazı, tabii Harun beyefendinin yalısında geçireceksiniz. Bahçesinde olmayan çiçek yoktur, limonluğu da vardır. Sarıyer'e giderken görürdüm."

Müstakbel zevce o bahsin de uzamasına memnun değildi ki sözü bu defa da yemeklere çevirdi. Demin mısır ununundan bir tatlı yapmıştı, annesi severdi.

"Biz mısır unu çok kullanırız. Bahçemizde elimizle yetiştirir, kurutur, öğütürüz. Gürcüler, Çerkezler, bütün Kafkasyalılar mısırı sever."

"Yahya Harun bey de memleketlinizmiş dediler."

"Öyleymiş. Ben burada doğdum, ablam da..."

"Büyük hanımefendi evde yoklar mı?"

"Neredeyse gelir, Kadri dayıma kadar gitti."

Bu sırada dışarıda bir otomobil kornası işitilmişti. Pencereden bakan Kalfa bahçıvanın koşup kapı kanatlarını açtığını, içeriye bir otomobilin girip köşkün önünde durduğunu gördü. Gülnar Hanım bir bastona dayanarak arabadan iniyordu. Koyu lacivert mantolu, aynı renkte başörtülü, maden çerçeveli gözlük takan boylu boslu, hanım nine güzeli bir kadındı. Şoföre bir şeyler söylerken iradeli bir hanım olduğu tavrından anlaşılıyordu. Kızları koşup karşıladılar. Sadberk Kalfa mizaha kaçan kafasıyla içinden düşündü:

"Hıristiyan mekteplerindeki marabet anaları gibi zabit bir kadın! Vaktiyle afetmiş, belli... Hatta kızlarından da güzelmiş. Merhum Hoca Efendi safasını iyi sürmüş. Sahiden şu Gürcülerde çirkini pek az... Belki de yok. Pek çok da görmedim ya! Ama herkes öyle söyler doğru olacak."

Kalfa'nın aklı daha mühim bir noktaya takılmıştı: Neşide Hanım sevinçli değildi. Hilkati iktizası mı? Şımarmış hali almamaya çalışmasından mı? Yoksa un ve değirmen kralına gönlü yatmamış mıydı? Eski günleri unutmak istemesini anlıyordu, acı hatıralardı... Lakin pek parlak görünen istikbal hakkında azıcık daha canlı, candan davranması lazım gelmez miydi?

"Tuhaf taze," diye söylendi, "yarın karşısına çifter çifter uşaklar, hizmetçiler, famdöşambrlar,[1] dadılar, dadalar dizilecek. O, mutfağa girmiş, mısır unu tatlısı yapıyor; mısır ektiklerinden bahsediyor. Hâlâ bir hizmetçi tutmamış. Evlenince de böyle mıymıntı mı yaşayacak nedir? Alçakgönüllülük

1 famdöşambr (Fr. femme de chambre): oda hizmetçisi

iyi şeydir ama bir derecesi var!" diye söylenmekten kendini alamadı. İstikbal görmediğine, hele yemeğe alıkonulmasına memnundu amma sohbetin dedikodu, çekiştirme, karşılıklı dert yanma, sonra da yarının debdebeli hayatını ballandırma şekline girmemesinden hayal kırıklığına uğramıştı.

Küçük evlere mahsus adi neviden tabak, bardak, çatal takımlarıyla sofra gösterişsizdi. Ancak örtü ve havlular tertemiz, yemekler lezzetliydi; Neşide'nin yaptığı tatlı da fena olmamıştı. Büyük hanım yaşından beklenmedik bir iştahla bundan iki parça yedi. Dili yabancıya çalıyor, bahçıvanın diktiği lahana ve pırasaların çabuk gelişmesinden memnun görünüyordu.

"İyi insanlar ama yavan şeyler! Bize de azıcık yabancı geliyorlar. Ayrı milletten oldukları belli!" hükmünü veren Kevkeb Paşa Konağı yetiştirmesi bir noktada söylenecek söz bulamıyordu: Neşide akıllara durgunluk verecek kadar güzeldi, güzel olmuştu; güzelliğine bir derinlik, manalılık katılmıştı: bu kız bir değişikliğe uğramıştı. Yetiştiği konakta insan denilen mahlukun binbir macerasına ve ruh tahavvüllerine şahit ola ola cahilliğine rağmen bir psikolog kesilen Sadberk:

"Bu başka türlü güzellik! Bu halavet kadına da, kıza da ancak gönül sızısı çektiği zaman gelir, birine sevdalandığı sırada..." diye düşündü ama Neşide'ye öyle bir şeyi yakıştırkamadı. Miskin, ahlaksız İrfan'ı sevemezdi, sevse ayrılmazdı. Bir başkasına tutulacak vakit de olmamıştı. Birden aklına en fena ihtimal geldi:

"Yoksa Şeyh'e mi tutkun? Hani bir Perran Hanım vardı, o da kaçıp kurtulmuştu da sonradan dönüp sakallının ayak-

larına kapanmıştı... ya Fergün Hanım? Dönmedi ama duyduk; Şeyh diye yanıp tutuşuyormuş! Acaba Neşide Hanım da mı bunlara katıldı? Vah vah!"

Kalfa –kahveler içilmişti– gitmek üzere ayağa kalktı, Neşide:

"İstanbul'a döneceksiniz değil mi?" diye sordu, "biz de ineceğiz. Provalarım var, Harun Bey'le de buluşacağız. Beraber gideriz; araba vapuruyla geçeceğimiz için sizi yol üstü Salıpazarı önünde bırakırız."

Müstakbel kocasının ilk defa ismini ağzına almıştı; söyledikten sonra hafifçe kızardığı Sadberk'in ömrünce yüz hareketleri tetkik etmeye alışmış olan gözlerinden kaçmadı.

"Kızcağız esasta mahcup, çekingen yaradılışlı. Demin aldanmışım, işin içinde gönül, mönül yok. Birdenbire zengin hayatına atılacağından şaşkına dönmüş, ürkmüş. O da alışır, kabak çiçeği gibi açılır bile! Biz neler gördük! Elimizi öpüp başlarına koyan sümüklü sünepeler sonradan ayaklarını başımıza dayamaya kalkıştılar. Besleme Pervin öyle yapmadı mı? Hödük bir adama verdik, çember sakallı, yağlı fesli bir Anadoluluya... Güya avukatmış, diplomasız avukutlardan... Basbayağı arzuhalci idi adamcağız. Patırtı arasında mebus çıkıvermesin mi? Unutur muyum hiç... Kız bir ara taşradan gelmişti de konağa uğramıştı. Utanmadan hanımefendinin karşısında baş köşeye kuruldu:

'Artık İstanbul'un pabucu dama atıldı' diye Ankara'yı bize inat göklere çıkardı. Bana da yüksekten bakarak 'nasılsın kalfa?' diyerek iltifata kalkışmadı mı? Hoş, payını hemen verdim: İyiyim, dedim, sen nasılsın? Maşallah saçların pek gürleşmiş, elceğizimle zift yakıları yapıştırdığım yerler kapanmış. Bana dua et, kellik geçirdiğin belli değil!"

Sadberk o hadiseyi hatırladığı şu sırada hâlâ öfkesinden titriyordu. Neşide otomobilde misafirini içeriye ablasının yanına oturtmuş kendisi şoförün yanma geçmişti. Nezaketin bu derecesi karşısında Kalfa ne yapacağını şaşırdı, arkaya dayanmadan iğreti oturdu ve hayran bir Neşideci oldu. İki hemşireden dualar, senalar, teşekkürlerle ayrılmıştı. Hani, neredeyse eski usul etekleyecekti bile! Neşide demişti ki:

"Yine buyurun, bekleriz. Hanımefendiye hürmetler..."

"Artık yazın yalıya gelirim hanımefendiciğim. Beyefendinin, her ne kadar tanımıyorsam da eteklerinden öperim. Sadberk Kalfacığın bu çorbada azıcık tuzu olduğunu bilmez o!"

İçinden şunu hesaplamayı da unutmamıştı:

"Bizimki İsmailciğimi handan atarsa ona Neşide Hanım, kocasına söyleyip daha iyi bir iş bulur, bunlarla iyi olmaya bakayım."

Çinhindi'nde bir Buda mabedinin yoluymuş hissini veren taş merdivenli dik yokuşa kendini verdi, az sonra tükendi; dura çıka nihayet konağa yetişti. Bersad Hanım'ın huzuruna çıkınca bire bin katarak gördüğü ikramı anlatmaya koyuldu. Her tarafı idare lazımdı:

"Size de hürmetlerini bildirdi, kaç kere sordu bilseniz! Zeyrek takımını ağzına almadı lakin! Almaz ya... Mahvediyorlardı zavallıyı... Görseniz, huyu hiç değişmemiş, kahvemi eliyle pişirdi, eliyle yaptığı tatlıdan yedik. Köşk bildiğiniz gibi değil, kanarya kafesine dönmüş."

"İstanbul'a inerken ne giymişti? Dikkat ettin mi?"

"Etmez miyim? Siyah yünlüden bir elbise ama öyle güzel oturmuştu ki üstüne! Sonra... Hani bir yolu kahverengi bir

yolu siyah kürk vardır, eşini Memhure Hanım'da görmüştüm, dört bin liraya yaptırdığını söylemişti, ondan giymişti. Bir yakışmıştı ki! Ha, kolundaki pırlanta bilezik fevkalade bir şeydi, şıkır şıkır parlıyordu, gözlerim kamaştı vallahi!"

"Nişan hediyesi olmalı."

"Benim aklımdan da bu geçti; Harun Bey'le buluşacaklarmış, zahir takmasa ayıp olur diye düşünmüş. Yoksa gözü giyimde kuşamda değil... Boyuna çiçek lafı etti, çiçeklere meftun. İbrişimi pek severmiş... Asıl ibrişim kendisi; odadan çıktığı zaman ablası anlattı: Beyi her tarafta o ağaçlardan aratıyormuş, yalının bahçesine diktirecekmiş, hem de kocamanlarını kökleriyle getirtecek, tutturacak, yaza çiçek açtıracakmış!"

"Bu peri masalının üst tarafını sonra anlatırsın kalfa! Söyle de bana bir ıhlamur yapsınlar, göğsüm yanıyor, nevazil olacağım, galiba... Küçük bir şişede turuncu renkli, arpa biçimi komprimeler vardı. Nereye koymuşum? Onu da bulup getirsinler."

Sadberk içinden söylenerek odadan çıktı:

"Başımıza şimdi de bu iğne başı ilaçlar çıktı, güllaçların hapların pabucu dama atıldı. Bütün kibar hanımlar 'nezle olduk' diye o cücümenlerin turuncularını, 'asabımız bozuk' diye de beyazlarını yutup duruyorlar. Bari faydalarını görseler!"

O gece anneleri uyuduktan sonra yalnız kaldıkları zaman prova yorgunu olan Neşide yatmak üzere soyunurken dikkatle aynaya baktı; ablasına dedi ki:

"Bugün Sadberk Kalfa yüzüme acayip acayip bakıyordu. Kim öyle bakmıyor ki? Sade yabancılar mı? Kadri da-

yım, Şevkiye yenge, annem, sen, hepiniz, herkes merakta... Bir şey sormak, bir şey öğrenmek isteyen bakışlar bunlar! Açıkça soramıyorlar. Ama ben neyi öğrenmek istediklerini biliyorum."

"Vehim seninki..."

"Değil! 'Harun Bey'e varacak bir kadın nasıl olur da sevincinden zil takıp oynamaz, diyorlar. Neşide eski kocasını unutamıyor!' Daha fenasını düşünenler de var: 'Galiba Şeyh'e tutkun... Şeyh için yanıp tutuşuyor.' Abla! Ben kendimi korumasını bildiğimi ispat ettim, daima da koruyacağım. Üst tarafına kimsenin karışmaya hakkı yoktur. O adamlara gelince ikisinin de beni hâlâ çılgıncasına sevdiklerine eminim! Çılgıncasına!"

Neşide karyolasının üstüne çöktü; hıçkıra hıçkıra ağlıyordu.

Hediye bir şey söylemiş olmak için:

"Neşide," dedi, "senin bunda bir kabahatin yok ki..."

"Doğrudan doğruya yok. Fakat iş onlarla da bitmeyecek, abla! Bak, kendime biraz çeki düzen verip insan içine çıkar çıkmaz neler oldu! Yakacık'takileri unuttun mu? O üç genci? Sonra Harun Bey'e ne diyorsun? Evimize ayağını bastığı gün evlenmeye kalkıştı."

"Fena bir şey yapmadı; çok temiz hareket etti."

"Evet, lakin yarın ne olacak?"

"Ne gibi çocuğum? Söylediklerini anlamıyorum."

"Yarın bütün İstanbul'un karşısına giyinip kuşanıp elmaslar, kürkler içinde çıkacağım; çıkmaya mecbur olacağım. Bir sürü erkek etrafımı alacak. Artık öğrendim: Erkeğin yaşlısı da bir, genci de! Hepsi bana yiyecekmiş gibi

bakacak, bir şeyler düşünecek... Ümitlere kapılacaklar! Daima üzüleceğim, azap çekeceğim. Dedikodular olacak, entrikalar dönecek. Sağıma bakacağım: Kadın olarak çoğu o Memhureler, Bersadlar, Melaller! Soluma bakacağım: Şeyh gibi, Kalenderli Süha gibi, İrfan ve Erşed gibi erkekler; hırs, riya dalkavukluk, iğrenç huyların envaı! Hepsinden gözüm yıldı. Geceleri bu insanlar korkunç maskeler gibi gözümün önünde sallanıp duruyorlar!"

O maskeler başına hücum ediyorlarmışcasına Neşide yüzünü elleriyle örttü, sanki bir akrep ve örümcek hücumuna uğramıştı. Biraz yatıştıktan sonra dedi ki:

"Basit, sade hayatı sevmek ayıp sayılıyor. Baba evinde, sizin yanınızda ne kadar rahattım!"

"Mademki bu kadar istemiyordun, Harun Bey'le evlenmeyi kabul etmemeliydin."

"Annem çok üzülecekti... Fırsat çıkmışken onu son yıllarında rahat ettirmek vazifemdi. Köşkü tamir edilmiş görmekten ne kadar memnun değil mi? İkisi de çöküyorlardı. Taze hayat buldular. Bir tesellim varsa annemi hoşnut edebilmek."

"Yavrum sen hakikaten bir meleksin. Harun dünyanın en şanslı adamıymış."

İki kardeş birbirlerine sarılıp öpüştüler. Bir muharririn uydurması gibi görünen ve zamana uymayan bu sahne Abdülhak Hamid'in sözüne uygun, yani "ayniyle vaki"ydi. İnanmayanlar, muayyen bir muhitte yaşayanlardır; böylelerinin görüşleri dar, insan hakkındaki bilgileri hatalı ve kanaatleri de meziyetlere karşı alaycı ve münkir[1] olur. Neşide nefret ettiği o insanlara aynı zamanda acıyordu da!

1 münkir: inkârcı, inkâr eden

ÜÇÜNCÜ KISIM

Devlet Kuşu

1

Süha Kalenderli bir müddetten beri ne Fethi'ye görünüyor, ne de Memhure'yi arıyordu. Hatta çekiniyor, kaçıyor gibi bir tavır da almıştı. Özenti âşıklar bunun sebebini keşfedemediler. Dul kadın:

"Hani gazete için iki ayağımızı bir pabuca sokuyordu? Artık hiç benimsemiyor. Evvela lafım kesti, sonra da kendisi kayboldu. Sen de hâlâ bir şey yapamadın ya!" diyordu.

Fethi, olgun güzele tutkun değilse de ona henüz doymamıştı; daha uzun zaman kanamayacağı, hevesini alamayacağı da muhakkaktı. Ayrıca böyle yüksek sosyeteden bir kadınla münasebette bulunmak gururunu okşadıktan başka bolluğa da kavuşmuştu. Şu var ki süsüne, eğlencesine dalmış, arkadaşlarına gösterişler yapmış, mirasyediliğe kalkışmış, gazete için verilen avansı yerine kullanmamış, çarçur etmişti.

Dolandırıcı ruhlu bir genç olmadığından da tekrar para sızdırmaya kalkışamıyor, yaptığından utanç duyuyordu. Bütün bunlar araya soğukluk katmıştı. Hele ikisini birbirlerine yaklaştırmakta, ateşi körüklemekte, hiç değilse küllerini sımsıcak muhafazada büyük rolü olan Kalenderli ortadan silinince münasebetleri adeta şekerrenk bir safhaya girmişti.

İlk kavgalar, küsüp ayrılmalar, barışıp yine atışmalarla bu, sadece cinsiyete dayanan iğreti âşıkdaşlık münasebet kesimine doğru malum ve normal seyrini takip ediyordu. Bir ihtiyatsızlık da olmuş, Memhure gizli bir ameliyat geçirmişti. Yarı alay, yarı ciddi:

"Şeyh'in ahı tuttu!" diye söyleniyordu; kendisini aramadığına da üzülmeye başlamıştı.

"Yalnız bana değil, hepimize karşı muamelesi değişti. Yine eskisi gibi nazik, ince, zarif; iltifatlı ama gözümden kaçmaz, epeyce hevessiz, adeta bezgin. Doğrusunu istersen dönüşünden beri bizlerden tat almamaya başladı. Bir ara canlanayım dedi, olamadı. Ya ihtiyarlık birdenbire kendisini gösterdi, yahut da şu Neşide kız onu çökertiverdi. İstediği kadar belli etmemeye çalışsın. Bizim âşık şimdi tam manasıyla âşık olup çıktı. Bunama alameti zahir!"

Baki tekrar Zeyrek'e yerleşmekle beraber gülzar merasimine ara verdiğinden konakta geceleyen hanım ve hanım kız kalmamıştı. Ziyaretçilerini kabul ettiği vakit mülakatı kısa kesiyor, tasavvuf bahislerinden ziyade ahlak ve fazilet üzerine konuşmayı tercih ediyor, akşamları selamlığa çıkarak erkek ziyaretçilerle oturuyordu.

Bakışları da açgözlülüğünü kaybetmişti. Bu bakışlar artık Peryal'in fağfur elleri, Memhure'nin fildişi kalçaları ve

mahremiyetinde ikinci derecede mevki sahibi "aşina"ların muhtelif seçkin vücut kısımları üzerinde durmadığı gibi sömürücü tesirini de göstermiyordu.

"Bu hal ne kadar sürecek bakalım? Mektupçu bey mütekait şûrayı devlet[1] azası gibi bir şey oldu; ununu elemiş, eleğini duvara asmış, bezgin bir adam, sanki..." diye Melal'i iğneleyen sarışın dulu Şeyh'in baş müridi acıyan bir bakışla süzdü, dedi ki:

"Güzelim, bazen öyle sathî görür, zahirperest düşünürsün ki! Şeyh son zamanlarda temaşadan yoruldu; artık aynaya bakacak halde değil... Hüsünle[2] meşhun.[3] İçine çekildi."

"Ayna dediğin bizleriz yani! Bunu öğrenebildim. Bizler ve son zamanda Neşide!"

Melal'in hocalık tarafı tutmuştu.

"İslam mistisizminde aynanın çeşitli mefhumları ve 'ayna' hakkında muhtelif izahlar vardı. Bazısına göre Hüda'nın vücudu bir aynadır, onun içinde kendisi görünür. Bazıları 'Hüda'yı şu âlem dediğimiz aynada müşahede ederiz" derler. Tasavvuf edebiyatında yalnız Allah ve kâinat değil, kâinatın hülasası ve ezeli kudretin mazharı olan insan-ı kâmil de bir aynadır. Şehadet âleminde, yani göze görünen eşya arasında kısacası cihanda insandan daha mükemmel bir ayna bulunamaz."

"Aman, hemşire! İyi ki aynadan bahis açtın, bana öyle bir iyilik ettin ki... Aklıma geldi. Yine sen hatırlatıver: Beyoğlu'na çıkınca Aynalıçarşı'dan geçiverelim de Yorgi'nin

1 şûrayı devlet: danıştay
2 hüsün (Ar. hüsn): güzellik
3 meşhun: dolu

dükkânından şapka iğnemi alayım... Ismarlayalı haftalar oldu. Ee, sonra? Demek, en mükemmel ayna insandır?"

"Ciddi olamıyorsun Memhure! Bu sözler bir kulağından girip ötekinden çıkıyor."

"A, vallahi değil. Dinliyorum. Öyle görünürüm ama aklımda tutarım."

"Mademki âlem, insanın vücudu ile parlak bir aynadır, Allah bu aynada kendi suretini müşahede eder. Esrar Dede –meşhur Şeyh Galip'in aziz dostu idi– pek güzel söylemiştir:

Gönül ayine-i veçh-i Hüda'dır"

"Peki, Şeyh'teki değişikliğin bu aynalarla alakası?"

"Ne aceleci kadınsın şekerim! Şimdi oraya geleceğim."

"Cicim! Yorma kendini. Âşık'ın bir hoş tarafı da monoton olmayışıdır. Değişken adam... farklı şeyler yapıyor; bir müddet öyle, bir müddet böyle, insanı oyalıyor. Demin söylemiştim ya, bakalım şu hali de ne kadar sürecek? Bir gün, hiç beklenmedik zamanda yine değişiverir. Acaba Nevsal ile işi nereye kadar götürdü? Onun aynasını mı temaşadan yoruldu dersin?"

" 'Rebubi' olamıyorsun, 'riybî' bir ruhun var."

"Bunlar da ne kelimeler! İlk defa işitiyorum. Kitabını bitirinceye kadar sen Arapça, Acemce de öğrenmiş olacaksın Allah gecinden versin, Şeyh'in postuna sen oturacaksın, "kutup" olacaksın kutb-ül arifin!"

Bu konuşma Zeyrek ziyareti dönüşü Melal'in yeni getirttiği otomobilde oluyordu. Memlekette demokrasi meylinin

epeyce belirdiği, tek parti rejiminin kuyruğunu titretme alameti gösterdiği o günlerde müteahhit Rifat Yapıcı istikbali sezmiş, yeni kurulan muhalif partiye geçmişti. Memhure'nin kardeşi Emced ise memurdu, Amerika'da mübayaa[1] işleriyle meşguldü; göze battığından şayet iktidar partisi düşerse mevkiini muhafaza edemeyecekti.

Asıl korkusu memuriyetinden atılmak değil, suistimal suçuyla takibata uğramaktı. Zira yükünü tutmuştu, elindeki servetle serbest ticarette büyük işler görebilirdi. İşte birinin hocasında, öbürünün kardeşinde hasıl olan bu değişik vaziyetten dolayı iki hanım arasına tam kara olmamakla beraber koyu renkli bir kedi girmiş gibiydi. Memhure müteahhidi kastederek içinden:

"Dönek," diyordu, "onu kolundan tutup adam eden bizim partiydi; nankör, cibilliyetsiz bir mahlukmuş. Ne beklenir? Çarşı pazar sırtına halı, kilim yükleyerek seyyar satıcılık, tellallık ettiğini bilen var."

Melal için de Emced bir hırsızdı:

"Böyle mürtekip[2] memurlara dayanan bir partinin enninde sonunda çökeceği tabiidir. Cebini doldurmaları yetmiyormuş gibi ayrıca Amerika seyahatleriyle keyfini getirmeye çalışıyorlar. Rezalet doğrusu!"

Süha Kalenderli ise siyasi barometre ibresinin iktidar partisi için "açık sabit hava"dan kımıldanarak süratle "mütehavvil"e, oradan da fırtınaya doğru kaydığı şu sırada iki tarafı kolluyor, hükümeti henüz elinde tutanlara serbest seçimin bir felaket olacağını, karşı cephedekilere serbest

1 mübayaa: satınalma
2 mürtekip: rüşvet alan

seçimden başka kurtuluş yolu bulunmadığını kendine has yüzsüzlükle anlatıp duruyordu.

İnandırıyor muydu? Bir zümre kim olursa olsun kendi tarafına çekmek, öteki zümre mevcudunu en kötüsüyle muhafaza etmek kaygısına düştüğü için bu öz kardeşler arası modern saltanat kavgasına, meydan muharebesine yani seçime kadar iki taraf inanmış görünüyordu.

Vecizeci onlara değil, hiçbir partinin sırtını yere getiremeyeceği bir kuvvete, Unal'a güveniyordu. Zira son günlerde ne yapıp ne etmiş, bu partiler üstü şahsiyetle münasebeti arttırmıştı. Kalacak yahut gelecek hükümetten yüz bulamazsa Harun ona beş yüz liracık tahsisatlı[1] bir idare meclisi azalığı ihsan ediverirdi.[2]

"Bütün mesele Neşide hanımefendi kızımızın hoşuna gitmekte," diye söyleniyordu, velinimet hazretlerinde meğerse ne âşıklık istidadı varmış! Fuzuli'yi geçti, asrî Mecnun olup çıktı; Leyla'sını sevsinler! Dün karşısında Destan-i Leyla-vü Mecnun'u başından yani:

Dihkan-i hadika-i hikâyet
Sarraf-i cevahir-i rivayet

beytinden başlayıp:

Mecnun'la Leyli'yi kılub yâd
Ervahlarını eyledün şad

1 tahsisat: ödenek
2 ihsan etmek: bağışlamak, vermek

mısralarına yani sonuna kadar ezbere okuyacaktım. Sıkıntıdan fenalık gelirdi ama çok nazik kadın... Tahammül ederdi."

Bu derunî konuşmadan da anlaşıldığı üzere Süha bir gün evvel –Sadberk Kalfa'nın köye gittiği, iki hemşire ile döndüğü günün akşamı– otelin bar kısmına girerken koridorda Harun ile nişanlısını görmüş, koşmuş, genç kadına hürmetlerini arz etmişti. Onlar çıkıyorlardı; fakat biraz kaldılar, ayakta konuştular.

Neşide hatıralarını tazeleyen bu acayipçesine sevimli adama karşı soğuk durmadı. Harun'a:

"Benim otobüs ahbabımdır beyefendi," dedi, "unuttuğum valizi lütfen getirmişlerdi. Kendileri 'Kadınları Himaye Cemiyeti' reisidirler."

"Bundan haberim yoktu. Cemiyetinize bir yardımda bulunabilir miyim Süha Bey?"

"Cemiyetin reisliğini hanımefendiye devredeceğim. Zira işin bihakkın[1] ehli olduklarını ispat buyurmuşlardır. O ciheti ben iyi bilirim ve memleket hesabına iftihar ederim. Seyahat ne zaman?"

"İki hafta sonra! Avdette buluşalım azizim; bizi arayınız."

Kalenderli dâvetin kadın tarafından da teyit edilmesini bekleyen bir nazarla Neşide'ye baktı; o da arzusunu gözlerinde okuduğundan kısaca:

"Memnun oluruz, bekleriz," dedi. Dedi ama henüz hakkı olmayan böyle bir söz söylemenin mehcubiyeti içinde kelimeleri pek yumuşak telaffuz etti. El sıkarak gülümsemeler-

1 bihakkın: hakkıyla, tamamen

le ayrıldılar. Süha bara girince koridor sohbetinin topladığı alakayı etrafa bakmadan hissetti; bu hissinde aldanmadığını da az sonra yanma yaklaşanların suallerinden anladı."

"Üstat, tebrik ederiz, süper gelin hanımın iltifatına nail oldun."

"Kendisini küçük yaşından beri tanırım. Tanırım ve takdir ederim."

"Aramızda sizden başka onu tanıyan, hatta bugüne kadar gören yok."

Biri itiraz etti:

"Ben bir defa görmüştüm. Taksim Gazinosu'nda, geçen kış Melal Hanım'la beraber gelmişti, yanlarında bir de genç vardı... Galiba eski kocasıydı."

"Melal Hanım Erenköyü'nde komşusudur. O münasebetle beraber görmüş olacaksın. Hatırını kıramamıştır da gazinoya gitmiştir. Kapalı, kalabalık yerleri sevmez, sporcu bir hanımdır, ömrü açık havada geçer."

Böyle söyleyen Kalenderli tavrıyla bahsi uzatmak istemediğini anlattı. Daha doğrusu bedavasına izahat ve malumat vermeyi menfaatine uygun bulmamıştı. Kim masasına çağırır, viski ikramına başlarsa bildiklerini ona satacaktı. Hepsini mi anlatacaktı? Hayır... İşi şiire boğacaktı.

Cenup vilayetlerinden gelmiş, İstanbulluğa hevesli çiftçi beyzadelerden bir grup, meşhur adamlarla bir masada bulunmaya can attıklarından vecizeciyi koluna girip köşelerine götürdüler. Onlar da koridor mülakatını[1] görmüşlerdi ve şehirdeki yüksek sosyete hadiseleriyle asıl şehirliden fazla alakadar olduklarından ilk defa rastlayıp da hayran kaldıkları Neşide hakkında bir şeyler öğrenmek istiyorlardı.

1 mülakat: görüşmek, buluşmak

Aralarında genç kadının evvela kürkünü konuştular. Biri on bin lira fiyat biçti; öbürü az, bir başkası çok buldu. İddiaya giriştiler, otomobile binip şimdi kürkçü Abranoviç'ten sormaya kalkıştılar. Bir tanesi o saatte mağazaların kapalı olduğunu söyledi. İddiacı genç kürkçünün evine gideceğini, zira daha geçen ay ona nişanlısı için "Breitçvanz"dan altı bin liralık bir manto ısmarladığını ileri sürdü. Kürklerin envaı sayıldı, Neşide'nin sırtında bulunanın ismi bir türlü keşfedilemedi.

Süha viskisini içerken, bu hem şımarık, hem kof beyinli çocukların bir incir çekirdeği doldurmaz münakaşalarını sükûnetle dinliyordu. Nihayet fikrini sordular:

"Ben kürkten anlamam," diye cevap verdi, "lakin insandan anlarım, adamına göre hüküm veririm. Unal yarın zevcesi olacak böyle güzel bir hanıma kürklerin en pahalısını giydirir. Dahası var: İsterse Abranoviç dediğiniz adamın mağazasını bir çek imzalayıp satın alır, içindekileri hanımının ayakları altına seriverir. Buğdayı siz ekip biçiyorsunuz ama öğüten o, evlatlar! Hamur yapıp biz develere yutturan da o!"

Dilinin ucuna iyi kötü bir nükte geldi mi babasını bile esirgemeyen vecizeci hemen lafı çevirdi; "velinimet"in herkesçe bilinmeyen meziyetlerini sayıp döktü. Masa sahipleri viskiyi esirgemeyip üçüncü kadehi ısmarlayınca artık –memnun olmaları için– Neşide bahsine de geçmek zamanının geldiğini düşünerek dedi ki:

"Siz böyle güzel gördünüz mü? Görmediniz; 'gördük' deseniz de inanmam. Zira ben yaşmak ferace devrine de yetişmiş bir adamım; dünyayı da dolaşmışım. En yüksek ta-

bakadan en aşağısına kadar epeyce kadın ve güzel tanımak müyesser oldu. Bir ara Japonya'ya da gitmiştim, geyşaları da bilirim, yol uğrağı. Asya dilberlerinin çeşitlisini de! Böylesine rastlamadım."

Gençler kulak kesilmişlerdi.

"Ha, bakınız az daha unutuyordum: Millî Mücadelede bana 'komünist ol da Kafkasya'yı bir dolaşıver' emrini vermişlerdi; eh, biz emir kuluyuz; ne derlerse oluruz. 'Serbest Fırka'ya gir derler gireriz; müstakil partiden görün derler görünürüz. Tiflis'te dört ay kaldım; yani o havalı güzelleri de tetkik fırsatını buldum. Gürcüler, Çerkezler, Kırgızlar içinde de eşi menendi yoktu. Siz Kırgız güzeli görmemişsinizdir. Bunlar bizdendirler ama Asya'daki elmacık kemikleri çıkık, yüzleri buruşuk, vücutları bodur olan sayın ırkdaşlarımıza benzemezler. Endam inceliğini, naz ve edayı, dans estetiğini onlarda seyretmelisiniz. Yani Kırgız kızlarında! Stalin de benimle o hususta aynı fikirdeydi... Hoş, zahiren her hususta mutabakat halindeydik ya!"

"Siz Stalin'le görüştünüz müydü üstat?"

Süha, delikanlılar üzerinde –viski kadehinin dördüncüsünü getirtmeye yarayacak– tesiri düşünerek bir arkadaşının başından geçen o mülakatı kendine mal etmişti.

"Elbette görüştüm. Birlikte kuzu yedik, şarap içtik, kır ziyafetinde bulunduk. Ben Rusça 'haraşo'dan başka bir kelime bilmiyordum."

"Stalin Türkçe biliyor muydu?"

"O da tek kelime biliyordu: Daha doğrusu ben öğrettim: 'Yoldaş!'"

"Ne dilden konuşuyordunuz?"

"Konuşmuyorduk. O benim omzuma vuruyordu, ben onun sırtına! Pekâlâ anlaşıyorduk. Zeki insanlar böyle de anlaşabilirler. Zaten anlaşmaya lüzum yoktu. Bizim kendilerine köprüyü geçinceye kadar dayı diyeceğimizi biliyorlardı, biz de onların ağzımızdaki peyniri kapmak için kaside okuduklarının farkındaydık!"

Kalenderli demin Unal ve Neşide'den gördüğü iltifatları cilalandıran viskilerle büsbütün hoşsohbet kesilmişti. Çiftlik beyzadeleri ayrılamadılar, üstatı gazinoya, sonra da randevuevine götürdüler.

Şu var ki orada tam işret sofrası kurulup gece yarısından sonra taksiler gönderilerek avuç dolusu para mukabilinde getirilen güya aile kızlarıyla eğlenileceği sırada yine kürk bahsi tazelendi. Delikanlılar birbirlerine girdiler. Dövüş güç önlendi, hepsi bir tarafa dağıldı.

Süha, kendisinden hazzeden Mehlika adında –tabii uydurma isimdi– bir taze ile içmeye ve tatlı tatlı konuşmaya devam etti. Pek memnundu; ikide bir şu beyti okuyordu:

Fikr-i müstakbel-ü maziyi bırak ârif isen
Böyledir hal-i zaman bir var imiş bir yok imiş

Nihayet sızdı. Onu boş bir odaya götürüp yatırdılar. Zaten tanınmışlardandı; polis bile bassa –olamazdı ya!– Kalenderli'ye ve onun yüzü suyu hürmetine eve ilişmezdi. Marifet baştakilere:

"Aman, bırakın şu herifi kendi haline! Ağzını açtırmayın. Her köy gibi her hükümetin de bir aptalı ve bir delisi vardır. Bu da bizimki! Kayırmaya mecburuz," dedirtmekti:

Kalenderli o mertebeye erişmişti. İttihatçılar zamanından beri bu, böyle gidiyordu. İdraksiz İtilafçılar mütarekede aynı politikayı güdemediklerinden Süha günün birinde memuriyetinden atılınca İnebolu'yu boylamış ve asıl tuhafı, çoğu aylarca bekletildiği, yahut seciyesiz[1] damgasıyla geri çevrildiği halde Süha'nın vizesi hemen gelivermişti. Bunun sebebi belki de bozkır ortasındaki viran kasabada sohbeti çekilir kadeh arkadaşlarına ihtiyaç duyulmasıydı.

Zaten orada İstanbul hayatını özledikçe Kıztaşı tekkesinde zevk ve safasına devam eden Baki'yi düşünür, söver sayar, zafer ordusuyla birlikte dönünce ilk işinin Şeyhi darağacına çektirmek olacağını söylerdi.

Bu ümidi de suya düşmüş, hasmı yine zeytinyağı gibi suyun üstüne çıkmıştı. Zira gizli teşkilata hizmet ettiği, müritleri vasıtasıyla Anadolu'ya silah kaçırdığı ileri sürülmüş, takdir bile görmüştü. Süha:

"Laf," diyordu, "himaye edenlerin uydurması! Müride hanımlar kocaları üzerinde tesir yapıp ortaya bu şayiayı çıkardılar. Bizim orada imanımız gevredi, Şeyh burada imanına kadar keyif sürdü."

Şimdi iki hasım arasındaki vaziyet Kalenderli lehine düzeliyordu. Evvela mahut sarkık suratlı Abdi Rıza'nın mevkisi demokrasi cereyanında dolayı sarsılmıştı. Saniyen...[2]

"Asıl mühimi bu," diyordu, "Unal Şeyh'e karşı pek hınçlı... Ben de körükledim. Neşide'ye kem gözle bakmasının cezasını onun elinden, yahut yardımıyla benim elimden muhakkak görecek. Gazete ise bir milyon liralığını kurar.

1 seciye: karakter
2 saniyen: ikinci olarak

Memhure'nin kıtıpiyoz dostu Fethi ve kırtipil sermayesiyle çıkacak gazetenin neşriyatına kim kulak asar? Biz velinimetin eteğine sarılalım!"

İşte bu düşünce ve hesaplarladır ki –yukarıda işaret edilmişti– Süha yavaş yavaş sarışın dul ile kıvırcık delikanlıya yan çizmeye başlamıştı.

"Onlarla düşüp kalktığım Neşide'nin kulağına giderse fena tesir eder. Herhalde Memhure'den ve öyle kirli münasebetlerden hoşlanmıyordur. Bak, otobüs seferi, valizi bulup verişim aklında yer edip kalmış, hayalî cemiyet reisliğim de! Kızcağız üzerinde bıraktığım intiba[1] lehimde gibi görünüyor. Müstakbel kâşanelerine davet de etti sayılır. Ne demişti bakayım? Ha, buldum, aynen şöyle söyledi: 'Memnun oluruz, bekleriz.' Davet başka türlü mü olur?"

Hain hain gülmeye başlamıştı:

"Ah şeyhim ah! Ne kaybettiğini biliyor musun? Bugün benim yerimde olmak için kısalası ömrümden birkaç senesini verirdin! Modern çiftlik ağalarının ismini bulamadıkları o kürküyle, üstüne biri mavi, öbürü sarı iki tüy takılmış miğfer biçimi siyah kadife şapkasıyla ne dilberdi Neşide! Senin sarıklı baban da şapka düşkünüydü, şapkalı kadına bayıldığını senden işitmiştim. O şapkaperest Kazesker Efendi de görmeliydi... Görmek için vallahi kendisi de başına silindir giyer, torba sakalını biçime sokturup favorili bir Fransuva Jozef'e dönmeye razı olurdu, yobaz!"

Şunu da düşünerek gülmesine devam etti:

"Malkaralızade yazık ki dünyaya biraz evvel gelmiş. Kastamonu'da başına ilk şapka geçirilen sarıklı olamadığına

1 intiba: izlenim

mezarında pek üzülmüştür. Ya Müslüman kadınının şapka giydiği cümbüşlü zamana yetişemediğine öyle kızmıştır ki mezarında muhakkak süngüsü depremiştir."

Bütün bunları öğleye doğru gözlerini randevuevinde açıp da gecenin muhasebesini yaptığı sırada yatağında düşünmüştü. Başının ağrıması neşesini bozmuyordu. Neşide mülakatından o derece memnundu. Randevucu İkbal Hanım'la kahvelerini karşı karşıya içtiler. Kadını mütareke zamanı henüz on sekiz yaşında incecik bir kız iken tanırdı; İngiliz zabitleriyle düşüp kalktığı ve Beyoğlu'nun her tarafında açılan kumarhanelere çığırtkanlık yaptığı devirden...

Yine o zabitlerle yan yana, binici kıyafette, başında siyah şapka, sırtında at ceketi, ayağında rugan çizmeler, kamçı elde şehir dışı at gezintilerinde de rastlar, dinî ve millî vicdanı incinir, ayrıca şehvetle karışık bir öfke duyar, o kamçıyı küçük fahişenin yüzünde çatlatıp vücudunda parçalayamadığına yanardı. Anadolu dönüşü cezalandırmayı kararlaştırdığı şahıslar arasında İkbal de vardı. Aradı, izini bulamadı, unuttu. Yirmi sene kadar sonra bir gece karşısına çıkmıştı ama artık işin hızı geçmişti. Mazi konuşulamadı.

Kalenderli, bir elinde kahve fincanı, öbüründe sigara, şimdi laf olsun diye soruyordu:

"İşler iyi gidiyor mu?"

"Bizimki zahire borsasına tabi bir hale geldi; tütün ve pamukla da ilgiliyiz."

"O ne demek?"

"Kâr bırakan müşterilerimizin çoğu ceplerini doldurup içerilerden gelen çiftlik sahipleri! Büyük iş tütün ve pamuk satışları mevsimine rastlar. Otomobil acenteleri de o sıralarda muamele yaparlar. Bugünlerde başımızı kaşımaya vakti-

miz yok. İlkbaharla haziran arası durgun geçer. Zira pamuk ekimi zamanıdır, arpa ve buğday da henüz tarladadır."

"Kadının nasılını arıyorlar? Yani rağbet ettikleri ne biçim kadındır?"

"Bu da tuhaf bir şeydir: Her şehir ve kasaba muayyen bir kadının meraklısıdır. Oradan gelenler, kendilerinden bir evvel gelen hemşerisinin buluştuğu kızı ister."

"Neden acaba? Tavsiye mi ediyor?"

"Bu da var ama asıl mesele birbirinden geri kalmamak iddiası. Memleketlerine dönüp şehir kulübünde konuşurken manalı manalı sırıtıp 'ben de onu tanırım, bir şey değil, canım... Değeri yüz, bilemedin yüz elli lira!' demek için... Otomobil de böyledir, birinin aldığı markayı öbür de alır; şehir kulübünün kapısı önünde ekseriya aynı markadan otomobiller sıralanır. Ertesi sene kız da, araba da değişir; bir yenisi moda olur."

"Ve minel acayip!"

Süha böyle söylendi ve giyinip evden çıktı. Çıkarken sadece hizmetçiye beş lira bahşiş vermişti. Fazla viski içtiği gecelerin sabahı müthiş karnı acıkırdı; biraz yürüdü; Ağa Camii önüne geldi. Hemen oracıktaki büyük lokantaya girdi. Lokantanın filetodan yapılmış yoğurtlu kebabına bayılırdı; ısmarladı.

Geceyle alakalı her şey zihninden silinmişti, sadece Neşide'nin otel koridorundaki kürklü ve şapkalı silueti gözünün önünden gitmiyordu. Düşündükçe yüz hatları da mücessemleşiyordu. Ne tatlı, ne latif yüzdü bu...

"Baki bu yüze bakıp bakıp ah etmiştir, ne beyitler okumuştur! Melun, işi muhakkak tasavvufa döküp:

bile demekten kendini alamamıştır. Alamaz, elbette! İnsanlara aşk duygusu yüze, şehvet duygusu vücuda bakarken gelir. Neşide'de ikisi de fevkalade ama simasındaki halavet öylesine tesirli ki aşk duygusu berikini bastırıyor. Mamafih bazı yüzler vardır, vücudun oynak, dalgalı kısımları gibi sadece cinsî arzuya hitap eder; sanki yüz değil, örtülmesi lazım mahrem bir uzuvdur bu! Mesela Memhure o tipte bir kadındır."

Şu meşhur lokantaya gelişinin bir sebebi de Unal'a rastlaması ihtimaliydi. "Velinimet" de ara sıra, öğle yemeğini burada yerdi. Hem de mütevazı şekilde, aşağıda, bir yere ilişerek...

Gözü aynada kaydı; gömleği buruşuk, kirliydi; kravatı da hem fena bağlanmış, hem de ip gibi uzamış, ayrıca gevşemişti.

"Yahu," dedi, "paraya kıyıp dört kravat alamıyorum. Tanınmış adam olmasam bu kıyafetle şu lokantaya giremezdim, girsem bir yolunu bulup deflerlerdi. Baki'yi hiç tanımazlar ama şimdi kapıdan görünüverirse derhal tesir yapar, garsonları koşturur. Herif doğrusu o cihetten Duke de Galles gibi, eski Avusturya arşidükleri gibi bir adamdır; ka'bına[1] varılmaz."

Unal'ın geç gelmesi ihtimaliyle ağır aldı. Yoğurtlu kebabın üstüne bir de kaymaklı kayısı kompostosu yemişti; yerken de:

1 ka'b (Ar.): topuk kemiği

"Aman," demişti, "dalgınlık edip kayısı çekirdeklerini ağzımda çevire çevire cilalayıp tak diye tabağa atmayayım! Meşhurlardan da sadır olsa[1] cemiyet terbiyesine uymayan kötü misallerden elhazer! Başkalarında daha çirkin, iğrenç ruh ve ahlak nakiselerini[2] hazmederler de böyle bir şeyi tefe koyup çalarlar. Ne çürük bozuk yapılı bir teşekküldür şu, sözüm ona hotsosyete! Lakin Hakk'el insaf söylemeli: çekirdek de öyle atılmaz."

Düşüncesini henüz bitirmişti, çekirdek ağzından yuvarlandı, etraftakilerin dikkatini çeen o taninli takırdı ile tabağa düştü, Süha:

"Elma kompostosu benim neyime yetmezdi? Daha da hafiftir," diye kendisiyle alay etti ve tebessümle yanındakilere baktı. Kimi gülümsedi, kimi aldırış etmedi; somurtkan ukalalar da olmuştu. Unal gelmeyecekti!... Yerinden kalktı; teselli aradı:

"Zaten ne konuşacaktık, dün görüşmedik mi? Davet de vaki oldu. Hepsi tamam!"

Birden hatırladı: bugün idare meclisi toplanacaktı. Eh, gideceği bir yer yoktu. Şeyda Bey'le ve şayet başka uğrayan olursa öbür aza ile çene çalardı. Bulunmadığı günlerin karar defterini de alelusul bulunmuş gibi imzaladı. Yedi kişilik heyet çok defa üç aza ile toplanır, kararlar alır, geri kalanı bunları o ay içinde imzalardı. Yahut bazen hademe defterleri evlere kadar getirip imzalatırdı.

Zaten şirketin meşgul olduğu daha ziyade teknik işlerden ne Süha'nın anladığı vardı, ne de öbür azanın! Sadece

1 sadır olmak: ortaya çıkmak
2 nakise: kusur

mühendis olan reisle iyi bir teknisyen sayılan boya kimyageri Rasih Bey esasta hükümetten aldıkları talimatla muamelatı yürütürlerdi.

Merkeze varınca mutat hilafına heyeti tam teşekkül halinde buldu. Bu, fena bir alametti; fevkaladelik muhakkak aleyhte bir şeyler döndüğünü gösterirdi. Nitekim tesisin tasfiye edileceği hakkında bir rivayet dolaştığı öğrenilmişti. Aza neşesizdi, oturup hükümeti çekiştirdiler. Eski mebuslardan Şani Bey:

"Bunlar seçimi kaybedecekler," diye bağırıyordu, "kapalı hücreye giren köylü iktidardaki partiye rey vermez. Göreceksiniz, şapa oturacaklar!"

Asıl şapa oturacak olan kendisiydi. Kalenderli içinden söyleniyordu:

"Seyahate çıkmadan önce, Unal'ı bir yerde yakalamalıyım; gidişi ben de beğenmiyorum."

Azadan biri müteahhit Rifat Yapıcı'nın yeni partide il idare heyetine seçildiğini haber verince Süha öfkelendi; iki tarafa da atıp tuttu. Öfkesinin asıl sebebi politik değildi; içinden:

"Gördün mü işi," diyordu, "Melal Hanım kocasının üzerinde tesir edip yeni rejimde de Baki'yi koruyacak, kartlaşmış mart kedisi yine dört ayağının üstüne düşecek, vartayı atlatacak!"

Kalenderli geceye hazırlık, azıcık uyku kestirmek, hem de çamaşır değiştirmek niyetiyle pansiyonuna giderken çiseleyen yağmur altında kötü bir şey daha düşündü:

"Dün akşam yanlarından ayrıldıktan sonra Harun ile Neşide benim hakkında acaba neler konuştular? Kız sakın aleyhimde bulunmuş olmasın?"

Hakikaten konuşmuşlardı ama bu muhavere aleyhte cereyan etmemişti. Unal demişti ki:

"Hoş bir adam, değil mi? Size büyük hürmeti var."

"Evet, acayip bir zat; fakat beni pek tanımaz ki... Bir defa gördü."

"O da böyle söyledi. Lakin kulağı deliktir, memleketi tanır, tanımadığı yoktur; İstanbul'un ıcığını cıcığını bilir. Herhalde hakkınızda iyi sözler işitmiş olacak. Boş adam denilemez, bir sürü lisana vâkıftır, değme profesöre taş çıkaracak kadar ilim sahibidir."

"Siz çoktan mı tanırsınız?"

"Millî hareket zamanında Ankara'da görüşmüştük. Ara sıra beni arar, hatırımı sormaya gelir. Geçen gün de uğramıştı, tebrik etti, bu münasebetle methinizde bulundu; otobüs hikâyesini dinletti. Doktor Şükrü'nün ahbabıdır; ona sizi övüp durmuş."

Neşide methüsenadan hoşlanmamakla beraber –esasen sempatik bulduğu– Süha'ya biraz daha ısındı. Sade güzelliğini değil, huyunu da beğendiğini sezmişti. İçinden:

"Zahir," dedi, "meseleyi az çok biliyor. Zaten o gün de sözlerinden bu anlaşılıyordu. Ötekinden hiç hazzetmeyen bir adam olduğu muhakkak."

"Öteki" sözüyle Baki'den bahsederken sararmıştı. Sararmasının bir sebebi de ablasından hâlâ gizlediği zarf ve içindeki "Aşk Neşidesi" idi. Nasıl olmuştu da o gün bahçıvan kendisini çağırıp da kapıya gittiği zaman Kâhya Şaban'ın uzattığı kocaman zarfı –sanki mecburmuş, mecbur ediliyormuş gibi– almış, almak gafletinde bulunmuştu! Sonra da hakikati söyleyeceği yerde kardeşine bir yalan uyduruvermişti.

Ya odasına kapanıp kâğıtları okuması? Asıl affedilemeyecek hata bu işte!

"Uzaktan bile tesiri altında bırakıyor, büyüsünden bir türlü kurtulamıyorum!" diye çırpınmıştı; fakat "Aşk Neşidesi" tomarını yırtıp atamamıştı.

2

Bersad ile Melal, Şeyh Baki'ye ayrı ayrı bakımlardan iyice bağlıydılar. Birincisi kırk beş yıllık tanışı, eski maşukası ve şimdiki sırdaşı olmak itibariyle, ikincisi "bilgin kadın" görünmek için ondan malzeme topladığından dolayı...

Şeyh'e böncesine denilecek surette meftun olan Peryal'i de bu iki hanıma ilave etmek lazımdır. Fakat evvelkiler aralarında daha açık konuşup anlaşabildikleri halde dar kafalı Prenses'le daima uyuşmak, hele uzlaşmak mümkün olamıyordu. Bunun içindir ki o günlerde Şeyh'in vaziyetini endişeli gören Kevkeb Paşa kerimesiyle müteahhit zevcesi telefonlaşıp Yapıcı Apartmanı'nda buluştular.

Melal yeni partinin ilçe idare heyeti azasından olmuştu, nutuklar ve konferanslar veriyordu. Mebus listesinde yer alması ihtimali kuvvetliydi. Eh, okumuş yazmış bir kadındı da... yaşı müsait olduğu gibi malumatfuruşluğu[1] ile de dikkati çekiyordu.

O akşam parti ilçe binasında "İslam demokrasisinde kadının mevkii" üzerine bir konferans mevzuu hazırlamıştı. Malumatın çoğunu Şeyh Baki'den topladığını, vukufuna hayran kaldığını söyledikten sonra Bersad'a dedi ki:

1 malumatfuruş: bilgiç

"Fakat Âşık'tan öğrendiğim birçok şey var ki fena tevil edilir korkusuyla konferansımdan çıkarmaya mecbur oldum. Mesela İslamiyette tesettür meselesi... Şeyh'in anlattığına göre kadının örtünmesi hakkındaki hükümler sonradan verilen ağır şekilleri haklı gösterecek mahiyette değildir. Kur'an sadece dışarıda kadınların örtülerini omuzlarından aşağı sarkıtmalarını emrediyormuş, hatta ziynet ve süslerinin bir kısmını gizlemelerine lüzum göstermiyormuş. Evden çıkarken bir sokak elbisesi giymelerini tavsiye ediyormuş, o da tanınıp incinmemeleri içinmiş..."

"Bunları karıştırma güzelim! Galiba seçimde halk dinine bağlıyı bile kâfi bulmayacak, mutaassıp olanları tercih edecek."

"O yolu açan biz değiliz iktidardakiler başladı."

Bersad Hanım üzerine esmayı[1] sıçratıp rahatını kaçırmamak için politikacılık yapmazdı. Karşısındakine:

"Daha birkaç ay evvel iktidarın davulunu çalan sendin, kocandı!" demedi, ustalıkla işi idare edip sözü doğrudan doğruya Şeyh'e, Şeyh'in haline getirdi; sordu:

"Demek 'gülzar'ı kaldırdı? Nöbet tutan yok?"

"Kalktı... Yok. Ferhunde Hanım pek aldırmıyor ama Afitap üzüntülü... Zira gelir tabiatıyla azalmış. Açıkça söylemedi, çıtlattı. Peryal'den dualar, senalarla bahsedişine göre zannederim oradan yardım artmış. Ben de vazifemi yaptım."

Afitap'ın göreceği şekilde yastığın altına bir beş yüzlük koyduğunu Bersad anladı. Yalnız o üç hanım –Melal, Peryal ve hoppalığına rağmen ekseri hoppalar gibi cömert olan

1 esma: isimler

Memhure– eliyle Zeyrek'teki konağa ayda en aşağı yine bin liradan fazla para giriyordu. Buna dükkân ve han kiralarıyla Ferhunde'nin bankalarda yatan şahsi servetinin faizleri de ilave edilirse toplam daha da kabarırdı. İçinden mırıldandı:

"Hayranlardan yağ tüccarı Sofuoğlu ile Eğinli kasap Hacı Hasan'ın, bakkal Dimitri'nin ayni[1] yardımları da ayrı! Hele o katı Ortodoks Ermenekli Rumun müritliğine ne buyurulur? Ama babası Anesti vaktiyle Şeyh'in hovardalık arkadaşıymış; kıvırcık bir delikanlı olduğunu Şeyh söylemişti; hatta bir gece Tatavlada elinden almaya kalkışanlara bıçağını çekerek yine Şeyh meydan okumuş, üç külhanbeyini önüne katmış. Kasımpaşa'ya kadar arkalarından kovalamış. Öyle bıçkınlardanmış Baki! Bunların benden başkası bilmez, o da başkasına söylemez ya!"

Melal bu sırada diyordu ki:

"Kanaatimce Âşık'ın aklı fikri hep Neşide'de. Odasına kapanıp cehren[2] değilse de hafiyen[3] boyuna 'Neşide! Neşide!' diye zikrettiğine işitmiş gibi yemin edebilirim. Ben bunu Memhure kafasıyla adi manaya yormuyorum. Şüphesiz ki aradığı cisim ve suretten ibaret bir varlık olamaz. Eğer öyle olsaydı Nevsal ile avunurdu. Daha körpe daha şuh, daha da zeki bir kız..."

"Bir bakıma daha da güzel. Galiba Ada'da azıcık denedi, yola da getirdi, zaten hazırdı; fakat aradığını bu kızcağızda bulamadı."

---

1 ayni: eşya ya da mal olarak verilen
2 cehren: açıkça
3 hafiyen: gizlice

"Zira aradığı bizim göremediğimiz bir şeydir, ilahi sırrın tecelligâhıdır. En parlak aksini, mehtabını Neşide'nin suret ve siyretinde buldu. Onu kaybettiğine yanıyor."

"Sizden saklayacak değilim: fî tarihinde benim için de böyle yapmıştı."

"'Komünikatif' bir ruhunuz olduğu şüphe götürmez, hanımefendi."

"Mersi cicim... ama elimizden gelecek nedir? Onu düşünelim. Bahsettiğiniz mehtap pek yakında ufuklar aşacak, başka dünyaların gecesini aydınlatacak. Tekrar burada tulu etse[1] de nurunu bir daha ne Zeyrek semti görecek, ne de Kevkeb Paşa yalısı!"

"Kim bilir? Muhabbetin o derecesi akılları hayrete düşürecek manevi kudreti sayesinde mucizelere yol açabilir. İlmin henüz kabul edip izahına çalıştığı gizli kuvvetler inkâr olunamaz; âlimler bunlara isim takmakla meşgul. İster telkin, ister 'Kriptestezi' veya 'dimağlar arası muhabere' diyelim, Şeyh gibi bir adam günün birinde Neşide'yi muvasala[2] sahası içine alabilir!"

Kevkeb Paşa kerimesi Ada ziyaretindeki mahrem konuşmayı hatırladı. Baki, maşukasıyla irtibat temin eder gibi olduğunu söylemişti; hatta şöyle demişti: "Dünden beri muvasala mümkün oldu. Henüz kuvvetsiz ise de sesime karşı sesinin ihtizazını duyuyorum." Melal belki de doğru düşünüyordu. Ancak o gün Hazret "fakat zamanın müsaadesi yok. İki senelik ömrüm kaldı" dememiş miydi? Acaba ölüm

1 tulu etmek: doğmak
2 muvasala: ulaşma, yetişme

tarihini de kendine mahsus sezişle biliyor, bundan dolayı mı ümitsizliğe kapılıyordu?

Aklından geçirdiklerini konferansçı hanıma açıklamadı. Sadece:

"Eh," dedi, "yaşı da ilerledi... Ben bile altmışıma geliyorum."

Tabiidir ki beş seneyi eksiltmişti; Baki ile hemen hemen yaşıttı, en fazla iki yaş küçük olabilirdi.

"Bunun bahsimizle münasebeti yok. Mektupçu bey henüz fakültelerinin hepsine tamamıyla sahiptir."

Peryal pek sağlam bir kanatle ileri sürdüğü iddiasından biraz utanarak güya vaziyeti kurtardı:

"Dimağı en ufak bir yorgunluk alameti göstermediği gibi vücutça da dinçliğini muhafaza ediyor, değil mi efendim?"

"Muhakkak, şekerim... Sıhhatte, maşallah!"

"Hamdolsun siz de çok iyisiniz. Kendiniz bir nevi koketri olarak yaşınızı söylemeseniz kimse elliden fazlasını vermez. Meseleye gelince acaba Neşide hakkında biraz daha yakından malumat elde edemez miyiz?"

"Ben pek taze haberler aldım. Sadberk'i köşke göndermiştim; bütün günü yanında geçirdi."

Bersad Hanım'ın en büyük, marazî zevki bildiğimiz gibi başkalarını, bilhassa kendinden genç olanları, ustalıkla üzmekti. Kalfa'nın ziyareti hikâyesini tafsilatıyla anlattı, fakat neşeli bir Neşide canlandırarak! Hele elbise, kürk, bilezik üzerinde çok durdu. Yeni kocasının randevusuna koşuyormuş... Ne Şeyh'i düşündüğü varmış, ne İrfan'ı... Büyükderede'ki parka koca koca ibrişim ağaçları diktirtiyor-

muş. "Yaza çiçek açmazlarsa ben de Erenköyü'nden bir yere ayağımı atmam" demiş de Harun Bey'in etekleri tutuşmuş!

Hikâyesine devam ederken telefon çaldı. Memhure helecan içinde dedi ki:

"Mühim haberler var bende! Orada kalacaksanız geleyim. Çıkacaksınız gideceğiniz yeri söyleyin, buluşalım. Evvelki akşam Neşide oteldeymiş, kocasıyla üzerinde benimkinin eşi bir kürk varmış şapkası da fevkaladeymiş."

Sarışın dulu çağırdılar ve gelinceye kadar epeyce çekiştirdiler. Bersad:

"Şeyh o gazeteci çocukla münasebetini öğrenmiş; bana kendi öyledi, 'biraz toparlanayım, yola getireceğim' dedi ama kimse ile meşgul olmadığına göre nafile! Kulağıma çalınan doğruysa delikanlı gazete çıkarmak bahanesiyle hayli parasını çekmiş, kadıncağızın..."

"Memhure'ye de hep öyle oluyor. Ressam galeri açacağım, muzikacı da caz takımı kuracağım diye yoldulardı, sarı papayı! Niçin tekrar evlenmiyor? Şaşıyorum doğrusu..."

"Ben buna çalışmadım değil. Fergün'ün ayrıldığı sefir Nail Bey'le tanıştırdım, oluyordu iş. Daha o zaman Hazret de ortada yoktu; biri fitlemiş... Ressamı da kemancıyı da anlatmış. Adam: 'Hariciyeciyim,' dedi, 'ben aldırmasam bile mesleğin ve ecnebi memleketlerinin böyle skandallara tahammülü yoktur.' Pek de hoşlanmıştı; 'gösterişli kadın salonlarda sükse yapar. Bizde böyle olanı pek az' diye üzülmüştü bile!"

"Bilmem ki... İyi olmazdı, zannederim... Bizim sefir hanımlarının çoğu şımarık... ya dilli Dilazer yahut Rüküş Hanım oluyorlar. Memhure de laubali tavırlar alır."

Melal servetine ve kültürüne güvenerek sefireliği kendisine biçilmiş kaftan addeder, mevcutları hiç çekemezdi. Bir müddettir tek parti rejimine vurmaya başladığından hariciyecileri, bilhassa kadınlarını diline dolamıştı. Bersad içinden:

"Galiba niyeti kocasını sefir yaptırmak! Aklınla yaşa, Melalciğim!" diye söylendi ve arkadaşının hoşuna gitmesi için de yüksek sesle:

"Amerika'da büyük işadamlarını müesseseleri başından alıp sefir yapıyorlar, 'Kariyer' aramıyorlar. Bizde ne faal serbest meslek erbabı var! O köhne, süngüsü düşmüş, tekaüt zamanlarını esneye esneye bekleyen insanlardan hakikaten gına geldi," diyerek misafirine en büyük ikramı yaptı. İkisi de memnundular; gülümseyerek susuyorlardı... İçeriye Memhure girdi. Ekseriya olduğu gibi çekiştirilen şahsı fevkalade beşaşetle[1] karşıladılar, hararetle öpüştüler. Aleyhinde söylenenleri işitmediğini bilmekle beraber bu hüsnü kabul bir vicdan tepkisiydi, kendiliğinden oluyordu.

Sarışın dul nefes nefese anlatmaya başladı:

"Merhum beyin yakışıklı bir dayızadesi vardır, çok zengin bir delikanlı... Evvelki akşam otelin barında arkadaşlarıyla otururlarken koridorda Unal'ı görmüşler. Yanında çok güzel bir kadın varmış... Hem güzel, hem de şık mı şık! Evleneceği kadın olduğunu anlamışlar."

"Pek mi beğenmişler?"

"Akılları başlarından gitmiş."

"Ne beklenir? Züppeleşmiş köylü onlar! Bir şey anlamazlar."

1 beşaşet: güler yüzlülük

"Yok şekerim... Artık Neşide'ye de çirkin denilemez ya!"

"Gençlerin giyim kuşamdan bir şey anlamadıklarını söylüyorum."

"Kim demiş? Karıları, kızkardeşleri en büyük terzilerde giyiniyorlar. Alıştılar, öğrendiler. Hatta şapkasının zarafetine bakmışlar da Falero'dan alındığına hükmetmişler. Bunlar şimdi şıklık jürisi kesildiler cicim! İşleri, güçleri otellerde, gazinolarda kadın kıyafetlerini tetkik... Hiçbir defileyi kaçırmıyorlar. Tabii genç nesilden bahsediyorum; babaları hâlâ tarlada azap karılarını oynatıyorlar... o başka mesele!"

"Neyse, bahse gelelim."

"Bırakmıyorsun ki! Sen tasavvuf kitabını bitirdikten sonra bir de cemiyet hayatımızdaki değişiklikler üzerine içtimai bir etüt hazırlar mısın? Olan bitenlerin pek farkında değilsin gibi görünüyor. Atı alan Üsküdar'ı geçti. Yeni bir âlem doğuyor. İyi mi, fena mı? Orasını bilmem ama herhalde tanımadığımız bir şey!"

Bersad Hanım lakırdıya karışmıyor, iki ahbap hanımın yenişmelerini zevkle seyredtiyordu. Memhure üstün çıktı, sözüne devam etti:

"Hikâyemin asıl mühim noktasına geliyorum; bizimkiler bir de bakıyorlar, köşeden Hacivat gibi Kalenderli zuhur edip Neşide'yi adeta etekliyor. Meğerse kıza pek eskiden, çocukluğundan tanırmış... dizinde büyümüş! Kendinden rivayet..."

"Yalan! Dalkavukluk icabı öyle söylemiş, övünmüştür. Bu adamı gördükçe tüylerim ürperir."

"O da senden pek hazzetmiyor, galiba..."

"Şeyh'in hasm-ı canıdır.[1] Bir gün kadeh elinde yıkılıp son nefesini verecek ama gecikmese bari!"

"Ben de iyi adamdır demiyorum ama kimsenin ölümünü beklemem."

Havanın ikide bir elektriklenmesi Bersad'ın keyfini arttırıyordu. Memhure'yi büsbütün çileden çıkarmak için dedi ki:

"Şu hikâyeyi çabuk bitiriniz güzelim. Melal Hanım partide vereceği konferansa vaktinde yetişemez sonra... Yüzlerce kişi bekliyordur."

"Zaten anlatacağım başka bir şey kalmadı. Neşide şimdiden sosyeteye girmiş, görünür görünmez sükse yapmaya başlamış. Belki bazı acemilikleri vardır. Avrupa'da onları da düzeltir. Zekidir kız... İki defa gazinoya götürmüştük, muhiti benimseyivermişti. Şeyh istemeyerek ona öyle bir iyilik etti ki..."

"İstemediği ne malum? Hem Neşide bütün bunları yine de Şeyh'e borçlu. Bahçıvan kızını insan içine sokan o! Onun manevi kuvveti yaptı bu işi..."

"Öyle diyelim, öyle olsun! Bildiğim şu: Allah gönlüne göre verdi. Çokları gibi burnu Kaf dağında, ne oldum deliliği etmez bu kız!"

Melal soğuk ayrıldı. Bersad Hanım'la baş başa kalan Memhure dedi ki:

"Bunun herkesi küçük görmesinden kendisini bir şey sanmasından usandım. Artık her zaman ağzının payını vereceğim. Daha dün karı koca –uzağa daha büyüklerine gitmeyelim– ağabeyime dalkavukluk ediyorladı. Şimdi eski

1 hasm-ı can: can düşmanı

efendileri aleyhinde pür azamet konferans vermeye gidiyor, hanımefendi!"

Kevkeb Paşa kerimesi düşündü: Şeyh'in "vefa"larını aynı erkeğe karşı duydukları muhabbet birbirinden ayıramamıştı; menfaate dayanan politikacılık hırsı aralarını açmaya başlamıştı.

"Ah," diye söylendi, "Baki hepsini en iyi çekip çeviriyordu! Böyle pasif kalmakta devam ederse Kadınlar Tekkesi de tarihe karışacak."

Ertesi günü pazara rastlıyordu.

Günün ehemmiyeti şuradaydı: Neşide ile ailesi ilk defa o gün Unal'ın konağını görecekler, konakta öğle yemeği yiyeceklerdi. Sonra da Büyükdere'deki yalıya gidecekler, burasını da gözden geçireceklerdi Harun demişti ki:

"Neşide Hanım belki bazı değişiklikler yapılmasını ister. Seyahatten dönüşte hazır olması için fikrini almak lazım."

Kadri enişte ile karısı Şevkiye Hanım da davetliydiler. Fakat Unal teferruata kadar düşünen teşkilatçı bir adamdı; müstakbel zevcesinin beş kişi arasında bir tarafa sıkışarak gelmesini muvafık bulmadığından Kadri'ye bir taksi yollamıştı.

Neşide son yıl içinde büyük apartman, konak ve yalı hayatı hakkında bir fikir sahibi olmuştu; Melal, Memhure ve Peryal'in apartmanlarını Bersad'ın yalısını görmüştü. Öbürleri bunların acemisiydiler, geceyi rahat geçiremediler. Bilhassa Kadri, karısına tembih ediyordu:

"Lakırdıya fazla karışma! Sofrada Neşide'ye dikkat et; o ne yaparsa sen de aynını yap! Yemeği ortaya koymazlar,

hizmetçi yahut uşak gezdirir, tabii filmlerde görmüşsündür, alırken sakın dökeyim falan deme. Kaşıkla çatalı yine yemek tabağına koyacaksın. Ha, en mühimi masa başında kanbur oturma, sandalyen ne pek geride duracak ne de masaya sokulacak. Ekmek meselesi de mühimdir; önüne konan yetişir, idareli ye, isteme!"

Kadın kızdı; yapmacıktan gitmemeye kalkıştı. Kocası:

"Sen bilirsin, kal istersen!" deyince ağladı ve nihayet temkinli davranacağını vaat etti. Gülnar esasta ihtiyatlı, kendini küçük düşürmeyen bir hanımdı; Hediye ise doğuştan bir istidat ile daima etrafı kollar ve muhitin icaplarını derhal kavrardı.

Öğle üzeri iki otomobil kapıda durdu. Bina dışarıdan çok gösterişli değildi; fakat içeriye girilince iş değişiyordu, hele merdiveni çıkıp da alt kat salonların manzarasıyla karşılaşınca vaziyet büsbütün başkalaşıyordu.

Aşağıda bir uşak Kadri'nin paltosunu almış, yukarıda bir hizmetçi hanımların mantolarını çıkarmıştı. Neşide yaş sırasına riayet ediyor, üç kadının arkasından yürüyor, onlardan daha heyecansız görünüyordu. Halbuki bu ev, bu lüks artık Neşide'nindi; yarın bunlara ve daha birçoğuna Neşide hâkim olacaktı. Bir gün üst kat merdivenden ev sahibesi olarak benimsemiş bir tavırla güzel Gürcünün indiğini, misafir kabul ettiğini, emirler verdiğini göreceklerdi.

Kadri içinden mırıldanıyordu:

"İyi oldu şu iş... Kızcağız bu çerçeveye yakışacak; güzelliğine ilave namus ve faziletiyle de bir serveti değerlendirecek. Yahut Unal'ın eski karısı ne acayip bir mahlukmuş! Burası bırakılır, bu rahat tepilir mi? Şimdi Feriköyü'nde iki

odalı bir dam altında oturuyor âşığından peydahladığı piçin bezlerini yıkıyormuş. Tuhafı memnunmuş! Hayır, basit bir kadın olsaydı şaşmazdım. Söylediklerine göre bir giydiğini bir daha sırtına geçirmez, değme elbise ve mücevheri beğenmez, azametinden yanına yaklaşılmazmış. Hele bakın, aşk onu nasıl değiştirmiş! Roman bu işte! Ama yazsan kimse inanmaz; 'ama atmış ha! Muharrir hiç de uyduramamış!' deyip dururlar."

Harun Bey büyük salonunun tül perdelerini çekti:

"Evin manzarası güzeldir," dedi, "Adalar'a kadar görür. Küçük bir bahçemiz de vardır."

Neşide pencereye yaklaştı, bahçe denildi mi dayanamıyordu. Fakat bu bahçe epeyce genişti; içindeki palmiyeler, iyi cins çamlar taflanlara, kışın yapraklarını dökmeyen başka ağaçlar ve fidanlarla mevsime rağmen yeşil, kuytu, dinlendiriciydi; çiseleyen yağmur altında ne kadar memnundu... İnsana rahat, tatlı bir uyku arzusu veriyordu.

Unal genç kadını dikkatle süzdü. Evine ayak bastıktan sonra –beğenilip dükkândan satın alınan eşya yerine konunca nasıl benimsenip başka bir gözle, sahip gözüyle seyredilirse– o güzel kadını daha yakından, yeni dekor içinde temaşa ihtiyarını duymuştu. Hayran kaldı.

Aynı zamanda eski karısını da düşündü; hem de aynı vaziyette, damdan bahçeye dalgın dalgın bakarken, olgunluğu yumuşaklık ve kofluk hissini vermeye başlamış kalın vücut hatlarıyla gözünün önünde tecessüm eden bu, başka erkeğe teslim olmuş şekli zihniden kovdu. Bir başkasından tesellüm ettiği[1] körpesini, ilişilmemiş gibi duranını masum ruhlu, uslu ve manen de tertemizini temaşadan keyiflendi.

1 tesellüm etmek: teslim almak

Esasen Harun tek kadına bağlı kalan erkeklerdendi; servet elde edince cinsî azgınlığı servetiyle mütenasip ölçüde artan öbür yeni zenginlere benzememişti. Hele kendi memleketinde bulunduğu zaman gayet çekingen hareket eder, kaçamak ve geçici eğlencelerini Avrupa seyahatlerine bırakırdı.

Kendindeki aşk kabiliyetinin müsaadesi nispetinde Neşide'yi sevmişti. Bu kabil sevgilerde hürmet ve şefkat hissi ihtirastan üstündür; karşılıklı olabildiği takdirde karı koca bağlılıkları ancak öyle muhabbetlerle devam eder.

Harun, alacağı genç kadının kendisine tutulmadığını biliyordu. Zaten aradığı şey aşktan önce evlilik şartlarına ve icaplarına muhakkak surette riayet edeceğine güveneceği dürüst ahlaklı bir kadındı. Bu kadını bulmuştu; üstelik hem güzeldi, hem taze, hem de ırkdaş... Zenginliğini iki bakımdan süsleyecek, asıl mühimi üzüntü vermeyecekti.

Kısacası hem gönlüne, hem de gönül dışındaki mülahaza ve muhakemelerine uygun kadın Neşide'ydi. Hele Neşide'nin girdiği şu servet ve sâman muhitini heyecana kapılmadan gayet tabiiye alması pek hoşuna gidiyordu.

Yemekte yeni aile efradı muhiti yadırgadıklarını epeyce belli etmişlerdi. Hatta karısına muaşeret adabı öğreten Kadri, hanımlardan ziyade falso yapmıştı.

Sofradan kalkınca Harun vaziyeti elverişli buldu, Neşide'ye usulca:

"Size evinizi gezdireyim," dedi; öbürleri küçük salondaydılar, bir tesadüfle ikisi büyük salondan henüz çıkmamışlardı. Merdivene doğru konuşmadan yürüdüler. Sahanlığı geçince milyoner müstakbel karısının koluna girdi; Neşide bu

hareketten irkilmedi; hatta sokulmaktan çekinmedi. Harun, artan bir memnunlukla diyordu ki:

"Birçok eşya şimdiden yenilenmiştir Neşide Hanım... Bilhassa bu evde sizden başkasının gelip geçtiğini hatırlatan mazi ile alakalı eşya! Mesela şu yatak odalarında yalnız takımların değiştirilmesini kâfi bulmadm, duvarların kâğıtlarına kadar ne varsa hepsini yeniledim."

Banyo dairesinin kapısını açtı, girmediler, sadece göz attılar:

"Pembeydi burası... Şimdi görüyorsunuz, tamamen lacivert!"

Neşide kendisini bu mor susamların cilalığıyla parlayan lacivertlik içinde, soyunmuş yıkanmaya hazır vaziyette görür gibi oldu; galiba Harun da zihninden o tabloyu geçiriyordu; ikisini de bir şaşkınlık aldı. Hamam en meşhur Amerikan film yıldızlarının evlerindeki kadar güzeldi. Memhure'de gördüğü renkli, kocaman, kalın bir ecnebi mecmuasında 30 sayfa muhtelif banyo odası resimleri seyretmişti. Onlardan biriydi bu...

"Az sonra yalıyı da gezeceğiz. Oradakini istediğiniz renkte yenileyeceğim. Beyazdır, çiğ düşüyor."

"Olduğu gibi kalabilir efendim... Beyaz fena mı?"

"Yok, değiştireceğim. Yalıdakinin bir iyiliği varsa suyu dağdan, bir pınardan gelir. Hoş, belki de alaturka hamamını daha beğeneceksiniz, kurnalı, tepe camlı, külhandan ısınan mermer bir hamam!"

"Ne iyi! Biz köyde ara sıra çarşı hamamına gideriz. Ama bu hamam tam çarşı hamamı da sayılmaz. Tramvay caddesine çıkmadan sağ koldaki sokak içindedir; annem de, ablam

da pek severler. Galiba bir ev hamamıymış da büyültmüşler."

"Öyleyse köşke bir küçüğünü yaptırıverelim."

"Ne lüzumu var? Hamam dört adım ötemizde... Hem evde yıkanılacak bir yer var."

Aşağı indiler. Harun genç kadının az da olsa konuşmasından ve uysal davranmasından memnundu. Kadri Bey milyonerin yüzünden bu memnunluğu sezdi; Hediye ablaya göz kaş hareketleriyle işlerin yolunda gittiğini anlattı.

İçlerinde asıl altüst olan Şevkiye'ydi. Gördüğü sessizcesine debdebeli zenginlikten evvela şaşırmış, sonra kıskançlığa kapılmıştı. Nihayet emrivakiye boyun eğmekten başka çare olmadığını kavramış ve küçük ruhlularda rastlanan bir değişiklikle Neşide'nin üstünlüğünü kabul etmişti. O kadar ki yukarıdan inip küçük salona girdiği vakit farkında olmadan ayağa kalkacakmışçasına bir harekette bulunmuştu.

Boğaziçi'ne gitmek üzere kapıdan çıkarlarken de öne geçmek istemedi, kendisini Neşide ileriye yürüttü. Şevkiye için Neşide kız artık Neşide hanımefendi oluvermişti. Hele yalının azameti büsbütün ağır bastı. O da tıpkı Sadberk Kalfa gibi düşünüyordu:

"İyi geçinmeye bakayım... Kocası bizim Kadri'yi elinden tutar kaldırır zengin eder ama Neşide yüz çevirirse o da vazgeçiverir. Olan olmuş bir kere! Kız bugüne bugün memleketin en zengin adamının karısı... lamı, cimi yok, artık!"

Dönüşte Kadri'ye durmamacasına Neşide'yi övdü. Kocasının bu metihten hoşlanacağını biliyordu. Vaziyeti o derece benimsemişti ki kız bir aksilik eder, son dakikada izdivaçtan vazgeçer diye korkuya bile kapıldı. Kocasına diyordu ki:

"O koca konağa bir uşakla bir hizmetçi mi bakıyor? Başka kimseyi görmedik."

"Bir de aşçı vardır. Bekâr adama fazlası lüzumsuz. Büyük ziyafet verdiği zaman dışarıdan yardımcı adamlar gelir. İki kişi sofrayı nasıl idare ettiler, farkında mısın? Çıt etmeden peri gibi iş gördüler. Ne tabak sesi, ne kumanda... Kim bilir ne maaş alıyorlar? Neşide bir oda hizmetçisi tutsa yetişir."

"Bize yukarı katı gezdirmedi. Neşide de sağ olsun anlatmaz ki!"

"Telaşa lüzum yok. Hele evlensinler, gider görürsün... Seni sever."

"Ben onu sevmez miyim? Vallahi evlatlarımdan farksızdır. Bir gün bile ne incittim, ne de incindim."

"Neşide melektir, kimseyi incitmez. Gördün: bütün o mal mülk karşısında hiç şımarmadı. Yine eski Neşide olarak kaldı. Nerede şimdi böylesi?"

"Dünyada bulunmaz alimallah!"

O gece dört kişinin de uykuları lüks rüyalarla tatlı geçti. Neşide'ninki de rahat ve tatlı mı olmuştu?

Pek değil. Fazla tıkanıklık duyduğunu ileri süren genç kadın hiçbir şey yememiş, yatmadan önce başı ağrıdığından doktor Şükrü'nün verdiği komprimelerden almıştı. Bu ağrıyı mühimsememek lazımdı, yüklü bir gün geçirmişlerdi; hepsi az çok sersemlemiş, yorgun düşmüşlerdi.

Yatılacağı sırada abla sormuştu:

"Yalı da, konak da fevkalade! Beğendin tabii?"

"Tabii beğendim ama, bana pek sıcak, sevimli gelmedi."

"Alışırsın yavrum. Nitekim seni Harun Bey'e biraz daha

alışmış gibi gördüm. Çok nazik adam, doğrusu... Eski terbiyede yetişmiş."

"Evet, pek terbiyeli... Fakat o da sıcak, sevimli tesiri yapamıyor. Zamanla alışırım değil mi?"

"Elbette! Hatta seversin bile... Ben merhum beyden önceleri hiç hazzetmemiştim. Sonra nezaketiyle, iyi kalpliliği ile gönlümde yer aldı. Öyle bağlandım ki biliyorsun pek çabuk, genç yaşta dul kaldığım halde bir daha evlenmedim. İsteyenler çoktu, hepsini reddettim."

"O az kazanıyordu ama temiz para kazanıyordu. Harun Bey nasıl para kazandığını pek bilmediğimiz milyonları hayırlı işlere sarf edeceği yerde lükse harcıyor. Kimseye bir iyilik yaptığını işitmedik."

"Belki gizli tutuyordur. Hem sen onu evlendikten sonra değiştirebilirsin. Münasebetsiz bir kadına düşmüş, doğru yolu gösteren olmamış ki!"

"Bu yolu başkası değil, insanın vicdanı gösterir abla!"

Hediye okumuş, yazmış kadındı; dindar hoca kızıydı, kendi görüşleri vardı; dedi ki:

"Bazı vicdanlar yeşermek için güneşe muhtaçtırlar. Harun Bey'in güneşi sen olacaksın; olmaya çalışmalısın; olacağına eminim Neşide!"

"Evvela kendim ısınayım da sonrasını düşünürüz."

Neşide odasına geçince ablası içinden söylendi:

"Adamdan bir türlü hazzedemedi. Zavallı gayret etmiyor değil, bizi memnun etmeye uğraşıyor ama nafile! Acaba zorlamasak mı? Harun Bey'in köşk tamirine verdiği parayı bahçeden birkaç dönümlük yer satarak ödeyebiliriz. Yarın annemle, Kadri Bey'le konuşacağım."

Sabahleyin Neşide'nin dinlenmiş bir yüzle kalktığını gördü; azıcık ferahladı; birkaç gün daha sabretmeye karar verdi. Şu var ki akşamüstü Kadri uğrayıp isimlerin askıya çıkarıldığını haber verdikten ve çıkıp gittikten sonra Neşide'nin belli etmemeye çalıştığı halde buhran geçirdiğini sezen Hediye artık dayanamadı; kız kardeşini odasına çekti dedi ki:

"Yavrum! Sen Harun Bey'le evlenmek istemiyorsun. Ben düşündüm, taşıdım; istemeye istemeye evlenmene razı değilim. Köşkün tamir masrafını ödemek yolunu da buldum. Bahçeden bir kısmını satarız, minnet altında kalmayız. Gider, kendisine vaziyeti münasip lisanla anlatırım, zeki adamdır, anlar. Yahut bir müddet daha bekler. İyi mi?"

Neşide:

"Olur mu," diye sordu, "ayıp olmaz mı? Ayrıca sıkıntıya da düşeceksiniz... Ya dedikodular? İstanbul çalkanacak, neler söyleyecek herkes!"

"Hepsi geçer, unutulur. Bize sen lazımsın, senin gönül rahatlığın lazım."

"Annem?"

"Üzülecek, tabii... Ama o da kızının sadece maddi menfaat uğrunda harcanmasını istemez. Kul, köle, halayık devrinde değiliz. Eski devirde bile bizim aileden kimse ne köle oldu, ne halayık... Büyük teyzemizi şehzade sarayına satmışlar. Kendisini akıntıya attı, istemediği adama teslim olmadı. Halbuki o şehzade sonradan padişahlığa geçmişti; padişah karısı, şehzade ve sultan anası olabilirdi. Harun Bey de zamanın şehzadesi, padişahı! Teyzemize çekmişsin Neşide! Zaten ismini de onunkinden almıştık, seni onun akıbetine sürükleyemeyiz. Fakat..."

Hediye kısa bir duraklama geçirdi, cesaretle ilave etti:

"Fakat şunu bil ki İrfan'a dönemezsin! Dönersen bu evin kapısını kapalı bulursun! Servetten vazgeçebiliriz ama şereften fedakârlık yapamayız."

"Abla, neler söylüyorsun?"

"Aklıma gelen ihtimalleri söylüyorum; daha kötüsünü de söyleyeceğim, dilim varmıyor; zaten havsalama da sığmıyor! Anladın, değil mi?"

Kız kardeşinin gözlerine baktı; göz kapaklarını indirdiğini gördü, haykırdı:

"Neşide! Cevap ver!"

Cevap yerine Neşide'nin gerildiğini, kanepede tutunamayarak yavaşça kaydığını ve halının üstüne serildiğini gördü. İlk bayılışıydı, kesilmiş olan vücudunu kaldırmaya çalıştı, muvaffak olamadı. Koştu, Harun'un gönderdiği ıtriyat şişeleri arasından kolonyayı bulup kız kardeşinin boynuna, ensesine, yumulduğu için zorla açtığı avuçlarına döktü, rastgele ovmaya ve yüzüne üflemeye başladı.

Neşide derin bir nefes alıp nihayet gözlerini açınca, bu defa da kendisi bayılmaktan korktu, ortadaki masaya dayandı, donup kaldı. Artık anlaşılmıştı: Bu izdivaç olamayacaktı; başlarına konan devlet kuşunu kovmak lazım geliyordu.

3

Kadri'yi az daha kan boğacaktı; uzaktan akseden gök gürültüsü gibi homurdandı:

"Ne? Ne dedin? Söylediklerini kulakların işitiyor mu? Bir daha tekrar et bakayım! Söyle, durma!"

Karşısındaki Hediye'ydi, iradeli bir kadındı; kuru gürültüde teyit kuvveti kaybolan sözlere bile kolay kolay pabuç bırakmazdı. Ağır ağır tekrarladı:

"Bu işten vazgeçeceğiz; Neşide'ye kıyamayız. Annem de aynı fikirde!"

"Siz çıldırmışsınız! Hayır, aptalsınız! Sade aptal mı? Allah'ın ihsan ettiği nimeti tepen dinsiz, imansız, günahkâr insanlarsınız! Bunun cezasını çekersiniz. İşte o kadar!"

Soluk soluğaydı, yüzü morarmış, gözleri çeşmhanelerinden[1] fırlamıştı. Yine de konuşuyordu:

"O kadar değil! Başka söyleyeceklerim de var: Ne yaparsanız yapınız, beni artık hiçbir işe karıştırmayınız. Gider, siz konuşursunuz arsayı da siz satar, parasını götürür siz verirsiniz. Bir daha da bu lafı yanımda açmayacaksınız. Ben güllabicilik edemem! Edemem, vesselam! Anlaşıldı mı, Hediye yenge? Son sözümü söyledim."

Karısı Şevkiye, kocasının köpürmelerine alışıktı, bir dereceye kadar Hediye de bekliyordu. Öyle olmakla beraber öfkeden beyninde bir damar kopar, bir tarafına iner diye korktular; teskin edici şeyler söylediler, su verdiler, gömleğinin yaka düğmesini çözdüler, kravatını gevşetip aşağıya çektiler. Azıcık sakinleşmesini beklediler.

O sırada sofaya çıktıkça aralarında konuşuyorlardı. Şevkiye milyonerle münasebetinin kesileceğini düşünerek kocasının tarafını tutuyor:

"Böyle bir devlet tepilir mi? Üstelik arsayı da satacaksınız olur iş mi kardeş?" diyor dul hemşire de:

"Bize Neşide lazım... Şimdiye kadar nasıl yaşadıksa yine

1 çeşmhane: göz yuvası

yaşarız," gibi cevaplar veriyordu, Bununla beraber ikisi de Kadri'nin az sonra yumuşayacağına, belki de aynı fikri kabul edip şiddetle müdafaaya kalkışacağına, Neşide'yi koruyacağına hemen hemen emin gibiydiler. Hatta menfaatini hiçe sayıp Harun aleyhinde atıp tutmaya başlaması da mümkündü. Bütün "fevri"[1] insanlar gibi fikriyle değil, mahdut bir zamana ait hislerle bir böyle, bir öyle hareket eder, fakat esasta iyi adam olduğundan zayıfların ve yardıma muhtaçların tarafını tutar, o tarafta kırar kılardı.

Nitekim beş, on dakika geçmiş, ohlaya puflaya köşesinde oturup komşuların damlarını, bacalarını seyrede ede sakinleşmişti ki dışarıya seslendi:

"Hediye yenge gitti mi?"

Gitmemişti; sofada derse çalışan kızı, yengenin mutfakta pazı dolması saran anasının yanında olduğu haberini verince ona çağırmasını söyledi. Bu ailede erkeğin mevkii hâlâ yüksekliğini muhafaza ediyordu. Kadri:

"Yengeye karşı sert davrandım," diye kendi kendine konuşuyordu, "aldıkları karar hakikaten insanı çileden çıkartacak kadar yanlış ama Neşide ayak dirediyse anası, ablası ne yapabilirler? Nihayet nikâh memuru önünde 'evet' diyecek o! Herifin koynuna girecek olan da yine o! Yukarı gelince kadıncağızın gönlünü alayım; soğukkanlılıkla meseleyi gözden geçirelim. Hediye Hanım sanki olan işten memnun mu? İçi kan ağlıyordur."

Tekrar buluştukları zaman nazik bir girizgâhtan sonra ilk suali şu oldu:

"Neşide son sözünü söyledi, katiyen reddetti mi?"

1 fevri: birdenbire, düşünmeden davranan

"Hayır. Dün gece siz nikâh kâğıtları askıya çıktı haberini verdinizdi ya... Dikkat ettim, nevri döndü. Yatacağı sırada bahsi açılınca düşüp bayıldı."

"Sabahleyin?"

"Öğleye kadar bir daha bahsetmedi; ben de etmedim; zira halini beğenmedim. Hem düşünceliydi, hem de yüzü sapsarı, gözleri şiş... hastaydı, kısacası!"

"Vaziyet mühimdir yenge! Apaçık fikrini söylemelidir ki şayet reddediyorsa biz de Harun Bey'e gidip işi olduğu gibi anlatalım. Senin, benim, şunun, bunun akıldan verdiği hükümle hareket edemeyiz; daha doğrusu icraata geçemeyiz."

"Hakkınız var. Bir defa kendisinden sormalıyız."

"Tamam; o hususta anlaştık. Geriye bir mesele kalıyor: Red sebebi! Bunu anlayabildin mi? Yahut anladığın nedir?"

Hediye susuyordu, azap çektirdiği belli olan bir sükût... Gözlerini de Kadri'nin bakışlarından esirgiyordu. Malul zabitin aklından, zaten şüphelendiği iki ihtimal geçti: Kız ya İrfan'ı seviyordu, yahut başka birine gönül vermişti. Yengesinin çekingen sükûtu bu ihtimalleri kuvvetlendiriyordu.

"Susmakta fayda yok; karşılıklı dertleşiyoruz. Açık konuşalım yenge!"

"Benim anladığım şu: Harun Bey'den hazzetmemiş... Servetini de temiz bulmuyor."

"O kadar mı? Birbirimizi idareye çalışmayalım. Senden kanaatini sordum, kızın söylediklerini değil. Hazır odada Şevkiye yok, fikirini söyle."

Hediye sesini alçattı, derin bir teessür içinde dedi ki:

"Pek fena bir şey öğrendim Kadri Bey! Ama çok fena bir şey..."

"Çabuk söyle, beni çıldırtacaksın!"

"Neşide..."

"Ee?"

"İnanılır şey mi? Neşide o melun Şeyh'le mektuplaşıyor."

Bomba Kadri yerinden hopladı; ciddi bir heyecana kapıldığı zaman sakat kolunu –yeniden sızlıyor, henüz yarası tazeymiş gibi– sağlam kalan eliyle tutar, ovmaya başlardı. Şimdi de aynı şeyi yapıyor, ovarak odada dolaşıyordu. Bir ara sordu:

"Gözlerinle gördün, okudun mu?"

"Evet... Bir tomar mektup."

"Sen mi buldun? Saklamıştı tabii?"

"Hayır, aklıma gelir miydi arayayım? Neşide kendisi verdi."

"Yenge! Rica ederim muamma gibi konuşma. Şu işi başından anlat. İnsanın kanını kurutuyorsun."

"Bırakmıyorsunuz ki anlatayım. Hemen öfkeleniyorsunuz, söz yarıda kalıyor."

"Ağzımı açmadan dinleyeceğim."

Hediye Hanım'ın hikâyesine göre öğleye kadar iki kardeş hep başka şeyler konuşmuşlar, daha ziyade ev işiyle meşgul olmuşlardı.

Yemek zamanına doğru bahçe kapısının çıngırağı işitilince Neşide pencereye koşmuş, sonra bahçeye fırlamıştı. Ablası da merak etmiş, odadan bakmıştı: İçeriye giren, on gün kadar önce bir daha gelmiş olan yaşlı, pos bıyıklı adamdı. Bu adam için Neşide avukat Memduh Bey'in han kapıcısı demişti.

İşte o han kapıcısı şimdi yine uğramıştı; kız kardeşine bir zarf veriyordu. Hediye işi tabii bulmuştu: Olur a, boşanma kararıyla alakalı bir kâğıttı bu!

Adam hemen dönmüş, Neşide de içeriye girmişti. Girmişti ama elindeki zarfı göstermiyordu, hali de acayipti. Hediye sormuştu:

"Yine avukatın kapıcısı mı geldi? Nedir o verdiği kâğıt? Eksik bir muamele mi var?"

Neşide bir an tereddüt geçirdikten sonra demişti ki:

"Hayır, abla! Bu adam avukatın hiçbir şeyi değildir. Ben sana geçen sefer yalan söylemiştim. Gelen adam Şeyh Baki'nin kâhyası Şaban Efendi'dir. Şeyh'ten mektup getirdi; o gün de getirmişti."

"Ne mektupları bunlar?"

"Ne mektupları olabilir? Al, bak! Ötekiler de yukarıda, dolapta duruyor. Hepsini okuyabilirsin."

"Sen de cevap veriyor musun?"

"Daha o derece düşmedim abla!"

"Peki ne diye alıyorsun, okuyorsun? Herifi de, mektupları da geri çevirmiyorsun?"

"Bilmem! İşte bunu yapamıyorum; niçin yapamadığımı kendim de anlamıyorum."

Neşide kapı yanındaki hasır iskemleye çöktü. Elinde tuttuğu kalın zarfa bakarak dalıp kaldı. Hediye teessüründen ağlamaya başlamıştı.

Hikâyenin bu noktasına gelince Kadri, verdiği söze rağmen öfkesini yenemeyerek bağırdı:

"Ölümü hak etti Şeyh! Bir kere değil, bin kere! Yarın ilk işim mülevves[1] vücudundan memleketi kurtarmak olacak!"

1 mülevves: kirli

"Bunu yapmakla Neşide'ye kurtarmış olamayız ki... Hatırasına büsbütün bağlanır, belki de canına kıymaya kalkışır. Mesele kızı onun tesirinden sıyırmaktır. Belli ki aslını bilmediğimiz gizli bir kuvvetle zavallıyı büyülemiş. Mektupları manyetizma edilmişçesine düşünmeden alıyor, okuyor, saklıyor; telkini altında kalıyor. En iyisi doktor Şükrü Bey'le konuşmak, vaziyeti açıkça anlatmak..."

"Sahi, orasını düşünemedim."

"İkinci iş mektup göndermemesini, gönderse de eline geçmesini önlemek..."

"Tamam... Bu işi ben üzerime alıyorum. Telefonu açar, Şeyh'e lazım geleni söylerim ve kâhyası olacak herif Erenköyü'ne ayağını basarsa kafasını yaracağımı anlatırım. Ha, sen o mektupları okudun mu, yenge?"

"Şöyle bir göz gezdirdim; tam mektup denilemez. Birtakım şiirler dervişçe sözler... Ama hep aşk üzerine!"

"Vay melun vay!"

"Bildiğimiz aşk değil, fakat..."

"Bilmediğimiz aşk da neymiş? Aşk, aşktır."

"Hayır, Şeyh ilahi aşktan, Allah'ın cemalinden, cemalillahın Neşide'de tecellisinden falan bahsediyor. Bütün tasavvuf!"

"Haydi haydi yenge... Ağzımı açtırma! Ben bunların hangi kapıya çıktığını bilirim. Bizim bir binbaşı Faik Efendi vardı, şeyhlik taslardı, Melami miymiş, Rufai mi, yoksa Kadiri mi, her ne karın ağrısı ise... Hülasa tarikat ehliymiş. Garp cephesinde kafamızı şişirirdi; o böyle hak âşıklığından dem vururdu. Bir gece çadırda..."

Malul zabit birdenbire susuverdi; sonra utangaç halde:

"Neyse," dedi, "sana anlatılacak şey değil! Yani bu adamlara güven olmaz, kavilleri fiillerine uymaz. Faik Bey böğrüne süngüyü yemişti; güç kurtuldu, canını kurtardı ama ordudan da tardedildi."[1]

"Hakikaten temiz şeyhler de vardır diyorlar."

"Yok demedim, ben öylesini de gördüm, duasını aldım. Şimdi bunları geçelim de esas meseleye gelelim. Anlaşılan Neşide Şeyh'in tesirinden sıyrılamıyor, mektuplarla bu tesiri devam ettiriyor. Yarın randevu alır, öbür gün kalkar, Doktor Şükrü Bey'e gider vaziyeti anlatırız. Daha evvel telefonu açar, meluna dersini veririm."

"Hayır, doktorun fikrini almadan hiçbir şey yapmamalıyız."

"Akıllı kadınsın yenge. Söylediğin doğru. Onun talimatıyla hareket ederiz. Hem bizim dostumuz, hem de Harun Bey'in... Hatta evlenmekten vazgeçilecekse bunu da adamcağıza yine doktor söyler. Belki tıbbi bir mahzur, bir mazeret bulur da mühlet alır."

Hediye ile kayınbiraderi barışmış, anlaşmış olarak ayrıldılar. İkisi de asıl bir noktada, bahsini etmeden uyuşmuşlardı: Neşide'yi Şeyh'in tesirinden kurtarıp tam rızası ile Harun'un karısı görmek. Büsbütün ümitsiz değildiler; zira genç kadın evvelce verdiği sözü henüz geri almamış, kararından vazgeçtiğini sarahatle bildirmemişti. Bocalama halindeydi ve belli ki Baki'yi fikrinden atmaya çalışıyor, muvaffak olamıyordu. Ablası yolda düşünüyordu:

"Nefret bile ediyor; bu muhakkak... Fakat manevi baskısından bir türlü kurtulamıyor. Evlenip seyahate çıksa, bir

1 tardedilmek: kovulmak

müddet başka memleketlerde oyalansa kendisini sıyırabilir ama gün yaklaştıkça hali fenalaşıyor. Bakalım doktor ne diyecek?"

"Aşk Neşidesi"ni –kız kardeşi dolaptan alıp önüne koyduğu zaman– gözden geçirmiş, Neşide gibi tahsili kıt olmamakla beraber içinden çıkamamıştı. Şeyh bu sayfalarda uzun uzadıya 'cemal' ve 'celal' sözleri üzerinde duruyor, cemalin sıfat-ı ilahiyeden celal manasına geldiğini, 'celal' bütün mevhum varlıkları ortadan kaldırdığı için 'cemal'in zuhuruna yol açtığını beyitler, kıtalarla izaha çalışıyor; sonra 'cemal'i de, 'celal'i de bir tek şahısta, yalnız Neşide'de müşahede ettiğini söyleyerek o sebepten dolayı hasretine dayanamadığını, yanıp tutuştuğunu anlatıyordu.

"Şeyh ihtiyatı da elden bırakmamış; aşk mektuplarına bir kitap müsveddesi, makale serisi, ciddi bir mevzu süsü vermiş. Ne baş taraflarında, ne sonlarında isim yok; kime yazıldığı belli olmadığı gibi imza da atılmamış."

Böyle düşünen Hediye, kız kardeşine demişti ki:

"Şunları yırt! Sobaya atıp yakalım."

Neşide sadece şu cevabı vermişti:

"Nasıl istersen öyle yap... Fakat yine gönderecektir."

"Almazsın... Kâhya'ya da bir daha gelmemesini söylersin."

"Ben de aynı şeyi düşünmüştüm."

"Ama herifi koşup karşıladın."

"Bilmem ki... İstemediğim halde kendimi tutamadım, tutamıyorum."

Genç kadın bu cevabı verdikten sonra solgunlaşmış ablası da yine bir buhrana tutulur, bayılır korkusuyla bahsi

kesmek mecburiyetinde kalmıştı. Kâğıtlar sedirin üzerinde duruyor, ikisi de el sürmeye cesaret edemiyordu.

Nihayet yine Hediye konuşmuştu:

"Yazdıkları anlaşılır şeyler değil ki... Sen bir mana çıkarabiliyor musun?"

"Hayır... Çoğunu anlamıyorum. Anladığım bir şey var; hep beni düşünüyor, beni unutamadı; hiç kimseyi beni sevdiği kadar sevmediği muhakkak. Hem bu başka türlü bir muhabbet. Onu anlatmaya çalışıyor, belki de anlatıyor; lakin cahil olduğum için manalarını iyice kavrayamıyorum."

Sesinin tonu birdenbire değişmiş, iradeli bir hal almıştı:

"Abla," demişti, "emin ol, onunla bir daha karşılaşmak istemiyorum. Karşılaşmamaya elimden geldiği kadar çalışacağım. Pek mecbur olmadıkça yüzünü görmeyeceğim."

"Fakat unutamıyorsun."

Başını eğmiş ve bu hareketiyle ablasının sözünü tasdik etmişti. Hediye'ye artık odadan çıkmak düşüyordu; kendiliğinden yapacağı bir şey kalmamıştı; Kadri'yle konuşmak, esaslı bir çare arayıp bulmak lazımdı. Kâğıtlara bir daha, uzaktan baktı, almak ve götürüp sofadaki demir sobaya atmak cesaretini gösteremedi; dışarıya çıktı.

Eğer ortada bir hastalık ve Harun ile evlenme meselesi olmasaydı belki ilerisine gider ablalığına güvenerek kardeşini epeyce hırpalardı; hele "Aşk Neşidesi" tomarını muhakkak yok ederdi. Kendisini tutmuştu; içinden demişti ki:

"Yine de çok iyi kız, zavallı! Yaptıklarını da, fikrinden geçenleri de açıkça söylüyor, sinsi hareket etmiyor; iradesi de büsbütün kırılmamış. Kurtulma ümidi çok!"

Köşke döndüğü zaman Neşide'yi yün örmekle meşgul buldu. Şoförün getirdiği elbise paketlerini henüz açmamıştı; sofada oldukları gibi duruyordu. Bunlar balayı seyahati için dikilmiş bir yol mantosu, yine yolculukta giyilecek bir tayyör, küçük iki rop ve iki tuvaletten ibaret altı parça elbiseydi. Üst tarafını Paris'te yaptıracaklardı.

Bir kadın için heyecanın en tatlısını ve açıp bakmak hususunda sabırsızlanmanın en amansızını veren paketlerin o halde bir köşede beklemesi Neşide'nin ruhundaki gayritabiiliğe korkunç bir delil olduğundan dolayı Hediye ümitsizliğe kapıldı; öfkelendi de... Görmemezlikten geldi. Konuşmadan mutfağa girdi.

"Bu kız iflah olmayacak," diye homurdandı, "ne tedavi para edecek, ne de nasihat! Akıbetini beğenmiyorum. Çok çekecek, bize de çektirecek."

Az sonra Neşide usulcacık mutfağın kapısını açtı; eşikte duruyor, üzüntülü gözlerle ablasına bakıyordu. Öyle biçare bir haldeydi ki Hediye acıdı, öfkesini yenerek tatlılandırdığı sesiyle:

"Girsene," dedi, "gir de şu semizotlarını ayıklayıver, salatasını yapalım. Sen seversin, annem de sever."

"Paketleri açmadığıma kızdın değil mi?"

"Yoo! İster aç, ister açma... Eğer giymek arzu etmiyorsan açmaman daha doğru. Geldikleri gibi geri yollarsın; olur biter. Hem sana bir şey söyleyeyim mi? Bu işi bitirelim de her gün üzülmekten kurtulalım. Bıktım artık!"

"Ben de bıktım abla!"

"Öyleyse son sözünü söyle... Ama iyi düşün de söyle!"

"Yarın akşama kadar müsaade et; birisiyle konuşacağım. Demin istasyondan telefon ettim; sözleştik."

"Kim olduğunu sorabilir miyim?"

"Abla! Senin kadar, senden fazla ben kararsızlıktan kurtulmak istiyorum. Bırak da bildiğim gibi yapayım. Sizin hiçbir şeyden haberiniz yokken kendi kendimi pek iyi idare etmiştim; değil mi?"

"Sana güvenirim Neşide. Haydi, bu bahsi yine kapayalım, salatamızı hazırlayalım."

İki kardeş öpüştüler. Azıcık ferahlamış olacaktı ki genç kadın:

"Hafif bir tarator da yapayım. Semizotuna pek yaraşır," dedi. Önlüğünü taktı. Az sonra mutfakta havan sesi duyulmaya başlamıştı. Fındıklar bahçelerinde duvar dibine dikilmiş, gelişmiş fidanların mahsulüydü; Hediye içini çekti; zira tamir masrafını ödemek icap edince satmaları lazım gelen tarla o fındıkların bulunduğu yerdi.

Bunun farkına varan Neşide havanelini bıraktı, bir an durdu; bir şey söyleyecekti, vazgeçti. Göğsü kabarıp iniyordu. Havanın sesi intizamını kaybetmişti, tekrar düzeldi.

Ertesi sabah kız kardeşinin bir sene evvel yaptırdığı ucuz terzi işi mantosunu giymiş, sokağa çıkmak üzere aşağıya indiğini gören Hediye sordu:

"Neyle gideceksin?"

"Trenle... İkindi üzeri dönerim."

Neşide'nin yüzü rahattı; sakin, aynı zamanda azimli görünüyordu. Anası böyle erkenden ve yalnız başına nereye, niçin gittiğini sormadı; zira Hediye daha evvel ona sormamasını tembih etmişti. Bunu hisseden genç kadın hiçbir şey söylemedi üçü de tabii olmaya çalışıyorlardı.

Gülnar Hanım büyük kızıyla yalnız kalınca dedi ki:

"Neşide fena bir şey yapmaz. İçini rahat tut yavrum."

"Evet ama kiminle konuşacak? Herhalde Zeyrek'e gitmez. Bana o adamla bir daha yüz yüze gelmek istemediğini söyledi. İrfan'la buluşmasına da ihtimal vermiyorum. Başka biri de yok."

"Harun Bey'le konuşmayacağı ne malum kızım? Belki de anlaşırlar. Güngörmüş bir adam, halden anlar. Eh, Neşide'mi seviyor da... uysal davranır, tatlı sözlerle kızı yola getirir. Bir de bakarız, yavrum bu akşam içi ferahlamış olarak geliverir."

"Allah'tan ümit kesilmez. Dilerim Harun Bey'e gitmiş olsun."

Ana kız yürek çırpıntılarıyla saatleri saymaya, Neşide'nin yolunu beklemeye koyuldular.

Bomba Kadri o geceyi evvela rahat geçirmiş, sonra uyanmış, yatağında kura kura sabahleyin öfkeli halde kalkmış, erkenden sokağa fırlamıştı. Yazıhanesinde duramayacağını anladı, esasen gelen giden de yoktu. Telefon rehberinde Baki'nin adresine baktı, sokağını ve ev numarasını defterine kaydetti.

"Hediye yengeye doktorla konuşmadan bir şey yapmayacağımı söylemiştim ama dayanamayacağım; şu Rasputin'le hesaplaşmadan içim rahat etmeyecek. Telefonla kuru tehdit savurmak neye yarar? Gidip kendisini görmeliyim. Benim kimseden pervam yok!"

Eminönü'nden bir otobüse atladı. Aksaray yoluyla Zeyrek'e geldi; yokuşa tırmandı; mahalle çocuklarının taş ve sapan atarak bozdukları sokak levhalarını sökmeye çalışa

çalışa sağa sola saptı; nihayet yüksek duvarlar içindeki konağı buldu.

Kapıyı açan pos bıyıklı, haydut eskisi, yaşlı adam muhakkak köşke mektupları getiren mahut Kâhya idi. Dedi ki:

"Mektupçu Bey'i göreceğim. Ben binbaşı Kadri'yim. Mühim bir iş için geldim."

"Beyefendi bu saatte misafir kabul etmez. Saat dörtten sonra teşrif buyurunuz."

"Her ne kadar zahmetse siz bir defa kendisine haber veriniz. Erenköyü'nden geldiğimi de söyleyiniz."

Süleyman'ın zaten şüphe dolu gözleri büsbütün bulandı; kapı kanadını sımsıkı tutmayı ve göğsünü siper almayı ihmal etmedi:

"Dörtte gelirsiniz," diye tekrarladı, "selamlığa o saatte çıkarlar."

Malul zabit kaşlarını çattı:

"Ahbap," dedi, "ben kapıdan çevrilecek adamlardan değilim. Döner giderim ama efendin zararlı çıkar, sana da kızar. Nene lazım, dediğimi yapmaya bak!"

"Ben emir kuluyum, beyin dediğini yapıyorum."

"Onu biliyorum, her dediğini yaparsın. Yaşına, başına yakışmayacak işleri de! Ben Neşide Hanım'ın dayısıyım, şimdi anladın mı?"

"Kim olursanız olunuz. Saat dörtte gelmelisiniz."

Kapıyı örtüyordu... Kadri sağlam olan sağ eliyle, Süleyman'ı göğsünden yakaladı; kendine doğru var kuvvetiyle çekti, sonra yine olanca hızıyla geriye itti. Boş bulunan Kâhya üç adım kadar çekilmeye mecbur kalmıştı. Zorlu misafir fırsattan istifade içeriye girdi ve kanadı itip kapıyı üzerlerine kapadı; dedi ki:

"Haydi, ben burada bekliyorum, sen hareme haber ver. Vermek istemezsen kendim girerim. Mâni olmaya kalkışırsan hakkından gelmeyi bilirim. Bana adla, sanla Bomba Kadri Bey derler!"

İki adam soluya soluya birbirlerini süzüyorlardı. Hırvat mühtedisi[1] yaşına rağmen şüphesiz ki hasmından daha güçlü kuvvetliydi; fakat Baki'nin menfaatini düşündüğü için mesele çıkarmaması icap ediyordu; kendini tuttu. Kabahatli olduklarını da biliyor, bomba lakabını almış bir adamın ancak tatlılıkla yola getirebileceğini ve bunu Şeyh'in mükemmelen başaracağını iyice kestiriyordu. Sakinleşmiş göründü:

"Neyse," dedi, "subaylığınıza hürmet ediyorum, ben de askerdim, başçavuştum; asker terbiyesi aldım. Yoksa..."

Sözünü kesti, eliyle bir kapıyı işaret etti:

"Şurada bekleyiniz. Oda soğuktur. Eğer beyefendi aşağı inecekse sobayı yakarım. Ha, bir diyeceğim var, peşin söyleyeyim; ona karşı bana yaptığınız gibi hoyratlığa kalkışırsanız kendimi tutamam. İş şaka kaldırmaz. Hani bilesiniz diye evvel haber veriyorum."

"Bir çift laf edip gideceğim. Vaaz dinlemeye gelmedim. Mürit olacak da değilim. Mesele alacağım cevaba bağlı!"

Kadri odaya girdi; harem kapısının vurulduğunu duydu; sonra konağın içinde ses kesildi.

Burası sokak duvarına bakan manzarasız ve bir mektupçu mütekaidine uygun şekilde basık döşenmiş bir misafir odasıydı. İki koltuk, bir kanepe ve altı sandalyeden ibaret mobilyasını aynalı bir konsol, bir orta masası ve yuvarlak bir

1 mühtedi: İslam dinini kabul etmiş

çini soba tamamlıyordu. Duvarda sadece iki yazı çerçevesi asılıydı.

Kadri okudu. Biri şuydu:

Aman lafzı senin ism-i şerifinle müsavidir[1]
Anınçün âşıkın zikri amandır ya Resulullah

Öbürü Farsça olduğundan harp malulü bunun manasını anlayamadı ama okumaya çalıştı. Kendi kendisine:

"Kuleli'de bu dersi görmüştük ama aklımda kalan yalnız:

Biraderet farisî hande?
O nehade; men hande em!

cümleleri... Arapça'dan kolaydı, ahenkliydi de... Herhalde Şeyh mükemmel biliyordur. Fransızca, İngilizce de biliyormuş."

Beş dakika geçti; o müddet zarfında Kadri ne tarzda konuşacağını kararlaştıracağı yerde hep böyle şeyler düşündü, maziye daldı. Nihayet Kâhya'nın içeri girip hiçbir şey söylemeden sobanın önüne eğildiğini ve önceden hazırlanmış odunları yakacak olan çıraları kibritle tutuşturduğunu gördü, bu hareketleri sessizce takip etti.

Belli ki mektupçu bey misafiri kabule razı olmuştu.

"Herif geliyor, gayet soğukkanlı davranacağım; ültimatomu verip çıkacağım; belki masal dinletmeye kalkışacaktır, yağma yok. 'Ben kös dinlemişlerdenim,' derim, 'başka kapı-

1 müsavi: eşit, denk

ya!' laf ebesi olduğu malum. Bari aksilik etmese de şuradan kazasız belasız çıkabilsem..."

Kuru odunlar gürül gürül yanmaya başladı ve alevin ısıttığı soba boruları odaya derhal hafif bir sıcaklık yaydı.

"Baca iyi çekiyor. Bizim arka odanınkini bir türlü şu hale getiremedim. Rüzgâr lodosa çevirdi mi ara sıra içeriye duman atıyor," diye yine başka bir mevzuya dalmışken kapı açıldı; eşikte devetüyü bir ropdöşambra bürünmüş, başında aynı renkte bir bere, uzun boylu, yakışıklı, çenesinde bir tutam kırçıl sakal, kibar tavırlı bir adam göründü.

Evvelki senenin sonbaharında yapılan düğünde Kadri; bir iş takibi için Erzurum'a gittiğinden bulunamamış, Baki'yi henüz görememişti. Şeyh odaya girince kanepede oturuyordu; ayağa kalkıp kalkmamak hususunda tereddüt geçirdi, nihayet yaşlılığa hürmet terbiyesi şuuruna hâkim olduğundan doğruldu. İkisi de başlarını eğerek selamlaştılar.

Misafir eski yerine, ev sahibi koltuklardan birine mütevazı şekilde ilişmişlerdi. Birbirlerine bakmadan hareketsiz duruyorlardı. Kadri sakin olmaya çalışarak bir başlangıç yapmayı tasarlarken mektupçu bey daha çabuk davrandı:

"Zatıâliniz," dedi, "yanılmıyorsam Hoca Süleyman Efendi'nin damadı merhum Sudi Bey'in biraderi Kadri Beyefendisiniz."

"Evet, binbaşı Kadri... O ailenin başında benden başka erkek yoktur."

"Biliyorum. Ziyaretinizin sebebini de tahmin etmekteyim: Galiba Neşide Hanım'a vaat ettiğim için gönderdiğim ciddi mevzudaki yazılarla alakadar. Badema[1] yollamamaklığımı söylemeye geldiniz."

1 badema: bundan böyle

"Tamam! Ve tabii arkasını keseceksiniz; kesmediğiniz takdirde..."

"O ciheti bırakalım da sükûnetle konuşalım. Malumuâliniz, Neşide Hanım hürriyetine sahiptir, vesayet altında değildir. Bu yazıları lütfen kabul buyurmaları da gösterir ki hem okumak arzu etmektedirler, hem de okuma hakkını kendilerinde bulmaktadırlar. Kaldı ki mevzuubahis yazılar perdebirunane[1] veya malayani[2] şeyler olmayıp felsefî bir bahsitenvire[3] yarayan ilmî mütalaalardan ibarettir. Üniversitelerimizin programlarında yer almış bir bahis..."

Kadri hafif bir şaşkınlık geçirdi, sonra homurdanırcasına dedi ki:

"Neşide'nin tahsil derecesi bunları anlamaya müsait olmadığına göre..."

"O halde mahzuru da yoktur."

"Vardır yahut yoktur. Yazıları kesmelisiniz."

"İstemediğini bildirdiği takdirde kesmeye hazırım. Halbuki kendisi böyle bir talepte bulunmadı."

Misafirin sesi yükseldi:

"Münakaşa etmeye gelmedim!"

"Yalnız tehdit için geldinizse yanlış kapı çaldınız."

Baki sözünü henüz bitirmişti, Kâhya Şaban kapıyı aralayıp içeriye girdi. Belli ki dışarıda durup odadaki seslerin ölçüsünü dinliyordu. Misafir yüksek perdeden konuşunca her ihtimale karşı şöyle bir görünmeyi münasip bulmuştu. Şeyh Baki son cümlesini tekrarladı:

---

1 perdebirunane: terbiyesizce
2 malayani: anlamsız, yararsız
3 bahsitenvir: aydınlanma

"Yanlış kapı çaldınız. Evet, söyleyeceklerinizi biliyorum; hasımlarım tarafından asıl ve esastan tamamıyla mahrum birtakım eracifi[1] ileri sürerek tehditler savurmak. Beyefendi! Bunlara sizi de inandırmışlar. Sizin gibi inananlar sonradan fikirlerini değiştirdiler; zatıâliniz de değiştireceksiniz. Ben mühim vazifelerde bulunmuş, çok gezip tozmuş, dünyayı tanımış ve hayatının büyük bir kısmını tetkik ve tetebbuya[2] hasretmiş bir adamım; Müslüman ve müttakiyim,[3] Allah'tan başka kimseden pervam yoktur. Yaşım altmış sekiz... Rıza-yı ilahiyi tahsilden başka matlup ve maksudum kalmadı."

"Vaaz dinlemeye gelmedim."

"Bizler ehlinden gayriye ne Hak'tan, ne hakikatten bahsederiz. Sözüm bundan ibarettir. Şaban Efendi! Beye yol göster, konuşacağımız kalmadı."

Soba o kadar iyi çekiyor, gürül gürül yanıyordu ki Şaban Efendi ön kapağını örttü. Bunu yaptıktan sonra misafirin yüzüne baktı. Vaziyet nazikti; Kadri yaşlı olmalarına rağmen ikisiyle başa çıkamayacağını anlamıştı:

"Eh," dedi, "benden günah gitti. Artık ötesi size ait! Hele bir daha mektup filan gönderiniz, gönderenin de, getirenin de hakkından gelmesini bilirim."

Baki fütursuzca şu cevabı verdi:

"Bize savn-ı samedanî[4] ile bir şey olmaz. Zira biz onun emriyle hareket eden insanlarız. Fiiliyatınızın avakıbını[5] siz düşününüz efendi!"

---

1 eracif: düzmeceler
2 tetebbu: derinlemesine araştırma, inceleme
3 müttaki: takva sahibi, Allah'tan korkan
4 savn-ı samedanî: Tanrı'nın koruması
5 avakıb: sonuçlar

Kadri mağlubiyetini kabul etmişti; içinden:

"Ama da inatçıymış bu herif! Hem inatçı, hem korkusuz... Herhalde bir şeylere güveniyor. Belki de yaptıklarını hakikaten Allah'ın emriyle yaptığına inanmaktadır. Akıllı görünen bir meczup galiba!" diye söylenerek ayağa kalktı. Şaban Kâhya bütün hareketlerini yakından, müdahaleye hazır vaziyette kolluyordu. Bu sırada Şeyh daha sakin ve tesirli bir sesle dedi ki:

"Tehevvüre kapılacağınıza[1] benden o yazıları ne sebeple gönderdiğimi sorsaydınız size lazım gelen izahatı verirdim. Elbetteki bir maksat takip ediyorum."

Odanın ortasında duran binbaşı mütekaidi homurdandı:

"Maksat malum! Kadınlar Tekkesi Şeyhinden ne beklenirse odur! Bu fesat yuvasını temelinden yıkamayan hükümete yuh olsun! Sorsam bir sürü masal okuyacağınızı bilenlerdenim. Beni Neşide'nin iyiliği için çalıştığınıza inandırmaya kalkışacaksınız."

"Evet... Fena tevil ettiniz ama iyi anladınız: Onun dünyevî ve uhrevî selameti için çalışıyorum. Allah'a kasem[2] ederim ki kendisini evladım yerine koymuşumdur, kalbim şefkat ve rahmetle doludur. Bir tehlikeyi önlemek istiyorum. İstemiyorum, Fatır-i mutlak hazretlerinin emrini yerine getiriyorum."

Tam kapının önüne varmış olan Kadri döndü:

"Biz ortada bir tehlike görmüyoruz; ne gibi tehlikeymiş bu?" diye sordu. Sorarken bir anda şöyle düşünmüştü:

---

1 tehevvüre kapılmak: kızmak, köpürmek

2 kasem: yemin

"Mektupçu eskisini pek yabana atmak doğru olmaz. Cahil softalara ve kalleş şeyhlere benzemiyor. Bir bildiği vardır belki! Demin Neşide'den söz açtığı zaman evlat muhabbetinden bahsetti, hakikaten de candan söylüyordu. Kabahatin büyüğü bizim kızda... Mektupları almayacaktı. Şeyh'i bir defa dinlesem mi?"

O böyle düşünürken Baki kararsızlığını keşfetmişti. Öfkeli ziyaretçisinin zihninden geçirdiğini okumuşçasına dedi ki:

"Aklıselim[1] bir defa dinlemenizi icap ettirir. Şaban Efendi! Hareme söyle de bize çay yapsınlar. Sen de işlerinle meşgul ol. Biz beyefendi ile biraz daha görüşeceğiz. Oda ısındı, palto fazla gelir; çıkarmaz mısınız?"

Kadri tavsiyeye riayet etti. Bu sefer Şeyh'in gösterdiği yere, karşısındaki koltuğa oturmuştu. Bağa tabakadan uzatılan sigarayı da aldı; kâğıdında sadece bir marka vardı. Baki misafirin göz attığını görmüştü, izah etti:

"Hususi yaptırılmıştır, ben pek nadir içerim. Bu yaştan sonra dokunuyor; azıcık tansiyon yüksekliği olunca mazarratı[2] artıyor. Şimdi lütfen beni dinleyiniz. Fakat her şeyden evvel cühelanın ve fâsit[3] yürekli insanların dedikodularını fikrinizden atınız."

Gürcüler ailesinin hâmisi sigarasını yaktı, Şeyh'i dinlemeye hazırlandı.

---

1 aklıselim: sağduyu
2 mazarrat: zarar verme
3 fâsit: bozulmuş, bozuk

4

Dilekçeler müdürü Ayetullah Bey Köprü üzerindeki Kadıköy iskelesine geldiği zaman Kızkulesi tarafına baktı: Haydarpaşa tarafından bir vapur görünmüştü. Kendi kendine söylendi:

"İnşallah bu vapurdan çıkar, yetişmiştir. Yoksa kırk dakika daha beklemek icap edecek. Hava açık ama soğuk. Deniz üstündeki şu duba romatizmalarıma dokunabilir. Münhat, nemli yerlere vücudumun tahammülü kalmadı. Ayrıca şimdi de Boğaziçi'ne gideceğiz. Günüm suda geçecek."

Yaşlı müdür galoş giymiş olmasına rağmen rutubet korkusuyla bekleme salonunda kuru bir yer arıyordu. Aksi gibi her taraf bol deniz suyu ile sırsıklamdı; üstelik az evvel ilaçlanmış, hastane ve morg kokuyordu.

Yaz kış şehirde oturduğu, gezintiye pek az çıktığı için iskelelerin parmaklıkları arkasında beklemekten pek sıkılır, içi içine sığmazdı. Fakat bugün bir iyilik yapacağını düşünerek gönlünde ne rutubetin, ne de beklemenin azaltamadığı bir ferahlık duymaktaydı; düşünüyordu:

"Hayatta ne garip tecelliler oluyor! Kimin aklına gelirdi ki günün birinde karşıma bir kızcağız çıkacak; onun bir faciadan kurtulmasına şu âciz halimle Cenabıhak beni memur buyuracak. Yetmiyormuş gibi ikinci bir hizmette bulunacağım, şek ve şüphe içinde kıvranan bu meleği şeytanın pençesinden tahlise[1] vasıta olacağım. Biçare bütün ümidini bana bağlamış; dünyada güvendiği tek insan benim. Halbuki tanışmamız altı aylık bir mesele! Ne akrabam, ne de ahbap çocuğu! Tamamıyla yabancım."

1 tahlis: kurtarma

Vapur yanaştı. Ayetullah Bey bekleşen kalabalığı güçlükle yarıp çıkış tarafında bir pencere önü bulmuş, dikkatle bakıyordu. Sözünde duracağını bildiğinden muhakkak geleceğine emindi; olsa olsa bir tren sonraya kalırdı. Bu bile ondan beklenmezdi.

"Her haliyle adama itimat telkin eden bir taze," diye mırıldandı, "zavallı İrfan yalnız sıhhatini değil, meleküssıyanesini[1] de kaybetti, hazinelere bedeldi. Bak, o zengin uncu nasıl da çarçabuk değerini anlamış, hemen evlenmeye kalkışmış!"

Neşide bir insan seline kapılmış, köprüye doğru sürükleniyordu. Dilekçeler Müdürü, genç kadını ancak meydanımsı yerde yakalayabildi, hatır sordu:

"Nasılsın kızım?"

"İyiyim efendim... Size rahatsızlık verdiğime üzülüyorum... Hava soğukça..."

"Sağlam giyindim yavrum... Boyun atkım da var; ihtiyaten şemsiye de aldım. Emirgân'a vapur on on beşte... Gelirken tahkik ettim; hem de doğru Rumelihisarı... yani ikinci iskelede ineceğiz. Dün hademeyi Fikri Hoca'ya göndermiş, geleceğimizi bildirmiştim. Bekliyor. Şu taraftan yürüyelim."

Anlaşıldığı üzere Neşide, Dilekçeler Müdürü ile buluşacak ve zamanın kâmil insanlarından Fikri Can'ı ziyaret edecek, geçirmekte olduğu buhrana onun ruh terbiyeciliğinden şifa arayacaktı. Ayetullah Bey tuzruhu faciası günü bu zattan bahsetmişti ya... Bir gün genç kadın kimseye haber vermeden istasyona gitmiş eski kocasının müdürüne telefon etmiş, Belediyeye yakın olduğunu düşünerek Çemberlitaş muhal-

1 meleküssıyane: koruyucu melek

lebicisinde ertesi günü için randevu almıştı. Karşılaştıkları zaman Unal meselesini kısaca anlatmış, sonra demişti ki:

"Beyefendi... Hayatımı size borçluyum. Bu hayatı tekrar siz kurtarabilirsiniz. Görüştüğümüz gün bana bir zattan bahsetmiştiniz, hani İrfan Bey'i de götürdüğünüz büyük adam. Onu methetmiştiniz; 'tasavvuf ehli böyle olur' gibi şeyler söylemiştiniz."

"Evet: Sabık Darülfünun müderrislerinden Fikri Bey... Nitekim İrfan üzerinde çok iyi tesirleri görüldü."

"Beni de götürebilir misiniz? Böyle bir insanın yardımına muhtacım; fakat Şeyh Baki'ye benzemeyen, aksine onun zehrini yüreğimden atacak olan birini istiyorum. Bunu bulamazsam kendimden korkuyorum."

"Ne gibi bir korku, yavrum?"

"Kendi ayağımla yine Şeyh'e dönmek korkusu!"

Ayetullah Bey, su muhallebisi yediği kaşığı yere düşürdü ve boğuk bir sesle:

"Allah esirgesin! Neuzübillah! Bu sözü bir daha ağzınızdan işitmeyeyim!" diye söylendi; teessüründen dudakları titriyordu. Neşide cevap verdi:

"Şüphesiz, ölümü tercih ederim. Belki Zeyrek'e dönerim; fakat mecburiyete katlanamam, kendimi muhakkak öldürürüm!"

"Susunuz Neşide Hanım! Ne gün Emirgân'a gidebiliriz? Cumartesiye olur mu?"

"Hangi gün size müsaitse... Ben hazırım..."

"Öyleyse cumartesi saat dokuz buçuktan sonra sizi Köprü'de beklerim. Daha evvel hocamıza haber yollayıp ziyaretimizi bildireceğim."

Birbirlerine gülümseyerek bakıştılar. Neşide, karşısındaki bu iyi kalpli, baba adamı seviyordu; öbürü de genç kadının hayranı, şefkatten titreyen bir yürekle meftunuydu. Yüzüne baktıkça:

"Ya o gün yetişip de deli karının elini tutmasaydım? Tuzruhu şişesi şu güzel çehreye fışkırsa, delik deşik etse, bu mest-i hâb-ı naz[1] gözleri yakıp kavursaydı! Müthiş, müthiş! O felakete şahit olsaydım bir daha kendimi toparlayamazdım, belki de heyecandan, kederden düşüp ölüverirdim!" diye söyleniyordu. Ayetullah Bey de şair ve şiir meraklısıydı, divan edebiyatını hatmetmişlerdendi. Nef'i'den gözler hakkında bir beyit hatırladı, içinden okudu. Şu var ki halk edebiyatından da hoşlanırdı; Karacaoğlan ile Rıza Tevfik'ten gözlere dair hoş sözler zihninden geçiriyordu:

Neşreden âleme reng-i baharı,
Koyu menekşeye çalan gözlerin

"Hakikaten doğru," diyordu, "gözlerine baktıkça içinde baharı seyrediyorum; koyu menekşelerin yalnız rengini mi görüyorum? Rayihasıyla beraber yağmurdan ıslanmış, serinliği de duyuyorum."

Bu sırada Neşide'nin gözleri hafifçe yaşlanmıştı; Dilekçeler Müdürüne sağanaktan ıslanmış menekşeleri o hal düşündürmüştü.

"Bir şiir ne derece fevkalade olsa karşınızda yaşayan güzellikleri ifadeden âciz kalıyor. Şiir, uzaklaştığımız, göremediğimiz güzelliklerin yerini aldığı için, bunları hatırlatmaya

1 mest-i hâb-ı naz: naz uykusuyla mest olmuş

yaradığından, yardım ettiğinden dolayı kıymetlidir. Yoksa şimdi, şu hanım kızın seyredebildiğim gözlerini hiçbir sanat, ne şiir, ne resim bihakkın tasvire muktedir olamaz. Kâinatta yaratılmış en güzel şey gözdür. Allah ne çiçeklere, ne de yıldızlara bu güzelliği verebilmiş! Estağfurullah, Kibriya sanat kudretini gözlerde göstermeyi dilemiş de böyle olmuş!"

Müdür, mesai saatinde kalemden ayrılıp muhallebiciye gelmişti; çok kalamazdı. Bunu bilen Neşide mülakatı kısa kesti; cumartesi randevusunda buluşmak üzere ayrıldılar. İşte bugün o kararlaştırılan ziyarete gitmek üzere yan yana orta halli bir baba ile orta halli kızı şeklinde Boğaziçi vapurlarının yanaştığı iskelelere doğru yürüyorlardı.

Ayetullah'ın kız çocuğu olmamıştı, Neşide ise babasını küçük yaştayken kaybetmişti. İkisi de kendilerini tatmin olunamamış veya hasreti çekilmiş bir zevke kavuşmuş hissederek memnundular. Yaşlı memur yine içinden birtakım muhakemeler yürüyordu.

"Ne mütevazı kızcağız! Yarın İstanbul'un değil bütün memleketin en zengin adamlarından birinin karısı olacak. Olmaya can atmadıktan başka tevazuyu da bırakmıyor. Terbiyesini mi beğenirsin, iyi ahlakını mı, güzelliğini mi? Üçü birbirinden üstün!"

Vapurda orta kat salona oturdular. Neşide sabık kaynanasını sordu; bu sualde biraz da eski kocası hakkında malumat almak arzusu olabilirdi.

"Fitnat Hanım evin üst katını kiraya verdi, aşağıda oturuyor. Hâlâ sersem halde... Baki ona muntazaman yardımda bulunuyor. İrfan da –biliyorsunuz, tabii– epeyce düzeldi, mürşidi Fikri Bey delalet etti de İzmir'e gönderdi, bir tütün şirketinde çalışıyor, iyi maaş alıyor. Mektuplaşıyoruz."

"Beni soruyor mu efendim?"

"Soruyor ama görmediğimi yazıyorum, filvaki göremiyorum da..."

"Yine görmediğinizi zannetsin."

"İyisi bu kızım... Hakkın var."

"Size ne sebeple Fikri Bey'i ziyaret etmek istediğimi biraz daha anlatayım mı? Vapur tenha, etrafımızda kimse yok."

"Hocamıza anlatacağın için iki defa yorulma Neşide Hanım. Zaten benden öğreneceğin bir şey de yok. Sen hepsini teferruatıyla ona izah edersin; hiçbir noktasını gizlemeden, en mahrem taraflarıyla... Esasen az sonra yapacağın bu işe şimdi psikanaliz diyorlar ki biz onu 'tasfiye-i nefs' terkipleriyle ifade ederiz. Tasavvufta telkin vardır, mesela salike mürakabe telkin olunur. Her neyse, sen anlatırsın yetmezse suallere maruz kalırsın, talimat alırsın. Neticede ruhunun hafiflediğini duyar, sükûna kavuşursun."

"Baki Bey bana birtakım yazılar gönderiyor."

"Lahavle velakuvvete! Geri çeviriyorsundur, herhalde?"

"İşin fenası bu ya! Çeviremiyorum beyefendi!"

"Okuyorsun demek?"

"Pek iyi anlamamakla beraber okuyorum; okurken o sözleri kendi ağzından işitmek, sesini dinlemek istediğim de oluyor."

"Vah vah!"

Dilekçeler Müdürünü bir ümitsizliktir sardı; mahzun gözlerle deniz seyrine daldı.

"Bakınız, siz de halimi beğenmediniz; ben hiç beğenmiyorum. Dahası var."

"Hocamıza sakla yavrum... Ben işitmeyeyim."

Neşide anasına ve kız kardeşine açamadıklarını mübarek kurtarıcısı Ayetullah Bey'e söyledikçe ferahlıyordu. İşitmek istemediğine aldırmadı, dedi ki:

"İstanbul'u bırakıp uzaklara, başka memleketlere gitmeye sanki gizli bir kuvvet mâni oluyor. Seyahatten ürküyorum; hele gurbet illerinde Harun Bey'le baş başa kalacağımı düşündükçe fenalıklar geçiriyorum. Geçen gün Maçka'daki konağı, Büyükdere'deki yalıyı gezerken kendimi güç zapt ettim; haykıra haykıra kaçacaktım, az daha!"

"Doktor ne diyor?"

"Ona bunları söylemiyorum. Harun Bey'in dostudur."

"Hocamıza söyleyebilirsin kızım. Artık konuşma, dinlen. Denize, yalılara, dağlara bak."

Lakırdı değiştirip Nedişe'nin dikkatini başka mevzulara çekmek için ilave etti:

"Şu eski yalıyı görüyor musun, pembesi değil... Yanındaki boyası kalmamış, yarı çökmüş olanını? Büyük dayım Sadık Molla'nın yahsıydı, çocukluğum orada geçmişti. Havuzuna düşmüştüm de sonradan kuş palazından ölen kardeşim elimden tutmuş, kenara dayanarak su üstünde tutunmama yardım etmişti. Üçer, dörder yaşındaydık..."

Vapur Emirgân iskelesine yanaşıncaya kadar hikâyesini uzattı. Neşide alaka ile dinliyordu; müdür içinden söylendi:

"Her zaman yanımda olsa adeta avutabileceğim. Çocuk gibi saf! Bunu Şeyh'in nuhuset[1] tesirinden kurtarmak sevaptır."

Malum kahvenin önünden geçtiler, yan sokaklardan bi-

1 nuhuset: uğursuzluk

rine, oradan da bir başkasına saptılar. Küçük bir yokuşun başında iki kat, beyaz boyalı, ufacık, ahşap bir evin önünde durmuşlardı. Üç dört basamaklı taş bir merdivenden çıkılacaktı; basamaklar –zahir misafir geleceği için– yeni yıkanmış, tertemizdi... yahut her gün temiz tutuluyordu.

Kapıyı tombul bir besleme kız açtı ve ne yılışkın, ne de sahte olmayan bir gülümseyişle:

"Buyurunuz efendim," dedi, "üst kata çıkacaksınız."

Neşide, hemen oracığa dikkati çekecek şekilde konmuş ıslak bir beze ayaklarını iyice silerken Ayetullah Bey de kaloşlarını çıkarmak için eğilmişti; besleme yardımına koştu. Evin içi de beyaz yağlıboyalı, ferah, ayrıca temiz havalıydı; darlık ve basıklık tesiri vermiyordu, halbuki burada her şey ufak tutulmuştu; pencereler, oda kapıları, merdiven ne varsa...

Misafirler yukarı kata ayak basmışlardı ki iki odadan birinin kapısı açıldı. Neşide'nin karşısında –Baki'nin tamamıyla zıddı– ufak tefek, toparlak yüzlü, beyaz bıyıklı ve saçsız başlı, çok sevimli, altmış ile yetmiş yaş arasında canlı bir ihtiyar çıktı. Çizgili bir pantolon, yün yelek ve koyu lacivert bir ceket giymişti; gömleği beyaz, kıravatı siyahlı beyazlıydı. Tahmini hilafına ne hırkalı ve takkeli, ne de saç sakala karışmış, derbeder bir adamdı. Sadece şık değildi, tirendaz ve basitti.

Genç kadın sıkılmak üzere yarı alafranga uzatılan eli azıcık kendine çekip yukarı kaldırarak öptü ve başına götürdü.

"Estağfurullah kızım. Sizi kendi odama alacağım, mazur görünüz. Aşağıya gelen olur, belki görünmek istemezsiniz.

Hem burada daha rahat sohbet ederiz. Değil mi, Ayetullah Beyefendi? Bizim refika iki gündür kerimenin yanında... Bir torunumuz daha oldu da..."

Dilekçeler Müdürü mutat sözlerle tebriklerini bildirdi. Odaya girmişlerdi. Duvarları camlı kitap rafları kaplıyor; ortada geniş bir masa... Vaziyetinden çalışan bir insan masası olduğu belli...

Sabahleyin bir nöbet yakılmış, koru pirinç mangala çekilmiş olan çini soba hâlâ sıcaklığını muhafaza ediyordu. Ayetullah odayı ılık bulacağını tahmin ettiği için aşağıda paltosunu çıkarmıştı. Yanakları, daha ziyade heyecandan pençe pençe kızaran Neşide'ye himayekâr bir tavırla dedi ki:

"Mantonuz fazla gelmesin?"

"Biraz sonra çıkarırım efendim."

"Nasıl münasip görürsen öyle yap" manasına bir işaretten sonra Fikri Bey'e döndü:

"Mektubumda meseleyi muhtasaran[1] arz etmiştim, hadise hakkında esasen malumatınız var. Hanım kızımızı ilk defa görüyorsunuz ama son zamanda başından geçenler meçhulünüz değildir."

Ufak tefek adam başıyla tasdik etti.

"Siz hasbihal ederken benim yanınızda bulunmam doğru olmaz. Kahvemi gidip Hacı Veys'in dükkânında içeceğim. Çocukluk arkadaşımdır, sübyan mektebinde beraber okumuştuk. Bir buçuk saat sonra gelir, Neşide Hanım'ı alırım."

"Yemeği birlikte yeriz de öyle gidersiniz. Tarhana çorbamız, bir de etli lahana dolmamız var. Kanlıca yoğurdu da bulunur."

1 muhtasaran: kısaca

"Yoğurttan başkası bana muzır ama bugün perhizi bozarım."

"İnerken Ferdane'ye söyleyiniz, size havuç rendesi yapsın; bahçeden de maydanoz koparsın. Yeşillik dokunmaz. Biz hanım kızımızla tatlı tatlı konuşuruz. Kendisi benim ne şeyh, ne şah, hiçbir mertebe ve unvana sahip olmadığımı elbette biliyor. Burası ne tekkedir, ne de çilehane... dervişim de yoktur, müridem de... keramet de beklememeli kutupluk da, ne okur üflerim, ne de tespihten geçirir, tütsü yapar, muska yazarım. Ne şarap sunar, ne zemzem içiririm! Ancak eşyanın hakikatlerini, hassalarını, hükümlerini ve eserlerini öğrenip ona göre hareket edebilmiş bir insanım, kâmil olmaya çalışıyorum. Neşide Hanım'a bir yardımım dokunabilirse Allah'ı hoşnut edeceğime kani olduğum için bunu kendisinden esirgemem."

Misafirlerin ikisi de sözlerini teyit eden minnettar bakışların da ilavesiyle ev sahibine teşekkürlerini bildirdiler. Ayetullah Bey odadan çıktı. İçinden:

"Bakalım," diyordu, "hakiki kemalat sahibi bir zatla bir düzenbaz arasındaki şu mübarezede[1] hangi taraf galip çıkacak? Neşide ne kadar sağlam seciyeli olsa yine de kadındır. Dilerim, sivri sakallı iblisin telkin ve tesirinden kurtulabilsin!"

Sübyan mektebi arkadaşı Hacı Veys'in bakkal dükkânına doğru giderken güneş açıvermişti. Kış mevsiminin mahzun Boğaziçi manzarasını gülümseten bir ışık ve donmuş vücuduna yayılan latif bir hararet... Derhal neşesini duydu ve hayra yordu:

1 mübareze: mücadele, savaş

"İnşallah hanım kızımın gönlünde de böyle bir güneş açılır!"

Ayetullah Bey kahveye girerken o gün, o saatte Kadri Bey de Zeyrek'teki konaktan sokağa çıkıyordu. Eski tabirle "hadid-ül mizac" yani öfkeli yaradılışta çoğu insan gibi şimdi uysal ve sakindi. Deveyokuşu'ndan aşağı inerken:

"Eh," diye mırıldanıyordu. "Şeyh bundan sonra yazı falan göndermeyeceğine, kızcağızı rahat bırakacağına söz verdi. Hani, dedikleri kadar fena bir adama da benzemiyor. Her şeyi anlattı, haklı bulduğum tarafları da var. O da kendince bir yol tutturmuş, bir geçim yolu! Yemin-i billah ile kasem etti: Neşide'ye kem gözle bir defa bile bakmamış; öbür kadınlarla da alakası yokmuş. Bunlara bilakis iyilik etmiş. Esasen yollarını şaşırmış mahluklarmış, rivayetince bir ideal aşılmış, bağlanmışlar ve münasebetsizlik etmekten kurtulmuşlar."

Otobüs durağına gelmişti; içinden konuşmasına devam ediyordu:

"Neşide'ye mektuplar göndermesinin sebebini de izah etti; pek tutmuyor ama mademki artık postayı kesecek, kabul etmiş göründüm. Güya ruhi bir buhran geçirdiği kendisine ayan olmuş; maneviyat kuvveti varmış adamda... Belki de vardır, gözleri hakikaten başka türlü, manyetizmacı gibi bakıyor insana! Düşünmüş, şöyle demiş: 'Cemal-i ilahinin kendinden tecelli ettiği kanaatini verebilirsem teselli bulur, nefsine itimadı çoğalır, böyle bir itimada sahip olduktan sonra ruhuna sıhhat gelir, buhranlardan kurtulur."

Otobüse girmişti, tıklım tıklım doluydu... Harp malulü

olmak dolayısıyla ön taraftakilerden birini kaldırıp oturabilirdi ama sakat görünmeyi istemezdi. Ayakta yine içinden konuşmaya daldı:

"Bu fikirle kaleme sarılmış... Bana dedi ki: 'şayet kâğıtlar yırtılıp atılmamışsa rica ederim bir göz gezdiriniz. Ne yazdımsa Allah sevgisini ve nefse galebeyi telkin eyler mahiyette, hepsi de şeri ve tasavvufi akidelere uygun sözlerdir. Bunun fenalık neresinde?' Cevap bulamadım, doğrusu! Fakat sordum: 'Peki ama Neşide yalıdan niçin kaçtı? Kocasından boşanması sebebi?'"

Kadri iyice hatırlıyor, Şeyh şu cevabı vermişti:

"Sebep meydanda: Zavallı İrfan'ın, hemşiresi gibi bir akıl hastası olduğu meydana çıktı. Abla intihar etti, kardeşini de darüşşifaya yatırdık. İşte bu zavallılar irsî şuur bozukluğunun tesiri altında kendilerince bir vehme kapılmışlar, havsalaya sığmaz, denaet[1] mertebesinde bir tevehhüm! Melek huylu kızımızı tazyik etmişler. O da gayet tabii olarak kendinden bekleneni yapmış, zehirli muhitten kaçmış. Boşanmak istemesini de mazur değil, tamamıyla haklı buldum. Seyahatten avdetimde hadiseyi öğrenince sevinip Allah'a şükrettim. İki kardeş beni muhtel[2] şuurlarınca haberim olmadan güya memnun etmek istemişler. Nasıl tahmin edebilirdim, Kadri Beyefendi?"

Şeyh'te mantık ve ikna kuvveti fevkaladeydi. Arada uğradığı tarizlere[3] de dokunarak "taba-i beşer" mevzuunda gayet hâkimane manzumeler okumuştu, hem de dört lisandan

1 denaet: alçaklık
2 muhtel: bozuk, bozulmuş
3 tariz: iğneleme, laf dokundurma

mükemmel tercüme ve izahlarıyla! Artık inzivaya çekilip kalan ömrünü ilim ve tetebbuyla geçireceğini bu maksatla şimdiden kadın ve erkek bütün ziyaretçilerinden mazeret dilediğini de söylemeyi ihmal etmemişti.

"Hülasa bu adam benim üzerimde iyice bir tesir bıraktı; hoş konuşuyor. Galiba epeyce gareze uğramış, hakkındaki rivayetler mübalağalı! Her koyun kendi bacağından asılır. Neşide'nin yakasını bıraksın da ne hali varsa görsün. Bana ne? Söyledikleri doğru değil farz edelim... Peki ama yaşlı başlı kadınlar tekkeye kendi rızalarıyla gitmiyorlar mı? Ufacık bar kızlarını o kötü işten men etmeyen kanunlar kartaloşların ırz ve namusunu mu koruyacak?"

Beyazıt'ta otobüsten indi, köşedeki kebapçıya girdi, Halep işi pideli bir kebap ısmarladı. Şeyh yemeğe alıkoymak istemişti ama kalmaktan utanmıştı.

Otobüsün safra kesesini sarsıp sancı yaptığını ileri süren Ayetullah Bey uzun da sürse yine vapurla dönmek istemişti. İskeleye tam zamanında geldiler, yine alt kat salona girip oturdular. Bir müddet sonra Neşide söze başladı, öteki sormamak nezaketini göstermişti:

"Size teşekkür ederim beyefendi," dedi, "ruhumda bir hafiflik duyuyorum. Gelirken kendimi karanlıkta hissediyordum, şimdi tatlı bir ışık içinde gibiyim."

"Memnun oldum kızım."

"Hafta içinde bir ziyarette daha bulunacağım."

"Ne günü istersen hazırım. Ne yapalım, daireyi yine sereriz."

"Hayır, sizi rahatsız etmeyeceğim, ablamla geleceğim. Seyahate çıkmadan önce..."

Müdür, genç kadının sözünü bitirmesine meydan bırakmadı, helecan ve memnuniyetle sordu:

"Demek seyahate karar verdiniz? Buna büsbütün sevindim."

"Evet... Fikri beyefendi yer değiştirmenin faydalı olacağını söyledi Ne diyordum? Seyahate çıkmadan önce mesela önümüzdeki pazar günü bize, öğle yemeğine gelmenizi rica edeceğim."

"Çok isterim ama yol uzak... Beni mazur görseniz. Vapurlara, tramvaylara, iskelelerde beklemeye dayanamıyorum."

"Onları düşündüm, efendim. Bizim şimdi küçük bir arabamız var, sizi evinizden alır, yine getirir; yollar asfalt. O gün..."

"Ee? O gün? Niye durdunuz?"

"O gün Harun Bey de gelecek.. Küçük bir aile toplantısı. Vapur pazartesiye hareket edecek de... tabii bir mânimiz çıkmazsa; daha doğrusu, inşallah fikrimde bir değişiklik olmazsa!"

"Değişiklik olacağını aklından geçirmen bile abes! Düşünme öyle şeyler!"

Aytullah Bey nedense Neşide'ye bazen 'siz', bazen 'sen' diye hitap ediyordu; sebebini kendisi de bilmiyordu. Galiba fazla bir samimiyet, şiddetli bir alaka duyduğu zaman babalık hisleri terbiye kaidelerine hâkim oluyordu da farkına varmadan senli benli konuşuveriyordu. İlave etti:

"Daima iyi şeyler düşünmeye çalışmalı. Seyahatiniz ne kadar sürecek? Nereye, hangi tarihte gidiyorsunuz?"

"En azı bir buçuk iki ay Avrupa'nın dolaşmadığımız ye-

rini bırakmayacakmışız. Napoli'de vapurdan inip otomobille yolumuza devam edeceğiz."

"Tabii, arabanızı da götürüyorsunuz."

"Evet, büyüğünü... Harun Bey otomobil markasıyla valizlerin kalitesine pek ehemmiyet veriyor. Seyahatte bunlara itibar edilirmiş."

"Harun Bey'in de öbür zenginlerimiz gibi oralarda mülkü vardır elbette... Mesela bir köşk falan?"

"Antibes denilen bir yerde villası olduğunu söylemişti ama kızı Rahşan Hanım oturuyormuş."

Dilekçeler Müdürü Neşide'nin izdivacıyla alakalı işlerden ilk defa canlı canlı konuştuğuna dikkat etti. Emirgân'a gidişle dönüş arasındaki haleti ruhiye farkı büyüktü:

"Fikri Hoca mendebur Şeyh'i bastırdı galiba," diye içinden söylendi, 'ben ne keramet sahibiyim, ne de efsun yaparım' gibi bazı şeyler geveledi, kendini küçümsedi ama bence bir keramet izhar etmişe[1] benziyor. Efsun bile bu derece çabuk tesirini göstermez. Allah'tan dilerim, tesiri devamlı olsun! Gel de irşat kuvvetine inanma. Sofiyûn 'irşat' kelimesini manen tenvir etmek,[2] gafletten uyandırmak, Hak yolunu göstermek manasına kullanırlar; Arapça doğru yolu gösterme demesine bir sözdür; Ruhi ne hoş söylemiş:

Gör zahidi kim sahib-i irşad olayım der
Dün mektebe gitti bugün üstat olayım der

Fikri Hoca öylelerinden değil; cidden mürşit! Bak hatırıma şu beyit de geldi:

1 izhar etmek: göstermek
2 tenvir etmek: aydınlatmak

Şeyhimiz kendisini bilmede kalmış âciz
Nerede kaldı ki keyfiyyet-i ırşadı bile

Zihninden bunları geçiren Aytullah Bey şunu da düşündü:

"Şimdi Frenklerin türlü türlü isimlerle tababete[1] soktukları 'telkin' ise İslamiyette o derece mühim yer almıştır ki ölülere bile telkin verilmesi şeran kabul edilmiştir; yani dinî birtakım ihtaratta bulunmak. Ölüye yapılmasında fayda umulan bir şey diri üzerinde evveliyetle tesir eder!"

Sabahleyin gelirken olduğu gibi şimdi de dönerlerken vapurda ve yolda Neşide pek sade giyinmesine rağmen kadınlar dahil herkesin dikkatini çekiyor, bir yere götürülen çok kıymetli ve sanki kış mevsiminde yetişmiş güller ve lalelerden gelin hediyesi bir buket imişcesine gözler bu taze diri güzelliğin üzerinde kalmaktan zevk duyuyordu.

Basit kıyafeti vapurdaki gençlere –geçimlerini henüz yoluna koymamış, meslek yapmamış, yalnız gençliklerine güvenen delikanlılara– ümit de veriyordu. Hani, şöyle ahbap oluverip beraberce sinemaya gidebilmek ümidi! Bunun farkına varan yaşlı memur içinden söylendi:

"Yağma yok kopuklar! Evvela Neşide o kızlardan değil. Sonra kim olduğunu bilseniz ufacık aklınız başınızdan giderdi. Yanımdaki hanım kız şu milyarder Unal yok mudur? İşte onun mahbubesi, nişanlısı, yarınki karısıdır; yarın bu hanımı kocaman bir otomobile kurulmuş, kürkler, mücevherler içinde geçip giderken görünce gözlerinize inanamayacaksınız. Belki de tanıyamayacaksınız. Ayol, tebdil gezen

1 tababet: tıp bilgisi

bir sultandır o! Para ve güzellik saltanatı hiçbir zaman ilga edilemez; Moskova bile edemedi. Sovyet sefirlerinin karıları, kızları totaliter sefirlerinkine taş çıkarıyormuş. Bizim cumhuriyet milyonerlerinin hanımları da sabık sultanlarımızı israf bakımından hiç aratmıyorlar!"

Aytullah kendi kendine konuşsa da delilsiz ve misalsiz muhakeme yürütmeyi sevmediğinden ilave etti:

"Geçen gün Adanalı bilmem kimle bilmem nereli bilmem ne zadenin belediye gazinosunda yapılan düğün tafsilatını siz de benim gibi okumuşsunuzdur, resimlerini de görmüşsünüzdür. Tarihteki Esma Sultan düğünü bundan fazlaya mal olmamıştır. İstese yanımdaki hanım da 'seyyibe' olmasına rağmen daha parlak, daha masraflı bir düğün yaptırabilir; şatafatı sevmiyor ha! Sizler 'seyyibe' kelimesinin manasını bilmezsiniz; 'dul kadın' demektir. Eskiden bizlere neler öğretmezlerdi ki! Hatta zevcelerin 'medhulin biha', 'gayri medhulin biha', olanlarını da öğrenmiştik. Şeri tabirle birincisi kocasıyla yatmış kadın, öbürü henüz yatmamış olan manasına gelirdi!"

Neşide sordu:

"Pek daldınız, beyefendi... Çocukluğunuzun geçtiği yalı hatıralarına mı?"

"İnsan ellisini aştı mı günlük hayatının ancak yarısını yaşar; yarısı eski yılların zihninde tekrarından ibaret kalır. Belki daha sonra bu nispet üçte ikiye, nihayet dörtte bire düşecek, günlerini mazi dolduracaktır. Yaşlı insan hatıralarını geviş getirerek hali güçlükle hazmetmeye çalışan bir mahluktur. Neyse, günlük hayata döneyim. Günümüzü boş geçirmedik, buna memnunum." Dilekçeler Müdürü Neşide'nin sabık

Darülfunun müderrisi ile neler konuştuğunu, tesirini kaybettirmek korkusuyla sormamayı daha muvafık bulduğundan başka bahislere geçti. Genç kadın da karşısındakinin düşüncesini hissettiğinden bu faslı artık açmıyordu.

Pazar davetini tekrarladıktan sonra Köprü'de birbirlerinden ayrıldılar. Neşide 16.30 vapuruna yetişti. Hava kararmıştı, kışın en kısa günlerinde bulunuyorlardı. Ablasıyla anasını merakta bırakmamak için Kadıköyü'nden dolmuşa bindi ve içinden şöyle dedi:

"Artık ne tramvay, ne dolmuş, hatta ne de taksi... Hiçbirine ayak basmama, halk içine karışmama müsaade etmeyecekler. Fakat Fikri Hoca'nın nasihatlerine uymak için bunlara katlanmam lazım. Allah'ın bana müstahak gördüğünü reddedemem; takdiri ilahi böyle imiş; nimet tepilemez. En iyi şekilde kullanmak suretiyle ona layık olduğumu ispat etmeliyim. Mademki Hakk'a kavuşmanın yolu kendi nefsinin rızasından çıkıp Allah'ın rızasına girmektir; yapacağım budur."

Yeni mürşidin şu sözlerini de tekrarladı:

"Firavun'un kovaladığı müminler önünde deniz nasıl ikiye bölünüp yol oldu, iyiler geçti, fenalar boğuldu ise Allah da seni başka bir firavunun elinden kurtarmak için karşında selamet yolu gösteriyor; imanını da, ruhunu ve cismaniliğini de korumanı emrediyor. Harun vesiledir, maksat halasındır, takdir buyuran Kadir-i mutlaktır. Kendine gel yavrum! Kendine yani Allah'a dön! Ben bir hayra delalet ediyorum,[1] hayra delalet eden –hadisi şerif hükmünce– hayrı işleyen gibidir, bunları söylerken vicdan huzuru duymaktayım.

1 delalet etmek: yol göstermek

Kur'an'da Cenabıhak buyuruyor ki: "Size verdiğim nimetlerime şükrederseniz o nimetleri arttırırım. Eğer ona küfür ile karşı koyarsanız azabı şiddetli olur.' Allah seni azabından esirgesin yavrum!"

Genç kadın tramvay durağında dolmuştan indi; yapraklarını döken çınarlar istasyona giden caddeyi yaz mevsimindeki gibi kaplamadığından yol, tenhalığına rağmen ferah görünüyor, lambaların aydınlığı yere düşüyordu; bununla beraber koşarcasına yürüdü; nihayet kendi sokaklarına saptı. Bahçıvanla karşılaşmıştı. Evdekiler –Kadri Dayı da oradaymış– merak ettiklerinden karşılamaya göndermişlerdi.

Demin koştuğu sırada bir taraftan zihni de koşuyormuşça işlemeye devam etmişti. Fikri Bey'in zenginlik hakkında söyledikleri de mühimdi, demişti ki:

"Hatem-i Tay da servet ve sâmana malik bir şair ve bir kabile reisiydi; Arap dünyasında cömertliğiyle şöhret, şeref hürmet, dua kazandı, hâlâ dillerde destandır. Halas bulman için Harun Bey'i vesile eden Allah onun kazandığı serveti en müstahsen[1] şekilde sarf için de vesile olarak bu zata seni gönderdiğine inanmalısın! Cenabıhak bir kulunu bazen kendisini muhafaza ediyormuşçasına korur. Sen onlardansın."

Tabiidir ki sabık müderris, Neşide'nin hatırladığından çok daha iyi konuşmuştu. Asıl kuvvet sözden ziyade kalp saflığına, gönlü temizliğine delalet eden berrak gök mavisi gözlerdeki iman verici manalılıkta idi. Bakışları Şeyh Baki'ninki gibi ürpertici, yakıcı, uçurumlara doğru sürükleyici değildi. Evet, o korkulu zevki veriyordu. Karşısındakini

1 müstahsen: herkesin güzel bulup beğendiği

istediği tarafa tatlı, şefkatli bir okşayışla ürkütmeden götürüyor, merhale merhale dinlendirici, daha serin bir âleme yaklaştırıyordu.

"Bu adam yalnız Allah'ını seviyor ve Allah'ın sevdiklerini!" hükmünü veren Neşide gülümser bir yüzle içeriye girmişti. Kapı önünde bekleyen ablası, merakta kaldığını sözle anlatmadı, kardeşini kucaklayıp başını bağrına dayamakla belli etti. Yarım saat evvel gelen kayınbiraderi, Zeyrek ziyaretinin tafsilatını vermişti; Neşide'ye şimdilik söylemeyeceklerdi.

Genç kadın mantosunu çıkarıp sıcak odaya girince dedi ki:

"Biliyor musunuz bugün sabahtan beri, ayrılmamacasına kiminle beraberdim? Aklınıza gelmez. Ayetullah Bey'le!"

Eski kocasının müdürü ile beraber olması haberi şaşkınlık uyandırdı; hele Kadri Bey öfkesini güç yendi. Bereket Neşide'nin ikinci ve tamamlayıcı cümlesi derhal imdada yetişmişti:

"Gelecek pazara onu da toplantımıza davet ettim. Biliyorsunuz, hayatımı Ayetullah Bey'e borçluyum. Bana büyük bir iyilikte daha bulundu, galiba imanımı da kurtardı."

Kadri işi sağlama bağlamak için sordu.

"Demek kararlaştığı gibi cumartesi günü nikâh. Pazartesiye de yolculuk?"

"Evet dayı! Cenabıhakk'ın bana müstahak gördüğünü reddetmemeliyim. Takdiri ilahi böyleymiş."

"Kızım! Daima söylerim, sen bir meleksin... Gel, yanaklarından öpeyim."

Merhum ağabeyinin baldızını coşkun bir şefkatle göğsüne bastırdı; sonra:

"İş bununla bitmez. Harun Bey'e hemen telefon etmeliyiz. Tabii müjde verircesine değil, hatırlatıyor gibi yaparım, o anlar. Bu saatte daha yazıhanesindedir. İstasyona koşayım, ben..."

"Fena olmaz dayı... Bizim taraftan ses çıkmamasına zannederim üzülüyordu."

Gülnar Hanım sevinç gözyaşlarını tevil etti, mendilini ararken:

"Nezle mi oluyorum ne? Bugün bahçede epeyce durdum, galiba üşütmüşüm!" dedi; üçü de meseleyi fark ettiler, lakin açıklamadılar. Hediye inanmış göründü:

"Aman anne," diye sahte bir serzenişe başvurdu, "şu günlerde hastalık çıkarmayalım. Sana ıhlamur kaynatayım, yarım kinin de alıver. Bahçeye de uğrama artık... Zeynel her şeyi yapıyor, başında durmaya lüzum yok ki!"

Dayı bey gitmişti. İki kardeş yukarıya çıktılar; bir gün evvel gelen elbise paketleri sofadaki sedirin üstünde hâlâ el dokunmamış vaziyette duruyordu. Müstakbel gelin:

"Abla," dedi, "yemekten sonra şunları açalım da dolaba asalım. Sende fazla askı varsa ver."

Ablası bütün bu değişikliğe o yaşlı memur tipli Ayetullah Bey'in sebep olmasını aklına kabul ettiremiyordu; sormadan yapamadı:

"Müdürle bir yere mi gittiniz, birisiyle mi konuştunuz?"

"Otur da sana anlatayım."

Sözünü bitirdiği zaman cesaret bulan Hediye dedi ki:

"Öyleyse yapacağın bir şey daha var: Mahut[1] mektupları sobaya atmak!"

1 mahut: sözü geçen

Neşide cevap verirken sesinde hasıl olan boğukluğu kendi de fark etti:

"Bu iş çoktan bitti," dedi, "kâğıtları Fikri Bey'in odasındaki sobada yaktım. Göstermek için yanıma almıştım; göz gezdirdi, sonra gözleri sobaya doğru çevrilince anladım; masanın üzerinden alıp işaret ettiğini yaptım. Zaten büyü tılsım imiş de ateşe atılınca tesiri kalmazmış gibi o dakikadan itibaren ferahladığımı duymuştum. Fakat abla... Yine fikrimde ısrar edeceğim; Şeyh beni hiç kimseyi sevmediği kadar sevdi, hâlâ seviyor."

"Hevesini alamadı da ondan! Hem bu adamın lakırdısını kessek daha iyi olur."

Hediye, kız kardeşinin ses değişikliğinden ürkmüştü. Belli ki bahis o noktaya gelince Neşide'de bir hislilik yahut bir fikir bulanıklığı başlıyordu.

"Neyse," diye kendi kendine söylendi, "on günümüz kaldı. Ayağını vapura bastığını görmedikçe içim rahat etmeyecek. Allah vere de yolculukta Harun Bey'e ısınsa. Söylemiyor ama hani eli eline dokunacak diye ürpermeler geçirdiğini gözlerimle görüyormuşum gibi biliyorum."

Yemekten sonra elbiseleri dolaba asarlarken küçük roplardan biri genç kadının hoşuna gitmiş olacaktı ki şöyle, göğsüne tutarak aynada bir denedi. Abla:

"Üstüne takıver, bir göreyim," deyince tüylü yün kumaştan ropdöşambrını çıkardı; altında sadece kombinezonu vardı. Hediye, kız kardeşinin büst güzelliğini dikkatle süzüyor, renk ve ten latifliği bir yana hatlarda tenasüp kusuru bulamıyordu. Düz, çukur, yuvarlak, uzun veya sivri, hülasa tam güzellikte olması için bütün bu hatlar ve şekiller aranan beğenilen, hoşa giden ölçüdeydi.

"Ayağına ökçeli bir şey giy de elbisenin zevkini bozma!" diye tembih etmeyi unutmadı. Çıplak ayak yahut terlikle giyilen ropların insanı da elbiseyi de ne kadar şanssız hale soktuğunu bildiğinden ve Neşide'nin hediyeleri beğenerek yeni kocasına yakınlık duymasını istediğinden böyle söylemişti.

Genç kadın vapurda öğleden evvel giyeceği ropla örtülünce başka türlü, bu defa renkli bardakta bir içim su oldu.

"Hele arkana şu kumaş 'dökar'ı da alıver. Hah.. yürü biraz... Mükemmel! Paris'teki büyük terzilere gittiğin zaman mankenler aralarında senin güzelliğini söyleyecekler ve elbiseler ehlini buldu diyecekler. Aman dikkat! Ne fazla zayıfla, ne de kilo al; şimdiki halini muhafazaya çalış... fevkalade!"

Bunu söyleyen henüz otuz üç yaşındaki dulun vücudu, küçük kız kardeşinden aşağı güzellikte değildi; yüzü de tatlıydı. Ancak ölen kocasının hatırasına, aşkına bağlı kaldığından çok basit kıyafeti ve kasten aldığı kuru, dik, cazibesiz yaşlı tavırları, boyanmaması ile –tıpkı bazı kuşların ve nebatların nefis muhafazası için mesela bozkırlara ve tek renk kayalara uyan silik renklerde oluşu gibi– gözü perdeleyen suni bir koruma yolu tutmuştu.

Bu sefer de Neşide göz ucuyla ablasını tetkik ediyordu; şöyle düşündü:

"Hayatımdaki değişiklik belki onda da tesirini gösterir, biraz insan arasına karışır, birinden hoşlanır. Eh, Unal'ın baldızı artık... Taliplisi çok olacaktır. Benim yalnız bu sebep Harun Bey'le evlenmeme yeter. Üzerimde ablamın anamdan fazla hakkı, emeği var."

İki tarafın da gösterdiği arzu, gizli denilecek kadar şata-

fatsız bir nikâhtı; gazetelere bile aksetmemesine çalışacaktı. Esasen Unal matbuatta ve resmî toplantılarda ismi çok anılmayan zenginlerdendi. İlk karısının malum vakası kısa bir müddet sosyeteyi meşgul etmiş dört seneden beri yeni skandallar olduğundan çabuk unutulmuştu.

Böyle olmakla beraber Bersad ile "vefa"ların kulağı kirişteydi. Bir sabah Peryal gazetelerini bir partici ve politika konferansçısı dikkatiyle okurken batı Akdeniz seferine çıkan vapur yolcuları listesinde Harun Unal'ın ismine rastladı. Yalnız mı gitmişti, yoksa kimseye duyurmadan evlenmiş, Neşide'yi de götürmüş müydü?

Dört kadın arasında telefonlar uzun uzun işledi.

Tam haberi kimden öğreneceklerini bir müddet bulamadılar. Hükümet henüz Halk Partisi'nin elindeydi, Memhure ağabeyinin ismini vererek emniyet müdürlüğünden sordu. Bersad'ın konağında toplanmışlardı. Sordukları yerden:

"Tahkik edelim, yarım saate kadar bildiririz," demişler, numarayı almışlardı. Bu helecanlı bir beklemeydi; bekleyenlerden biri de içinden "inşallah evlenmişlerdir" diye dualar eden Sadberk Kalfa'ydı.

SONUNCU KISIM

Gizli Mezar

1

Afitap Hanım dertlli dertli başını salladı, dedi ki:

"İşte böyle, hemşire! Halini pek beğenmiyorum, büsbütün değişti..."

Karşısındaki Melal'di; Zeyrek'teki konağın alt kat odalarından birinde Baki hakkında konuşuyorlardı

"Doktor görünmedi mi?"

"Kendini göstermek istemiyor ki! Zaten odasına kimseyi sokmuyor. Ben bile çağırmadan giremiyorum; Konca'nın eline kaldı. Düşününüz, altmış beşlik bir zenci karısı! Allah'ın cemalini onun yüzünde temaşa ediyor artık! Geçen gün Fergün geldi, iki senelik dargınlıktan sonra barışmaya... Kabul etmedi. Memhure Hanım'a da aynı şeyi yaptı. Kadıncağız pek üzüldü, ağladı."

"Beni de mi yanına sokmayacak?"

"Bilemem kardeşim! Herhalde siz ötekilere benzemezsiniz, vaziyeti kavrar, beyi mazur görürsünüz. Aklı başında

değil. Şimdiye kadar geçirdiği buhranların en müthişi bu... Tabii benim bildiklerim... Ama Ferhunde Hanım'ın söylediğine bakılırsa kendisi de bu derecesini hatırlamıyor."

"Vah vah! Sebep hep 'O' değil mi?"

İki numaralı zevce elini dizine vurdu:

"Şu kapıdan içeriye ayağını basamaz olaydı," diye söylendi, "bastığı günden beri ağzımızın tadı bozuldu. Melek yüzlü bir şeytanmış meğerse! Biçare Samiye'yi mezara soktu, kocasını tımarhaneye... Bizi de perişan etti. Konağın şu ölü haline bakın! O zevkinde, safasında, Ağa Han'ın karısı gibi keyif içinde yüzüyor... Saman altından su yürüten aşüfte!"

Melal çantasının yanında duran bir paketi açtı; içinden ecnebi lisanında bir mecmua çıkardı, sayfalarını karıştırırken sordu:

"Son resmini gördünüz mü?"

"Artık gazeteler resimlerini de mi basıyor? Aldı yürüdü desenize!"

"Bu Paris'in lüks eğlence yerlerinden, sosyete âleminden, demin söylediğiniz Ağa Han vesaire gibi adamların hayatından bahseden bir mecmuadır. Yeni bir kabare açılmış, açılış gecesinde bulunanların grup grup fotoğraflarını almışlar. İşte! Şu masada oturanlara bakınız: Neşide ile Harun Bey! Altında isimleri de yazılı: 'Mösyö ve Madam Unal... Türk zenginlerinden' diyor. Fransızcası 'richissime' ki tam tercümesi zengin değildir; 'agniyadan'[1] çok zengin manasınadır."

Afitap mecmuayı aldı, pencereden sızan kış ikindisi güneşine tutarak daha iyi görmeye çalıştı.. Evet, Neşide... ta kendisi! Melal ilave ediyordu:

1 agniya: zenginler

"Giydiği tuvaletin tarifi var, terzinin ismi de... Hakiki Valansiyen tülü üzerine altın tellerle işlemeliymiş omuzlarına attığı kürk eşarp da 'vizon' muş ama mavisi... 'vizon blö' pek nadir ve pahalı bir şeymiş; sayılı birkaç kişide bulunuyormuş."

"Gözlerime inanamayacağım. Daha senesi olmadı, bahçeden turp kopardıydı da mutfağa girip elleriyle yıkayıp temizlediydi; Langa'daki evi o siler, süpürürdü. Ayol, kraliçe gibi oturuyor, resimde... 'mavi vizon'u geç Tarabya'ya gittikleri gece benim yünlü hırkamı almıştı."

"Resmi olduğundan güzel çıkmış."

"Yok, neme lazım kız her zaman güzeldi."

"Çok görgüsüzdü..."

"Lakin bayağı değildi. Her şeyi çabuk kapıyordu; son zamanlarda sizlere enikonu uymuştu."

"Az çalışmamıştık."

"Ferhunde Hanım da resmini keşke görebilseydi... Sinemaya gitti."

"Zaten bırakmak için getirdim; bende bir tane daha var. Nüshalar kapışıldı, Nişantaşı, Maçka hanımları sade bundan bahsediyorlar. Dün akşam Bersad Hanım'ın çayında başka lakırdıya sıra gelmedi ki! Yalnız kadınlar mı? Asıl erkekler helecanlıydı... Süha Kalenderli bunağı nutuklar vermeye kalkıştı."

"Şu geveze Süha mı? Geçen gün buradaydı; Beyle dört saat konuştu."

Peryal hayretler içinde kaldı; sordu:

"Yanlışınız olmasın, Âşık ile arası pek açıktı; aleyhinde söylemediğini bırakmadı; ne yüzle geldi?"

"Baki Bey Şaban Efendi'yi gönderip çağırtmıştı."

"Acayip şey! Demin siz gözlerinize inanmamıştınız, ben de şimdi kulaklarıma inanamıyorum. Beyefendi hakikaten değişmiş. Neşide'den bahsediyor mu?"

"Önceleri bahsediyordu. Hatta bir gün bana 'taptığım bir tek put kaldı, ötekileri kırıp attım' bile dedi; tüylerim ürperdi. 'Aman bey,' diye çıkıştım, 'kâfir oldun, tövbe et!' Buna karşı ne söyledi, biliyor musunuz? 'Bizde mutlak küfüre, kâfirliğe imkân yoktur. Her neye olursa olsun tapan, ibadet eden kimse Hakk'a ibadet etmiş, inanmış olur' demesin mi?"

"Doğru söylemiş. Zira o yaptığı şey Hakk'ın müzahiridir[1] ve onda da Hak zahirdir. Meşhur bir söz bunu anlatır: 'Saneme tapan hakikatte Samed'e tapar.' Sanem, put demektir. Samed ise esma-i hasenedendir, yani Allah demesine gelir."

"Neler de biliyorsunuz hemşire!"

"... Şu var ki Hak hiçbir şey ile takyid edilemeyeceği[2] için 'vücud-i mutlak'ın ıtlakım[3] örtmüş, ancak bu suretle kâfir olmuş sayılır: tam kâfir addedilmez. Neden? İzah edeyim: Allah'ın sıfatı zatının hicabı, perdesi bulunduğundan ve zatın sıfatsız idraki mümkün olmadığından 'iman', 'küfr'ün aynıdır. Sıfat olmadıkça zat zuhur edemez ki! Görülüyor ki küfrün hakikatine eremeyen, yani 'sıfat'ın aynı imanı da bulunmaz."

"Ya! Öyle miymiş?"

---

1 müzahir: destek veren
2 takyid etmek: şarta bağlamak
3 ıtlak: anlam verilme, denilme

"Evet, öyledir. Size 'sıfat' ile 'zıt'ı bir misalle anlatayım: Mesela sakal yüzü örttüğü için 'sıfat'tır, yüz ise 'zıt!' Affedersiniz, bu bahislerle aranız hoş değildir, mevzumuza dönelim: Demek ki sonraları Neşide'den bahsetmez oldu?"

"Ne onun, ne de başkalarının adını ağzına alıyor... Zaten bizimle de konuşmuyor ki! Akşamları selamlığa çıkıyor, ziyaretine gelenlerle bir müddet oturup yine odasına dönüyor. Üniversiteli kızın ismi neydi? Ha, Lebriz... Onu da başından savdı. Kısacası kadın tayfasıyla alakasını kesti gibi bir şey!"

"İş bu hali aldıysa benim geldiğimi haber vermeyiniz; biraz zaman geçsin, yine uğrarım. Prenses görünmedi mi?"

"Üç kere geldi, ancak birisinde yanma girebildi. Fakat o işi tabii buluyor... Hatta inzivaya çekilmesinden memnun... Mübarek bir zata, öylesi yakışırmış. İyi ama sizden sakladım milli koruma kanunu yüzünden kiraları arttıramıyoruz. Handan ve dükkânlardan elimize geçen para..."

"Siz o ciheti fazla düşünmeyiniz. Biz icabına bakarız."

"Yok yok, gitmeyiniz, çıkıp burada olduğunuzu söylemeliyim. Memhure Hanım'dan memnun değildi... Hani şu gazeteci meselesi!"

"Ayrılmışlar diye duydum."

"Gazeteciyi bırakır, bu sefer de bir sinemacı, yahut aktör bulur."

"İşittiğimize göre bir sporcu ile meşgulmüş, boyuna maçlara gidiyormuş."

"Tamam! Günün modasına uyuyor. Şimdi onlar pek revaçta. Kuruçeşme cinayeti üzerine rağbet arttı bile!"

Baki'nin 2 numaralı tombul hanımı müteahhidin kuru,

gururlu eşini yalnız bırakıp kalçaları sallana devrile odadan çıktı. Melal huzura kabul edilip edilmeyeceğinin endişesi içinde ayağa kalkmıştı. Pencereden yarı görerek bahçeye bakıyordu. Kar yağıyor... Kânunusaninin[1] haftasıydı. İçinden diyordu ki:

"Neşide yılbaşı eğlenceleri sonu, şimdi Riviera'da, Nice veya Cannes'dadır, en büyük otellerde, en lüks eğlence yerlerinde!"

Fransız mecmuasının kanepe üzerinde açık kalan sayfasına bir daha baktı, söylendi:

"Boynundaki kolye galiba pırlanta değil... Yakut veya zümrüt olacak, koyu renkli görünüyor. Köşkte düğününü yaptığımız zaman bir gececik için benim Japon incilerini takmıştı. Bu akla gelir miydi? Akla gelmeyen neler oluyor! Ben de şu mevkii yapacağımı hayalimden geçirmemiştim. Rifat yeni seçimlerde mebus listesine girdi; milletvekili çıkarsa bakanlığı muhakkaktır. O günleri de göreceğim."

Merdivenden Afitap'ın sesi işitildi; kendisini çağırıyordu; demek Baki Bey başmüridesini geri çevirmiyordu. Sahanlıkta tombul hanım ziyaretçiye dedi ki:

"Teşrifinize pek memnun oldu. Bakalım, inşallah sizinle konuşunca azıcık ferahlar, yüzü güler. Gazetedeki resmi de söyledim."

"Görmek istedi mi?"

"İşitmemezlikten geldi. Vallahi ben bazen öyle zannediyorum ki bey yavaş yavaş Neşide'yi de unutacak."

"Bir başkası mı var?"

"Hayır. Dünyadan büsbütün yüz çevirecek, namazında, niyazında. Allah'ına bağlı mübarek bir adam olacak."

1 kânunusani: ocak ayı

"O zaten öyledir hemşire! Vahdetin sırrına erdiği, mücahede[1] devresi geçirdiği için bizlere vazife olan kayıtlardan nefsini azat etmiştir. Namaz kılmaya, oruç tutmaya vesaireye ihtiyacı yoktur. Öbür şeyhler gibi zikir ve tespihten de varestedir."

"Ama bir aydan beri beş vakit namazını kılıyor, sabahları da zikrediyor, evrad okuyor. Kur'an'ı elinden bırakmıyor."

Melal verecek cevap bulamadı, ağır ağır merdiveni çıktı; Baki'nin kapısına hafifçe vurdu. Mürşidini ne halde bulacağını merak ediyordu. Acaba kıyafet itibariyle de bir değişikliğe uğramış, mesela sakalını uzatmış, başına takke giymiş, sırtına cübbe geçirmiş, işi şeklen de softalığa mı dökmüştü? Şayet böyle yaptıysa hareketini nasıl tevil edecek yoksa tevil ve izahı da lüzumsuz mu görecekti?

İçeriye girince mektupçu beyi ayağında parlak siyah deriden mabeyin biçimi terlikler, pantolonlu, deve tüylü renginde pulover üstüne sade, yumuşak bir ropdöşambr giymiş, ayakta buldu. Konferansçı hanım korktuğuna uğramamıştı; Şeyhinde dış görünüş itibariyle bir fark yoktu. Kıvamında bir hüsnü kabul edasıyla:

"Buyurunuz," dedi, "şöyle şu koltuğa geçiniz. Karın yağışı pek latif... Hele Süleymaniye minareleri arasından savruluşu! Bu evi bir gün ayrılmak korkusuyla içim titreyerek seviyorum. Bilir misiniz Fatih Sultan Mehmet, cami yaptırmadan evvel ilk defa burada bir medrese kurdurmuştu... Zeyrek Mehmet Efendi için!"

"Bilmiyordum. Zeyrek ne demektir?"

"Anlayışlı, uyanık, zeki manasına Farsça bir kelimedir;

1 mücahede: nefsi yenmek için savaşma

kurnazlık demesine de gelir. Molla Zeyrek mutasavvıfadandı.[1] Hacı Bayram'dan irşat almıştı ve bu lakap kendisine büyük mürşit tarafından verilmişti. Onun ders okuttuğu bir tepe üzerinde barınmaktan, burada doğmuş olmaktan memnunum; bir gün bu yerde ahrete intikal etmek dilerim. Keşke imkân olsa da yine burada kalabilsem! Eskiler arzu ettikleri yerde bir küçük mescit kurarlar, yanına bir türbe yaptırırlar, diledikleri yerde ebedi uykularına varmanın çaresini bulurlardı."

Baki ilk defadır ki ölüm bahsini açmıştı. Devam etti:

"Merhum pederimin ahbabı bir Kazasker Efendi vardı, temiz bir Müslümandı, gözlerinin şeklinden dilayı kendisine 'Tepegöz Kazasker' denilirdi. Kozyatağı semtinde harap, münzevi bir köşkte otururdu. O civarda mütevazı bir mescit bina etti, mescit tamam olunca irtihal mescit haziresinde medfundur."

Melal, ölüm bahsini bir sebebe bağlamak istedi; dedi ki:

"Bu karanlık, gamlı kış günleri insana hoş şeyler düşündürmüyor."

"Benim bilakis gamla edna[2] alakam yok; iç açıcı bir meşguliyet buldum; hıfza çalışıyorum."

"Hafız mı olacaksınız?"

"Evet... Zaten hacı idim, yarı hafız da sayılırım; zira surelerin tamamını değilse de çoğunu vaktiyle ezberlemiştim; şimdi itmam ediyorum.[3] Onuncu cüzü, yani 'suret-ül Tövbe'yi

1 mutasavvıfa: tasavvuf bilginleri
2 edna: az, pek az
3 itmam etmek: tamamlamak

hamdolsun bitirdim. Yarın inşallah suret-ül Yunus'a geçeceğim. 'Elif lam ra' ile başlayan o sureyi elbette bilirsiniz."

"Annem cuma akşamları okurdu."

"Öyledir, kandil geceleri Yasin, cuma akşamları da bu sure okunur. Validem hiç kaçırmazdı. Bilir misiniz? Çok eskiden Mesnevi hafızları da olurmuş. Mevlevi tekkelerinde ayin günleri, ayinden önce Mesnevi'den bir ders takriri usulden olduğu için mesnevihanlar ellerine kitap almadan ders takrir ederlermiş. Sonraları..."

Baki, "tafsilata lüzum yok, bahis kâfi" manasına bir harekette bulundu, lakırdıyı değiştirdi; karlı manzaraya bakıp:

"Kara kış içindeyiz," dedi, "tasadduk[1] mevsimidir; bizim civarın fakiri çoktur; Şaban Efendi iki gündür kömür tevziiyle meşgul. Her yılın kalabalığı düşünülerek konak için fazla miktarda kömür tedarik edilmiş. Halbuki bu sene ihtiyar-i uzlet tercih olunduğundan sarfiyatımız azdır, muhtaçlara dağıtalım dtiye düşündük."

Başmüride, Şeyh'in adeta hatır için, nezaket icabı konuştuğunu fark etti. Belli ki ne tasavvuf, ne tarih ve edebiyat, ne de "vefalar" bahsine gelecekti; bunların artık keyfine varmıyor gibi bir hali vardı; içinden:

"Gitse de kendi kendime kalsam, kendi âlemime dönsem..." dediğini hissediyordu. Zaten ne kahve, ne de çay tepsisi gelmişti. Asıl mühim değişiklik bunlarda değildi: Baki Bey'in gözlerinde eski güzellik ve derinlik yine mevcut olmakla beraber bir şey noksandı; asıl cazibesini yapan şey! Denilebilir ki baktığı zaman gözler yakıcı olmaktan çıkmıştı, okşayıcı da değildi; kısacası kadına tesir eden o cinsi iştah alevi eksilmişti. Melal kendi kendine:

1 tasadduk: sadaka verme

"Kadının vücuduna çevrilince kıvılcımlandığını duyduğumuz, seyrettiğimiz gözler tellerinden biri kopmuş da cereyan hasıl edemiyormuş gibi sanki elektriği geçirmiyor, ışıklanamıyor. Bakışları sadece nurlu... Satıhta kalan bir nur... Ay ışığı gibi hararetsiz! Cisme sürünüyor ama sıcaklık vermiyor."

Altmış yedi yaşından sonra hıfza çalışmasını da tabii bulmayan politikacı hanımın bu fikrini sezmişçesine öbürü dedi ki:

"Çocukluğumda kendisinden ilk defa ebced hesabını öğrendiğim zurefadan Mehmet Ali Bey daha yaşlı iken hafız olmuştu.

Sadaret müsteşarlığından ve Evkaf Nazırlığından Eyüp üzerindeki Otakçılar tepesindeki köşküne çekildikten nice zaman sonra! Hayatını sazla, sözle, iyş-ü nûş[1] ile, fakat pek efendice geçirmişti. Biz kendisine "amedci bey" derdik. Yetmişine varınca dünyevî alakalardan sıyrıldı, kaç defa nazırlık teklif ettiler reddetti. Vücutça, fikirce düşkün hale geldiğinden mi? Hayır. İki bakımdan da sağlamdı; Kur'an'ı ezberlemesi de gösterir ki hayatiyeti yerinde idi, maneviyatı da..."

Şeyh'te muhabbetle bahsettiği bu insana bir benzeme arzusu duyuluyordu. Melal'e öyle geldi ki Âşık çilelerin en büyüğüne girmek istiyordu: Kadın yüzüne, meclisine perhiz! Bunu birdenbire değil yavaş yavaş yapacak kadınları yavaş yavaş birer birer, gençlerinden ve hoppalarından başlayıp konağından uzaklaştıracaktı.

Sadece Neşide'nin hatırasına sadık kalmak için mi? Yoksa yaş icabı, zaten koyu dindar olan ruhunun bir tara-

1 iyş-ü nûş: içki âlemi, safa âlemi

fı –kadın, erkek çok kimsede, bilhassa hayatları karışık ve günahkâr geçenlerde görüldüğü gibi– ahret yolculuğuna hazırlanmaya mı başlamış, nefis tasfiyesi hareketine mi girişmişti?

O cihet şimdilik malum değildi. Bilinen şuydu: Konağın kapısı ya sonuna kadar, yahut uzun bir müddet için kendilerine kapanıyordu: Memhure ile Fergün gibi daha genç ve "kolay" olanlara şimdiden kapanmıştı, bile!

"Zamanınızı almayayım efendim," diyerek Melal ayağa kalktı; kalkmaya mecbur olmuştu. Zira Baki Bey konuşmayı kesmiş, camdan dışarıyı seyrediyor, söyleneni de dinlemediğini haliyle seziriyordu. Müteahhidin karısı içinden:

"Peki ama," diye mırıldandı, "dükkânlarla hanın kirası konağı çevirmeye yetmez. Darlığa düşecekler. Şeyh bunu da mı göze aldı? Bizler ayağımızı kesince değirmen dönmez olur. Afitap Hanım doğru söyledi: Şu kız aramıza katılalı beri konağa uğursuzluğu çöktü."

Saat henüz akşamın beşiydi, derdini dökmek ihtiyacında olduğundan şoförüne Bersad Hanım'ın adresini vermişti:

"Salıpazarı!" deyince şoför anladı. Bereket oraya yukarıdan, Ayazpaşa üzerinden de gidiliyordu; yoksa Karaköy-Tophane ve devamı olan Necatibey Caddesi'nin bayağı dekoru ve bayağı halkı demokrat konferansçı Melal Hanım'ı şu esnada büsbütün sinirlendirebilirdi.

"Başka bir memlekette rıhtım boyu Üsküdar sahillerini Boğaz'ı, Marmara'yı seyrede ede gidilecek bir yeri biz darlıkta, çirkinlikte, murdarlıkta emsali bulunmayan Ortaçağ sokaklarından geçerek güç bela aşıyoruz. Üç tarafı denizle çevrili yarımadalardan teşekkül etmiş bir şehirde sahil yolu

diye bir şey yok! Hatta denizi görmek için kale duvarlarıyla odun yığınları arasından menfez bulmakta zorluk çekiyoruz," diye söylendi. Ara sıra böyle dereden, tepeden şeyleri de düşünmekle beraber aklı daha ziyade Şeyh'teki değişiklikte ve Süha Kalenderli ile barışma hadisesindeydi:

"Neden lüzum gördü de çağırdı? Acaba Neşide ve Harun ile dostluğunu öğrendiğinden malumat edinmek için mi? Yoksa ikisi de kıza tutkun olduklarından lafını ederek teselli mi buluyorlar? Malum ya, bir zamanlar kafadar imişler, içtikleri su ayrı gitmezmiş... Daha doğrusu içtikleri rakı ve şarap!"

Bir ihtimal daha vardı:

"Hacı, hafız namazında niyazında, menhiyattan, yani men edilmiş, haram sayılmış hususattan uzaklaşmış, mübarekleşmiş görünerek genç kadına, kocasına, ailesine hulul tedbirleri mi almaya başladı? Baki, kafasına koyduğunu yapan azimli, iradeli bir adamdır; şeyhlik tutmayınca softalığa başvurabilir. Maksat Neşide'nin tekrar gözüne girmek, yanına sokulmak ise yapmayacağı yoktur. Bu ne muhabbet! Değil, cinnet derecesini bulmuş bir ihtiras!"

Az sonra başka türlü düşündü:

"Ben de dedikoducu hanımlara döndüm. Şeyh'teki değişiklik neden samimi, tabii bir şey, bir ruh ihtiyacı, psikolojik bir hesap tasviyesi olmasın? Neşide'nin resmine alaka göstermediğini Âfitap söylüyordu. Bersad Hanım'a iki senelik ömrü kaldığını ima etmiş. En doğru ihtimal demin aklıma gelendir: Ahret yolculuğunun tedarikini görmeye başladı. Şeyh'teki önsezi hassası da kuvvetlidir."

Okumuş kadın hali başkaydı:

"Tetkiklerime ve müşahedelerime göre din ve şehvet duyguları birbirleriyle müsavi kuvvette gittikten sonra nihayet din öbürüne galebe çalıyor. Cinsî zevklerine düşkün olanların çoğu esasen dindardır, sonunda aşırı dindarlıkta karar kılanlar pek çoktur. Mamafih herhangi ihtirasını yenmeye muvaffak olan bir insanı beğenmeliyiz. Nefse zafer, zaferlerin en zoru ve en şereflisidir," diye bir de ahkâm çıkardı; unutmamak için zihninde tekrarladı, kitabına koyacaktı. Parti ve konferansçılık meşguliyetleri müellifliğini sekteye uğratmıştı. Zihni bir noktaya daha takıldı: Mektupçu bey fukara babalığına niyet etmişti; varını yoğunu bu uğurda tüketebilirdi. Gençliğinde nesi var, nesi yok, fakirlere dağıttığı bir zamanı olmuştu, yine olabilirdi.

Kar gittikçe bastırıyordu. Taksim Meydanı'nın ayak basılmayan tarhları tamamıyla örtülmüş, elektrik fanusları altına rastlayan yerler sabun köpükleri gibi eleğimsağmalı renklerde pırıldıyor, loşlukta kalanlar otomobil fenerleri vurdukça gezi[1] kumaşların akıp toplanışlarıyla genişleyip daralıyor, gölgelenip ışıldıyordu.

"Fazla kalırım korkusuyla bir çay bile çıkarmadılar," diye söylenen Peryal birdenbire fikrini değiştirdi; Bersad Hanım'a gitmeden önce yahut gitmekten vazgeçerek oracıktaki pastacıya gidip çay içmeye karar verdi. Bir tanıdığa rastlaması da mümkündü.

Nitekim camları buğulanmış kapıyı açıp da iyi cins sigara, kakao, vanilya ve hepsinin üstünde kadın ve gıda maddesi esansları kokan bu süslü barakada –henüz müşterilerle dolmamıştı– Memhure ile Fergü'nün bir köşede oturdukla-

1 gezi: pamuk ve ipekle dokunmuş kareli kumaş

rını gördü; tesadüfe memnun mu oldu, olmadı mı? Birden tayin edemediğinden pasta vitrini önünde durakladı. İkisini de Baki geri çevirmişti. Kendisini kabul ettiğini söylemeli miydi? Büyük bir darbe olurdu.

"Sinirlendirecek bir şey yaparlarsa söylerim!" kararıyla o tarafa gülümseyerek yürüdü. Bu, o gülümsemelerdendir ki gönülden gelmediği yapma bir çiçekmiş gibi belli olur; içinde tabiatın sıcaklığı yoktur; dokunsanız kâğıt ve kumaş hışırtısı duyacağınıza eminsinizdir.

Biri esmer öbürü sarışın güzeli iki dul, körpelik çağından geçip olgunluğa yaklaştıklarından bulundukları köşeyi bir yaz bahçesi rayihası ve rahatlığıyla süslemişlerdi. Genç kızların topluluğunda bahar bahçelerinin çağla bademleriyle can eriklerini düşündüren diş kamaştırıcı diyebileceğiniz, az çok rahatsız edici bir hamlık sezilir.

Süha Kalenderli bu fikri ifade ederken geçen hafta sarhoş olduğu bir kokteylde:

"Birinciler damakta ezilecek hissini verirler; ikinciler dişlerimizi düşündürürler!" demişti Melal kabalığına tahammül edemediği vecizeciyi yine hatırladı; ahbaplarının masasına doğru giderken içinden diyordu ki:

"Şeyh'e beni çekiştirmiştir muhakkak! Ara sıra yemeğe çağırsam bol içki ikram etsem, hele gece bir odada zıbarmasına ses çıkarmasam övüp durur. Seçimlerin yaklaştığı şu günlerde bunları yapmaya mecburum. İlk tesadüfümüzde alıp eve götüreyim. Fakat etrafında başka kadınların bulunmasını da ister. Keşke şimdi geliverse de onu Memhure ile Fergün'ü hep beraber davet etsem! Hazır, Rifat miting için İzmir'de; meclisin zevki bozulmaz."

Hakkı vardı; müteahhit:

"Ondan sonracığıma efendim... Eğerleyim, sözüm meclisten dışarı... Haşa huzurunuzdan... Demem o deme değil... Yaniya..." vesaire gibi bayağı tabirler kullanarak kulakları rahatsız ettiği gibi biraz içince fıkra anlatmak suretiyle de meclisin hem kibarlığını bozar, hem de keyfini kaçırırdı. En fenası, hanımların sohbetinden hazzettikleri bir erkeği yanına çekip köşelere götürmesi, uzun uzun lafa tutması, inhisara[1] almasıydı.

Memhure'yi neşeli, Fergün'ü düşünceli buldu. Anlaşılan sarışın dul Şeyh tarafından kabul edilmemesini hiç mühimsememişti; yeni macerasının zevki içindeydi. Nitekim pazar günkü futbol maçını, sporcu tabirleriyle anlatıyor, bu vesile ile de sevdiği delikanlının adını ikide bir anarak bundan bile keyiflendiğini hissettiriyordu. Fergün ise ışıklı sıcak camlara vurur vurmaz su kesilen kar tanelerini seyirle meşgul konuşulanı dinlemiyordu. Hikâye bittikten sonra Memhure, futbolcu ile yan yana iki koltuk tuttuklarını anlatırcasına idaresiz, dedi ki:

"Ben altı buçuk matinesine sinemaya gideceğim."

Bu sözlerle maceranın henüz sinemalarda tesadüfen yan yana düşmüşler gibi görünüldüğü başlangıç belli olmuştu.

"Yengemle orada bulaşacağız da... Biletleri dün almış." demesiyle de aklınca fena tesiri önlemişti. Fergün cevap vermeyi lüzumsuz buldu; Melal ona dönerek:

"Biz de Bersad Hanımefendiye uğrarız," dedi "karlı havada evinden çıkmaz, ahbap bekler."

1 inhisar: tekel

Şii güzeli teklifi kabul etti. Memhure'ye ceza olarak hemen gitmek üzere gözleriyle işaretleştiler. Onu pastanede sinema seansına kadar üç çeyrek saat tek başına bırakacaklardı. Tam o sırada kapıda gazeteci Fethi Balkaya göründü. Vestiyere doğru gidip paltosunu çıkardı, suratı asıktı, hanımların bulunduğu köşeye bakmadan –halbuki dışarıdan içeriyi gözetlemiş, görmüş gibi bir hali vardı– arka tarafta bir yere oturdu.

Melal ile Fergün aynı zamanda şöyle düşündüler:

"Kavgalı bunlar! Belki de bir vaka çıkacak! Gazeteci galiba sporcuyu kıskandı."

Memhure birdenbire tavrını değiştirerek kararsızlık içinde dedi ki:

"Ben de sizinle Bersad Hanım'a mı gitsem acaba?"

"Yengeniz ne olacak?"

"Orası da var ya! Fakat biraz uğrar, altı buçukta yetişirim."

İki hanım "nasıl istersen..." manasına birer hareketle sandalyelerinden kalktılar. Kalkmışlardı ki Fethi'nin de doğrulduğunu, masalarla tezgâh arasındaki dar geçide koştuğunu, yolu tuttuğunu gördüler. Müteahhidin karısı içinden mırıldandı:

"Ne beklenir? Böyle adamlarla düşüp kalkınca bar ve meyhane vakalarından kurtulunmaz.

Keşke gelmeseydim! Bereket tanıdık yok, müşterilerin çoğu ecnebi... Geçici insanlar."

Vaziyeti kavrayan sarışın dul tekrar fikir değiştirdi:

"Ben kalayım," dedi, "sonra yengeme yetişemem, dargınlık çıkartır."

Maksadı anlaşılıyordu. Kendisiyle âşıkdaşlık kavgası yapmaya gelmiş olan Fethi'yi masasına çağırıp oyalayacak, yumuşatacak, sonra kurtulup yeni âşığına koşacaktı. Bunu başarabilir miydi? Şüpheli.

Eski maşukasının masadan kalkmadığını gören gazeteci tezgâhtaki adamla bir şey konuşur gibi yaptı; geçenlere arkasını dönmüştü. İki hanım caddeye çıktılar. Arabaya binerlerken Fergün:

"Kaçar gibi olduk," deyince Melal:

"Düşünmeliydi bunları," diye söylendi, "şu sırada ismimin bir vakaya karışmasını hiç istemem. Hele Halk Partili Emced'in kız kardeşiyle alakalı kirli bir işe!

İçerdeki sahneyi camın arkasından seyredemediklerine üzüldükleri belliydi. Seyredebilselerdi Fethi'nin döndüğünü, Memhure'nin masasına yaklaştığını ve boş kalan sandalyelerden birine oturduğunu, sert bir şeyler söylemeye başladığını, şen dulun da sarı samur kaşlarını çatarak somurtkan tavırla dinlediğini görürlerdi.

Fakat az sonra erkeğin –dışarıdaki karlı havaya inat, daha da ılık ve mahfuz bir hararet yaptığı zehabı veren– dolgun vücutlu kadına yalvarmaya koyulduğunu, öbürünün de tatlılaştığını anlardı. Nihayet dargın çiftin, müşterileri çoğalmakta olan pastaneden çıkıp karlar altında kol kola yan sokağa sapmalarına pek şaşarlardı. Melal diyebilirdi ki:

"Memhure bu! Kışın saat beşle altı arası, hele kar yağarken aile kadını metresliği rolüne hiç dayanamaz; hemen barışıvermiştir. Sporcu sinema kapısında bekleyedursun!"

Kevkeb Paşa kerimesini, karşısında Süha Kalenderli, küçük salonda biri ıhlamur, öbürü çay içerken buldular.

Galiba misafirlerin geldiği sırada Şeyh Baki'den bahsediyorlardı. Bersad Herhalde iki ahbap çavuşun barıştıklarını öğrenmişti; belki sebebini de...

Kararlaştığı gibi Melal vecizeciye iltifatlar etti; o da kendisine aynı taktiği kullanmak kararını almışa benziyordu. Biraz şundan bundan konuşuldu, sonra söz Neşide'ye geldi. Süha dedi ki:

"Harun Bey'den bir kartpostal aldım, zevcesinin de imzası vardı."

"Paris'ten mi?"

"Hayır, Palma'dan..."

"Orası da neresi?"

"Balear Adaları'nın merkezi... Görülüyor ki Neşide hanımefendi tabiat manzaralarını gürültülü cemiyet hayatına tercih ediyor. Georges Sand'la Chopin bu adalarda yaşamışlardı."

"Evet ama aşklarını da orada gömmüşlerdi. Hoş bizim çiftin arasında aşk olmadığı için gömecekleri bir şey de yoktur."

"Balear belki de onların aşklarına mezar değil, beşik olacaktır hanımefendi! Dostum Hazreti Baki geçen gün..."

"O, maşallah, görüşüyorsunuz, barıştınız demek?"

Bunu söyleyen vakadan haberi olmayan Fergün'dü. Süha cevap verdi:

"Biz, birbirine daha da kuvvetlenmiş bir muhabbet ve artmış bir hasretle tekrar kavuşmak için ara sıra darılma perhizi yapan iki dostuz. Evet, Baki geçen gün aramızdaki dostluğu bu şekilde izah ediyordu. Sözler onundur."

"Neşide Hanım'dan konuşuldu mu?"

"Bir ara bahsi geçti, refaha kavuştuğuna pek memnun... Saadet ve selameti için dua etti. Çirkin dedikoduların ne kadar asılsız olduğunu bir daha anladım, çıkaranlara lanet okudum."

Melal, demin aldığı karara rağmen dayanamadı sordu:

"Demek siz de asılsız olduğuna inananlar arasındaydınız, beyefendi?"

"Elbette inanmıyordum; fakat insan ruhunun ne derece süfli safhalardan geçtiğini daha iyi etüt etmek için kasten inanmış görünüyordum. Kaldı ki Neşide Hanım hakkında Baki ile ben aynı hürmet ve takdirle hayranlık duyan bir arkadaşız. Bu hususta zerre kadar ihtilafımız yok. Hiçbir cemal ondaki kadar kemal mertebesine ulaşamamıştır."

Salondaki donukluğu hisseden Süha ilave etti:

"Şu var ki insanlar başka türlü kadın güzelliklerine de muhtaçtır. Sert, yıldırıcı güzelliklere, şarap ve zehir cinsinden olanlarına! Aristippus ismindeki Grek filozofu der ki: 'Şarap ile zehrin bana âşık olduklarını sanmıyorum! Ama bu, beni onların zevkini çıkarmaktan alıkoymaz.' Ömrümce aynı kanaatle yaşadım, mukabele aramadan güzelliğin fikir açtıran zehri ile mest oldum. Yine Aristippus söyler: 'Saadeti fazilet temin etmez; saadetin kaynağı zevktir, nereden gelirse gelsin, nereye sürüklerse sürüklesin! Fazilet, zevki aramadadır. Hürriyet de zevkleri yerine getirmekte!"

Böyle diyen Kalenderli azıcık haşin ve kuru olmasına rağmen endam zarafeti söz götürmeyen Melal'e, arkasından seksapel kumkuması esmer dilbere, nihayet yaşlılık mahfazası bir ihtiras kıyameti saklayan Bersad'a baktı ve:

"Konyak havası," dedi, "emir buyurulsa da şu çayımı alkollesem!"

Demin bahsettiği filozof Aristippus'un kibarlar meclisi dalkavuğu olduğunu, bir hedonistik yani keyif tarikatı kurduğunu, zalim derebeylerini pohpohlayarak hocası Sokrates'e uymayan bir hayat sürdüğünü, kısacası Süha'nın ona benzediğini bilmiyorlardı.

Fransız konyağını kimse reddetmedi. Şu sırada, burada karlar yağarken İspanyol adalarının ılık ve güneşli muz ve portakal bahçelerinde dönüp dolaşan, geceleri tefli ve zilli danslarla uğultulu barlarda Paris işi tuvaletlerinin büsbütün belirtip cazibelendirdiği cemalini teşhir eden Neşide, filmi çevrilen bir artistmişçesine üç hanımın gözü önünde renkli, hareketli ve sesli olarak yaşıyordu. Konuşma durmuştu.

Kıskançlıktan burkulmuş dudaklar Süha Kalenderli'nin dikkatini çekti. Nedense yine Baki'yi düşündü ve içinden şöyle söylendi:

"Şeyhim senin için artık bir nevi edebiyatın süslediği mistik Hüda'yı bırakıp hepimizin inandığı Yaradan'a dönmekten başka çare kalmamıştır. Bir de bunu dene!"

2

Çok defa insan batı illerine uzun bir seyahat dönüşü, memlekette kalanlara hayret verecek derecede değişmiş görünür. Bu, bazen lehine, bazen aleyhine bir değişikliktir.

"Çok daha iyi olmuş; fikirce, vücutça, tavır ve hareket bakımından incelmiş, kıymetlenmiş!" dersiniz; yahut o adamı ukalalaşmış, züppe ve küstah bir hale gelmiş bulur, evvelce hazzederken şimdi meclisinden uzaklaşırsınız. Kadınlarda

bu değişiklik bilhassa kıyafet ve eda itibariyle daha belirgin, hatta göze batıcı olur.

Nisan başındaydı, bir pazar günü...

Nasılsa ısınıveren hava Ayetullah Bey'e Erenköyü'ne yollanmak cesaretini vermişti. Gülnar ve Hediye hanımların sıhhatini Bomba Kadri'ye telefon ederek ara sıra soruyor, selamlar gönderiyordu ama bir ziyaretin şart olduğunu da unutamıyordu.

"Neşide dönmeden bir kere uğramalıyım. Yalnız onun ahbabı imişim gibi bir tesir yapmak çirkin düşer."

Genç kadın dört aydan beri seyahatteydi. Harun, işleri için iki defa tayyare ile İstanbul'a gelmiş, birkaç gün kalmış, yine geri dönmüştü. Dilekçeler Müdürü bunları Kadri'den öğreniyordu. Hatta sormuştu:

"Zevci geldikçe hanım kızımız oralarda bir başına mı kalıyor?"

"Hayır, Harun Bey'in kerimesi Antibes denilen bir yerde, babasının villasında oturuyor ya... Neşide de üvey kızının yanına gidiyor."

"İnşallah hayatından memnundur?"

"Anasına, ablasına her hafta mektup gönderiyor; bir şikâyeti yok. Oralarını sevmiş; daha doğrusu çiçeklerini, ağaçlarını... Villanın bahçesinde kışın bile güller açıyormuş. Denize girenler bile varmış."

"Biraz lisan da öğrenmiştir, herhalde?"

"Meramını anlatacak kadar öğrediğini, ilerletmeye çalıştığını yazmıştı."

Fotoğraflar gönderiyor mu?

"Her mektubunda birkaç tane çıkıyor. Siz kendisinden bir şey almadınız mı?"

"Aldım, alıyorum. Kartpostallar... Sekiz tane kadar geldi, muhtelif şehirlerden... İkisinin selamları ve imzalarıyla... Unutmayacağını biliyordum. Fikri Hoca'ya da yolluyormuş; o da unutulmadığına memnun."

Ayetullah Bey özlemekle beraber Neşide'nin daha bir müddet Avrupa'da kalmasını istiyordu. Zira henüz içi rahat değildi; genç kadının beklenildiği kadar sükûna kavuştuğuna, habis tesirden kurtulduğuna güvenemiyordu.

Erenköy'dekiler kendisini pek candan karşıladılar; gelen fotoğrafları önüne serdiler. Gözlüğünün camlarını, kabının içindeki güderi parçasıyla iyice silip ovduktan sonra bunları birer birer, ışığa tutarak tetkik eden müdür Neşide'yi çok daha güzel ve zarif buldu ama, yüzündeki manada dilediği ferahlığı sezemedi.

Bir nokta daha dikkatini çekmişti: Gönderdiği resimlerde ekseriya yalnızdı, yahut Harun'un kızı ve bazı yabancı kadınlarla beraberdi. Kocasıyla birlikte çekilenler ancak iki tane! Birisinde parmaklığa dayanmış, yüksek bir terastan denizi seyrediyorlar... Öbüründe hasır koltuklarda yan yana oturuyorlar, erkeğin bir kolu kadının değil de koltuğun arkasına dolanmış!

"Filvaki ikisi de mütebessim... Ama resim çekilirken dudaklara kondurulması âdet olan tebessümlerden bu!" diye düşündü. Keşke mektuplardan bir tanesini, mesela sonuncusunu verseler de okusa... Satırlar arasından bir mana çıkaracağını umuyordu. Bir kelime bazen bir ruh tahlilinin şifresini çözebilirdi.

Bunları aklından geçirirken Hediye konsolun üzerinden bir zarf aldı, Ayetullah Bey'e uzattı:

"Dün aldık," dedi, okuyabilirsiniz. "Selamdan, kelamdan ibaret... size de hürmetlerini bildiriyor. Ayın ortasına doğru dönmeleri ihtimali varmış. Roma'dan yazıyor; oradan Mısır'a geçeceklermiş."

Kemik gibi sert, mustatil[1] bir zarf içinde aynı cinsten kâğıda Arap harfleriyle eğri büğrü yazılmış bu mektup on beş satırlık... Tayyare postasına acele yetiştireceği için kısa keseceğini söyleyerek başlıyor. Hevessiz sözler... Yalnız bir cümlesi yaşlı memura manalı göründü:

"Ben seyahatin biraz daha uzamasını, avdette doğruca Büyükdere'ye inmemizi arzu ediyorum. Maçka taraflarından hoşlanmamıştım. Halbuki Boğaziçi'ne hazirandan önce gidilmezmiş. Harun Bey de buralarda fazla kalamıyor."

Dilekçeler Müdürü "fetişist" olmadığından güzel kadının eli sürülmüş, yazısı nakşolmuş, temasıyla büsbütün kıymetlenmiş kibar kâğıttan cinsî bir zevk duymamakla beraber sevimli bir mahluk, bir kedi yavrusu, yahut hoş bir şey, bir bebek entarisi imişçesine hazzetmiş, parmaklarının arasında tutuyor, bırakamıyordu:

"Maçka'dan hoşlanmaması özenti bir mahalle, fazla süslü bir ev olduğundan galiba! Yalıda kendisini daha serbest hissedecek... Hâlâ inziva arıyor. Konakta davetler, ziyafetlerle caka satmayı, gösteriş yapmayı istemiyor. Başkası yalnız bunu düşünür, bir an evvel dönüp milyoner karısı rolünü oynamaya can atardı. Seyahat Neşide'nin karakterinde, daha doğrusu ruhunda bir değişiklik yapmamış, züppeleşmiş dönmeyecek. Yine karşımızda eski hanım kızı bulacağız. O 'aşk ilinden efsane söyleyen', 'füsun-u hüsnünün[2] bütün

1 mustatil: dikdörtgen

2 füsun-u hüsn: büyüleyici güzellik

esrarını nakleden' mahmur gözleriyle!" diye çeşit çeşit düşüncelere dalarak bir müddet kâğıdı elinde evirdi, çevirdi, sonra Hediye'ye uzattı:

"Âlâ," dedi, "seyahatinden memnun... Yalıya inmek istemesi de doğduğundan beri kırda, bahçede yaşadığından, tabiatı sevdiğinden kendisini şehir ve eğlence hayatına kaptırmamış. Seciyeli bir insan maşallah!"

"Ama Harun Bey belki de o derece münzevi olmasını arzu etmez."

"Etmese talip olmazdı. Gördü, anladı, beğendi, bile bile evlendi. Kimse kendisine 'buyurunuz, işte tam sosyete kadını bir zevce!' demedi ki... Zaten öylesinden ağzı yanmıştı, payını almıştı. Neşide Hanım'da aradığı meziyet salon kadınlığı değil, ciddi ve sadık bir hayat arkadaşı olmasıdır. Hem icabında öbürünü de vakar ve necabetle yapabilir, yapacaktır. Dört aydır –şimdiki tabirle– staj görüyor; Harun Bey esasen öyle bir staj için seyahati uzatmış da olabilir. Zeki bir kadın büyük otellerin birinde beş on gün kaldı mı tahsilini ikmal etmiş sayılmalıdır. Kaldı ki hanım kızımızın buna ihtiyacı yoktu."

Dilekçeler Müdürü Neşide'ye toz konduramıyordu; ailesine karşı bile avukatı kesilmişti.

Süha Kalenderli de başka meclislerde genç kadını metih hususunda Ayetullah Bey'i yaya bırakmaktaydı. Melal'in bir davetinde söz dönüp dolaşmış. Neşide ile Harun'a gelmişti; hayır, vecizeci kasten bahsi o noktaya getirmişti:

"Yerinden aldığım malumata göre," demişti. "Velinimet ile zevceleri iki hafta sonra döneceklermiş; şimdi Mısır'da bulunuyorlarmış. Neşide hanımefendi bizim Nil-i ulya de-

diğimiz yukarı Nil'e, yani Hartum'a kadar uzanmak arzu buyurmuş. Trenle gidip nehir tarikiyle Kahire'ye avdet edeceklermiş. Bu gezinti, hele baharda dünyanın en makbul, en zevkli, fakat çok masraflı bir seyahatidir. Ancak zengin turistlere müyesser olur."

"Siz gittiniz mi?"

"Biz gitmediğimiz yerleri de gitmiş olan büyük muharrirlerin seyahatnamelerini okumak suretiyle gitmiş kadar biliriz, zevkine ereriz. Thebes gibi, Philae gibi, Luksor gibi muhteşem harabeler hep bu yol üzerindedir. Nehir üstü yolculuğu da yüzer saraylar denilecek kadar lüks gemilerle yapılır. Seyyah kadınlar en nadide tuvaletlerini, mücevherlerini ve mevcutsa güzelliklerini Nil üzerinde, vapurun gece eğlencelerinde teşhir ederler. Eskiden İngiliz leydilerine daha çok rastlanırdı; şimdi şimali ve cenubi Amerika milyarderlerinin zevceleri olan film ve kabare artistleri başa geçti. Mamafih yine de kibar kadınlar yok değil."

Kalenderli tesir yapmak maksadıyla bir durak yaptı; sonra ilave etti:

"Bunlar arasında Neşide hanımefendi herhalde en fazla dikkati çeken, takdir edilen bir sima olacaktır. Ne mutlu o gemide bulunanlara!"

"Ne yazık oldu bulunamayan hayranlarına! Size ve mektupçu beye!"

Bunu Memhure söyleyivermişti. Kalenderli tasdik etti:

"Hakikaten öyle, hanımefendi, Baki Bey'le bendenizin hissiyatına tercüman oldunuz... Neyleyelim ki parasızım. Mektupçu bey dostum mevcut parasını fukaraya dağıtıyor, hemhal sayılırız. Asıl acınacak olanlar servetlerini yerinde sarf etmeyenler, ite, köpeğe yedirenlerdir."

"Köpekler hiç değilse nankör olmazlar."

"Hakikisi olmaz. Zaten hayvanlar esasta fena değildirler; insanın hayvanı fenadır."

"Ben de bu hususta tamamıyla sizinle hemfikirim!"

Atışmayı Bersad Hanım kâfi bulunca –zira bir derecesine kadar müsaade eder, zevkini çıkarırdı– her zamanki gibi sözü değiştirmek suretiyle bastırdı:

"Seçimlere bir ay kaldı," dedi, "şehirler iktidara, köyler muhalefete rey verecekmiş. Siz ne fikirdesiniz Süha Bey?"

Memhure'ye kızmış olan Kalenderli ileri gittiğini hesap ederek gönlünü almak için dedi ki:

"Fikrim yok. Fakat gönlüm Memhure Hanım'ın tarafında! Ben yeni usulde rey vermek için kapalı hücreye girince zannederim hanımefendiyi düşünerek iktidarın listesini seçeceğim."

Ağızlar konuştuğu halde fikirler başka yerde, Neşide'nin seyyar deniz sarayında, Nil üzeri yaptığı seyahatteydi. Hanımlar, hele Melal şöyle düşünüyordu:

"Güzelliğiyle, tuvaletleriyle dikkati çekebilir ama üst tarafı yoktur. Ne konuşmasını bilir, ne de kendisini satmasını! Yavanlığı ile yüzde elli kaybeder."

Memhure ise içinden diyordu ki:

"Vapurda ne hoş erkekler vardır... Kız hiçbirine sokulmaz ki! İnsan cennette olsa flört yapmadıkça tadını çıkaramaz."

Fergün daha ziyade, ilk medeniyetin ve ilk dinlerin donmuş ruhlarını muhafaza eden eski harabeleri, dört bin senelik mabetleri, sarayları, kralları ve kraliçeleri, lahitleri ve mumyaları tahayyüle dalmıştı. Kendisini heykelleri ve

mumyaları bulunmuş firavun zevcelerine, mesela kraliçe Nefertiti'ye de benzetiyordu.

Berlin Müzesini gezerken bu kadının bir büstünü görmüş, yüz hatlarıyla kendisininkiler arasındaki benzerliğe şaşmıştı.

Kevkeb Paşa kerimesi, masa başındaki üç hanımın zihninden neler geçirdiklerini biliyor, Neşide ile meşgul olduklarını, onu kıskandıklarını düşünerek gecenin tadını çıkarıyordu; muhakemeler de yapıyordu:

"Koca epeyce yaşlı olduğundan vapurdaki erkekler bakarak ümide düşmüşlerdir; bütün seyahat esnasında bu, hep böyle geçmiştir. Neşide durgun haliyle kocasından memnun değilmiş gibi göründüğünden ümitleri körüklenmiştir. Zaten kadının iki türlüsü kendisinden pay umdurur; ya Memhure nevinden hoppası ve az zekâlısı, yahut Neşide gibi erkekten çekingen, durgun, içine gömülmüş, gizli hayaller kuruyor hissini verenleri!"

Genç kadın geçen yaz yalıda kaldığı zamanki çehresiyle gözünün önüne geldi; vücudu da tecessüm etti. Sabah kahvaltısı için koruya çıkışını şimdi adeta görüyordu; Şeyh'in bekleyişini de!

"Zavallı Baki! Saadeti pek kısa sürdü; uğradığı hayal sukutu çökertti adamcağızı! Ne olacak bunun sonu! Peryal konağına davet etmiş, orada Nevsal gibi hem taze, hem fingirdek bir kız bulunmasına rağmen Zeyrek'ten ayrılmaya razı olmamış. Fergün'e yüz vermediğini, Memhure'yi atlattığını da Afitap söyledi."

Fakat asıl şaştığı değişiklik Süha Kalenderli'yle hasıl ettiği muhabbeti. İki gün görünmese Şaban Efendi yollara

düşüyor, vecizeciyi bir gazino, meyhane veya evde bulup arabaya bindirip konağa götürüyordu. Eski dostun son günlerde orada gecelediği de oluyordu. Neler konuşuyorlardı? Bersad Hanım, gençlikleri beraber geçmiş iki yaşlı insanın konuşmasından da hemen hemen aynı şeyleri düşünerek konuşuyormuşcasına tatlı tatlı oturduklarını, bu sessiz sohbetten belki daha fazla zevk aldıklarını bilmez değildi.

Şu var ki yine de yeni ve müşterek bir düşünce üzerinde birleşmiş olmaları lazımdı. Bu düşünce sadece Neşide hayranlığı mıydı? Hayır yetmişine yaklaşmışların ölüm korkusunda beraberlik duymaları da o buluşmalara acı bir zevk katıyordu.

"Ne olsa dünya üzerinde birbirimiz pek fazla zaman geçirmeyeceğiz. İkimizin de günleri sayılı! Artık dargınlıklarla kaybedecek boş, uzun vaktimiz yok" diye söylendiren ve yaklaşma arzusu veren bir düşünce! Bersad da kendisinden on yaş büyük olmasına rağmen Çamlıca'daki meşhur Naile Hanım'la son yıllarda öyle bir yakınlık içinde daima buluşmuştu. Nihayet beklenen olmuştu. Tanzimat edebiyatından Servetifünun edebiyatına devredilmiş şair ve muharrirlere, hatta biraz da yenilere ilham perisi vazifesini gören yaşlı arkadaşını kaybetmişti. Naile hanımefendi Sezailerin, Hamitlerle Ekremlerin gönüllerinde yer alan bir nevi madam Recamier idi. Sonraları Baki'yi meşgul etmişti.

Masa başındakilerin her biri bir fikre saplanıp sükûta vardığı için meclis neşesizdi. Bereket o sırada Melal Hanım'ın kardeşi Erşed –Neşide'nin deniz hamamında tanıştığı, motorunda bir gezinti yaptığı, tüylü vücudundan ve konuşma tarzından tiksindiği delikanlı– çakırkeyif bir halde içeriye

girdi; Fergün'den hoşlanıyordu; bu hoşlanmanın tesiri altında, hemşiresinin misafirlerini pavyonlardan birine davet etti. Masası evvelden tutulmuştu.

Erşed, eniştesinin yardımıyla bir otomobil acenteliği idare ediyordu; kazanıyordu, kadınlar üzerinde süksesi vardı, eğlence yerlerinde de itibarı! Bersad Hanım müstesna, cumhur cemaat gittiler ve o basık, dar, loş, yalancı pencereli kalabalık yerde havasızlıktan, dumandan, terle karışmış lavanta kokusundan bunala bunala, birbirleriyle haşır neşir olarak XX. asrın hijyen telakkisine taban tabana zıt, havsalaya sığmaz gece eğlencesine gömüldüler.

Kalenderli bu fesada uğramış hava içinde bir bataklık balığı gibi memnundu; memnun bir balık gibi ağzı açılıp kapanıyor, gözlerini birbirlerine hemen hemen kenetlenmiş halde dans eden çiftlere daha doğrusu kadınların dans oynaklığına can ve gönülden iştirak eden vücut kısımlarına dikmiş, Melal Hanım'a diyordu ki:

"Korsanlık devrinde büyük limanların ipten kazıktan kurtulmuş serserileri de böyle basık tavanlı, fena aydınlanmış yeraltı meyhanelerinde eğlenirlerdi; sert içkilerle kafalarını tütsüleyerek; görüyorsunuz ki onlar kadar hıfzıssıhha kaidelerine aykırı bir hayat sürüyoruz; öte yandan şu havanın her zerresinde mevcut mikrop ve zehirleri sayıp ölçecek derecede ileri gitmiş bir asır içinde bulunmaktayız. Bir buraya bakınız, bir de mesela yüksek dağlar tepesine kurulmuş modern bir sıhhat yurdunu düşününüz! Birbirini tutuyor mu? Ötekini yapan zihniyeti bunu kapatması lazım gelmez mi?"

Melal zihninden geçirdikleriyle alakalı bir sualle sözü değiştirdi:

"Yanımızdakiler hazır danstayken bana biraz Şeyh'ten bahsetseniz... Neşide'yi hâlâ düşünüyor mu?"

"Sizden saklamam; zira kendisine ihlas ve imanla bağlı olduğunuzu bilirim... Onun kıymetini en iyi takdir eden de sizsiniz ve yazacağınız kitapla ismini irfan tarihimizin bir köşesine yine siz geçireceksiniz, unutulmaktan kurtaracaksınız."

"Düşünmekte devam ediyor değil mi?"

"Ediyor. Bu şimdiye kadar hikâyelerini işittiğim ve bazısına yakından şahit olduğum aşkların hiçbirine benzemeyen bir gönül macerası! Doğrusunu isterseniz eski dostuma uzun bir öfke –haydi, samimi olayım da asıl kelimeyi kullanayım– uzun bir kıskançlık devresinden sonra tekrar ve daha şiddetli bir hayranlıkla dönüşümün sebebi o, ancak efsanelerde tahayyül edilen aşktır."

"Takdir ölçünüz nedir?"

"Feragat! Baki bütün ömrünce zekâsını kullanarak elde ettiği, hâlâ edebileceği her şeyden el çekti, zevk vasıta ve teçhizatının hepsinden! Bunların başında..."

"Söyleyeceğinizi biliyorum; kadın!"

"Evet, Melal hanımefendi, iyi buldunuz; evvela benat-i Havva'dan el çekti. Sonra, ehemmiyetini pekâlâ takdir buyuracağınız bir zevkinden daha uzaklaştı."

"Nedir bu?"

"Tasavvuf! Zira Kadınlar Tekkesi Şeyhi, kadınlar mürşidi ve mahbubu Baki artık vaktiyle kuru, katı, şiirsiz ve uluhiyetsiz bulduğu imana, babasının Allah'ı anlayış akidesine, kısacası ehl-i sünnet itikadına avdet etmiştir. Şimdi esas iti-

bariyle Allah'ın zat, sıfat ve efalini[1] şeriatin tayin ettiği sistem dahilinde anlıyor, öyle kabul ediyor."

"Ne diyorsunuz?"

"Kendinden işittiklerimi söylüyorum, gözümle de gördüklerimi mutasavvıflar onun nazarında bugün 'ehl-i bidat' veya 'ehl-i tızal'dan ibarettir. Âyet ve hadisleri şahsî ve hissî görüşler üzerinden tevile kalkışmış olanları reddediyor."

"Koyu, kaba bir Sünni olup çıktı desenize!"

Kalenderli kadehinde kalmış ve ısınmış olan viskiyi yuvarlarken dedi ki:

"Siz sonradan demokrasi prensiplerini benimsemiş, onun propagandasını yapan münevver bir hanımefendisiniz; dün tek parti taraftarı idiniz; ben aynı fikirde duruyorum. Kanaatler politikadaki gibi iman şekillerinde de değişiklikler arz edebilir."

"Mektupçu beyin tekrar eski kanaatine dönmeyeceği ne malum? ruhi bir buhranın tesiri altında bulunuyor. Yine değişecektir."

"Mümkün... Nitekim sizin de bize avdetiniz ihtimali vardır. Bildiğim şudur ki yakında İstanbul'a gelecek olan Neşide Hanım, bıraktığı cin bakışlı âşık Şeyh'in yerinde nur yüzlü bir hoca efendi bulacak ve bu zat ona –şayet yanına kabul ederse– aşk, madde ve rüsvalık üzerine şiirler söylemeyecek..."

"Yavan bir aşk olmuş bu!"

"Zahiren öyle görünüyor; belki onun da bir başka zevki vardır. İnkâr edilemez ki o aşk bir ruhta ihtilal yaptı, bir ruh altüst oldu."

---

1 efal: fiiller, eylemler

Emced ile Fergün'e göz attı, dans ediyorlardı.

"Temenni edelim ki biraderiniz beyefendi vesile olsun da şu Şii güzelinin ruhunda da tabii aşka doğru bir meyli başlasın! Emced'in omuzuna dayanan başı ulaşamadığı birtakım fikirle yüklü... Fakat vücudu cismanî arzuya uymuş, lerzan ve raksan! Dikkat ediniz; bu danslı ve müzikli bodrumlarda iptidai dinlere mahsus ayinlerin şehveti hâkim... Az sonra şu zenci davulcunun önünde bir iki kızı kurban edecekmişiz gibi bir hal!"

Pisti ve müzik yerini sarhoş gözleriyle seçmekte güçlük çekerek ilave etti:

"Biraz bizim Baki'nin orta yaşlılığını hatırlatan şu sakallı piyanist bir kabile reisine benziyor. Sanki ayaklarının dibinde şimdi Fergün'ün soyup kesseler akan kanını ve debelenmelerini azamî bir 'volüpté'[1] ile kendinden geçercesine seyredecek, zevkinden çığlıklar koparacak! Hoş, doğrusu..."

Pavyondan ayrılacakları sırada Süha bir de baktı ki Emced'le Fergün ortalarda yok. Memhure'ye sordu; o da tabii bir tavırla:

"Başı ağrıyormuş da Emced evine götürdü, cevabını verdi, siz de beni götüreceksiniz. Bu saatte kendi arabamla da olsa tek başına İstanbul tarafına dönemem."

"Benim için bu, bir nimet-i uzma!"[2]

Geceler kısalmıştı; Unkapanı köprüsünden geçerken Haliç suları üzerinde neden sonra doğacak olan güneşin şimdiden belirmiş, fakat henüz ışık halini almamış yalancı aydınlığını buldular. Karşılarındaki tepe Zeyrek... İkisi de bir anda Baki'yi düşündüler. Süha içinden:

1 volupté (Fr.): cinsel zevk
2 nimet-i uzma: çok büyük nimet

"Namaza kalkınmıştır," diye söylendi. Memhure kin tutmayan bir kadındı; iki defa huzura kabul edilmemiş olmasına rağmen iç çekti:

"Vallahi göreceğim geldi," dedi, "sesini özledim, bakışlarını arıyorum."

Yine ikisi birden Neşide'yi hatırladılar. Nil üzerinde demirlemiş bembeyaz, nehir vapuru sabahın ilk ışıklarıyla hayallerinde parlıyordu.

Sarışın dulu evine bıraktıktan sonra araba yaşlı kavalyesini pansiyonuna götürdü. Süha'nın kadınlar arasında yiyip içip sabahladığından dolayı memnun olması lazımdı. Nedense bu memnunluğu duymuyordu. Somurtkan bir yüzle soyundu; neşeli dönüşlerinde caz havaları mırıldanır yahut beraber bulunduğu, uzaktan yakından seyrettiği güzelleri düşünerek şiirler okur, yatağına öyle girerdi. Homurdandı:

"Kâfi derecede içmemişim... Belki de içmişim de çabuk ayılmışım. Hayır, sinirlerime bir şey dokundu ama ne? Delikanlı ile Fergün'ün kayboluverişlerini mi kıskandım, yoksa köprü üzerinden Zeyrek'e bakarken Baki'yi mi düşünüp üzüldüm? Bunlardan biri, belki ikisi... Bulamadığım başka sebeplerle de olabilir; hem olmuş değil de olacak vakalarla alakalı, vaktinden önce duyulan hisler nevinden bir şey. Hayırdır inşallah!"

Güçlükle dalmıştı ki oda kapısına vurulduğunu işiterek uyandı; yatağından seslendi:

"Ne var? Ne oluyor? İçeri gir madam... Kapı sürmeli değil."

Pansiyoncu kadın eşikte göründü; arkasında Şaban Efendi duruyordu; dedi ki:

"Sizi bey çağırıyor."

"Bu kadar erken beni ne yapacak? Daha demin yattım."

"Saat on bir paşam... Yarım saattir, uyanasınız diye bekliyorum. Acele çağırmasaydı yine de beklerdim. Biraz rahatsız da..."

"Doktor götürmediniz mi?"

"Dün iki tane geldi."

"Ne dediler? Nesi varmış?"

"Mühim bir şeyi yokmuş ama bilmem ki... Zayıf düşmüş gördüm ben!"

Kalenderli esasen çapaçul bir adam olduğundan dönüşte darmadağınık bıraktığı dün geceki elbisesini ve pavyonda terden ve sigara isinden giyilmez hale gelmiş buruşuk gömleğini acele sırtına geçirdi; kravatını aynaya bakmadan gelişigüzel, körlemeden bağlayıverdi. Tıraş olmak şöyle dursun, yüzünü bile yıkamaya lüzum görmedi; çıkmaya hazırdı.

Bir taksiye bindiler. Süha, Şeyh'in kâhyasına yanında yer gösterdi; şoförün yanına oturmak istemişti. Hırvat kederli kederli başını sallıyor, diyordu ki:

"Bana kalırsa vücudu değil, fikri hasta... Kalp ağrıları yapan da o."

"Kalbi mi ağrıyor?"

"Sol koluna ve göğsüne sancılar giriyormuş."

"Kalp hastalığı teşhisi koydular mı?"

"Doktorlar merak edecek bir şey yok dediler."

Misafiri harem kapısında Afitap Hanım karşıladı; yüzü fazla endişeli değildi:

"Çok korktuk ama şimdi pek rahat. Sizi dört gözle bek-

liyor. Yolu biliyorsunuz, yatak odasında... Ben nafile çıkmayayım."

"Aman bana bir kahve... Daha ağzıma bir şey koymadım, geç yatmıştım, tabii biraz da içmiştim. Sonra da çay isteyeceğim."

Kalenderli'ye öyle geldi ki konağa, sahibi ağır hasta olan evlerin yetimliğe hazırlanmış çocuklarda da görülen içli sessizliği şimdiden sinmiştir. Neşide'yi ilk defa soğumuş hislerle düşündü; fakat merdivenleri çıkarken hatasını anladı:

"Kızcağızın kabahati yok," dedi. "Baki hastalık çekmemiş, sapasağlam adamların çoğu gibi birdenbire çöktü; zira çöküş zamanı gelmişti. Böyle kaç kişi tanıdım! Dört, beş ay içinde on yıl ihtiyarlayıvermişler ve öbür dünyayı boylamışlardı. Bir yaş vardır ki insan hastalıklar yüzünden kendisini tedaviye başlamalıdır. O hastalıklar adeta emniyet supabı yahut tehlike işareti vazifesini görür, ömrü uzatmaya yarar."

Süha şu hükme varmıştı:

"Şeyh esasta içinde çöktüğü, kendinden şüphelendiği, birdenbire manevi takatsizliğe düştüğü için Neşide'yi, öbür kadınlardan başka türlü sevdi; iradesine hâkim olamadan, yaşlı aczi ve çaresizliğiyle! Sebep meydanda: Tabii bir akıbet, inhitat! Neşide yerine karşısına o karakterde bir Feride çıksaydı aynı şey olacaktı."

Büyük, haşmetli ağaçların iki türlü ölümlerine şahit olmuştu. Biri Çapa'da eski Nazırlardan Atif Paşa Konağı'nın bahçesindeki kayısı ağacı... Süha onun azametine ve yaşlılığına rağmen meyve verimliliğine şaşardı. Her mevsim gider, altında oturur ve olgun yemişlerini meze yapar, rakısını içerdi. Bir yaz akşamı bahçeye girince hayretten donakalmıştı:

Daha bir mevsim evvel sapasağlam bıraktığı ağaç yerinde yoktu. Konak sahipleri:

"Anlamadık," dediler, "bu bahar yeşillenmedi; önce gecikti sandık. Meğerse kuruyuvermiş; biz de kestik. Bakınız koca bir meydan oldu."

İkinci ağaç Kandilli'de bir yalının fıstık çamıydı: Her sene biraz daha sararıp solarak, seyrekleşip miskinleşerek derece derece sönmüş, can çekişmesi on yıl sürmüştü.

"Galiba benim ölümüm o fıstık, Baki'ninki kayısı ağacı gibi olacak!" diye söylenerek üst katı buldu; geniş bir sofa üzerine açılan kapılardan birine vurdu, cevap beklemeden içeriye girdi.

Mektupçu bey karyolasında, kat kat istif edilmiş beyaz yastıklara sırtını dayamış, kitap okuyordu. Yüzü solgundu ama dudaklarında rahat bir tebessüm vardı:

"Ehlen ve sehlen Mevlana!" diye adeta neşeli bir tarzda eski dostuna iltifat etti. Bir hastaya söylenmesi mutat lakırdılardan sonra sustular, birbirlerine bakıştılar.

Kalenderli önlenemeyen bazı sızıntılar yüzünden bu odada yapılan gülzar merasimi hakkında az çok malumat sahibiydi. Bilhassa Şeyh'in parlak devrindeki yatak merakını, her gece değiştirilen takımları, renk renk yaptırılan ve dolaplara yerleştirilen hediye yorganları, hatta Kıztaşı tekkesindeki hallaç ayinini biliyordu. Kapısı aynı odaya açılan nöbetçi "vefa" odasını da işitmişti; Neşide ise görmüş kaçmıştı.

Şimdi Baki Bey'in yatağı pek itinalı olmakla beraber şatafatsızdı; sadece temiz ve kibardı. Vaziyetin ciddiliğine rağmen vecizeci karyolaya hitaben bir an şu suali zihninden sordu:

"Dilin olsa da anlatsan! Neler gördün neler, değil mi? Daha demin ayrıldığım Memhure'yi, Fergün'ü vesaireleri, bin naz ve eda ile kendilerini şu nuranî yaşlıya beğendirmeye çalışırlarken, diller döker, gözler süzer, 'cemal' rolünü oynamaya yeltenirlerken! Yazık! Gürcü güzeli mahremiyetine giremedi, bir o eksik kaldı. Ne kadar yansan haklısın!"

Baki konuşmaya başlamıştı:

"Süha," dedi, "yüzünden anladığıma göre seni bizim Şaban uykudan kaldırdı, hem de muhakkak geç yatmıştın, içkili idin de... Tabii bir eğlenceden dönmüştün..."

"Evet... Tuhafı beraber bulunduklarım tesadüf eseri tanıdıklarındı; hayranların ve candan dostların!"

"Hepsinden hoşnudum; Erham-ül rahimini de hoşnut ederler, inşallah. Meseleye gelelim: Ben dün bir kriz geçirdim. Yok, sözümü kesme! Malum tesellileri de başkalarına sakla! Bilirim, bu krizlere rağmen insan senelerce yaşar, yaşayabilir. Fakat her ihtimale karşı hazırlıklı bulunmak lazımdır. Kalan ömrümü, geçmiş olan kısmına benzetmeyeceğim. Asıl söylemek istediğim bu değildir."

"O halde doğruca sadede gel Hazret!"

"Senden iki hizmet bekliyorum, ikisini de yapacaksın! Yapacağına güveniyorum."

"Emret! Uzun vadeli ise garanti edemem. Ben senden yorgunum, seninle yaşıtım, ayrıca derbeder hayatımdan ayrılamıyorum."

"İkisi de bir yılın içinde sığacak sanıyorum. Birincisi daha evvel, en kısa zamanda olmalıdır. Zira birincisi yaşarken, öbürü sonrası için lazım."

"Birincisini galiba sezmiş gibiyim. Anladığım mı?"

Yarım asırlık dostlar birbirlerinin gözleri içine bakarak sustular. Hiçbir göz tasavvur edilemezdi ki zihinden geçeni bunlarınki kadar talakatle anlatsın ve anlayabilsin. Kalenderli dedi ki:

"Peki! Elimden gelenden fazlasını yapacağım; bütün zekâmı ve dirayetimi kullanarak muvaffak olacağımı umuyorum. Gönlünü ferah tut dostum."

Baki tatlı bir sesle söylendi:

"Teşekkür ederim; bunun bir günah olduğunu zannetmiyorum. Eğer günah ise dünya üzerinde işleyeceğim son günahtır. Rabbim layık görürse onu da af buyurur."

Kalenderli bir şey söylememeyi tercih etti; zaten söyleyecek halde değildi. Ancak içinden mırıldanıyordu:

"Böyle bir aşk pek az kişiye müyesser olmuştur. Baki çok talihli adam. Bu aşk sayesinde benliği yıkandı, nur kesildi. Hakikaten kendisini Allah'ına affettirecek; masum doğdu, masum ölecek. Gıpta ediyorum."

Sonra yüksek sesle sordu:

"İkinci arzun?"

Konca Kalfa kahve getirmişti; gitmesini beklediler. Gidince ev sahibi dedi ki:

"İkincisi akıl ve mantığın kabul edemeyeceği bir şey... Belki çocukça bir arzu, belki de mecnunane bir emel... Tamamıyla hissî de denilebilir. Şu var ki onun temin edileceğine emin olduğum dakikadan itibaren en büyük huzura kavuşacağım. Yapılmazsa ruhum azaptan kurtulamayacak... Bu dünyada olduğu gibi öbüründe de!"

"Söyle azizim!"

"Pek gizli tutulması ve kimseye sezdirilmeden yapılması

icap eden bir iştir bu! Üç kişi haberdar olacak: Sen, Şaban ve..."

"Şu hazzetmediğim sarkık surat Abdi Rıza mı?"

"Tamam! Çok iyi anladın. En anlayışlı günündesin. Sebebi de bana olan muhabbetin ve rikkatin... Ah, Süha! Birbirimizi ne kadar seviyormuşuz!"

"Neymiş yapacağımız iş?"

"Abdi hükümet bakımından icabında faydalı olur; Şaban yükün en ağırını üzerine alacak; sen zevahiri idare edeceksin."

"Uzatma, Mevlana! Meseleyi anlat!"

"Yanıma yaklaş. Bu sırrın kimse tarafından öğrenilmesini istemem. Hatta menkûhalarım bile duymamalıdır!"

Tam o sırada Haliç etrafındaki fabrikaların öğle zamanını haber veren düdükleri uzaklı yakınlı işitilmeye başladı. Hava durgundu, kapalı camlar sesleri sadece yumuşatabilmişti.

Süha Kalenderli karyolaya yanaştı; elli yıllık dostunun üzerine doğru eğildi, fısıltı halinde söylediklerini dinlemeye koyuldu. Dinledikçe hayreti artıyordu. Nihayet düşünceli bir halde geri çekildiği zaman sabık Şeyh endişe içinde sordu:

"'Olamaz' mı diyeceksin?"

"Hayır, Baki, hayır... Bunun da olmasına canla, başla çalışacağım. Daha doğrusu çalışanlarla beraber azami gayret göstereceğim tabii bir şartla: Ömrüm vefa ederse! Kimin kalacağı kestirilemez. Herhalde uzun yıllar o işe sıra gelmemesini ikimiz için de dilerim."

Kadınlar Tekkesi Şeyhi'nin parlaklığını ve güzelliğini

kaybetmeyen gözleri buğulandı, pınarlarda yaşlar birikti. Süha buna karşı ne demek, ne yapmak lazım geleceğini düşünürken elinin üstüne birkaç damla yaş düştüğünü görünce kendisinin de ağlamakta olduğunu anladı.

Hiçbir vakayı fazla ciddiye almak istemeyen bir adamdı:

"Ağlamak da," dedi, "meğerse esnemek nevinden sari bir şeymiş!"

Baki tatlı tatlı gülümsedi.

3

"Demek dönmüşler?"

"Evet, üç gün oluyor, Beyrut'tan tayyare ile gelmişler ve doğruca yalıya inmişler."

"Neşide'yi gören var mı?"

"Var ya! Aynı tayyarede bulunan bir hanım... Bilirsiniz, belki: Ferdane Hanım yok mudur?"

"Rasih Paşa'nın kızı Ferdane mi?"

"İşte o... Haberi kendisinden aldım, dün bana uğramıştı. Eksik olmasın, hatırımı sayar. Bir şişe parfüm de getirmiş."

"Yolda konuşmuşlar mı?"

"Epeyce... Neşide Hanım'ı pek beğenmiş, 'Böyle güzel görmedim' dedi, 'hele kibarlığı...'"

Melal istemeyerek irkildi; buna dikkat eden Bersad Hanım için için sevinerek ilave etti:

"Ferdane'nin söylediğine göre Harun Bey gözünün içi-

ne bakıyormuş, karısını sevdiği her halinden belli oluyormuş."

"Neşide'nin hali nasılmış?"

"Onu da sordum: Memnun görünüyormuş, neşesi yerindeymiş, gülüp konuşuyormuş. Galiba her şey düzelmiş, seyahat kızcağıza iyi gelmiş."

"Bir hüküm vermekte acele etmeyelim. Yabancılara karşı başka türlü yapamazdı. Memnunluğunun sebebi memlekete dönmesi olabilir; soğuk neva ablasına kavuşacağı için sevinçlidir. Ben eminim, yalıya kapanacak, ömrü bahçede, koruda geçecek; yüzünü kimseye göstermeyecek; basit hayatına devam edecek. Haydi, güzelliğini kabul edelim, kibarlaşmıştır da diyelim. Fakat yavan olduğu muhakkaktır. Elindeki imkânlardan istifade edecek canlılık yok onda!"

"Bilinmez, Melal Hanımefendi... Bir de bakarız ki Moda Kulübü'nden, Florya Gazinosu'ndan ayrılmıyor. Bu yaz Ada balosunda da karşılaşıverirsiniz. Kışın hiçbir konseri kaçırmaz. Evinde çaylar, kokteyller, ziyafetler birbirini takip eder. Eh, hepsi de güzelliğine, tazeliğine, servetine yakışır doğrusu!"

"Az bir ihtimalle cemiyete karışması mumkündür. Aklım pek tutmuyor ya!"

"Bakalım bizlere yani Baki Bey'in ahbaplarına muamelesi ne olacak? Zannederim fazla temastan çekinecektir ama pek uzak durmayı da istemeyecektir."

"Kendisi bilir. Beni alakadar etmez; peşinden koşacak değilim."

"Evet ama bütün İstanbul'un gözü şimdi onun üzerinde. Dönmesini merakla, heyecanla bekleyenler çok. Ha,

tayyarede Ferdane Hanım'ı kocasıyla beraber yalıya davet etmiş. Yarınki pazar gününe, hem de akşam yemeğine! Bu da gösteriyor ki yeni ahbaplar temin etmek, davetler yapmak niyetinde. Onun paşa kızı ve hariciyeci karısı olduğunu öğrenince fırsatı kaçırmak istememiş. Hani Neşide Hanım'ı ev sahibesi rolünde görmek arzu etmem dersem yalan söylemiş olurum."

"Sizi herhalde davet eder."

"Sebebi?"

"Tarabya'daki misafirliğine mukabele olarak... Biraz da caka satmak için! Geçen sene bu aylarda Langa bostanlarına bakan üç odalı evde şıpıdık terlikle dolaşıyordu. Bir kere uğramıştım, sofradaydılar; muşambalı masa üstünde bir kap yemek vardı: Yoğurtlu patlıcan kızartması..."

"Ona ben de bayılırım ama doktorlar tava yemeklerini men ettiler."

Bu konuşma –mayıs ortasına doğru– Salıpazarı'ndaki konakta oluyordu. Harun ile yeni zevcesi seyahatlerini bir müddet daha uzatmışlar, dönüşlerini Boğaziçi'ne taşınılacak bir mevsime yaklaştırmışlardı.

Neşide'nin niyeti birkaç gece Erenköyü'nde kalmaktı; lakin ablası bu fikri beğenmemiş, yazdığı mektupta doğruca yalıya inmesini tavsiye etmişti. Yerini benimsemesi lazımdı. Aynı mektupta bir müjde de vermişti: İbrişim ağaçları tutmuştu, temmuz içinde çiçek açacaklarını bahçıvan söylüyordu.

Yeşilköy tayyare meydanında genç kadını karşılamaya gelenler arasında –Hediye'nin otomobile alıp getirdiği– Ayetullah Bey de vardı. Neşide yere iner inmez yaşlı dostunu görmekten çok memnun oldu, koşup elini öptü Bu öpüşte

sadece oraya gelmesinden dolayı değil, evvelki hizmetlerine karşı da bir teşekkür sezen Dilekçeler Müdürü, Gürcü güzelini vücut ve ruh bakımından dinç bulmaktan ayrı bir sevinç duydu:

"Melunun tesirinden büsbütün kurtulmuşa benziyor," diye içinden söylendi, "Allah vere de hastalığı nüksetmese!"

Öbür taraftan Hediye, kız kardeşine diyordu ki:

"Hayır, Neşide! Herkes kendi evine... Biz hafta içinde birkaç gün kalmak üzere yalıya geliriz; uzun uzun konuşuruz. Sonra iki evde de telefon var, günde birkaç defa birbirimizi ararız."

Kabataş iskelesi önünde ayrıldılar. Harun Bey'le Neşide'yi götüren siyah otomobil Büyükdere'ye vardığı zaman güneş çekilmişti; karşıki sahil henüz gün ışığının keyfini sürerken bu tarafta elektrikler yanıyordu. Ev sahipleri yalının bahçesine ayak basar basmaz bahçenin lambaları birdenbire parıldadı, binanın odaları da aydınlanıvermişti. Anlaşılan uşak ve hizmetçi teşkilatı iyi kurulmuştu.

Şu var ki şayet Neşide dört buçuk aydır Avrupa'nın en büyük otelerinde ve gazinolarında yaşamamış, lüks bir hayat sürmemiş olsaydı kendisini karşılayan uşak ve hizmetçi dizisi önünde muhakkak şaşalar, yürümesini şaşırır, falsolu bazı hareketler yapardı.

Yapmadı; hepsine kibar bir gülümseyişle iltifat etti; tevazu ile vakarın gayet güzel mezcolduğu tavrı muhakkak ki iyi bir tesir bırakmıştı. Altı kat divanhane, çifte merdiveniyle, ortadaki mermer havuzu ve somaki sütunlarıyla geceleyin avize ışığında gündüzki görünüşünden yüz kat ihtişamlı, şahaneydi.

Neşide, kendinin olan bu saraydan gurur duymadı değil... Fakat daha ziyade hüzne benzeyen, göz pınarlarına yaş biriktiren acayip bir gurur!

"Eyvah," diye söylendi, "ben de mi öbürleri gibi olacağım? Gösterişçi, süs ve şatafat düşkünü?"

Gri bir elbise üstüne beyaz bir önlük geçirmiş, kırçıl saçları sımsıkı örülü şişman hizmetçi, Harun Bey'in bahsettiği Madam Kalyopi olmalıydı; yalıyı idare edenin bu kadın olduğunu Neşide biliyordu. Hem sevimli, hem de güler yüzlü, aynı zamanda ciddi tavırlı ellilik bir kadın... Onu Unal henüz sayılı zenginler arasında yer almadan tanımıştı. Kalyopi bir müddet eski karısının yanında da çalışmış, fakat geçinemediğinden ayrılıp gitmişti. Şimdi iyi ahlaklı Neşide'ye bağlanacağını düşünen milyoner sabık kâhya kadını tekrar tutmuştu.

Aslen Karamanlı olduğundan Türkçesi daha ziyade Anadolu şivesine çalıyordu. Yatak odasına –buna oda değil, salon demek lazımdı– girince Neşide, seyahatte nice mükellef yerler görmesine rağmen, karşılaştığı manzaradan afalladı. Burası zevki selim ile servetin birleşmesinden vücut bulmuş, bilhassa renk uygunluklarına ehemmiyet verilerek döşenmiş.. Hayır, çiçek tarhlarının en güzeline benzetilmiş fevkalade bir şey, bir vitrindi.

Kalyopi dedi ki:

"Hepsi yenilendi, hanımefendiciğim... Hakikaten size layık bir oda oldu. Beyefendininki de yan tarafta, şu perdenin örttüğü daire..."

Duvar kenarında bir düğmeye bastı, perde tiyatrolarda-

ki gibi otomatik tertibatla sessizce açıldı. Neşide'nin tarafındaki hâkim renk uçuk tirşe, Harun'un kısmında açık sarıydı. Fakat her ikisinde karyola geniş ve kapitoneydi.

Neşide rastladığı ilk sandalyeye oturdu. Kâhya kadın orada olmasaydı gözlerinin yaşını tutamayacaktı. Yüksek sesle:

"Cidden güzel..." diyebildi; içinden şöyle söyleniyordu:

"Fazla! Ziyankârlık! Ne lüzum vardı bu kadar israfa? Melal Hanım'ın köydeki yatak odasını gördüğüm gün hayretler içinde kalmıştım. Bir sene sonra onunki ile kıyas kabul etmez derecede ihtişamlısının bana kısmet olacağını aklıma getirebilir miydim? Yüreğime bir korku girdi. Talihimden ürküyorum!"

Yine Kalyopi konuşuyordu:

"Beyefendi mektupla emir vermişti, siz alaturka hamamı severmişsiniz... hazırdır. Fakat alt kata inmek lazım... Bunun için de ayrı bir merdiven yaptırdı, gizli merdiven... Bakınız efendim! Şuradan ineceksiniz."

Odanın duvarlarını süsleyen panolardan biri açıldı; yerinden doğrulan Neşide orada kumaş kaplı trabzanlarıyla helezonî bir merdivenin aşağıya doğru kıvrıldığını gördü. Tepe camlı kubbesiyle, alttan dumanla ısınmış mermer zeminiyle, müzeyyen kurnası ve eski usul pirinç musluklarıyla bu hamamın, pek hoş olması lazım geliyordu.

"Yemekten evvel bir duş yaparsam kâfi... Hamama yarın girerim."

"Hamam yarın, her gün, her saat sıcak tutulacaktır. Ne zaman arzu ederseniz hanımefendiciğim."

Seyahate çıkmadan evvel bu bahse dair konuşulanları

Harun'un unutmamış olmasına karşı Neşide minnettarlık duydu; zaten kalbi minnettarlıkla doluydu; zira bütün yolculuk enasında kendisini daima memnun etmiş, hep karısının istediklerini yapmıştı. Hem de söyleterek değil, gözlerinden ve halinden sezerek...

Asıl mühim olan nokta Unal'ın haftalarca menfi bir rol alması, mahrem münasebetlerde teşebbüsü Neşide'ye bırakmasıydı. Soyunurken bile yanına girmiyordu. Nihayet Palermo'da bir gece içtiği birkaç kadeh fazla şampanyadan cesaret bulan adamcağız bardan otele dönüşte genç karısının odasına girdi:

"Bırakınız da hiç değilse soyunmanızı seyredeyim," dedi; Neşide tek lamba ışığında bu müsaadeyi verdi; sonra onu da söndürdü ve karanlıkta yürüyerek kocasının oturduğu koltuğu buldu. Evlenmeyi kabul edince buna razı olmak vazifesiydi.

Ertesi gün Harun'a biraz daha yakınlık duyduğunu görerek ara sıra fedakârlığa katlanmanın faydalı olacağına hükmetmişti. Nitekim öyle de oldu; aradaki buz yavaş yavaş çözüldü. Bahar gelmedi, yaz hiç gelemezdi ama kış da bitmişti. Anladı ki hayatı bu serin hava içinde geçecek; ürpermelerden tamamıyla kurtulamadan, güneşe karnını açmış veya sırtını mangala dayamış bir kedi gibi sıcaklık zevkine varamadan!

Bereket muhayyilesi aç gözlü ve yüzsüz değildi. Mesela şimdiki girdiği şu, her köşesi hayal kurdurucu odayı hayran hayran seyrederken birtakım sahneler düşünmüyor, yahut düşünmemeye iradesi yetiyordu; içinden:

"Ne yapayım," diye söylendi, "Allah bunu takdir etti; zengin ve iyi bir koca verdi. Aşka onları feda edemem."

Peki, Neşide eski genç kocasını ve kendisini mecnuncasına sevdiğine hâlâ emin olduğu yaşlı Baki'yi unutmuş muydu? Hangi kadın ilk kocasını ve aşkına güvendiği bir erkeği unutabilmiştir? İkisini de kendinden utanarak, azap çekerek hatırlamakta, hatta bazen aramakta devam ediyordu. Ancak bir zamanki taze yara ile, kalbi çarparak, heyecanlar geçirerek değil, sağır bir sızı halinde, tehlike devrini atlatmış bir gönül çökkünlüğüyle! Ara sıra şöyle düşünüyordu:

"İnşallah İrfan tamamıyla iyileşmiştir; vücutça ve ahlakça... Evlenmiştir de! Şeyh de yepyeni bir 'İdris' ve bir 'ayna' bulmuştur. Ona diller döküyor, onun için yanıp tutuşuyordur. İrfan'ı tayyareden iner inmez Ayetullah Bey'e soramazdım. Baki Bey'i de zaten kimseden soramam."

Bahçıvanla konuşmaya dalmış olan Harun kapıda göründü; yüzü gülüyordu:

"Sizin ibrişimler çok iyi vaziyette," dedi, "evvela onlara gidip baktım. Çiçekler tomurcuk vermiş. Bir aya kadar hepsi donanacak."

O derece nazik davranıyordu ki oda hakkında bir şey sormadı. Neşide kendiliğinden söz açtı, teşekkür etti. Kalyopi odadan çıktığı için senli benli konuşmaya başladılar. Böyle konuşmaları daha pek yeniydi. Çocukları olmak ümidi baş gösterdiğinden beri, henüz üç haftalık bir mesele!

Neşide tayyörünün ceketini çıkardı, sonra eteğini de... Artık kocasının yanında bunları yapabiliyordu ve onun seyretmekten zevk aldığını bildiği için de sırf memnun olsun diye yapmak fırsatını kolluyordu. Harun, karısının duş altına girmeye hazır bir vaziyette olduğunu görünce:

"Banyo şu tarafta..." diye işaret etti. Kombinezonlu genç kadın:

"Biliyorum," dedi, "ilk geldiğimiz gün bakmıştık ya..."

İşaret olunan kapıya doğru, yarı çıplaklığını elleriyle örtmeye çalışır hareketlerle hâlâ mahcup ve çekingen yürüyordu. Kalenderli'nin "velinimet"i bu yürüyüşe basit adamların güzel bir tabiat manzarasını seyrederken duydukları hayranlıkla, Allah'ın ne fevkaladelikler yapmaya kadir olduğunu düşünerek ve şükran hislerine kapılarak bakıyordu.

Demin Neşide yalıyı ve yatak odasını "bunlar benim mi?" diye nasıl şansından ürkerek seyrettiyse Unal'ın gözlerinde ve gönlünde aynı gururun korkusu vardı:

"Güzellikte emsalsiz, ayrıca ahlak itibariyle de kusursuz şu körpe kadın benim mi," diyordu, "kendi talihimi kendimden kıskanacağım geliyor!"

Neşide utangaç, iffetli haliyle pervasız, oynak tavırlar alan bir kadından fazla tesirli, istetici idi. Hususiyle kocası o halden hoşlanıyor, her defasında yenilenen bir zevk, yeni oluyormuşçasına bir heyecan duyuyordu. Oturduğu koltuktan su sesini keyifle dinledi. Az sonra, bembeyaz bir bornoza sarılmış olarak karısı pınar suyunda katmerlenerek köpürmüş iyi cins sabunun göz önüne beyaz menekşe gülleriyle örtülü bir kameriye getiren taze çiçek rayihasıyla odaya dönmüştü.

"Bu su ile yıkanmak ayrı bir zevk," dedi, "saçları ipek gibi yapıyor; bir sabunda gıcır gıcır oldu. Saçlarım da, vücudum da!"

Harun yerinden kalktı, o gıcır gıcır olmuş, henüz yaş saçları dudakları ıslanarak, daha doğrusu dudaklarıyla ıslaklığını koklayıp içine çekerek içercesine öptü. Perdeleri kapanmış, fakat camı açık pencereden deniz üzerindeki ga-

zinonun dans müziği aksediyordu. Derken bir vapur düdüğü işitildi. Kumaşı aralayıp bakan Neşide, iskeleden kalkan beyaz vapurun kendi keyfi için gezintiye çıkmış gibi bomboş ve pırıl pırıl, ışıktan bir kuğu vakarıyla süzülüp geçtiğini gördü.

"Bersad Hanım'ın yalısı önünden biraz uzakça geçerdi," diye düşündü, "böylesi daha hoş..."

O yalıyı düşününce arkasından istemeyerek başka şeyler de hatırlayıvermişti. Tuhafı, evvela Melal'in kardeşi Erşed, esmer teni, kıllı göğsü ve belden kemerli gergin, laubali mayosuyla karşısında belirdi; genç, dinç, adaleli ve küstahtı. Neşide su altından çıkmış dipdiri vücudunda öyle bir vücudun ağırlığını duymak isteyişine şaştı; bütün iradesini kullanarak bu utandırıcı hayalden ve arzudan sıyrılmaya muvaffak oldu.

Sonra karşısında Şeyh Baki tecessüm etti.

Hayır, kendisini değil, sadece siyah gözlerini görüyordu. Neşide mi görüyordu? Daha ziyade o gözler Neşide'ye çevrilmiş, genç kadının giyinişini seyrediyordu. Bu seyrediş hakikatmış gibi tesirli, ürperticiydi. Ahenkli sesini de işitiyordu:

"Nuru didem! Nuru didem!" diyordu. Neşide muhakkak o sesi duyuyordu. Ürktü, haykırırcasına:

"Harun Bey!" diye yan odada elbise değiştiren kocasını çağırdı.

"Ne var Neşide?"

"Çok büyük, çok geniş bu oda! Ben seninkine geçeyim."

"Nasıl istersen öyle yaparız."

"Hayır, kalayım ama aradaki perdeyi açık tutalım."

"Daha fazla genişlemiş olmaz mı?"

"O halde..."

"Söylesene yavrum! Niçin susuverdin?"

"Bir müddet benim yanımda uyuyamaz mısın? Eve alışıncaya kadar..."

"Velinimet"in gözleri parladı, koştu, karısını kucaklayıp kaldırdı. Genç değildi ama askerdi, ayrıca dağlı ırktan sağlam bir adamdı.

Akşam yemeğine pek geç, saat onda indiler.

Süha Kalenderli dedi ki:

"Evet, efendim... Evvelki gece yemekte onlardaydım. 'Velinimet' nezaket göstermiş, beni arattı, buldu, arabasıyla götürdü; yine de arabasıyla döndüm. Fakat hepsini Neşide hanımefendinin iltifatına borçluyum. Zaten ne isterse o oluyor. Hâkim-i mutlak kendisi!"

Müteahhit ve mebus namzedi Rifat Yapıcı'nın köşkünde, masa başındaydılar. Melal seçim düşüncesiyle esasen vecizeciye nazik davranmaya karar vermişti; Erenköyü'ne davet edişi de bu sebeptendi, hazzettiğinden değil!

"Devlethanenize gelirken yol üstü Gülnar Hanım'a da uğradım, yalıda teşerrüf etmiştim de hürmetlerimi sunayım, dedim."

Sofra başındakiler –Memhure, Fergün ve Erşed de vardı– bahsin Neşide'den anasına atlamasına memnun olmadılar. İstedikleri yeni evliler hakkında yeni malumat edinmekti. Filvaki Süha mübalağalı anlatacaktı ama yine de bir şeyler öğreneceklerdi.

Memhure her zamanki patavatsızlığıyla gevezenin sözünü kesti:

"Aman beyefendi," dedi, "bırakınız şimdi o kocakarıyı da yalıya dönünüz; şu sizin Neşide hanımefendiyi anlatınız yahut bizim Neşide kızı!"

"Hayhay, döneyim, emriniz baş üstünde! Evamir-i ilahiyeyi[1] yerine getiremiyoruz, bari sevgili kullarından bazılarınınkini yapalım! Bunun da sevabı olsa gerektir. Ne diyorduk? Tamam... geçen gece davetlerinde bulunmuştum."

Malum "poz"larından birini aldı, iğnelemek istediği zamanki halini... Böyle zamanda gülümsemesi –esneyen lagar[2] bir sütçü beygiri ağzı gibi sarı ve iri dişleri meydana çıktığından– büsbütün çirkinleşir, yüzü hayvanlaşırdı.

"Ancak evvela şunu arz edeyim ki benim kullandığım 'hanımefendi' unvanını layık görmeyerek ona 'Neşide kız' tabirini yakıştıran muhterem Memhure Hanımefendi şayet bir gün Bayan Unal ile buluşur, yeniden tanışırlarsa fikirlerini muhakkak surette tashih buyuracaklar, âcizinize hak vermek mecburiyetinde kalacaklardır. İsterdim ki o gece kendisini Prenses'le yan yana görseydiler..."

Fergün sordu:

"Hangi prensesle? Mısırlı bir prenses de mi vardı, orada?"

"Mısır prensesliği hatta hanedandan bile gelse nihayet bir asırlık maziye bağlanır. Onlar hakkında bu tabiri azıcık şaka kabilinden kullanırız; biz de, kendileri de inanmış görünerek! Fransa'da I. ve III. Napoleon'ların tevcih ettikleri

1 evamir-i ilahi: ilahi buyruklar
2 lagar: zayıf, çelimsiz

unvanlarla asilleşmiş kimseleri de fazla ciddiye almayanlar çoktur."

"Yanında Prenses Margaret mi bulunuyordu? Yoksa ablası müstakbel Kraliçe Elizabeth gizlice Türkiye'ye geldi de uncu şöhretimizin zevcesine arzı tazimata[1] mı koştu?"

Memhure'nin bu alayına karşı Süha doğrudan doğruya cevap vermeyerek sözüne devam etti:

"Yemekte Osmanlı hanedanından bir sultan da vardı, hususi izinle on beş gün için zevciyle gelen Gülrevan Sultan, sultanların en güzeli! Nice'de tanışmışlar, sonra Kahire'de buluşmuşlar, ahbap olmuşlar. İki aile birbirlerinden pek hazzetmişler."

Rifat Yapıcı kendini zapt edemeyerek kaba kaba güldü:

"Vay babam vay," dedi "ne şans bu, Sühacığım! Hangisine bakacağını şaşırmışsındır. Bu Gülrevan'ın resmini gördüm; afet billahi! Öteki de bahçeler sultanıdır, eline bahçe çapası krallık asası gibi dururdu kızın! Ara sıra balkondan seyrederdim."

Süha bu sözleri de cevapsız bırakıp:

"Yemekten sonra Sarıyer iskelesi yanındaki gazinoya gittik," dedi, "hakiki Afrika zencilerinin dans numaralarına yetiştik. Çocuktum ama iyi hatırlarım, bizim mahallede bir Mebruke bacı otururdu; ikide bir kudururdu da herkes 'babası tuttu' derdi. Gazinodaki erkek kadın bütün zencilerin de babası tutuyordu. Şu farkla ki bunlar genç ve güzel insanlardı, yaptıkları bir âyindi, ihtirasla din hislerinin birbirine karıştığı bir ayin, bir ihtilaç dansı! O zaman anladım ki Mebruke bacıdaki 'babası tutma' bir erotik isteriğin din vecdiyle

1 arzı tazimat: saygılarını sunma

karışık bir ihtilaç buhranıdır. Bizleri bundan alıkoyan terbiye cenderesini zenci danslarına kendimizi vermek suretiyle gevşetiyor, ferahlıyoruz. Caza ve caz rakslarına rağbetin sırrı orada!"

Kasten lüzumsuz ara sözlerle asıl bahsi geciktirmekten, dinleyenlerin sabırsızlanmasından zevk alan Kalenderli eziyeti kâfi gördü, hikâyesine döndü:

"Gülrevan Sultan'la Bayan Unal –kimseyi incitmemek için artık bu 'nötr' unvanı kullanacağım– güzellikleriyle zencileri büsbütün galeyana getirdiler, sanıyorum; çok hoş bir gece geçirdik. Yarın akşam da Sultan'la beraber Moda Kulübü'ne, bir başka gün de Ada'ya gideceklermiş. Demek oluyor ki bayan Unal çoğumuzun zannettiği ve bazılarının istediği gibi münzevi bir hayat sürmek niyetinde değil. Ancak ahbaplarını iyilerinden seçeceğe benziyor."

Masa başındakiler, aşağı yukarı hepsine hafiften taş atan konuşma tarzına bakarak Süha'nın zengin uncuya iyice hulul ettiği, belki de hizmetine girdiği şüphesine düştüler. İki parti mensuplarına da metelik verir görünmeyen bir kendine güvenme hali vardı. Nitekim az sonra buna kanaat getirdiler. Kalenderli dedi ki:

"'Türk Ziraî İtibar' şirketi idare meclisinde iki yer açıkmış. Malum ya, bizim 'Velinimet' onun da reisidir..."

"Birine sizi mi seçtiler?"

"Adam kıtlığında öyle oluverdi."

"Öbürüne?"

"Bu yeri bir ay daha münhal bırakacağız."

"Sebebi?"

"Bayan Unal o azalığa tekaütlüğünü isteyecek olan bir

memurun getirilmesini istedi. Belediye şube müdürlerinden Ayetullah Bey isminde cidden muhterem bir zat..."

"Nesiymiş bu adamcağız?"

"Bayanın kendi tabirince halaskârı[1] imiş. Benim yanımda Ayetullah Bey'e: 'Hayatımı ve saadetimi size borçluyum' dedi."

"Neşide hanımefendi zannettiğimizden yamanmış meğerleyin!"

Bunu Rifat Yapıcı söyledi ve kadehini kaldırdı, Süha'ya:

"Bahçeler sultanının şerefine! Çınçın!" dedi, iki erkek kadehlerini birbirlerinkine vururlarken bir de baktılar ki bir kadeh daha uzanmış, Emced'inki!"

Memhure, kin tutmadığından dedi ki:

"Öyleyse biz, hanımlar da un kralının şerefine içelim."

Şeyh'in lakırdısı olmadı. Fakat gece Suadiye Gazinosu'na uğradıktan sonra sarışın ve esmer dullarla birlikte şehre dönerlerken Süha otomobilde bir ara, hem de aksi gibi Karacaahmet önünden geçerlerken içli bir sesle dedi ki:

"Dostum Baki'ye bu defa da başka bakımdan gıpta etmeye başladım. Zamanı gelince büsbütün çökmeden, yaşlanmış yakışıklı adam halini henüz muhafaza ettiği bir sırada iradesine hâkim olarak kendisini bir kenara çekmeyi bildi. Ben hâlâ işret sofralarında, güzel hanımların hatırı için Rifat gibi kaba adamların meclisine katlanarak yaşıma, başıma uymayan boş, manasız, sathî zevkler peşinde vücudumu yoruyor, ruhumu çürütüyorum."

İçini çekti; otomobil farlarının hareketli ışığına rastladıkça servilerin loşluğundan kurtulup birdenbire meydana

1 halaskâr: kurtarıcı

çıkan, yürümeye başladıkları hissini veren, olduklarından da beyaz, adeta fildişinden yontulmuşa benzeyen mezar taşlarına gözleri dalmış bir halde ilave etti:

"Baki'nin maneviyatı şimdi öyle bir huzur içinde, yarınki hayatına inanmış, hazırlanmış halde emin ve müsterih ki yanında bulunurken kendimden utandığım oluyor; aynı şeyi yapmak istiyorum. Bende öyle diri bir maneviyat kuvveti nerede?"

"Neşide Hanım'ın seyahatten döndüğünü biliyor tabii... Hiç sormuyor mu?"

"Sormadı."

"Lakin düşünüyordur herhalde?"

"Düşündüğünü de belli etmiyor."

"Öyleyse beraber bulunduğunuz zaman neler konuşuyorsunuz?"

"Çokluk konuşmuyoruz; Beyzavî'yi okuyor, 'hudus' ve 'kıdem' bahislerine dalıyoruz; yani 'ilm-i kelam' üzerinde münakaşalar yapıyoruz."

Hanımlar artık bir şey sormadılar. Şuna dikkat etmişlerdi: Süha iki güzel kadının yanında olmaktan, ikide bir çantalarından çıkardıkları mendillerin rayihasından ve böyle bir hava içinde bulunmaktan her zamanki gibi zevki duymuyor. Memhure düşündü.

"Şeyh galiba Kalenderli'yi de kendisi gibi softalaştırıyor. Bir müddet sonra pansiyondan çıkıp bir medrese odasına kapanırsa hiç şaşmam!"

Sarışın dul pamuk ekimi ve müstakbel piyasası hakkında iyi haberler almıştı. Haberler iyileştikçe esasta iyi olan yüreği daha da rikkatli hale gelirdi. İçinden söylendi:

"Kim ne derse desin... Şeyh, Gürcü güzelini unutamıyordur. Adamcağız kibarlığı bilir, kibar giyinen güzel kadınlardan hazzederdi. Keşke araya dargınlık girmeseydi de Neşide'yi yeni dekoru ortasında Paris işi elbiselerle salınıp gezerken görse, bunun da keyfini sürseydi."

Ne olsa kıskançlık damarı da kabardı.

"Kızda da bir şans varmış ki değme gitsin," diye mırıldandı, "baksana, artık sultanlarla düşüp kalkıyormuş! Bu kadarı da fazla!"

Üsküdar iskelesinde, karşıdan gelen araba vapuru –Sahilbend isimli bu vapuru Süha altmış senedir tanır, bilirdi; zira Boğaziçili çocukların çoğu gibi eski Şirket vapurlarının hepsini adları ve numaralarıyla öğrenmek, kaptanlık oynamak merakındaydı– hava durgun olmasına rağmen bir türlü yanaşamadı. Çimacılar alttaki akıntıdan zorluk çektiğini söyleşiyorlardı.

Üçünü de uyku bastırdı. Dolmabahçe meydanıyla sırtları uykulu gözlerine çok uzakta görünüyor, Anadolu yakasından kurtulsalar öte tarafa ayak basınca açılacaklarını sanıyorlar, sabırsızlanıyorlardı.

Kalenderli simit aldı. Hanımlar acıktıklarından değil, bir şey yapmış olmak için istediler, fakat iştahla yediler. Nihayet vapurdaydılar; Memhure o geceyi Fergün'ün apartmanında geçirecekti.

Pansiyonuna giren Kalenderli elbisesini çıkardı; işporta malı fanilası sırtında, pijamasını giymeden yatağının üstüne oturdu. Oda, bakkal dükkânı rafında güneşe karşı aylarca durmuş bir sardalye balığı kutusunun içi kadar sıcaktı.

"Şu Baki," diye söylendi, "beni iki türlü rahatsız ediyor.

Eskisi kadar keyif alamadığımın sebebi o! Evvela gönlüme ölüm ve ahret korkusu soktu. Tesiri altında kaldım, bende iyilikler yapmak, öbür dünyaya hazırlanmak meylini uyandırdı. Başka iki sebep daha var; biri..."

Bu bir sırdı; zihninden geçirirken bile sanki ihtiyatlı davranıyordu:

"Neşide'yi biraz kolaçan ettim; Şeyh'in birinci arzusunu yerine getirmek kolay olamayacak, zamana muhtaç. Halbuki zaman da epeyce dar. Evvelki gün ufak bir kriz daha atlatmış; dileğini yerine getiremeden ölüverirse üzüleceğim; 'Âşık'ın gözleri açık gidecek!"

Baki'nin istediği neydi? Süha bunu, daha Şeyh söylemeden gözlerinde okuyup anlamıştı: Neşide'yi bir defacık olsun görmek!

Kalenderli, yarım asırlık dostuna demişti ki:

"Peki ama niçin? Bir defacık, birkaç dakika görmek insana ne temin eder? Çocukça bir arzu, bu! İrade kuvveti yerinde olan kâmil bir adam hislere dayanan meyillere kapılmamalıdır, kapılmaz da..."

Sabık mürşit şu cevabı vermişti:

"Aklın bulduğuna değil, kalbin duyduğuna aşk denir."

"Yine sufiliğe dönüş mü?"

"Aşkı ehl-i sünnet de kabul etmiştir; Allah'ın Habibi bu hususta bize büyük misaller vermedi mi? Kimin dizinde, son defa hangi vechi[1] temaşa ederek Hüda'nın yanına âzim oldun?[2]"

Uzvî ve ruhî, iki bakımdan kalp hastası dostuyla müna-

1 vech: yüz

2 âzim olmak: yönelmek, bir yere gitmeye karar vermek

kaşa etmekten çekinen Süha işte bu kısa konuşmadan sonra arabuluculuk rolünü üzerine almıştı; almış ve derhal harekete geçmişti.

Yahya gidişinde –cumartesi günü öğle yemeğine çağrılmış, akşama da alıkonulmuştu– ikindi zamanı Neşide'yle yan yana koruyu gezerlerken otobüsteki ilk tanışmalarından söz açmış, sonra şöyle demişti:

"Mektupçu bey hakkında azıcık malumat vermek mecburiyetindeyim; bunu bir vicdan borcu sayıyorum. Fikri hocanın nasıl sizin üzerinizde doğru yolu göstermek itibariyle mühim bir tesiri olduysa siz de Şeyh üzerinde aynı faydalı tesiri hasıl ettiniz."

"Ne gibi Süha beyefendi?"

"Anlatayım: Zeyrek'teki konağın kapıları artık bildiğiniz hanımlara kapalıdır, bilmediklerinize de! Ev sahibi bir târik-i dünya[1] oldu. Daha mühimi var: Şimdi bir mürşit değildir, bir zahittir, tam bir mümindir. Günahlarını affettirmeye çalışıyor... İbadetle ve malını, mülkünü muhtaçlara tasadduk ile!"

Neşide hayretini gizlemek istemiş, muvaffak olamamıştı:

"Ne söylüyorsunuz beyefendi?"

"Hakikati arz ediyorum. Şu dakikada Baki Bey iman ve itikat bakımından merhum pederiniz Süleyman Efendi hazretleri kadar şeriat ahkâmına bağlı bir zattır. Beş aydan beri ilk defa sokağa çıktı; birlikte çıktık ve nereye gittik, biliyor musunuz?"

Genç kadın "nasıl bileyim?" manasına bir harekette bulundu.

1 târik-i dünya: dünyadan elini eteğini çeken, vazgeçen

"O akşam kandildi... Eyüp'e gittik, Türbe-i Halid'i ziyarete, hacet penceresi önünde niyaz etmeye, Allah'tan af ve mağfiret dilemeye!"

"Şaşılacak şey..."

"Fakat gerçek! Ben sizin ve muhterem zevcinizin ihsan ve ikramına nail olmuş bir nimetdîdeyim..."

"Estağfurullah... Rica ederim bu sözleri tekrar etmeyiniz, kırılırım."

"O itibarla mübalağaya bile hakkım yoktur, doğruyu olduğu gibi naklediyorum. Baki bildiğiniz ve tiksindiğiniz hüviyeti değiştirdi... Hayatına bir lahza nurunu serpmiş olan bir meleğin, sizin farkında olmadan verdiğiniz ilhamla, hidayet ışığı sayesinde! İşte masum bir hüsnün yarattığı mucize!"

"Şayet samimi ise iyi haber..."

"Nasıl samimi olmasın ki elli yıllık dostum son günlerini yaşamaktadır."

Neşide bu defa sararmış, telaşla:

"Hasta mı?" diye sormuştu. O halini, telaşından utanarak yanaklara pençe pençe yayılan, gittikçe artan bir kızarma takip etmişti.

"Evet, Neşide hanımefendi kızım... Baki Bey ciddi surette rahatsızdır, ikidir kalp krizi geçiriyor. Üçüncüsünü atlatacağı pek şüpheli, hatta tıbben imkânsız, belki de..."

"Vah vah!"

Bir an kararsızlığa düşmüştü; fazlasını sormamanın yakışık alıp alamayacağını hesaplıyor gibiydi. Sonra mahzurunu hiçe sayan bir tavırla demişti ki:

"Bana bunlardan bahsetmeniz için bir sebep olmalı. Açık konuşunuz beyefendi!"

Kalenderli etrafına bakınınca kaşlarını çatmıştı:

"Pek gizli tutulması lazım gelen bir sebep mi var?"

"Elçiye zeval olmaz. Dostumun son arzusu, hayatta tek emeli sizi bir defa, bir lahzacık görmektir. Görmeden ölmek istemiyor. Bana dedi ki: Rabbimin huzuruna dönmeden evvel asi, günahkâr ömrümün şimdi hatırladıkça yere geçtiğim çirkinliklerinden büsbütün temizlenmekliğim için ondan hem af, hem şefaat dilemem lazım. Başka türlü vicdanım rahat etmeyecek."

Süha şunu eklemişti:

"Düşündüm. Ricasını size bildirmesem bu benim için kalan hayatım müddetince azap olacaktı. Israr veya ikna haddim değil, fakat iblağ[1] vazifemdi."

Neşide bir mavi çam ağacı altındaki yine çam kütükleriyle dallarından yapılmış kanepeye oturuvermişti. Üzgün görünüyordu; susmuşlardı. Nihayet kati bir lisanla demişti ki:

"Olamaz. Müteessirim, fakat imkânsız. Harun Bey'in haberi, izni olmadan hiçbir şey yapamam, hiçbir yere gidemem. Bahsi kapatalım."

"Bana gücenmediniz ya?"

"Sebep yok. Siz iyi niyetle hareket ederek bir arkadaşınızın arzusunu bildirdiniz. Bildirmeseydiniz içinize dert olurdu."

İşte Kalenderli, pansiyona dönüp karyolasına oturduğu zaman bu sahneyi ve bu konuşmayı zihninden bir daha geçiriyordu.

1 iblağ: bildirme

"Günlerdir neşelenemediğimin sebepleri meydanda! Baki'nin istediği olmayacak. Yalnız biri değil, galiba öteki de..." diye iç çekti, bir sigara yaktı. Kolunda ve kalp nahiyesinde ağrılar duyuyordu; söylendi:

"Vehim... Mamafih Cerrahpaşa'ya uğrayıp umumi bir muayeneden geçsem fena olmaz. Rektör 'gel hocam, birkaç gün kal, hem dinlenir, hem de şüpheden kurtulursun' diyordu; ihmal ediyorum."

Başkaları hesabına üzüntülerin reaksiyonu kendi nefsine karşı daha fazla ihtimam göstermek şeklinde tecelli eder; hususiyle Süha gibi egoistlerde! Uyuyacağı sırada Baki için yine merhamet duydu:

"Neşide'yi bu gidişimde de azıcık acındırırım," diyordu, "belki yola gelir. Zaten hastalığına üzüldüğü gözümden kaçmamıştı. Genç kadında her şeye rağmen Şeyh'ten hoş bir hatıra kaldığını tahmin ediyorum, bunda aldanmıyorum."

Her cumartesi öğle ve akşam yemeklerine beklenildiği, yalı ziyaretleri planlaştırıldığı için günü gelince yine öğleye doğru Büyükdere'ye gitti. Binaya girmedi, bahçede ıhlamurların altındaki hasır koltuklardan birine oturdu.

Haber vermişler yahut kendisi yukarıdan bakmış olacaktı ki az sonra Neşide'nin taş merdivenlerden indiğini gördü. Ne güzel iniş, yürüyüş, ne güzellikti bu! Boğaziçi ve park dekorunun öğle saatindeki ışık ve sıcaklık içindeki serinliğini daha da alımlı, insanı sarar hale getiren, renkleştirip rayihalandıran, büsbütün cazibelendiren körpe kadın:

"Tabiatın şu emsalsiz saltanatı benim için hazırlanmışa, benim güzelliğimi çerçevelemek için yaratılmışa benzemiyor

mu?" der gibiydi. Evet öyleydi, bu dekor Neşide ayak basmadan önce yine fevkaladeydi ama kraliçenin geçip oturacağı taht henüz boşmuşçasına eksikliği duyuluyor, hükümdarsız bir saray salonu gibi gözleri bekletiyordu. Süha mırıldandı:

"O görününce sanki altında bulunduğum avize bir anda ışıklarla donandı; önümde duran elmastıraş kadeh hayat iksiriyle doldu; noksan kalmadı, her şey tamam oldu. Baki bir kenarda dursun... lafını açıp sabık cemalini mahzun edemeyeceğim; gül yüzünü solduramam."

Neşide hal, hatır sordu; sonra dedi ki:

"Bugün iki muhterem misafirimiz daha gelecek; ikisi de tanıdığınızdır."

"Biri Ayetullah Bey olacak; öbürü kimdir?"

"Fikri Bey hocam. Dün ziyaretine gitmiştim, güçlükle kabul ettirebildim."

"Çok memnun oldum. Hocanın hayranlarındanım. Müdür beyi de pek sevdim."

Süha beklemediği bir sualle karşılaştı, afalladı. Ev sahibesi:

"Baki Bey'in sıhhati nasıl? Yakında gördünüz mü?" diye sormuştu.

"Ben de dün onun yanındaydım. Eskisi gibi... Bir artma yok. Ancak doktoruyla konuştum, endişeli!"

"Size şunu söyleyecektim: Geçen haftaki konuşmamızı Harun Bey'e anlattım."

Kalenderli korktu; "Velinimet"in canını sıkmış olmaktan, teveccühünü kaybetmekten korkmuştu. Telaşla:

"Bana kızdı mı?" diye sorunca Neşide:

"Hayır, kızması akla gelmezdi. 'Sen nasıl muvafık görürsen öyle yap; yapacağın en iyisidir' dedi."

"Bravo! Mükemmel adam!"

"Fikri Bey'le de konuştum."

"O ne dedi?"

"Vicdanıma sormamı, vicdanım ne derse onu yapabileceğimi söyledi."

"O halde?"

Neşide'nin hemen cevap vermediğine göre karar Şeyh'in lehinde değildi; böyle düşünen Süha genç kadına dikkatle baktı, kaşları çatılmıştı, göğsü kabarıp iniyordu. Tekrar sordu:

"O halde, Neşide hanımefendi?"

"Kendisiyle geçenlerde Eyüp'e gittiğinizi söylemiştiniz. Demek ki sokağa çıkabiliyor."

"Çıkabilir. Yorulmamak şartıyla, otomobille..."

"Bir evde, hele tekkede, herhangi kapalı bir yerde karşılaşmaya tahammülüm yok. Şayet muvafıksa perşembe günü yine Eyüp'e gelsinler, ikindi namazından sonra..."

"Evet?"

"Ben de orada, cami avlusunda bulunurum; birkaç kelime konuşuruz. O kadar! Yapabileceğim bundan ibarettir. Siz de bulunabilirsiniz."

"Kiminle geleceksiniz?"

"Tabii Ayetullah Bey'le..."

Kalenderli –hem yaşlı, hem de alkolik olduğundan– bir ağlama tutturdu.

4

Az çok faciaya benzeyen bu işler oladursun, artık İstanbul sayfiyelerine dağılmış bulunan sosyete hanımları için Neşide günün mevzusuydu. Ada'dakiler birbirlerine:

"İşittiniz mi?" diyorlardı, "Harun Bey'le karısı geçen gece Moda Kulübü'nde imişler. Boğaz'dan bir 'bot'la gelmişler, kendi botları... Fevkalade bir şeymiş, uçuyormuş adeta!"

Moda ile Suadiye arası oturanlar ise:

"Evvelki gün Neşide ile kocası Ada'ya gitmişler, kulübü adeta heyecana vermişler. Kadın o kadar iyi giyiniyormuş ki! Parmağında tek taş bir yüzük varmış, bayılmayan kalmamış; güya pembe pırlantaymış. Naylondan uzun eldiven giyiyormuş ama kol kısmını büküp büküp dirseğinin üzerine topluyormuş; çok hoş durduğunu söylediler."

Bu sözler bir taraftan Memhure'nin, öbür taraftan Melal'in kulağına geliyordu; Prenses Peryal da işitiyordu, lakin öbürleri kadar aldırmıyordu. Aldıran biri daha vardı: Nevsal! Kızcağız kışın Şişli'deki konakta da umduğu eğlenceli hayatı bulamamış, sinemaya seyrek gönderilmiş, ancak konağın karşı köşesindeki büyük garajda çalışan delikanlılarla şöyle böyle gönül avutmuştu.

Şeyh'i unuttu muydu? Ne gezer? Onunla alakalı haberleri can kulağıyla dinliyordu. Asıl mahbubesinin bir milyonerle evlendiğini, seyahate çıktıklarını, döndüklerini, hepsini biliyordu. Şimdi de yeni evlilerin monden hayatını uzaktan takip ediyordu.

Günün birinde Ada'daki münzevi köşke Bersad Hanımefendi ile Sadberk Kalfa geldiler. Kalfa, daha üç gün evvel

–eski davete uyarak– Büyükdere'ye, Neşide Hanım'ı ziyarete gitmişti; haberlerin doğrusu ondaydı. Yukarıda iki hanım sohbete daldıkları sırada Sadberk aşağıda, Hocahanım ile kızına ziyaretin tafsilatını verdi.

Hiç lüzumu yokken tabiidir ki bire bin katmıştı; demişti ki:

"Neme lazım, Allah şahidimdir. Neşide Hanım yine o eski Neşide Hanım. Beni yine öğle yemeğine alkoydu, yanına oturttu. Koca masanın başında karşı karşıya yemek yedik. Eh, görmeli salonu! Ne bizimkine benziyor, ne sizinkine... Saray, alimallah! Saray görmedim, saraylarda yemek yemedim ama herhalde böyle olacak."

"Başka odalar nasıl?"

"Birbirinden mükemmel. Zaten yüzümü kızdırdım. "Aman hanımefendiciğim, dedim, izin ver, yanıma birini kat da yalıyı gezeyim. Ne dedi, bilir misiniz? 'Kalfacığım, seni ben gezdiririm, buyurun!' Beraber dolaştık. Her tarafı hoşuma gitti ama yatak odasına hayran kaldım. Meğerse sinemalarda gördüklerimiz bir şey değilmiş!"

"Beyi orada mıydı?"

"Gündüzleri bulunmazmış. Geceye ziyafet olduğunu kâhya kadından duydum, ecnebiler davetliymiş büyük tüccarlar, işadamları, Amerikalılar, Alamanlar..."

"Hanım lisan biliyor mu? Bilmiyorsa onların yanında put gibi durur."

"Saat beşte Fransızca hocası geleceğine göre öğreniyor yahut öğrendiğini ilerletiyor. Zeki kadındır, muhakkak konuşmaya başlamıştır. Gideceğim sırada beni yine odasına çıkardı; büyük bir kutu açtı, 'aklımda kaldığına gire bir gelini-

niz vardır, kendisine bir hatıra vereyim' diyerek bir dizi inci uzatmasın mı? Şunu da söyledi; 'Yalancıdır ama modadır, bu kadar iyisi İstanbul'da az, bulunsa da çok pahalı.'"

"Size bir şey vermedi mi?"

"Vermedi..."

"A! O nasıl şey öyle? Ayıp etmiş."

"Sözünü bitirmeme vakit bırakmadın ki kızım! Vermedi, daha iyisini yaptı: Kutuyu önüme sürerek 'istediğinizi seçin, Kalfacığım' dedi. Anladın mı, şimdi, yavrum? Ben de açgözlülük olmasın diye ufacık taşlı bir halka seçtim. Bilir miyim? Meğerse o taş sahiciymiş; bizim hanımefendiye gösterdim, su içinde dört beş yüz lira edermiş."

Hocahanım içinden söylendi:

"Bir bakışta sahici olduğunu anlamıştır da seçmiştir, eski aşüfte! Kimi kandırıyor? Bersad Hanım'ı kırk yıldır soyuyor; ev bark sahibi oldu, bankalarda paraları yığılı!"

Bu mevzu üzerinde çeşitli muhitlerde hikâyeler söylenedursun, küçük bir muhitte de ayrıca başka bir bahis üzerinde duruluyordu. Nitekim Nevsal, hediyeler sözü bitince sormuştu:

"Mektupçu beyden konuştunuz mu teyze? Hastalığından hanımın haberi var mı?"

Sadberk Kalfa deli kızın yersiz sualine sinirlendi:

"Ben üstüme lazım olmayan şeylere burnumu sokmayı sevmem. Hem aklıma da gelmedi. Zaten Baki Bey de yaptıklarına tövbe ve istiğfar etmiş, evine çekilmiş, namazıyla, niyazıyla meşgul. Kırk yıl günahkâr, bir gün tövbekâr! Bu sözü uygunsuz kadınlar hakkında kullanırlar ama Şeyh'e de münasip düşüyor."

"Elinde avcunda ne varsa şuna, buna dağıtıyormuş. Afi-

tap Hanım, Prenses'e dert yandı," diyen Hocahanım'a, Kalfa cevap verdi:

"Helal para sayılmazdı zaten... Allah kabul etsin de taksiratını af buyursun!"

Daha başka şeyler de olmuştu: Bomba Kadri, hastalığını ve hele ıslah-ı hal ettiğini öğrendikten sonra Şeyh'i ziyarete gitmiş, odasına alınmış, döndüğü zaman yengesi Hediye Hanım'a şöyle demişti:

"Hıfzı bitirmiş, duası bile yapılmış, nuranî bir yüz hasıl etmiş. Ben zaten aleyhinde söylenenleri mübalağalı buluyordum. Şimdi haklı olduğuma büsbütün kanaat getirdim."

"Neşide'den bahsetti mi?"

"Ben açtım. 'Beş vakit namazda selamet ve saadetine dua ediyorum. Allah kem nazardan korusun,' dedi, kesti; hepinize selamlar, senalar etti."

"Nesi varsa fakir fukaraya dağıtıyormuş diyorlardı."

"Ben oradayken vekilharç Şaban Efendi iki ihtiyar kadına zarf içinde paralar verdi; gözümle gördüm."

"Gösteriş olmasın?"

"Devenin başı! Bizim Neşide galiba Şeyh'in kendisine iltifatını su-i tefsir[1] etmiş, vehme kapılmış. İyi oldu, başka! Allah yüzümüze güldü; bizim de, Şeyh Baki'nin de!"

Melal ve Memhure ara sıra Zeyrek'e uğruyorlardı; ama Ferhunde ve Afitap hanımlarla görüşmek için, sabık Âşık'ın yanına çıkamamak şartıyla. Artık bu, bir itiyat halini almıştı. Peryal'in huzura kabul edildiğinden haberleri yoktu. Şeyh ile Prenses iman ve itikat hususunda birbirlerine daha ziyade yaklaşmışlardı.

1 su-i tefsir: kötüye yorma

"Esasta mütedeyyin[1] bir zattı; yolunu şaşırdığı, günah işlediği olmuştu; artık bir veliden farksız. Beklediğim çıktı. Cenabıhak onun yüzü suyu hürmetine benim de taksiratımı affedecektir" diyen Peryal, konağındakilere iktisat olsun diye haşlama sebzeler yedirir, açlık çektirirken Zeyrek ziyaretlerinde kesenin ağzını açıyor, Şeyh'in zevcelerine yardımda kusur etmiyordu.

Günün birinde üç "vefa" Kevkeb Paşa yalısında, Bersad Hanım'ın yanında toplandılar. Baki'yi tedavi eden doktor vaziyetin iyi sayılamayacağını Melal'e söylemişti. Emr-i Hak vaki olursa, olunca ne yapacaklarını kararlaştırcaklardı.

Bu matemli toplantıda Prenses bulunmadı, lakin verilecek karara uyacağına şüphe yoktu; son vazifesinde nekeslik edemezdi. Memhure sordu:

"Babası Kazasker Efendi nerede yatıyor?"

"Edirnekapı Mezarlığında... Eyüp'e giden yol üzerinde... Karşı tarafta bir taşçı, bir kahve, bir de çeşme vardır. Daha aşağıya inince Itrî'nin kabri, Halet Efendi'nin türbesi gelir."

"Tabii, Şeyhimizi babasının yanına gömeceklerdir."

"Elbette... Esasen yer hazırdır, Baki Bey bunu düşünmüştü."

İzahatı Bersad Hanım veriyordu; Âşık'ın en eski dostu ve ailesi hakkında en fazla malumatı olan kadın. Babasının ve kocasının kabirleri de o yol üzerindeydi, bakımlı tutuluyordu. Memhure dedi ki:

"Geçen akşam genç bir mimarla tanıştım, Avrupa'da senelerce bulunmuş, şimdi de eski Surp Agop arsalarında yapılan binalardan birini üzerine almış. Çok orijinal fikirleri

1 mütedeyyin: dindar, dinine düşkün

var; aynı zamanda Türk üslubuna da kıymet veriyor. Onunla bir konuşsak..."

Üç hanım sahneye çıkan, daha doğrusu sarışın dulun ressam, mızıkacı, gazeteci ve sporcudan sonra hayatına karışacağı anlaşılan bu genç mimarı –biraz da kıskandıkları için– kabulde tereddüde düştüler.

Mimar aramalarının sebebi şuydu: Baki için mükellef bir mezar –hayır mezar değil– bir türbe yaptıracaklar, masrafını paylaşacaklardı. 'Vefa'ların şeyhlerine besledikleri muhabbet ve bağlılığı –son aylardaki değişikliğe rağmen– bu suretle ölümünden sonra da tespit etmek istiyorlardı.

Esasen Melal değişikliğin zahiri olduğu kanaatindeydi. Âşık tasavvuf yolundan ayrılmamıştı; özünde yine vücud-i mutlak sırrı hâkimdi. Eğer başka türlü görünmek istediyse buna cevaz vardı, lüzümunda birçok mutasavvıf aynı şeyi yapmış, şeri akideleri dış hareketleriyle benimser bir vaziyet almıştı.

Melal, bahsi uzatınca Memhure ortaya bir fikir attı:

"Doğrusunu isterseniz Baki Bey'e türbe yaptırmak vazifesi Neşide'ye düşer," dedi, "serveti hepimizinkinden daha müsait. Ayrıca bu serveti bir bakıma Şeyh'e borçlu. Eğer Şeyh'in kerametine inanmak icap ederse misal meydanda: En beğendiğine bir define kazandırdı! Cemal ve kemali seyrettiği aynayı pırlanta işlemeli altın bir çerçeveye geçirdi; murassa bir çerçeve!"

"Fakat elinden kaçırdı."

"Layık gördü, nuru didesini o mertebe yükseltti ya... Siz ona bakın! Uzaktan da bunun keyfini duymuştur; içi rahattır. Sevdiği insanın refah içinde yaşadığını bilmek kadar zevkli ne vardır?"

Geçici, yarı serseri âşıkları için paraca fedakârlığa katlandığını, katlanmaktan zevk duyduğunu bildikleri için sarışın dulun bu candan kopmuş sözlerini iki hanım da tasdik etti: Bersad ayrıca:

"Öyledir," dedi, "pek haklısınız. Öbür meseleye Neşide'ye gelince Şeyh hakkındaki hislerini bilmeden bir şey söyleyemeyiz. Belki de kendisine yaptığı iyiliği inkâr etmiyordur."

"Onda böyle bir izan nerede? Şatafata kapıldı, başkalarına döndü; bütün türedilere!"

Melal hâlâ Neşide'yi çekiştirmek, kötülemek, küçültmek için hiçbir vesileyi kaçırmıyordu. İlk müdafaa yine Memhure'den geldi:

"Ben o fikirde değilim. Biraz meydana çıkıyor ama –görenler anlattılar– gayet vekarlı, kibar hareket ediyormuş; beğeniliyor. Tabii, kıskananlar müstesna!"

"Herhalde onlar arasında ben yokum hemşire!"

"Sizi kastederek söylemedim. Üzerinize alınmanız abes!"

Bersad münakaşayı kesti:

"Neşide Hanım'ı bir yana bırakalım da işimize bakalım. Şu mimarla bir defa görüşsek fena olmaz. Acaba hafta içinde bir gün yalıya getirebilir misiniz? Hep beraber buluşup konuşurduk."

Memhure sevindi, belli ki delikanlıya bir iş çıkarmaktan memnundu. Melal de uysallık gösterdi; zira mebus namzedi olan kocasının aleyhinde bir cereyan yaratılmasını istemiyordu. Sarışın dul, aralarında en gezginci olanıydı; her muhitle temastaydı, patavatsız ve tatlı konuşur, tesir bırakırdı. İçinden:

"Hele iktidarı bir defa ele geçirelim, ben seni susturmasını bilirim. Hırsız ağabeyin hapse girince sesin kısılır!" diye söylendi; böyle söylenirken hislerini belli etmemek için Memhure'ye tatlı tatlı bakıyor, bakmaya çalışıyordu. Birlikte çıktılar. Saat ancak akşamın beşiydi; teklif etti:

"Hünkârsuyu'na kadar uzanalım mı? Orasını pek severim."

"Fena fikir değil. Şoföre söyleyin de Büyükdere ile Sarıyer arasından ağır gitsin, çok yavaş..."

"Sebep? Piyasa caddesini beğenir misiniz?"

"Şu Neşide'nin malikânesini iyice görelim. Sadberk Kalfa'yı dinlemediniz mi? Kadıncağızın ağzı açık kalmış. Harun'un diktirdiği koca koca ibrişimler tutmuş da çiçek bile açmış. Karısı istemiş de..."

"Demek Salkımsöğüt'ten yukarı çıkarken caddenin ortasına rastlayan kocaman ağacı isterim derse milyoner, onu da söktürüp yalının korusuna taşıtacak! Bunlar şımarıklık değil de nedir?"

Memhure aradaki soğukluğu kaldırmak için Melal'e hak verdi; arabaya bindiler. Gözledikleri yere gelince baktılar ki yalının kapıları açık... İçeride dört tane muhtelif renkte güzel araba duruyor.

"Galiba misafirler var, resmî kabul..."

"Öyle olmalı. Bir yılda bu ne değişiklik! Masal vallahi! Neşide'nin güzelliğini göreceğim geldi adeta..."

"'Güzel kadınları muhayyilesiz erkeklere bırakırım' diyen Proust gibi düşünüyorum ben..."

"Öyle diyen erkeğin güzel olmayan kadınları da anladığı şüphelidir ki, iki gözüm. Fransızların sözü hatırıma geldi:

'Bu ötekini menetmez.' Ah, biliyor musunuz, Âşık'ın sohbetlerinden mahrum olalı kafamız işlememeye başladı. Acaba, sahiden tehlikeli mi hastalığı?"

Melal eski karakol, şimdiki askerî mahfil binasını işaretle:

"Mezarburnu işte burasıdır," dedi, "burada bir mezar varmış, isim sonradan korkunçluğunu izale için Mezarburnu şekline sokulmuş."

"Farkı ne? Birden kavrayamadım."

"Şeyh'i düşünmeye daldınız da dikkat edemediniz. 'Mesâr', 'meserret' kelimesinin cemidir;[1] yani sevinç, sürur! Ortada lisana benzer bir şey bırakmadınız ki! Yeni parti iktidara gelirse..."

"Aman hemşire o kadar şey vaat ediyorsunuz ki korkarım binde birini yapamadıktan başka eskileri de altüst edip çıkaracaksınız. Bereket, hepsi hayal!"

"Çoğu gitti, azı kaldı... Görürüz. Hele şu Çırçır yolunun haline bakınız. Toz, toprak içinde! Asfalt desek değil, şoseye de benzer tarafı yok."

"Siz platin kaplatırsınız inşallah... Köprüleri de fildişinden kurarsınız!"

Müteahhidin karısı cevabı lüzumsuz bulduğunu anlatan ve karşısındakini küçümseyen bir gülümseyişle omuzlarını kaldırdı. Öteki de öfkesini bastırmak için bir şey yapmak ihtiyacıyla çantasını açtı, pudriyerini çıkardı, yüzünü serinletti. Arabayı leylak ile mor salkım arası, azıcık da olgun ve ısınmış şeftali kokan çiçekli meyveli bir rayiha sardı.

Görmediler ama şoförün bu havayı koklarken çehresindeki hazzı arkadan hissettiler.

1 cem: çoğul

Hünkârsuyu, pazara rastlamayan günlerdeki gibi, tenhaydı. Birbirlerine uzak masalarda oturmuş, hususi otomobilli birkaç çift ve birkaç orta halli, yaya turmanmış aile...

İki hanım ağaçların gölgelediği ve çivitle mavi renge sokulmuş azman ortancaların gizlediği bir köşe seçmiş, su ve kahve ısmarlamışlardı ki dönemeçli yokuşta birbirini takip eden üç otomobil göründü. Bunlardan biri iki kişilik, sarı renkli mükemmel bir spor arabaydı. Demin o, yalının bahçesinde dururken gözlerine ilişmişti. Melal:

"Galiba Neşide'nin misafirleri..." dedi; merakla, hatta helecan geçirerek seyre hazırlandılar. Acaba aralarında Gürcü güzeli de var mıydı? Varsa, göz göze gelirlerse ne olacaktı, nasıl hareket etmeleri lazımdı? Memhure, ikisinin de kafasından geçen bu sualleri yüksek sesle cevaplandırdı:

"Neşide herhalde beraberdir. Göz göze gelirsek onun alacağı vaziyete bakarız; nazik davranırsa selamlaşırız, aldırmazsa biz de azametimizi takınırız!"

Birinci siyah, geniş arabadan Harun ile yaşlı bir ecnebi kadın indi. Neşide spor otomobilde, şakaklarındaki saçlar kırçıllaşmış, uzun boylu sportmen tavırlı, yine ecnebi olduğu anlaşılan bir adamla beraberdi, direksiyonu bu adam kullanıyordu. Üçüncü arabadan inenler evvela iki genç kız, sonra Süha Kalenderli!

"Kızlar da ecnebi! Kemikli, katı, at gibi şeyler!" diyen Melal'e, sarışın dul cevap verdi:

"Onları bırakalım da Neşide'nin inişini kaçırmayalım."

İnişini kaçırmamak istedikleri Neşide, açık otomobilde saçlarının rüzgârdan dağılmaması için başına bir eşarp dolamıştı; ayağını yere basınca bunu çıkardı. Üzerinde bej

renkli ketenden basit bir elbise vardı, çorapsızdı, ökçesiz ayakkabılar giymişti; tam sadelik içinde, pek tabii bir hali vardı. Genç kızlara doğru yürüdü. Konuşarak erkekleri takip ediyorlardı.

"Gördünüz mü, Memhure Hanım? Neşide, Neşide dediğiniz pek de bir şey değil!"

"Nasıl da değil, hemşire? Şu boya, bosa, zarifliğe, ten güzelliğine bakınız. Vallahi, eskisinden çok daha latif olmuş. Vücutça farkı yok ama hal, tavır pek incelmiş. Gözlerime inanamayacağım; muhitini bir benimsemiş, bir kibarlaşmış ki! Doğduğundan beri varlık içinde, yüksek meclislerde yaşamış gibi, kâfir kız!"

"Bize öyle görünüyor. Bu tarafa doğru mu geliyorlar?"

"Evet, ortancaların önünü seçtiler. Süha'nın dalkavukluğuna ne buyurulur? Neşide'nin ayakları altında sürünecek neredeyse!"

"Ayda bin kâğıt! Ne aldığını öğrendim. Başka avantaları da olur elbette!"

"En büyük avanta Neşide'nin yanında bulunması! Kızı Şeyh'in elinden bu mendebur aldı; keyfini şimdi o sürüyor."

Unal ile misafirleri, bizim hanımlara pek yaklaşmışken geri döndüler, uzakça bir masa etrafına yerleştiler. Grup, kulaklarına gelen sözlere göre Fransızca ve Almanca konuşuyordu; belki o sporcu adam bir fabrika sahibiydi.

"Çok durmazlar... Harun Bey misafirlerini gezdiriyor. Biz yerimizden kıpırdamayalım, gitmelerini bekleyelim, değil mi, Memhure Hanım?"

"Neden gizlenecekmişim? Utanacak bir şeyim mi var? Bilakis kendimi göstereceğim."

Böyle diyen sarışın dul yerinden kalktı, yürüdü, gidip yan taraftaki korkuluğa dayandı; karşı tarafı seyrediyormuşçasına dalgın, hayran bir vaziyet aldı. Gösterişli, malum tabir ile vardakosta, başka bir tabirle de dalyan gibi kadındı. Unal grubunun gözleri üzerine çevrildi.

Melal onları tetkik ediyordu: Süha eğilip Neşide'ye birkaç söz söyledi. Genç kadın cevap verdi; aynı zamanda Memhure'yi süzüyor, Unal'la konuşuyordu. Birden ayağa kalktı, Kalenderli de...

Memhure'ye doğru ilerliyorlar. Demek ki Neşide hatırını soracak, dargın veya küskün değil! İşte yanına geldiler, el sıkıyorlar, gülüşüyorlar! Memhure yukarıyı, Melal'in bulunduğu köşeyi gösteriyor. Hep beraber oraya geliyorlar. Belli... Kalenderli'nin etekleri zil çalıyor. Sarışın dula yıllardır tutkundur; iki hoş kadının arasında yürümekten memnun, ağzı kulaklarında!

Biri olgun, öbürü körpe iki meleğin ortasında göğe yükselen, sivil giyinmiş derbeder bir Ortodoks papazı karikatürü!

Azametli Melal, milyoner karısının beklemediği bir alçak gönüllülükle ayağına gelmesine karşı derhal yumuşadı; iskemlesinden kalkıp onlara doğru dört, beş adım yürüdü; yürürken şöyle düşünüyordu.

"Ahlakı değişmemiş, sadeliğini muhafaza etmiş; böylesi nadirdir. Memhure haklı: Hakikaten güzel kadın, şimdi sevimli de olmuş!"

Ayakta konuştular. Neşide, kendilerini henüz aramaya vakit bulamadığını, biraz da cesaret edemediğini söylüyordu. Melal büyük bir nezaketle dedi ki:

"Sizi aramak, tebrik etmek, seyahat dönüşü ziyaretinize gelmek bize düşerdi, hanımefendi. Bilmezsiniz hepimiz ne kadar memnun olduk! İçimizde sevinmeyen yok."

"Teşekkür ederim; eminim efendim. Bari bugünlerde görüşelim."

"Telefonla birbirimizi ararız."

"Zevcimle tanışmak ister misiniz?"

Neşide ötede oturan, bakmıyor görünmekle beraber hanımlar tarafını kollayan Harun'a işaret etti. Zengin uncu, yanındakilerden izin aldı, adeta koştu ve takdim olunduğu iki hanımın ellerini öptü. Yine ayakta durarak yerin güzelliğinden, aşağıda bir de kestane ve fındık suları bulunduğundan, şundan bundan beş on lakırdı edildi. Tekrar görüşülmek üzere iki grup ayrıldı.

Masalarına dönünce Memhure:

"Çok nazik, terbiyeli bir adammış bu Unal," dedi, "ben onu daha yaşlı, ayrıca kaba ve çirkin sanıyordum. Uzaktan öyle görünüyordu. Mükemmel bir koca doğrusu!"

Şimdi Gürcü kızını öven Melal'di:

"Ama Neşide gibi bir kadın da kolay bulunmaz. Şekerdi, şerbet olmuş. Gözlerine bakmaya doyamadım... Gök, deniz, koru, bütün Boğaziçi bu gözlerde yaşıyor."

"Demedim miydi hemşire? Sonunda birleştik işte! Politikada da öyle olacak, yine bir gün birleşeceğiz."

"Belki... Bu sefer sizin bize katılmanız şartıyla!"

"Olur cicim... Şimdi ben ne düşünüyorum, biliyor musunuz?"

"Hazreti mi?"

"Evet. Bakınız her şey yavaş yavaş düzeliyor; Neşide ile

aramız tekrar iyileşti; belki de yarın ahbap olacağız, çaylarda, kokteyllerde buluşacağız; hayat devam edecek..."

"Fakat bir eksiği olacak: Âşık, değil mi?"

İki sabık "vefa" kederli bir yüz takındılar, iç çektiler, sonra boğazları kurumuşçasına ikisi birden masaya uzandılar, buğulanmış bardaklardaki serin, taze pınar suyundan yudum yudum içtiler.

"Ölmüşlerin ruhu için!" der gibi bir halleri vardı.

Kalenderli hiç ummadığı iyi haberi Baki'ye müjdelemek üzere ertesi sabah Zeyrek'e gitti. Bunu daha ziyade kendi gayretinin, diplomatlığının semeresi olarak gösterebilirdi; yapmadı.

"Hazret," dedi, "birinci arzun yerine geliyor. Hem aşağı yukarı benim büyük bir himmetim sebk etmeden![1] Bayan Unal bir şartla telakiyi[2] kabul ediyor."

Kadınlar Tekkesi Şeyhi sarardı; dudakları kül gibi olmuştu; elini göğsüne götürdü. O derece heyecanlanmıştı ki Süha birdenbire söylemekle ihtiyatsızlık ettiğini anladı; telaşa düştü.

"Devam et mirim... Aldırma bana... Neymiş o şart? Her neyse kabul!"

"Zaten kabul edilmeyecek şartlardan değil. Hanımla burada veya başka bir evde, kapalı yerde karşılaşmanız muvafık görülmedi."

"Bir kır kahvesinde falan mı buluşacağız? Âlâ!"

"Onun gibi bir şey... Pek de öyle değil ya..."

1 sebk etmek: geçmek
2 telaki: buluşma, görüşme

"Neresi, bu?"

"Perşembe günü ikindi namazından sonra Eyüp Camii avlusunda! Malum ya, orada tesadüfen karşılaşmak olağan işlerdendir."

"Emri başımla beraber, Süha... Sana çok teşekkür ederim; büyük dostluk gösterdin, kardeşlik, civanmertlik, fedakârlık! Zira Harun Bey'in kulağına gitmek ihtimali daima vardır, bunu göze aldım. Adamın canı sıkılırsa yerinden olabilirdin."

"Hiç merak etme Şeyhim! Neşide Hanım oraya kocasından müsaade aldıktan sonra geliyor. Daha doğrusu haber vererek, gizlemeye tenezzül etmeden..."

"Kendisinden böylesi beklenirdi. O surete bu siret yaraşır."

Bir beyit okudu:

Gayb-i Mutlak sırrını gerçi ki pinhan gösterir
Âşikâre yüzünü bervech-i insan gösterir.

O mısraların Hurufî edebiyatından meşhur bir parça olduğunu bilen Kalenderli, zahiri değişmeye rağmen Baki'nin eski itikatlarından tamamıyla kurtulamadığına dikkat etmişti. Hele Neşide bahsi açılınca büsbütün ateşlenen hastanın dimağı tasavvuf ve benzeri sistemlerden yardım görüyor, adeta serinliyordu.

"Perşembe gününe demek? İki gün sonra?"

"Bugün pazartesi olduğuna göre üç, hatta üç buçuk günümüz var, ben seninle geleceğim."

"'O' kiminle geleceğini söyledi mi?"

"Sordum, söyledi: Müdür Ayetullah Bey'le. Neşide Hanım'ın çok hürmet ettiği bu zatı bizim şirketin idare meclisi azalığına getireceğiz. Sebebi nedir bilmiyorum, bayan Unal, yaşlı müdürün hamisi... Hatta bir defa ağzından işittim; hayatını kurtarmış."

"Ben işi biliyorum, zavallı Samiye, intiharından evvel yazdığı mektupta o vakayı anlatıyordu. Mektubu seyahat dönüşü aldım. Süleyman'a bırakmış."

"Öğrenebilir miyim?"

"Mazur gör mirim... Bir ölünün hatırasına hürmetle mükellefim; hele aynı yolun yolcusu olmak itibariyle sırrım saklamalıyım. Allah onun da, benim de güahlarımızı affetsin. Asıl günahkâr benim. Süha! Kardeşim! Ben çok suç işledim. Fakat..."

"Cenabıhakk'ın lütfu, mağfireti, af kapısı kapanmaz. Nabi ne güzel söylemiştir:

Ne gayeti var ne kapanır ne eder imsâk
Kasr-i Keremi Hak'ta olan revzen, irahmet"

İkisi de susup dalmıştı. Baki, kerem ve inayet kasrının penceresinden dökülüp maddi ve manevi varlığını temizleyecek olan Allah'ın rahmetini bekler gibi duruyordu. Bir müddet sonra dedi ki:

"Süphane ve Teala hazretleri duamı kabul buyurdu ki son arzularımdan birinin husulüne imkân verdi. Yarabbi! Sana ne kadar şükretsem azdır."

Arkasına yumuşak yastıklar konmuş bir koltukta oturuyordu; yavaşçacık kalktı. İncecik beyaz kumaştan yanı yırt-

maçlı, zarif bir entari giymişti, sırtında da açık gri geziden haydari biçim kısa, yakasız bir hırka vardı, yakışıklılığından, kibarlığından hiçbir şey kaybetmemişti. Kalenderli içinden:

"Yazık şu güzel adama," diye söylendi, "ölümü pek nadir bir insan numunesinin zıyaı[1] olacak. Böylesi kolay kolay yetişmez. İhtirası yüzünden koca orduyu mahv ve perişan eden bir serdar Baki'den daha zararlı bir mahluktur; hele kaplarına sığmadıkları için dünyayı ateşe veren basiretsiz ve güdük akıllı politikacılara kıyasla suçlu bile sayılmaz. Sonuncu ve en saf, efsaneye yaklaşan aşkından sonra gözümde büsbütün büyüdü; temiz bir yaşlı aşkının çok bulanık bir maziyi berraklaştıracağına beni de inandırdı. Kirli bir su şimdi önümde dupduru hale gelmiş, manzarasıyla iç açıyor."

Şöyle de düşündü:

"Neşide'yi bir lahza görüp de ne olacak? Fakat neylersin? Mızrak çuvala, aşk ise mantığa sığmaz. Şirazlı Urfi'nin bir kıtası vardır. İyice hatırlamıyorum, o da maşukasını son nefeste görmek istediğini söyler. Başka biri de yârini görmeden öleceği ihtimaliyle ölümden korktuğunu anlatır. Demek oluyor ki sevgilerin içinde aşktan kuvvetlisi yok. Âşık, ölmeden evvel maşukasını bir kerecik görmeye can atar; lakin ömrünü para biriktirmekle geçirmiş bir adam son nefesinde altın dizilerini getirtip seyretmek gibi bir arzuya kapılmaz. Birinci arzu bizi Allah'tan utandırmaz, hatta ona yaklaştırır. İkincisi ise hem korkutur, hem uzaklaştırır; yani böyle bir vehme düşürür."

Baki'ye hitap etti:

"Perşembe günü hangi saatte geleyim?"

1 zıya: kaybolma

"Seni heyecanlı halimle rahatsız etmek istemem. Tam vaktinde, ikindiden yarım saat evvel bir taksiye binip gelirsin; yukarıya çıkmazsın, doğruca oraya gideriz. On dakikalık yol..."

"Peki ama Baki, bu kadar heyecan verecekse mülakattan vazgeçmemiz yahut randevuyu ileri bir tarihe bırakmamız daha isabetli olur. Henüz nekahat devrindesin, ihtiyatsızlık etmeyelim."

Şeyh cevap verdi:

"Perşembe akşamına yetişeyim, başka bir şey istemem. Korkum o güne erişememek!"

Nihayet perşembe günü gelip çattı.

Karşılaşmada bulunacak olan Süha ile Ayetullah Bey geceyi heyecanlı geçirmişlerdi. Neşide'nin, bilhassa Baki'nin rahat uyumadıkları kolayca tahmin edilebilir. Takvime bakan Ayetullah Bey, bir gün evvel Neşide'ye telefon etmişti:

"İkindi namazı, saat tam 16.19'da... Yani dört buçukta bitmiş olur. Ben bu gece oğlumun yanında, İstinye'de kalacağım. Sizi, burnu sapınca sağdaki kahvenin önünde beklerim, üç buçukta. Tensip[1] buyurursanız oradan yukarı yola çıkar. Abidei Hürriyet yanından Silahtarağa tarikiyle Eyüp'e iniveririz. Şehrin gürültüsüne karışmadan, kalabalığına katılmadan hep kırlardan..."

"İyi olur. Üç buçuğa doğru kahvenin önünden geçerim. Şu işi bitirelim."

"Evet, bitsin. Reddetmemekte büyük bir âlicenaplık gösterdiniz."

1 tensip: uygun görme

"Fikri hocanın dediğini yaptım, vicdanımın sesini dinledim beyefendi!"

"Aziz ol yavrum! Zaten aziz ve muhteremsin!"

Müstakbel idare meclisi azası hâlâ Neşide'ye aynı karışık tarzda, kâh "sizli", kâh "senli" hitap etmekten vazgeçmemişti. Önce resmî konuşuyor, arkasından şefkat ve muhabbet hislerine kapılıp sözleri laubali değilse de epeyce samimi bir şekle dökülüyordu Telefonu kapayınca mırıldandı:

"Kimsenin ölümünü istemem ama şu adam ortadan kalkarsa hiç şüphesiz Neşide'm büsbütün huzura kavuşacak, dünyadan da bir ahlak numunesi eksilmiş olmayacak. Şeyh hesabına asıl korkum şu; hazır ıslahı hal etmişken tövbe ve istiğfar içinde Allah'ın huzuruna çıkmak varken yaşayıp da tekrar şakavete[1] dönmesi, eskisi gibi fisküfücür âlemine dalması!"

Böyle olunca yeniden Neşide'yi izaç etmesi[2] ihtimali vardı ve Dilekçeler Müdürü asıl o ihtimalden ürküyordu. Baki son altı aylık –terk edilmiş hoş tabirlerle– hayrat ve hasenatı, harekât ve sekenatı yüzünden mahallede ve civarda büyük bir şöhret sağlamış, daha doğrusu şöhretini büsbütün arttırmış, "fukara babası" olmuştu; tekke ve şeyhlik söylentileri tamamıyla unutulmuştu.

Fatih Camii'nde tanınmış dört güzel sesli mevlithana babasının ruhuna okuttuğu mevlit ise senenin dinî bir hadisesi mahiyetini almış, semtte yer yerinden oynamıştı.

Kendisinin de –hastalığına rağmen– bulunduğu bu ayin-

1 şakavet: haydutluk, eşkıyalık
2 izaç etmek: rahatsız etmek

den çıkarken kadın ve erkek bir "cemmi-gâfir"[1] önünden, arkasından koşmuş, yüzlerce insan elini öpmüştü. "Mektupçu bey" seçim kabiliyeti yüksek bir şahsiyet hüviyetini aldığından partilerin de dikkatini çekiyordu.

Hele yeni kurulmuşlardan bir tanesi halkın daha ziyade dinî temayüllerine dayanmak istediğinden konağa murahhaslar[2] yollamış, bu mübarek zatın politika nabzını yoklamıştı. Baki, sıhhatinin de, kanaatinin de siyasi mücadelelere girişmesine müsait olmadığını, dünya işleriyle alakasını kestiğini, gelecek hür seçimlerin memleket ve millet hesabına hayırlı olmasına dua ettiğini söyledi. Heyet, o yakışıklı, natıkalı, malumatlı ve imanlı adama hayran kalmıştı.

Yalnız içlerinden bir tanesi, emekli bir general dönüşte:

"Yahu," demişti, "bu zatı gözüm ısırdı benim... Mütarekede Şeyh kıyafetinde görmüştüm. Durun hele... Hatırlıyorum: Kıztaşı Tekkesi Şeyhiydi. Kadınlar Tekkesi Şeyhi ismiyle anılırdı, kadın yuvasıydı o tekke!"

Ötekiler içlerinden söylenmişlerdi:

"Paşanın bunaklığı gün geçtikçe artıyor; herkesi tanıdığı iddiasında. Mektupçu beyi de şeyh yaptı çıktı... Şah demediğine şükür!"

Perşembe günü, kararlaştırdıkları saatte Kalenderli bir taksi ile kapıya dayandı. Baki yukarıdan ininceye kadar vekilharç ile konuştular. Şabanı endişeli, üzüntülüydü. Dedi ki:

"Aksi gibi hava da bugün pek sıcak..."

---

1 cemm-i gâfir: büyük kalabalık

2 murahhas: delege

"Eh, tabii bir şey... Temmuz içindeyiz."

"Beyefendi izin verse de ben de gelsem. Siz söylerseniz kabul eder."

"Ne lüzum var Şaban Efendi, bir gidip döneceğiz, uzun kalmayacağız ki..."

"Gelsem iyi olur. Cami avlusuna girmem, dışarıda görünmeden beklerim."

Süha, tam arabaya bineceği sırada Şaban'a işaret etti; o da şoförün yanına geçti. Baki dalgındı, önce farkına varmadı; neden sonra:

"Şaban Efendi, sen de mi geliyorsun? Kim çağırdı seni?" diye sordu; Süha cevap verdi:

"Ben davet ettim; çınarlar altında bir kahve içer, serinler."

Âşık kestane kabuğu renginde gabardinden yazlık bir takım giymişti; başı açıktı, saçları iyi taranmış, kravatı biçimli bağlanmıştı; dinç görünüyordu: Daha yıllarca yaşayacağına inandıran sağlam bir görünüşü vardı.

"Geceyi rahat geçirdin mi, Baki?"

"Şöyle böyle... Sıcaktı hava."

"Niçin Bersad'ın yalısına gidip birkaç hafta kalmıyorsun? Yahut Erenköyü'ne, Melal Hanım'ın köşküne? Oralarda da inzivaya çekilebilirsin. Kimse seni rahatsız etmez."

"Konaktan ayrılamam. Diğer tarafta gerek yalı, gerek köşk bende iyi veya kötü birtakım hatıralar canlandırır; son hadiselerle alakalı hatıralar... Bunlardan kaçıyorum."

Kalenderli asıl mühim noktayı sükût ile geçiriyordu: Az sonra karşılaşacakları Neşide bahsini! Genç kadına ne söyleyecekti, alacağı cevaplar ne olacaktı? Herhalde mülakat kısa sürecekti.

"Ben uzakta dururum; Ayetullah Bey de idrakli bir adamdır, alargadan alır, başları ucunda beklemez. Konuşulanlara kulak misafiri olmamız bile doğru değil," diye düşünen Süha bir de baktı ki Bostan iskelesine gelmişler, Eyüp bir adımlık yol. Saatine baktı; dördü yedi geçiyor.

"Biliyor musun ikindi ezanı kaçta, Şaban Efendi?"

Cevabı Baki verdi:

"16 saat, 19 dakikada... Daha vaktimiz var, kahvede otururuz. Zaten niyetim yukarıdan, Edirnekapı'dan dönmek. Gelmişken peder merhumun kabrini de ziyaret edeceğim... Bir daha sokağa çıkacağım şüpheli."

"Saçma sapan konuşma, Baki! Dün gece ben de sıcaktan uyuyamadım, bunaldım. Cinlerim tepemde, kavga ederiz, ha! Küçük beye, sakallı bebeğe dadılık ettiğimiz yetmiyormuş gibi bir de ayrıca üzüntüsünü çekeceğiz, manasız laflarla içimizi karartacak. Yeter! Bak, duvarlara da yazmışlar: Yeter!"

Gülümsemeye, gülümsetmeye çalıştı; olmadı. Süha'ya öyle geldi ki kendi kalbi dostununkinden hasta... Üç defa atıyor, duruyor; neden sonra zorlukla harekete geçiyor, tekrar duraklıyor. Telaşa düştü:

"Müthiş bir 'intermittans' bu! Sinir mi, yoksa uzvî mi, bilmiyorum ama muhakkak bir gayritabiilik var. Yarın behemehal[1] hastaneye gideceğim. Biraz da kendimle meşgul olayım."

Cami avlusunun önündeki meydanımsı yerde durdular, taksiye bir kenara çekip beklemesini söylediler. Buraya şimdiden gölge yığılmıştı; her tarafa bol su dökülmüş, hoşa

1 behemehal: ne olursa olsun

giden bir serinlik verilmişti. Fakat caminin kubbesi, minareler ve alemler nasıl olup kurşunları, taşları, madenleri eritmediğine şaşılan beyaz bir ateşle yanıyor, keskin ışığıyla yan tarafta, görünmeyen güneşe meydan okuyordu.

Bir köşeye oturdular. Süha içinden söylendi:

"Benim heyecanlanmam için sebep yok. Neşide'yi iki gün sonra evinde tekrar göreceğim. Baki hesabına heyecana düşmek de çocukluk! İnsan çocukluktan kurtulamıyor vesselam!"

Derken müezzinin sesi duyuldu. Kalkıp camiye doğru yürüyenler çoğalmıştı. Şeyh, Neşide'yi getirecek olan otomobili gözlemiyor, başını önüne eğmiş, sessiz oturuyordu. Kalenderli onun şu dakikada vaktiyle başardığı en ustaca oyunlardan birini hatırlayıp düşündüğünü tahmin edemezdi: Prenses Peryal'in avcuna sıkıştırılan üç pırlanta hikâyesini!

Sahne burada, şu cami avlusunun içinde geçmişti. Şaban Efendi'nin Galata'dan tedarik ettiği bir oğlan meczup şekline sokulmuş ve Fitnat Hanım'ın tesiri altında bırakılan, zemini hazırlanan Peryal'in karşısına çıkartılarak o:

"Dur, ey hatun!" komedisi ve üst tarafı muvaffakiyetle oynanmıştı. Bunları düşünen Baki içini çekti, sağ eliyle de sol kolunu hafif hafif ovmaya başladı. Hiçbir hareketini gözden kaçırmayan sabık vecizeci –zira şimdi vaktiyle düzenlediği tekerlemeleri ile kendisi alay ediyor, onları ciddiye alıp şuraya buraya yazdıranlara gülüyordu– Şeyh'in bir kalp arızasına uğramasından korkmuştu:

"Şu iş hayırlısıyla bitse de sıvaşsam," diye söylendi. "Baki'yi de severim. Neşide'yi de. Hemen başımı alıp giderim; hem de vapura binerim. Mezarlar diyarında duracak,

gezintiler yapacak halde değilim. Kendimi Köprü'de bulayım, başka bir şey istemem. Saatin önündeki lokantaya girer, ayakta bir buzlu bira atarım."

Bira kadehi köpüğüyle, hatta tezgâhının köpüğü kesen tahta bıçağıyla, çinko küvete dökülen köpük artıklarıyla gözünde tecessüm etti, yutkundu.

"Kalkalım, mirim! İçeriye girelim artık... Avluda beklememiz münasip olur."

İki ahbap –Süleyman'ı kahvede bırakıp– aheste adımlarla avlu kapısına doğru yürüyorlardı. Görünürde henüz otomobil yoktu. Gelmeyecek miydi acaba? Son dakikada vaz mı geçmişti? Süha buna ihtimal vermiyordu.

"Öyle şey yapmaz, o! Kendisi gelemese bile birini yollar, özür diler," diye içinden mırıldandı. Avludaydılar; namaz bitmişti, cemaat çıkıyordu. Baki, eski türbedar odasının kapısı önünde durdu; orasını gölge basmıştı. Güvercinler de hep gölgeli çıkıntılara dizilmişler, uyuklaşıyorlardı.

"İşte geldiler!"

Bunu Süha söyledi. Neşide avlu kapısında görünmüştü; sıcağa rağmen üzerinde uzun kollu, etekleri yere yakın, koyu renkli, mantomsu bir rop vardı. Belli ki hem camiye geleceğini düşündüğünden, hem de Şeyh'e süslü görünmeyi istemediğinden böyle giyinmişti. Yanında beliren Ayetullah Bey'e bir şey söyledi; galiba "gelmemişler, kimse yok" demişti. Zira ne Baki, ne de Kalenderli yerlerinden kımıldamadıkları için gelenler bunları görememişlerdi.

Süha arkadaşına:

"Yürüyelim mirim," dedi, "kendimiz gösterelim."

Yürüdüler. Ötekiler de bunları görmüşlerdi, aralarında-

ki mesafe azalıyordu. Nihayet dört kişilik bir grup oldular, birbirlerinin ellerini sıktılar. Şu var ki kimse konuşmuyor, hatta –nedense– birbirinin yüzüne bakmıyordu. Dört çift kabahatli gözdü bunlar! İyi bir şey yapmadıklarını idrak edenlerin utançtan önüne eğilmiş gözleri!

Neşide'nin sesi işitilince hepsi ferahladılar.

"Geçmiş olsun Beyefendi... Rahatsızlığınızı duyduk, üzüldük. Fakat sizi pek iyi buldum şimdi... Değil mi, Süha Bey? Çok iyi değiller mi?"

"Evet... Çok iyi..."

Baki konuşmaya başladı; Neşide'nin beğendiği ve mehtaplı gece yalının korusunda nefes okurken tesiri altında kaldığı ses hiç değişmemişti. Genç kadın:

"Tam senesi!" diye düşündü. Şeyh diyordu ki:

"İyi değildim, Neşide Hanımefendi. Fakat sizi gördükten sonra kendimi iyi hissetmeye başladım. Hiç hasta olmadığıma inanıyor gibiyim."

Kalenderli usulcacık uzaklaşmıştı; Ayetullah Bey de güvercinlere yem atmaya gitmişti. İkisi yalnız kalmışlardı. Baki devam etti:

"Teşekkür ederim. İstirhamımı kabul buyurdunuz. Red hakkınızdı, zira size karşı kusurluyum. Allah'ın karşısında da günahkâr!"

"Bana başka bir söyleyeceğiniz var mı efendim?"

"Var! Bir tek söz. Bir daha görüşmemize imkân ve ihtimal olmadığından gizlemeyeceğim."

"Dinliyorum beyefendi."

"Yakında ayrılıp gideceğim şu dünya yüzündeki hayatımın muhasebesini yaptığım zaman ömrümü nasıl heder

ettiğimi anladım. Elimde, avcumda, ruhumda kalan yalnız sizsiniz! Bütün ziyanları tazmin eden bir siz! Size evvela coşkunca, delicesine, sonra tam bir saffet ve şefkatle bağlandım. Böyle bir muhabbeti ne kadar yaşasanız bir daha kimseden görmenize imkân olmadığına eminim. Başka birine de müyesser olamaz. Onun içindir ki fena bir hatıra kalmasına razı değilim. Beni anmayabilirsiniz; fakat şayet anarsanız tiksinerek değil, mazur görerek, hatta mümkünse merhamet duyarak anınız."

İkisinin gözleri şimdi buluştuklarından beri ilk defa, birbirlerine çevrilmişti. Baki, bir lahzada karşısındaki genç kadının gözlerinde neler okumuştu ki:

"Teşekkür ederim, mesut ettiniz beni!" diye söylendi ve başını tekrar yere eğdi. Sahneyi uzaktan seyreden Kalenderli, mülakatın bittiğini anlamıştı, yaklaştı ve sordu:

"Eh, dönüyor muyuz Hazret?"

Yan yana gelen dört kişi ayrılmak üzere el sıkıştılar ve ikiye ayrılıp birbirlerinden uzaklaştılar. Avlu kapısından ilk önce Neşide ile Ayetullah Bey çıkıyorlardı, çıkmak üzereler... Gözden kaybolacaklar...

Avlunun içinde kalanlar tam o sırada, güzel kadının başını kendilerine çevirdiğini, dikkatle baktığını, sonra veda işareti olarak elini salladığını gördüler. Bu, o kadar idareli bir hareketti ki iki erkeğe de teşmil edilmiş[1] zehabını veriyordu.

Lakin Süha aldanmadı, işaret ve bakış yanındakineydi, yanındaki hasta adama, bir daha göremeyeceği Âşık'a!

Bir motor ve arkasından korna sesi duyuldu. Sabık vecizeci söylendi:

1 teşmil edilme: yayılma, kapsamına alınma

"Gittiler."

Öbürü düzeltti:

"Gitti!"

"Niçin durdun, Baki?"

"Yürüyecek halde değilim; bir fenalık duyuyorum. Ben şadırvanın direğine dayanayım, sen Şaban'ı çağır, koluma girsin."

Süha meydana doğru koştu, kahvenin önünde oturan ve avlu kapısını gözleyen vekilharca seslendi; ayrıca telaşlı telaşlı el sallıyordu. Başını içeriye çevirdiği zaman, ayakta, direğe dayanmış halde bıraktığı arkadaşını yere çökmüş vaziyette gördü.

Şaban ile beraber seğirttiler. Yanına geldikleri zaman Baki kendini bıraktı, sıcak taşların üstüne boylu boyuna uzandı. Kalenderli eğilmişti:

"Nen var kardeşim? Bir şey söyle! Ne duruyorsun? Kalbinde ağrı mı var?" diye telaşlı telaşlı soruyor, cevap alamıyordu. Kadınlar Tekkesi Şeyhinin çenesi birdenbire kilitlenmişti. Hırvat dönmesi Şaban, kederinden veya şaşkınlığından, yahut da vaziyetin dehşetinden dinini unuttu, başındaki bereyi çıkardı, ellerini önüne kavuşturdu. Ayakta bir şeyler mırıldanıyordu.

Bunun kendi lisanından ölü duası olduğunu Süha neden sonra fark etmişti. Din gayretine dokunulduğundan yüksek sesle evvela tekbir getirdi:

"Allahüekber!"

Arkasından etrafa haykırdı:

"Bir doktor! Doktor çağırın. Doktor yok mu buralarda?"

Doktorun yapacağı bir şey kalmadığını anlayınca başını avuçlarıyla sıktı, inledi:

"Vah Baki vah! Vah kardeşim!"

Mektupçu beyin bir perşembe günü ikindi namazını edadan sonra Hazreti Halid türbesinin hacet penceresi önünde dua ederken vefatı –haber etrafa o şekilde yayılmıştı– halk üzerinde derin bir tesir bıraktı.

"Allah'ın sevgili kuluymuş. Böyle ölüm cümleye müyesser!" diyenler çoktu. Hele mahallesinin fukarası adeta yas tuttu ve ancak öyle, tam bir din ehline yakışır surette Eyüp Camii'nde namazını kılıp Ebu Ensari türbesinde duasını bitirdikten sonra vefatını kerametine atfederek teselli buldu.

Haber zengin muhitlerde de aksiseda hasıl etmemiş denilemezdi. Şu var ki ölümü yazın en civcivli zamanına rastlamıştı; herkes bir tarafta, bir eğlence peşindeydi. Plajlar, deniz gezintileri, mehtap sefaları arasında –"vefa"lar ve emsali hariç– bahis çabuk kapandı.

Kış geldi, tekrar yaz oldu. Bir kışa daha girildi, yine güzel yaz başladı.

Günün birinde –vakadan iki sene geçmişti– hâlâ bildiğimiz parazit ve derbeder hayatı sürmekte devam eden Kalenderli'ye, yalının çiçek açmış kocaman ibrişimleri altında dolaşırlarken Neşide, cami avlusu mülakatından beri ilk defa Baki'yi anarak dedi ki:

"Hanımlar ona mükellef bir mezar, adeta bir türbe yaptırmışlar... Gördünüz mü siz?"

"Bir defa götürdüler beni..."

"Nasıl şey?"

"Masraftan çekinmemişler, çok para harcanmış. Fakat krokilerde, planlarda gözlerine pek güzel görünen bu, ferforje parmaklıklı muhteşem abide, meydana çıkınca oldukça özenti, hatta azıcık da züppe bir şekil alıvermiş. Belki de bana öyle geldi. Babası Kazasker Efendi'nin basitliği içinde vekarlı ve ruhaniyetli mezarı yanında süs, oyuncak gibi duruyor, hocanınki yerini dolduruyordu. Şeyhinki ise insana altında gömülü kimse yokmuş gibi boş bir kafes hissini veriyordu!"

"Yarın vefatının ikinci senesi... Gitmek istiyorum; benimle gelir misiniz?"

"Hayhay... fakat... şey..."

"Bir mahzur mu var?"

"Yoo! Ne mahzur olabilir ki? Emriniz başüstüne efendim."

Süha'nın söylemek istediği, söyleyemediği neydi? Neşide:

"Hem yaşlı, hem egoist bir adam! Kabristan ziyaretinden ürküyor," fikrine kapıldı, Ayetullah Bey'le de gidebileceğini anlattı.

"Katiyen benimle gitmelisiniz! Refakatinizde ben bulunacağım, bulunmalıyım!"

Bu seferki telaşı da olsa olsa hanımefendinin yanında bulunmak şerefini başkasına kaptırmamak gayretinden geliyordu.

Ertesi günü, akşama doğru birlikte gittiler.

Arada geçen iki yıl zarfında genç kadın değişmemişti. Aynı sadelik ve kibarlıkla temkinli hayat tarzını takip etmişti. Şimdi bütün muhabbetini bir buçuk yaşındaki oğluna

vermiş, o bakımdan memnun hatta mesut idi. Herkesle hoş geçiniyor, gönül alıyor, cömertçe iyilik yapmaktan geri kalmıyor, bahçeyi yine seviyordu. Değişen şeyler vardı: Hayat bilgisi artmış, umumi malumatı genişlemişti.

Süha otomobili birkaç baraka önünde durdurdu, sol taraftaki servilerle mezar taşlarını işaret ederek dedi ki:

"İşte, efendim, Baki'nin merkadi[1] oradadır, şu neftî parmaklıklarla çevrili yer."

Arabadan indiler. Yan yana yürüyorlar. Neşide sakin... Fakat bunun içli bir sükûnet olduğunu yaşlı ahbap anlıyor.

"Nasıl buldunuz?"

"Fazla süslü... Daha ciddi, masrafsız, kibar bir şey yapılabilirdi..."

"Ben de aynı fikirdeyim. Bereket..."

"Susmanızın sebebi? Sözünüzü tamamlayınız Süha Bey!"

"Söyleyeceğim bir sırdır. Kimseye tevdiye[2] salahiyetim olmayan bir sır! Lakin size açmakta beis yok. Baki bu fanî dünyada sizden başka kimseyi sevmemişti."

"Evet, öyleydi."

"Son buluşmanızda söyledi, değil mi?"

Genç kadın başıyla tasdik etti.

"Siz de ondan büsbütün nefret etmiyordunuz galiba?"

"Bir ara etmiştim. Sonraları vasiyetine uymaya muvaffak oldum: Kendisini daima merhamet duyarak anıyorum. Benden bunu istemişti, camiye onu istemek için gelmişti. Nefretle hatırlamam en büyük korkusuydu."

---

1 merkad: mezar

2 tevdi: bırakma

Süha birdenbire Neşide'yi kolundan tuttu, caddeye doğru çekti:

"Gidelim buradan," dedi, "hemen gidelim. Durmamız için sebep yok. Mademki siz bana son vasiyetini anlattınız, ben de size onunkileri söyleyeceğim. Dinleyiniz: Dostum Baki şu makberden ziyade kameriyeye benzeyen cicili bicili demir örgünün altında gömülü değildir."

"Ne diyorsunuz?"

"Doğruyu söylüyorum. Vefatından az önce benden iki talepte bulunmuştu. Biliyorsunuz, biri sizinle görüşmek, sizi bir defa daha görmek. İkincisi hakiki bir vasiyetti: Hayranlarının gün olup mezarı üstüne kuracakları acayip kafesi sanki hayattayken görmüş, üzülmüştü. Şatafat, ziyaret ve kimseden dua istemiyordu; bütün arzusu gizli bir mezara defnedilmekti. Sonuna doğru hoşlanmamaya başladıklarının ziyaret vesilesiyle gele gide övünmeleri için bir makam bırakacaktı; içinde ne cisminin, ne ruhunun bulunmadığı bomboş bir mezar! Şeyh kimseye benzemezdi, bambaşka bir insandı."

Kalenderli iç çekti, ilave etti:

"Bu arzusu da oldu. Fakat nerede gömülü? Sorarsanız maalesef cevap vermeyeceğim. O yeri yalnız Hırvat Şaban biliyordu ve öyle bir işi ancak Şaban ayarında sinsi, usta bir teşkilatçı başarabilirdi. Öleli altı ay oldu, sırrını da beraber götürdü. Fikrimce Baki'nin mezarı bugün hâlâ yaşamakta olanlardan birçoğunun gönlündedir. Mesela benimkinde!"

Neşide buğulanan güzel gözlerini silmek için mendil aradı; çanta arabada kalmıştı. Bıraktı, birkaç damla yaş elinin üstünden kayıp sıcak toprağa düştü. Eliyle yüreğini işaret ederek ağır ağır, mahzun mahzun şöyle diyordu:

"Biraz da burada! Zira Şeyh'in beni sevdiği kadar sevilen bir kadın, kendisini seven bir ifrit bile olsa o erkeği ömrünce gönlünden atamaz, muhabbetini unutamaz. Hayatta ne koca, ne çocuk, ne servet, hiçbir şeyim bulunmasaydı onun bana olan mukabelesiz aşkı yine beni teselli etmeye yeterdi. En büyük teselli aldanmak değildir. Sevildiğini bilmektir."

Refik Halid Karay'ın Eserleri

Anı

1- Minelbab İlelmihrab
2- Bir Ömür Boyunca

Hikâye

1- Memleket Hikâyeleri
2- Gurbet Hikâyeleri ve Yeraltında Dünya Var
3- Memleket Hikâyeleri – Gençler İçin
4- Gurbet Hikâyeleri – Gençler İçin

Kronik

1- Bir Avuç Saçma
2- Bir İçim Su
3- İlk Adım
4- Makyajlı Kadın
5- Tanrı'ya Şikâyet
6- Üç Nesil Üç Hayat
7- Üç Nesil Üç Hayat – Gençler İçin

Mizah

1- Ago Paşa'nın Hatıratı
2- Ay Peşinde
3- Deli
4- Guguklu Saat
5- Kirpinin Dedikleri
6- Sakın Aldanma, İnanma, Kanma
7- Tanıdıklarım

Roman

1- Anahtar
2- Ayın Ondördü
3- Bu Bizim Hayatımız
4- Bugünün Saraylısı
5- Çete
6- Dişi Örümcek
7- Dört Yapraklı Yonca
8- Ekmek Elden Su Gölden
9- İki Cisimli Kadın
10- 2000 Yılın Sevgilisi
11- İstanbul'un Bir Yüzü
12- Kadınlar Tekkesi
13- Karlı Dağdaki Ateş
14- Nilgün
15- Sonuncu Kadeh
16- Sürgün
17- Yerini Seven Fidan
18- Yezidin Kızı
19- Yüzen Bahçe

Refik Halid Karay'a Dair Bir İnceleme

Refik Halid Karay – Ankara
Hazırlayan: Ali Birinci

Refik Halid Karay

Kadınlar Tekkesi

"Bahçıvan demir kapının iki kanadını açmıştı; çamurlukları hasırdan, üzeri tenteli ada tarzı araba birden içeriye büküldü; kira arabalarına kapı açılmazdı. Fakat Prenses'in misafirine hürmet olarak bahçede yarı yola kadar geldiğini gören arabacı, arabayı tam ev sahibesinin hizasında durdurdu.
İşte Şeyh!
Uzun boylu, sivri sakallı, sırtında karyağdılı bir geniş pardösü, başında gri renkte fötr şapka, şık bir adamdı bu... Arabadan derhal genç bir hareketle atladı; şapkası elinde koştu, Prenses'in elini filmlerde gördüğü, hoşlandığı şekilde, zarifçesine eğilerek hürmetle öptü."

Refik Halid Karay

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarından başlayarak çok tartışılmış, zaman zaman istismar edilmiş, yasaklanmış, ancak günümüze kadar var olmayı sürdürmüş bir olguya Kadınlar Tekkesi'ndeki edebi anlatım ustalığıyla dikkatimizi çeken Refik Halid Karay, romanın temasıyla da "aşk" ve "âşık"lık üzerine düşünmemizi sağlıyor.

ISBN 978-975-10-3025-2
9 789751 030252